403

Eccleſiaſtica Hiſtoria diui Euſe-
bii: et Eccleſiaſtica hiſtoria gentis
anglorum venerabilis Bede: cuꝫ
vtrarũqꝫ hiſtoriarũ per ſingulos
libros recollecta capitulorum an
notatione.

ARQUIVO NACIONAL DA TORRE DO TOMBO

INC.
1561

Tabula

Eccleſiaſtice hiſto

rie p.xj.libros elegantiſſimo ſtilo dige
ſte breuis annotatio: ſingulorū caploꝝ
materiam: atq; ordinem exponens.

Capitulorū primi

libri recollecta annotatio.

Q deus ⁊ dn̄s ⁊ creator oīm: ac diſpēſa-
tor vniuerſoꝝ ipe ſit ſm ea que i lege et
ꝓphetis ſcripta ſunt. Caplm.j.
De tpe natiuitatis chriſti ſm carnē. ca.ij
De Juda galileo: ⁊ Theoda. ca.iij.
De Herode q ex alienigenis venit ad re
Q herodis tpe īterrupta ſit (gnū ca.iiij.
regū ſucceſſio ſm Daniel' ꝓphiā. ca.v.
De diuerſitate generationū a Mattheo
⁊ Luca ꝯſcripta ⁊ que de his refert Af
fricanus. ca.vj.
De nece infantiū apud bethleē ⁊ magoꝝ
preſentia. ca.vij.
De cruciatibus ipſius herodis q necari
iuſſit infantes. ca.viij
De crudelitate Herodis quā mortis ſue
tempore perpetrauit. ca.ix.
De Archelai regno poſt Herodē ca.x
Q falſa eſſe acta q iudei ꝓferūt etiā Jo
ſephi teſtimonio ex ꝯſonatione tempo-
rum conuincantur. ca.xj
Q a pontifice Anna vſq; ad Cayphan
quattuor pōtifices fuerint: ⁊ ſinglis an
nis adminiſtrauerint pōtificatū: in qbꝫ
ꝑdicatio chriſti cōpleta eſt. ca.xij
De baptiſta Johanne teſtimoniū Joſe-
phi: ⁊ q aſſerit eū iuſtū fuiſſe: ⁊ ob eius
necē vidictā i iudeos eē ꝓrogatā. ca.xiij
Teſtimoniū Joſephi de chriſto. ca.xiiij.
Narratio de Abagaro rege. ⁊ exemplū
ep'le abagari ad dn̄m: ⁊ dn̄i ad ipſum. ⁊
eorum que ſequentur de Syrorum lin
gua tranſlata ſunt. ca.xv

Capitulorū ſecūdi

libri recollecta annotatio.

De vita ⁊ inſtitutione apoſtolorum poſt
aſcenſionem chriſti. Caplm.j.
Queadmodum Tiberius de chriſto edo
ctus a Pilato cōmonitus eſt. ca.ij.
Ut in omnē mundū breui tēpore diffuſa
de chriſto ꝑdicatio eſt. ca.iij.
Queadmodū poſt Tiberiū Gaius ce
ſar regē iudeoꝝ ꝯſtituit Agrippā: Hero
di ꝑpetua pena deportatiōis impoſita
Ut Philo ꝓ iudeis ſuſcepit le (ca.iiij.
gationem ad Gaium. ca.v.
Quāta acciderint iudeis grauia poſt te-
meritatē crucis in chriſto ca.vj.
Ut Pilatus quoq; ſemetipm morte dā-
nauit. ca.vij.
De fame tpibus Claudij ca.viij.
Martyriū Jacobi apl'i ca.ix.
Ut agrippa ⁊ herodes apl'os ꝑſecuti ꝯti
nuo diuinā ſenſerunt vindictā. ca.x.
Q Theoda depranauerat ꝓplm ca.xj.
De Helena regina Adyabenoꝝ ca.xij
De Simone mago ca.xiij
De predicatione apoſtoli Petri apud vr
bem romam ca.xiiij
De euangelio ſm Marcū ca.xv.
Ut primus Marcus per egyptum chriſti
noticiam ꝑdicauit ca.xvj
Qualia de abſtinentibꝰ apud egyptū Fi
Quāti ad nos Filo (lo ſcribit. ca.xvij.
nis ꝑuenerint libri. ca.xviij
Cuiuſmodi clade compreſſerint iudeos
ipo die paſchalis ca.xix
Qualia etiā ſub Nerone hieroſolymis
De egyptio cuiꝰ actus (geſta ſunt. ca.xx.
apl'oꝝ faciūt mentionē ca.xxj
Queadmodū d Judea Paulꝰ romā miſ-
ſus in vinculis omni culpa liberatus
Ut ſit paſſus Jacobus q (ſit. ca.xxij
frater dn̄i eſt dictus ca.xxiij.
Q poſt martyriū primꝰ eps alexandrine
eccl'ie ordinatꝰ ſit annianus ca.xxiiij.
De ꝑſecutiōe Neronis ſub q Paulus ac
Petrꝰ ꝓ ſia ꝯfeſſiōe decollati ſūt. ca.xxv.
Ut innumeris iudei malis afflicti ſūt: ac
nouiſſime ꝯ romanos arma mouerint.
(ca.xxvj.

Capitulorū tertii

libri recollecta annotatio.

In qbꝫ locis xp̄m apl'i ꝑdicauerūt. Ca.j.
Qui primꝰ romanā rexit eccl'iam. ca.ij
De epiſtolis apl'oꝝ ca.iij.
De ſucceſſionibꝫ apl'i Pauli ca.iiij.
De iudeoꝝ expugnatiōe pꝰ xp̄m ca.v.
De fama q oppreſſit eos ca.vj
De his q a chriſto ꝑdicta ſunt ca.vij

De portentis ante bellum. ca.viij
De Joſepho: ⁊ q̄s reliq̄rit libros. ca.ix.
Ut diuinaꝝ meminit ſcripturaꝝ ca.x.
Queadmodū pꝰ Jacobū Simeon hie-
roſolymoꝝ rexit eccl'iam ca.xj
Ut Veſpaſianꝰ poſteritatez dauid iuſſit
Q alexandrine ciuitati (inq̄ri. ca.xij
ſcōs Abilius p̄fuit ca.xiij.
Q rome ſcōs ep̄s Anacletꝰ fuit. ca.xiiij
Ut tertius ab hoc Clemens ca.xv.
De epiſtola Clementis ca.xvj
De pſecutione ſub Domiciano. ca.xvij.
De Johe apl'o ⁊ reuelatiōe eiꝰ. ca.xviij.
Queadmodū Domicianꝰ poſteritatē da-
uid iuſſit occidi. ca.xix.
De pſapia ſaluatoris. ca.xx.
Q alexādrinoꝝ eccl'ie tertiꝰ p̄fuit Cerdoſ
Q Antiochene eccl'ie ſcōs pre- (ca.xxj
fuit Jgnatius ep̄s ca.xxij.
Delatio de Johāne apl'o ca.xxiij
De ordine euangelioꝝ ca.xxiiij
De indubitatis diuinis ſuſceptiſve ſcri-
pturis. ca.xxv
De Menandro mago. ca.xxvj
De ſecta Ebionioꝝ ca.xxvij
De Cherintho praue religionis antiſtite
De Nicolao ⁊ ſectatoribus (ca.xxviij
ſuis. ca.xxix
De his apl'is qui non ſūt aſpernati iura
connubij ca.xxx
De Philippi ⁊ Johis exceſſu ca.xxxj
Queadmodū Symeon hieroſolymorū
Ut Traianus (ep̄s paſſus ē. ca.xxxij
chriſtianos vetuerit inq̄ri ca.xxxiij
Q eccl'iam romanā q̄rtꝰ rexit Euariſtus
Q ter prefuit hieroſolymis (ca.xxxiiij.
Juſtus. ca.xxxv.
De Jgnatio ⁊ epl'is eius ca.xxxvj.
De q̄buſdā euāgeliſtꝭ: ⁊ q̄bus tpibꝰ emi-
De epl'a Clemētꝭ: aliiſ (nebāt. ca.xxxvij
q̄ ſcripturis eius. ca.xxxviij
De libris Papie ca.xxxix

Capitulorum quarti
libri recollecta annotatio.

Qui ſub impio Traiani romanorum: vel
alexandrinoꝝ epi fuerint. Ca.j.
Qualia ſub eodē paſſi ſūt iudei. ca.ij.
Qui ſub Adriano fidei defenſiones ſcri-
Qui ſub eodē romanoꝝ (pſerint. ca.iij.
alexādrinorūq̄ fuerīt ſacerdotes. ca.iiij
Ep̄i hieroſolymorum ab exordio ſaluato-
ris uſq̄ ad tp̄a memorata. ca.v.
Excidiū nouiſſimū iudeoꝝ tpibꝰ adriani
Qui tpibꝰ iiſdē falſi nōis ſcien- (ca.vj.
tie principes extiterūt. ca.vij
Qui fuerīt tūc eccl'iaſtici ſcptores. ca.viij
Epl'a Adriani q̄ pſecutiōez a nr̄is remo
Qui pncipatu Antonini ro (uerat. ca.ix
manoꝝ: alexādrinoꝝve fuerīt ſacerdo-
De his q̄ ſub eodē tp̄e deuias (tes. ca.x.
aſſeruerint ſectas. ca.xj.
De Juſtini defēſiōe apd̄ antoninū. ca.xij
Epl'a ceſaris antonini ad Aſianos p de
Que de Policar (fenſiōe nr̄oꝝ. ca.xiij.
po diſcipulo apl'oꝝ feruntꝰ ca.xiiij
Ut Policarpꝰ ſub Vero: aliiq̄ nōnulli
Smyrne martyriū meruit ca.xv
Ut Juſtinꝰ phus xp̄i v̄bū p̄dicās rome
martyriū meruit ca.xvj.
De martyribꝰ quos Juſtinus in ſuis cō
memorat libris. ca.xvij
Que Juſtini ſcp̄ta ad nos uſq̄ puenerūt
Qui tūc viri romane: alexan (ca.xviij.
drineq̄ eccl'ie prefuerint. ca.xix
Qui Antiochenſiū ca.xx
De his q̄ memoratis tpibus eccl'iaſtici
ſcriptores enituerunt ca.xxj.
De Egeſippo queq̄ ipſe commemorat.
De Dionyſio ep̄o Corinthioꝝ (ca.xxij.
⁊ de epl'is eiuſdem ca.xxiij.
De ep̄o Theophilo antiocheno. ca.xxiiij
De Modeſto ca.xxv.
De melitone q̄ſq̄ ip̄e ꝯmemorat. ca.xxvj
De Apollinare. ca.xxvij
De Muſano ca.xxviij.
De ſecta ſm̄ Tacianū. ca.xxix
De Bardeſano Syro vel ſcriptꝭ eiuſdē.
ca.xxx

Capitulorum quinti
libri recollecta annotatio.

Quāti ⁊ queadmodū ſub Seuero apud
Galliā p pietate ſubierint mortē. Ca.j.
Ut martyres q̄diu habebāt ī vita oēs q̄
ī pſecutiōe lapſi ſūt reuocabant ca.ij
Qualis Attalo martyri apparuit viſio.
Ut martyres Hyreneū ſua cō- (ca.iij.
mēdatione pſequuntꝰ. ca.iiij.
Queadmodū ſub Marco Aurelio ceſa-
re nr̄oꝝ pcibus exauditis pluuiam pre

Tabula

ſtitit deus. ca.v.
Enumeratio epoꝝ q̄ fuerunt rome. ca.vj.
Ut vſq; ad illa tp̄a p̄ fideles miracula fie-
Queadmodū Hyrene⁹ cano (bāt.ca.vij.
nē ſcripturaꝝ diuinaꝝ diffinit: ⁊ de.lxx.i
terpretibus. ca.viij
Enumeratio ſub cōmodo ſacerdotū.ca.ix.
De Pātheno philoſopho. ca.x
De Clemēte alexandrino ca.xj.
De epīs hieroſolymoꝝ ca.xij
De Rodone ⁊ Marcionis ſecta ca.xiij
De pſeudo ꝓphetis Catafrigaꝝ ca.xiiij.
De ſciſmate qd̄ ſub Blaſto factū eſt rome
Que de Mōtano ⁊ ceteris pſeu (ca.xv.
do ꝓphetis ferunt. ca.xvj
De Milciade: ⁊ ſcriptis eius ca.xvij
Quāta etiā apollonī⁹ Catafrigas cōfutā-
do pſequitur. ca.xviij
Seraponis de ſecta Catafrigarū.ca.xix.
Que Hyrene⁹ ꝯ hereticos apd̄ vrbem ro-
Et rome apolloni⁹ (mā diſceptauit.ca.xx
martyriū paſſus ē. ca.xxj.
Qui tūc epī nobiles habebāt ca.xxij
De paſche q̄ſtione ca.xxiij
De dubitatiōe q̄ orta ē apd̄ Aſiā.ca.xxiiij.
Ut oīb; vna ſnīa d̄ paſca ꝯplacuit.ca.xxv
Que de Hyrenei ſcriptis vſq; ad nos pue
Que etiā ceteroꝝ q̄ hiſdē (nerint.ca.xxvj
tp̄ib us floruerūt. ca.xxvij
De his q̄ Artemonis introduxerūt ſectā:
q̄lis morib; fuerit: quoquo pacto ſacro-
ſāctos libros temerare auſi ſint.ca.xxviij

Capitulorū ſexti li-
bri recollecta annotatio.

De pſecutione Seueri. Caplm.j.
De martyrio Leonidis patrꝫ Origenis: ⁊
de ip̄i⁹ Origenis a puero inſtitutōe.ca.ij
De eo ꝙ a puero v̄bū dn̄i p̄dicabat. ca.iij
Quāti p̄ ip̄ꝫ docti martyres facti ſt.ca.iiij.
De Potamiana. ca.v.
De eo ꝙ Origenes ſe caſtrauit ca.vj.
De Alexandro: ⁊ Narciſſo. ca.vij
De epīs hieroſolymoꝝ ca.viij.
De Alexandro. ca.ix
De Serapione ⁊ libris eius ca.x.
De libris Clementis ca.xj
De Eracla. ca.xij
Quātū ſtudij fuerit Origeni erga ſcriptu-
ras diuinas ca.xiij.
De Simacho interprete. ca.xiiij
De Ambroſio ⁊ ſtudio Origenis. ca.xv.
De epīs q̄ tp̄e Origenis fuerūt ca.xvj
De Ipoliti libris ca.xvij
Quō Origenes p̄ſbyter fact⁹ eſt. ca.xviij
Quomodo Eraclas apud Alexādriā ſu-
ſceperit ſacerdotium ca.xix
De pſecutione Maximini. ca.xx.
De ordinatiōe Fabiani epī: et mirabilib;
que in eo geſta ſunt. ca.xxj.
Quāti diſcipuli fuerint Origenis ca.xxij
De Affricano ca.xxiij.
De Berillo ca.xxiiij
De Philippo imꝑatore ca.xxv
De Dionyſio epo. ca.xxvj.
De Araborum diſceſſione ca.xxvij
De hereſi helcheſaitarū. ca.xxviij
De Decio ca.xxix.
De paſſionibus Dionyſij. ca.xxx.
De martyribus qui apd̄ Alexandriā paſ-
ſi ſunt. ca.xxxj.
De his q̄ ſcribit Dionyſius ca.xxxij.
De Nouato. ca.xxxiij
De Serapione ca.xxxiiij
De his q̄ ad Nouatū ſcribit dionyſi⁹.ca.
(xxxv.

Capitulorum ſepti-
mi libri recollecta annotatio.

De Decij ⁊ Galli male geſtis reb;. Ca.j.
De cypriano ⁊ ꝙ ſtatuit hereticos rebapti
ſādos.ſꝫ Corneli⁹ papa ꝯtradicit. ca.ij
Et Steffan⁹ papa ſilr̄ ſentiat: ⁊ d̄ ꝯcordia
eccl̄iaꝝ q̄ poſt pſecutionē facta ē. ca.iij.
De Sixto papa ⁊ hereticis non rebapti-
ſandis. ca.iiij.
De hereſe Sabellij. ca.v.
De reuelatiōe q̄ dionyſio epo a dn̄o facta
ē ꝓpter lectionē hereticoꝝ libroꝝ ca.vj
De Nouati ſciſmate. ca.vij.
De hereticoꝝ baptiſmate. ca.viij.
De pſecutione Ualeriani. ca.ix.
De his q̄ ad Dionyſiū vel ceteros egypti
os teſtati ſunt. ca.x.
De his qui apud ceſaream paleſtinā mar-
tyres facti ſunt. ca.xj.
De martyrio Marini. ca.xij
Relatio de Aſtirio. ca.xiij
De ſignis que virtute ſaluatoris apd̄ Pa
neadā fiebant. ca.xiiij
De trono Jacobi. ca.xv.

De pace a Galieno reddita eccl'ijs. ca.xvj
Qui ep̃i tunc fuerunt. ca.xvij.
De his q̃ apd alexãdriã acciderũt. ca.xviij.
Quõ Dionyſius de paſcha ſtatuit. ca.xix.
De morbis q̃ acciderũt ca.xx
De Galieni regno ca.xxj
De nepote: ⁊ ſciſmate eius. ca.xxij.
De Apocalypſi Johãnis ca.xxiij.
De ep̃lis Dionyſij ca.xxiiij
De Paulo ſamoſateno: et de Gregorio: et de hereſi eius. ca.xxv
Qui epiſcopi per illud tẽpus nobiles habebantur. ca.xxvj
De hereſi manicheo⁊ tũc exorta. ca.xxvij
De eccl'aſticis viris nobilib⁹: q̃⁊ aliquãti etiã vſq₃ ad noſtrã memoriã ꝑdurarũt. (ca.xxviij
De ep̃is martyribus ⁊ doctoribus eiuſdẽ t̃pis. ca.xxix

Capitulorũ octaui libri recollecta annotatio.

De noſtri t̃pis: ac Diocleciani: ⁊ Maximiani: ⁊ Maximini ꝑſecutiõe Caplm.j
De eccl'ia⁊ ſubuerſionib⁹ ca.ij
De qualitate ꝑſecutionũ. ca.iij.
De martyribus. ca.iiij
De his q̃ apud Nicomediã paſſi ſũt. ca.v.
De his q̃ in domib⁹ regũ erãt. ca.vj.
De egyptijs q̃ apd Fenicẽ paſſi ſũt. ca.vij
De ip̃a egypto. ca.viij
De Thebaide ca.ix
De Filea martyre. ca.x.
De q̃dã ciuitate apud frigiã ꝓ xp̃i nomĩe tota coronata. ca.xj.
De his q̃ apud alexandriã ⁊ antiochiã geſta ſunt. ca.xij
De his q̃ in frigia apud Põtũ geſta ſunt: alijs quoq₃ diuerſis virorum ac mulie⁊ paſſionib⁹. ca.xiij
De ꝓpoſitis eccleſia⁊ ca.xiiij
De mortib⁹ ꝑſecuto⁊ ca.xv
De his q̃ extrinſecus acciderũt. ca.xvj.
De ꝑſecutiõib⁹ maximini ĩꝑatoris. ca.xvij.
De his q̃ ĩ melius ꝯuerſa ſunt ca.xviij
De his q̃ rurſũ ĩ idipſũ verſa ſunt ca.xix.

Capitulorũ noni libri recollecta annotatio.

De ſimulata indulgentia Caplm.j.
De poſteriori ꝯuerſione. ca.ij.
De ſimulacro q̃d apud antiochiam fuerat conſecratum. ca.iij.
De ſentẽtijs q̃ aduerſũ nos late ſũt. ca.iiij.
De actis falſis. ca.v.
De his q̃ eo t̃pe martyres extiterũt. ca.vj.
De his q̃ aduerſum nos tabulis ereis cõſcripta ſunt. ca.vij.
De his q̃ poſtmodũ acciderunt bellis: peſtib⁹: fame: ⁊ de morte tyrãno⁊. ca.viij
De victoria Cõſtãtini imꝑatoris. ca.ix
De ꝑditiõe vltima inimico⁊ nr̃o⁊ ca.x.

Capitulorum decimi libri recollecta annotatio.

De Arrij hereſe. Caplm.j.
De ꝯcilio apd Niceã ꝯgregato. ca.ij.
De ꝯuerſione philoſophi dialectici. ca.iij
De Pafnucio ꝯfeſſore. ca.iiij
De Spiridione ep̃o ⁊ mirabilib⁹ ei⁹. ca.v
Exẽplũ fidei Nicene: ⁊ ſtatuto⁊ ei⁹. ca.vj
De Helena Cõſtantini matre. ca.vij
De cruce ſaluatoris ĩ hieroſolymis ab helena reperta ca.viij
De captiuitate Frumẽtij ⁊ Edeſij: ⁊ de cõuerſione Indo⁊ ꝑ ipſos geſta ca.ix.
De cõuerſione gentis hyberorũ ꝑ captiuã facta. ca.x
De Cõſtãtia ſorore Cõſtãtini: ⁊ p̃ſbytero ꝑ eã fratri inſinuato ca.xj
De alexãdri ⁊ euſebij: ⁊ arrij ꝯflictu. ca.xij
De probroſo Arrij interitu. ca.xiij
De Athanaſij ep̃i ꝑncipijs ca.xiiij
De Cõſtantij imꝑatoris errore ca.xv
De cõcilio hereticorum cõtra Athanaſiũ congregato ca.xvj
De exciſo brachio Arſenij: ceteriſq₃ dolis hereticorũ in ꝯcilio retentis ca.xvij.
De fuga ⁊ latebris Athanaſij. ca.xviij.
Ut Cõſtãs imperator ꝓ Athanaſio patri Cõſtantio ſcripſerit: eumq₃ eccl'ie ſue reddi iuſſit ca.xix
De concilio apud Mediolanũ habito: et exilijs Euſebij ca.xx
De Ariminenſi ꝯcilio ca.xxj
De Liberio epiſcopo vrbis rome. ca.xxij.
De hieroſolymorum et alexandrie epiſco(pis. ca.xxiij.
De ambitione epiſcoporũ apud antiochiam ca.xxiiij
De ſciſmate Arrianorũ q̃d in tres partes

diuiſum eſt. ⁊ quidam eorum Eunomi-
ani: alij Macedoniani: alij ꝑo ꝑmanſe-
runt Arriani. ca.xxv
De fine Cōſtantij imperatoris: ⁊ ortu Iu
liani. ca.xxvj
De epis exilio relaxatis ca.xxvij.
De ꝯcilio apud alexandriā ſanctoꝝ epoꝝ
⁊ Luciferi ab his diſcidio ca.xxviij
De his q̄ i eodē ꝯcilio ſtatuta ſūt. ca.xxix.
De Euſebio et Hilario: atq3 eccleſiarū ꝑ
eos reſtitutione. ca.xxx.
De ſcriptis Hilarij ca.xxxj
De ꝑſecutionibus Iuliani blandis ⁊ cal
lidis. ca.xxxij
De ſeuicia eius erga Athanaſiū. ca.xxxiij.
De fuga rurſum et latebris athanaſij. ca.
De ſepulchro martyris Ba (xxxiiij
bile. ca.xxxv.
De Theodoro cōfeſſore apd' antiochiam
De iudeorū coadunationibꝫ (ca.xxxvj
qui a Iuliano decepti templū in hiero-
ſolymis reedificabant ca.xxxvij.
Ut terremotu inibi: ⁊ igni diuinitus accē
ſo iudei ab illicitis diſturbabāt incept;.
De ſignis ⁊ ꝑtētibꝫ terrificis (ca.xxxviij
q̄ in exitu ꝯuerſa ſūt iudeoꝝ ca.xxxix.

Capitulorū vndeci mi libri recollecta annotatio.

De ortu ⁊ religioſa mente ꝑncipis Iouí-
niani: ⁊ de fine eius Capl'm.j.
De ortu Ualētiniani ⁊ Ualentis ca.ij.
De dormitione Athanaſij: ⁊ ꝑſecutionibꝫ
Lucij heretici. ca.iij.
De virtutibus ⁊ mirabilibꝫ ſanctorū qui
fuerunt in egypto. ca.iiij
De ꝑſecutione q̄ fuit apud Ediſſam. ca.v.
De Moyſe quē regina ſaracenorū gentis
popoſcit epm ca.vj.
De Didimo vidente Alexādrino ca.vij
Quanti ex diſcipulis Antonij etiam tunc
in heremo habitātibꝰ virtutes ⁊ ſigna fe
cerunt. ca.viij
De Gregorio ⁊ Baſilio Cappadocie epis
De Damaſo epiſcopo: ⁊ Urſini (ca.ix.
ſurreptione. ca.x.
De Ambroſio epo. ca.xj.
De Ualentiniani fine ca.xij.
De Gothorum per Tracias irruptione: ⁊
Ualentis nece. ca.xiij
Ut Gratianus impator Theodoſiū reg-
ni ꝑticipem adſciuerit: ⁊ poſt multa reli-
gioſe ⁊ fortiter geſta Maximi tyrāni in-
ſidijs ſuccubuerit ca.xiiij.
De Ualentiniano puero: atq3 matre eius
Iuſtina: qui defenſas eccleſias ꝑturba-
re conatus eſt ca.xv.
De beniuoli magiſtri memoria fideli con
ſtantia. ca.xvj.
Ut Theodoſius necem Gratiani vltꝰ de
Maximo triūphauerit ca.xvij.
De Theodoſij cōmiſſo in Teſſalonicēſes
et penitētia eiꝰ publice apud ſacerdotes
geſta. ca.xviij
De reſtitutiōe eccl'iaꝝ q̄ ꝑ ipm iā catholi-
cum in oriēte reſtitute ſunt. ca.xix.
De Apollinare ⁊ hereſe eius ca.xx.
De epoꝝ ſucceſſionibꝫ ꝑ oriētē ca.xxj
De ſeditione paganoꝝ ꝯ fideles ca.xxij
De ſitu templi Serapis: ⁊ ſubuerſiōe eiꝰ.
De fraudibꝫ paganoꝝ que i tē- (ca.xxiij
plis detecte ſunt ca.xxiiij
De Saturni ſacerdote Tyranno totiꝰ pe-
ne alexandrie adultero. ca.xxv
De Canopi interitu ⁊ initio ca.xxvj
De eccl'ijs et martyrijs que in idoloꝝ loc;
conſtructe ſunt ca.xxvij
De Iohis ſepulchro violato: et reliquijs
apud alexandriā conſeruatis. ca.xxviij
De Thoracibꝫ Serapis apud alexādriā
abraſis: ⁊ ſigno xp̄i in loco eoꝝ reddito.
Ut mēſura aq̄ Nili flumīs quā (ca.xxix
porchim vocāt ad eccl'iā deferat. ca.xxx
De Ualentiniani iunioris iteritu: et ortu
Eugenij. ca.xxxj
De reſponſis Iohānis monachi. ca.xxxij
De apparatu belli aduerſus Eugenium
Theodoſij: et de victoria eius oratiōibꝫ
magis q̄ꝫ virtute patrata. ca.xxxiij
De fine Theodoſij poſt victoriam: ⁊ Ar-
chadio atq3 Honorio liberis eius ⁊ he-
redibus regni. ca.xxxiiij

Explicite ſunt recollecte capitu lorum annotationes librorum Eccleſiaſtice hiſtorie.

Eccleſiaſtice hiſto

gentis angloꝝ ꝑ q̄nq̃ libros breuis an-
notatio: ſingulorũ capituloꝝ materiam:
atq; ordinem exponens.

Capitulorum primi

libri recollecta annotatio.

De ſitu britãnie vl' hybernie: ⁊ priſcis eaꝝ
Ut britãniã prim⁹ roma (incolis. Ca.j.
norũ Gaius Julius adierit. ca.ij
Ut eãdẽ ſcđs romanoꝝ Claudi⁹ adiens:
Orcadas etiã inſulas adiecerit romano
imꝑio. Sed ⁊ Veſpaſian⁹ ab eo miſſus
vectã q̄z iſulã romanis ſubdiderit. ca.iij
Ut Luci⁹ britãnoꝝ rex miſſis ad Eleu-
theriũ papã lr̃is chriſtianũ ſe fieri petie-
Ut Seuer⁹ receptã britãnie (rit. ca.iiij
partẽ vallo a ceteris diſtrinxerit. ca.v.
De imꝑio Diocleciani: ⁊ vt chriſtianos ꝑ
ſecutus ſit. ca.vj
Paſſio ſãcti Albani ⁊ ſocioꝝ ei⁹: q̄ eo tpe
ꝓ dño ſanguinẽ fuderũt. ca.vij.
Ut hac ceſſante ꝑſecutiõe eccl'ia in britan
nis aliquãtulũ vſq; ad tpa Arriane ve-
ſanie pacem habuerit. ca.viij.
Ut regnante Gratiano maximus in britã
nia imꝑator creatus cum magno exerci-
tu Galliam redierit. ca.ix.
Ut Archadio regnãte Pelagi⁹ Brito ꝯ
grãm dei ſuꝑbã bella ſuſcepit. ca.x.
Ut regnãte Honorio Gratian⁹ ⁊ Cõſtãti
nus i britãnia tyrãni creati: et mox prior
in britãnia: ſcđs i gallia ſint interempti.
Ut britones a ſcotis vaſtati: pi- (ca.xj.
ctiſq;: romanoꝝ auxilia q̄ſierint. q̄ ſcđo
veniẽtes murũ trans inſulã fecerũt. ſꝫ hi
ꝯfeſtim a p̄fatis hoſtibus irrupti ma-
iore ſint calamitate depreſſi. ca.xij
Ut regnante Theodoſio minore cui⁹ tpe
Palladi⁹ ad ſcotos in xp̄m credẽtes miſ-
ſus ẽ: britones a Etio ꝯſule auxiliũ fla
gitãtes nõ impetrauerint. ca.xiij.
Ut britones fame famoſa coacti barba-
ros ſuis e finib⁹ pepulerĩt. nec mora: fru-
gum copia: luxuria peſtilentia: ⁊ extermi
niũ gentis ſecutũ ſit. ca.xiiij.
Ut inuitata britãniam gens anglorũ pri-
mo quidẽ aduerſarios longius iecerit: ſed
non multo poſt iũcto cũ his federe in ſo
cios arma verterit. ca.xv.
Ut britones primã de gẽte angloꝝ victo
riã duce Ambroſio romano homine ſũ
pſerint. ca.xvj.
Ut German⁹ eṗs cũ Lupo britãniã naui
gans: ⁊ primo maris: poſtmodũ pelagi-
anorũ tẽpeſtatẽ diuina virtute ſedauerit
Ut idẽ filiã Tribuni cecã illumi (ca.xvij
nauerit: ac deinde ad ſãctũ Albanũ ꝑue-
niens reliquias ibidem ⁊ ipſius acceperit
⁊ beatoꝝ apoſtoloꝝ: ſiue alioꝝ martyrũ
poſuerit. ca.xviij.
Ut idem cauſa infirmitatis ibidẽ detent⁹:
⁊ incendia domorũ orando reſtrinxerit:
⁊ ipſe per viſionem a ſuo ſit languore cu-
ratus. ca.xix.
Ut idẽ eṗs britonib⁹ in pugna auxiliũ ce
leſte tulerit. ſicq; domũ reuerſi ſũt. ca.xx.
Ut renaſcentibus virgultis pelagiana pe
ſtis Germanus cũ Seuero britanniam
reuerſus: prius Claudio iuuenẽ inceſſũ:
deinde ⁊ populo dei cõdẽnatis ſiue emẽ
datis hereticis greſſum recuperarit fidei.
Ut britones quieſcẽtibus ad (ca.xxj.
tempus exteris ciuilibus ſeſe bellis con
triuerint: ſimul ⁊ maiorib⁹ flagicijs ſub-
merſerint. ca.xxij
Ut papa ſanct⁹ Gregori⁹ Auguſtinũ cũ
monachis ad predicandum genti anglo
rum mittens: epiſtola quoq; illos exhor
tatoria: ne a laborando ceſſarent confor
tauerit. ca.xxiij
Ut Arelatenſi eṗo ep'lam ꝓ eorum ſuſce-
ptione miſerit ca.xxiiij
Ut veniens britanniam Auguſtinus pri
mo in inſulam Tanato regi cantuarioꝝ
p̄dicarit: ⁊ ſic accepta ab eo licentia Can
tua p̄dicaturus intrauerit. ca.xxv
Ut idem in Cantua primitiue eccl'ie ⁊ do
ctrinã ſit imitatus et vitam: atq; in vrbe
regis ſedem eṗatus accepit. ca.xxvj
Ut idem epiſcopus factus Gregorio pa-
pe que ſint britãnie geſta mãdaret: ſimul
et de neceſſitatibus eius reſponſa petẽs
accepit. ca.xxvij.
Ut papa Gregorius epiſtolam Arelaten
ſi epiſcopo pro adiuuando in opere dei
Auguſtino miſerit. ca.xxviij
Ut idẽ Auguſtino palliũ: ⁊ ep'lam ⁊ plu-
res v̄bi miniſtros miſerit. ca.xxix
Exemplar epiſtole quam Mellito abbati

britanniam pergēti miſerit. ca.xxx.
Ut Auguſtinū ꝑ lr̄as ne de virtutibꝰ ſuis gloriaret̄ exhortatus ſit. ca.xxxi.
Ut Edilberchto regi litteras ⁊ dona miſerit. ca.xxxii
Ut Auguſtinꝰ eccl'iam ſaluatoris inſtaurauerit: ⁊ monaſteriū bt̄i petri apl'i fecerit: ⁊ de p̄mo eiꝰ abbate petro. ca.xxxiii.
Ut Edilfrith rex nordanhimbroꝝ ſcotorū gentes ꝑlio ꝯterens ab anglorū finibus expulſus eſt. ca.xxxiiii.

Capitulorū ſecūdi libri recollecta annotatio.

De obitu beati pape Gregorij. Ca.j.
Ut Auguſtinꝰ Britonū ep̄os ꝓ pace catholica etiā miraculo celeſti corā eis facto monuerit: q̄ve illos ſpernētes vltio ſecuta ſit. ca.ij
Ut idē Mellitū ac Iuſtū ep̄os fecerit: ⁊ de obitu eiꝰ. ca.iij.
Ut Laurētiꝰ cū ep̄is ſuis ſcotos vnitatē ſācte eccl'ie maxie ī paſcha obſeruando ſeq̄ monuerit: ⁊ vt Mellitꝰ romā venerit. ca.iiij
Ut defūctis Edilbrechto ⁊ Seiberechto regibꝰ ſucceſſores eorū idolatriā reſuſcitarēt: ob qđ et Mellitꝰ ac Iuſtꝰ a Britānia diſceſſerunt ca.v.
Ut correptꝰ ab aplo petro Laurētiꝰ Cadbaldū regē ad chriſtū ꝯuerteret: q̄ mox Mellitū ⁊ Iuſtū ad p̄dicādū reuocauerit. ca.vj
Ut Mellitꝰ ep̄s flāmas ardētes ſue ciuitatis orādo reſtrīxerit. ca.vij
Ut Bonifaciꝰ papa Iuſto ſucceſſori eiꝰ palliū: ⁊ epl'az miſerit. ca.viij
De imperio regꝭ Eduini: et vt veniēs ad euāgeliſādū ei Paulinus p̄mo filiā eiꝰ cū alijs fidei xp̄iane ſacramētꝭ imbuerit ca.ix
Ut papa Bonifaciꝰ eundē regē mittēs lr̄as: ſit hortatꝰ ad fidē. ca.x.
Ut ꝯiugē ipiꝰ ꝑ epl'am ſalutis illiꝰ ſedulam agere curā monuerit. ca.xj.
Ut Eduinꝰ ꝑ viſionē quādā ſibi exulāti oſtēſā ſit ad credēdū ꝓuocatus ca.xij
Quale ꝯſiliū idē cū p̄ncipibꝰ ſuis de pcipiēda xp̄i fide habuerit: ⁊ vt pōtifex eiꝰ ſuas aras ꝓfanauerit ca.xiij
Ut idē Eduinꝰ cū ſua gēte fidelꝭ ſit factꝰ: ⁊ vbi paulinus baptiſauerit. ca.xiiij
Ut ꝓuincia orientaliū angloꝝ fidē chriſti ſuſceperit ca.xv
Ut in ꝓuincia Lindiſſi predicauerit: ⁊ de qualitate regni Eduini. ca.xvj
Ut idē ab Honorio papa exhortatorias lr̄as acceperat: q̄ etiā Paulino pallium miſerit. ca.xvij.
Ut Honoriꝰ q̄ Iuſto in ep̄atu Doruuernēſis eccl'ie ſucceſſit ab eodē papa Honorio palliū ⁊ lr̄as acceperit ca.xviij
Ut p̄mo idē Honoriꝰ: ⁊ pꝰ Iohes lr̄as gēti ſcotorū ꝓ paſche obſuatiōe ſimul ⁊ ꝓ pelagiana hereſe miſerit. ca.xix
Ut occiſo Eduini paulinꝰ Cātuā rediēs Hrofenſis eccl'ie p̄ſulatū ſuſcepit. ca.xx

Capitulorū tertij libri recollecta annotatio.

Ut p̄mi ſucceſſores Eduini regis ⁊ fidē ſue gētis ꝑdiderint ⁊ regnū. Porro Oſwaldus chriſtianiſſimꝰ rex vtrūq̄ reſtaurauit. Ca.j.
Ut de ligno crucis qđ idē rex ꝯ barbaros pugnaturꝰ erexerat īter īnumera ſanitatū miracula q̄dā adoleſcens ſit brachij languore curatꝰ. ca.ij
Ut idē rex poſtulans de gēte ſcotorū acceperit Aidanū: eidēq̄ in inſula lindiſfarnenſi ſedem ep̄atus donauerit. ca.iij
Qū gens pictoꝝ fidē xp̄i ſuſcepit. ca.iiij
De vita Aidani ep̄i. ca.v.
De religione ac pietate miranda Oſwaldi regꝭ. ca.vj.
Ut ꝓuincia occidētaliū ſaxonū v̄bū dei p̄dicante Byrino ſuſceperit: ⁊ de ſucceſſoribus eius Agilbertho: ⁊ Eleutherio. ca.vij
Ut rex Cātuarioꝝ Earcōbrech idola deſtrui p̄cepit: ⁊ de filia eiꝰ Earcongota ⁊ ꝓpinq̄ eiꝰ Edilberg ſacratꝭ deo virginibus. ca.viij.
Ut ī loco ī q̄ occiſus ē rex Oſwald crebra ſanitatū miracl'a facta: vtq̄ ibi p̄mo iumētū cuiuſdā viantꝭ: ac deinde puella palitica ſit curata. ca.ix.
Ut puluis loci illiꝰ ꝯ ignē valuerit. ca.x.
Ut ſuꝑ reliq̄as eiꝰ lux celeſtis tota nocte ſteterit: ⁊ vt ꝑ eas ſint demoniaci curati. ca.xj.
Ut ad tumbam eius ſit puerulꝰ a febre curatus. ca.xij.
Ut ī hybernia ſit q̄dā a mortis articulo ꝑ eiꝰ reliq̄as reuocatus. ca.xiij.
Ut defūcto paulino Thamar ꝓ eo Hrofenſis eccl'ie p̄ſulatū ſuſceperit: ⁊ de humilitatē mirabili Oſuini: q̄ ab Oſuuu

crudeli cede perempt⁹ eſt ca.xiiij
Ut eps Aidan nautis ꝛ tẽpeſtatẽ futurã
pdixerit: ꝛ oleũ ſãctũ q̃ hãc ſedarent de
Ut idẽ admotũ ab hoſtib⁹ (derit. ca.xv.
vrbi regie ignẽ orãdo amouerit. ca.xvj.
Ut deſtina eccl'ie cui idẽ accũbens obie-
rat ardẽtib⁹ ceterꝭ dom⁹ flãmis abſumi
nequierit ꝛ de interna vita illi⁹. ca.xvij.
De vita vel morte religioſi regis Sigbe
Ut Furſe⁹ apd orientale (rechti. ca.xviij
les anglos monaſteriũ fecerit: ꝛ d viſio
nib⁹ vl' ſãctitate ei⁹: cui etiã caro p⁹ mor
tẽ icorrupta teſtimõiũ phibuerit. ca.xix
Ut defũcto Honorio põtificatu ſit fun-
ctus Deuſdedit. ꝛ q̃ e tpe illo orientaliũ
anglorꝫ: q̃ Roffenſis eccl'ie fuerint anti
Ut puīcia mediterraneorꝫ (ſtites. ca.xx.
anglorꝫ ſub rege Peada chriſtiana ſit
facta. ca.xxj.
Ut orientales ſaxones fidẽ quã dudũ ab-
iecerãt ſub rege Sigberechto pdicãte
Cedd receperint ca.xxij
Ut idẽ eps Cedd locũ monaſterij cõſtru
endi ab Oidilwald rege accipiẽs oratio
nib⁹ ꝛ ieiunijs dño cõſecrauerit: ꝛ d obi-
Ut puīcia merciorꝫ oc (tu ipi⁹. ca.xxiij
ciſo rege Pẽda fidẽ chriſti ſuſceperit: et
Oſiuu p adepta victoria deo ad cõſtruẽ
da monaſteria dederit ca.xxiiij
Ut queſtio ſit mota de tpe paſche aduer
ſus eos q̃ de ſcotia venerãt. ca.xxv.
Ut Colman vict⁹ domũ redierit: ꝛ Tu-
da p illo epatu ſit fũct⁹: q̃liſq3 illi docto-
rib⁹ eccl'ie fuerit habit⁹ ca.xxvj.
Ut Ecgberecht vir ſanct⁹ de natione an
glorꝫ monachicã i hybernia vitã duxe-
Ut defũcto Tuda Uilfrid (rit. ca.xxvij
in gallia: Ceadda apd occidẽtales ſaxo
nes in puīcia nordanhimbrorꝫ ſint or
dinati epi. ca.xxviij
Ut Uighardus pſbyter ordinandus in
archiepm de britãnia ſit miſſus romã:
quem remiſſa mox ſcripta pape ibidẽ
obiiſſe narrauerunt. ca.xxix
Ut orientales ſaxones tpe mortalitatꝭ ab
idolatria reuerſi p inſtãtiã Jarumã epi
mox ſũt ab errore correcti. ca.xxx.

Capitulorũ quarti libri recollecta annotatio.

Ut defũcto Deuſdedit Uulghart ad ſu-
ſcipiẽdũ epatũ romã ſit miſſus Sz illo
ibidẽ defũcto Theodor⁹ archieps ordi
nat⁹: ꝛ cũ Adriano abbate ſit britãniã
Ut Theodoro cũcta p (miſſus. Ca.j.
agrãde ãglorꝫ eccl'ie cũ catholica veritate
lrãꝫ q3 ſãctarꝫ cepint ſtudijs imbui: ꝛ vt
Putta p Damiano Roffenſis eccl'ie ſit
factus eps. ca.ij.
Ut Ceadda: de q̃ ſupra dictũ ẽ puincie
merciorꝫ ſit eps dat⁹: ꝛ de vita et obitu
ꝛ ſepultura eius ca.iij
Ut Colmã eps relicta britãnia duo mo
naſteria i ſcotia: vnũ ſcotꝭ: alterꝫ anglis
quos ſecũ adduxerat fecerit. ca.iiij
De morte Oſiuu ꝛ Ecgberechti regũ: et
d ſynodo facta ad locũ Herutford: cui
pſidebat archieps Theodorus ca.v.
Ut depoſito Uilfrido Sexuulfus epa
tũ eius acceperit: ꝛ earcanwaldus orientalib⁹ ſaxonib⁹ ſit eps datus ca.vj
Ut i monaſterio Bericingẽſi vbi corpa
ſãctimonialiũ feminãꝫ poni deberẽt cele
Ut i eodẽ mo (ſti luce mõſtratũ. ca.vij
naſterio puerul⁹ moriẽs virginẽ q̃ erat ſe
cutura vocauit vtq3 alia d corpe egreſſu
ra iã pticulã future lucis aſpexerit. ca.viij.
Que ſint oſtẽſa celit⁹ ſigna cũ ꝛ ipa mr cõ
gregationis illius e mũdo trãſiret. ca.ix.
Ut ad cimiteriũ eiuſdẽ monaſterij orãs
ceca lumen receperit. ca.x.
Ut rex eiuſdẽ puīcie Seddi i monachi-
ca cõuerſatione vitam finierit ca.xj
Ut epm orientaliũ ſaxonũ p Eleutherio
Haeddi epm Roffenſis eccl'ie: p Put-
ta Chelmũ: ꝛ p ipo Gebmũdũ acceperit:
ꝛ q̃ tũc nordãhimbrorꝫ fuerit epi. ca.xij
Ut Uilfrid eps puīciã auſtraliũ ſaxo-
nũ ad chriſtũ cõuerterit ca.xiij
Ut interceſſione Oſwaldi regis peſtife-
ra mortalitas ſit ſublata ca.xiiij
Ut Ceadualla rex interfecto Ediluach
rege Geuiſſorꝫ puīciã illã ſeua cede ac
depopulatione attriuerit ca.xv.
Ut Uecta iſula xpianos icolas ſuſceperit
cuius duo pueri ſtatim poſt acceptum
baptiſma ſint interempti ca.xvj.
De ſynodo facta i cãpo Hedtfeld pſidẽ-
te archiepo Theodoro. ca.xvij
De Johanne cãtore ſedis aplice q̃ pter
docendũ venerat britanniã. ca.xviij

Tabula

Ut Edildrida regina ꝟgo ꝑpetua ꝑman/
ſerit: cuius nec corpus ĩ monumẽto cor/
rumpi potuerit ca.xix
Hymnus de illa ca.xx
Ut theodor⁹ eps̃ iter Ecgfridũ ꝛ Edilre/
dũ reges pacẽ fecerit. ca.xxj.
Ut vincula cuiuſdã captiui cũ ꝓ eo miſſe
cantarẽt ſoluta ſint ca.xxij.
De vita: ꝛ obitu Hilde abbatiſſe. ca. xxiij.
Ex ĩ mõaſterio ei⁹ fratri cuidaꝫ canẽdi grã
diuinitus ſit cõceſſa. ca.xxiiij.
Qualis viſio cuidam viro dei apparuerit
priuſꝗ̃ monaſteriũ Colodane vrbis eẽt
incendio ꝯſumptũ. ca.xxv
De morte Ecgfridi ꝛ lotheri regũ. ca.xxvj
Ut vir dñi Cudberecht⁹ ſit eps̃: vtꝗ̃ ĩ mo
nachica adhuc vita poſit⁹ vixerit vł do/
Ut idẽ ĩ vita Anatheori (cuerit. ca.xxvij
ca ꝛ fõtẽ d̃ ſaxoſa t̃ra orãdo ꝓduxerit: ꝛ ſe
getẽ d̃ labore manuũ vltra tp̃s ſerẽdi ac
Ut idẽ eps̃ iã obitũ ſuũ (cepit. ca.xxviij
ꝓrie futuꝝ herebrechto p̃dixerit. ca.xxix
Ut corp⁹ illi⁹ p.xj. annos ſepulture corru
ptiõis ĩmune reptũ: vtꝗ̃ non mľto poſt
ſucceſſor epat⁹ ei⁹ d̃ mũdo trãſierit. ca.xxx
Ut ꝗ̃daꝫ ad tũbã ei⁹ ſit a paraliſi curatus.
Ut alter ad reliꝗ̃as ei⁹ nuꝑ fue (ca.xxxj.
rit ab oculi languore curatus ca.xxxij.

Capitulorũ quin/
ti libri recollecta annotatio.

Ut Odilwald ſucceſſor Cudberechti in
anatheorica vita laborãs: ĩ mari fratrib⁹
tempeſtatẽ orando ſedauerit Capl̃m.j
Ut eps̃ Johẽs mutũ bñdicẽdo curauerit
Ut idem puellam languentẽ oran (ca.ij.
do ſanauerit. ca.iij
Ut itẽ ꝯiugẽ comitis infirmã aꝗ̃ bñdicta
Ut puerum comitis (curauerit. ca.iiij
orãdo a morte reuocauerit. ca.v.
Ut clericũ ſuũ cadẽdo ꝯtritũ orãdo ac bñ
dicẽdo a morte reuocauerit ca.vj
Ut Ceadualla rex occidẽtaliũ ſaxonũ ba
ptiſandus romã venerit. ſꝫ ꝛ ſucceſſor ei⁹
Hun ĩ eadẽ beatoꝝ aploꝝ limina deuo
tus adijt. ca.vij
De obitu Theodori archiepi ca.viij.
Ut Theodoro defũcto archiepat⁹ gradũ
Berechtwald ſuſcepit: ꝛ iter pl̃imos ꝗ̃s
ordinauit etiã Thobiã virũ doctiſſimuꝫ
Hrofenſis eccl̃ie fecerit antiſtitẽ. ca.ix.
Ut Ecgberecht vir ſãct⁹ ad p̃dicãdũ ĩ ger
maniã venire voluerit: nec voluerit: por
ro Uictberecht adierit ꝗ̃dẽ. Sꝫ qui nec
ipſe aliꝗ̃d ꝓfeciſſet rurſus ĩ hyberniã vn
de venerat redierit. ca.x.
Ut Uilbrord ĩ freſia p̃dicans multos ad
xp̃m cõuerterit: ꝛ ſocij ei⁹ Heuuold ſint
Ut viri venerabiles (martyriũ paſſi. ca.xj
Suidbrecht ĩ britãnia: Uilbrord rome
in freſiã ſint ordinati epi. ca.xij
Ut ꝗ̃dã ĩ ꝓuincia nordanhimbroꝝ a mor
tuis reſurgẽs multa ꝛ tremenda ꝛ deſide
rãda ꝗ̃ viderat narrauerit. ca.xiij
Ut ecõtra alter ad mortẽ veniẽs ĩ oblato
ſibi a demõib⁹ codice om̃ia ſua ĩuenerit
Ut itẽ ali⁹ moritur⁹ deputa/ (pctã. ca.xiiij
tũ ſibi apd̃ inferos locum penaꝝ viderit
Ut pl̃ime ſcotoꝝ eccl̃ie inſtante (ca.xv.
Adamnã catholicũ paſcha ſuſceperint: at/
ꝗ̃ idẽ librũ de locis ſãctis ſcripſerit. ca.xvj
Que ĩ eodẽ libro de loco dñice natiuitatis:
paſſiõis ꝛ reſurrectiõis cõmemorauerit
Que itẽ de loco aſcẽſionis dñice (ca.xvij
ꝛ ſepulchris patriarchaꝝ. ca.xviij.
Ut auſtrales ſaxones epos acceperint Ead
berechtũ ꝛ Eollan: occidẽtales Danielẽ
ꝛ Adhelmũ: ꝛ d̃ ſcriptis eiuſdẽ Adhelmi
Ut Coenred merciorũ: ꝛ Offa (ca.xix.
orĩetaliũ ſaxonũ rex in monachico habi
tu rome vitã finierint. ꝛ de vita vł obitu
Uilfridi epi. ca.xx.
Ut religioſo abbati adriano Albin⁹: Uil
frido in epatu Acca ſucceſſerit. ca.xxj
Ut Ceolfrid abbas regi pictoꝝ archite/
ctos eccl̃ie: ſimul ꝛ epl̃aꝫ d̃ catholico pa
ſcha: ꝛ tonſura miſerit. ca.xxij.
Ut Huenſes monachi: cuꝫ ſubiectis ſibi
monaſterijs canonicũ p̃dicãte Ecgbere
chto celebrare paſcha ceperũt ca.xxiij.
Quis ſit in p̃ſenti ſtatus gentis angloruꝫ
britannie totius: cũ recapitulatiõe chro
nica totius opis. ca.xxiiij.

Explicite ſunt recollecte capitu
lorũ annotatiões libroꝝ eccl̃ia
ſtice hiſtorie gentis anglorum.

Eccleſiaſtica hyſtoria

Incipit prologus Rufini pſbyteri in hyſtoriā eccleſiaſticā ad Cromaciū epm.

p **Eritorū** dicūt eſſe medicorū: vbi iminere vrbibꝫ vel regionibus generales viderint morbos ꝓuidere aliqđ medicamenti vel poculi genus: quo pmoniti hoīes ab iminenti defendant̃ exicio. Quod tu quoqꝫ venerande pater Cromaci: medicine exequens genus tpe quo diſruptis italie clauſtris ab Alarico duce gothorū ſe peſtifer morbus infudit, ⁊ agros: armenta: viros longe lateqꝫ vaſtauit, ꝑplīs tibi a deo cōmiſſis feralis exicij aliqđ remediū querens, ꝑ qđ egre mentes ab ingruentis mali ꝯtagiōe ſubtracte: melioribꝫ occupate ſtudijs tenerent̃: iniungis mihi: vt eccleſiaſticā hyſtoriā quā vir eruditiſſimus Euſebius ceſarienſis greco ſermone ꝯſcripſerat in latinū verterem. cuius lectione animus audientiū vinctus, dū noticiā rerū geſtarum auidius perit: obliuionem quodāmodo malorū que gererent̃ acciperet. A quo ego opere cū excuſare me vellem: vtpote inferior ⁊ impar: ⁊ ꝗ in tā multis annis vſum latini ſmonis amiſerim: ꝯſideraui ꝙ nō abſqꝫ aliquo apoſtolice inſtitutiōis ordīe nobis iſta preciperes. Nam ⁊ cū dñs aliqñ eſurientibꝫ in deſerto auditorū turbis dixiſſet ad aplōs: date eis vos manducare. philippus vnus ex apoſtolis intelligēs eo magis ſplendeſcere diuine virtutis inſignia: ſi minimorū quorūqꝫ miniſterijs explerent̃: nō ꝓtulit panes apoſtolice reconditos pcre: ſed puerulū adeſſe dicit, habētem qnqꝫ panes ⁊ duos piſces. Quē vere cū de excuſans: adiecit. Sed hec ꝗd ſunt inter tantos: quo magis in anguſtijs opibus ⁊ deſperatis clara fieret diuina potētia. Sciens ergo ex illis te deſcendere diſciplinis: recordatus qđ philippi fortaſſis exemplo vbi paſcendi turbas tēpus vidiſti puerulū ſubrogaueris: qui panes quidem qnqꝫ ſicut accepat duplicatos adhiberet: ad explendū tn̄ euangelicum ſacramentū, ꝑprio labore captos adderet: etiā piſciculos duos: aggreſſus ſum exequi vt poſſi qđ pceperas. certus ꝙ excuſabit impitie noſtre culpas pcipientis auctoritas. Sciēdū ſane eſt, ꝙ decimus liber huius opis in greco qm̄ perparū erat in rebꝫ geſtis: reliqua oīa in epōrū panagericis tractantibꝫ nihil ad ſcientiā rerū ꝯferentibꝫ occupatus: omiſſis q̄ videbant̃ ſuꝑflua hyſtorie ſi quid habuit nono cōiunximꝰ libro: ⁊ in ipſo euſebij enarrationis dedimus finem. Decimū vero ⁊ vndecimū librū nos ꝯſcripſimus: ptim ex maiorū traditionibꝫ: partim ex his que noſtra iā memoria cōprehenderat. ⁊ eos velut duos piſciculos ſupraſcriptis panibus addidimus. Quos ſi tu ꝓbaueris vel benedixeris: pro certo ꝯfidam ꝙ ſufficient turbis. Continet aūt id cū oīe opus: res in eccl'ia geſtas a ſaluatoris aſcenſione ⁊ deinceps noſtri vero duo libelli a tpibus ꝯſtantini poſt pſecutionē: vſqꝫ ad obitū theodoſij auguſti.

Explicit Prologus.

Incipit liber primus hyſtorie eccleſiaſtice: cū capitulorū annotatione.

f **Vcceſſiones** ſanctorū aplōrū ⁊ tpa que a ſaluatore noſtro ad nos vſqꝫ decurſa ſunt: queqꝫ ⁊ qualia in his erga eccleſie ſtatū geſta ſunt: qui etiā inſignes viri in locis maxime celeberrimis eccleſijs pfuerūt: vel ꝗ ſingulis quibuſqꝫ tpibꝫ ſeu ſcribendo ſeu docendo verbū dei nobil'r aſtruxere: quiſqꝫ etiā vel quāti vel qñ noua ꝯtra religionem dogmata ꝓferentes: ad ꝓfundū erroris ſtudio ꝯtentionis elapſi: falſe ſcientie autores ſe pceptoreſqꝫ ꝓfeſſi ſunt: paſſim velut lupi graues gregē chriſti lacerantes: necnō ⁊ ea mala que iudeorū gentem ꝓ inſidijs quas aduerſum ſaluatorem moliti ſunt vaſtauerūt: quibꝫ etiam modis ⁊ quotiens quibuſue ſuppliciorū patientiā ⁊ ꝓfuſionē ſanguinis pro verbi dei veritate certarūt: ſed ⁊ martiria noſtris ſuſcepta tpibꝫ atqꝫ in his dñi ⁊ ſaluatoris noſtri erga ſingulos quoſqꝫ vultū clemētiſſimūqꝫ ſubſidiū ſcribere mihi

volenti: nõ aliũde ſumẽdũ videt͛ exordiũ
ꝙ̃ ab ipſa dñi ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i
p̄ſentia corporali. Sed mihi queſo veni
am dari. Confiteor naꝗ ꝙ in h̄ ope viri-
bus noſtris maiora tẽptamus: vt ⁊ fideli
ter ⁊ integre que ſũt geſta narremus. ⁊ ru
dem ac nulli fere noſtroꝝ digreſſam viaꝫ
huiuſcemodi itineris p̄mam audeamus
incedere. Et licet deum ducem futurum:
dñiꝗ ſaluatoris noſtri certus ſim nobis
affutura ſuffragia: hominũ tamen nulla
quibus poſſimus inniti conſpicimus p̄-
ceſſiſſe veſtigia: niſi ꝙ ſparſim ſingulorũ
quorũꝗ temporꝝ ſeu rerꝝ geſtarũꝫ ad nos
vſꝗ indicia ac monimenta tranſmiſſa
ſunt: e quibus quedam nobis luminum
faces velut in obſcuro poſitꝭ eminus ac-
cendunt͛: ⁊ tanꝗ̃ e ſublimi ſpecula q̃ nos
greſſum tendere oporteat: ac viam verbi
abſꝗ errore dirigere eorꝝ vocibꝰ admone
mur. Quecũꝗ ergo ꝓpoſito operi cõue-
nire credidimus: ex his que illi ſparſim
memorauerant eligẽtes: ac veluti e ratio
nabilibus campis doctorꝝ floſculos de-
cerpentes: hyſtorica narratione in vnum
corpus redigere ⁊ coaugmẽtare tempta-
uimus. ſatis abundeꝗ gratum putãtes:
⁊ ſi nõ omniũ nobiliſſimorꝝ: certe ſaluato
ris noſtri apoſtolorũꝗ ſucceſſiones cele
brioribus quibuſꝗ eccleſijs traditas in
vnum colligere: atꝗ in ordinem modũꝗ
digerere. Opus autẽ mihi ꝑnecceſſarium
videor aſſumpſiſſe: eo magis quo vt ſu-
perius dixi neminẽ eccleſiaſticum dum
taxat ſcriptorem ad hanc ꝑtem narratio-
nis animũ adiecisse comperior. In quo
illud etiam ſpero: ꝙ ⁊ vtilitatis plurimũ
ex rerum geſtarꝝ cognitione ſtudioſis qui
buſꝗ noſter hic conferat labor. Quãuis
iam de his ipſis nõnulla etiam in croni-
cis. id eſt in eo opere qđ de tẽporꝝ ratio-
ne ꝯſcripſimus breuiter ſuccincteꝗ per-
ſtrinxerim: plenius tamen in p̄ſenti opere
ſingulorꝝ narrationem aperire temptabi
mus. Incipiet ergo mihi ſermo ab ipſo
dño ſicut ꝑuiſſimus chriſto. Verũ quia
chriſtianorꝝ res geſtas ſcribere ꝓponimꝰ:
ꝯſequens videt͛ vti p̄us vel genus hoc
hoĩm vnde ducat exordiũ: vel quid noĩs
ipſius ꝯtineat ratio: ⁊ cuius gens iſta vel
populus appellatione cenſet͛ repetentes
paulo altius exponamus.

Quod deus ⁊ dñs ⁊ creator oĩm ac diſpẽ-
ſator vniuerſorꝝ ipſe ſit xp̄us: ea que in lege
⁊ ꝓphetis ſcripta ſunt.

Capitulũ. I.

i **Gitur quoniã**
christus duplici ex modo con-
ſtat: et diuina in eo pariter atꝗ hu
mana natura plenitudinẽ tenet: caput in
eo diuina ſubſtantia: pedes in eo hũana
quã pro noſtra ſalute ſuſcepit habeantur
⁊ ita demũ perfectius nobis narratio di
rigetur ſi a capite. id eſt a diuinitatꝭ eius
verbo ſumamus exordiũ: ꝑ quod chriſti
anorum (que gens nouelle appellatio-
nis credit͛) antiq̈tas ⁊ nobilitas pariter
oſtendent͛. Genus ergo chriſti ⁊ ipſiꝰ ſub
ſtantiam ⁊ eius naturã ꝓferre ac pandere
nullus ſermo ſufficiet. Siquidẽ etiã diui
nũ de eo ita ꝓnunciat oraculum dicens.
Generationẽ eius quis enarrabit? Sed
⁊ alibi celeſtibꝰ nihilominus de eo voci-
bus ita refert͛. quia nemo nouit filium niſi
pater. ſed neꝗ patrem quis nouit niſi fi-
lius. Solus ergo ille q̃ genuit noſſe di-
citur filiũ pater: et filius patrẽ. Sine du
bio excluſit ceteros a diſcutiẽda noticia
qui ad vnũ ſolum patrẽ filij ſciam reuo-
cauit. Hic ergo in his voluminibus que
diuino ſpũ ꝯſcripta credunt͛: lux eterna ⁊
ante mũdi initiũ ſemꝑ fuiſſe p̄dicat͛. Sa
pientia quoꝗ ſubſtantialis ⁊ verbum vi
uũ in p̄ncipio apud patrem: ⁊ deus ver-
bum ſubſtitiſſe narratur. Quis ergo po
terit eũ qui ante oẽm creaturam viſibileꝫ
atꝗ inuiſibilem ſemꝑ fuiſſe ⁊ ſine initio
iam fuiſſe: ex ipſo patre natus: ⁊ cũ patre
ſempiternus extitiſſe deſcribit͛: ſermone
comp̄hendere? Quis oĩm celeſtiũꝫ inmor
talium diuiniarũꝗ virtutũ dñm ⁊ ducem
ac p̄ncipem celeſtis militie: ⁊ magni con-
ſilij angelũ: volũtatis paterne efficaciam
quẽ cũ patre oĩa que ſunt creaſſe ⁊ ꝯdi
diſſe conſtat: vt verꝝ filiũ ⁊ vnigenitum ⁊
oĩm que creata ſunt dñm ⁊ regeꝫ ac dña
torem p̄na virtute ⁊ p̄tãte cũcta moderã
tẽ ꝓbis explicet: niſi ꝙ ad intelligentiam

plenitudis eiꝰ ꝑ ſecretiora ⁊ myſtica di⸗
uinoꝝ volumīnū informamur eloquia:
Johēs quoqꝫ ſpū dei repletus: in ꝑnci⸗
pio inquit erat verbū: ⁊ verbū erat apud
deū: ⁊ deus erat verbū. Hoc erat in ꝑnci
pio apud deū. Oīa ꝑ ipm facta ſunt: et
ſine ipſo factū eſt nihil. Sꝫ ⁊ moyſes ma
ximus ⁊ vetuſtiſſimus ꝓphetaꝝ: multꝭ an
te ſeculis hec eadē ꝓteſtatꝰ: cū editus in⸗
ſpiratus originē mūdi ⁊ rerū initia de eo
plenius aperiret: conditorē oīm patrē cū
filio myſticis ac ſacratꝭ deſignat eloquijſ
Ait nāqꝫ ⁊ dixit dn̄s. Faciamus hoīem
ad ymaginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā. Sed ⁊
dauid antiquiſſimus ꝓphetarū etiā ipſe:
licet moyſe poſterior dicit. Verbo dn̄i ce
li firmati ſunt: ⁊ ſpū oris eius oīs vir⸗
tus eoꝝ. Et alio idem nihilominus deſi⸗
gnat oraculo de deo dicens. ipe dixit ⁊ fa
cta ſunt. ipſe mandauit ⁊ creata ſunt. In
quibꝫ euidenter mandatis ꝑſonaꝫ patris
⁊ filij opantius exp̄ſſit. Cum igitur his ⁊
alijs q̄plurimis vocibꝫ ſparſim ꝑ diuīa
volumīna creator oīm cū patre filius de
claretꝰ: ſupeſt vt de his q̄ poſt ꝯditionem
mūdi ꝓ hoīs diſpenſatione trāſegit: q̄ꝫ vt
poſſumus breuiter ꝯſtringamus. Mul⸗
tis ſiquidē ⁊ antea pietate p̄ditis virꝭ aſti
tiſſe ⁊ docuiſſe que ad cultū diuinū ꝑtine
re videbantꝰ oſtenditꝰ. Sed euidentiꝰ ⁊ fa
miliarius abrahe atqꝫ eius familie q̄ntū
fas erat deū hoībꝫ innotuiſſe deſcribitꝰ, ⁊
velut p̄ceptor q̄daꝫ ac monitor illius ex
titiſſe proſapie refertꝰ. Deniqꝫ in diuinis
oraculis ſcriptū eſt. qꝛ apparuit deꝰ abra
he tāq̄ꝫ cōmunis aliquis hō ſedēti ad ili
cem mambre. At ille exurgens: cū hoīem
videret adorat vt deū: ⁊ veneratꝰ vt dn̄m
Sꝫ ⁊ ꝓprie vocis ꝓfeſſione p̄ntiam ſe te⸗
ſtatꝰ nō ignorare diuinā dicens. Dn̄ator
dn̄e q̄ iudicas omnē terram: nōne facies
iudiciū? Que vtiqꝫ oīa nō ad patrē ſꝫ ad
filiū referenda: poſterioris incarnatio di
ſpenſatōis plenius expleta deſignat. Et
idē ꝓpheta dauid dicit de deo. Miſit ver
bū ſuuꝫ ⁊ ſanauit eos. ⁊ liberauit eos de
corruptionibꝫ eoꝝ. Sed adhuc euidenti
us ꝑ moyſen de eo qꝙ dn̄s ſit ipſe cū dn̄o
diuina teſtantꝰ eloquia cū dic. Pluit dn̄s
ſuꝑ ſodomā ⁊ gomorrā ſulphur ⁊ ignem
a dn̄o. Eundēq̄ꝫ cū apparuiſſet iacob eſſe
deū eadē ſcriptura deſignat: cum diceret
ad iacob. Jam nō vocabitꝰ nomen tuum
iacob: ſed iſrahel erit nomen tuū. qꝛ inua
luiſti cū deo. Et paulo poſt dicit. Et vo⸗
cauit (inquit iacob) nomē loci illiꝰ viſio
dei dicens. Vidi eīn dn̄m facie ad faciē
⁊ ſalua facta eſt aīa mea. Neqꝫ eīn fas eſt
de aliquo angeloꝝ vel celeſtiū virtutum
iſta ſentire. Nullū eīn illoꝝ ſiq̄n mortali
bus ex celeſti precipiuntꝰ adeſſe mandato
dn̄m vel deū diuinus ſmo cōmemorat.
Hic etiā ieſu ſucceſſori moyſi cū aſtitiſſet
ꝑcunctanti ei q̄s eſſet: reſponſis euiden⸗
tiſſimis deſignauit dicens: p̄nceps mili
tie virtutū dn̄i ego ſum. Cūqꝫ his auditꝭ
adoraſſet famulus vt decebat: ſolue inq̄t
ad eum corrigiā calciamenti tui. Locus
eīn in quo tu ſtas terra ſancta ē. In quo
ꝯſideranda eſt p̄ceptoꝝ ſilitudo. qn̄ nō
erat hic alius ab eo q̄ dixerat ad moyſen
de rubo ignis dicēs. Ne appropies huc.
ſolue calciamenta de pedibꝫ tuiſ. Locus
eīn in quo tu ſtas terra ſancta eſt. Et ad⸗
didit dicens. Ego ſum deus patrū tuoꝝ
deus abrahā ⁊ deus yſaac ⁊ deus iacob.
Claruit igitꝰ ex his oībꝫ qꝛ verbū dei et
deus ⁊ dn̄s ⁊ creator oīm cum p̄re filius
deſignatus eſt. Nūc ꝓ̄o etiā illud videa⸗
mus: quō ſapīam ſe dei ſubſtantialꝛ exi⸗
ſtere: idēꝫ ipſe in diuinis oſtendat oraculꝭ
Per ſalomonē hec de ſemetipa ſapīa my
ſticis vocibꝫ ꝓdens. Ego ſapīa in altiſſi
mis habitaui. ꝯſiliū: ⁊ ſciam: ⁊ ſenſum in
uocaui. Per me reges regnāt. ⁊ potentes
ꝑ me ſcribūt iuſticiā. Per me ꝓceres ma⸗
gnificantꝰ: ⁊ tyrāni obtinēt terrā. Et poſt
aliquāta iterū dicit. Dn̄s creauit me ini⸗
tiū viaꝝ ſuaꝝ in ope ſuo ante ſeculū fun⸗
dauit me. In initio priuſq̄ꝫ terraꝫ faceret
anteq̄ꝫ ꝓdirēt fontes aquaꝝ: priuſq̄ꝫ mō⸗
tes fundarentꝰ: ante oīes aūt colles ge⸗
nerauit me. Qn̄ p̄parabat celos aderam
ei. ⁊ qn̄ firmos ponebat fontes ſub celo
cū ipo erā cōponens oīa. Ego erā cui
adgaudebat quotidie. Letabar aūt corā
ipſo in omni tp̄e: qn̄ letabatꝰ orbe ꝑfecto.
Ex quibꝫ oībꝫ fuiſſe ab initio: imo ⁊ ante
omne qđ dici pōt initiū: ab ipſo p̄re ꝓge
nitam ſapīam ꝯſtat. Quid aūt cauſe fue

rit qđ nõ omĩb9 paſſim ſicut nunc etiam
antea ĩnotuerit: ⁊ ad oẽs eius fides ac ſa
pientia ꝑuenerit: exponemus. Nondum
capere poterat ꝑfectam ſapientie xp̄i do
ctrinã rudis adhuc mũdus: ⁊ peritie to-
tius ignarus. Deniq̃ ſtatim in initijs ad
huc cum hij qui p̄mi creati fuerant hoĩes
in beatitudine degerent: mandato dei ne-
gligentia corrupto: in hanc vitam morta-
lem ⁊ fragilitati obnoxiam deciderunt:
ac terre huius diuina maledictione dam
nate habitaculũ ꝓ paradiſi delitijs cõmu
tarũt. Jam vero qui ex huiuſcemodi ge-
nitorib9 ꝑ orbem terre diffuſi ſunt: ferino
magis ac beluino ritu oberrantes: nõ vr
bes ad ſocietatẽ: nõ mores ad honeſtatẽ:
nõ leges ad vite iuſticiã tenuere. Artium
vero diſciplinarũq̃ apud eos ⁊ tot9 phi-
loſophie ne ipm̄ q̇dem nomẽ habebatur
ſed agreſtes q̇dam ⁊ vagi ꝑ deſerta nul-
lis ſedib9 vagabant̃. Si qua vero in ipis
boni ſemina naturaliter clementia inole-
uerant ↄditoris: hec inculta ⁊ incõdita re
linquentes: magis ad vſum malicie (quo
via hũani generis ꝓclinius vergit̃) ↄfere
bant. Ex quo accidit vt nefarijs ſcelerib9
inter ſemetipſos agentes: nunc corrũpe-
rent̃: nunc etiam interimerent̃ adinuicem
vſq̃quo ꝓcedente ĩmanitate etiam deuo-
rarent̃ ab alterutrũ. Hinc ille que mũdo
ſceleris fabulas reliquerunt theomachie
⁊ gigantomachie exorte ſunt: donec ne-
farijs auſis vltio diuina nunc inundatio
ne diluuij: nunc etiam populatione ignei
imbris obſiſteret: ⁊ ĩmanitatẽ ſcelerꝫ pena
rũ varietate cõprimeret. Verũ qm̄ creato
ri ſuo hũanũ genus malicie morbo ⁊ con
tagione corruptũ: emendandũ videbat̃
potius q̃ delendũ: miſeratus tunc obſcu
ratas ꝑ nequitiã mentes ⁊ tenebris cecita
tis obſtructas: ille ipe qui in p̄ncipio erat
apud deũ deus verbũ ⁊ ſapientia patris
nunc angelorꝫ ac miniſtrarꝫ virtutũ lega-
tionib9 vtit̃: nunc etiam ineffabili digna-
tiõe ipſe adeſt ⁊ raris ſicubi quẽ dei ac iu
ſticie memorẽ reperit: diuinis reuelatiõi
bus monitis ſalubriorib9 inſtructione q̃
deũ decebat reformare ac reuocare de te-
nebris humanũ nitit̃ genus: nõ in alia q̃
hoĩs ſpecie: qua ſolũ hoĩes doceri aliq̃d
⁊ inſtrui ac iuuari poſſunt: donec paulatĩ
gentẽ integram que hebreorꝫ appellabat̃
ad ſui cultũ venerationẽq̃ ↄuertit. Quib9
etiã vtpote adhuc rudib9 ⁊ ↄtagione vite
p̄oris infectis: ꝑ moyſen ꝓphetam typos
⁊ adumbrationẽ diuini cultus. ꝑ ſabbata
quedã myſtica. ⁊ circũciſionẽ corporis: al
tius aliquid in ſpũ ſignificantẽ: ceteraq̃
huiuſcemodi p̄cepta legalia velut elemẽ-
ta ſacratioris olim future eruditionis im-
p̄ſſit. Que cũ lex cũ velut initiũ quoddam
luminis mũdo huic obfulſiſſet: ⁊ odoris
ſui flagrantia mare ac terras longe lateq̃
cõpleſſet: atq̃ ex ipſa diuerſis in orbis ꝑ
tib9 nidorẽ quendã prudẽtiores quiq̃ ca-
pientes: legiſtatores vel philoſophi: mo-
deſta queq̃ ⁊ verecũdiora p̄cepta: atꝫ ho
neſtatis ⁊ iuſticie conſcia auditorib9 ſuis
paulatim tradere atq̃ inſinuare ceperunt
⁊ agreſtes ⁊ feros hoĩm mores ad deco
ra atq̃ honeſta inſtituta reuocare. Tunc
amicicijs coire inter ſe viros: ⁊ concordie
ſubire federa docuerũt. Tunc iuuare ſe in
uicem hoĩes ⁊ vſum rerꝫ diſcũt habere cõ
munem: donec inſtituti prudentioris do
cilis hũana mens ⁊ ſocietatis adinuicẽ
patiens redderet̃: vt huiuſcemodi ↄſuetu
dinis ꝓluſione p̄miſſa apti iam ⁊ parati
etiam ad diuina fierent inſtituta patriſq̃
oĩm dei ſcientie capaces exiſterent. In q̇
ipſe iterꝫ oĩm virtutũ magiſter: ipſe ſermo
ac ratio ⁊ verbum ac ſapientia dei: ipſe q̇
in initio cũ patre creauerat hoĩem: ipe in-
quã humane quoq̃ nature aſſumpta ſub
ſtantia: ⁊ ſpẽ forme ſuilis indutus: in nul
lo penitus ab eo q nos ſumus differen-
tes tempore quo romani imperij regnum
nobilius latiniſq̃ cõſurgere: ipſe p̄ſtiterat
ingreſſus hunc mundũ cõmuni q̇dẽ no-
biſcũ naſcendi aditu. ſꝫ nullo auctore pa-
tefacto ea egit ⁊ ꝑtulit: que de eo futura ꝓ
phete p̄dixerant. Viri em̄ diuinitus in-
ſpirati hoĩem q̇ ſimul eſſet ⁊ deus aduen-
tare huic mũdo: ⁊ doctorẽ oĩm gentiũ pa
terne pietatis ac religionis futurũ ſacro-
ſanctis oraculis cecinerũt. Sed ⁊ mortis
modũ quo de hac vita diſcederet: atꝫ rur
ſum inuſitato more ad viuentes repeda-
ret a mortuis: ⁊ poſt hoc celũ adiret vnde
deſcenderat atq̃ in deũ rediret. De q̇bus

quibus euidenter q̄ plurimi significauerint
ꝓphetarum: tamen vnius iudiciū danielis scꝫ quan
tū breuitatis necessitas indulget adhibe-
am. Dicit ergo de eo ita. Uidebā ⁊ ecce
sedes posite erant ⁊ vetustus dierū sede-
bat. ⁊ vestimenta eius sicut nix alba. ⁊ ca-
pillus capitis eiꝰ sicut lana mūda. thronus
eiꝰ flāma ignis. rote eiꝰ ignis ardens: Flu
uius igneus pcurrebat añ eū. Judiciū po
situ est. ⁊ libri aperti sunt. Et post hec vi-
debam. ⁊ ecce cū nubibꝫ celi tanq̄ filius
hoīs veniebat. ⁊ puenit vsqꝫ ad vetustū
dierum. ⁊ in ꝯspectu eius prolatus est. ⁊ da
tus est ei pncipatus ⁊ honor ⁊ regnum. ⁊
oēs ppl'i tribꝫ ⁊ lingue ipsi seruient. Pote
stas eiꝰ potestas eterna: que nō transeūt
⁊ regnū eius nō corrūpet. Hec oīa ma
nifestissime de nullo alio nisi ð saluatore
nr̄o q̄ erat in pncipio apud deū deꝰ ꝟbū:
dicta intelligunt. Filius etenī hoīs ꝓpt' h
q in nouissimis tpibꝫ in carne natus est
deꝰ. De quibꝫ latius si q̄s scire desiderat:
in suis locis assertiones hoꝝ digessimus
Nomen aūt hoc vt diximus xp̄i: quō eti
am p ꝓphetas olim fuerit adumbratū: tē
pus est edocere. Primus ipe moyses vo-
lens ostendere quid venerationis in se no
men xp̄i ⁊ mysterij ptineret: cū iuberet ty
pos ⁊ imagines sacramentoꝝ celestiū: sic
ei in monte fuerat ostensum in lege de-
scribere. Cūqꝫ ritū ꝯstituendi pontificis
traderet q̄ntū mortalē docere fas erat eū
quē supra oēs hoīes vt etiā honore ⁊ me
ritis decernebat p vnguenti cuiusdā my-
stica sacramenta xp̄m noīauit: q̄ p hoc di
scerent hij q̄ p legē instituebant: q2 q̄ sup
oīs hoīes honore ⁊ reuerētia habēdus
est xp̄s noīat. Sed ⁊ idē moyses longe p
dei spm̄ puidens q̄ sibi pparet successor:
⁊ pnoscens q is q̄ post se regnū susciperet
maioris sacramenti mīster existeret: Jesū
cognoīauit eū q̄ prius auses parētū fuerat
appellatione vocitatus. sciens q in huiꝰ
vocabuli sacramēto maioris cuiusdā glie
rex q̄ mortalis natura recipit poneretur
Jta igit' p gemina hec appellationis indi
cia: in altero pontificatus: in altero regal'
forme exp̄munt' insignia. Et iesus xp̄s tā
q̄ q̄ rex ⁊ pontifex esset parit' noīat': vt ne
qꝫ in eo aliquid qð ad religionē: neqꝫ qð
ad ptātē ptinet deesse: ppl's p pcedentia sa
cramēta mystice institutꝰ agnosceret. Un̄
⁊ ꝓphe acti diuino spū sil' ⁊ ipietatē iudeo-
rū ⁊ gentiliū in eo puidebāt salutē. Et ta-
le aliq̄d vnus ex ipsis: cui Hieremias no
men est pcinebat. Spūs inquit vultꝰ nr̄i
xp̄s dn̄s comp̄hensus est in corruptiōibꝫ
nr̄is. cui diximus. Jn vmbra eiꝰ viuemꝰ
in gentibꝫ. Sed ⁊ dauid magnificus va-
tes hec de eodē mēorat. Quare fremuerūt
gentes ⁊ ppl'i meditati sunt inania. Astite
rūt reges terre ⁊ pncipes ꝯuenerūt in vnū
aduersus dn̄m: ⁊ aduersus xp̄m eius. Et
paulopost ait ex psona ipsius xp̄i. Dn̄s
dixit ad me filius meus es tu. ego hodie
genui te. Pete a me ⁊ dabo tibi gētes he
reditatē tuā: ⁊ possessionē tuā terminos
terre. Non solū aūt pontifices vnguēto
crismatis apð hebreos ꝯsecrabant': vex ⁊
reges. Qui ⁊ ipsi q̄m diuinitatis nuni p
ꝓphas sacrato q̄dā crismate delibuti: sor-
tiebāt' sceptra regalia: imagīarie lꝫ: tū ipsi
xp̄i appellabant'. q̄ scꝫ etiā in ipis celestis
regis imago ac spēs fuaret'. Sed ⁊ in ꝓ-
phetaꝝ ordine inuenimus nōnullos sili
mō vnguento crismatis ꝯsecratos: ministe
riū diuīs eloquijs pbuisse: ⁊ gnaros red
ditos futuroꝝ. Ex q̄bꝫ oībꝫ ꝯstat q filius
dei verbum ac sapia patris: q2 verus rex
est oīm seculoꝝ. ⁊ q2 verus pontifex ē fu-
turoꝝ bonoꝝ: ⁊ q2 verus ꝓpha est: quippe
q̄ inspiret ⁊ repleat ꝓphetias: ideo vere ⁊
xp̄s noīatus ē. cuiꝰ noīs p eos q̄s supra
enūerauimus pontifices: ꝓphas ⁊ reges
typus ⁊ imago pcesserat. Uex illi q̄m vt
diximus ad breue tp̄s vite huius xp̄i ap
pellabant': ad solā veri xp̄i imaginē ꝯser-
uandā. q̄uis cōpositiōe q̄dā mystica ꝯse
cratio olei: tn̄ huiꝰ que īter nos haberi so
let materie ac liquoris pungebant'. Ue-
rus aūt hic q̄ de celis venerat: ⁊ cui oīa q̄
pcedebant gesta fuerant: xp̄s nō hūanis
opibꝫ q̄sita sumit vnguēta: sed nouo ac sin
gulari mō paterno spū infusus ⁊ vnctus
xp̄s efficit': sicut multis ante seculis ð eo
vates ysaias pdixerat ex psona ipsius di
cens. Spūs dn̄i sup me. ꝓpt' q vnxit me
euāgelizare paupibꝫ misit me: pdicare ca
ptiuis remissionē: ⁊ cecis visum. Nec so
lus ysaias diuinis hec pdixit oraculis: sꝫ

⁊ Dauid ſil'r inſpiratus teſtat̃ de xp̃o di-
cens ad ip̃m xp̃m. Sedes tua deus in ſe
culũ ſeculi. virga eq̃tatis virga regni tui.
Dilexiſti iuſticiã ⁊ odiſti iniquitatẽ: ꝓpterea
vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie p̄ ꝑtici
pibꝫ tuis. In q̄bꝫ verbis ꝑmo quidẽ eũ
euidẽter deũ deſignat. Scd̃o vero ꝑ equi-
tatis virgã: ſceptrũ in eo regale cõmemo
rat. Poſt vero etiam qualiter xp̃s effectus
ſit indicat dicẽs. q̄ vnctus ſit deus a deo.
nõ oleo cõmuni ſed oleo leticie. nec ſicut
ꝑticipes ſui. id eſt illi q̄ in imagine p̄ceſſe
rant: ſed p̄ ꝑticipibꝫ ſuis. Oleũ vero leticie
in ſacris voluminibus intellectu myſtico
ſp̃ũſ ſctũs deſignat̃. Sʒ ⁊ de pontificatu
eius idẽ dauid alio in loco: tale aliq̄d ar-
chanis ſignat eloquijs: tanq̃ ex ꝑſona pa-
tris de filio ꝓnunciantis. De ventre inq̄t
ante luciferũ genui te. Iurauit dñs ⁊ non
penitebit eũ: tu es ſacerdos in eternũ ſ'm
ordinẽ melchiſedech. Hic aũt melchiſe-
dech in diuinis volumnibꝫ ſacerdos fu-
iſſe dei ſumi refert̃. Sed q2 non oleo cõ-
muni ꝑunctus ſit: neq3 q̄ ex ſucceſſione ge
neris ſuſceperit ſacerdotiũ: ſicut apud he
breos fieri mos erat. ⁊ ideo ſ'm ordinem
ipſius ſacerdos futurus d2 xp̃us: qui nõ
olei liquore: ſed virtute celeſtis ſp̃ũs ꝯſe-
cret̃. Idcirco deniq3 cũ multi ante apud
hebreos oleo in hoc ip̃m ſolẽniter ꝯſecra
to vncti ſunt xp̃i: ⁊ ſiue reges: ſiue ꝓphete:
ſiue etiã pontifices ꝑ hoc fuerint inſtituti
nullus tñ ipſorũ vel genti vl' diſcipul' aut
ſectatoribꝫ ex ſuo vocabulo nomen dare
potuit: ⁊ appellare diſcip'los xp̃ianos: ni
ſi hic ſolus q̄ vere xp̃s eſt: ⁊ nõ oleo hũa-
no ſed p̃rno ſp̃ũ ꝑunctus. Hic ſectatorũ
ſuorũ ꝓp'los: ⁊ vniuerſam ꝑ totũ mundũ
ſui nois gentem ex veri xp̃i vocabulo ap-
pellari fecit ꝑhenni noĩe xp̃ianos. Si igi
tur vnde genus ducat xp̃s requiris: ⁊ ei⁹
auctorẽ rimaris q̄ auctor ẽ oĩm: audi q̄d
oracula diuina ꝑ dauid magnificentiſſi-
mũ vatem ex ꝑſona ipſius ſumi patris lo
quãt̃. ſicut ⁊ paulo ſupius mẽorauimus
de ventre inquit ante luciferũ genui te. Et
q̄uis ventris appellatio in eo q̄ recte in-
corporeus credit̃ ꝯuenire minime videat̃
tamen tropicis ac myſticis legibꝫ: hoc eſt
qd̃ indicat̃ q̄ nõ extrinſecus ⁊ aliũde ſub

ſtituerit filiũ pater: ſed ex ſemetipſo. ac ſi
dici poteſt de interioribꝫ ſuis: vt hoc ip̃m
ſit ille qui natus eſt qd̃ eſt ille qui genuit.
Et ne adoptiõis lege extrinſecus videat̃
aſſumptus: ſed q̄m appellatio ventris in
telligi ſuggerit: ſalua reuerentia incorpa-
litatis: intrinſecus editus deſignet̃ veri-
tate nature. Ex vero ait ante luciferũ: ante
mũdi ⁊ ante totius creature deſignat ini-
tiũ. Diſtinctio ſane inter verũ xp̃m ⁊ ima-
ginarios illos q̄ ꝑus p̄ceſſerant que ha-
beat̃: euidens hoc indiciũ dat̃: q̄ illi prio
res xp̃i nulli pene niſi genti ꝓprie cogniti
ſunt. huius aũt veri xp̃i nõ ſolũ nomen:
ſed ⁊ poteſtas ⁊ regnũ ꝑ oẽs nationes et
ꝑ vniuerſum orbem terre diffuſum ẽ: nõ
ſola cognitione vocabuli: ſed ⁊ diuinita-
tis cultu ac religionis reuerentia ꝯſecra-
tũ eſt. In oĩ nãq3 terra tanq̃ verbũ ⁊ ſapĩa
patris: tanq̃ deus ⁊ dñs ieſus xp̃us colit̃
⁊ adorat̃. ſicut diuinum de eo ꝓnũciauit
eloquiũ dicens: q2 in noĩe dñi oĩe genu
flectat̃ celeſtiũ terreſtriũ ⁊ infernorũ. ⁊ oĩs
lingua ꝯfiteat̃: quia ieſus in gl'ia eſt dei
patris. Unde nõ ſolũ poteſtas eius ⁊ re-
gnũ: ſed ⁊ affectus ⁊ amor tãtus de eo cre
dentiũ mentibꝫ inoleuit: vt etiã aĩas po-
nere ꝓ noĩe eius ⁊ ceruices ſuas ꝑſecuto-
rũ gladijs obijcere nõ moreãt̃: dũmodo
ſacroſancta apd̃ eos noĩs eius fides ⁊ re
uerentia ꝯſeruet̃. Hec interim nobis ne-
ceſſario narrationẽ rerũ p̄ceſſerint quã ꝓſe
qui inſtituimus: in quibꝫ oſtendat̃ nomẽ
xp̃i ieſu dñi ac ſaluatoris noſtri: nõ nouel
le appellatiõis alicuius: aut ex carnali na
tiuitate: ſed a deo ip̃o originẽ ducere. Ex
aũt recentis vocabuli xp̃ianorũ gens vi-
detur: ⁊ ritus obſeruantie eius nuꝑ exor
tus: quid etiã hec ipſa nouitas in ſe vetu
ſtatis ꝯtineat oſtẽdemus. Antiquiſſimũ
p̄ omibꝫ fere gentibꝫ hebreorũ genus ha-
beri puto: qd̃ nulli dubitandũ videatur.
⁊ q̄ apd̃ ipſam gentẽ ſecretior q̄daʒ religi
onis cultus ⁊ obſeruantia: diuinis man-
data volumnibꝫ ꝯtinet̃. in quibus etiam
de nõnullis iuſticia ⁊ pietate p̄ditis viris
refert̃. Quibuſdã q̄dem qui ⁊ ante dilu-
uiũ fuerũt: alijs aũt ⁊ poſt diluuiũ. in qui
bus de noe atq3 eius filijs oĩmq3 ꝓſapia
ſcribit̃. ⁊ vſq3 ad Abraam ꝓtendit̃: quem

parentē gentis hebreoꝝ conſtat exiſtere. Omnes ergo illos q̄ ab Abraam ſurſum verſus vſq; ad p̄mū hoīem generationis ordine ꝯſcribūt: etiam ſi nō noīe: rebus tn̄ ⁊ religione xp̄ianos fuiſſe: ſi q̄s dicat nō mihi videt̄ errare. Cū em̄ nomē xp̄iani h̄ indicet q̄ xp̄o q̄s credens ꝑ eius doctrinā fidem pietatē ac iuſticiam teneat: ⁊ ſtudijs diuine inhereat ſapīe: atq; omne qđ ad virtutē ꝑtinet exequat̄. Si in quaꝫ hec ſunt que vocabulo xp̄iani noīs indicant̄: ⁊ vere cū religionis ſectatorem deſignant: hoc erant etiā illi ſancti de q̄b; ſup̄ diximus viri q̄ xp̄iani nunc eſſe ꝓfitent̄. neq; eīm aut corꝑalis eis inerat circumciſio: aut obſeruatio ſabbati. ſic nec nobis q̄dem aut vlla de eſcoꝝ obſeruatione religio: vel cetera que poſterioꝛib; ꝑ moyſen figuraliter magis ac myſtice obſeruāda tradunt̄. Cū igit̄ abſq; oīb; his obſeruatiōib; fuerint religioſi illi quoꝝ ſup̄ meminimus viri: ſecuti aūt ſint fidem cꝰ quē nos nūc ſeq̄mur xp̄i. quē frequenter apparuiſſe eis: ⁊ edocuiſſe vl̄ monuiſſe ea q̄ ad fidem ⁊ pietatē ꝑtinent: in ſuꝑioꝛib; approbauimus: quō dubitabit̄ ab illis cepiſſe: ⁊ ab illis eſſe deductā huius gentꝫ originē: q̄ ⁊ eundem deū auctorē ⁊ ducēꝫ vite ſequebant̄: ⁊ in ſili religionis obſeruantia ꝑſiſtebant: Intantū deniq; hec in illis p̄miſſa ⁊ preformata religio eſt: vt ne ipſo q̄dem noīe: qđ certe ſolū differentiā facere videbatur: habeant̄ alieni: ſed ⁊ ipſos iam tunc nō ſolū xp̄ianos: ſed ⁊ xp̄os eſſe appellatos diuīa teſtant̄ eloquia. Dicit̄ em̄ đ illis ex ꝑſona dei ad alienigenas gentes. Nolite tangere xp̄os meos: ⁊ in ꝓphis meis nolite malignari. Hec cūꝫ de abraam vel de his q̄ ꝑ illud tēpus ad dei cultū ꝑtinebant dicta referant̄: euidentiſſime ⁊ luce clarius in ipſis ⁊ an̄ ipſos xp̄ianoꝝ gens que iam tunc fuiſſe: ⁊ omnē tenuiſſe pietatis ac religionis obſeruantiā deſignat̄: quā nūc ꝑ aduentū carnalis p̄ſentie xp̄i ꝑ oēs gentes cōiatam: ⁊ oīb; impartitā nationib; conſtat: quo ſapiētie pietatiſq; theſaurus q̄ velut intra anguſtū ꝯclaue ꝑ raris quibuſq; cultorib; tenebat̄: vniuerſum mundū fidei ac religiōis ꝓfuſione ditaret. ⁊ q̄ pꝰ viritim p̄bebat̄

nūc ſimul ⁊ ſubito gentilib; integris ⁊ populis ac nationib; ingerat̄. Qđ ita futurū diuina inſpiratione ꝓſpiciens q̄dā eximius ꝓpheta: ſtupore mentis attonitus cū admiratiōe exclamat ⁊ dicit. Quis audiuit talia: ⁊ q̄s locutus eſt ita: Si peperit terra in vna die. ⁊ ſi genita eſt gens deſemel. Et item in alio loco de his ipſis q̄s ſermo diuinus gentē ſimul ꝑturiendā eſſe p̄dixerat: conteſtat̄ ⁊ dicit. His autē qui ſeruient mihi vocabit̄ nomē nouū: qđ benedicet̄ ſup terras. Qđ aūt ita nomē nouū q̄ xp̄ianoꝝ vocabulū gentib; datum eſt. Nouū autē dicit nomen: nuꝑ diſperſum: nō nuper inuentū. Uerum ⁊ hoc ipm ita futurū: ⁊ hanc benedictionem noīs ac fidei omnib; eſſe gentib; largiendā: nequaq̄ diuina oracula ſiluerūt. De ipſo nanq; abraam cum adhuc eſſet in p̄putio conſtitutus: dicit ſermo diuinus. Credidit abraham deo. ⁊ reputatum eſt ei ad iuſticiam: ⁊ amicus dei appellatus eſt. Crediſſe igitur ei queꝫ apparuiſſe frequenter ⁊ inſtruxiſſe eum: que ad pietatem ⁊ religionem pertinent ſupra edocuimus: chriſto ſcꝫ per quem omnia conſtare que geſta ſunt vel gerenda ſepe probatum eſt: a quo etiam ad ipſum abraham reſponſa huiuſcemodi deferuntur. Et benedicentur (inquit) in te omnes tribus terre. Et iterum. Faciam te in gentem magnam et multam. ⁊ benedicentur in te omnes gentes terre. In quo euidenter exprimitur q̄ ille cultus atq; illa fidei gratia: que tunc Abrahe ⁊ paucis illis: qui ad id temporis fide ⁊ pietate inſignes erant concedebatur: poſtmodum per omnes gentes ac per omnes terras eſſet benedictionis titulo per diuinam gratiam largienda. Certum nanq; eſt q̄ ſicut ille credens ei qui ſibi apparuit iuſtificatus eſt. ⁊ paternis ſuperſtitionibus repudiatis ac ſpretis: dei veri precepta fide atq; operibus executus eſt: er per hoc ei dicitur: quia benedicentur in te omnes tribus et omnes gentes terre. Ita et chriſtiani fide atq; operibus id agant: vt paterne ſuperſtitionis errore depulſo: ſequantur deum quem ſecutus eſt Abraham. Ut ex ſimili fide eius iuſtificentur: ſicuti in=

ſtificatus eſt abrahã. Quid igit̃ obſtat: vt nõ vna atq̃ eadẽ religionis obſeruantia deputet̃ in his in q̃bꝰ vnã atq̃ eandẽ fidei atq̃ opeꝝ eſſe ꝯſtat formã: ꝛ idõ nõ nouella neq̃ ꝑegrina eſt xp̃ianoꝝ religio vel nuꝑ exorta. Sed ſi fas eſt libere iudicare q̃d verũ eſt: ꝓrima oĩm atq̃ ab ipſa ſit̃ mũdi origine ac natiuitate deſcendens: eodẽ xp̃o deo doctore ꝛ inſtitutore: iã inde ab initio ſpẽm formãq̃ ſuſcipiens. Et de his q̃dem iſta ſufficiãt. Verũ poſtea q̃ ꝯſequent̃ ea que hyſtoricã narrationẽ debuerant anteire ꝓmiſſimus: ſuꝑeſt iã vt a corꝑali ꝑñtia dñi ꝛ ſaluatoris nr̃i: ꝛ his q̃ deinceps geſta ſũt, velut itineris nr̃i aggrediamur exordiũ: Ip̃m oĩpotentẽ ꝓ̃bi patrẽ deũ: ſed ꝛ ip̃m cuiꝰ res gerit̃ ieſum xp̃m dñm ꝛ ſaluatorẽ noſtrũ: celeſte dei ꝓbũ adiutorẽ ꝛ auctorẽ narrationis nr̃e ꝑcibꝰ inuocantes.

De tp̃e natiuitatis xp̃i ſm carnem.

Capitulũ. II.

I Bitur ſecũdo ꝛ q̃dragesimo imperij ceſaris auguſti anno: ab egypto ꝓo ſubiugata ꝛ Anthonij ꝛ Cleopatre interitu in quẽ nouiſſima Ptholomeoꝝ apud egyptũ regna ceciderunt. Octauo ꝛ viceſimo anno dñs ꝛ ſaluator nr̃ ieſus xp̃s ꝓ̃ma adſcriptione cenſus Cyrino Syrie ꝑ̃ſidente: ſm ordinem totius ꝓphetie: q̃ de ipſo ꝑ̃dicta eſt: in bethleem iude opido naſcit̃. Hunc aũt cyrini tp̃ibꝰ habitũ cenſum: etiã Joſephus illuſtris hebreoꝝ hyſtoriographus memorat: annectens huic narratõi etiã galileoꝝ hereſem iiſdem exortã eſſe tp̃ibꝰ. De qua apud nos lucas in actibꝰ ap̃l'oꝝ meminit his verbis.

De Juda galileo: ꝛ theoda.

Capl'm. III.

P Oſt hunc inquit ſurrexit Judas galileus in diebꝰ ꝯſcriptionis cenſus: ꝛ auertit ꝑp̃l'm poſt ſe. Sed ꝛ ipſe periit: ꝛ oẽs q̃ credebant ei diſperſi ſunt. De his aũt ipſis Joſephus (de q̃ ſuꝑ̃ diximus) ĩ hyſtoria ſua octauo decimo antiq̃tatũ libro hoc mõ mẽorat. Cyrinus aũt vir vnus ex ꝯſeſſu curie romane ꝑ ſingl'os magiſtratus vſq̃ ad gradũ ꝯſolatus aſcendens: ceteꝝ q̃ honorabil's cũ paucis Syriã venit: a ceſare iudare gẽtibꝰ miſſus: ꝛ cenſor ſimul ꝓ̃rimoꝝ futurus. Et poſt pauca ait. Judas ꝓo gaulanites vir de ciuitate gamala ſadduchũ quendã phariſeũ aſſumens magnope nitebat̃ ſolicitare plebem: aſſerens eis q̃ aſcriptio cenſus nihil aliud q̃ aptiſſimã imponeret ſuitutẽ: ſil'r q̃ cohortabat̃ gentẽ ſuã ne ꝑderet libertatẽ. Sed ꝛ in ſecũda hyſtoria iudaici belli de hoc ip̃o hec ſcribit. Quo in tp̃e inquit vir q̃dam galileus iudas noĩe ad diſſenſionẽ ꝑp̃l'os cogebat: peſſimũ fore eis ꝑſuadẽs ſi acquieſcerẽt ſoluere tributa romanis: ꝛ poſt deũ mortalẽ ſuſcipent dñatũ. Hec Joſephꝰ.

De herode q̃ ex alienigenis venit ad regnum Capl'm. IIII.

P Er idẽ tp̃us herodes ꝓ̃mus ex alienigenarũ genere ortus: regnũ iudaice gentis obtinuit. Et in ip̃o cõplet̃ ꝓphetia quã moyſes ante ꝑ̃dixerat: q̃ nõ deficeret ꝓnceps ex iuda: neq̃ dux de femoribꝰ eius: vſq̃ q̃ veniret cui repoſitũ eſt. de q̃ etiã ꝓnũciat idem moyſes: q̃ ꝛ ipſe ſit expectatio gentiũ. Imꝑfectus nãq̃ huiꝰ ꝑ̃ſagiũ pẽdebat euentus: donec ſub ꝓprie gentis ꝓncipibꝰ regerent̃. q̃ incipientes ab ip̃o moyſe qui hec ꝑ̃dixerat vſq̃ ad auguſti imperiũ perdurarũt. Quo in tẽpe ꝓ̃mus (vt ſuꝑ̃ dixi) Herodes externi generis vir: a romanis iudeoꝝ ſuſcepit ꝓncipatum. Qui herodes ſm ea que Joſephus tradit ex Jdumeoꝝ gente paternũ genus: ex arabũ ꝓo materni ſanguinis originem deducebat. Affricanus aũt q̃ ꝛ ip̃e ꝑ̃cipuus in hyſtoriographis habet̃: aũt inquit q̃ de eo diligentius explorarũt: antipatrẽ quendã patrẽ eſſe herodis aſcolonite: q̃ ꝛ ipſe fuerit herodis cuiuſdã filius templi apollinis editui. Hic antipater ab idumeis latronibꝰ captus: ad modũ puer ꝑmãſit cũ ꝑ̃donibꝰ ꝓ eo q̃ pater eius rei familiaris inopia filiũ redimere nõ valeret. Verum puer latronũ vita ꝛ moribꝰ inſtitutꝰ: poſtmodum Hyrcano cuidã iudeoꝝ pontifici familiaris efficitur: ex quo naſcit̃ herodes hic: qui ſaluatoris temporibus fuit. Hec affricanus.

Q̄ herodis tp̄e interrupta ſit regū ſuc-
ceſſio ſm̄ Danielis ꝓphetiam.

Capitulū. V.

i Gitur cū in hoīem externe gen
tis iudeoꝝ deueniſſet imperiū
īminebat ſine dubio etiā illa ꝓ
pheticis p̄dicta vocib⁹ expectatio gentiū
Quippe cū defeciſſent apud eos ab origi
ne ipſius moyſi ceptra p̄ncipū regūq̄ʒ ſuc
ceſſio. Prius eni᷑ q̄ʒ in captiuitatē babilo
niſe ducerent᷑: regnauit apud eos ſaul pri
mus ⁊ inde dauid. Nam ante reges a iu
dicib⁹ regebant᷑: q̄ poſt moyſen ⁊ Jeſum
ſucceſſorem eius gentis illius tenuerant
p̄ncipatū. Poſt reditū vero d̄ babilonia
non defuere eis gubernacula diſciplinis
optimis inſtituta. Per pontifices etem̄
reꝝ ſūma gerebat᷑: donec Pompeius ro-
manoꝝ magiſtratus adueniens: hieroſo
limā vrbem q̄dem romanis armis oppu
gnaret ⁊ caperet. Sancta q̄ꝫ ⁊ ſacratiſſi-
ma queq̄ʒ tēpli pollueret: ita vt ne ab ipſis
q̄dem abditis ingreſſum tpareret hoſtilem
Cum vero qui ꝑ auitā ſucceſſionē ꝑ ideʒ
tp̄us regno ſimul ⁊ pontificio fungebat᷑
Ariſtobolū noīe vīnctū cum liberis ro-
mā miſit: Hircano fratri eius pontifica-
tum relinquens. Omnē vero iudeoꝝ gē-
tē ex illo tp̄e tributariā romano fecit im-
perio. Sed hircano in quē vltimū iude-
oꝝ gentis pontificatus fuerat deuolut⁹
a parthis capto: primus (ſicut ſupra dixi)
externi generis vir herodes: ꝑ ſenatuſcō-
ſultū auguſto imperante iudeoꝝ gentis
adipiſcit᷑ gubernacula. Sub quo imminē
te iam ſaluatoris aduentu: etiā gentiū ſa
lus ⁊ vocatio expectata illa ſm̄ ea que ꝓ-
phete p̄dixerāt ꝯſecuta eſt. Ex quo vtiq̄ʒ
tp̄e interrupta ſucceſſionis ſerie ducū vl
p̄ncipum qui de iude ſenioꝛib⁹ deſcende
bant: ꝯſequēti rōne: ordo quoq̄ʒ ſacerdo-
tij abauis ⁊ pauis indeclinabilit᷑ currēs
repente ꝯfundit᷑. Habes ⁊ d̄ his idoneū
teſtē ipm̄ Joſephū: q̄ indicat herodē poſt
q̄ʒ regnū ſibi iudeoꝝ a romanis ꝯceſſuʒ ē
nō iam ſm̄ generis ordinē ꝯſtituiſſe pon
tifices: ſʒ ignobilib⁹ quibuſq̄ʒ ſacerdotia
ꝑmiſiſſe. Similia quoq̄ʒ in ſacerdotib⁹
ordinandis egiſſe etiam ſucceſſorē eius
Archelaum refert. poſt quē iudeoꝝ impe
riū dicit recepiſſe romanos. Idē ipſe Jo
ſephus indicat: q̄ etiaʒ ſacram veſtē pon
tificis ſūmi herodes ocluſam ſub ſigna-
culo ſuo tenuerit. nec vnq̄ʒ pontificibus
vſum eius: poteſtatēue ꝑmiſerit. Hoc idē
⁊ ſucceſſor eius archelaus. Hūc ⁊ roma-
ni poſt ipſos morem pontificalis inIu-
rie tenuere. Hec aūt dicta ſint nobis ap-
probare volentib⁹ veritatē ꝓphetie que
in aduentu dn̄i noſtri ⁊ ſaluatoris imple
ta eſt. Sed ⁊ apud Danielem ꝓphetā euī
denter numerus ſeptimanaꝝ: qui vſq̄ʒ ad
xp̄m ducem futurus deſignat᷑ impletus
eſt. De quib⁹ in alijs locis expoſuimus.
Poſt quaꝝ ſeptimanaꝝ ꝯſūmationē abo
lendū eſſe criſma: qđ apud iudeos ſacra-
tiſſimū ſeruabat᷑: idem ꝓpheta deſignat.
Qđ quidē manifeſtiſſime eo ipo tp̄e quo
dn̄s noſter ieſus xp̄us aduenit ꝓbat᷑ im-
pletū. Hec aūt a nobis p̄neceſſario rela-
ta: ad oſtendendā veritatē tēpoꝝ teneant᷑

De diuerſitate generationū a matheo
⁊ luca conſcripta: ⁊ que de his refert affri
canus.

Capitulū. VII.

v Erum qm̄ de generatiōib⁹ xp̄i
varie nobis matheus ⁊ lucas
euangeliſte tradiderūt. ⁊ ꝯtra-
ria ſibi a q̄ʒplurimis dicere putant᷑. in q̄
etiam nōnulli fideliū veritatis ignorātia
cōmenta q̄dam ꝓ ſuis quiſq̄ʒ opinionib⁹
conant᷑ adhibere: etiaʒ de hoc hyſtoriam
que ad nos vſq̄ʒ deducta eſt in mediū ꝓfe
ramus. Affricanus cuius ſupius fecim⁹
memoriā: ſcribens ad ariſtidem quēdam
de euangelioꝝ conſonantia ⁊ de genealo
gijs que a Matheo ⁊ Luca diuerſe refe-
runt᷑. ceteroꝝ quidem opiniones ꝓcul a
veritate dei errantes coarguit. Ipſe autē
hyſtoriā quā compererat his ipſis ꝓtu-
lit verbis. Apud gentē inquit iſrahel ge-
neratiōnū noīa: nunc ſm̄ nature: nunc eti
am ſm̄ legis ordinem numerant᷑. Natu-
re quidem ſucceſſiones habent᷑: que ex ſe
minis vel ſanguinis veritate deſcendūt.
Legis autē: ſi quis filius alio generante
ſubſtituitur ſub noīe fratris defuncti ſine
liberis. Cum eni᷑ reſurrectionis inter eos
ſpes necdum fuiſſet accepta: ꝑ hec reſur-

rectionis quandā imitabant̄ imaginem:
vt ne nomen generis vicio ſterilitatꝭ ab-
oleret. Cū ergo huiuſcemodi apud eos
generationū ordines ſuarent̄: vt quidā
ex ipſo germine: quidā ex ſubſtitutiōe ab
alijs generati: alijs filij legis bn̄ficio de-
putarent̄: a ſingulis euāgeliſtaꝝ vtriuſqꝫ
modi cōmemorata ſucceſſio eſt. id eſt vt
alter eoꝝ eū qui genuiſſet. alter ꝓ eo eū qui
quaſi genuiſſe videret̄ exponeret. Et ita
fit vt neutꝝ euangeliū mentiat̄: dū aliud
nature ordinē. aliud ꝓ legis exequitur.
Recōiunctū nāqꝫ ſibi eſt inuicē genus et
illud qḋ ꝑ ſalomonē: ⁊ illud qḋ ꝑ nathā
deducit̄: ꝑ legales ſubſtitutiōes que fie-
bant his qui ſine liberis decidebant: ⁊ ꝑ
ſecūdas nihilominus nuptias q̄bꝫ vnus
atqꝫ idē alijs parentibꝫ ꝓgenitus alioꝝ eſſe
filius videbat̄. Et ita fit: vt vtraqꝫ narra
tio gn̄ationū vſqꝫ ad ioſeph veriſſimis li
neis deducat̄: diuerſo quidē: ſed ſatis ex
plorato ordine deſignata. Vt aūt clari-
us fiat qḋ dicit̄ ipſas generationū conſe
quentias enarrabimus. A dauid ꝑ ſalo-
monē generatio quā dinumerat matheꝰ
tertiū a fine facit mathan q̄ dicit̄ genuiſſe
Jacob patrē ioſeph. Per nathā vero de
dauid lucas generationū ordinē texens:
tertiū nihilominus eiuſdē loci facit mel-
chi. Dicit em̄ Joſeph qui fuit heli. q̄ fuit
melchi. Nobis ergo imminet oſtēdere quō
Joſeph q̄ dicit̄ ſm̄ matheū quidē patrē
habuiſſe Jacob q̄ deducit̄ ꝑ ſalomonem
ſm̄ vero lucam heli q̄ deducit̄ ꝑ nathan.
Vterqꝫ iſti ipſi: id eſt iacob ⁊ heli q̄ erant
duo fratres: habentes alius q̄dē mathā
alius aūt melchi patrem: ex diuerſo gene
re venientes etiā iſti ioſeph aui eſſe videat̄.
Eſt ergo modus iſte. Mathan ⁊ melchi
diuerſis tꝑibꝫ d̄ vna eadēqꝫ vxore Eſcha
noīe ſingulos filios ꝓcreauerunt. quia ma-
than q̄ ꝑ ſalomonē deſcendit vxorem pri
mus acceperat: ⁊ relicto vno filio Jacob
noīe defunctus eſt. Poſt cuius obitū qm̄
lex viduam alij viro nō vetat nubere: mel
chi qui ꝑ nathan genus ducit: cū eſſet ex
eadem tribu ſed nō ex eodem genere: reli-
ctam mathan accepit vxorē. ex qua ⁊ ipſe
ſuſcepit filiū noīe heli. Per quod ex diuer
ſo patrū genere efficiunt̄ iacob ⁊ heli vte-
rini fratres. quoꝝ alter. id eſt Jacob fra-
tris heli ſine liberis defuncti vxorē ex mā
dato legis accipiens genuit Joſeph. Na
tura quidē germinis filiū ſuū. ꝓpter quod
⁊ ſcribit̄ Jacob aūt genuit Joſeph. Se-
cūdū vero legis p̄ceptū heli efficit̄ filius
cuius iacob: quia frater erat: vxorē ad ſu-
ſcitandū fratri ſemen acceperat. Et ꝑ hoc
rata inuenit̄ atqꝫ integra gn̄atio: ⁊ ea quā
matheus enumerat dicens. Jacob aūt ge
nuit ioſeph: ⁊ ea quā Lucas cōpetenti ob
ſeruatione deſignat dicēs. ꝙ putabat̄ eſſe
filius ioſeph q̄ fuit Jacob. Qui ⁊ ipſe ſub
ſonante eadē diſtinctione heli eſſe filius
putabat̄ q̄ fuerat melchi. q: legalē hanc
ſucceſſionē que velut adoptione q̄dā er
ga defunctos conſtat: magis q̄ꝫ germinis
veritate cōpetenti ſatis ꝑ hoc deſignauit
indicio. obſeruans euangeliſta ne om̄ino
in huiuſcemodi ſucceſſionibꝫ genuiſſe ali
quē noīaret: ꝑ qḋ digna diſtinctione non
deſcendens ſed aſcendens vſqꝫ ad adam:
⁊ ad ipm̄ vſqꝫ ꝑuenit deū. Hec aūt nō no
bis ad ſubitū reperta: aut abſqꝫ vllis au-
ctoribꝫ cōmentata ſunt. Sed ipſi hec ſal-
uatoris noſtri ſm̄ carnē ꝓpinq̄: ſeu ſtudio
tanti ſeminis demonſtrandi ſiue edocēdi
que ſm̄ veritatem geſta ſunt tradiderunt
Addentes etiam hoc ꝙ cum ydumei la-
trones aſcalonitane ciuitati irruentes: ⁊
de appollinis templo quod muro vrbis
adherebat: cū ceteris ſpolijs etiā antipa-
trem herodis cuiuſdam editui filiū capti
uū diripuiſſent: accidiſſe poſtmodū vt ad
amicicias hircani pontificis antipater ꝑ-
ueniret. Cuius p̄ncipatū ꝙ in q̄ꝫ plurimis
iuuiſſet defuncto eodem hircano herodi
filio ſuo a romanis ꝑ ambitionē regnū iu
dee gentis acceperit. Verū hec ⁊ in alijs
grecoꝝ hyſtorijs deſignant̄. Sed illud p̄
cipue ſupradicti viri memorie tradiderūt
ꝙ per idem tempus om̄s hebreoꝝ gene-
rationes deſcripte: in archiuis tēpli ſecre-
tioribꝫ habebant̄. In q̄bꝫ etiā alienigena
rū q̄rūue ꝯtinebant̄ origines. ſicut ⁊ achi
or ex āmonitis: ⁊ ruth ex moabitis: alij eti
am ex egypto q̄ dicunt̄ iſrahelitis eſſe cō-
mixti. Verū herodes cū ſummā poteſta-
tē teneret: videns ꝙ huiuſcemōi generis
indicia ſi ꝑmanerēt: obfuſcatiōis ſibi pli-

mū quererent: ignobilitatis ſue conſcien
tia exagitatus: om̄s libros in quibꝰ ꝯſcri
ptio generis habebat̄ iuſſit incendi: eſti‐
mans ſe nobilē videri poſſe: ſi nouicius
eſſe ꝛ aduena iſraelitici generis nullis cō
ſcriptionū faſtibꝰ vrgeret̄. Verū fuere tū
pauci diligentes ꝛ ſtudioſi viri: q̄ vel de
ſcriptos ex ꝑte aliqua huiuſcemōi libros
domi hr̄ent. vel etiā memoriter ante or‐
dinē ꝓſapie retinerent. p̄cipue q̄s demiſ‐
ſa a pauis nobilitas cōmonebat. Ex qbꝰ
fuerūt ꝛ hij q̄s paulo ante mēorauimus
deſpoſyneo. id eſt eriles: vel dn̄ici appel‐
lati: ꝓpter ꝓpinquitatem generis xp̄i: q̄ et
nazarei fuerūt ex vico coccbaba iudeoꝝ.
quiſqȝ ꝑ oēm regionem circūeuntes: ordi
nem ſupradicte generationis: partim me
moriter: ꝑtim etiā ex dieꝝ libris: inq̄ntuȝ
erat poſſibile ꝑdocebant. Quibꝰ ita a no
bis (inquantū diligentia potuit) ꝑſcruta
tis: euidentiſſime euangelioꝝ ꝑ hec veri‐
tas declarat̄. Hec ſunt que ab affricano
didicimus. Hoc itaqȝ mō in Joſeph pa
trū generatione deducta dubitari iā non
pōt de maria: q̄n eiuſdē generis: atqȝ eiuſ
dem tribꝰ extiterit. Siquidem ſm legem
moyſi nō licebat in diuerſas tribꝰ nupti‐
as ꝑmiſceri. Sed vni ex eodem populo
atqȝ ex eadē familia innupta p̄cipit̄ copu
lari: vt ne ꝑmixtione cōiugij etiaȝ ſors he
reditatis deducat̄ in dubiū: ꝛ de alia tri‐
bu ꝯtra fas ad aliam trāſferat̄. Sed de
his ſatis dictum eſt.

De nece infantiū apud bethleem ꝛ ma
goꝝ preſentia.

Capitulū. VII.

C Hriſto igit̄ ſm ꝓphetie fidē na‐
to in bethleem iude: tꝑibꝰ ſup‐
dicti herodis de orientis ꝑtibꝰ
aduentantes q̄dam viri ex magoꝝ gente
ꝑcunctant̄ ab herode vbi nā eēt rex qui
nuꝑ natus eſt iudeoꝝ. affirmātes vidiſſe
ſe ſtellam eius in oriente q̄ ſibi etiam dux
itineris extitiſſet: cām vero tante ꝓperatio
nis adorandi ac venerandi nuper editi re
gis eſſe. Quibꝰ ille auditis incredibiliter
deterret̄: verens ne ſtatus ſui ꝑiclitaretur
imperij. Acceſſitis ergo legis doctoribꝰ
ꝑcunctant̄ vbi nā xp̄m naſci ſperarent. vt
vero ex michee oraculis locus natiuitatꝭ
eius apud bethleem deſignatus eſt. vno
p̄cepto rex om̄s lactantes pueros: nō ſo‐
lum apud bethleem: ſed ꝛ in om̄ibꝰ eius
finibꝰ a bimatu ꝛ infra ſm tp̄s qđ explo‐
rauerat a magis interimi iubet: ſi quō eti
am ieſum cū equeuis poſſit extinguere.
Sȝ ꝓuenit regis inſidias puer abductꝰ
in egyptū: ꝑentibꝰ de dolo regis angelo
p̄nunciante cōmonitis.

De cruciatibꝰ ipſius herodis q̄ necari
iuſſit infantes.

Capitulū. VIII.

V Erū hec etiam ſacris euāgelij
vocibꝰ edocemur: ſed opeꝑp̄ciū
eſt crudelitatꝭ herodis in xp̄m
ꝛ coequeuos eiꝰ videre mercedem. Sta
tim naqȝ nec mora vltio in eū diuina con
uertit̄: q̄ nō ſolum p̄n̄s inferret exiciū: ve‐
rū etiā qbꝰ poſt interitū ſupplicijs eſſet ex
cruciādus oſtenderet. Longū eſt ſi ꝓſpe‐
ritates imperij eius: qbꝰ ad illō tp̄s vſqȝ
potens pollebat: domeſticis referam cla
dibꝰ obſcuratas: ignominiā matrimonij fu
nera liberoꝝ: quoꝝ tn̄ ipſe extiterit ꝑrici‐
da. Sororis etiā ꝓpinq̄rūqȝ oīm ſi exeq̄r
clades: tragedia magis q̄ȝ hyſtoria texi vi
debit̄. De qbꝰ tn̄ ſi q̄s ſcire vult Joſephꝰ
plenius refert. Igit̄ cū ꝓ ſacrilegio qđ in
ſaluatorē cōmiſerat: ꝛ ſcelere qđ in equoſ
eius ꝑegerat: vltio eū diuina ꝑurgeret in
mortē: quē dederit exitū nō puto indeco
rū: ſi ipſius Joſephi in ſeptimodecimo li
bro antiquitatū hec referentis ſmonibꝰ
explicemus. Herodē inquit porro ama‐
rior indies morbꝰ vrgebat: ſupplicia com
miſſi paulo ante ſceleris expetens. Len‐
to naqȝ igne extrinſecus ī ſupficie corꝑis
vrebat̄. Intrinſecus ꝟo vaſtū ꝯdebatur
incendium. Auiditas inexplebilis ſemꝑ
inerat cibi. nec tamen ſaciari vnq̄ȝ rabi‐
dis incitata faucibus valebat ingluuies
inteſtina intrinſecus vlceribus obſepta:
doloribus quoqȝ coli q̄ȝ maximis crucia
batur. humor liquidus ꝛ luridus erga
pedes tumidos oberrabat: ꝛ ab inferiori
bus partibus pubetenus tumore diſten
tus. Sed ꝛ verenda eius ipſa putredine
corrupta ſcatere vermibꝰ ceperūt. Spūs
q̄ȝ incredibilis inflatio: ꝛ tentigo obſcena
ſatis ꝛ execranda. His aūt oībꝰ doloribꝰ

fetor dirior: vel ex mēbroꝝ putredine: vel
ex reſpiratiōe anhelitus reddebat. Ita ex
oīni pte cruciatibꝰ feſſo nulle ſufficere vi-
res ad tolerantiā poterant. Dicebant er-
go hij quibꝰ diuinandi peritia eſt: has di
uinitus penas ab impatore deo ob mul-
ta eius impietate ꝛ crudeliter geſta depo-
ſci. Hec q̄dem in ſupradicti hyſtoria libri
refert vir: de quo paulo ante memorauī-
mus. Sed ꝛ in ſecūdo libro idē hyſtorio
graphus ſimilia nihilominus de eodem
ſcribit, hoc modo dicens. Poſt hec vero
om̄e corpus eius morbꝰ inuadens: diuer
ſo ſibimet eū corruptele genere vendica-
bat. Febris nāq; vna pte lenta vexabat.
prurigo ex alia pte intolerabilis p omnē
corporis diffuſa ſupficiez. coli quoq; cre-
berrimꝰ dolor. pedes pubetenus hydro
pis obſederat tumor. Uerenda corrupta
putredine ꝛ ſcatentia vermibꝰ horreſce-
bant. Inflationes etiam tortuoſi ſpūs. et
crebra ſuſpiria ꝯuulſis admodū pducta
viſceribus: ita vt diceret a vatibꝰ nō mor
bi corporis hec: ſed diuine vltionis eſſe
ſupplicia. Quiq; cū tot morbis etiam fe-
ralibꝰ vrgeretur: tū ſpem adhuc viuendi
gerens de medelis a remedijs cogitabat
Deniq; tranſito iordane aquis calidis q̄
apud calleroen ſunt vtebatur. que etiam
potantibus cōmode dicantur. Uiſum
eſt aūt medicis etiam oleo calido omne
corpus fouendū. Cūq; depoſitus fuiſſet
in huiuſcemodi fomento: ita reſolutus ē
omnibꝰ membris vt etiaz oculi ipſi e ſuis
ſedibꝰ ſoluerent.

De crudelitate herodis quā mortꝫ ſue
tempore perpetrauit.

Capitulum. IX.

r Eportatur ex in iericho: ꝛ famu
loꝝ planctibꝰ admonitus: vbi
ſalutem deſperare cepit: militi-
bus q̄dem q̄nquagenas drag-
mas diuidi iubet. ducibus vero ꝛ amicis
ſuis plurimū pecunie largitur. Ipſe ve-
ro furore iam plenus ꝛ ipſi (vt ita dicam)
morti minitās fert in facinus execrabile.
Etenī ex ſingulis quibuſq; vicis vł caſtel
lis: ſi q̄ nobiliores ꝛ pmarij erāt viros ex
om̄i iudea ad ſe colligi: ꝛ recludi iubet: in
loco qui dicit hyppodeomus: acceſſita
tū ſorore ſua ſalome atq; eius viro nomīe
Alexa. Noui inquit iudeos de meo inte
ritu gauiſuros. Sed potero habere lugē
tes ꝛ exequias honorabiles ex plangētiū
multitudine: ſi volueritis vos meis pare
re p̄ceptis. Hos om̄s quos in cuſtodia
habere iuſſi tonꝰ iudee nobiles viros ſta
tim vt ego ſpm̄ exalauero interficite: in h̄
ipm militibꝰ p̄paratis: vt omnis iudea et
oīs domus etiā inuita defleat obitū meū.
Et poſt pauca idē Joſephus ait. Rurſuz
aūt nā ꝛ cibi auiditate: ꝛ tuſſis cōuulſiōe
diſtendebat. Cum ex doloꝝ violentia tā
vite exitum adeſſe ſenſiſſet: malo accepto
cultꝝ popoſcit (Solebat em̄ p ſemetipm
purgatū ſic pomū atq; inciſuz edere) Tūc
deinde circūſpectans ne quis eſſet q̄ phi
beret eleuauit in ſemetipm dextrā: ictūq;
librauit. Adhuc idem pſequit ſcriptor: q
paulo anteq; nouiſſimū ſpm̄ redderet ter
tiū poſt duos quos ante necauerat filiuz
ſuū p̄ceptis impijs iugulaſſet: atq; ad vl-
timā lucē ſicut nō abſq; maximis dolori-
bus corporis: ita etiam ne abſq; parrici-
dij piaculis aufugiſſet. Talis igit hero-
dis extitit finis: quo digna ſupplicia ſce-
lere qđ in bethleem erga puulos geſſerat
ꝛ p inſidijs dn̄i noſtri ac ſaluatoris exā-
ctus eſt.

De archelai regno poſt herodem.

Caplm. X.

d E ſucceſſione vero eius hyſto-
ria nos euangelica perdocet: q
poſteaq; p angelum cōmonitꝰ
Joſeph: ſublato puero ꝛ matre eius de
egypto redijt ad terram iudeam. Audiēs
(inquit euāgeliſta) q Archelaus regna-
ret pro herode patre ſuo: timuit ire illuc.
Cōmonitus aūt in ſomnis abijt in ptes
galilee. Huic aūt euangelice veritati cō-
ſona ſcribit etiam ſupradictus hyſtorio-
graphus: diligenter hec exequens: quō
ex teſtimonio herodis patris ſui: adiudi-
cante etiam ceſare auguſto regni iudeorū
ſucceſſor extiterit Archelaus. ꝛ vt poſt de
cem ānos iperio deuolutus ſit: atq; Phi-
lippus ꝛ herodes iunior frater cum Liſa
nia in tetrarchias diuiſum iudee regnum
regebant.

Q falſa eſſe acta que i iudei ꝓferunt eti am Joſephi teſtimonio ex ꝯſonãtĩoẽ tẽ poꝝ ꝯuĩncant

Caplm. XI.

I

Dem quoqꝫ ipſe hyſtoriographus in octauodecimo libro refert duodecimo anno tiberij ceſaris: q̃ auguſto ſeptem ⁊ q̃nquaginta annis ꝑncipatu potito ſucceſſerat: pontium pylatũ iudee ꝓcurationẽ ſuſcepiſſe: atqꝫ inibi ꝑ decẽ ꝯtinuos annos vſqꝫ ad ſp̃m pene finẽ Tiberij ꝑduraſſe. Ex quibꝯ oĩbus figmentũ impudens euidenť arguiť actoꝝ: que recenti cõfecta plaſmate aduerſus xp̃m dñm ꝓferunť. in quibꝯ ꝑmo oĩm t̃pis ipſius rõ coarguit falſitatẽ. Quarto nãqꝫ ꝯſulatu Tiberij q̃ ꝯſulatus ſeptimo anno imperij eius fuit: piaculi in ſaluatorem cõmiſſi tẽpus falſa hec acta ꝑſcribũt Quo in t̃pe euidenter oſtenditur: nec miſſus q̃dem adhuc ad iudee ꝓcurationem pylatus: ſcḋm Joſephi ꝓbatiſſimi hyſtorici teſtimoniũ: q̃ pleniſſime deſignat duodecimo anno Tiberij ceſaris iudee ꝓcurationẽ ſuſcepiſſe pylatũ. Conſonanť aũt in his cũ hyſtorico euangeliſta ꝯcordat: q̃ntodecimo dicens anno Tiberij ceſaris in quo quartus erat pylati ꝓcurationis annus. cũ etiã iudee tetrarche haberenť herodes ⁊ liſias ⁊ philippus: dñm ⁊ ſaluatorẽ noſtrũ ieſum xp̃m fuiſſe annoꝝ triginta q̃n ad Johem baptizandus aduenit. Tunc etenĩ initium euangelice ꝑdicationis inſtituit.

Q a pontifice Anna vſqꝫ ad Cayphã quatuor pontifices fuerint: ⁊ ſingulis annis aminiſtrauerint pontificatũ: in q̃bus ꝑdicatio chriſti completa eſt.

Capitulũ. XII.

r

Efert aũt eum diuina ſcriptura omẽ doctrine ſue t̃pus exegiſſe ſub põtificibꝯ anna ⁊ caypha: q̃ ſcꝫ anne pontificatꝰ t̃pe incipiente docere ceperit: ⁊ vſqꝫ ad initiũ cayphe ꝑtẽderit In quibꝯ ſpacijs vix toti quatuor ꝯcludunť anni. Legalibꝯ porro ꝑceptis iam ꝑ illud t̃pus vi ⁊ ambitione ceſſantibus nulli quippe pontificatus honor vite vel generis merito reddebať. Sed romana poteſtate: alijs nunc: item alijs ſũma ſacerdotij ꝓſtabať: ita vt annuis iam ſucceſſionibꝯ mutarenť. Deniqꝫ idem Joſephꝰ refert: quatuor ꝑ ordinẽ vſqꝫ ad caypham pontificatus officio poſt annã eſſe ꝑfunctos: his verbis ſcribens. Valerius gratus anna ſacerdotio deturbato: iſmahelẽ pontificem deſignauit filium baffi: ſed ⁊ hunc nõ multo poſt abijciens: Eleazarũ ananie pontificꝭ filiũ pontificatui ſubrogauit. Poſt annũ vero etiam hunc arcet officio. ⁊ Simoni cuidã cayphi filio põtificatus tradidit miniſteriũ. Quo nõ amplius etiam ipſe q̃ vnius anni ſpacio ꝑfunctus Joſephũ cui ⁊ cayphas nomen fuit accepit ſucceſſorẽ. Ac ꝑ hoc omẽ t̃ps quo dñs ⁊ ſaluator noſter in terris docuiſſe ꝑſcribitur: intra quadriennij temporis ſpacia coartať. in quo quatuor iſte quas Joſephus memorat ſucceſſiones pontificum deſcribunť vix ꝑ annos ſingulos miniſtrate. Conſonanter igiť ſcḋm ea que Joſephus ſcribit caypham pontificẽ anni illius quo ſaluator paſſus eſt: etiã euãgelij ſcriptura deſignat. Igitur dñs ⁊ ſaluator noſter nõ multo poſt initium ꝑdicationis ſue duodecim ex omnibꝯ diſcipulos aſſumpſit: quos ⁊ ceteris ſectatoribꝯ ſuis ꝑferens ſpeciali quodam electionis priuilegio apoſtolos nominauit. Cuius noĩs virtus miſſos indicat. Sed ⁊ alios poſt hos elegit ſeptuaginta: quos ⁊ ipſe binos per loca ſingula ⁊ vrbes ad quas ipſe acceſſurus erat ꝑmiſit.

De baptiſta Johãne teſtimoniũ Joſeph: ⁊ q̃ aſſerit euꝫ iuſtum fuiſſe: ⁊ ob eiꝰ necem vindictã in iudeos eſſe ꝓrogatã.

Capitulũ. XIII.

v

Enim breui interiecto t̃pe Johãnes baptiſta ab herode filio herodis capite puniť. De quo ⁊ in euangelijs q̃dem referť. Concordi vero teſtimonio etiam Joſephus de h̃ ſcribit. noĩatim etiam de herodiade cõmemorans: velut de ꝯiugio fratris philippi viuentis violenter abſtracte: ⁊ ſuis ab herode inceſtis nuptijs ſociate: ꝓpria ⁊ legitima vxore depulſa. Quã herodiadẽ filiã dicit fuiſſe arethe regis arabie. ꝓpter quã etiam Johẽm baptiſtam ab eo cõmemorat interemptũ. Bellum quoqꝫ exortum

inter arethā dicit ⁊ herodē: tanq̄ ob igno
miniā filie vindicandam. In quo bello
exercitum refert herodis extinctum. Hec
aūt ei omnia accidiſſe ꝓpter piaculum qđ
in necem Johis admiſit. Idē quoq̄ Jo
ſephus iuſtiſſimū ſuper oīs Johem fu
iſſe: ſcḋm euangelioꝝ fidem: ⁊ ab herode ꝓ
pter herodiadē capite ceſum refert. ꝓpter
quā etiā regno eū cōmemorat depulſum
atq̄ in exiliū apud viennā gallie vrbem
truſum. Hec in octauodecimo antiquita
tū libro: his ipſis quibus infra adnota-
tū eſt ſyllabis ſcribit. Quibuſdam aūt in
quit iudeoꝝ videbatur ideo periſſe hero
dis exercitum ꝙ in eū ſatis iuſte vltio di-
uina cōmota eſt ꝓ vindicta Johis: q̄ vo-
cabat̄ baptiſta: quē puniuit herodes viꝝ
valde bonū: qui p̄cipiebat iudeis virtu-
ti operam dare. iuſticiā inter ſeinuicē cu-
ſtodire. ⁊ in deū ſuare pietatem. ꝑ baptiſ-
mū in vnum coire. Hoc em̄ pacto baptiſ
mū acceptabile fore: ſi nō ſolum ad ablu
enda peccata ſumat̄: verū etiam ad caſti-
moniā corporis atq̄ ad anime iuſticiam
purificatione nēq̄ ſeruet̄: oīmq̄ pariter vir-
tutū: velut ſignaculum ⁊ cuſtodia quedā
fidelis habeat̄. Que cum ab eodem ꝑ pre
cepta huiuſcemodi docerent̄: atq̄ ad au-
diendum eū perplurima multitudo con-
curreret: veritus herodes ne forte doctri
ne eius ꝑſuaſione ꝓpl'i a ſuo regno diſce-
derent (Videbat em̄ ꝙ preceptis eius ac
monitis obedire in oīibꝫ plebs eſſet pa-
rata) melius credidit prius q̄ noui aliq̄d
fieret: anticipare hoīem nece: q̄ poſtmo-
dū turbatis rebus ſeram penitudinē ge-
rere. Ex ſola igitur ſuſpitiōe herodis vin
ctus in caſtelluꝫ macheronta abducitur
iohānes: ibiq̄ capite obtrūcatur. Hacte
nus de Johe. Sed ⁊ de ſaluatore noſtro
dn̄o in eiſdem hyſtoriaꝝ ſuaꝝ libris ideꝫ
Joſephus ita ſcribit.

Teſtimoniū Joſephi de chriſto.
Caplm̄. XIIII.

Uit aūt iiſdeꝫ tēporibus ieſus
f ſapiēs vir (ſi tm̄ virū eū noīari
fas eſt) Erat em̄ mirabiliū ope
rū effector: doctorq̄ hoīm eoꝝ qui liben
ter que vera ſunt audiūt. Et multos qui-
dem iudeoꝝ. multos etiam ex gentilibꝫ ſi
bi aduinxit. Chriſtus hic erat. Hunc ac-
cuſatione p̄moꝝ noſtre gentis viroꝝ: cuꝫ
pylatus in crucē agendū eſſe decreuiſſet:
nō deſeruit eos q̄ ab initio eū dilexerant.
Apparuit em̄ eis tertio die iterum viuus
ſcḋm qđ diuinitus inſpirati ꝓphete: vł hec:
vel alia de eo innūera miracula futura eē
p̄dixerant. Sed ⁊ in hodiernū diē xp̄ia-
noꝝ q̄ ab ipſo nūcupati ſunt: ⁊ nomen ꝑ-
ſeuerat: ⁊ genus. Hec cū ipe hebreoꝝ ſcri
ptor olim ſuis libris inſerta: tā de Johe
baptiſta: q̄ etiam de dn̄o ⁊ ſaluatore nr̄o
tradiderit qđ vltra effugiū: q̄ excuſatio i-
pudētibꝫ ⁊ ꝑfidis remanebit: q̄ minus de
falſitate geſtoꝝ q̄ poſtmodū ꝯfinxerūt ap
tiſſime cōuincant̄: Sed ⁊ de his iſta ſuffi
ciant. Aploꝝ aūt dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri
noīa que referant̄: ex ipſis euangeliis oī-
bus palam eſt. Septuaginta vero diſci-
puloꝝ vocabula nuſq̄ q̄dē reperimus ſcri
pta. Dicit̄ tn̄ vnus ex ipis eſſe barnabas
cuius etiā in actibꝫ aploꝝ mentio facta ē.
Sed ⁊ paulus nihilominus ſcribēs me
minit eius. Deniq̄ ipm dicit eſſe qui cuꝫ
ſoſthene ⁊ paulo corinthiis ſcribit. Cle-
mens vero in q̄rto diſpoſitionū libro ce-
phe mentionē facit: de quo paulus dicit
Cum aūt veniſſet cephas anthiochiā in
faciem ei reſtiti. ⁊ dicit eum vnū eſſe ex ſe-
ptuaginta diſciplis cognoīe petri apoſto
li. Sꝫ ⁊ mathiā ex ipſis eſſe dicit: q̄ ꝓ iu-
da aploꝝ nūero ſubrogatus eſt: ⁊ eū q̄ cū
ipſo eſt ſtatutus ad ſortē. Thatheum q̄ꝫ
vnū ex ipis fuiſſe tradūt. de quo ⁊ hyſto-
riā que ad nos vſq̄ ꝑuenit exponere ne-
ceſſariū duco. Nam ⁊ plures q̄ ſeptuagi
ta fuiſſe diſcipulos ſaluatoris inuenies: ſi
obſerues ea q̄ paulus indicat dicēs. poſt
reſurrectionē apparuiſſe dn̄m p̄mū q̄dem
cephe: poſtea illis vndecim: ⁊ poſt hos
amplius q̄ q̄ngentis fratribꝫ ſil'. Ex q̄bꝫ
q̄ſdam dormiſſe dicit: pl'imos aūt adhuc
ꝑmanere eo tp̄e q̄ hec ſcribebat. Poſt eti
am dicit eū viſuꝫ eſſe Jacobo: q̄ erat vn⁹
ex his q̄ frēs dn̄i appellabant̄. tū deinde
tāq̄ p̄ter hos duodecim: ad eoꝝ tn̄ ſilitu
dinē fuiſſent alii q̄deꝫ apl'i ſicut ⁊ ipe erat
Paulus: addit ⁊ dicit. Poſtea apparuit
apl'is oībꝫ: nouiſſime aūt viſus eſt ⁊ mihi
Sed ⁊ de his iſta ſufficiant.

Narratio de abagaro rege: ⁊ exemplũ
ep̃le Abagari ad dñm ⁊ dñi ad ipſum: ⁊
eoꝝ que conſequenter de Syroꝝ lingua
tranſlata ſunt.

Capl'm. XV.

n Arratio vero quã de Thatheo
ꝑmiſimus hunc habet modũ
Dñi ac ſaluatoris nr̃i ieſu chri-
ſti diuinitas cũ ꝑ mirabili virtutis opere
ꝑ omnẽ locum celebraret: innũeros tam
de vicinis q̃ꝫ de peregrinis ⁊ longe poſi-
tis: ꝓ remedioꝝ ⁊ cure virtutibꝫ inuitabat
ſi qui ꝑcipue morbi alicuius egritudine
laborarent. Unde ⁊ rex q̇dam Abagarꝰ
noĩe gentis vltra eufraten poſite ꝑncipa-
tũ nobiliter tenens: morbo quodã corpo
ris irremediabili quantũ inter hoĩes: te-
nebat. Qui cũ de noĩe ieſu ⁊ d̃ mirabilibꝫ
virtutũ eius audiſſet: ſupplex ei ꝑ epĩſtolã
factus exorat: miſſo itrem hoĩe diuini
morbi vinculis quibꝫ tenebatur abſolui.
Sed ad p̃ſens quidem a dño corpis cu-
ra differt. Dignus tamẽ efficitur reſcri
pto ep̃le ſaluatoris: in qua ſimul etiam ꝓ
mittit ei: q̃ nõ multo poſt deſiderij ſui cõ
ſequeret effectũ. Deniq̃ꝫ poſt reſurrectiõ
atq̃ꝫ aſcenſionem dñi ad celos: Thomas
apl'us ex cõmonitione diuina: Thatheũ
q̃ndam vnũ ex ſeptuaginta diſcipulis ad
ediſſenã ciuitatẽ euangeliſtã ⁊ ꝑdicatorẽ
verbi dei mittit: ſimul ⁊ q̃ a dño ꝓmiſſa
fuerãt impleturũ. Hec in archiuis publi
cis ediſſene ciuitatis: in qua tũc ſupdictꝰ
Abagarus regnauit: ita deſcripta reperi-
mus in his cartis q̃ geſta regis Abagari
ſuata antiq̇tus ꝯtinebant. Et vt euidẽs
dictoꝝ veritas fiat: ipſaꝝ exẽplaria ep̃la-
rum ex ſyroꝝ lingua tranſlata ponemus.

Exemplar ep̃le ſcripte a rege Abaga-
ro vel thoparcha ad Jeſum: ⁊ miſſe hie-
roſolimã ꝑ annaniã curſorẽ. Abagarus
vchame filius toparcha ieſu ſaluatori bo
no qui apparuit in locis hieroſolimoꝝ ſa
lutem. Auditũ mihi eſt ⁊ de te ⁊ de ſanita
tibꝫ quas facis: q̃ ſine medicamentis aut
herbis fiant iſta ꝑ te. ⁊ q̃ verbo tm̃ cecos
facis videre: ⁊ claudos ambulare: ⁊ lepro-
ſos mũdas: ⁊ imũdos ſpũs ac demones
eijcis: ⁊ eos qui longis egritudinibꝫ affli
gunt curas ⁊ ſanas: mortuos q̃ꝫ ſuſcitas

Quibꝫ oĩbꝫ auditis de te: id ſtatui in aĩo
meo vnũ eſſe e duobꝫ: aut q̃ tu ſis deus
⁊ deſcenderis de celo vt hec facias: aut q̃
filius dei ſis q̇ hec facis. Propterea ergo
ſcribẽs rogauerim te vt digneris vſq̃ꝫ ad
me fatigari: ⁊ egritudinẽ meã q̃ iã diu la-
boro curare. Nam ⁊ illud cõperi q̃ iudei
mur murant aduerſum te: ⁊ volũt tibi in-
ſidiari. Eſt aũt ciuitas mihi parua q̇dem
ſed honeſta: q̃ ſufficiat vtriſq̃ꝫ. Exẽplũ
reſcripti ab ieſu ꝑ ãnaniã curſorẽ ad Aba
garũ thoparcham. Beatus es q̃ credi
diſti in me cũ me ipſe nõ videris. Scriptũ
eſt enĩ de me. q̃ hij q̇ me vidẽt nõ credẽt
in me: ⁊ q̇ nõ vident me ipſi credent ⁊ vi-
uent. De eo aũt qđ ſcripſiſti mihi vt veni
am ad te: oportet me oĩa ꝓpter q̃ miſſus
ſum hic explere: ⁊ poſteaq̃ꝫ cõpleuero re-
cipi me ad eũ a q̃ miſſus ſum. Cũ ergo fu
ero aſſumptus mittã tibi aliquẽ ex diſci-
pulis meis vt curet egritudinẽ tuã: ⁊ vitã
tibi: atq̃ꝫ his qui tecũ ſunt p̃ſtet. Erat aũt
his ep̃lis adiunctũ etiam hoc lingua ſyroꝝ
qđ infra ſcriptũ eſt. Poſtea vero cũ ieſus
aſſumptus eẽt miſit ei iudas q̇ ⁊ Thomas
tatheũ apl'm vnũ ex ſeptuaginta. Qui cũ
veniſſet: manebat apud Thobiã filium
thobie. Ut aũt audiuit de eo Abagarus
⁊ nũciatũ eſt ei q̃ veniſſet apl'us ieſu ſcḋm
q̃ ei ſcripſerat. Cũq̃ꝫ cepiſſet tatheus in
virtute dei curare omnẽ languorẽ ⁊ infir
mitatẽ ita vt omẽs mirarent: Abagarus
ꝯſideratis mirabilibꝫ q̃ faciebat: recorda
tus ẽ q̃ ipſe eſſet de q̃ ſibi ieſus ſcripſerat
dicẽns. cũ aũt fuero aſſumptus mittã ti-
bi aliquẽ d̃ diſcipulis meis: q̇ egritudinẽ
tuã ſanet. Et vocans ad ſe Thobiã apd̃
quẽ manebat ait ad eũ. Audiui q̃ vir q̇-
dam potens venit ⁊ manet in domo tua:
adduc eũ ad me. Cũq̃ꝫ rediſſet Thobias
ad tatheũ dixit ei Abagarꝰ thoparcha vo
cauit me ad ſe ⁊ dixit mihi: vt te ad eũ ꝑ-
ducã vt cures eũ. Et tatheus veniã inq̇t
q̃m maxime ꝓpt ipm miſſus ſu͂. Poſtera
igit die Thobias mane aſſumpto tatheo
venit ad Abagarũ. Et cũ fuiſſet ingreſſus
p̃ñtibꝫ ꝑmatibꝫ ſuis: ſtatim in ingreſſu vi
ſum eſt Abagaro diuini neſcio q̇d ſplen-
doris in vultu apl'i tathei. Qđ cũ vidiſſ
Abagarus adorauit tatheũ. Sup̃ q̃ ad-

miratí ſunt om̄s q̇ aſſiſtebant regi. Ipſi
cũ̄ nihil hoꝝ videbant: qđ ſoli abagaro
fuerat oſ̄ſuz. qui ꝛ dicere cepit ad tatheũ
Vere diſcipulus es Ieſu filij dei q̇ mihi
dixerat: mitto tibi aliquẽ ꝺ diſcipul' meis
q̇ te curet ꝛ vitã tibi pſtet. Et tatheus rñ-
dit. Quia magnifice credidiſti in eũ q̇ me
miſit: ꝓpterea miſſus ſum ad te. ꝛ ſi ꝑman
ſeris in fide eius ꝛ credulitate: pſtabunt̄
tibi om̄ia deſideria cordis tui. Tũ ꝛ aba-
garus ad eũ vſqꝫ adeo inq̇t credidi ei vt
ꝛ iudeos q̇ eũ crucifixerunt velim (ſi vlla
mihi adeſſet tanta exercitus copia) truci
dare: ꝛ ſi nõ romani regni autoritas impe
diret. Et tatheus ait ad hec. Dñs nr̄ volũ
tatẽ pr̄is ſui impleuit: q̄ impleta aſſũptus
eſt rurſus ad patrẽ. Dicit ei Abagarus.
Et ego ſcio ꝛ credo in eũ ꝛ in patrẽ eius.
Et tathe⁹ ꝓpterea inq̇t pono manũ meã
ſuꝑ te in noĩe eius. Et cũ hoc feciſſet: ſtatĩ
om̄i egritudinis morbo q̇ tenebat̄ abſol-
uit̄. Miratus eſt Abagarus. ꝙ ſicut ver
bis audierat de ieſu: ita ꝛ rebꝫ ꝛ opibꝫ re-
perit ꝑ tatheũ diſcipulũ ei⁹ impleri: q̇ eũ
abſqꝫ medicamẽtis ꝛ herbis curaret. Nõ
ſolũ aũt illũ: ſed ꝛ abdon quendã abdie fi
liũ podagra laborantẽ: cũ ſe veſtigijs ei⁹
aduolueret manus ĩpoſitiõe curauit. mul
toſqꝫ alios vrbis illius ciues varijs ob-
ſeſſos ſanauit ĩcõmodis. ꝛ ſic opa magna
ꝛ miranda ꝑficiens pdicabat verbũ dei.
Poſt hec aũt abagarus ait ad tatheum.
Tu inq̇t cũ ỽtute dei hec facis ꝛ nos oẽs
videntes miramur. Verũ queſo te enarra
mihi de aduentu dñi quõ factus ſit: ꝛ de
ỽtute eius in q̄ faciebat hec q̇ audiui. Et
tatheus. Nũc q̇dem taceã verũ: q꞉ verbũ
miſſus ſum pdicare. craſtino ꝯgrega mi-
hi oẽs ciues tuos: ꝛ corã ipis pdicabo ꝛ
ſeminabo in eis verbũ vite vel aduentus
ieſu: quõ fuit: ꝛ cur: vel qua de cauſa miſ-
ſus eſt a patre: ꝛ de virtutibꝫ operũ eius.
vel de myſterijs q̄ locutus eſt in h̄ mũdo
ꝛ in q̄ virtute hec fecit. Sꝫ ꝛ de noua ei⁹
pdicatiõe: ꝛ ꝙ ita paruulus ꝛ hũilis: ꝛ quõ
ita ſe hũiliauit: ꝛ depoſita maieſtate ꝑuã
fecit deitatẽ ſuã: ita vt in crucẽ ſubigeret̄ ꝛ
in infernum deſcenderet: ꝛ diſrũperet ſepẽ
quã a ſecl'is nemo diſruperat: ꝛ mortuos
ſuſcitaret. Qui deſcendit q̇dẽ ſolus: aſcen
dit aũt cũ grandi multitudine ad patrem
ſuũ. Iuſſit ḡ abagarus vt mature oẽs ci-
ues ꝯuenirent ꝛ audirent pdicationẽ ta-
thei. Et poſt hec iuſſit ei dari aurũ ꝛ argẽ
tũ: ſed ille nõ accepit dicens: Si nr̄a dere
liq̇mus: quõ accipiem⁹ aliena? Geſta ſũt
aũt iſta q̄dragesimo ꝛ tertio ãno. Hec nõ
ĩutiliter vtputo a nobis ad ỽbũ ex ſyroꝝ
lingua interp̄tata: hũc in noſtris libris te
nebunt locum.

Explicit liber primus.

Incipit liber ſecũdus hyſtorie eccl'ia-
ſtice: cũ capituloꝝ annotatione.

q

Quecunqꝫ

oportuit velut in pnci
pijs eccleſiaſtice hyſto
rie deſignari: ſiue de di
uinitate ſaluatoris: ſi-
ue de antiq̇tate nr̄e re-
ligionis ac vetuſtate doctrine: ꝛ vt olim
tradita ſit xp̄ianoꝝ q̄ nouella videt̄ inſti-
tutio: ſed ꝛ de aduentu ipſius dñi ꝛ ſalua
toris noſtri nuper impleto: ac paſſionibꝫ
ꝯſũmato: de apl'oꝝ quoqꝫ electiõe ſupio-
re libello q̄nta potuimus breuitate ꝑſtrin
ximus. Age iam nũc q̄ etiã poſt aſcenſio-
nẽ eius ꝯſecuta ſunt videamus: ꝑtim di-
uinaꝝ ſcripturaꝝ teſtimonijs edocentes:
ꝑtim ꝛ extrinſecus ex his q̄ fideliter in cõ
mentarijs: q̇ ad mẽoriã poſteritatis inuẽ
ti ſunt: cõperimus approbantes.

De vita ꝛ inſtitutione apl'oꝝ poſt aſcẽ
ſionẽ chriſti.

Capl'm. I.

p

Primus igitur

in apl'atum ꝓ iuda traditore ma
thias ſorte ꝯciſcit̄: q̇ erat vn⁹ ex
diſcipulis dñi: ſicut ſuꝑ demonſtratũ eſt.
Ordinant̄ aũt et dyaconi ſeptẽ nũero: ꝑ
oꝛones ꝛ man⁹ impoſitionẽ apl'oꝝ mini
ſterij viduaꝝ grã. In q̇bꝫ ſtephanus q̇ et
p̄mus poſt dñm ſtatim poſt ordinatiõeꝫ
ſuã lapidat̄ ab his q̇ ꝛ dñm occiderũt: ꝑ
qđ ꝛ noĩs ſui ſtephano corona dat̄ a xp̄o
Tunc ꝛ deinde ꝛ Iacobũ q̇ dicebat̄ frat̄

dñi: p eo q̄ eſſet filius Joſeph q̄ xp̄i q̄ſi
pr̄ habebat. quā quidē deſponſata ei fue-
rat ṽgo maria: q̄ p̄uſq̄ ↄuenirēt inuenta
eſt in vtero hn̄s de ſpū ſancto: ſicut euan
gelia ꝓteſtant. Hūc inq̄ ipm Jacobū q̄
ʒ iuſtus cognoīatus eſt ab antiq̄s ṽtuti
merito ʒ inſignis vite p̄uilegio: pmū hy-
ſtorie tradiderūt ſuſcepiſſe eccl'ie q̄ hiero
ſolimis eſt ſedē: ſicut clemens in ſexto diſ
putationū libro aſſerit dicēs. Petrus eni
inq̄t ʒ Jacobꝰ ʒ Johes poſt aſſumptiōʒ
ſaluatoris: q̄uis ab ipo fuerint oībꝰ pe
ne p̄lati: tn̄ nō ſibi vendicant pmatꝰ gl'iaʒ
ſed Jacobū q̄ dicebat iuſtus apl'oꝝ epm
ſtatuūt. Idē qʒ ipe ſeptimo eiuſdeʒ opis
libro addidit de ipo etiā hec. Jacobo in
quit q̄ dicebat iuſtus ʒ Johāni ʒ Petro:
poſt reſurrectionē dn̄s omnē ſciam tradi-
dit. ʒ ipi ceteris apl'is: q̄ apl'i illis ſeptua-
ginta diſcipulis tradiderūt. ex q̄bꝰ vnus
erat ʒ barnabas. Duos aūt fuiſſe Jaco-
bos ↄſtat: vnū hūc iuſtū q̄ de pinna tem
pli deiectus fullonis vecte ꝑcuſſus eſt: et
morti traditus. Alius aūt eſt ille q̄ ab he
rode capite ceſus eſt. Huius ḡ iuſti Jaco
bi etiā paulus meminit cū ſcribit. Alium
aūt inquit apl'oꝝ vidi neminē niſi Jaco-
bū fratrē dn̄i. In hoc ergo tp̄e etiā tathe
de q̄ ſup̄ mēorauimꝰ ṽm dn̄i p̄ceptū ad re
gē Abagarū miſſus: ipm q̄dē egritudine
morbi corꝑalis abſoluit. vniuerſaʒ ṽo ci-
uitatē ediſſenoꝝ xp̄o dn̄o fideli ſatis cre-
dulitate ſociauit: ita vt in hodiernū ciui-
tas illa quippe q̄ ipſius dn̄i ʒ ſaluatoris
meruit ſcripta ſuſcipe: velut ſpeciali q̄daʒ
xp̄o deuotiōe dicata ſit. Interea pſecutio
p̄ma aduerſus eccl'iam dei q̄ eſt hieroſoli
mis facta: ſub primo martyre ſtephano:
oēs diſcipulos exceptis duodecim per
vniuerſam iudeā. Samariāq̄ diſperſit:
ſeu potius vt ſancta ſcp̄tura indicat diſſe
minauit. Ex q̄bꝰ nōnulli ad fenicē: ʒ vſq̄
ad cyprū atq̄ anthiochiā deuenerūt: qui
gentibꝰ q̄deʒ credere myſteriū fidei nōdū
audebant: iudeis tn̄ p̄dicabant. Interea
Saulus adhuc vaſtabat eccl'iam: īgredi
ens domos ʒ ꝑtrahēs viros ac mulieres
tradebat in carcerē. Sed philippus qui
erat vnus de ſeptē: cū ſtephano dyaconꝰ
ordinatus: deſcendit ſamariā virtute dei

repletus. ʒ p̄dicabat pmus verbū dei ſa
maritane genti. In q̄ tāta erat diuine gr̄e
efficacia: vt etiā ſymonē magū ſuis p̄dica
tionibꝰ ↄſternaret. q̄ p idem tp̄is celebris
fame apud ſamaritanoꝝ ꝓpl'os habebat:
ita vt virtus dei magna eſſe putaret. Sʒ
is cū vidiſſet ſigna ʒ miracula q̄ a philip
po p diuine gr̄e poteſtatē fiebant: ʒ obſtu
pefactus ʒ territus ceſſit: ʒ credere ſe in
xp̄m vſq̄quo etiā baptiſmū acciperet ſimu
lauit. Qđ reuera mirari dignū eſt: hodie
qʒ eodē ordine fieri ab his q̄ velut heredi
tariā ab illo ſimulatiōʒ ſecte impuriſſime
ſuſceperūt. quiq̄ʒ auctoris ſui artibꝰ inſti-
tuti: eccl'iaʒ fraude q̄libet ingreſſi lauacrū
furant: ʒ ſancta nr̄a velut alicuius morbi
ↄtagione cōmaculāt. Serpit eni coꝝ ve
nenatus ſmo. ſicut lupus in gregibꝰ: ʒ oc
cultis verboꝝ morſibꝰ incautis letale vi
rus infundit: donec noxias coꝝ latebras
diligentia paſtoris inueſtigatas deducat
ad lucē. ſicut ʒ ipſe ſymon petri induſtria
cōprehenſus: penā quā merebat expēdit.
Ueꝝ p dies ſingulos augeſcente p̄dica-
tione ṽbi diuini p dei ꝓuidentiā ex ethio
pie regionibꝰ adeſt q̄dā regine gentis illi
us p̄poſitus. Moris quippe eſt illi natio
ni etiā nunc a feminis regi tanq̄ vota in
hieroſolimis redditurus. Huic philippꝰ
reſponſis ſancti ſpūs iuſſus: pmo ex oī-
bus gētibꝰ myſteriū fidei ʒ ſacr̄ni baptiſ-
mi tradit: ʒ velut q̄ſdam cū deo p̄imicias
oīm ↄſecrat nationū. Hunc opinio tenet
ad patriā terrā regreſſum: ſciam dei ſūmi
ʒ ſalutarem dn̄i nr̄i p̄ſcientiam indigenis
gentibꝰ ſicut ſibi tradita fuerat p̄dicaſſe.
In q̄ rebꝰ ipis cōpleta eſt p eū ꝓphia que
dicit Ethiopia p̄ueniet manus eius deo
Dū hec ita agunt: Paulus vas electiōis
nō ex hoībꝰ: neq̄ p hoīem: ſed p reuelatio
nē ieſu chriſti ʒ dei patris: q̄ eū reſuſcitauit
a mortuis in apoſtolatū vocat: celeſti ad
ſe voce delata.

Queādmodū Tiberius d̄ chriſto edo
ctus a pylato cōmonitus eſt.

Caplm. II.

Nterea cū p omnē iam locū de
reſurrectione ʒ mirabilibꝰ dn̄i
nr̄i ieſu chriſti ʒ de aſcenſiōe eiꝰ
ad celū felix fama loqueret: ac p oīm au-

res beati huius rumoris voluerent opīo: ⁊ qm̄ antiq̄ mores erant apud romanos: vt ꝓuinciaꝝ iudices: ſi quid forte noui in his q̄s regebant ꝓuincijs accidiſſet: vel ꝑncipi vel ſenatui nūciarent: vt nec ex his q̄ gerebant ignorare aliq̄d viderent: de reſurrectiōe a mortuis dn̄i ⁊ ſaluatoris nr̄i ieſu chriſti: q̄ iam in oēm locū fuerat ꝑuulgata pylatus Tiberio ꝑncipi refert. Sz ⁊ de ceteris mirabilibꝫ eiꝰ ⁊ vt poſt mortē cū reſurrexiſſet a q̄mplurimis iam deꝰ eſſe crederent. Tiberius q̄ cōpererat retulit ad ſenatū. Senatus aūt ſpreuiſſe dicit: ꝓ eo ꝙ nō ſibi ꝑus huius rei iudiciū fuerit delatū: ſed auctoritatē ſuam ꝑuenerit vulgi ſnīa. Lex etenī erat antiquitus deſignata ne quis apud romanos deus haberet: niſi ſenatus decreto ⁊ ſnīa ꝯfirmatus. Porro aūt ꝓ vero h̄ erat qd̄ agebat: ne diuīa virtus hūanis putaret aſſertoribꝫ indigere. Cunq; hīn ea q̄ ſup̄ diximus renuiſſet ſenatus: Tiberius tū tenuit ſnīam ſuā: ne q̄d aduerſum doctrinā xp̄i ꝯtrariū moliret. Hec tertulianus vir: ⁊ legū ⁊ inſtitutionū romanoꝝ ꝑitiſſimus: ⁊ inter nr̄os ſcriptores admodū clarus: in apologetico ſuo quem aduerſum gentes ꝓ nr̄a fide ſcribēs: hoc mō retulit. Ut de origine inquit aliq̄d retractemus: eiuſmodi legum vetus erat decretū: ne q̄s deus ab imꝑatore ꝯſecraret: niſi a ſenatu ꝓbatꝰ. Sicut marcus emilius de deo ſuo alburno fac. Et hoc ad cām nr̄am ꝙ apud vos hūano arbitratu diuinitas penſet. Et niſi hoī deus placuerit: deus nō erit. hō iam deo ꝓpitius eſſe debebit. Tiberius ergo cuius tpe nomen xp̄ianoꝝ in ſeculū intrauit: annūciata ſibi ex ſyria paleſtina: que illic veritatē iſtius diuinitatis reuelauerant detulit ad ſenatū. Cum ꝑrogatiuā ſuffragij ſui. Senatus q2 nō ipſe ꝓbauerat reſpuit. Ceſar in ſnīa manſit: cōminatus periculū acenſatoribꝫ xp̄ianoꝝ. Hec tertulianꝰ.

Ut in oēm mūdū breui tpe diffuſa de chriſto ꝑdicatio eſt.

Capl'm. III.

q Uod ꝑfecto diuina ꝓuidentia ita tunc ceſaris ſenſibꝫ ingeſſit: vt abſq; vllo obſtaculo in ſpis dūtaxat initijs euangelij ſmo vſq; quaq; ꝑcurreret. Unde ⁊ factum eſt: vt repente q̄ſi celitus lumen oſtenſum: aut radius q̄dam ſolis erūpens totū orbē claritate ſuperni luminis illuſtraret: vt cōpleret ⁊ illa ꝓphia q̄ dixerat. In oēm terrā exiuit ſonus coꝝ: euangeliſtaꝝ dūtaxat ⁊ apl'oꝝ. ⁊ in fines orbis terre verba coꝝ. Ex quo ⁊ ꝑ oīs ciuitates ac vicos innūere multitudines: velut meſſiū tpe frumētū ad areas: ita ad eccl'ias ꝓpl'i ꝯgregabant. quicūq; illi a ꝑentibꝫ tradite ſibi morbide ſuꝑſtitionis vinculis tenebant: ꝑ doctrinā xp̄i ſil' ⁊ ꝑ virtutū miracula q̄ fieri videbant: recepta veri dei noticia tanq̄ a tyrannicis dn̄ijs liberati: ad vnū verū deum ⁊ dn̄m creatorēq; ſuū vetuſti penitentes erroris: fideli cū ꝯfeſſione veniebant. Cū igit paſſim iam ꝑ oīs etiā gentiliū ꝓpl'os ꝓfuſiꝰ effunderet diuina dignatio: ꝑmus cornelius apud ceſariā paleſtinā vrbem maximā: cum oīmi domo ſua ad fidē chriſti petro miniſtrante ꝑducit. Jam inde q̄mplurimi ⁊ alij ex gentibꝫ apud antiochiā ad fidem venīūt coꝝ ꝑdicatiōe ꝑtracti: q̄s pre ſeditione aduerſus ſtephanū cōmota: diſſeminatos eſſe ꝑ oēm locū ſuꝑius edocuimus. Per quos ⁊ apud antiochiā florentiſſima ꝯgregat eccl'ia. in qua erant etiaz ꝓphetici ordinis viri q̄mplurimi: cū quibꝫ ⁊ barnabas ⁊ paulus quibꝫ oībꝫ ꝑiter in gratia dei ⁊ vnanimitate degentibꝫ: ibi ꝑmū diſcipuli veluti ꝑhenni fonte ſūpto vocabulo appellati ſunt xp̄iani. Qua tempeſtate Agabꝫ q̄dam vnus ex his q̄ aderant ꝓphis famē magnā futurā diuinis ꝑſagabat oraculis. Paulus vero ⁊ barnabas cū miniſterio a fratribꝫ collato ꝙ ſanctoꝝ vſibus deſeruirent hieroſolimā deſtinantur.

Quēadmodū poſt Tiberiū Gaius ceſar regē iudeoꝝ ꝯſtituit agrippā: herodi ꝑpetua pena deportationis impoſita.

Capl'm. IIII.

i Nterea tiberius duobꝫ ⁊ viginti circiter annis ſui principatus exactis: viuendi finē fecit. Poſt quē Gayus imperiū ſuſcepit. ⁊ ꝯtinuo iudeoꝝ ꝑncipatum tradit Agrippe: ſimul ⁊ philippo ac liſanie tetrarchias. Cū quibꝫ

⁊ paulopoſt Herodiſe eidē pꝛiter ꝯtulit.
Ipm ſꝫo herodē q̄ vel in Iohis nece au
ctoꝛ extiterat: vel in paſſione dn̄i interfue
rat multis excruciatū modis eterno dam
nat exilio. ſicut Ioſephus in his que ſup̄
inſeruimus ſcribit.

Ut philo ꝓ iudeis ſuſcepit legatione
ad Gaium. Caplm̄. V.

b Uius tꝑibꝫ Filo inſigniſſim⁹
ſcriptoꝝ floꝛebat: q̄ nō ſolum in
in nr̄a veꝝ ⁊ in grecoꝝ ꝑhia ꝑ
mus inter ꝑmos habebat. Hic aūt gene
re q̄dē a ꝑauis hebreus. apō Alexandriā
ſꝫo in oībꝫ claris ⁊ nobilibꝫ viris clarioꝛ:
ac nobilioꝛ erat. In diuinis aūt legibꝫ et
patrijs inſtitutis q̄ntus q̄liſq̃ fuerit: ex
his q̄ nobis libroꝝ ſuoꝝ tradidit monu
mētis: oībꝫ claꝝ eſt. Quis eñ digne va
leat explicare q̄nta ei⁹ in liberalibꝫ litterꝭ
fuerit inſtitutio: q̄nta in phicis: quātuſq̃
maxime in platonicꝭ ⁊ pitagoricis fuerit
diſciplinis: vt ꝙ oēs ⁊ q̄ ſecū floꝛuerant
pene ⁊ q̄ ꝑceſſerant ſuparet. Hic igit̄ ipſe
tꝑibꝫ gaij quanta iudeis acciderint mala
q̄nq̃ voluminibꝫ exponit. Sed ⁊ de eiuſ
dem mentis Gaij inſania cōmēoꝛat ꝙ in
tantū ſupbie elatus ſit: vt deū ſe voluerit
appellari. In ipis aūt vbi de iudeoꝝ cla
dibꝫ refert: ſuā q̄ꝫ legatiōez quā ꝓ ꝯtribu
libꝫ ſuis iudeis detulit ad vrbem romam
deſcribit. ⁊ ꝙ ꝑoꝛās apud gaiū ꝓ patrijs
legibꝫ nihil amplius q̄ꝫ irriſionē retulerit
domū: immo ⁊ pene ꝑiculum moꝛtis in
currit. Sed ⁊ Ioſephus meminit hoꝝ in
octauodecimo antiquitatū libro. talia q̄
dam ſcribens. Et q̄dem cuꝫ ſeditio apud
alexandriā fuiſſet exoꝛta int̄ iudeos ⁊ gre
cos terni ab vtriſq̃ ꝑtibꝫ legati mittuntur
ad gaiū. In quibꝫ ꝓ ꝑte grecoꝝ erat qui
dem legatus Appion noīe. Qui cū in cete
ris q̄ꝫplurimis inſimularet iudeos: tū ma
xime ꝙ honoꝛē ceſari nō deferrent: vt mo
ris eſt facere oībꝫ q̄ romanis faſcibꝫ ſub
iacent. Hic ḡ aiebat neq̃ aras gaio: neq̃
templa ꝯſtituūt: neq̃ alia hmōi: in quibꝫ
ei diuini honoꝛes a ꝓuincialibꝫ deferunt̄
Sed ſoli ſunt q̄ neq̃ ſtatuas ei decernūt:
neq̃ ſacrm̄ noīs ei⁹ obſeruāt. Cūq̃ hec ⁊
alia ḡuioꝛa allegaret Appion ꝑ q̄ cōcitari
crederet gaiū: filo q̄ legatōi ꝑerat iudeoꝝ
vir in omnibus magnificus Alexandri
alabarche frater philoſophie non igna
rus potentiſſime purgauit obiecta. Sed
abiecit eum gaius: ⁊ iubet illico e conſpe
ctu ſuo abſcedere. tunc iracūdia repletus
ſecum ipe rimat̄ quid in eos conferat ma
li. Egreſſus autem Filo cū iniuria ait ad
iudeos qui ſibi aſtabant. Bono animo
nos eſſe opoꝛtet quibus iratus eſt gaius
quia neceſſe eſt adeſſe diuinū: vbi huma
nū ceſſat auxiliuꝫ. Hec quidem Ioſeph⁹
Sed ⁊ idem filo in ipſo libro quē de ſua
legatione conſcribit ſingillatim de omni
bus que a ſemetipſo geſta ſunt refert. Ex
quibus illa ſola cōmemoꝛabo: que legen
tibus euidenter in iudeos: diuinam pro
piaculis que aduerſum chꝛiſtum auſi ſūt
indicent vltionem.

Quanta acciderint iudeis grauia poſt
temeritatē crucis in chꝛiſto.

Caplm̄. VI.

p Rimo quidem tempoꝛibꝫ Ti
berij refert in vrbe roma Iulia
nū quēdam magni apud impe
ratoꝛem loci vniuerſam coꝝ gentem ſum
mo niſu interimere voluiſſe. In iudea au
tē pilatum ſub quo in ſaluatoꝛeꝫ facinus
admiſſuꝫ eſt: dum templū quod in hiero
ſolimis tunc adhuc manebat integrum ꝓ
fanare temptaret maximis eos perturba
tionibus agitauiſſe. Sed ⁊ poſt Tiberij
occaſum refert ſucceſſoꝛem eius: cum cete
ris q̄ꝫplurimis: tum etiam iudeoꝝ genti
acerbiſſimū extitiſſe. Quod preſto eſt eti
am in ipſius ſcriptoꝛis ſmonibꝫ diſcere.
Multa in gaio erat q̄dem inquit ingenij
prauitas: que erga omnes hoīes: tum ꝑ
cipue erga iudeoꝝ gentē ferebatur. ⁊ ſpe
ciali quadam ſeuicia loca eoꝝ que in di
uinis habent ſupplicationibus conſecra
ta. incipiens ab alexandria diripi: ⁊ con
tra religionem moꝛēq̃ gentis ꝓfanari iu
bet. ſtatuis ſuis ⁊ ſignis ea atq̃ imagini
bus replens. Templum quoq̃ ſancte ci
uitatis quod ſolum manebat totius ꝓfa
ne contagionis intactum: ⁊ a maioꝛibus
perdurauerat aſilum: cōmutare in tem
plū ꝓꝑij noīs auſus ē: vt edes Iouis no
biliſſimi noui dei gaij vocaretur. Sed ⁊
alias innūeras clades: ⁊ vltra omnes tra

gicos luctus apud alexandriā iudeis ir-
rogatas eſſe ſub gaio: in ſecūdo opis ſui
de virtutib⁹ libro. vir mēoratus exequit.
nec nō ⁊ Joſephus conſona huic de py-
lati tpibus ſcribēs p piaculis ſaluatoris
que vniuerſe genti acciderint mala: audi:
vt etiam ipe in ſecūdo iudaici belli defle-
at libro. Js aūt ait qui miſſus eſt in iude
am a tiberio pcurator pylatus noctu ve-
latas hieroſolymā introferri imagines ce
ſaris iubet ac ſtatui. Qđ vbi dies expor⁹
ē magnā pturbationē iudeoꝝ ꝓplis excita
uit: ſtupentib⁹ ⁊ pturbatis ad nouā facie
rex. Conijciebāt nāq̄ʒ ex hoc: ꝙ ſpernerēt
⁊ pculcarent iam leges ſue: ⁊ oīa inſti-
tuta maioꝝ: quib⁹ nihil tale haberi intra
menia vrbis illius fas erat. Sed hoc eſt
nimirū in quo eos impie pfeſſiōis ſue ve
lox vindicta damnauit: p eo ꝙ tm euan-
gelij relatiōnē ſimul gens ꝯclamauit vni
uerſa. Non habemus regem niſi ceſarem
Tum deinde idem ſcriptor aliam quoq̄ʒ
in eos delatā cōmemorat vltionē dicens.
Poſt hec aūt etiā alia in eos incidit ptur
batio p eo ꝙ ſacꝝ erariū qđ apđ eos pria
lingua corbonas appellat ꝯ fas in vſus
cōes publici aqueduct⁹ progari videret.
q͛ a trecentis ſtadijs deducebat. p q̄ ni-
mia indignatione populus mouebatur.
Cūq̄ʒ adeſſet Pylatus hieroſolimis au-
dent adire eū ⁊ clamorib⁹ fatigare. At il-
le puiderat ſeditionē futurā: milites ha-
bitu plebeio obtectis armis multitudini
imiſcuit: pcepto eis dato: vti ne gladijs i
ſediciosos ſed fuſtibus vterent. Igit vbi
tempus fuit: ſigno de tribunalib⁹ dato: ce
di pſterniq̄ʒ ceperūt: nōnulli verberantiū
vulnerib⁹: plurimi aūt dū in fugam ꝯuer
ſi pruūt ꝓpria ꝯſpiratiōe pculſi periere. re
liqui vero diſperſi ⁊ ſuoꝝ funerib⁹ deter-
riti vim doloris ſilentio depſſere. Mul-
tas pterea clades in hieroſolimis eis ob
uenisse: dum nouis ſemp reb⁹ ſeditioſius
ſtudent: idem ſcriptor exponit: oſtendens
ꝙ ex admiſſi ſacrilegij tpe: nūq̄ʒ ab eis ſe-
ditionū furor: nūq̄ʒ bella morteſq̄ʒ ceſſa-
runt: vſq̄ʒquo vltimū ⁊ exiciabile malum
tpib⁹ veſpaſiani eos obſidiōes incluſit.

Ut Pylatus quoq̄ʒ ſemetipſm morte
damnauit. Caplm. VII.

ſ Situr iudeos p cōmiſſo ſcelere
vltio diuina damnabat. Sed
⁊ pylatus q̄ in ſaluatorē iniqui
iudicis functus eſt officio: hiſdem tēpib⁹
gaij: tantis ac talib⁹ maloꝝ cladib⁹ crucia
tus eſt: vt ꝓpria ſe manu tranſuerberās ne
fariā vitā vi abieciſſe referat. Nec eīm po
terat tanti piaculi miniſter īpunitus eua-
dere. Sicut in hyſtorijs grecoꝝ reperi-
mus: eoꝝ dūtaxat q̄ olimpiadas ſcribūt:
⁊ annales rex geſtaꝝ libros ad poſterita-
tis memoriā condunt.

De fame temporibus Claudij.
Caplm. VIII.

ſ Ed eīm gaio quatuor ānis nec
integris pncipatu miniſtrato:
Claudius imperator ſuccedit:
ſub quo fames ſatis dira vniuerſum or-
bem terre obtinuit. Hoc tū ita futurū lon
ge ante noſtri ꝓphete pdixerant. Sicut in
actib⁹ aploꝝ refert. Agabū quēdaʒ ꝓphe-
tam famē magnā futuram ſub imperatore
claudio denūciaſſe. Uerū lucas q̄ hec de
Agabo refert: ꝯiungit etiam hoc qđ per
Paulū ⁊ Barnabā fratres qui erant an-
thiochie: p virib⁹ vnuſquiſq̄ʒ ſumptū mi
ſerint ſanctis habitantib⁹ hieroſolimam
Et poſt hec addit dicens.

Martyrium Jacobi apoſtoli.
Caplm. IX.

i. Nillo aūt tempe ſine dubio tē-
pus quod ſub Claudio fuit: cū
fames erat deſignata: imiſit in-
quit Herodes rex manus ſuas affligere
aliquos de eccl'ia. ⁊ interfecit Jacobū fra
trem Johis gladio. De hoc aūt Jacobo
Clemens alexandrinus etiam hyſtoriam
quādam dignā memoria: in ſeptimo diſ-
putationū ſuaꝝ libro ſcribit plataʒ ad ſe
vſq̄ʒ ex traditione maioꝝ. Qui quidē inqt
⁊ is qui obtulerat eū iudici ad martyriū:
Jacobū ſcʒ: motus etiam ipſe ꝯfeſſus eſt
ſe eſſe chriſtianū. Ducti ſunt inquit ambo
pariter ad ſupliciū. Et cum ducerent in
via rogauit Jacobū dari ſibi remiſſionē
At ille parū pdeliberans: pax tibi inquit
⁊ oſculatus eſt eū. Et ita ambo ſimul ca-
pite plexi ſunt.

Ut Agrippa ⁊ Herodes aplos pſecu

ei ꝯtinuo diuinã ſenſerũt vindictam.

Capl'm. X.

SEd tũc inquit (vt ait ſcriptura diuina) videns herodes: q2 de Jacobi nece gratũ eſſet iudeis addidit adhuc: ⁊ petrũ ꝯiecit in carcerem ſine dubio etiam ipm punire volens: niſi diuinũ affuiſſet auxilium. Quo angelus ei noctu aſſiſtens mirabiliter cũ vinculorũ nexibus abſoluit. ⁊ ad miniſteriũ ꝑdicationis ire liberũ iuſſit. Et cum petro quidem hec geſta ſũt. Regis vero facinus in ap'los perpetratũ dilationem nõ patitur vltionis: ſed ꝯtinuo vindex adeſt diuinitus dextera. ſicut hyſtoria in ap'loꝝ actibꝰ ꝯſcripta nos edocet. Cũ inqt ceſaream deſcendiſſet herodes: ⁊ in die ſolẽni ꝑclara veſte regia indutus ꝓ tribunali ꝯſediſſet ac de ſublimi ꝯcionaret̃ ad ꝑpl'm. Cũq3 populus acclamaret ei dei voces ⁊ non hoĩs ſtatim inquit percuſſit eu3 angelus dei: eo q2 nõ dederit gl'iam deo: ⁊ ſcatens vermibꝰ expirauit. Miraculo aũt dignũ eſt tantã ꝯſonantiã diuinaꝝ ſcripturarũ: cũ hyſtoriographo gentis illius dep̃hendi. Ipſe etenĩ Joſephus de eiſdẽ cõmẽorans nonodecimo libro antiqtatũ: his q̃bus infra ſcriptum eſt hec ſmonibꝰ refert. Terciũ inqt annũ imperij iudee totꝰ expleuerat. cũ forte ceſareã q̃ p̃us pygoſtratonis vocabat̃ aduenit. Ubi cũ in honorem ceſaris ſpectacula ciuibꝰ ederet: votiuo vt videbat̃ ſalutis ceſaris die. Cũq3 illuc totiꝰ ꝓuincie viri honore ⁊ facultatibꝰ ꝑditi ꝯueniſſent. ſecũdo ſpectaculoꝝ die indutus veſte fulgenti ex auro argẽtoq3 mirabiliter ꝯtexta. incipiẽte die ꝓcedit ad theatrũ. Ubi cũ p̃mo ſolis radios argentee veſtis gremio ſuſcepiſſet: repercuſſo ſplendore duplicatã ſpectantibꝰ lucẽ fulgor metalli vibrantis effudit: vt intuentibus ꝑſtringeret aciem terroris aſpectus. ⁊ ꝑ hoc plus aliquid de eo q̃3 hũane nature eſt: artifex arrogãtia mentiret̃. Jlico adulãtis vulgi ꝯcrepãt voces: honorẽ ſonãtes: ſed exiciũ ꝯferẽtes. ⁊ hinc atq3 hinc cauels ꝯclamantibꝰ deus ꝯpellat̃ vtq3 fieret ꝓpicius ſuppliciter exoratur: dicentibꝰ ꝑpl'is q2 nunc vſq3 ad hoĩem te timuimus ſed ex hoc ſup̃ iã hũanã naturã te eſſe fatemur. Sz rex acclamationẽ ꝯtra fas habitã nõ repſſit: nec impietatẽ illicite adulationis exhorruit: donec reſpiciens paulo poſt imminentẽ atq3 inſiſtentẽ capiti ſuo videret angelum: eũq3 ſenſit ꝯtinuo exiciũ ſui miniſtrũ quẽ prius nouerat pulſorem bonoꝝ. Et ecce repente cruciaris eum ex dolore incredibili ventris atq3 inflatione corripuit reſpiciẽſq3 ad amicos: en inqt ille ego deus veſter ecce ꝓpellor ꝯfeſtim ⁊ deturbor ex vita: qm̃ quidẽ diuina virtus nuper collatas in me falſas arguit voces Et qui modo ĩmortalis dicebar a vobis p̃ceps iam iãq3 rapior in mortẽ. Sed ſuſcipienda eſt ſententia quam deus ſtatuit Nam ⁊ vixi mus haut ꝯtemnendi: ⁊ longeuitatem que beata putat̃ expleuimus. Et cum hec dixiſſet: vi doloris vehementius agitatus inſtanter ad palaciũ reportat̃. Cũq3 diuulgatum eſſet eum ꝓpe diem morituꝝ: ingens multitudo totius etatis et ſexus ꝯueniens: more patrio ſupercilicia ſtrati oĩpotenti deo ꝓ regis incolumitate ſupplicabant. Om̃is autẽ domus regia planctibꝰ ⁊ gemitibꝰ ꝑſonabat. Cum interim rex ipſe in excelſo ſolario recubãs ⁊ deorſum reſpiciens: ac ꝓnos ꝓſtratoſq3 om̃s cũ fletibꝰ ꝓuidens: ne ipſe quidem temꝑabat a lachrymis. Uerum ꝯtinuis quinq3 diebꝰ ventris doloribus cruciatus: vita3 violenter abrupit: q̃nquageſimũ etatis ⁊ quartũ agens annũ: regni vero ſeptimũ: Quatuor etenĩ ſub Gaio ceſare annis regnauerat. Philippi thetrarchiã tribꝰ annis obtinens. Quarto aũt etiã herodis ſibi adiũgens. tribꝰ aũt reliquis annis ſub Claudio ceſare exactis. cũ in ceteris q̃3 pl'imis Joſephũ: tũ in his tã integre diuine ſcꝑture ꝯcordate valde miratus ſu3. Qđ ꝯo videtur in ſolo regis vocabulo variare: cum ⁊ tempus ⁊ actus ⁊ res eundem oſtendat fuiſſe: poſſibile ẽ vt ſicut in alijs q̃3 plurimis iudeoꝝ noĩbus inuenimus: etiam hunc duplici vocabulo nũcupatũ quoꝝ altero lucas noſter: altero vſus ſit ⁊ Joſephus. Uerum qm̃ rurſum lucas in actibus apoſtoloꝝ introducit gamalielem: cũ de apoſtolis in iudeoꝝ conſenſu deliberatio fieret hoc ipſo in tempore dicentem. Quia ſurrexit Theodas qui-

dam: dicens se esse magum quendã: qui destructus est: ꝛ omnes qui sequebantur eum dissoluti sunt. Age etiam de hoc q̃d Josephus in hoc eodem libro scripserit ꝓferamus.

Ꝙ Theoda deprauauerat populum.

Capl'm. XI.

f Ado inquit iudeã ꝓcurante: deceptor quidam magus Theodas noĩe: ꝑsuadet ppl'i multitudinem sublatis ꝓprijs facultatibꝰ vrbes excedere: ꝛ ripas Jordanis fluminis obsidere. Dicebat autē se etiam ꝓphetam esse: ꝛ posse verbi sui ꝓcepto fluuij fluenta dirimere: ꝛ facilem sectatoribꝰ suis fluminis transitum dare. Que cum diceret multos decepit. Fadus vero nõ in longũ vecordie eius indulsit: sed immittit equitũ turmã que ex improuiso irruens sup eos: q̄ꝗ plurimos quidem pemit: multos tñ ꝛ viuos cepit: ipsius aũt Theode caput desectū hierosolimã reportauit.

De Helena regina Adiabenoꝝ.

Capl'm. XII.

p Ost hoc idem scriptor etiā de fame que sub claudio facta est hoc modo memorat. Per idē tp̄us inquit fames magna obsederat etiã iudeam. Qua tẽpestate regina noĩe Helena multis pecunijs compatum frumẽtum de egypto ꝛ hierosolimã delatũ indigentibus ministrabat. Quid tam ꝯsonans: tamq̄ꝗ ꝯcordans q̄ꝗ hec sunt: cũ illis q̃ in actibus aplo'ꝝ scribunť: vbi dicit' quia discipuli qui erant anthiochie ꝓut potuit vnusquisq̄ miserũt in ministeriū sanctis habitantibus in iudea deferendũ ꝑ manus Barnabe ꝛ Pauli ac ꝑ p̄sbyteros dispensandũ. Helene vero huius cuius hystoriographus intulit mentionē: etiam nunc extat sepulchꝝ nobile ꝓ portis hierosolimoꝝ. Regnasse autem apud adyabenoꝝ gentem refertur.

De Symone mago

Capl'm. XIII.

i Nterea cum fides dñi ꝛ saluatoris nostri iesu christi per oĩm cresceret mentes: ꝛ per dies singulos religionis ꝓpagarenť augmẽta: nequaq̄ꝗ quiescit hostis salutis hũane: ſ; vrbem maximã que est caput oĩm ꝓuĩciaꝝ Symonẽ illum de quo in suꝑioribus diximus euocat: cuius nefarijs artibꝰ adminicula ipse maiora suppeditãs plurimos vrbis illius ciues in erroris eius vincla coniecit. Designat hec vir in scriptoribꝰ nobilis: nõ multo post aplo'ꝝ tp̄us exortus Justinus: de quo suis in locis quod ꝯpetit assignabimus. Hic igitur in Apologetico quẽ ꝓ fide nostra ad imꝑatorem Anthoninũ scribit: de his ħ modo refert. Et post ascensionẽ inquit dñi ad celum: instigabant demones quosdam hoĩm: q̃ dicerent se deos esse quos nos fugauimus. Symon deniq̄ quidam samaritanus de vico q̃ dicit' gytthon: sub claudio cesare magicis artibus ꝛ ope demonum sublevatus: in vrbe vestra que regnũ omnium tenet. q̄ꝗ plurimis ꝑ fantasias deceptis deus decretus est. ꝛ simulacri apud nos quasi deus honore donatus est: in flumine tyberis inter duos pontes collocati: habentis etiam titulũ latinis l'ris scriptũ Symoni deo sancto quẽ ꝛ oĩs pene samarite: nõnulli etiam ex ceteris gentibus tanq̄ꝗ sũmũ deum: ꝛ adorant ꝛ ꝯfitentur. Sed ꝛ Selenen quandã erroris eius ac deceptionis comitẽ: que prius in ꝓstibulo steterat apud vrbẽ tyrũ fenicis cũ ipso velut primã quandã mentẽ ꝯsecrauerũt. Hec quidẽ Justinus. Consona vero huic etiã Hyreneus scribit in p̄mo aduersus hereses libro. in quo vel quis ipse fuerit symõ vel q̄ꝗ impura eiꝰ opera atq̄ doctrina plenius refert: que multum est vt inseramus his libris cũ liceat volentibꝰ ea scire ꝑ singula ex ipsis supdicti hyrenei libris vel de ħ tibi vel de ceteris auctoribus diuersarum hereseon: ꝛ de venenatis eoꝝ dogmatibus diligentius noscere. Caput igitur totius prauitatis: ꝛ ꝑncipiũ oĩs heresis a Symone cepisse accepimus. Ex quo vsq̄ in hodiernũ sectatores eius: simulantes adire se purissimã christianoꝝ ꝑhiam: quã vident apud omnes ꝓ castitate vite: ꝛ instituti sanctitate mirabilẽ superstitionis ydoloꝝ quã deserere videntur rursum vinculis innectunť: colentes ꝛ venerantes picturã ꝛ ymaginẽ symonis: ꝛ illius quã ei sceleris ac turpitudinis extitiſ

ſe ſociā dixīmus ſeleuen. hiis icenſos odo
res offerūt: his ſacrificia ꝛ libamina ſpi
ra delibant. Sed ꝛ hoꝝ adhuc nequiora
ꝛ execrabiliora cōmittūt. Aiūt enī eſſe q̄-
dam apud ſe ineffabilia: q̄ cū p̄mo q̄s au
dierit mente excedat: ꝛ eoꝝ q̄ſi ſ̄cnite ꝑcul
ſus velut attonitus maneat: ꝛ vſq3 ad de-
mentiā veniat. Que cū ita ſint: aiūt īpoſ-
ſibile eſſe vel ſcripture ea tradi: vel ore ac
labris ꝓferri. Hic q̄ audit ꝓ veneratione
ita ſe hēre rē credit. Porro aūt vere illa hu
iuſmodi ſunt q̄ ꝓ impuritate ꝛ obſcenita
te ſui: caſtis ꝛ pudicis auribꝫ execrabilia
ꝛ penitus horreſcenda ducant̄. Quicq̄d
enī illud eſt turpe ꝛ impurū: q̄d excogita
ri a quoq3 poteſt: oīī hoc impurius eſſe
illud tradit̄ q̄d indignatiſſime huius here-
ſis myſtice tectū apud ſe reſeruari pollicē
tur archanū: infelicibꝫ ꝑ hec mulierculis
ꝛ peccatis vt ait apl̄us oneratis deteſta-
biliter illudentes. Hūc igit̄ taliū malorū
p̄rem ꝛ auctorem ꝑ idem tp̄us ſymonē ex
apparitoꝝ ſuoꝝ nūero diabolus ſuſcitās:
ad vrbem maximā ire ꝯpulit romā: vt ibi
potentiſſimis athletis dn̄i ac ſaluatoris
noſtri ieſu xp̄i apl̄is: in hocip̄m ab eo ſub
rogat⁹ obſiſteret. Sꝫ diuīa virt⁹ ꝛ grā (in
maximo ꝑeipue certamine) nunq̄3 deſerit
ſuos: q̄ incenſam maligni flāmā tota cele-
ritate reſtinguit: ꝛ oēm altitudinē deſtru-
it extollentē ſe aduerſuꝫ ſcientiā dei. Pro
pter q̄d neq3 ſymon: neq3 alius q̄s ꝯgreſ
ſus tunc aduerſus apl̄os dn̄i potuit obti
nere. q̄ꝛ veritatis lux ꝛ verbi diuini clari-
tas: q̄ ob ſalutē hoīm nuper obfulſerat: ꝑ
apl̄os ſuos totius mendacij diſcuſſā cali
ginē: de hūanis mentibꝫ ignorantie tene-
bras effugabat. Deniq3 ſup̄dictus mag⁹
veri luminis fulgore ꝑculſus: cecitatē cō-
tinuo male ſane mentis incurrit. quippe q̄
iam ꝛ p̄us in iudea ꝑ apl̄m petrū de his
q̄ gerebat ſceleribꝫ ꝯfutatus: tranſmarinā
aggreſſus eſt fugam. ꝛ ab oriente ad occi
dentē vſq3 pertendit: nuſq3 ſibi vitam niſi
in fuge ſubſidio ſperans. Is igitur vrbē
romā ingreſſus vtens adminiculo aſſiſten
tis ſibi ꝛ adherentis demoniace virtutis
quā paredrū vocant: breui tp̄e in tātū ma
loꝝ venit ꝑfectum: vt etiā ſimulacri a ciui
bus romanis tāq3 deus honore potiret̄.

De predicatione apl̄i Petri apud vr-
bem romam.

Capl̄m. XIIII.

ſ Ed nō in lōgū ꝑmanet fraude
queſita diuinitas. Cōtinuo nā
q3 in ipis claudij tp̄ibꝫ clemen-
tia diuine ꝓuidētie: ꝓbatiſſimū oīm apl̄o
rū: ꝛ maxime fidei magnificentie ꝛ virtutꝫ
merito p̄mo ꝛ p̄ncipem petrū: ad vrbē ro-
mā: velut aduerſum hūani generis cōmu
nē ꝑniciem repugnaturū deducit: ducem
quendā ꝛ magiſtrū militie ſue: ſcientē di-
uina p̄lia gerere: et virtutū caſtra ducta-
re. Iſte adueniens ex orientis partibus:
vt celeſtis quidam negociator: mercimo-
nia diuini luminis ſi q̄s velit compara-
re ꝑatus aduexit. ꝛ ſalutaris p̄dicationis
verbo p̄mus in vrbe roma euangelij ſui
clauibꝫ ianuā regni celeſtis aperuit.

De euangelio ſcd̄m Marcum.

Capl̄m. XV.

i Gitur cū romane vrbi clarū ver
bi dei lumē fuiſſet exortū: ſymo
nis q̄dem tenebre cū ſuo aucto
re reſtincte ſunt. Sermo aūt veritatis et
lucis q̄ ꝑ petrū p̄dicabat̄: vniuerſoꝝ men
tes placido illuſtrauit auditu: ita vt quo-
tidie audientibꝫ eum nulla vnq̄3 ſatietas
fieret. Unde neq3 auditio eis ſola ſuffece
rat: ſed marcū diſcipulū eius omnibꝫ p̄ci
bus exorant vti ea que ille verbo p̄dica-
bat ad ꝑpetuā eoꝝ cōmonitionē hn̄dam
ſcp̄ture traderet: q̄ domi: foriſq3 in huiuſ-
cemodi ꝟbi meditatiōibꝫ ꝑmaneret. Nec
p̄us ab obſecrando deſiſtūt: q̄3 q̄ orauē-
rant īpetrarēt. Et hec fuit cauſa ſcribendi
q̄ ſcd̄m Marcū dr̄ euāgeliū. Petrus ꝟo vt
ꝑ ſpm̄ ſcm̄ religioſo ſe ſpoliatū ꝯpit furto
delectat⁹ ē. fidē eoꝝ ꝑ hec deuotionēq3 ꝯſi
derās. factūq3 ꝯfirmauit ꝛ ī ꝑpetuū legen
dā ſcp̄turā eccl̄ijs tradidit. Clemēs ī ſexto
diſputationū libro hec ita geſta deſcribit
eſſe. Cuiq3 ſil̄r dat teſtioniū etiā hierapo
lites ep̄s noīe papias: q̄ ꝛ h̄ dicit q̄ petr⁹
in p̄ma epl̄a ſua quā de vrbe roma ſcri-
pſit meminerit marci: in q̄ tropice romā
babyloniā noīarit: cū dicit. Salutat vos
ea q̄ in babilone electa eſt eccl̄ia: ꝛ marc⁹
filius meus.

Ut pus Marcus ꝑ egyptū chriſti no
ticiam predicauit.

Capitulū. XVI.

b Unc aūt marcū tradūt primū
ad egyptum ꝑrexiſſe: atq; inibi
euangeliū qḋ ipſe ꝯſcripſerat ꝓ
dicaſſe: ⁊ ipm̄ pͥmū eccl'iam apud Alexan
driā ꝯſtituiſſe. Tanta aūt refert multitu
do credentiū viroꝝ ac mulierum pͥmo in
greſſu exemplo ſobrietatis eius ⁊ ꝯtinen
tie ꝯgregata: vt etiā conuerſatio eoꝝ q̇ ꝑ
ipm̄ crediderant: ⁊ vita totius abſtinētie:
ac frugi coꝝ: ſobriaq; ꝯuiuia: libroꝝ mē̄o
rie mandarent a viro diſertiſſimo Filone
quē ſ̄mo tenet tēꝑib; claudij imꝑatoris ro
mā veniſſe: ⁊ petrū apl'm vidiſſe: atq; ei⁹
adheſiſſe colloquijs verbū dei p̄dicantis.
Qḋ valde eſt veriſimile: quia ⁊ ſcripturā
iſtam quā diximus: poſterioꝛib; ab eo tē
poꝛib; ꝯſtat eſſe cōpoſitā. In qua euidē
tiſſime oīa eccl'ie inſtituta complectit:
q̄ ⁊ tunc tradita ſunt: ⁊ in hodiernū ſuan
tur a nobis. Sȝ ⁊ abſtinentiū vitas: coꝝ
dūtaxat q̇ nunc in eccleſijs vel monaſte
rijs degunt deſcribit ad liquidū. Unde
plane manifeſtiſſime ꝓdit nō ſolum ſci
ens q̄ noſtra ſunt: ſed ⁊ amplectens q̄ppe
q̇ diuinis laudib; extulit ſui tꝑis apl'icos
viros: ex hebreoꝝ quantū intelligi dat p̄
cipue genere credentes: quā quidē conſtat
ꝙ hij qui ſub apl'is ex iſrahelitis credebāt
iudaicis adhuc inſtitutionib; ⁊ legis ob
ſeruationibus inherebant.

Qualia de abſtinentibus apud Egy
ptum Filo ſcribit.

Caplm. XVII.

b Ic igit deſcribēs hec in libello
quē de vita theoꝛetica vel ſup
plicū articulauit: nihil oīno de
ꝓprio vel extrinſec⁹ addidit: ſed pͥmo oīm
viros ipos cultores: ⁊ feīas cū ipis aſt
cultrices appellari. Cauſam vero huius
vocabuli: vel ex eo ductā ꝙ ꝯuenientium
ad ſe aīas tanq; rudes ⁊ agreſtes excole
rent: vel ꝙ erga dei cultū purā ⁊ integra
ꝯſcientia ꝑdurarent. Qḋ nomen ſiue ipſe
impoſuit pͥmus illis ex ipoꝝ actibus col
ligens: ſiue vere in initijs ita appellabāt:
q̇ ſ̄m euangeliū viuebāt anteq; xpianoꝝ

appellatio ꝑ oēm locū diffunderet: nihil
intereſt dūmō ex ipſis reb; nomen ad q̄s
ꝑtineat comꝓbet. Dicit ergo pͥmo oīm
ꝙ renūcient cunctis facultatib; ſuis q̇ ſe
ad huiuſcemodi phiam dederint: ⁊ bonis
ſuis quib; intereſt cedant. Tū deinde ꝙ
oēs etiā vite ſollicitudines ꝓcul abijciāt
⁊ extra vrbē egreſſi in oꝛtulis vel exiguis
quibuſq; agellulis degant: refugiētes im
paris ꝓpoſiti ꝯſoꝛtia: ⁊ vite diſſimilis ꝯtu
bernia: ſcientes impedimento eſſe hoc ar
duū volentib; iter virtutis incedere. Ta
li quippe oꝛdine caloꝛe fidei incitati hij q̇
pͥmitus credebant vitā duxiſſe mēoꝛant
ſicut euidenter in actib; apl'oꝝ legimus
ſcriptum: qꝛ oēs q̇ credebant ſub apl'is
poſſeſſiones ſuas ⁊ p̄dia vendētes p̄cia
ponebant ante pedes apl'oꝝ: ⁊ diuidebā
tur vnicuiq; ꝓut opus erat: ita vt nō eſſet
quiſq; in eis egens. Quia ḡ ⁊ hic filo ſcri
bit geri ab his q̇ apud alexandriā crede
bāt: ſicut illi qui in hieroſolimis ante cre
diderūt: certū eſt ꝙ idem actus: eadēq; in
ſtitutio eandē ſine dubio ⁊ religionis fi
dem deſignet. Deniq; libro ipi de quo ſu
pra diximus: tale initiū dedit. In multis
inq̇t eſt oꝛbis terre ꝑtib; h̄ genus hoīm.
Opoꝛtebat nāq; ꝑfecti huius boni ꝑtici
pem fieri oēm greciam: oēmq; barbariā.
In egypto tn̄ maioꝛ eſt copia ꝑ ſingula q̄
q; territoꝛia: p̄cipue aūt circa alexandriā.
Nam optimus quiſq; ex oīb; locis: ve
lut ad vberis p̄rie glebā: feſtinus occur
rit colonus. Regio q̄dam eſt phie magis
q̄ frugib; opoꝛtuna ſup̄ lacū cui marie
nomen eſt ſita: colliculis q̄buſdam molli
ter ⁊ clementer erecta. ad munimentū ſit
atq; aeris temperie cōmoda. Poſt hec de
ſcriptis eoꝝ habitaculis vt ſe habeāt ſin
guloꝝ qualitas ⁊ ſitus: etiam de eccleſijs
que apud eos ſunt ita dicit. Eſt aūt inq̇t
in ſingulis locis ꝯſecrata oꝛōnis domus
q̄ appellat ſemnon vel monaſteriū. Se
mon aūt in nr̄a lingua ſignificare p̄t ho
neſtoꝝ ꝯuenticulū. in qḋ ſecedentes inq̇t
honeſta ⁊ caſta vite myſteria celebꝛant.
Nihil illuc pꝛſus qḋ ad cibū potūq; ꝑti
net inferentes: vel ad reliq̄ hūani coꝛꝑis
myſteria: ſed legis tn̄ libꝛos ⁊ volumina
ꝓphetarū: hymnos quoq; in deū ceteraq;

his ſimilia: in quoꝝ diſciplinis atq3 exer-
citijs inſtituti ad pfectam beataq3 vitam
ſtudijs iugib9 coaleſcant. Et poſt aliquā-
ta iteꝝ dicit. Ab ortu aūt diei vſq3 ad ve-
ſperā om̄e eis ſpaciū in ſtudioꝝ exercitijs
ducit: qb9 ad diuinā phiam p ſacras lr̄as
imbuunt: patrū leges in allegoricā intel-
ligentiā deducentes. Om̄ quidē formas
eſſe ⁊ imagines ea q̄ in legis lr̄a ſcpta ſūt
opinant: latentis intrinſecus pfundi cu-
iuſdā diuiniq3 myſterij. Habent aūt etiā
diſputationes q̄dā ⁊ interptationes ve-
teꝝ viroꝝ: q̄ ⁊ auctores ipſius idē poſiti
hereſeos extiterūt. q̄s eis allegorice ac fi-
guralis intelligētie normā: q3 plimis ſcri
ptoꝝ ſuoꝝ ꝯſtat tradidiſſe monimētis q̄-
rū illi velut itineris ſui ducū ⁊ auctoꝝ in
ſtituta pariter ſequūt ⁊ morē. Hec autē
dixiſſe hunc virū certū eſt de euangelicis
atq3 apl'icis libris. In quib9 quō lex ⁊ p
phetia ſpūal'r intelligi debeat edocetur.
Poſt pauca rurſum etiā de eo q pſalmos
faciāt nouos ita ſcribit. Itaq3 nō ſolū ſub
tilius intelligūt hymnos veteꝝ: ſed ⁊ ipſi
faciūt nouos: in deū om̄ib9 eos ⁊ metris
⁊ ſonis honeſta ſatis ⁊ ſuaui cōpage mo
dulantes. Multa q̄dem ⁊ alia in eodem
libro enūerat: q̄ a nr̄is vel in eccl'ia vel in
monaſterijs exercent. Sed pperandū no
bis eſt illa ex om̄ib9 dicere: q̄ eccl'iaſticam
ppie ꝯtinent formā. Ex qb9 citius mani-
feſtū eſſe debeat ad eccl'iam ptinere q̄ ſcri
pta ſunt. Ait ḡ. Continentiā vo velut fū-
damentū quoddā pmo in aīo collocant:
⁊ ita demū reliquas ſup hāc pgunt edifi
care vtutes. Cibū potūq3 nullus eoꝝ ca-
pit ante ſolis occaſum: vicȝ tp̄us lucis cū
phie ſtudijs: curā vero corpis cū nocte ſo
ciantes. Nōnulli aūt etiā poſt triduū in
cōionē veniūt cibi q̄s ſcȝ edacior ſtudio-
rū fames purget. Iam vo hij q̄ in erudi-
tionib9 ſapientie: ⁊ in pfundiore intelligē
tia ſacroꝝ voluminū ꝯuerſant: tanq3 co-
pioſis dapib9 inhiantes expleri nequeūt:
⁊ ꝯtuendo acrius inflāmant: ita vt nec q̄r
to iam nec q̄nto: ſed ſexto demū die nō tā
deſideratū q3 neceſſariū corpori indulge
ant cibum. Hec Filonē de noſtroꝝ inſti-
tutis referre q̄s pōt dubitare? Qđ ſi cui
videt adhuc ambiguū adhibebimus eti-
am alia eius dicta: q̄ nulli oīno niſi nr̄is
tm̄mō ꝯuenire etiā infideliſſimus q̄ſq3 fa
tebit. Ait ergo. Cum viris aūt quos dici
mus ſunt ⁊ femine In quib9 plures iam
grandeue ſunt virgines: integritatē caſti
corporis nō neceſſitate aliqua: ſed deuo-
tione ſuantes: dū ſapīe ſtudijs ſemet ge-
ſtiūt nō ſolū animo: ſȝ ⁊ corpore ꝯſecrare
indignū aūt ducētes libidini mancipare
vas ad capiendā ſapiam pparatū: ⁊ ede-
re mortalē ptum eas a quib9 diuini ver-
bi ꝯcubitus ſacroſanctus ⁊ imortalis ex
petitur: ex q̄ poſteritas relinquat nequa
q3 corruptele mortalitatis obnoxia. Qđ
ſi adhuc paꝝ videt iſtud audi q̄d poſt ali
q̄nta ſcribat. Tractatus aūt ſacroꝝ inq̄t
voluminū hmōi hn̄t vt magis allegoricis
opinionib9 vtant: q̄m quidē om̄is lex vi
ris iſtis videt animali eſſe ſil'is: qđ corp9
q̄dem habeat ipam lr̄am: ⁊ ea que ſm lit
teram deſignant: aīam vero occultū in lit
tera ſpiritalem ⁊ inuiſibilem ſenſum: quē
illi ab auctorib9 ſuis edocti: ſublimius ⁊
nobilius velut inſpicientes per ſpeculuȝ
ꝯtemplant: ex ipis etiam noīb9 admiran
das quaſdā ſpecies intelligentie pferen-
tes. Quid aūt addere his opus eſt etiam
de ꝯuentibus eoꝝ que ſcribit: ⁊ vt ſeorſū
q̄dem viri: ſeorſum etiam in eiſdem locis
femine ꝯgregent. ⁊ vt vigilias ſicut apud
nos fieri moris eſt pagant: ⁊ maxime die-
bus illis cū paſſionis dn̄ice ſolēnitas ce-
lebrat: cū in ieiunijs pnoctare ⁊ lectiōib9
ſanctis auditum pbere ꝯſueuimus. Que
om̄ia ſupdictus vir eo ordine: eadēq3 cō
ſequentia qua apud nos gerunt expſſit.
Et vt vnus ex om̄ib9 ꝯſurgens in medio
pſalmū honeſtis modulis ꝯcinat. vtq3 p
cinenti ei vnū verſiculū om̄is multitudo
reſpondeat: atq3 in ipſis dieb9 in terra re-
cūbentes: ſicut antiq̄ moris fuiſſe dicitur
Vinū quidem nemo om̄ino (vt ipſe ait)
ne guſtu q̄dē ꝯtingat: ſed nec qualibet car
nem. tm̄ autē aqua ſit eis poculū ⁊ panis
cū ſale vl' yſopo cibus. Addit aūt adhuc
his: quō ſacerdotes vel miniſtri exhibe-
ant officia ſua: vel que ſit ſupra om̄ia epi
ſcopalis apicis ſedes. Que cūcta ſi quis
plenius vult ⁊ exploratius diſcere: oſten-
dimus ex quo iſta fonte debet haurire.

In quib⁹ ſupᷣdictus vir eccl'iaſtice inſtitutionis initia: ⁊ originē aplice atq; euāgelice traditiōis intexuit. Eſt aūt idē Filo affluentiſſimus q̄dē in eloq̄ntia: in ſenſibus aūt ꝓfundiſſimus: ⁊ in interꝑtatiōe atq; intelligentia diuinaꝝ ſcⁱpturaꝝ ſubtiliſſimus: copioſe inueniens: ⁊ copioſius eloquēs. Multa deniq; diuini nobis etiā ip̄e ingenij ſui monimēta dereliq̄t.

Quāti ad nos Filonis ꝑuenerint libri
Capl'm. XVIII.

P Rimo quidē ꝑ ordinē in geneſim ſcripſit libros: q̄s articulauit ſacre legis explanatio figuralis. tū deinde ⁊ alios ꝯtinētes ſparſim de diuerſis capl'is q̄ſtiones: in q̄b⁹ q̄ req̄ri debeant ⁊ ꝓponit ⁊ ſoluit. q̄s q̄ſtiones ⁊ abſolutiōes de geneſi ⁊ exodo articulauit. Sūt ⁊ alij eius libri q̄ ſupſcribunt̄ ꝓpoſitionū: q̄ ſūt de agricultura duo. ⁊ de temulentia duo Sed ⁊ alij q̄ꝑplurimi extant eius libri: diuerſis vocabulis adnotati. ſicut eſt: q̄ ſint ꝓ q̄b⁹ mens debet orare deū. ⁊ de ꝯfuſiōe linguaꝝ: de natura ⁊ inuentiōe. de his q̄ ꝯgregari debeant ad erudiendū. ⁊ q̄s ſit q̄ heres ſit diuīoꝝ. q̄ ſit equaliū ⁊ inequaliū diuiſio. Itē de trib⁹ virtutib⁹ q̄s deſcribit cū ceteris moyſes. itē de his quoꝝ in ſcripturis noīa cōmutata ſunt ⁊ quibus ex cauſis commutata ſūt. In quibus refert ſe ſcripſiſſe etiā de teſtamentis ꝓmū ⁊ ſecūdū. Eſt ⁊ alius liber eius de captiuitate ⁊ de vita ſapientis: ei⁹ q̄ ſc̄m ꝑfectam iuſticiā ⁊ leges naturales cōſūmatus eſt. De gigantib⁹. De eo q̄ inconuertibile ſit q̄d diuinū eſt. De moyſi vita libros q̄nq;. De eo q̄ a deo ſint ſomnia. Hec pene oīa in geneſim ſcripſit. Sed in exodū q̄ſtionū ⁊ abſolutionū libri q̄nq;. De tabernaculo dei. De decē ꝟbis legis. De his q̄ inferūt̄ ſub ſpē decalogi. ⁊ de aīalib⁹ q̄ ſacrificijs ꝯputata ſūt. ⁊ q̄ ſūt ſpēs ſacrificioꝝ. Que ſūt ꝓpoſita in lege bonis p̄mia: ⁊ malis maledicta. Tū p̄terea ſingulares eius libri ꝯ prudētia. De iudeis apologetic⁹ liber: hoc eſt de vita vrbana. ⁊ ad Alexādrū dicentē rōnem habere muta animalia. De eo q̄ ſeruus ſit omīs q̄ peccat. Itē alius de eo q̄ liber ſit omīs q̄ bonis ſtudijs opam p̄bet. De vita theoretica: vl' ſupplicū. hic ip̄e: in q̄ ⁊ de aplic̄s viris eſſe que ſcripta ſunt ſupᷣ edocuimus. Sed et interꝑtationes noīm hebraicoꝝ q̄ ſunt in lege ⁊ ꝓphis. Hic tꝑib⁹ gaij imꝑatoris romā ꝑfectus. cū de impietate atq; impuritate gaij q̄ꝑplurima ſcripſiſſ&: q̄ ꝑ hyroniā de virtutib⁹ articulauit: ⁊ ea ſenatui recitaſſet: in tanta dicit̄ admiratione habit⁹: vt bibliotheca digna ei⁹ ſcripta decernerent̄. Verum ꝑ idem tp̄s paulo ap'lo ab hieruſalem in circuitu: ⁊ vſq; ad illiricum p̄dicationē verbi dn̄ici miniſtrāte. Claudius imꝑator iudeos vrbe depellit. Tūc aquila ⁊ p̄ſcilla cū ceteris iudeis expulſi: aſiam veniūt: ibiq; coherent ap'lo: tū primū eccleſie inibi fundamēta iacienti: ſicut edocet liber de actib⁹ ap'loꝝ ꝯſcriptus.

Cuiuſmodi clade cōpreſſerint iudeos ip̄o die paſchalis.
Capl'm. XIX.

C Laudio ꝓo adhuc in imꝑio ꝑdurāte: in ip̄a ſolēnitate paſche tanta iudeis ꝑturbatio ⁊ vaſtitas hieroſolimis accidit ex ſeditione cōmota: vt illi ſoli q̄ in forib⁹ templi ꝯſtipatione ꝓpl'i necati ſūt: trigintamilia iudeorū numerarent̄: ⁊ ꝯuerſus eſt dies feſtus eoꝝ in luctū. Sed ⁊ alia q̄ꝑpl'ima iudeis mala irrogata Joſeph⁹ ꝑ hec ꝟba deſig̃t.

Qualia etiā ſub Nerone hieroſolimis geſta ſunt. Capl'm. XX.

C Laudius inquit Agrippā filiū agrippe iudeoꝝ regem ꝯſtituit. Felicē vero totius ꝓuincie ſamarie q̄z ⁊ galilee: ⁊ regionis q̄ dicit̄ trāſiordanē ꝓcuratorē miſit. Et poſt pauca addit etiam hec. Inflāmat̄ antē ⁊ ſeditio acerbiſſima a pontificib⁹ aduerſum ſacerdotes: ⁊ p̄mos plebis hieroſolimoꝝ: q̄ꝝ ſinguli ꝯq̄rentes ſibimet ꝑditoꝝ iuuenū ⁊ nouis reb⁹ gaudentiū manū: duces ſemetip̄os ꝓprie factionis inſtituebant: qui colligentes ad inuicē p̄mo ꝯuicijs laceſſere: tum deinde ⁊ ſaxis inuicem ſternere. nec quiſq; erat q̄ cohercerct. ſed agebant̄ omīa tāq; in vrbe nō hn̄tes rectorē. Igit̄ pontifices in tantā venere ꝓteruiā: vt ſeruis ſuis ad areas miſſis inuaderent decimas q̄ ſacerdotib⁹ debebant̄. Et accidebat: vt nōnulli ex minorib⁹ ſacerdotibus

quoꝝ alimonie vi fuerant direpte: inedia
deperirent. Ita ſeditioſoꝝ violentia iuſ-
faſq; ↄfuderat. Item poſt pauca ſubiungit
etiam hoc. Nonnūq; aūt etiā in media ci-
uitate occurrentes ſibi trucidabant: pci-
pue in dieb⸗ feſtis ſicarij plebib⸗ admixti
occultatis pugionib⸗ oberrātes: vt q̄ſq;
deſignatus eis cominus inciderat pime-
bant: ⁊ arte nefaria cū corruiſſet is quem
occulto vulnere ſtrauerant. tū idem ipi p-
cuſſores velut indignari ſe ſimulabāt ad
uerſum eos q̄ hec in media vrbe cōmitte
rent: atq; hoc mō occulta eoꝝ facinora p-
manebāt. Et pmo oīm ab his Jonathas
pontifex interficit. poſt illū q̄ꝫ plurimi iugu
lant: ita vt iam ipis mortib⸗ eſſet grauior
metus mortis: dū vnuſquiſq; q̄ſi in pcu
ctu ſemꝑ poſitus ꝑ momenta ſingula ſpe
raret interfici. Poſt hec aūt interiectis q̄
buſdā addit etiam iſta.

De Egyptio cuius actus apl'oꝝ faciūt
mentionem.

Capl'm. XXI.

g Rauius ꝓo omi hac vaſtatiōe
afflixit iudeos egyptius q̄dam
falſus ꝓpheta. Qui cū veniſſet
ad iudeam: hō magus fidem ſibi ꝓphete
magica arte ↄſciuit: ⁊ ↄtinuo ad triginta
milia viroꝝ cōgregans: ⁊ ductans eos ꝑ
deſertū ꝑuenit cū ipſis ad montē q̄ vocat
oliueti: paratus inde irruere hieroſolymā:
⁊ vi ac poteſtate vrbem tenere. ſimulq; ro
manoꝝ pſidia ac plebē tyrānidi ſue ſub-
iugare. fretus ꝑ oīa hijs quos ſecū du
xerat ſatellitib⸗. Sed conatus eius pueīt
Felix. ↄfeſtimq; cū armatis obuiā ꝑgēs:
ſecū etiam plebe reliqua ↄſpirante: ↄgreſ
ſione facta egyptiū q̄dem cum paucis in-
fugam vertit. ꝑemptis ꝓo alijs: alijs etiā
captis temere cepta facile reſtinxit. Hec
in ſecūdo hyſtoriaꝝ libro Joſephus re-
fert. Operepciū tn̄ ē: hec q̄ de egyptio ſcri
bit: cū illis que in apl'oꝝ actib⸗ deſignata
ſunt cōparare: vbi ſub felice tribunus q̄
in hieroſolymis erat: ad paulū in quē iu-
deoꝝ fuerat cōmota ſeditio dicit. Nōne
tu es egyptius ille q̄ ante hos dies ↄcita
ueras pplm: ⁊ eduxeras in deſertū ad q̄-
tuor milia hoīm ſicarioꝝ? Sed ſufficiāt
iſta de felice.

Quēadmodū de iudea paulus romā
miſſus in vinculis oīm culpa liberat⁹ ſit

Capl'm. XXII.

l Reterea claudio tredecim ānis
⁊ octo menſib⸗ romanoꝝ impe
rio pfuncto. Nero ſuſcepit pn-
cipatū. A q̄ feſtus mittit in iudeam ſucce
dere Felici: apud quē cauſa dicta Paul⁹
vinct⁹ mittit romā Ariſtarco ſecū comi
tante: quē ↄſequent in epl'is ſuis ↄcapti-
uū appellat. Sed et lucas q̄ ⁊ actus eius
ceteroꝝq; apl'oꝝ deſcribit: ſꝫ pcipue pau
li. de quo etiā h̄ in fine deſignauit q̄ bien
nio in vrbe roma poſitus verbū dei pdi-
cabat nemine phibente. Quē tn̄ affuiſſe
ſibi ⁊ defendiſſe ſe apud Neronē: ⁊ rurſū
pfectum eſſe ad pdicationis officium ſer
mo cōfirmat. ⁊ poſt hoc denuo rediſſe ad
ſupdictam vrbem vbi ⁊ martyrio ↄſum-
matus eſt. Tunc enim in vinculis poſit⁹
ſecūdam ad Thimotheū ſcribebat epl'aꝫ
in qua ⁊ de pma ſua defenſione: ⁊ de pñti
ſimul indicat paſſione. Suſcipe ergo de
his ſingulis teſtimonia. In pma inquit
ipſe paulus mea defenſione nemo mihi
affuit: ſed oēs me dereliquerūt: nō illis
imputet. Dñs em̄ aſtitit mihi ⁊ conforta
uit me: vt ꝑ me pdicatio compleret: ⁊ au-
diant oēs gentes. q̄ꝛ liberatus ſum de ore
leonis. Manifeſtiſſime ꝑ hec dſignat. q̄ꝛ
pmo quidem vt ꝑ ipm cepta pdicatio cō
pleret liberatus eſt de ore leonis: Nero-
nem ſcꝫ in leone p crudelitate ſignificās:
Tum deinde in ↄſequētib⸗ adijcit ⁊ dicit
Liberauit me dñs de ore leonis. Preui-
debat em̄ in ſpū ↄſūmationē ſuā. ꝓpter qđ
⁊ dixit. quia liberatus ſum de ore leonis
Et iterū. Liberauit me dñs ab omni opē
malo: ⁊ ſaluū faciet in regnū ſuum celeſte
ſignificans ꝑ hec q̄ eſſꝫ ↄfeſtim martyrio
coronandus. De quo tn̄ euidentius in ea
dem epl'a dicit ſcribens. Ego em̄ inq̄t iā
immolor ⁊ tp̄s regreſſionis mee inſtat. Hec
aūt dicta ſunt a nobis vt oſtenderemus:
quia nō eo tempe quo pauli actus in vr-
be roma ↄcluſit lucas: martyrio pfunct⁹
eſt Paulus. Potuit em̄ fieri vt in initijs
adhuc lenior eſſet nero ⁊ defenſionē pau
li. p nr̄o dogmate nō aſpernanter accepit
pceſſu ꝓo tēpis cū ceteris malis aucta ſit

eius etiam in apl'os ſeuitie rabies.

Ut ſit paſſus Jacobꝰ qui frater dñi eſt
dictus. Capl'm. XXIII.

i Gitur iudei poſteaq̃ Paulus
ad ceſarē quē appellauerat a Fe
ſto tranſmiſſus eſt: ꝛ fruſtratas
inſidias quas ei tetenderant videbant: in
Jacobū fratrem dñi imanitatē nequicie
ſue vertūt: cui epalis in hieroſolymis de
lata ab apl'is fuerat ſedes. Queq; ħ nō
adhortati ſunt ꝑductū in mediū: abnega
re eū fidem chriſti corā impio ppl'o expe-
tūt. At ille ↄtra oīm opinionē: voce ſatis
libera ꝛ multo maiore q̃ vellent corā vni
uerſo ppl'o cū omni fiducia ꝓfitet: filium
eſſe dei ſaluatorē ꝛ dñm noſtꝝ ieſum chri
ſtum. Tum illi nō ferentes tā graue: ꝛ tā
liberū teſtimoniū viri: ꝓ eo maxime q̄ iu-
ſtiſſimus apud oīs habebat: ob religio
ſe ꝛ ↄtinentiſſime vite merita in necē eius
vertunt: fauente ſibi occaſione tempis ex
morte rectoris. Contigit eñ Feſtū ꝑ idē
tps obire apud iudeā: ꝛ ſine rectore ac pn
cipe eſſe ꝓuinciam. Nam mortis Jacobi
modus iam q̃dem ꝛ in ſupioribꝰ a nobis
Clementis ſnonibꝰ indicatus eſt: cū de
pinna templi eum p̄cipitatū: ꝛ fullonis ꝑ
cuſſum vecte deſcripſit. Exploratius tñ
de eo Egeſippus q̇ poſt ipſas ſtatim pri-
mas aploꝝ ſucceſſiōes fuit: i q̇nto cōmē-
tarioꝝ ſuoꝝ libro his verbis refert. Su-
ſcepit inquit eccl'iaꝫ cum apl'is frater dñi
Jacobꝰ: q̇ ab oībꝰ cognoīatus ē iuſtus
ab ipſius dñi tpibꝰ ꝑdurans vſq; ad nos
Et multi q̃dem Jacobi vocati ſunt: ſed
hic ex vtero matris ſue ſanctꝰ fuit. Uinū
ꝛ ſicerā nō bibit: ſed neq; aīal mādu cauit
ferrū in caput eius nō aſcendit. oleo non
eſt punctus. balneis nō eſt vſus. Huic ſo
li licebat introire in ſancta ſanctoꝝ. Neq;
eñ laneo vtebat indumento: ſed tm̄ ſin-
done. Solus ingrediebat templū: ꝛ iace
bat ſuꝑ genua ſua: orans ꝓ ppl'i indulgen
tia: ita vt orando callos faceret in genibꝰ
ad modū cameli ſemꝑ genua flectēdo: nec
vnq̃ ab orōne ceſſando. Itaq; ꝓ incredi
bili hac ↄtinentia: ꝛ ſūma iuſticia appella
tus eſt iuſtus. ꝛ oblias: qđ eſt interptatū
mūimentū ppl'i ꝛ iuſticia: ſicut ꝛ ꝓphete in
dicarūt de eo. Quidā aūt đ ſeptē hereſibꝰ
q̃ erāt in ppl'o: de quibꝰ ſuperiꝰ ſcpſimus:
interrogabant eū qđ eſſet oſtiū ieſu. At il
le dicebat hunc eſſe ſaluatorem. Ex qui-
bus aliquanti crediderūt: quia Jeſus eſt
chriſtus. Ille aūt hereſes quas ſuꝑ dixi-
mus: nō crediderunt neq; ſurrexiſſe eum:
neq; venturum: vt retribuat vnicuiq; ſm
oꝑa ſua. Qui vero crediderūt: ꝑ Jacobū
crediderūt. In quibꝰ cū multi ex pncipi-
bus credidiſſent: ꝑturbatio erat iudeorū
ꝛ ſcribaꝝ ꝛ phariſeoꝝ dicentiū. Nihil iā
ſuꝑeſt: q̇n omnis ppl'us credat in ieſum q̄
ipſe ſit chriſtus. Cōuenientes igit ad Ja
cobum dicebāt ei. Oramus te vt reuoces
ppl'm: quia ecce errat in Jeſum putans q̄
ipſe ſit chriſtus: dep̄camur ergo te: vt ſua
deas oībus cōuenientibꝰ in die paſche
de ieſu. Tibi eñ oēs obtꝑamus: ꝛ de te
tam nos: q̃ ppl'us teſtimoniū ferimus: qꝛ
iuſtus es: ꝛ pſonam nullius accipis. Tu
ergo ſuade ppl'o de ieſu ne erret. quia om-
nes tibi obedimus. Aſcende itaq; in excel
ſum locum pinne templi: vt in edito poſi
tus appareas omnibꝰ: ꝛ verba tua audiā-
tur a cunctis: quia in diebus paſche con-
uenit nō ſolum iudeoꝝ: ſꝫ ꝛ gentiliū mul-
titudo. Statuerūt igitur ſupradicti ſcri-
be ꝛ phariſei Jacobum ſupra pinnā tem
pli: ꝛ voce magna clamantes ad eum di-
cūt. Uiroꝝ iuſtiſſime cui omnes nos ob
temperare debemus: qm̄ ppl's errat poſt
ieſum qui crucifixus eſt: enuncia nobis
quod ſit oſtiū ieſu. Tunc iacobus ad eos
ingenti voce reſpondit. Quid me interro
gatis de filio hominis? Et ecce ipē ſedet
in celo a dextris ſūme virtutis: ꝛ ipē ven-
turus eſt in nubibus celi. Cūq; hac reſpō
ſione ꝛ teſtimonio Jacobi multis ſatis
factum eſſet: ꝛ libenter audiſſent que Ja-
cobus ↄteſtatus eſt: ceperunt glorificare
deum ꝛ dicere. Oſanna filio Dauid. Tūc
rurſum ipſi ſcribe ꝛ phariſei ceperunt ad
inuicem dicere. Male fecimus tale teſti-
moniū p̄ſtare de ieſu. Sed aſcendamus
ꝛ p̄cipitemus hunc deorſum: vt ceteri ter
reant ꝛ nō credant ei. Simul ꝛ voce ma-
gna exclamauerunt dicentes. oo. ꝛ iuſtus
errauit. Et compleuerūt ſcripturam que
in Eſaia ſcripta eſt dicenteꝫ. Auferamus
iuſtum: qm̄ inutilis nobis eſt: ꝓpterea fru

ctum operũ ſuoꝝ manducabunt. Aſcen-
derũt ergo ⁊ ꝑcipitauerũt eum: ⁊ dicebãt
ad inuicem. Lapidemus Jacobum iuſtũ
Et ceperunt eum vrgere lapidibus. Qui
deiectus nõ ſolum mori nõ potuit: ſed cõ
uerſus ſup genua ſua ꝓcumbens dicebat
Rogo dñe deus pater remitte eis pecca-
tũ: nõ eñ ſciũt quid faciũt. Cũqꝫ eũ talia
orantem lapidibꝫ ꝑurgerent deſup: vnus
de ſacerdotibꝫ de filijs rechab filij recha-
bi, de quibꝫ ꝓteſtat Hieremias ꝓpheta ex
clamauit dicens. Parcite queſo. Quid fa
citis? Pro vobis orat iuſtus hic quem la
pidatis. Tũc vnus ex ipſis fullo arrepto
fuſte: in quo res exp̃mi ſolent: cerebꝛo eiꝰ
illiſit. ⁊ tali martyrio cõſũmatus eſt: ac ſe-
pultus in eodem loco ꝓpe templũ. Hic ē
qui extitit veritatis teſtis: iudeis ⁊ genti-
bus: quia Jeſus eſt chꝛiſtus. Et nõ mul
to poſt oppugnatio ꝯſecuta eſt veſpaſiani
Hec latius q̃dem: ſed ꝯſonanter Cleme-
ti etiam Egeſippus retulit: ꝙ ita mirus q̃
dem ⁊ apud oĩes hoĩes opinatiſſimus
in obſeruatione totius iuſticie Jacobus
habebat: vt ⁊ iudeoꝝ prudẽtes quiqꝫ cre
derent hãc eſſe cauſam ſtatim ꝯſecute op
pugnationis hieroſolimoꝝ: q: in illũ ſce-
leratas iniecerint manus. Et Joſephus
ita ſibi videri euidẽter indicat ꝑ hec. Que
oĩa inquit acciderũt iudeis: ꝓ vindicta
Jacobi iuſti: q̃ erat frater ieſu q̃ dicit chꝛi
ſtus: quẽ iuſtiſſimũ ⁊ pijſſimũ oĩm ꝯfeſſio
ne viꝝ iudei iterfecerũt. Ideoqꝫ etiã mortẽ
eius in viceſimo antiq̃tatũ libro his ver-
bis deſignat. Mittit aũt ceſar albinũ iu-
dice p̃fectum Feſti morti comperta. Ana
nias autẽ iunior quẽ pontificatũ ſuſcepiſ
ſe ſupꝛa diximus: ꝓteruus admodũ ⁊ in-
ſolens moribus: hereſim defendebat ſa-
duceoꝝ: qui in iudicijs crudeliores cete-
ris iudeis videnť. ſicut iam ſup̃ diximus.
Hic inſolentie ſue tempus datũ credens
ex morte Feſti: ꝯſeſſum iudicum cõuocat
⁊ introducit in mediũ fratrem ieſu qui di-
ciť chꝛiſtus: Jacobũ noĩe: ⁊ alios q̃ꝫpluri
mos quos velut contra legem gerere in-
cuſans tradidit lapidandos. Quod faci-
nus ſiq̃s ex ciuibꝫ modeſtioꝛ fuit: ⁊ equi
ac legis obſeruantioꝛ grauiſſime tulit. Qui
etiam occulte legationem ad ceſarem mit

tũt: orantes eum ſcribere Ananie ne hoc
agat. quia nec prius huiuſcemodi facino
ra recte cõmiſerit. Quidam autez ex ipſis
etiam Albino occurrũt de alexandria ad
ipſos iter agenti: atqꝫ edocent ꝙ nõ licue-
rit Ananie ſe inconſulto conſeſſum iudi-
cum cõuocare. At ille cõmonitus ex his q̃
dicta ſunt: cum indignatione ſcribit ad
Ananiã: cõminatus ablaturũ ſe ab eo iu
dicandi poteſtatem qua nõ recte vtebať:
quia ⁊ Agrippa rex eum tribus ſolis me-
ſibus functum hoc honoꝛe ꝓuauerit. ⁊ ie
ſum damnei filium in locum eius ſubꝛo
gauerit. Hactenus etiam de Jacobo: cu
ius illa habeť ep̃la: que p̃ma ſcribitur in
ter eas que catholice appellanť. Scien-
dum tamen eſt ꝙ a nõnullis nõ recipiať:
nec facile quis antiquoꝝ meminerit eius
ſicut nec illius quidem que dicitur iude:
que ⁊ ipſa eſt vna de ſeptem. Nos tamen
ſcimus etiam iſtas cum ceteris ab omni-
bus pene eccleſijs recipi.

Qꝙ poſt Marcum primus epiſcopus
Alexandrine eccl'ie ordinatus ſit Annia
nus. Caplm. XXIIII.

i gitur Neronis p̃mo imperij
anno poſt Marcũ euangeliſtã
eccleſie apud Alexandriã An-
nianus ſacerdotiũ ſuſcepit. Sed Nero
regni ſibi poteſtate cõualeſcẽte: poſt mul
ta que animo conceperat nefaria ⁊ impu
ra flagicia ad ipſam quoqꝫ iam diuinita-
tis tendebat iniuriam. Longum eſt ⁊ no-
ſtro operi incõueniens pꝛobꝛa eius flagi
ciaqꝫ deſcribere. maxime cũ multi de his
plenius ſcripſerint. Ex quoꝝ libris ſi q̃s
dedecoroſam eius vitam: atqꝫ omnibus
ſceleribus obnoxiam ſcire vult facilius
poteſt. In quibꝫ eum inueniet intantũ ſce-
leribus eſſe ꝓgreſſum: vt nec a ꝓpꝛijs qui-
dem ac domeſticis tempauerit: ſed in ma
trem ⁊ in fratres ⁊ in vxores: atqꝫ in oẽs
ſanguinis ꝓximos ⁊ parricida extiterit ⁊
inceſtus. His igiť oĩbꝫ deerat: vt ipſe p̃
mus ex impatoribꝫ romanis: etiã in ipm
deũ impietatis arma ꝯuerteret. ſicut Ter
tullianus vir ſcriptoꝝ nobiliſſimus refert
dicens. Conſulite cõmentarios veſtros:
illic repietis p̃mũ q̃ꝫ Neronem in hanc

ſectã: tum maxime rome orientem ceſaria
no gladio feroci ſſe. Tali dedicatore dam
nationis noſtre etiã gloriamur. Qui eñ
ſcit illuz: intelligere poteſt nõ niſi grande
aliqd bonum a Nerone damnatũ. Tem
ptauerat ⁊ domicianus portio Neronis
de crudelitate: ſed quaſi hõ facile ceptum
repſſit: reſtitutis etiam quos religauerat.
tales nobis ſemꝑ inſecutores iniuſti: im
pij: turpes: quos ⁊ ipſi damnare ꝯſueui
ſtis: ⁊ a quibuſdam damnatos reſtituere
ſoliti eſtis. Hec Tertullianus.

De ꝑſecutione Neronis ſub quo pau
lus ac Petrus p la ꝯfeſſione decollati ſũt
Capl'm. XXV.

i Gitur Nero vt apertũ ſe hoſtẽ
diuinitatis pietatiſqꝫ ꝓfeſſus ẽ:
ipſoꝝ ꝓus apl'oꝝ quippe q̇ du
ces ⁊ ſigniferi erant in ꝓpl'o dei expetit ne
ces. Et paulũ q̇dem capite in ipſa vrbe ro
ma: petrũ ꝟo crucis patibulo cõdemnat.
Hoꝝ teſtimoniũ querere extrinſecus ſuꝑ
fluũ puto: cũ rem geſtam inſignia vſqꝫ in
hodiernũ ⁊ ſplendidiſſima eoꝝ monumẽ
ta teſtent. Verũtamen ſcribit de his etiã
Gaius q̇dam ſcriptor antiquus. Qui cũ
zepherino epo romano aduerſum ꝓculũ
quendã catafrigã diſputans: hec de apo
ſtoloꝝ cõmemorat locis. Ego inquit ha
beo trophea apl'oꝝ que oſtendã. Si eñ
ꝓcedas via regali que ad vaticanũ ducit
aut via hoſtienſi inuenies trophea defi
xa: quib' ex vtraqꝫ parte ſtanitis romana
cõmunit eccleſia. Q' aũt eodem tꝑe am
bo paſſi ſunt Corinthioꝝ epus Dioniſi'
cũ in vrbe poſitus eſſet: ⁊ de ſcripturis di
ſputaret hoc dicit. Sed ⁊ vos habentes
cõmonitionẽ a Petro ⁊ Paulo: plantatio
nẽ romane ⁊ corinthioꝝ eccl'ie ꝯiunxiſtis
Ambo etem̃ ſimul aduentantes: ⁊ in nr̃a
corinthioꝝ eccl'ia docuerũt: ⁊ ꝑ oẽm italiã
atqꝫ in hac vrbe ſimul docentes: etiã mar
tyrio pariter vno eodẽqꝫ tꝑe coronati ſũt
Hec autẽ retulimus: vt hyſtoria q̃ in opi
nione oĩm eſt confirmatior habeat. Joſe
phus aũt ſcribens quante clades iudeo
rũ gentem ꝑuaſerint: ⁊ vt eoꝝ vaſtitas ꝓ
pagata ſit: addit etiã hec.

Ut innumeris iudei malis afflicti ſũt:
ac nouiſſime ꝯtra romanos arma moue
runt. Capl'm. XXVI.

v Erũ ad innũera mala q̃ iudeis
acciderant addit etiã hec Flo
rus: q̇ per idem tps iudee ꝓcu
ratione tenebat: vt honorabiles quoſqꝫ
viros flagris verberaret: ⁊ in ipſa vrbe ſa
cratiſſima hierl'm patibulo ſuffigeret: eo
tꝑe quo ꝑturbari iudeoꝝ ſtatũ nouarum
reꝝ molitiõib' accidit: duodecimo ſcꝫ an
no imperij Neronis. Sed ⁊ ꝑ omnẽ ſyri
am in ſeditioſos iudeoꝝ atrociſſimam re
fert exercitatã eſſe ſeuiciam: ita vt etiã illi
qui ꝑ vrbes ſingulas admixti gentib' cõ
manebant in hoſtiũ numero deputarent. ⁊
videres repletas inhumatis corporibus
ciuitates: iacentes mortuos ſimul cũ par
uulis ſenes. feminarũqꝫ abſqꝫ vlla ſexus
reuerẽtia nudata in publico: reiectaqꝫ ca
dauera: atqꝫ vniuerſam ꝓuinciam innũe
ris malis refertam. Sed tamẽ tam diro
hoc ⁊ tã atroci ſpectaculo: ml'to grauius
eos futuroꝝ ⁊ ꝑ dies augeſcentiũ maloꝝ
metus ⁊ formido terrebat. Hec ad ver
buz Joſephus refert. Uerum in hoc de
iudeis iſta ſufficiant.

Explicit liber ſecũdus.

Incipit tertius liber eccl'iaſtice hyſto
rie: cũ capl'oꝝ annotatione.

In quib' locis chriſtum apoſtoli p̃di
cauerũt. Capl'm. I.

i Gitur iudei
debitis cladib' ꝑurgebant
Sancti ꝟo apl'i dñi ⁊ ſal
uatoris nr̃i: ceteriqꝫ diſci
puli ad p̃dicandũ verbum
dei: ꝑ ſingulas quaſqꝫ orbis
terre ꝓuincias dirimunt. Thomas ſicut
nobis traditum eſt ſortitus eſt parthos.
Matheus ethiopiã. Bartholomeus in
diam interiorem. Andreas ſcithiam. Jo
hãnes aſiam. Unde apud epheſum ⁊ cõ
moratus eſt ⁊ defunctus.

Qui p̃mus romanã rexit eccleſiam.
Capl'm. II.

p Etrus pontũ: galaciã. bithiniã
capodociã. ceteraſqꝫ ꝯfines ꝓ
uincias iudeis dũtaxat p̃dicãs

circũiſſe deꝑhendit. Et ad vltimũ in vrbe
roma cõmoratus: vbi ⁊ crucifixus eſt de
orſum capite demerſo: qḋ ipſe ita fieri de
ꝑcatus eſt: ne exequari dño videret. De
paulo aũt q̇d dicã: q̄ ab hierl'm vſq; ad
illiricũ repleuit euangeliũ chriſti. ⁊ ad vl
timũ ſub Nerone martyrium duxit. Hec
ita ꝑ ordinẽ in tertio libro explanationũ
geneſis Origenes exponit.

De ep'lis ap'loꝝ. Cap'm. III.

v Erum Petrus ap'lus ꝑdicatio
nis ſue monimẽta nobis ꝑpau
ca dereliq̄t. Una etenĩ eiꝰ ep'la
eſt: de qua nullus oĩno dubitauit. Nam
de ſecũda multis incertũ eſt. Apud pli
mos tñ etiã ip̄a legenda ſuſcipit. Ille ꝓo
libellus q̄ dicit actus petri: ⁊ qḋ noĩs eiꝰ
euangeliũ nũcupat: ſed ⁊ que dicit eiꝰ ꝑ
dicatio vel reuelatio in ſcripturis ꝓrſus
canonicis nõ habet. Sed ne aliquis q̇dẽ
ſcriptoꝝ veteꝝ vti eoꝝ teſtimonijs inue
nit. Verũ ꝓcedente nobis hyſtorie narra
tione ꝑ opportunitatẽ locoꝝ: cum ſcripto
res eccleſiaſticos memorabimus: neceſſa
rio etiã ſcripturaꝝ libros: q̄ in auctorita
te eſſe debeant: ⁊ quoꝝ minus ſequenda
ſit auctoritas exponemus. Interim Pe
tri vt diximus ꝑma ep'la ab oĩbꝫ veteribꝫ
eſt recepta. Pauli q̄z manifeſte quatuor
decim ſunt ep'le: q̄ in auctoritate habent.
licet ſciam apud latinos de ep'la que ad
Hebreos ſcribit: haberi dubitationem.
Sed ⁊ de ipſa quid vnuſquiſq; veterum
ſcriptoꝝ ſenſerit in temꝑe ſuo ꝓferemus.
Et libellus herme qui appellat paſtoris:
cuius Paulus in ep'lis ſuis meminit: a
plurimis nõ eſt receptus. ab alijs aũt ne
ceſſarius iudicatus eſt: ꝓpter eos qui pri
mis ad fidem inſtitutionibꝫ imbuuntur.
Unde ⁊ in nõnullis eccleſijs legit. ⁊ mul
ti veterũ ſcriptoꝝ vſi ſunt teſtimonijs eiꝰ
Hec interim nobis ꝑmiſſa ſint de diuino
rum libroꝝ fide: Quã mox etiam veterũ
adſtipulatione firmabimus.

De ſucceſſionibꝫ apoſtoli Pauli.
Cap'm. IIII.

p Aulus aũt ꝙ ab hieruſalem in
circũitu vſq; ad illiricũ gentibꝫ
euangelium ꝑdicauerit: ex ipſiꝰ
vocibus comꝓbat: ⁊ ex his que lucas
in actibus ap'loꝝ ſcribit. Sed ⁊ Petrus
in quibꝫ etiam ip̄e ꝓuincijs his q̄ ex circũ
ciſione ſunt ꝑdicauerit chriſtũ: ꝓprijs vo
cibꝫ in ea ep'la quã ip̄ius abſq; ambigui
tate claruit eſſe deſignat: in qua ad eos q̄
in diſperſione ſunt ſcribit ſine dubio He
breos. Ipſi etenĩ diſperſi dicunt tanq̄ ꝓ
ꝓprijs e ſedibꝫ pulſi. ⁊ poſiti in diſperſione
vt ait ip̄e: ponti. galacie. capadocie. ⁊ aſſie
ac bithinie. ex quibꝫ ſi qui ꝯſtantes in fi
de ⁊ emulatores verbi dei reperti ſũt. etiã
regendas eccl'ias quas ap'li fundauerãt
ſuſceperũt. quoꝝ noĩa nõ eſt facile expli
care ꝑ ſingulos. Ex apoſtoli tamen Pau
li ſermonibꝫ colligere poſſumus: permul
tos eſſe quos ille nũc adiutores: nunc cõ
militones: nunc etiam ꝯcaptiuos ⁊ con
laborantes in euãgelio: ⁊ comites noĩat.
Sed ⁊ Lucas in actibꝫ ap'loꝝ plurimos
eius ſocios mẽorat: ⁊ ꝑncipes ꝑdicatiõis
ſicut Timothei meminit ⁊ Titi. Quorũ
alter in Epheſo ep̄us: alter ordinandis
apud cretã eccleſijs: ab eo ordinatus ꝑfi
citur. Ipſe aũt Lucas genere quidem an
thiocenus: arte medicꝰ: comes ꝓo Pauli
⁊ ceteroꝝ ap'loꝝ ſocius ⁊ neceſſarius fuit
Is ergo ſm hãc medicinã quã ex ap'loꝝ
vel ſocietate vel traditiõe ſuſceꝑat: duos
nobis medicinales libros: quibꝫ nõ cor
pora: ſed aĩe curent explicuit. Euangeliũ
ſcꝫ in quo etiã ſic ꝑfat: ſicut tradiderũt no
bis inquit hij qui ab initio ipſi viderũt: ⁊
miniſtri fuerũt verbi dei: quos ⁊ ab initio
ſecutus ſum. ⁊ actus ap'loꝝ quos nõ iam
auditu ꝑceꝑat: ſed oculis inſpexerat. Tra
dũt aũt ꝙ euãgeliũ ſuũ a pauli ore deſcri
ꝑſerit: ⁊ ip̄m ſit qḋ ap'lus ſuũ euangeliũ
ſoleat noĩare. cũ dicit. Scḋm euangeliũ
meũ. Sicut ⁊ marcus q̄ ex ore Petri fue
rant ꝑdicata ꝯſcripſit. Memorat aũt ex
comitibꝫ Pauli creſcens q̇dã ad gallias
eſſe ꝓfectus. Linus ꝓo ⁊ clemens in vrbe
roma eccl'ie ꝑfuiſſe. q̄ comites ⁊ adiuto
res eius fuiſſe: ab ip̄o paulo ꝑhibentur.
Sed ⁊ dyoniſiũ ariopagiten apud Athe
nas: quẽ Lucas deſcribit ꝑmũ Paulo ꝑ
dicante credidiſſe inter ſocios eiꝰ fuiſſe: ⁊
eccl'ie athenienſiũ ꝯſtat ſacerdotiũ ſuſce
piſſe. Sꝫ nũc interim ad hyſtorie ordinẽ
redeamus.

De iudeoꝝ expugnatione poſt chriſtū
Caplm. V.

I ¶ Situr poſt Nerone ꝗ tredecim
annis obſedit romani culmīs
ꝓncipatū: galba ⁊ otho anno ⁊
ſex mēſibꝫ detento ꝓncipatu defūcti: Ve
ſpaſiano regni gubernacula derelinquūt
poſito ꝑ idē tpus in ꝓcinctu belli qđ iu-
deis intenderat. vbi ab ipo exercitu cū ꝗ
oppugnabat iudeā ſubrogat̄ impio. Iſq̄
cōfeſtim romā tēdēs Tito filio ſuo curā
belli ⁊ hieroſolymoꝝ oppugnationes in-
iūgit. Verū poſt aſcenſionē dn̄i ⁊ ſaluato-
ris nr̄i: iudei vl̄ in ipm cōmiſſi piaculi: vl̄
ꝑſecutionis in aplos: ⁊ necis in ſtephanū
ſed ⁊ obtrūcationis in aplm Jacobū: ⁊ in
Jacobū: nihilominus frēm dn̄i ꝗ appella
tus eſt iuſtus: ſceleris admiſſi: ceterorūq̄
oim ꝗs ꝓpter fidem chriſti inſidijs dolis
atq̄ omi fraude neq̄cie circūuenerant. ꝑ
his inquā omibꝫ malis penas diuinitus
repoſcebant̄. Et apli ꝗdē ab illis ꝑius fu
gati: ac ꝑ omnē locū diſperſi (ſicut ſup̄ di
ximus) ꝑgebant in v̄tute chriſti ꝗ eis p̄-
ceperat dicens. Eūtes baptizate oēs gen
tes in noīe meo. Eccl'ia v̄o ꝗ in hieroſoli
mis fuerat ꝯgregata: reſponſo a deo acce
pto: emigrare iubet̄ ⁊ tranſire ad oppidū
ꝗddā Pellā noīe tranſiordanē: ꝗ ablatis
ex vrbe ſanctis ⁊ iuſtis viris vindicte ce-
leſti fieret locus: tā de vrbe ſacrilega: q̄ꝫ d
ꝑplo impio per excidiū patrie euerſionēq̄
ſumende. Quantis ḡ malis gens tūc vni
uerſa mulctata ſit: atq̄ ipa iudee terra: bel
lo: fame: igne: cedibuſq̄ vaſtata ſit? ꝗnta
ꝑploꝝ milia: patres ſil' cū ꝯiugibꝫ ac ꝑuu
lis liberis abſq̄ nūero: abſq̄ diſcretione
trucidati ſint? ꝗ etiā diuerſaꝝ vrbiū obſi-
diones: ſed ⁊ ipius magnifice ⁊ famoſiſ-
ſime ciuitatis hierl'm ꝗnta vaſtitas? ꝗn-
ta fuerit diuerſaꝝ mortiū ſtrages? ꝗſue ꝑ
hec ſingl'a belloꝝ extiterit modus? Et vt
ꝑin id qđ ꝓphete p̄dixerāt abominatio de
ſolatōis in ipo ꝗndā dei famoſiſſimo col
locata ſit templo? vtq̄ ad vltimū cuncta
ignis ꝓplatus ſit: ⁊ flāma conſumpſerit: ſi
ꝗs plenius noſce vult hiſtorias Joſephi
relegat. Nos v̄o ex his ea tm̄ ꝗ ad expla
nationē ſuſcepti opis ſufficiūt aſſumem⁹
⁊ in ꝗbꝫ refert ꝙ ex omi iudea ꝑpli in die
ſolēni paſche: hieroſolymā velut ī exiciali
ꝗdā manu cogente ꝯuenerāt. Quos trici
es centenamilia hoīm dicit fuiſſe: iuſto ſcꝫ
dei iudicio tp̄e hoc vltionis electo: vt qui
in diebꝫ paſche ſaluatorē ſuum ⁊ ſalutare
chriſtū dn̄i cruentis manibꝫ ⁊ ſacrilegis
vocibꝫ violauerant: in ipis diebꝫ velut in
vnū carcerē oīs multitudo cōcluſa: feral'
pene exiciū qđ merebat̄ exciperet. Preter
ibo ꝗ in eis vel gladij cede: vel alijs belli
machinis collata ſūt explicare. Ea tm̄ mō
ꝗ dire famis excidio ꝑtulerunt: ſup̄dicti hy
ſtoriographi ſermonibꝫ ꝓferā. ꝗ legentes
hec intelligant ꝗntū piaculi ſit audere ali
ꝗd in chriſtū: ⁊ q̄ꝫ grauibꝫ hac cauſa ſup-
plicijs expietur.

De fame que oppreſſit eos.
Caplm. VI.

A ¶ Se itaq̄ ꝗntus Joſephi hyſto
riaꝝ liber ponat̄ in mediū: ex ꝗ
oīs illoꝝ luctuoſa tragedia ꝑno
ſcat̄. Diuitibꝫ autē ꝑmanere inꝗt aut ꝑire
vnū atq̄ idē erat. Siꝗm in vrbe ꝑmāſiſ-
ſent facultatū ſuaꝝ cauſa crimine obiecto
ꝗſi ꝗ de trāſfugiendo cogitarēt ꝑimebāt̄.
Neceſſitas vero famis factioſoꝝ extolle
bat arrogantiā: ⁊ vtrūq̄ ſil' inedia cum te
meritate creſcebat. Publice ꝗdē frumētū
nuſq̄ omino erat: ſed irruentes vrbis p̄-
dones ꝑſcrutabant̄ domos: ⁊ ſiquidē in-
ueniſſent tanq̄ de his ꝗ fefellerāt penas
ſumebant. Si v̄o nō inueniſſent. nihilo-
minus tāq̄ eos ꝗ occultius ⁊ diligentius
abſconderint cruciabant. Judiciū v̄o hr̄i
ab eis pabula capiebant: ſi ipo ꝙ adhuc
viuere ⁊ ſubſiſtere corporibꝫ videbant̄: tā
q̄ꝫ ꝗ ꝓfecto iā interiſſent: niſi abſconditoſ
vſpiam tegerent cibos. Si ꝗs ſane tabe-
ſcentes macie vidiſſent: hos cū venia p̄-
teribant: ſupfluū putantes ꝑimere quos
paulopoſt abſumeret fames. Multi tm̄ in
occultis omi cenſu ſuo mercati ſunt vnū
metrū. Si diuites frumēti: hordei ſi infe-
riores fuerūt: ⁊ ꝯcludētes ſe in interioribꝫ
ꝗbuſq̄ penetralibꝫ domus. nōnulli nec ī
panes ꝯfectas fruges edebāt. Alij v̄o in
ꝗntū vel neceſſitas vl' metus ꝑmitteret ex
coquebant. Et menſam ꝗdē nullus expe
ctabat apponi: ſed ex ipo ſeminuſta igni ra
pientes ꝓpria velut furtiua deuorabant.

Et erat infelicis ſpius cibi ſpectaculũ mi
ſerabile: cũ validiores quiq̃ȝ iuuenta diri
perent: imbecillioribꝰ ꝟo nihil p̃ter luctũ
ſuperat ⁊ lachrymas. ⁊ oim̃ licȝ acerbita-
tes rerũ ſupet fames: nihil tñ ita ſubruit ⁊
ſbuertit ſic̃ verecũdia. Quicq̃d em̃ ſalutis
reb⁹ pudore dignũ eſt: id in hac neceſſita
te ↄtemnit. Deniq̃ȝ ⁊ vxores de viroꝝ ma
tib⁹: ⁊ filij de parentũ: ⁊ qđ ẽ infelicíꝰ mr̃es
cibos de puulorꝝ ſuorꝝ manibus atq̃ȝ ore
rapiebant. Et cũ dulciſſimi liberi in ma-
nib⁹ atq̃ȝ an̄ ora poſiti tabeſcerent: exigua
vite ſubſidia dentib⁹ ipſis eximere nemo
pcebat. Uerꝝ nec ipos q̃dẽ infelices ⁊ p-
exiguos inuenientes latebant cibos: ſȝ ↄti-
nuo aderat p̃donũ q̃s: ⁊ ſtatim vt clauſas
cuiuſpiã ↄſpexiſſet fores: indicium crede
bant h̄ eſſe ꝙ intrinſecus poſiti ederent: ⁊
repente deſpicatis forib⁹ p̃cipites irrue-
bant: atq̃ȝ ab ipis (vt ita dicã) faucib⁹ exp
mentes ſi q̃d forte incõſumptũ iam fue-
rat reuocabãt Uerberabant̃ ſenes ſi cibũ
vendicare temptaſſent. Sparſis etiã cri-
nib⁹ mulieres trahebant̃ occultare niten-
tes ſi q̃d forte dep̄hẽſum fuiſſet in mani
bus. Nulla ſenib⁹ p canicie reuerẽtia. nul
la erga puulos miſeratio: ſȝ in exiguo pa
nis fragmẽto puulos inherentes: ⁊ ex ipo
cui inheſerant ſuſpenſos elidebant in ter-
ram. In eũ vero q̃ raptores cibo p̄ueniſ-
ſet aſſumpto crudelius ſeuiebant: ⁊ exco-
gitabant dira ſupplicia: obdurãtes infeli-
cib⁹ naturales digeſtionũ meatus. Alijs
ꝟo p̄acutas ſudes p cadẽ verenda adigẽ-
tes (horreſco q̃ geſta ſunt referens) ad cõ
feſſionẽ p hec vnius panis: aut cyati fari
ne miſeros purgebant. Nam ipi tortores
nec patiebant̃ famẽ. Eſſet em̃ q̃dãmõ to-
lerabilius ſi hec cõpulſi inedia facere vi-
derent̃: ſed vt vel p̄pararent ſibi impoſte
rũ cibos: velut crudelitas exercicio ↄua-
leſceret. In his etiã ſi q̃ forte furtim p ſta-
tiones hoſtiũ p colligendis herbis erep-
ſiſſent: occurrẽtes eis q̃ ſe hoſtiũ manus
effugiſſe gauderent: diripiebant q̃cq̃d at-
tulerãt. Supplicantib⁹ aũt ⁊ terribile q̃d
dã ſibi nomen dei inuocantib⁹: vt vel p̃tẽ
aliquã ex his que cũ mortis p̃iculo queſi
erant indulgerẽt: nihil prorſus p̄bebant.
Sed ⁊ hoc beneficij loco ceſſerat ſi com-
p̄henſum vnũ licuiſſet euadere. His aũt
poſt aliquãta adiũgit dicens. Iudeis ꝟo
cũ egreſſu vrbis oĩs p̃iter ſpes exclude
bat̃ ſalutis. Et inualeſcens acerbitas fa-
mis domos ſil' ⁊ familias genteſq̃ȝ vaſta-
bat: ita vt in penetralib⁹ ſtrata iacerẽt mu
lierũ puulorũq̃ȝ cadauera: p plateas vero
infeliciũ ſenũ corpa fame magꝭ q̃ȝ etate cõ
ſũpta. Iuuenes ꝟo atq̃ȝ oĩs etas robu
ſtior velut ſimulacra q̃daȝ in vijs ⁊ egreſ
ſib⁹ oberrabant: corruentes quocũq̃ȝ loci
greſſum ſubmiſſet inedia. Sepelire au-
tem cadauera p̄ximorꝝ: nec defunctorum
multitudo: nec viriũ debilitas permitte-
bat: ſimul ⁊ p ſue vniuſquiſq̃ȝ vite incerto
Deniq̃ȝ aliquanti ſuper eos quos ſepeliẽ
bant animas emiſere. Multi etiam dum
pſequunt̃ funera priuſq̃ȝ ad ſepulcra ve-
niretur exſlabant. Sed nec planctus ex
more defunctis exhibebatur: aut luctus
quia hoc ſibi totum vendicauerat fames
Sȝ nec ariditas inedie humorẽ cuiq̃ȝ re-
liquerat lachrymarꝝ. obſederant ciuitatẽ
p̄funda ſilentia. ⁊ nox plena mortis cun-
cta contexerat. Quibus malis omnibus
grauiores ſoli vigebant p̃dones: qui nec
ſepulchra quidem diripere: ⁊ ſpoliare ca
dauera illicitum ducebant: nõ tam p̃dam
petentes: q̃ȝ ſcelus irriſione cumulantes:
⁊ aciem gladiorꝝ ſuorꝝ in cadauerum ob-
truncatione p̄bantes. Interdum etiaȝ in
nõnullos adhuc ſpirantes mucro exami-
nandus agebat̃. quod alij ſemineces cuȝ
viderent ſupplices dexteras extendebant:
vt in ſe quoq̃ȝ beneficij loco cõuerterent
ſcelus quo ſcȝ cruciatibus famis veloci-
us abſoluerent̃. Sed nouo crudelitatis
genere necem quã ſponte inferebant ſi ro
garent̃ negabant. cum tamen vnuſquiſq̃ȝ
deficientiũ cum gemitu oculos retorque
ret ad templũ: nõ de morte p̄pria dolens:
ſed de impunitate p̃donum quos ſupſti-
tes derelinquebãt. Et p̄mo quidem ſum
ptu publico ſepelire mortuos iuſſerãt fe-
toris intolerantia: Ut vero omnem ſum-
ptum cepit vincere multitudo morientiũ
de muro cadauera precipitabant. At cuȝ
Tytus circũiens peruidiſſet repletos
mortuorum cadaueribus vallos: ⁊ hu-
mani corporis tabe patriam terrã rigari:

cũ ingenti gemitu eleuatiſ ad celũ manibꝰ deũ inuocat teſtẽ: h̄ ſuũ opus nõ eſſe. Et poſt aliquanta iteꝝ talia quedã ꝓſequit᷑. Non cũctabor inq̇t ꝓferre qđ ſentio. Arbitror enĩ q etiã ſi aduerſum impios ciues romanoꝝ pauliſper arma ceſſarent: aut hiatu terre: aut aque diluuio: aut ſodomitanis ignibꝰ ⁊ fulminibꝰ celitus tortis: ſuppliciũ ciuitas dependiſſet: q̄ multo infauſtiorẽ illis q̇ hec ꝑpeſſi ſunt: ⁊ neq̇orẽ viroꝝ pñtem hãc ꝓtuliſſet etatẽ: ꝑ q̇bꝰ ⁊ oĩs gens pariter mereret᷑ extingui. Sed et in ſexto libro de eiſdẽ talia ſcribit. Et eoꝝ inq̇t q̇ ꝑ totã ciuitatẽ famis inedia corrũpebant᷑ multitudo innũerabilis erat: q̇ꝝ nec explicari miſeria põt. Per ſinglas nãqꝫ domos ſic vbi fuiſſet aliq̇d cibi repertũ: ꝯtinuo bella ⁊ cedes int᷑ caros ipoſqꝫ parentes ac liberos naſcebant᷑: dũ nõ ſolũ e manibꝰ: ſed ex ipſis etiã faucibꝰ inuicẽ cibũ rapere certabant. Fides aũt nec mortuis erat: ſed ipi cũ iam ſpm̄ exalarent ꝑſcrutabant᷑ a p̄donibꝰ: ne cui forte intra gremiũ cibi aliq̇d reſediſſet. Alij aũt ꝑ inediã hiãtes velut rabidi canes: huc atqꝫ illuc ferebant᷑: ⁊ quaſi inſania quadã exagitati in eaſdem domos: ſub momẽto tpis: iteꝝ ac ſepius irruebant. Omĩa tũ neceſſitas vertebat in cibũ: etiã illa q̄ ne mutis q̇dẽ aĩalibꝰ edere vſus fuit. Ad vltimũ ne loris q̇dem vel cingulis: aut ipis etiã calciamẽtis abſtinuerũt. Portarũ q̇ꝫ indumenta detrahentes ꝯficienda dentibꝰ ingerebãt Nonnulli ⁊ feni veteris feſtucas edebãt. ſed ⁊ de quiſq̇lijs vndecũqꝫ collectis paruiſſimũ pondus dragmis q̄tuor diſtrahebant. Sed q̇d opus eſt ꝑ hec pondus famis illius explicare: cũ geſtũ ſit ibi facinus qđ neqꝫ apud grecos: neqꝫ apđ barbaros vllus accepit auditus. Horrendũ q̇dẽ dictu: auditu ꝟo incredibile. Equidem libenter tam imane facinus ſiluiſſem ne q̇s me crederet monſtruoſa narrare: niſi multos memorie noſtre viros teſtes cõmiſſi ſceleris habuiſſem. Porro ꝟo nec aliq̇d in h̄ prẽ p̄ſtare me arbitror: ſi ſubtrahã eoꝝ maloꝝ v̄ba q̄ꝝ ꝑtulit facta. Mulier q̄dã ex his q̇ vltra iordanis alueũ cõmanebant maria noĩe: eleazari filia de vico bethezob: qđ interp̄tat᷑ domus yſopi: genere ⁊ facultatibꝰ nobilis cũ reliq̄ multitudine q̄ ꝯfluxerat ⁊ hieroſolimis repta cõmunẽ cũ omĩbꝰ obſidionis caſum ferebat. Huius reliq̄s q̇dem facultates q̄s e domo in vrbẽ ꝯuexerat tyranni inuaſere. Si q̇d ꝟo reliquiaꝝ ex magnis opibꝰ fuerat: q̇bꝰ victũ q̄tidianũ ꝑtenuẽ duceret: irruentes ꝑ momẽta p̄donũ ſatellites rapiebãt. Pro q̇bꝰ ingens mulierẽ velut inſania iam q̄dam ex indignatione fatigabat: ita vt interdũ p̄dones maledictis in necem ſui: ⁊ ꝯuicijs inſtigaret. Veꝝ cum nec irritatus quiſq̄ꝫ: neqꝫ miſeratus eã ꝑimeret: ⁊ ſi q̇d forte cibi fuiſſet ab ea q̄ſitũ: id ab alijs q̄reret᷑: nec iã vſqꝫ repiendi copia fieret: fames aũt dira viſceribꝰ ipis inſiſteret ac medullis ⁊ ad furorẽ iam ꝑurgeret inedia: fame ⁊ ira: peſſimis vſa conſultoribꝰ ꝯtra ipa iam armat᷑ iura nature. Erat nanqꝫ ei ſub vberibꝰ paruulus filius. Hũc ante oculos ferens. infelicis inquit matris o infelicior fili: in bello: fame: ⁊ direptione p̄donũ cui te reſeruabo? Nã ⁊ ſi vita ſperari poſſit: iugo romane ſeruitutis vrgemur. Sed nũc etiã ipam ſeruitutẽ ꝑuenit fames. Predones ꝟo vtraqꝫ vi grauiores ꝑurgent. Veni ergo nũc o mi nate: eſto mři cibꝰ: p̄donibꝰ furor: ſeculis fabula: q̄ ſola deerat cladibꝰ iudeoꝝ. Et hec cũ dixiſſet ſil᷑ filiũ iugulat. tũ deinde igni ſuppoſitũ torret: ⁊ mediũ q̇dẽ ꝯſumit: mediũ ꝟo ſuat obtectũ. Et ecce ꝯfeſtim p̄dones irruũt: obuſte carnis nidore ꝯcepto. mortẽ minant᷑: niſi ſine mora cibos q̄s paratos ſenſerant demonſtraret. Tũ illa equidẽ ꝑtẽ inq̇t vobis optimã reſeruaui Et ꝯtinuo q̄ ſuperfuerant mẽbra retexit infantis. At illos repente ingens horror inuaſit: ⁊ imanes q̄uis animi diriguere: vox faucibꝰ interclusa eſt. Illa ꝟo atroci vultu: ⁊ ipis iã p̄donibꝰ truculentior. meus inq̇t hic filiꝰ meus ẽ ꝑtus: ⁊ facinus meũ eſt. Edite. nã ⁊ ego prior comedi quẽ genui. Nolite effici aut mřẽ religioſiores: aut femĩa molliores. Q ſi vos pietas vincit: ⁊ execramini cibos meos: ego q̄ iã talibꝰ paſta ſum ego his iterũ paſcar. Poſt h̄ illi territi trementeſqꝫ diſcedunt: qui hunc ſolum ex omĩbꝰ facultatibꝰ miſere matri reliquerant cibũ. Repleta eſt aũt ꝯfeſtim vniuerſa ciuitas

neſarij ſceleris nūcio. ⁊ vnuſq̄ſq; ante ocu
los facinus qđ ꝑpetratū fuerat adducēs
tanq̄ ſi ipſe id ꝑpetraſſet horrebat. Omīs
aūt quos famis neceſſitas vrgebat feſti
nabant magis ad mortem: beatos dicen
tes eos quibꝰ ꝯtigit interiſſe: priuſq; taliū
maloꝝ polluerent auditu. Hactenus Jo
ſephus.

De his que a chriſto ꝑdicta ſunt.

Caplm. VII.

Bitur iudeos ꝓ his que in chri
l ſtū deū cōmiſere piaculis talis
ꝯſecuta eſt pena. Dignū eſt aūt
huic hyſtorie adhibere dn̄icas voces: q̄
bus ipſe ſaluator talia ſecutura eſſe ꝑdixit
Ve aūt ait ꝑgnantibꝰ ⁊ nutrientibꝰ: vl' la
ctantibꝰ in illis diebꝰ. Orate aūt vt nō fi
at fuga veſtra hyeme: neq; ſabbato. Erit
eīn tunc tribulatio magna: qualis nō fuit
ab initio ſeculi vſq; nunc: neq; erit. Colli
gens aūt ſupradictus hyſtoriographus
oēm numerū ꝑemptoꝝ: vel fame: vl' ferro
vndecies cētenamilia deſignauit. ceteros
vero latrones ⁊ ſicarios ac ꝑdones: poſt
vrbis excidium mutuis declarat interiſſe
vulneribꝰ. Electos autez quoſq; iuuenū
quos decor ⁊ ꝓceritas corporis cōmen
dabat: ad triūphum dicit eſſe ſeruatos. re
liquos aūt q̄ ſup̄ decem ⁊ ſeptem annos
agebant etatis: vinctos ad opa egypti ꝑ
metalla deſignatos: vel ꝑ ceteras ꝓuinci
as eſſe diſperſos. Alij q̄dē vt ludis gladi
atorijs: alij vt ad beſtias traderēt. Si q̄
vero intra ſeptimū ⁊ decimū etatis reper
ti ſunt annū ꝑ diuerſas ꝓuincias in ſerui
tutem diſtrahi iuſſi ſunt: quoꝝ numerus
vſq; ad nonagintamilia ꝑductus ē. Hec
vero omnia geſta ſunt ſecūdo anno impe
rij Veſpaſiani: iuxta ea que ipſe dn̄s ⁊ ſal
uator noſter ieſus chriſtꝰ ꝑdixerat. Quip
pe q̄ ea que gerenda erant ꝑſentia iam vi
deret: tūc cū ſcḋm euangelioꝝ fidem: vidēs
ciuitatem fleuit ſup eam. ⁊ velut in auribꝰ
eius ꝓlocutus eſt hec verba. Si agnouiſ
ſes inq̄t: ⁊ tu in hac die tua que ad pacem
tibi ſunt. nūc aūt abſcondita ſunt ab ocu
lis tuis. Quia venient dies in te. ⁊ circū
dabūt te inimici tui vallo. ⁊ circūdabunt
te: ⁊ ꝯurgebūt te vndiq;. ⁊ ad ſolum redu
cent te. ⁊ filios tuos q̄ in te ſunt. Sed et
rurſum tanq̄ de ꝑplo dicens: erit eīn inq̄t
neceſſitas magna ſuper terram. ⁊ ira ꝑplo
huic. ⁊ cadent in ore gladij. ⁊ captiui du
cent in oīns gentes. ⁊ hierlm erit ꝯculca
ta a gentibꝰ: vſq; quo ꝯpleant tꝑa gentiū
Et iteꝝ. Cū aūt videritis circūdari ab ex
ercitu hierlm. tūc ſcitote q: appropinqua
bit deſolatio eius. Comperet nūc vnuſq̄ſq;
dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri ſmones cū hyſto
riographi relatione: de bello qđ geſtū eſt
atq; excidio ciuitatꝭ. ⁊ videns mirā diuīe
ꝑſcientie virtutē: agnoſcat ꝑdicentis diui
nitatē. Hec q̄dē iudeoꝝ genti poſt paſſio
nē ſaluatoris iuſta vltione venerūt: ꝓ eo
q; auctorē vite a ſemet vniuerſa gens con
clamauerat auferri. Verūtn̄ nihil obſtat
etiā ea addere: ꝑ q̄ pietas ⁊ clementia dei
licet ingratis videt oblata. Quadraginta
nāq; poſt admiſſum piaculum cōtinuis
ꝓtracta annis: impioꝝ pena differt. In
quibꝰ ⁊ aplī oīns: ꝑcipue tū Jacobꝰ q̄ di
cebat frater dn̄i in hieroſolimis eps ꝯſti
tutus indeſinenter ꝑplm cōmiſſe impieta
tis ⁊ feralis auſi: de ſcelere cōmonebant:
ſi forte poſſent cōmiſſi penitudinē gerere
ſi poſſent flere ꝓ ſcelere: ⁊ vltrices penarū
flāmas lachrymaꝝ vbertate reſtinguere.
Oſtendebat nāq; eis deus ꝑ ſuam patiē
tiā q; ipoꝝ quereret penitentiā: q: nō vult
tantū deus mortē peccatoris: quantū cō
uertatur ⁊ viuat.

De portentis ante bellum.

Caplm. VIII.

Ollire autē adhuc mentis coꝝ
m duriciā nitebat diuīa maieſtas
ſignis ⁊ ꝓdigijs celitus datis:
terroreſq; ſil' ⁊ minacē dexterā: oſtentādo
potius q̄ inferēdo. De q̄bꝰ ſupdicti hiſto
riographi fides: vt in ceteris etiā in h̄ ſuf
ficiens erit. Relegamus ḡ q̄d in ſexto hy
ſtoriaꝝ libro de his ipſe ſignauerit: Sz in
felicē inq̄t plebē teterrimi q̄dā hoīes ⁊ de
ceptores falſa vaticinātes ſuadebant: vt
euidentibꝰ ſignis ⁊ indicijs iracūdie: ⁊ in
dignatōis diuine nō crederēt. q̄bꝰ apte fu
turꝰ ⁊ vrbis ⁊ gentis ꝑſagabat excidium.
Sz velut afflati ⁊ amētes: ⁊ q̄ neq; oclos
neq; aīam in ſe hn̄ent: ſpernebant oīa q̄
celitus nūciabant. Etenī ſtella ꝑfulgens
gladio ꝑ oīa ſimilis: iminere deſup ciui

tati: ⁊ cometes ꝑterea exicialib⁹ flãmis ardere ꝑ totum viſus eſt annũ. Sed ⁊ ante excidij tempus ac belli: cũ ꝓpl'i ad diẽ feſtum azimoꝝ cõuenirent: octaua die menſis xandici q̃ eſt aprilis: noctis tẽpe hora nona tantus luminis fulgor aram: templũq; circũdedit: vt putarent om̃es diem clariſſimũ factũ: ⁊ ꝑmanſit ſpacio hore dimidie. Qđ imperitis q̃dem ⁊ ignaris proſperum videbat̃: ſed legiſperitos ⁊ ꝓphos quoſq; doctores nõ latuit exiciale portẽtum. In eadẽ quoq; feſtiuitate vitula ſacrificijs admota ⁊ aris aſſiſtẽs: int̃ ipſos miniſtroꝝ manus enixa eſt agnã. Sed ⁊ ianua interioris edis que reſpiciebat orientem: cũ eſſet ere ſolido indutа: ac ꝑinde inmenſi ponderis que vix. xx. viris ſũmo conatu impellentib⁹ clauderet̃: ferreis q̃z vectibus ⁊ ſeris munita: ac peſſulis in altũ demiſſis teneret̃ obſtricta: repente hora noctis ſexta apparuit ſponte patefacta Sz ⁊ tranſacto die feſto: poſt aliquot dies: ꝑma ⁊ viceſima die menſis artemeſij: qui maius apud nos vocat̃: ꝓdigioſius apparuit viſus. ⁊ fidem pene excedẽs: qđ vere falſum putaret̃: niſi oculoꝝ fidem cõfirmaſſet maloꝝ cõſecuta ꝑnicies. Etenĩ ꝓpe ſolis occaſum viſi ſunt currus ⁊ quadrige in omni regione ꝑ aerem ferri: ⁊ armatoꝝ cohortes miſceri nubib⁹: ⁊ vrbes circũdari agminibus iꝓuiſis. In alio aũt die feſto qui penthecoſtes appellatur noctu ſacerdotes ingreſſi templũ ad miniſteria ex more complenda: primo quidem motus quoſdã ſtrepituſq; ſenſerũt tum deinde voces ſubitas audiũt dicentes. migremus hinc. Addit̃ his etiã aliđ terribilius. Etenĩ q̃dã anante filius ieſus noĩe: vir plebeius ⁊ ruſticus: ante quartũ belli annum cum ciuitas in pace ⁊ abundantia perduraret: in die feſto tabernaculoꝝ repente clamare cepit. vox ab oriente vox ab occidente. vox a quatuor ventis. vox ſup hieroſolymã ⁊ ſuper templum. vox ſup ſponſos ⁊ ſponſas. vox ſup populũ. ⁊ indeſinenter die noctuq; ꝑ om̃es plateas circũiens hec clamabat: vſq; q̃ q̃dam ꝑ mores ex populo viri: velut infauſti ꝓſagij indignatione cõmoti: correptũ hoiem multis verberib⁹ afficiunt. At ille nequaq̃ ꝓ ſe aliq̃d loquens: ſed nec eos q̃dem qui circũſteterant depcans: eaſdẽ voces pari obſtinatione ⁊ clamore repetebat. Tum ꝑncipes intelligentes (vt res erat) numinis eſſe motus in viro: ꝑducũt eũ vſq; ad iudicem romanũ. Apud quẽ flagris ad oſſa vſq; laniatus neq; preces neq; lachrymas fudit: ſed eandẽ vocẽ miſerabiliter ⁊ cum quodã vlulatu emittẽs ꝑ ſingula pene verbera ꝓferebat: addens etiam hoc. Ve ve hieroſolymis. Proſeq̃tur ⁊ aliud idem hyſtoriographus maiore geſtum miraculo dicens. Oraculũ qđdam in ſacris litteris repertũ: qđ ꝑ idem tempus virũ deſignaret ex eoꝝ regione ꝓceſſurum: q̃ totius orbis potiret̃ imperio Cuius oraculi ꝓſagiũ idem hyſtoriographus veſpaſianũ declarare eſt ſuſpicatus Sed veſpaſianus nõ alijs q̃ illis ſolis gentib⁹ que romano iperio videbant̃ ſubdite dñatus eſt. Unde iuſtius ad chriſtũ hec reſponſa referunt̃: ad quẽ dixerat pater: Petea me ⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuam: ⁊ poſſeſſionẽ tuã terminos terre. ⁊ cuius ꝑ idem tpˢ ꝑ apoſtolos ſuos in omnẽ terrã exierat ſonus: ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ.

De Joſepho: ⁊ quos reliq̃rit libros.
Capl'm. IX.

o Pereꝑcium ſane eſt poſſe iſta agnoſcere quis fuerit hic Joſephus: ⁊ vnde vel ex quo genere originem ducens: qui tantã nobis materiã reꝝ geſtaꝝ cognitioneq; ꝓſtiterit. Exponit ꝗ etiã hoc ipſe de ſe. h' mõ ſcribens. Joſephus mathie filius ex hieroſolimis ſacerdos: q̃ ⁊ ipſe ꝑmo bello romanos oppugnauerit ⁊ poſteriorib⁹ nihilominus interfuerit ꝓlijs neceſſitate ꝯſtrictus. Cõſtat igit̃ hunc virũ ꝑ idẽ tpˢ nõ ſolũ apđ iudeos ꝓprios ciues: veꝝ etiã apud romanos habitum eſſe nobiliſſimũ: ita vt lraꝝ merito in vrbe roma etiã ſtatua donaret̃: ⁊ libri eius bibliothece traderent̃. Cõſcripſit nãq; antiq̃tatũ hyſtoriã in viginti libris. belli vero iudaici cũ romanis habiti hyſtoriam ſeptem voluminibus compꝛehendit quam non ſolum greca facundia: verũ ⁊ patrio. id eſt hebreo ſermone ſuis etiam ciuib⁹ ſe ediidiſſe ꝯfirmat. Digni⁹ cui

ꝓ ceteris oībꝰ debeat credi. Sed ⁊ alia eiuſdem viri extant de iudeoꝝ vetuſtate duo volumiа: in quibꝰ ꝯtradicere Appioni cuidā grāmatico videt᷑: q̄ illis tēpibus aduerſum iudeos ſcripſerat: ⁊ ad alios q̄ſdam q̄ morē gentis iudeoꝝ atq̧ inſtituta lacerauerant. In pmo ergo ex his duobꝰ libro que volumina apud hebreos in auctoritate habeant̄ ſcđm maioꝝ traditionem ꝑ hec edocet.

Ut diuinarū meminit ſcripturarū. Caplm. X.

Nec ꝙ igit᷑ innumera inquit ap nos habent̄ volumina inter ſe inuicem diſcordantia: ſed duo tm̄ ⁊ viginti ſunt libri: qui oīm tempoꝝ ſeriem ꝯtinent: q̄ ⁊ iuſte credunt̄ diuinitus inſpirati. Ex quibꝰ quinq̧ ſunt moyſi cōtinentes leges vite: ⁊ ſucceſſionis humane ꝓſapiam: vſq̧ ad ipſius moyſi terminū ꝓtendentem: q̄ paulominus ad triamilia annoꝝ ꝯtinentiā gerūt. A morte ꝟo moyſi vſq̧ ad Artaxerſen: q̄ poſt xerſen regnauit apud perſas: que geſta ſunt: ꝓphete q̄q̧ ꝑ ea tpa tredecim voluminibꝰ ꝯſcripſerūt. Reliqui vero quatuor libri hymnos in deū: ⁊ vite inſtituta: ac monita mortalibus tradunt. Ab artaxerſe vero vſq̧ ad noſtrū tempus ſcripta ſunt q̄dem omnia fide m̄ nō eadem que pmis habet̄ digna ducunt̄: ꝓ eo ꝙ nō ita extiterit ꝓphetaꝝ ingis ⁊ explorata ſucceſſio. Rebus igit᷑ his ꝯſtat ꝙ nos venerabiliter vtamur ſcripturis noſtris. Nam cū tot ſecula interceſſerint: nec addere quis vnꝙ: nec auferre: aut ꝑmutare quid auſus eſt: ſed oībus gentis noſtre hominibꝰ inſita hec quodāmodo atq̧ ingenita fides eſt: credere hec dei eſſe ꝯſulta. ⁊ his iugiter inherere: ac ꝓ ipſis (ſi ita res popoſcerit) libenter ⁊ animā ponere. Sit hec etiam pars hyſtoriographi his in locꝭ a nob (vt arbitror) nō incōpetēter inſerta. Eſt adhuc ⁊ aliud eiꝰ elegans ſatis volumen: ꝙ animus ſit qui imperiū teneat in nobis. Quē libellū quidā machabeoꝝ attitulauerūt: ꝓ eo ꝙ certamina inibi ⁊ agones ꝓ pietate a machabeis fratribus deſudata contineat. Sed ⁊ in fine viceſimi antiquitatū libri ſignificat idem ipſe: ꝯpoſuiſſe ſe quatuor voluminibꝰ cōpꝛehenſurū: ſcđm fidem ⁊ religionem patriam: de deo ⁊ de ſubſtātia eius ac legibꝰ. ⁊ cur quedā apud eos liceant: q̄dam vero nō liceant. Sed ⁊ alia nōnulla opuſcula a ſe dicit eſſe compoſita. In fine etiam ſupradicti viceſimi libri antiq̄tatū iuſtum quendā ex tyberiade q̄ conatus ſit hoc idem operis qđ ipſe explicuerat aggredi: arguit falſitatis ꝑ hec verba. Sed nō ego te imitatus ſum in his q̄ cōſcripſeram. Ipſis etēm̄ impatoribꝰ obtuli libros meos: cū adhuc ipſa q̄ geſta ſūt pene in oculis haberent̄. Quippe qui cōſcius mihi eſſem ſeruate in omībꝰ veritatis: Nec me de eoꝝ teſtimōio fefellit opinio. Sꝫ ⁊ alijs pluribꝰ obtuli: quoꝝ multi etiā ipſis interfuere bellis: ſicut Agrippa rex. ⁊ nōnulli eius ꝓpinq̄. Et impator q̄dem titus intantū ꝓbauit ex iſtis debere libris: ad oēs hoīes reꝝ geſtaꝝ noticiam peruenire: vt manu ſua ſubſcriberet: ⁊ publice ab omnibꝰ eos legi debere. Rex vero Agrippa ſexaginta ⁊ duabꝰ epl'is de opis nr̄i veritate teſtatus eſt. ex quibus ⁊ duas inſerui. Sed de his ſatis dictū eſt. Nūc ad narrationis nr̄e ſeriē redeamus.

Quēadmodū poſt Jacobum Symeon hieroſolimoꝝ rexit eccl'iam. Caplm. XI.

Poſt martyriū Jacobi: ⁊ continuo ꝯſecutū cū iratis excidiū: tradit᷑ apl'os ceteroſq̧ dn̄i diſcipulos q̄ ad illud tp̄s reliqui erāt: in vnū e locis oībꝰ cōueniſſe: ſimul cū his qui ꝓpinqui ſcđm carnem dn̄i dicebant̄. Plurimi naꝙ ⁊ ex his ꝑ illud tp̄s ſuperāt: ⁊ habuiſſe in cōmune ꝯſilium: quē oporteret dignū ſucceſſione Jacobi iudicari. oēſq̧ vno ꝯſilio atq̧ vno ꝯſenſu Symeonē cleophe filiū decreuiſſe. Cuiꝰ mentio in euāgelijs facta ē: vt epatus ſedē ſuſcipet. Cōſobrinus is ſcđm carnē ſaluatoris fuiſſe dicebat̄. ꝙ Cleophā fratrem fuiſſe Joſeph Egeſippus conteſtatus eſt.

Ut veſpaſianus poſteritatem Dauid iuſſit inquiri. Caplm. XII.

Per idē tp̄s Ueſpaſianus poſt excidia hieroſolimoꝝ oēs ſi q̄ forte ex familia Dauid ſupfuiſſ

ſent apud iudeos: velut regalis ꝓſapie viros ꝑquiri iubet. Unde etiam ꝑ hac cauſa grauiſſima iudeis ꝑſecutio exorta eſt a Tito filio Veſpaſiani. Sed veſpaſiano decennio principatu miniſtrato: Titus filius in imperio ſuccedit: Cuius ſcd̄o regni anno Linū duodecim annis in ſacerdotio tranſactis: vrbis rome epatū tradidiſſe Anacleto ferūt.

Et Alexandrine ciuitati ſcd̄s Abilius ꝑfuit. Capl'm. XIII.

ſ Ed titus nō amplius q̄ȝ duobꝫ annis totidē q̄ȝ menſibꝫ ꝑincipatu romani apicis miſtrato Domiciano fratri ſūmā rerꝫ reliquit. Quarto igit̄ anno domiciani apud Alexandriam Annianus viginti ⁊ duobꝫ annis miſtrato ſacerdotio defunctus eſt. In cuius locū ſecūdus ſuccedit Abilius.

Et rome ſecūdus eps̄ Anacletus fuit. Capl'm. XIIII.

I N vrbe ꝓ roma duodecim Anacletus annis in epatu exactiſ ſacerdotij ſedem Clementi tradidit.

Ut tertius ab hoc clemens. Capl'm. XV.

q Uem adiutorē ſuū paul' apl's philippenſibꝫ ſcribens deſignat dicens. Cū clemēte ⁊ ceteris adiutoribꝫ meis: q̄rꝫ noīa ſunt in libro vite.

De epl'a Clemētis. Capl'm. XVI.

h Uius clemētis epl'a habet̄ ad Corinth. ſcripta ꝑcipua plane ⁊ valde mirabilis: quā velut ex ꝑſona romane eccleſie dictauit: cū diſſenſio apud Corinthios fuiſſet exorta. quā epl'am in pl'imis eccleſijs publice legi: et veterꝫ: ⁊ noſtris etiam tpibꝫ ꝯſtat. Verū de ſeditione facta apud corinthios ac diſſenſione plebis: teſtis valde fidelis Egeſippus indicat. hoc mō dicens.

De ꝑſecutione ſub Domiciano. Capl'm. XVII.

m Ulta ⁊ erga multos crudelitate Domicianus exercitata pl'imiſq̄ȝ in vrbe roma nobilibꝫ et illuſtribꝫ viris: nullo iure: nullaq̄ȝ rōne trucidatis. innumeris etiā in exiliū miſſis ⁊ bonorꝫ direptione mulctatis: ad vltimū neroniane ⁊ theomachie impietatis ſucceſſor efficit̄. Secūdus hic ab illo quippe ꝑſecutionē molit̄ in noſtros: cū vtiq̄ȝ pater ſuus Veſpaſianus nihil ꝑrſus noſtris irrogauerit iniurie.

De Johe apl'o ⁊ reuelatione eius. Capl'm. XVIII.

q Uo in tpe apl'us ⁊ euangeliſta Johes: ob ꝑdicationē verbi diuini ⁊ teſtimoniū veritatis: in inſulam pathmos tradit̄ ablegatus. Deniq̄ȝ hyreneus ſcribēs de computo noīs antichriſti qd̄ ꝯtinet̄ in reuelatione q̄ dr̄ Johis. q̄nto aduerſum hereſes libro. hec de ipſo Johe cōmemorat. Et ſi oporteret inquit apertius in hoc tp̄e de iſto noīe ꝑdicari: a quo magis potuerat aperiri: niſi ab eo q̄ ipſam reuelationem vidit. Neq̄ȝ eñ multū tp̄is eſt q̄ reuelata eſt: ſed pene nr̄a etate In fine etenī domiciani ꝑincipat' exorta eſt. Intantū ꝓ ꝑ idē tp̄s fidei nr̄e inſtituta florebant: vt etiam nōnulli alieni a religione nr̄a ſcriptores hyſtoriarū ſuarū tradiderint monimentis. vel de ꝑſecutiōibus illius tp̄is: vel etiā de martyrijs. qui ⁊ diligenter explorato tp̄e deſignāt: q̄ q̄nto decimo anno domiciani ꝑincipis: cum alijs pl'imis ab eo etiā flauiā domicillā ſororis filiā flauij Clementis vnius tunc ex ꝯſulibꝫ viri: ob teſtimoniū qd̄ chriſto ꝑhibebat ī inſulā Pontiā noīe deportatā.

Quēadmodū Domicianus poſteritatem Dauid iuſſit occidi. Capl'm. XIX.

a Pud ipm ꝓ Domicianū cum iuſſiſſet oēs ꝑimi q̄ de genere Dauid ⁊ regia ſtirpe deſcenderent: vetus traditio tenet: q̄ delati ſunt q̄dam quaſi eſſent de poſteritate iude: quē frēm fuiſſe ſaluatoris ſm carnem tradūt. Qui q̄ȝ duplici vrgebant̄ inuidia: velut q̄ ⁊ ex Dauid genere: ⁊ ex ipſius chriſti ꝓpinq̄tate deſcenderent. Que Egeſippus ꝑ ordinem his verbis refert.

De ꝓſapia ſaluatoris. Capl'm. XX.

a Dhuc aūt viuebant q̄dā de carnali genere dn̄i nr̄i nepotes iude: ei' q̄ ſm carnē frater dn̄i dicebat̄. Quos q̄dā detulerūt tanq̄ȝ ex Dauid ſtirpe venientes. Hos reuocatus q̄dā

Et ipſe enĩ formidabat de aduentu xp̄i ſi=
cut ⁊ in initio Herodes. Interrogati er=
go a Domiciano ſi eſſent ex familia Da=
uid ꝯfeſſi ſunt. Tūc q̄ſiuit ab eis: quātis
poſſeſſionibꝫ: vel quātis eſſent facultati=
bus p̄diti. At illi reſponderunt ꝙ vtrīqꝫ
non amplꝰ eſſet in bonis: nouem milibꝫ
denarijs. ex q̄bꝫ ſingulis pars media pro
portione deberet. Nec hec ſibi ī pecunia
ſubſiſtere. ſed in eſtimatiōe terre q̄ eis eēt
in quadraginta minus vno iugeribꝫ con
ſtituta. quā ſuis manibꝫ excolentes. vl' vt
ip̄i alerentur. vel vt tributa dependerent
Simul ⁊ teſtes ruralis et diurni operis
manꝰ labore rigidas. ⁊ callis obduratas
p̄ferebant. Interrogati ergo de xp̄o qua
le ſit regnū eius. vel q̄s ipſe. aut vnde. aut
quādo venturꝰ: reſpōderunt ꝙ non huiꝰ
mūdi regnū. neqꝫ huius terre ei deſigne=
tur imperium. ſed qꝛ celeſte ei regnū per
angelorum miniſteria in ꝯſummatiōe ſe=
culi p̄paretur q̄ñ ſcꝫ aduenturus in gl'ia
de viuis ac mortuis iudicabit. ⁊ reſtituet
vnicuiqꝫ pro factis ac p̄ meritis ſuis Ad
hec Domicianꝰ cū neqꝫ in eis quicq̄ cri
minis inueniret. ⁊ vilitatem eorū q̄maxi
me cōtēneret: abire eos libere iubet. Sꝫ
⁊ ꝑſecutionē quā aduerſum eccl'ias agi
tari iuſſerat datis rurſum cōpeſcit edictꝭ.
Illi ꝟo dimiſſi ab eo vel martyrij merito
vel tante ꝓpinquitatis ꝓrogatiua pacis iā
tēpore duces eccl'e effecti: vſqꝫ ad Trai=
ani tēpora ꝑmanſerunt. Hec q̄dem Ege=
ſippus. Sed ⁊ Tertullianꝰ de Domicia=
no ſimilia refert dicēs. Temptauit aliq̄ñ
et Domicianꝰ ille aliq̄d: portio Neronis
de crudelitate. Sed q̄ſi homo cito deſti=
tit: ita vt etiā eos quos ī exilium miſerat
reuocaret. Poſt Domicianum ꝟo q̄nde=
cim annis imperio potitū: Nerua ſuſce=
pit p̄ncipatum. Sub quo oēs q̄dem ho
norū tituli q̄ in Domicianū collati fuerāt
detrahuntur. Reuocari aūt quicunqꝫ ab
eo in exiliū triſi ſunt: ac recipe facultates
ex ſenatuſcōſulto iubentur. De q̄bus ſin=
gulis teſtimoniū ꝑhibent q̄ geſta illorū
temporū cōſcripſerunt. Tunc igit' etiam
apl'm Johannē poſt abſolutiōnē inſule
epheſū q̄ſi ad ſcholā ꝓꝑiā rediſſe: noſtro=
rum ſcriptores declarant.

C Alexandrino℞ eccl'e tertiꝰ prefuit
Cerdos. Capl'm. XXI

Nerua ꝟo poſt annū plus minꝰ
defuncto Traianꝰ ſuccedit im=
perio. Cuius p̄mo p̄ncipatus
anno Abilius apud alexandriam trede=
cim ānis ſacerdotio miniſtrato diē obijt.
Cui ſuccedit Cerdon tertiꝰ in ſacerdotiū
Qua tēpeſtate in vrbe roma Clemens q̄ꝫ
tertius poſt Paulū ⁊ Petrum pontifica=
tum tenebat.

C Anthiochene eccl'e ſecūdus p̄fuit
Ignatius epiſcopus.
Caplm. XXII

Sed ⁊ apud anthiochiā Euodi=
us primꝰ fuerat: ⁊ ſecūdus Ig=
natius. hieroſolimis quoqꝫ ſy=
meon ſecūdus poſt Jacobū fratrem dñi
iiſdem tꝑibꝫ gubernabat eccleſiam.

Delatio de Johanne apoſtolo.
Caplm. XXIII

Nhis ſupſtes adhuc apō Aſi
am demorabatur ipſe ille quem
amabat dominus Jeſus xp̄s:
apl's ſimul atqꝫ euāgeliſta Johannes: ec
cleſia℞ q̄ inibi erant gubernacula regēs.
poſt Domiciani vt dixīmꝰ obitū regreſ=
ſus ex inſula. Quod qꝛ ita ſe habeat: duo
bus fidelibꝫ teſtibꝫ approbabo. Hireneꝰ
⁊ Clemens alexādrinus huic ꝯſtati aſti=
pulāt: in ſcdo aduerſus hereſes libro Hi
reneus hoc modo ſcribens. Et oēs inq̄t
p̄ſbyteri teſtes ſunt q̄ in Aſia Johannē
diſcipulū dñi viderunt: ⁊ ſciunt hec tradi
diſſe Johānem: q̄ ⁊ ꝑmanſit apō eos vſ=
qꝫ ad tp̄a Traiani. Item in tertio eiuſdē
op̄is libro idem ſcriptor de eiſdem ita te=
ſtatur. Eccl'ia inquit q̄ eſt apud Epheſū
a Paulo q̄dem fundata eſt: a Johāne ve
ro edificata: q̄ ꝑmanſit in ea vſqꝫ ad tēpo
ra Traiani. Habes hūc teſtē fidelem de
apl'i tēporibus cōteſtātem. Accipe quid
etiā Clemens cuiꝰ pariter ꝓmiſſimꝰ teſti=
moniū dicat: hiſtoriā quandā pernecceſſa
riam ſimul texens. Quā nos q̄ꝫ inſeramꝰ
vtilē fore legētibꝫ credimꝰ. Scribit ergo
hec. Audi inq̄t fabulā ⁊ nō fabulā: ſed
rem geſtam d̄ Johāne aplo: ⁊ memorijs
oīm traditā. Cum poſt tyrāni obitū de

pathmos inſula Epheſū rediret: rogaba-
tur etiā vicinas illuſtrare ꝓuincias: ꝗ vel
eccl'ias fundaret ī ꝗbꝫ nō erāt locis: vl' in
ꝗbꝫ erant: ſacerdotibꝫ ac miniſtris inſtrue-
ret: ſcꝫ ꝙ ei de vnoquoqꝫ ſpūſſanctus in-
dicaſſet. Cum igiť veniſſet ad quandā vr-
bem haut longe poſitā: omnibꝫ eccl'iaſti-
cis ſolenniter adimpletis: vidit iuuenem
quendā validū corpe ⁊ vultu elegantē: ſꝫ
⁊ animis acrem nimis. reſpiciēſqꝫ ad epi-
ſcopuꝫ q̇ nuꝑ fuerat ordinatus: hūc inq̇t
tibi ſūmo ſtudio commendo ſub teſtimo-
nio xp̄i ⁊ totius eccl'ie. Tum ille ſuſcipiēs
oēꝫ ſe adhibiturū ſicut ꝑcipiebat diligen-
tiam pollicetur. Sed iteꝝ atqꝫ iteꝝ eadē
ſepius repetens: iuuenē cōmendabat at-
tentius. ⁊ poſt hec Epheſū redit. Tū ve-
ro p̄ſbyter in domum ſuā adoleſcentē ſu-
ſcepit cōmendatum. ⁊ cuꝫ omni diligētia
enutrit: amplectiť: fouet: ad vltimū etiam
baptiſmi gratiam tradit. Poſt hec iā ve-
lut confidens gratie qua fuerat cōmoni-
tus: paulo indulgētius habere iuuenem
cepit. Sed ille vbi imatura libertate po-
titus eſt cōtinuo ꝑ equeuos: ꝗbus lux⁊us
⁊ deſidia cordi eſt: amare vitia ⁊ corrupte
vite incedere tramitem ꝑdocetur. ⁊ p̄mo
ꝗdeꝫ conuiuiorū illecebris decipitur: inde
nocturnis euꝫ furtis ſociū ſibi ꝑticipēqꝫ
cōſciſcunt. poſt hec etiā ad maiora flagi-
cia ꝑtrahunt. Cuꝫ interea ſenſim iuuenis
formabať: ⁊ inſtituebať ad ſcelera. ⁊ quia
eſſet acer ingenio ſicut equus infrenis et
validus: duris morſibꝫ obfirmatis: recti
itineꝛ lineā derelinquēs: rectore cōtēpto
rapido curſu totus fertur i p̄ceps: ita ſuc-
cedentibꝫ ſibi malis: vt deſperationē ſibi
q̄ꝫ a deo p̄ſtite ſaluꝛ acciꝑet: dedignatur
iam d̄ paruis ſceleribꝫ cogitare: grandia
queqꝫ moliť. ⁊ ex integro ꝑditioni ſe tra-
dens nulli inferiorē ſe in flagicijs patitur
Deniqꝫ illos ipos qui prius magiſtri cri-
minū fuerant diſcipulos facit. ⁊ latronuꝫ
ex his turmam quibꝫ ipe dux ⁊ princeps
violent⁹ p̄eſſet inſtituit: et cum his omni
crudelitate graſſatur. Verum tp̄e elapſo
(cuꝫ rei ita popoſciſſet vtilitas) inuitatur
iterū ad illam vrbem Johānes. ⁊ cum ce-
tera quoruꝫ gr̄a venerat ordinaſſet. Age
inq̇t o epiſcope depoſituꝫ repſenta: q̄ð ti-

bi ego plane ⁊ xp̄s cōmendauim⁹: eccl'ia
teſte quaꝫ regis. At ille obſtupuit primo
pecuniā putans a ſe repoſci quā nō acce-
perat. Sed rurſum ꝯſiderabat nec poſſe
fallere Johānē: nec q̄ð nō dedit querere.
Herebat ergo ſtupēs. Quē Johes herē-
tem vidēs: iuuenē illū repeto abs te ⁊ ani-
mā fratꝛ. Tum grauiter ſuſpirās ſenior
⁊ in lachrymas reſolut⁹: ille ait mortu⁹ ē.
Quomodo inq̇t: vel q̄li morte? Deo ait
mortu⁹ eſt: qꝛ peſſimus ⁊ flagicioſus eua-
ſit. ad vltimū et iā latrociniū egreſſus eſt
Deniqꝫ nūc montē quendaꝫ cū multa la-
tronuꝫ manu occupauit. Quibꝫ auditis:
apl's veſtem ꝯtinuo qua erat indutus ſci-
dit: ⁊ cū ingenti gemitu feriens caput ſuū
bonū te inq̇t cuſtodem fratris aīe dereli-
qui. Sed iam nunc mihi equ⁹ paretur. et
dux itineris. Et confeſtim ab ipa eccleſia
aſcendēs concit⁹ ꝑꝑerabat. Cumqꝫ ꝑueniſ-
ſet ad locum attinetur ab his latronibus
q̇ cuſtodias obſeruabāt. At ille neqꝫ effu-
gere: neqꝫ prſus declinare viſqꝫ nitēs: in-
genti tm̄ voce ꝓclamabat: qꝛ ad hoc ipm
veni. adducite mihi p̄ncipē veſtruꝫ. Qui
cum veniret armat⁹: emin⁹ agnito Johā-
ne apl'o pudore act⁹: in fugam vertiť. Il-
le equo poſt eū admiſſo: confeſtim conſe-
quitur fugitantem: etiā etatis oblitus: ſi-
mul et clamās. Quid fugis o fili patrem
tuū? Quid fugꝛ inermem ſenem? Miſer
noli timere. habes adhuc ſpem vite. Ego
xp̄o rōnem reddā ꝓ te. Certe ⁊ mortem ꝓ
te libenter excipiā: ſicut et dn̄s excepit ꝓ
nobis. ⁊ ꝓ tua aīa dabo aīam meaꝫ. Sta
tm̄ ⁊ crede mihi: qꝛ xp̄s me miſit. At ille
audiēo reſtitit: ac cultrū demiſit in terram
poſt h̄ arma ꝓiecit Tum deinde tremefa-
ctus flebat amariſſime. et accedētis ad ſe
ſenis genibꝫ ꝓuoluiť: gemitibꝫ et vlulati-
bus ꝗbꝫ poterat ſatiſfaciēs: et vberrimis
lachrymaꝝ ſuaꝝ fontibꝫ iterū baptizabať
occultās ſolā dexterā ſuā. Apl's x̄o iuriſ-
iurandi ſacramēto ſe ei a ſaluatore impe-
traturū veniaꝫ pollicens: ſimulqꝫ genibꝫ
ei⁹ ꝓuolutus: atqꝫ ipaꝫ dexterā ex cu⁹ ce-
dis ꝯſciencia torquebať: tanqꝫ iā ꝑ pniaꝫ
purgatam deoſculās ad eccl'iam reuocat
⁊ indeſinēter ꝓ eo oratiōes ꝓfundēs: ⁊ cū
ipo pariter ducens crebra ieiunia: indul-

gentiā a deo quā ei pollicit⁹ fuerat expe-
tebat. Sz ꝛ varijs ſermonum ꝯſolationi-
bus: velut q̇buſdā ꝑcātationib⁹ efferos ꝛ
exterritos ei⁹ animos mitigabat. Nec pri-
us abſtitit q̄ꝫ eū in oīb⁹ emēdatum etiam
eccl'ie ꝑficeret: ꝑbens ꝑ h̄ magna exēpla
vere penitētie: ꝛ documētū ingēs noue re-
generatiōis: atqꝫ inſignia quedam ꝛ tro-
phea viſibilis ī eo reſurrectiōis oſtēdēs.
Hec a clemēte dicta nō ſolū ad ſciētiā re-
rū: ſed ꝛ ad vtilitatē legentiū ꝓfutura hūc
in nr̄is q̄ꝫ libris teneāt locū.

De ordine euangeliorum.
Caplm̄. XXIIII

a Hec iam etiā hui⁹ apl'i q̄ ſint ſcri-
pta q̄ in autoritate habeant: cuꝫ
his ꝑiter explicem⁹. Eſt igitur
ꝑmo euangeliū noīs ipi⁹: qđ ī oñi orbe
ꝑſonuit. Qd autē poſt cetera tria euāgelia
q̄rto a veterib⁹ ſtatutū eſt loco hec erit ra-
tio. Venerabiles et vere deo digni apl'i
xp̄i: cū eſſent ī oīb⁹ puritate vite et animi
ꝟtutib⁹ clari: nō magnipēdebāt ſmonis
ornatū. Quippe in q̇b⁹ aīa erat diuinis or-
nata virtutib⁹: ſimul ꝛ ſignoꝝ grā. q̄ eis a
dño nr̄o ieſu xp̄o ꝯceſſa fuerat: ꝯfitentes
non ſuaſorijs humane ſapiētie ꝟbis: ſū-
mā ꝑdicationis dñice collocabant: ſed in
oſtentatione ſpūs ꝛ in ꝟtute. ꝑ quā mira-
bilib⁹ ꝯſūmatis: ꝛ verboꝝ ſuoꝝ fide facta
vniuerſo orbi regni celoꝝ ſcientiaꝫ tradi-
derūt: pariꝫ inducētes plures libros ꝯdere
q̄ꝫ hm̄oi predicationis aſſertio non argu-
mēto humani ſermonis: ſꝫ adſtipulatiōe
diuine ꝟtutis indigeat.

De indubitatꝫ diuinis: ſuſceptiſq̄ꝫ ſcri-
pturis. Caplm̄. XXV

d Eniqꝫ Paul⁹ q̇ īter oēs apl'os
eruditior etiā in ꝟbis videt̄: ꝛ ī
ſenſib⁹ ꝑpotens: non ampli⁹ q̄ꝫ
paruū epl'aꝝ ſuaꝝ corp⁹ reliq̇t. Que vtiqꝫ
īmenſa ꝯtinerēt intra ſe atqꝫ innumera ſa-
cramēta. vtpote q̇ etiā vſqꝫ ad tertiū celū
raptus: q̄ gererent̄ inſpexerat: ꝛ in ipſum
q̄ꝫ deo dignū paradiſū abductus: audie-
rat ibi ineffabilia ꝟba ꝛ doctrinā q̄cunqꝫ
illa inibi ē: ſiue corpore⁹: ſiue incorpore⁹
illi⁹ interim ſchole diſcipul⁹ effect⁹ excepe-
rat. Sed et reliqui dñi ac ſaluatoris nr̄i
diſcipuli: nō ſolū ex illis duodecim ſed ꝛ
ſi q̇ extra hūc numerū: de ſchola tm̄ dñi ꝛ
ſaluatoris nr̄i: ſermonē aliquē diuinit⁹ in-
ſpirati memorie reliquerūt: breuē hunc ꝛ
ſuccinctū ꝑ oīa eſſe voluerūt. Igit̄ ex ip-
ſis diſcipulis dñi Matthe⁹ tātūmodo ꝛ
Johes ad ſcribendū appuliſſe aīm tradū-
tur: neceſſitate q̄daꝫ in h̄ ipm prouocati.
Matthe⁹ eñi primo hebreis ꝑdicauerat.
Verū cū pararet trāſire ad gētes patria
lingua ſcripturā cōpoſuit. ꝛ ea q̄ ꝑdicaue-
rat cōꝑhendēs dereliq̇t his ad memoriā
a q̇b⁹ ꝓficiſcebat̄ vt gētib⁹ ꝑdicaret. Poſt
hūc Luce ꝛ Marci ſcriptura euāgelica:
ſm̄ eas cauſas q̄s ſuꝑius dixim⁹ editur.
Johem ꝟo tradunt vſqꝫ ad vltimū pene
vite ſue tp̄s: abſqꝫ ulli⁹ ſcripture indicijs
euangeliū ꝑdicaſſe. Sz cum horū trium
euangelioꝝ etiā ad ipm noticia ꝑueniſſet
ꝓbaſſe q̇deꝫ dicit̄ fidem ꝛ veritatē docto-
rum: deeſſe tm̄ vidit aliq̄: et ea maxime q̄
ꝑmo predicationis ſue tp̄e dñs geſſerat.
Certū eſt eñi q̄ꝫ in ſuꝑioribus trib⁹ euange-
lijs hec vident̄ ſola ꝯtineri q̄ ab eo geſta
ſūt anno q̄ Johes baptiſta: vel incluſus
eſt in carcerē: vel punit⁹. Deniqꝫ ſi obſer-
ues: ſtatim in initijs narratiōis poſtea q̄ꝫ
refert Mattheus de q̄draginta dieꝝ ieiu-
nio: ꝛ de tēptatione eius: ꝯtinuo ſubijcit
dicēs. Audiens autē q̄ꝫ Johes tradit⁹ ē:
diſceſſit de iudea: et venit in galileā. Sz
ꝛ Marc⁹ ſil'iter: poſtea q̄ꝫ inq̇t tradit⁹ eſt
Johes: venit Jeſus in galileam. Lucas
ꝟo etiā priuſq̄ꝫ incipiat aliq̇d de actib⁹ re-
ferre Jeſu dicit. q̄ꝫ adiecit Herodes ſuꝑ
oīa mala q̄ geſſerat: ꝛ cōcluſit Johem in
carcerē. Quia inquā ab his hec videbāt̄
omiſſa: rogat⁹ dicit̄ Johes apl'us vt ea q̄
ꝑterierant priores aū traditioneꝫ Johis
ſaluatoris geſta ꝯſcriberet. Et idō dicit ī
euāgelio ſuo. Hoc fecit initiū ſignoꝝ Je-
ſus. Et iterum in alio loco indicat dicēs.
Nōdū eñi Johes erat miſſus in carcerē.
Ex q̇b⁹ conſtat: q̄ꝫ ea q̄ anteq̄ꝫ Johes tra-
deret̄ ab Jeſu fuerant geſta deſcribit. Et
ideo ſi q̇s hoc diligenti⁹ ꝯſideret: euiden-
ter inueniet nō ſibi euāgelia diſſonare: ſꝫ
alteri⁹ tp̄is geſta eſſe q̄ ſcribit Johes: alte-
rius ꝟo q̄ ceteri. Unde q̄ꝫ natiuitateꝫ ſm̄
carnem ſaluatoris vel Matthe⁹ vel Lu-

cas deſcripſerant: reticuit hoc Johānes
⁊ a theologia: atqꝫ ab ipa eius diuinita-
te ſumit exordiū. Que ꝓs ſine dubio ipſi
velut eximio ꝑ ſpiritūſanctū reſeruata ē.
Hec etiā de Johānis euāgelio dicta ſint
De Marci ꝟo euāgelio ſufficiēter ſupra
cōprehenſū eſt. Lucas aūt in initio euan
gelij ſui cauſaꝫ cur ſcriberet indicauit: vi-
delicet qm̄ multi alij temere ꝑſumpſerāt
enarrare que ſibi magis erāt ad liquidū
cōperta. Volēs ergo abſtrahere nos a ce
terorū narrationibꝯ fidē facit ꝑ ſe conſcri-
pte veritati: certus ꝙ eā vel Paulo expo
nente: vel alijs apl'is q̇ ab initio ipi vide
rant: ac ſibi tradiderāt: cōſecutꝰ ſit: ⁊ hanc
nobis ꝑ ꝓprium euangeliū tradat. Hec a
nobis etiam de Luca breuiter dicta ſint.
Oportunꝰ ꝟo ⁊ pleuꝰ in tempore inſer-
tis his q̄ antiqui autores ſcripta relique-
runt. vt ſe cuncta habeant: indicabimus.

Johānis tū extant ꝑterea ep'le. de q̄ꝝ
ꝑma neqꝫ ab antiquis vnq̄: neqꝫ a poſte
ris dubitatū eſt. De reliquis ꝟo duabus
⁊ de reuelatione etiā nunc anceps ſenten
tia habetur. d̄ quibꝯ vt dixi ⁊ a veteribus
dubitatum ſuis i locis ipoꝝ vocibus ap
probabimus. Ut ergo quandoq̇dem in
hec deuenimꝰ loca: omnem noui teſtamē
ti canonē deſignemꝰ. Primo nobis oīm
euangelioꝝ celeſtis quadriga iungatur.
his actus apl'oꝝ copulentur. Poſt hos
Pauli ep'le ſocientur. cōſequant̄ ꝟo has
prima Johis ep'la: ſil'iter ⁊ Petri prima.
Hec ſunt de quibꝯ nulla vnq̄ prorſus ex
titit dubitatio Sequēti loco iam ſūt illa
de q̇bus a nōnullis dubitatū eſt Reuela
tio Johānis de qua q̇d ſinguli veteꝝ ſen
ſerint: ſuis in locis oſtēdemꝰ. Et ep'la Ja
cobi: ſed ⁊ Jude: Petri quoqꝫ ſcd̄a. et itē
Johis ſcd̄a ⁊ tertia: ſiue he ipiꝰ euangeli
ce: ſiue etiaꝫ alterꝰ eius cognominis oſten
dentur. Poſt hec iam ſcriptura eſt q̄ dici-
tur actꝰ Pauli. ſed ⁊ libellꝰ q̇ appellat̄ pa-
ſtoris. et reuelatio Petri: de q̇bꝯ q̄maxi-
me dubitatur. Fert̄ etiā Barnabe ep'la ⁊
doctrina que dicit̄ apl'oꝝ. Quidā autem
his ſociant etiam euangeliū qḋ dicit̄ ꝟm
hebreos: quo ꝑcipue vtunt̄ illi hebrei q̇
chriſtū ſuſcipe vidētur. ſed in eccl'ia ei cō-
tradicit̄. Que oīa tamen a nobis neceſſa-
rio enumerata ſūt: vt abſqꝫ vlla ambigui
tate clareſceret: que ſint in veteri autorita
te: ⁊ que ſint in q̇bus vel cōtradictio ali-
qua: vel etiam cūctatio: cuꝫ tamē a q̄plu-
rimis eccleſijs recipiātur: ſoleat admitti.
Sed ⁊ de illis ſciendū eſt que ſub nomi-
ne apl'oꝝ ab hereticis ꝓferunt̄: velut Pe-
tri: ⁊ Thome: ⁊ Mathie: ⁊ ceteroꝝ ſimi-
liter apl'oꝝ actus: que appellant euāgelia
ſed ⁊ Andree: ⁊ Johānes: atqꝫ aliorum
apl'oꝝ actꝰ: ꝙ nuſq̄ prorſus in ſcriptis ve
terum: eorū duntaxat qui apl'is ſucceſſe-
runt aliqua mentio eorū: aut cōmemora
tio habetur. In quibꝯ ⁊ ipe ſtilus multuꝫ
ab eccleſiaſtica cōſuetudine deprehendi-
tur eſſe diuerſus. Senſus quoqꝫ ipſe: et
omnia que his inſerunt̄: longe ab apoſto
lica diſſonāt fide. ex quo figmēta eſſe pra
uitatis heretice cōprobant̄. Unde nō in-
ter illa q̇dem de q̇bus dubitari diximus
collocāda ſūt: ſed vt aliena penitꝰ ⁊ a pie-
tatis regula diſcrepantia ꝓpellenda. Ue
rum ad hyſtorie ordinem redeamus.

De Menandro mago.
Capl'm. XXVI.

ſ

Situr Simoni mago Menā
der ſuccedit ſcutū diaboli: non
inferiꝰ ꝑmo ⁊ ipe ſamarites ge
nere. In arte aūt magica ſolꝰ reꝑtus eſt:
qui nō modo equipare: ſed et ſupergredi
impietatē poſſet magiſtri. Maioribꝯ q̇p
pe portentis efferebatur: ſemetipm ſalua
torem dicens ad hoīm ſalutem de celeſti
bus ⁊ inuiſibilibꝯ ſeculis deſtinatum. aſ-
ſerēs nō aliter poſſe vnūqueqꝫ angelos
ſeculi vincere: niſi priꝰa ſemet magice ar-
tis ꝑ ordinem ſuſciꝑet diſciplinam. ⁊ per
baptiſmū a ſe datum imortalis et eternꝰ
effectus: in hac vita ꝑpetuus fieret. Que
omnia ex libris Hyrenei volētibꝯ ſcire ꝑ-
facile eſt. Sꝫ ⁊ Iuſtinus in his ipis in q̇-
bus Simonis fecerat mentionē: etiā de
hoc talia quedā ſcribit. Menandrū que-
dā ſamaritanū ex vico capparathea Si-
monis diſcipuluꝫ: ſtimulis demoniacis
incitatū veniſſe anthiochiam: et q̄pluri-
mos ꝑ artē magicā decepiſſe: ſcimus qui
ħ etiam ſuadere potuit ſectatoribꝯ ſuis: ꝙ
non eſſent morituri. Ex q̇bꝯ in hodiernū

ſunt aliqui ex illo eadē ꝯfitentes. Qđ eſt vere diaboli commentū: vt hoīes magi chriſtianoꝝ ſibi nomen imponerēt: q per hoc ſanctū ⁊ venerabile religionis nr̄e myſteriū macularēt. Qui tn̄ irrident et ſpernūt eccl'iaſtica dogmata: vel de īmortalitate aīe: vel de reſurrectione mortuorum. Uerum hi talibꝰ freti autoribꝰ de ſpe ſalutis ⁊ vite penitus exciderunt.

De ſecta Ebionitorum.
Caplm. XXVII

Sed ⁊ alios idem demon quos ab amore xp̄i ſeparare non poterat: alia nihilominꝰ arte decepit. id eſt ebionios: q̄ interpretant pauperes. Uere eni pauperes ſūt ⁊ egeni in ſciētia glorie xp̄i: quoniā quidē ſolū eū hoīez putant: ⁊ ꝑ pfectū vite ac ꝟtutis virū iuſtū effectū cōmuni etiā natiuitate ex viro ⁊ femina pcreatū. Cuſtodiendā ꝟo cenſent etiaz legis obſeruantiā. nec ſufficere ad ſalutē ſolam xp̄i eſtimāt fidē. Quidā tn̄ ex ipſis refugiunt hāc impietatē: vt ex viro ⁊ femina aſſerāt eum natum: ſed ꝯfitent de ſpiritu ſancto ⁊ maria ꝟgine. nec tn̄ ſemꝑ eū fuiſſe deū ⁊ verbū ac ſapientiā dei fatentur: corꝑalem ꝟo legis obſeruātiā cuſtodiūt. Apl'i aūt Pauli epl'as omnes pariter reſpuūt: ⁊ ipm apoſtatā legi appellāt. Utūtur ⁊ euangelio vno q̄dam: qđ ſcḋm hebreos appellat. Cetera oīa nihili ducunt. Sabbata cuz iudeis ſcḋm legē: nobiſcum dn̄icaz diē ſacratā poſt reſurrectiōez dn̄i obſeruāt. Uñ cōpetenter Ebionite pro paupertate intelligentie appellati ſunt.

De Cherintho praue religionis antiſtite. Caplm. XXVIII

Iiſdem tpībꝰ etiā alterꝰ hereſeos obortū pncipē cherinthum accepimꝰ. De q̄ Gaius (cuꝰ iā in ſupiorībꝰ fecimꝰ mētionē) in diſputatiōnū ſuarū dialogo ita ſcribit. Sed et cherinthus inq̄t ꝑ reuelationes quaſdā quas velut a magno apl'o ꝯſcriptas: ⁊ ꝑ angelos ei reuelatas putaret: talia q̄dam portenta nobisītroducit. Poſt reſurrectiōez terrenū dicit futurū eſſe regnū xp̄i in hieruſalē: ⁊ hoīes in carne iterū ꝯcupiſcētijs ⁊ vitijs: ſubiectā ꝯuerſatiōnē habituros. Cōtra fidē q̄z ſcripturaꝝ quoſdam mille annos deſignat. In q̄bꝰ multa q̄dē ⁊ alia corruptionis opa: ⁊ nuptiaꝝ feſtiuitates dicit futuras: ad eos q̄ libidini ſūt dediti decipiēdos. Sz ⁊ Dionyſiꝰ cū de Iohānis reuelatiōe diſſereret: ⁊ q̄dam ſcḋm ea q̄ antiquitꝰ eccl'ie tradita fuerāt diſputaret: mētionē facit huiꝰ ipiꝰ viri in his verbis. Cherintus inquit a q̄ et cherinthiana hereſis oborta ē: figmētis ſuis auctoritatez magni noīs acq̄rere: ſcḋm ſcripture huius prauā intelligentiaz geſtiebat. q̄ppe cuiꝰ hec erat hereſis: vt affirmaret terrenū futurū eſſe xp̄i regnū. Et q: erat vētri et gule ac libidini deditus: ea futura decernebat q̄ ſibi ꝓpria libido dictabat. Uētris ⁊ eoꝝ q̄ ſub ventre ſunt incitamēta: cibis: potibꝰ: nuptijs p̄dicabat explenda. Et vt aliq̄d ſacranꝰ dicere videret: legales alebat feſtiuitates rurſū celebrādas: et hoſtias carnales iteꝝ ingulādas. Hyreneꝰ ꝟo etiā ſecretiora ipiꝰ heretici in pmo operꝭ ſui libro publicauit. q̄ inde diſcat ſi quis plenꝰ ſcire vult.

De Nicolao ⁊ ſectatoribus ſuis.
Caplm. XXIX.

Sed ⁊ alia hereſis q̄ appellatur Nicolaitaruz perpauco tpe viguit. cuiꝰ etiā in reuelatiōe Iohānis mētio facta ē. Iſti Nicolaū vnum ex illis q̄ cū Stephano ab apl'is ꝯſtituti ſūt diaconi auctorē ſe habere iactabāt. Sed clemens Alexandrinus in tertio libro ſtromatū hec de eo ſcribit. Pulchrā inq̄t valde hic vxorē habuit. Et poſt aſcēſionē dn̄i ⁊ ſaluatoris nr̄i cuz increparet ab apl'is tanq̄ de zelotipie iniuria: pductam ī mediū vxorē ſuā: ſi q̄s eā vellet habere ꝑmiſit. Ex q̄ occaſiōe iſti ꝯſequens putauerūt: vt ſcḋm hoc factū vel dictū Nicolai vnuſq̄ſq carne ſua ī quo delectaret abuteret. Et obtinētes dictū vel factum huiꝰ ſimpliciť vł īnocēter: abſq̄ vlla reuerētia ꝑmiſcuos inūc ⁊ illicitos ꝯcubitus expetiūt: hi q̄ ſub illiꝰ noīe ſectā ſibi ꝓprie libidinis aſſūpſerūt. Mihi aūt compertū ē Nicolaū nullā ꝓrſus agnouiſſe mulierē: pter eā quā in matrimonio acceperat. Cuiꝰ etiā liberi: femine q̄dē: vſq̄ ad vltimā

ſenectutē caſta ꝟginitate durarūt. filius
aūt etiā ipe ſanctitatez incorrupti corꝑis
cuſtodiuit. Que cum ita ſe habeāt: cōſtat
illud ꝙ in mediū aploꝝ ꝓ zelotipie ſuſpi
tione ꝑduxit vxorē: ex cōtemptu vitij vel
libidinis geſtū: q ꝑ h̄ cōtinentē ſe oſtende
ret ei⁹ rei quā nimis putabat expetere: cō
temnendā magis ꝙ̄ expetendam carnis
edocens voluptatē. Qm̄ quidez nolebat
(vt opinor) ſcḋm ſaluatoris p̄ceptū duob⁹
dn̄is ſeruire: libidini: ⁊ deo. Dicunt autē
etiā Mathiā ita docuiſſe aduerſū carnē
pugnandum: ⁊ in nullo ꝓrſus voluptati
ei⁹ ac libidini ꝯcedendū. aīam ꝟo alendā
ſapiētie paſtib⁹: ⁊ ſciencie cibis in maius
ſemꝑ augendā. Hec de illis hereſib⁹: q tē
porib⁹ memoratis a veritate declinantes
cito extincte ſūt: retuliſſe ſufficiat.

De his aplis q nō ſunt aſpernati iura
connubij. Caplm. XXX

c Lemēs ſane h̄ cui⁹ voces anno
tauim⁹ ſcribēs aduerſū eos qui
nuptias ſpernūt: iter cetera etiā
hec dicit. An ⁊ aplos improbāt? Petrus
etenī ac Philippus ⁊ vxores habuerūt:
⁊ filias etiā viris nuptū dederūt. Sed ⁊
Paulū non tedet aplm in quadam epla
ſua mentionē vel ſalutationē facere com
paris ſue. quā ſe ideo negat circūducere:
vt ad p̄dicationē euāgelij expeditior fiat.
Verū qm̄ Clemētis fecim⁹ mentionem:
abſurdum non erit aliā ꝗ̄z ei⁹ memorabi
lem narrationē ꝓferre quā i ſeptimo eiuſ
dem opis libro ita inſeruit. Aiūt inq̇t be
atum Petrū cū vidiſſet vxorē ſuam duci
ad paſſionē gauiſū eſſe electionis grā ac
regreſſionis ad ꝓriā domū: ⁊ exclamaſ
ſe poſt eā cū duceret ac ꝓrio noīe cōpel
lantē dixiſſe. O ꝯiunx memēto dn̄i. Ta
lia ꝯiugia ſanctoꝝ erant. tam ꝑfecta fuit
affectio beatoꝝ.

De Philippi ⁊ Johis exceſſu.
Caplm. XXXI.

i Gitur q̄ de vite exitu Petri vel
Pauli iā in ſuꝑiorib⁹ explana
uim⁹: ſed ⁊ tp̄s Johis quo vi
ta exceſſit ex pte iam dixim⁹: nūc etiaz de
loco quietis ei⁹: ſcḋm fidē Policratꝫ ephe
ſij epi: edocere ꝯueniens puto. Hic etenī
Policrates victori epō vrbis rome ſcri
bens ⁊ ipi⁹ ⁊ Philippi apli ac filiarū ei⁹
pariter meminit dicēs. Sicut iā ſuperi⁹
inſeruim⁹ qḋ magna lumīa in Aſie ꝑtib⁹
dormierunt: q reſuſcitabit dn̄s in nouiſſi
mo die aduētus ſui: cū veniet in glīa ⁊ re
quiret oēs ſāctos ſuos. Dico aūt de Phi
lippo inq̇t q fuit vnus ex aplis: q dormi
uit apud hierapolim. Sed ⁊ due ei⁹ filie
inibi ꝟgines cōſenuere. ⁊ alia ei⁹ filia ſpi
ritusancto repleta ꝑmanſit apud epheſū.
Et Johes ille q ſupra pect⁹ dn̄i recūbe
bat q fuit ſacerdos dei: pōtificale petalū
geſtans: ⁊ martyr: ⁊ doctor optim⁹ apud
epheſum dormiuit. Hoc etiā de locis in
q̇b⁹ requieſcunt in ſomno pacis adieciſſe
ſufficiat. Sz ⁊ Gaius cui⁹ ante mentio fa
cta eſt: i dialogo ſuo quē cū Proculo di
ſputās: ſcribit de filiab⁹ philippi ſimul ⁊
⁊ obitu ipius ꝯſonis vocib⁹ memorat di
cēs. Poſt hec aūt ꝓphetiſſe q̄ttuor fuerūt
Philippi filie. cui⁹ ſepulchrū extat apud
hierapolim Aſie vrbem vna cū filiabus
ſuis. De his aūt ⁊ Lucas in actib⁹ aploꝝ
meminit: cū adhuc apud ceſareā degerēt
Dicit ergo ita. Venim⁹ inq̇t ceſaream: et
ingreſſi i domū Philippi euāgeliſte qui
erat ex ſeptē: manſim⁹ apud eū. Huic aūt
erāt ꝟgines filie q̄ttuor ꝓphetantes. His
igit a nobis de aploꝝ temporib⁹ vel ex
ceſſib⁹ ꝓut potuim⁹: ex ſcripturis veteruz
ꝯgregatis: ſed ⁊ de ſcripturaꝝ canone q i
autoritate habeant libri vel q penit⁹ repu
dientur: q vero medij quodāmodo ad in
ſtructionē ſolā ab eccl'ijs: nō etiā ad indu
bitatā auctoritatē recepti ſint: ꝯſequenter
expoſitis tendamus ad cetera.

Quēadmodū Symeon hieroſolimo
rum epiſcopus paſſus eſt.
Caplm. XXXII

p Oſt Neronez Domicianumq̄
ſub h̄ cui⁹ nunc tēpora memora
mus: ꝑ ſingulas ciuitates ex i
ſolētia ꝓpli ꝑſecutionē in nr̄os accepim⁹
morā. Quo in tp̄e etiā Symeō cleophe
filius: quem ſcḋm hieroſolimis ordinatuz
epm̄ ſupra edocuim⁹. ꝑ martyriuz carnis
vinculis reſolut⁹ eſt. Hoꝝ adſtipulator
ipe ille egeſippus: quē in pluribꝫ iā ꝓdu-

ximus testem. Is ergo refert q̄ a quibuſ-
dam hereticis accuſatus ſit ſupradictus
vir: tanq̄ xpianus: et multis ſuppliciis af-
flictus per multos dies: ita vt etiam iudex
ipſe cū amicis ſuis de eius patiētia mira-
retur. et ad vltimū iuberet ſimili eū qua
dñs ptulit paſſione vitā finire. Sz et ipſa
verba quibus hec ptestatur addere gratius pu
to. Ait ergo: cū de hereticis diceret. Ex
his igitur ipſis accuſauerunt quēdam Sy-
meonem Cleophe filiū: tanq̄ qui eſſet ex
genere Dauid: et xpianus. Et ita martyr ef-
fectus eſt: cum eſſet annorū centū .xx. ſub
Traiano ceſare apud Atticum cōſularē.
Addit autē etiā hoc q̄ accuſatores eius cū
in illis temporibus pquirerent ſi qui ex ge-
nere Dauid et ex regia tribu deſcenderēt:
cōprehenſi ſunt inter ipſos. Q autē Sy-
meon vnus fuerit ex ipſis adiutoribus dñi
vel longeuitas eius indicio eſt: vel euāge-
liorum fides: vbi etiam mater eius maria
cleophe vxor refertur. Sed et alios quoſ-
dam idē ſcriptor refert: pter eos de quibus
ſupra diximus nepotes Jude vnius ex fra
tribus domini p idem tempus ſupſtites
inuentos: et Domiciani temporibus marty
res factos hoc modo ſcribens. Veniunt
igitur hi et pſunt omni eccleſie tanq̄ mar
tyres et ppinqui dñi. et reddita pace eccle-
ſie pmanſerunt vſq̄ ad tempora Traiani
ceſaris: vſq̄quo conſobrinus dñi Syme-
on: de quo ſupra diximus: filius cleophe:
calumniā pateretur ab hereticis tanq̄ chri-
ſtianus cōſulari delatus. Cumq̄ multo tē-
pore ſuppliciis fuiſſet affectus: martyrio
pſummatus eſt. omnibus qui aderāt et ipſo
iudice mirantibus: vt centū viginti annorū
ſenex crucis ſuppliciū ptuliſſet. Poſt hec
idem ſcriptor addit etiam hoc. q̄ vſq̄ ad
illa tempora virgo munda et imaculata
pmanſit eccleſia. corruptoribus veritatis et
diuini verbi temeratoribus: aut nuſq̄ om-
nino extantibus: aut etiam ſi qui forte fuerāt
in occultis et abditis hiatibus terre delite-
ſcentibus. Vt vero et apoſtolorū chorus:
et omis illa etas que a domino ſuſceperat
viue vocis auditū: de hac luce diſceſſit:
tum velut in vacuā domū falſe doctrine
impius ſe error īmerſit: et tanq̄ vbi nullus
iā diuini cēſus defenſor exiſteret nudato
(vt aiūt) capite corripiētes arma mēdacii
oppugnare aplicā veritatē nitunt. Sed
iſtud bellū intrinſecus gerebat. Perſecutio
nū vero extrinſecus pondus vrgebat eccle
ſiam. Et tam imenſe caterue martyrum
quotidie iugulabantur: vt Plinius ſcds qui
tūc puinciā adminiſtrabat: multitudine
interemptorū pmotus: referret ad impato-
rem q̄ innumera hominū milia quotidie ob-
truncarent: in quibus nihil omnino ſceleris de-
phenderet admiſſū: aut aliquid ptrariū ro
manis legibus geſtū: niſi hoc ſolū q̄ ante
lucanos hymnos chriſto cuidā canerent
deo. adulteria vero vel cetera huiuſmodi
crimina apud eos illicita haberi: et peni
tus arceri. cetera vero ſcdm leges eos age-
re cōmunes.

Vt Traianus chriſtianos vetuerit in
quiri. Capitulum .XXXIII.

a D quē tūc Traianus reſcripſit ſui
auctoritate decreuit: vt xpiani
quidē non requirant: ſi qui tñ inci-
derint puniant. Per quod ex pte aliq pſecu
tionis ſedatum putabat incendiū. Sed
his qui nequitiā ſuā aduerſum nos exer
cere cupiebāt: ledēdi occaſio nō videbat
exempla. Interdū enī populus inſtigabat
interdū etiā iudex occaſionibus vtebatur:
et negabat queſitos quos punire voluiſſet
oblatos. Hec Tertullianus in apologeti-
co ſuo dicit: ex quo poſſunt inſtrui plenius
ſcire cupientes.

Q eccleſiam romanā quartus rexit Eua-
riſtus. Capitulum .XXXIIII.

i Situr in vrbe roma tertius ab
aplis Clemens nouē annis ſa-
cerdotio pfunctus: Euariſto di
uini verbi tradidit myſterium.

Q ter pfuit hieroſolimis Juſtus.
Capitulum .XXXV.

i A hieroſolimis vero Syme-
one de quo ſuperius diximus de-
functo: Juſtus quidā ex his qui
de circumciſione ad fidem xpi venerant:
epatū ſuſcepit. Quibus tēporibus apud Aſiā
ſuperat adhuc et florebat ex aplorū diſci-
pulis Policarpus Smyrneorū eccleſie
eps. et Papias ſimiliter apud Ierapolim
ſacerdotiū gerens.

De Ignatio et epiſtolis eius.
Caplm. XXXVI

ſ Ed ⁊ ĩ nr̃a q̃ȝ tp̃a fame celebritate vulgatus Ignatius: apud anthiochiã poſt Petrum ſcd̃a ſucceſſione ep̃atũ ſortitus eſt. Quẽ ſermo tradidit de ſyrie partibꝫ ad vrbem romaȝ trãſmiſſũ: ⁊ ꝓ martyrio xp̃i ad beſtias datũ. Quiq̄ȝ cũ ꝑ aſiã ſub cuſtodia nauigaret: ſingulas quaſq̄ȝ digrediẽs ciuitates: ⁊ eccl'ie ꝓpl'os euangelicis cohortationibus edocebat in fide ꝑſiſtere: et obſeruare ſe ab hereticoꝝ cõtagijs: q̇ tũc primũ copioſi⁹ cep̃ant pullulare. ⁊ vt diligenti⁹ ac tenaci⁹ apl'oꝝ traditionibꝫ inhererent quas traditões cautele gratia: ⁊ ne quid apud poſteros remaneret incerti: etiam ſcriptis ſe aſſeruit epl'is reliq̇ſſe. Deniq̄ȝ cũ ſmyrnã veniſſet vbi Policarpus erat ſcribit inde vnã epl'am ad epheſios: eorũ q̄ȝ paſtorẽ. in qua meminit ⁊ Oneſimi: et aliã magneſie ciuitati que ſupra Menãdrum iacet. in qua ⁊ epi Daniel mentionem facit. Sȝ ⁊ eccl'ie q̄ eſt trallis ſcribit cuius principẽ tũc eſſe polybiũ deſignauit. In ea ꝓo quaȝ ad romanã eccleſiam ſcribit: dep̃catur eos ne ſe tãq̄ȝ ſupplicijs ſuis parcẽtes velut ſpe priuare martyrio ⁊ his aliquanta vtit' verbis. A ſyria inq̇t romam vſq̄ȝ cum beſtijs terra mariq̄ȝ depugno: nocte ac die connexus ⁊ colligat⁹ decẽ leopardis militibꝫ dico ad cuſtodiẽdum datis. Qui ex beneficijs noſtris ſeniores fiũt. Sed ego eoꝝ nequicijs magis erudior. Nec tamen in hoc iuſtificat⁹ ſum. O ſalutares beſtias que p̃parantur mihi: qñ venient: qñ emittent: quando eis frui licebit carnib⁹ meis: Quas ⁊ ego opto acriores parari: ⁊ inuitabo ad deuorationẽ mei: ⁊ dep̃cabor ne forte vt ĩ nonnullis fecerũt timeãt ꝯtingere corp⁹ meũ Quinĩmo ⁊ ſi cunctabunt' ego vim faciã ego me ingerã. Date queſo veniã. ego noui q̇d expediat mihi. nunc incipio eſſe diſcipul⁹ xp̃i. Faceſcat inuidia vel hũanus affectus vel nequicia ſpiritalis: vt ieſum merear adipiſci. Ignes: cruces: beſtie: diſperſiones oſſium: diſcerptioneſq̄ȝ membrorũ: ac totius corꝑis pene: ⁊ om̃ia ĩ me vnũ ſupplicia diaboli arte q̄ſita cumulẽtur: dũmodo ieſum xp̃m merear adipiſci. Hec ⁊ mul'ta alia his ſil'ia ad diuerſas eccleſias ſcribit. Sed ⁊ ad Policarpũ virũ velut apl'icum datis lr̃is anthiochenã ei eccl'iaȝ p̃cipue cõmẽdat. Ad ſmyrneos ſane ſcribẽs vtit' ꝟbis q̇buſdã: vñ aſſũptis neſcim⁹: q̇bus hec de ſaluatore ꝓloquit'. Ego aũt poſt reſurrectionem q̃ȝ in carne eũ ſcio fuiſſe ⁊ credo. Nã ⁊ cum veniſſet ad Petrũ: ceteroſq̄ȝ ait eis. Accedite ⁊ videte: q2 nõ ſũ demoniũ incorporeũ. Qui ⁊ ꝯtingẽtes eũ crediderũt ei. Scit autẽ ⁊ Hyrene⁹ martyriũ eius: ⁊ mẽtiõem facit ſcriptoꝝ ei⁹ ꝑ hec verba. Sicut dixit mihi q̇daȝ ex nr̃is ꝓ martyrio xp̃i dãnatus ad beſtias. frumentũ inq̇t ego ſũ dei. Beſtiarũ dentibꝫ molor et ſubigor: vt panis mũdus efficiar xp̃o. Sȝ ⁊ Policarp⁹ horum memoriã facit in epl'a quã ad philipenſes ſcribit ꝑ hec Dep̃cor inq̇t omnes vos obediẽtie op̃am dare: ⁊ meditari patientiã quã vidiſtis in Ignatio et Rufo ⁊ Zoſimo beatis viris. p̃cipue aũt ĩ Paulo: ⁊ ceterꝭ apl'is q̇ fuerũt apud vos ſciẽtes: q2 hi oẽs nõ inuacuũ: ſȝ ꝑ fidẽ ⁊ iuſticiã cucurrerũt: vſq̄ȝ quo ꝑuenirẽt ad locũ ſibi a dño p̃paratũ. Om̃ quidẽ paſſionuȝ eius ꝑticipes extiterũt. nec dilexerũt preſens ſeculũ: ſȝ eũ ſolũ q̇ ꝓ ipſis ⁊ ꝓ nobis mortu⁹ ẽ ⁊ reſurrexit. Et poſt pauca ſubiũgit. Scripſiſtis mihi ⁊ vos ⁊ Ignati⁹ vt ſi quis vadit ad ꝑtes ſyrie deferat lr̃as ad vos. Qd faciã cũ tp̃s inuenero. Miſi tam vobis ⁊ Ignacij epl'as: et alias ſi q̄ ſunt que ad nos tranſmiſſe ſũt: ex q̇bꝫ vtilitatẽ maximã capiatis. Cõtinẽt eñi de fide ⁊ patientia inſtructiõeȝ ꝑfectã. f'm dñi p̃ceptum. Hacten⁹ de Ignatio.

De q̇buſdã euangeliſtis ⁊ quibꝫ tp̃ibꝫ eminebãt. Caplm. XXXVII.

p Oſt hũc rexit eccl'iam ciuitatis Anthiochene heros Inter eoſdem ſane floruit vir eque inſignis Quadrat⁹. q̇ vna cũ Philippi filiabꝫ in ꝓphetica gr̃a celeberrim⁹ fuiſſe ꝓhibetur. Sed alij plurimi ꝑ idem temp⁹ apoſtolorum diſcipuli ſuꝑſtites erant: qui eccleſie fundamẽtis q̄ ab illis iacta fuerãt digniſſima deſuper fidei edificia cõſtrue-

bant:augentes in omnibꝫ ꝑdicatiōeꝫ ver
bi dei: ⁊ ſalutaria ei⁹ ſemina regni celorū
ꝑ oēꝫ terrā lati⁹ diſſcrētes. Deniqꝫ nōnul
li ex his ardētiores diuine philoſophie
cupiditate ſucceuſi: animas ſuas ꝟbo dei
conſecrabant: explentes ꝑfectionis ſalu-
tare ꝑceptū: vt facultates ſuas ꝑmo indi
gentibꝫ diuidentes expediti ad ꝑdicādū
euangeliū fierent. vt ſi qbus forte ꝑuin-
cijs nomē fidei eſſet incognitū ꝑdicarēt
Primaqꝫ apud eos fundamēta euāgelij
collocantes: atqꝫ electis quibuſqꝫ ex ipis
officium regende eccl'ie quam fundaue-
rant cōmittētes. ipi rurſū ad alias gētes:
aliaſqꝫ ꝑuincias ꝑperabāt: et euangeliſta
rum fungebātur officio. quoſqꝫ ſimiliter
vt in exordio apl'os diuinorum ſignoruꝫ
comitabatur effectus ⁊ ſancti ſpirit⁹ gra-
tia: ita vt videres vna allocutiōe ītegros
ſimul populos ad cultum diuine religio
nis adduci: et ꝑdicantiū ꝟbis nō eſſe tar-
diorem audientiū fidē. Verū qm̄ impoſ-
ſibile nob̄ eſt ſingulos enumerare: q̄ poſt
apl'oꝝ ꝑmas ſucceſſiones ī eccl'ijs q̄ per
orbem terre ſūt: vel principes: vel euāge-
liſte fuerūt: vel paſtores: illos tātūmodo
cōmemoraſſe ſufficiat: quoꝝ libris inſer-
ta ad nos vſqꝫ fidei ⁊ ꝑdicationis moni-
mēta venere. vt Clemētis: ⁊ Ignacij: cete
rorūqꝫ quoꝝ ſupi⁹ fecimus mentionem.

De epl'a Clemētis: alijſqꝫ ſcꝑturis ei⁹.
Caplm̄. XXXVIII

C Lemens tm̄ in epl'a quā Corin-
thijs ſcribit meminit epl'e Pau
li ad hebreos: ⁊ vtit̄ ei⁹ teſtimo
nijs. Vn̄ ꝯſtat ꝙ apl's tāqꝫ hebreis mit-
tendā patrio eā ſermone cōſcripſerit. ⁊ vt
qdam tradūt Lucā euangeliſtā: alij autē
hunc ipm̄ Clementē interꝑtatū eſſe: Qđ
⁊ magis verū eſt: q2 ⁊ ſtilus ipe epl'e Cle
mentis cum hac ꝯcordat: et ſenſus nimi-
rū vtriuſqꝫ ſcripture plurimā ſimilitudi-
nem ferunt. Dicit̄ tm̄ eſſe ⁊ alia Clemētis
epl'a cui⁹ nos noticiā nō accepim⁹. ſed et
alia ei⁹ opuſcula non minima a nōnullis
haberi ꝓhibent̄. velut Petri ⁊ Appionis
diſputatio. q̄ ī vſu a veteribꝫ habita mini
me repim⁹. q2 nec pura ī eis ⁊ incorrupta
aplice fidei regl'a manſiſſe deꝓhendit̄.

De libris Papie.
Caplm̄. XXXIX

P Apie q̄z ferūt̄ qnqꝫ libri. q̄ atti-
tulāt̄ ꝟboꝝ dn̄icoꝝ explanatio
Hoꝝ facit ⁊ Hyrene⁹ mētiōem
ꝑ hec ꝟba. Hec autem et Papias Iohis
auditor: Policarpi ꝟo ꝯdiſcipul⁹ ⁊ ſoda-
lis: vir vn⁹ ex antiqs: ꝓteſtat̄ ī ꝑmo libro
ſuo. Quīqꝫ enī volumina ꝯſcripſit. Hec
qdē Hyrene⁹ de Papia. Ipe ꝟo de ſe ita
indicat tanqꝫ q̄ nō ab apl'is: ſꝫ ab eoꝝ di-
ſcipulis ſuſcepit fidē. ꝑ hec ꝟba. Non pi-
gebit aūt nos tibi oīa q̄ quondā a ꝑſbyte
ris didicimus: ⁊ bene retinem⁹: recordan
tes exponere cū interꝑtationibꝫ ſuis: ⁊ vt
ſe eorum veritas habeat explicare. Neqꝫ
enī multa dicentibꝫ: ſꝫ vera tradentibꝫ au
ſcultauim⁹. neqꝫ his q̄ hoīm ꝑcepta: ſꝫ q̄
dn̄i mandata memorabāt ab ipa verita-
te ſuſcepta. Qđ ſi qn̄ aduenīſſet aliqs ex
his q̄ ſecuti ſunt apl'os: ab ipo ſedulo ex-
piſcabar qd Andreas: qd Petr⁹ dixerit.
Quid aūt Philipp⁹: vel Thomas: quid
ꝟo Iacobꝫ: qd Iohes: aut qd Matthe⁹
vel ali⁹ qs ex diſcipulis dn̄i: queue ari-
ſtion vel Iohes ꝑſbyter: ceteriqꝫ diſcipu
li dicebāt. Nec enī tm̄ mihi libroꝝ lectio
nes ꝓdeſſe credebā: q̄tū viue vocis ꝑſen-
tiſqꝫ magiſteriū. Sed mihi dignū vide-
tur intēdere ꝙ ſcđo nomē Iohis enume-
rat: ⁊ eū qdē: cui⁹ primo meminit: Petro
⁊ Iacobo ac Mattheo: ceteriſqꝫ apoſto
lis ſociat. quē ſine dubio ipm̄ euāgeliſtā
eſſe ⁊ aplm̄ ꝯſtat. Aliū ꝟo Ioheꝫ diſtin-
ctione qdā facta extra apl'oꝝ numeꝝ col-
locat: ꝑferēs ei ariſtionē quendam. et eui
denter eū ꝑſbyterū noīat: vt ꝑ hec cōpro-
betur verū eſſe illud qđ qdam aſiani ſcri-
bunt: ꝙ duo ſint apud epheſū ſepulchra:
⁊ vtrūqꝫ Iohānis appelletur. Quibus ſi
diligentius intendamus: fortaſſis ſecun-
dus hic erit Iohānes: ſi ille non creditur
primus ſub cuius nomīe reuelatio habe
tur q̄ appellatur Iohis. Sed et hic ipſe
de quo nobis ſermo eſt Papias: apoſto
lorum ſe ꝟba ab his q̄ ſecuti eos fuerant
Ariſtione videlꝫ ⁊ Iohāne ꝑſbytero aſſe
rit ſuſcepiſſe. Unde ⁊ frequēter noīatim
in cōmentarijs ſuis: a Iohe ⁊ Ariſtione
traditū ſibi de ſingulis qbuſqꝫ cōmemo-

rat. Meminit ſane idē ipe etiā de q̇buſ-
dam mirabilib⸫ in opere ſuo: q̄ ꝑtereūda
minime cēſeo. Per Philippi enī euāgeli-
ſte filias ꝓphetiſſas hec ſibi tradita eſſe
deſignat. mortuū reſurrexiſſe temporib⸫
ſuis dicit. Sʒ ⁊ de Iuſto q̇ cognoiat⁹ eſt
Barnabas refert miraculū ingens. q꞉ ve
nenū biberit ⁊ nihil ex hoc triſte ꝑtulerit:
ꝓpter dn̄i fidem. Iuſt⁹ aūt ipe eſt hic: qui
poſt ſaluatoris aſcenſum a ſanctis aplis
cū Mathia ad aplatus ſortem ſtatutus
eſt. ſicut in actib⸫ aploꝝ cōmemorat̄. Di-
cit aūt ⁊ alia plurima a maiorib⸫ ſibi tra-
dita miracula. et nouas q̄ſdam ꝑabolas
ſaluatoris: et doctrinā incognitā: magiſ-
qʒ fabuloſam. mille annos futuros poſt
reſurrectionē: q̇b⸫ corꝑaliter regnum xp̄i
in hac terra futurū ſit. Sed ego puto cū
ſpirituales ⁊ myſticas aploꝝ traditiōes
corporaliter ⁊ ſm̄ lr̄am ſuſcepiſſe. nec po
tuiſſe diſcernere ea q̄ illi in figuris velut
lactantib⸫ ⁊ puulis loq̄bant̄. q̇ ⁊ reuera
etiā ex ipis q̄ cō ſcripſit opuſculis: exigui
ſenſus vir: ⁊ mi̇ni⁹ capacis oſtēdit. Mul-
tis tn̄ poſt ſe eccl'iaſticis viris erroris hu
ius p̄buit cauſas: auctoritatē dogmati tā-
tū ex vetuſtate tribuens: non etiā ex rōne
dictoꝝ. ſicut Hyreneo. ⁊ ſi q̇s ali⁹ cum in
hac ꝑte viſus ē ſequi. Alia qʒ q̄plurima
ſupra memorati Ariſtionis refert: tāq̄ ei
ex verbis dn̄i tradita: et Iohis p̄ſbyteri.
q̄ ſi q̇s vult pleni⁹ noſcere: ipos eius rele
gat libellos. Nos tn̄ illō aſſumemus ex
his: qd̄ de Marco euāgeliſta his protu-
lit verbis. Etiam h̄ inquit p̄ſbyter narra-
bat: q̄ Marcus interpres fuerit Petri: ⁊
q̄cunqʒ meminerit ab eo dicta ꝯſcripſerit
Non tn̄ ꝑ ordinē ea q̄ a dn̄o dicta ſūt vel
facta digeſſerit. q꞉ non ipe auditor dn̄i fu
erit vel ſectator: ſʒ nouiſſime (vt dixi) Pe
tro adheſit: ad vſum ac miniſteriū p̄dicā-
di: nō ad ꝯſcribēdos dn̄i ſermones. Ita
qʒ nihil peccauit Marc⁹ in eo q̄ ita q̄dā
ſcripſerit: q̄ſi qui paſſim audita recordari
videat̄. Et h̄ solū ſatis egit: ne q̇d ex audi
tis omitteret: aut aliq̇d falſum ſcriberet.
Hec de Marco ſcribit Papias. Sed et
de Mattheo ita refert. Matthe⁹ q̇dem
ſcripſit hebreo ſermone. Interp̄tat⁹ ē aūt
ea q̄ ſcripſit vnuſquiſqʒ ſicut potuit. Hec
etiā de Mattheo. Vtit̄ ſane idem Papi
as teſtimonijs ex epl'a Iohis prima: et
Petri ſimiliter prima. Simul ⁊ hyſtoriam
quādā ſubiūgit de muliere adultera: que
accuſata eſt a iudeis apd̄ dn̄m. Habetur
aūt in euāgelio qd̄ dicit̄ ſm̄ hebreos ſcri-
pta iſta ꝑabola. Sʒ de his iſta ſufficiāt.

Explicit liber tertius.

Incipit liber quart⁹ eccl'iaſtice hyſto-
rie: cum capituloꝝ annotatione.

Qui ſub imperio Traiani Romanoꝝ
vel Alexandrinoꝝ ep̄i fuerint.

Capl'm. I.

D

Duodecimo
anno principatus Traia-
ni ceſaris: Cerdo que pau-
lo ante memorauim⁹ Ale-
xandrinorū gubernare plebē dicim obijt.
poſt quem q̄rt⁹ ab apoſtolis Prim⁹ no-
mine ſacerdotij inibi iura ſuſcepit. Eadē
tempeſtate Alexander quoqʒ rome: cum
octauū annū Euariſtus ſacerdotalis ad-
miniſtrationis impleſſet quinta ſucceſſi-
one poſt Petrū atqʒ Paulum plebis gu
bernacula ſortitus eſt. Et quidem ſalua-
toris noſtri inſtitutio: eccleſiarūqʒ profe-
ctus creſcebat indies. Iudeorum porro
funera denſiſſimis cladib⸫ exagitabātur
Itaqʒ poſtq̄ p̄dictus imperator annum
octauūdecimū principatus ingreſſus eſt
rurſuʒ iudeorū tumultus exarſit. quo ma
gnus mox numer⁹ gētis ei⁹ occubuit. Nā
⁊ Alexādrie ⁊ ꝑ Egyptum vel Cyrenen-
ſemqʒ atroci quodā ſeditioſoqʒ ſpiritu ex-
agitati: primo ſimul cōmanentib⸫ viciniſ-
qʒ gentibus inferre certamina. Tum de-
inde paulatim ſeditione creſcente ſequen
ti iam anno bellum publicum ⁊ non mi-
nimum intulere romano duci. Tūc lupo
cuidaʒ in partibus egypti ac ſane primo
prelio iudeos ſecuta victoria eſt. Sʒ gen
tiles qui ex acie fugerāt irrūpentes Ale-
xandriam. iudeos ſi quos forte inibi rep
pererant captos interemere. Quoꝝ auxi
lio deſtituti: reliqui q̇ apd̄ Cyrenen rebel
les extiterāt velut deſperantes ad agros
egypti ⁊ caſtella vaſtāda vertūt̄ duce lu-

¶. Aduerſus hos imꝑator mittit cū exer
citu peditū atq̄ equitū, ſ3 ⁊ nauali manu
Marciuz turbonē, q̄ multis ſane prelijs
nec paruo tp̄e ꝯſumptis multa milia iu-
deoꝝ nō in ō apd Cyrenē: ſ3 ⁊ i egypto q̄
Luce auxiliū ferebāt ꝓſtrauit ac ꝑculit.

Qualia ſub eodē paſſi ſunt iudei.
Caplm. II

p Rinceps ꝓo. romanꝰ etiaz eos
q̄ apud Meſopotamiā cōſiſte-
bant iudeos ratꝰ ſilia auſuros:
Lucio quieto p̄cipit delere, ꝓuinciā fun-
ditꝰ, ac totā gentē penitꝰ excidere. Tū ille
directa acie magnā eoꝝ multitudinē ſter-
nit. Cuiꝰ facinoris gr̄a quietꝰ remunerati
onis vice ab īꝑatore ꝓuīcie iudee iudeptꝰ
eſt p̄ſidatum. Sz hec etiā grecoꝝ gentili-
um hyſtoriographi per ſingulas quaſq̄
etates ordine eodē memorie tradiderūt.

Qui ſub Adriano fidei defenſiōes ſcri
pſerint. Caplm. III

t Raiano aūt viginti ānis minꝰ
ſex menſibꝯ principatu ꝑfuncto
Elius adrianus in ſceptra ſuc-
cedit. Huic quadratus orōne ſplēdidiſſi-
ma Apologeticū librū ꝓ noſtra religiōe
ꝯſcriptū: ⁊ validiſſimis cōmunitū aſſerti
onibꝯ obtulit. Qm̄ quidē maligni q̄dam
hoīes ſub eodē p̄ncipe noſtros nitebant̄
inceſſere. Qui liber hodieq̄ ſeruat̄ ⁊ apd
nos ⁊ apud multos ex fratribꝯ noſtris. Ex
q̄ volumine indicia magni cuiuſdaz viri
⁊ mētis ac fidei apoſtolice: eius ſc3 q̄ con
ſcripſerat colligunt̄. Idē igit̄ ip̄e ſue anti
quitatis ſpecimē talibus exp̄mit verbis.
Noſtri autez ſaluatoris inq̄t oꝑa ſemper
aderāt viua ⁊ vera: in his q̄ ſanati fuerint
⁊ in his q̄ a mortuis excitati ſūt. Nō eni
viſi ſūt tātūmodo vl' reſurgere vel ſanari
ſed ꝑpetuo ab hoībꝯ videbāt̄: non tm̄ ſal
uatore p̄ſēte: ſed ⁊ poſt diſceſſū eiꝰ multis
tp̄ibꝯ: ita vt aliquāti q̄ ab eo vel curati vl'
reſuſcitati ſūt etiā ad nr̄a vſq̄ tēꝑa ꝑdura
rint. Et de h̄ q̄dē ſatis dictū. Sz ⁊ Ariſti
des vir fidelis ⁊ pietate nr̄e religiōis im-
butꝰ: q̄drato ſimile volumē ad Adrianuz
ꝓ fidei nr̄e rōne ꝯſcripſit. Cuiꝰ etiā nunc
ſcripta ſeruant̄.

Qui ſub eodē romanoꝝ Alexandrino
rūq̄ fuerint ſacerdotes.
Caplm. IIII

t Ertio aūt eiuſdē p̄ncipatꝰ āno
Alexāder ep̄s romane vrbis ſa
cerdotiū ſil' ac vitā finiuit decē
nio expleto. Huic ſubrogatus ē Xyſtus.
Sz ⁊ Alexādrie eodez tp̄e defūcto p̄mo
duodecimo ſui ſacerdotij āno ep̄atū Iu
ſtus excepit.

Ep̄i hieroſolimoꝝ ab exordio ſaluato
ris vſq̄ ad tempora memorata.
Caplm. V.

i N hieroſolimis ſane epoꝝ tē-
pora ſucceſſioneſq̄ nullis ad ī-
tegrū monimentis ꝯſeruata re
perimꝰ, eo q̄ valde ad breue p̄ns tempus
mortis ſcelerit ate p̄repti: ſacerdotio ſingu-
li quiq̄ functi ꝓhibebāt̄. ita vt q̄uīs ex ve
terū lectiōe cōperior ad tēꝑa vſq̄ princi-
pis Adriani ſub quo iudei excidiū paſſi
ſūt: tradāt q̄ndecim epoꝝ ſucceſſiōes eſſe
decurſas. Quos oēs aiūt hebreos antiq̄
originis extitiſſe: ⁊ ſcientiā xp̄i fidelit̄ re-
cepiſſe. ⁊ idō incūctāter ab his q̄ poterāt
de fidei merito iudicare: ſacerdotio q̄3 vi
ſos eē digniſſimos. Quippe cū oīs tūc ec
cleſia ex hebreis fidelibus coaceruata fir
mataq̄ videret̄: incipiētibꝯ ab ap̄lis ⁊ ꝑ-
durātibꝯ nimirū vſq̄ ad illō tp̄s excidij
q̄ iudei iteꝝ deficientes: a romanis mag
nis rurſū p̄lijs ſubiugati ſūt. Igit̄ q̄ per
idē tp̄s aſſumere epos ex circūciſiōe ceſ-
ſatū eſt: neceſſariū videt̄ oēs a p̄mo vſq̄
ad id tp̄is enumerare pariter ſacerdotes.
Primꝰ itaq̄ Iacobꝰ q̄ dn̄i frater ē habi-
tus. Poſt hūc Symeō electꝰ ē, tertiꝰ Iu-
ſtus, Zacheus q̄rtus, deinde Tobias q̄u
tus. ⁊ Beniamin ſextꝰ, ac ſeptimꝰ Iohes.
tū Mathias quē Philippꝰ excepit, cui de
cimꝰ Seneca ſubrogatꝰ eſt. Iuſt̄ꝰ deinde
ac duodecimus Leui, poſt huuc Effrē ⁊
q̄rtuſdecimꝰ Ioſeph, ac finis oīz Iudas.
Iſti ſūt fere omēs q̄ hieroſolimis ep̄i ab
ap̄lis ad illa vſq̄ tp̄a q̄ ſupꝰ deſignaui-
mus plebi illi ex circūciſiōe p̄fuerūt. Ro
me aūt duodecimo anno memorati p̄nci
patꝰ: Sixto duodecim ānis eccl'ie guber
nacul' fūcto Teleſphorꝰ ſeptimꝰ ab ap̄lis
ſubrogat̄. Anno poſt quem ⁊ vno menſe

alexandrine eccleſie moderamen Eume-
neus ſexta ſucceſſione ſuſcepit cum deceſ
ſor eiꝰ vndecim annis ꝑplo prefuiſſet.

Excidiū nouiſſimū iudeoꝝ tēporibꝫ
Adriani. Caplm. VI.

v Erum iudaicis motibꝫ ac facti
onibꝫ rurſus ad maiora ꝓgreſ-
ſis Rufus iudee p̄ſidens arma
ta manu ſibi ab imꝑatore decreta inſolen
tiam gentis acerrime cōprimebat: multa
milia paſſim viroꝝ feminarū puerorūqꝫ
conficiens. quoꝝ terras iure belli roma-
no vēdicabat imperio. Tēpore quo iſta
gerebantur ducebat exercitū iudeorum
Barchochadas q̄daꝫ (qđ nomen ſignifi
cat ſtellaꝫ cecam) vir crudelis ꝛ ſceleſtus.
Sed ex vocabulo ſuo velut vilibꝫ manci
pijs pſuadebat ſe ob ſalutem eoꝝ ſidus
magnū celitus eſſe delapſum: egris mor
talibus lōga obſcuritate dānatis ferre lu
cis auxilium. Igit̄ cum maxime belli hu
ius fomenta ↄcreſcerent: octauodecimo
anno p̄ncipatꝰ eiuſdē apud Bethera opi
dum ꝑualidū Hieroſolimis vicinū cum
longior a romanis tēderet̄ obſidio: fame
ac ſiti ꝓ duellibus ītrinſecus ad extremū
internitionis adductis. poſtq̄ʒ dū ipe p̄-
cipue incitas ſuo facinore penas exol-
uit: oīs hec natio iam ex illo ab omni re-
gione finitima ab hieroſolimoꝝ penitꝰ
arcebatur cum ſanctione diuine legis. tū
maxime ↄſtitutionibꝫ ꝛ decretꝫ Adriani:
ita vt ne de celſiore q̄dem ꝓſpectu eminꝰ
cis ſaltem paternū ſolū ꝓfanis obtutibꝫ
liceret inſpicere. Ariſtopelleꝰ hiſtoriogra
phus iſta ꝓſequitur. Ita factū eſt vt ciui
tas poſt interitum iudaice gentis incolis
mox in eā ꝑegrine nationis ↄfluentibus
ꝑmutatis ciuibꝫ etiam ipa Helia appella
retur: ex cognomento imperatoris Helij
adriani. et vt in romanoꝝ ius tota ↄuer-
ſa ritum pariter mutaret ꝛ nomen.

Qui tēporibus hiſdeꝫ falſi noīs ſcien-
tie principes extiterunt.
Caplm. VII

ſ Iitur ex gentibꝫ vt inibi cepit
eccleſia congregari: primꝰ poſt
ep̄os ex circūſione ſacerdotiū
ciuitatis illius accepit Marcꝰ. Cūqꝫ iā
refulgentibꝫ in modum clariſſimoꝝ ſide-
rum eccleſijs: vbiqꝫ terraꝝ vigente etiam
ꝑ omne hominū genus fide: q̄ cuncti pa
riter in ſaluatorem ac dn̄m noſtrū Ieſum
xp̄m integre ꝛ ↄſtāter crediderant: ille to-
tius bonitatis emulus demon: vtpote ve
ritatis inimicus: ꝛ ſalutis humane hoſtꝫ
ꝑpetuus: omnia molimina ↄtra dei eccle
ſiam verſans q̄ prius externis eam ꝑſecu
tionibus ꝛ hoſtilibꝫ oppugnauerat: nunc
malignis q̄buſdam viris ꝛ deceptoribus
reptis inteſtino bello eā quatere nitit̄: ſcꝫ
vt fraudulenti fallaceſqꝫ homines noſtre
religionis: ſimulato tm̄ nomine induti: fi
delium q̄dem ſi q̄s forte perſuaſionis ſue
fraude deciperēt peſſundarēt. Ignorātes
vero fidei noſtre myſteriū ꝑuerſis ꝛ fera
libus ſuis vel geſtis vl' aſſertionibꝫ impe
ditos a deſiderio vere fidei ꝛ ſalutis lon-
gius ſubmouerēt. Igitur humane gene-
ris deceptor antiquus poſt Menandrū
quē ſupra retulimꝰ Simonis ſucceſſorē
velut quandā beſtiā bino ore ſibilantē: bi
niſqꝫ liguis diabolica venena vibrantēꝫ:
Saturninū quendā anthiochie genituꝫ
et baſiliden alexandrie ortū ꝓduxit Quo
rum vterqꝫ ſuis ī regionibꝫ officinas im
pie ac deo inuiſe cōdidit diſcipline. Et q̄
dem in omnibꝫ pene Saturninū eadem
q̄ Menandrū cōmentatuꝫ eſſe ſignificat
Hyreneꝰ. Baſiliden ꝟo ſub p̄textu myſti
ce doctrine in īmenſū tetendiſſe mentis
impie cogitatū: dum ꝓdigioſa fabularuꝫ
figmenta ſibimet complacerent.

Qui fuerint tūc eccl'iaſtici ſcriptores.
Caplm. VIII

ſ Ed de cōtra multi admodū ec-
cleſiaſtici viri ꝓ veritate fortiter
ſtare. ac ſcriptis q̄ꝫ ꝛ aſſertiōibꝫ
vera ratione ſubnixis ꝓ ap'lica ꝛ eccl'iaſti
ca traditione certare: vt ex libroꝝ moni-
mentis etiaꝫ poſteris ad cauenda hereti-
corum venena munimē ꝛ ſubſidiū p̄berē
tur. E quibꝫ ꝑuenit ad nos liber celeber-
rimus. ſcriptoris id tēporis Agrippe ca-
ſtoris. confutationē Baſilidis validiſſi-
mā ↄtinens. ꝑ quē verſutia: ac calliditas
viri ad decipiendū nimis apta detegitur

Deniqꝫ cum publicaret clꝰ archana dixit
eum de euangelio q̇dem quattuor et vi-
ginti cōmentarios ꝯdidiſſe. Prophetas
ꝓo ſibimet nūcupaſſe quoſdam barcha-
ban ⁊ barchob: alioſqꝫ q̇ nunqꝫ extiterāt.
quos ipſe tn̄ cōſtituerit ſibi. ac barbaris
vocabulis vt eſſet appellatio ipa terribi-
lis nominaris. Docere etiā eum refert im-
molata abſqꝫ vllo reſpectu cōſcientie de-
guſtanda: ⁊ ſine ſcrupulo atqꝫ indifferen-
ter fidē negandaꝫ ꝑſecutionis tꝑibꝫ. Se-
ctatoreſqꝫ ſuos ad morē Pythagoricum
docuit q̇nquēnio ſilere. Addit alia quo-
qꝫ non pauca. q̇bꝫ ſecte huius errorem pe-
nitus a ſe deprehenſum ⁊ ꝯfutatuꝫ ēē de-
clarat. Sed ⁊ Hyreneꝰ ſcribit coeuū tem-
pore ⁊ moribus memoratoruꝫ fuiſſe Car-
pocraten quendaꝫ: ſupſtitionis alterius:
q̇ gnoſtici appellantur: vocabulo ab ſciē-
tia conficto auctoris. Qui ſane p̄ſtigias
Symonis magi: nō vt ille clam ſꝫ publi-
ce ac palaꝫ tradebat. ⁊ velut ꝓ ſūmis atqꝫ
optimis ſtudijs laudē cōfeſſam ac publi-
cam de nefarijs artibꝫ a deceptis audito-
ribus requirebat: ⁊ magicas tenebras in
luce publica ꝑorabat. De amatorijs dū-
tarat ſomnijs que immiſſis a demonijs
parhaedris alijſqꝫ ſimilibꝫ fraudibꝫ. De-
qꝫ his ꝯſequenter doceri oꝑtere omnem
hoīem decernebat: q̇ ad ꝑfectionē ſui my-
ſterij vel potiꝰ ſceleris cuperet peruenire. aſ-
ſerens nō aliter vnūquēqꝫ effugere poſſe
mūdi huius p̄ncipes vel declinare: niſi ꝑ
huiuſcemōi facinora ſua cuiqꝫ nefaria de-
bita ſoluerētur. His igr̄ ille totius boni
emulus vtens ſue malignitatis miniſtris
tam eos q̇ poſt fidē ab his decipiebātur
rapiebat ad tenebras ſempiternas: qꝫ il-
los q̇ necdum crediderāt: tanqꝫ hec eſſet
noſtre religionis infamia ſubmouebat a
fide: dum execrabilē horum hoīm vitam
ipam xp̄ianoꝝ ꝓfeſſionē audiēs quiſqꝫ vi-
taret. Nec aliunde tūc ſuſpicio de nobis
tanqꝫ vere impijs ⁊ inceſtis fuerat exorta
qua aſſereret illicitis plebem noſtraꝫ ſtu-
pris ⁊ ꝓmiſcue habitis i matribꝫ ac ſoro-
ribus pollui: atqꝫ ab execrādis infanti-
cidij dapibꝫ funeſtari. Sꝫ nō in longū du-
rauit infamia vbi ſe ipa cepit veritas ape-
rire. quinimo ⁊ clariꝰ ac ſplendidiꝰ illuce-
ſcente vita nroꝝ extinguebatur cōtinuo
ſupſtitioſi caligo figmēti. Et ſingulis q̇-
buſqꝫ ſectis q̄ aduerſum veritatem exorte
fuerāt euaneſcentibꝫ: vel in multifidas ac
multiformes ſpecies diffluentibꝫ ꝓficie-
bat ⁊ extollebatr̄ indies ſolꝰ vere ⁊ catho-
lice eccl'ie ſplendor: nulla tempoꝝ varie-
tate fucatus. qꝛ caſtimonia ſui ac purita-
te ⁊ diuine ꝯuerſationis glīa ꝑ omne ge-
nus hoīm ſapientia doctrina. fide. ⁊ acti-
bus refulgebat. Eteni ipo cōfeſtim tēpo-
re quo ceꝑat. opprobrij huiꝰ flāma reſtin-
cta eſt. Permanſit aūt apud ſingulorum
mentes veritas: q̄ ſuis ſemꝑ viribꝫ nitēs
ꝯuincit ⁊ arguit falſitatē. nec paſſa eſt ad-
ulterino maledictorū fuco eccl'ie caſtita-
tem pudiciciamqꝫ lacerari. in tantū: vt ex
illo ad noſtra vſqꝫ temꝑa nullꝰ tā ſeue mē-
tis extiterit qui honeſtatē et caſtimoniaꝫ
plebis noſtre ore ſacrilego cōcinnatis ma-
cularet opprobrijs: ſꝫ ad romanos ⁊ gre-
cos ad Scitas ac barbaros: et ad ipſas
pene in vltimis orbis ꝑtibꝫ reconditas
nationes intantum ſuauis odor de eccl'ie
geſtis ⁊ diuinū quiddā reſpirans ſancte
ꝯuerſationis aura ꝑuenit. Intātū ad au-
res oīm ac mentes felix xp̄ianoꝝ fama ꝑ-
uecta ē: vt om̄e hoīm genus legibꝫ ⁊ ſup-
ſtitionibꝫ patrijs derelictis ſe ad fidē xp̄i
cōuerteret. oīſqꝫ barbaries genuina feri-
tate depoſita ad ieſū ꝯcurreret: diſcere ab
eo qꝛ mitis ē ⁊ humilis corde. Extiterūt
p̄terea ꝑ diuinaꝫ grām viri ea tempeſtate
eruditiſſimi: q̇ ꝓbabiliter ⁊ ſufficiēter ob-
ſcena hereticoꝝ commenta ꝯuincerent. ⁊
q̇d vera fides in eccl'ia catholica caſtita-
tis haberet oſtenderent. In q̇bꝫ Egeſip-
pus celeberrimꝰ habebatr̄. q̇ integerrimā
traditionē apl'ice predicationis ſimplici
ſermone ꝯſcriptam in q̇nqꝫ libris memo-
rie tradidit. Ubi ⁊ de ſuis ipe temporibꝫ
aliquāta cōmemorat. et q̇buſdam qui ſi-
mulachra collocauerāt talia quedaꝫ ſcri-
bit. Quibꝫ inquit templa imo potius ſe-
pulchra fecerunt. ſicut etiā nunc videmꝰ
E quibus eſt vnus antinous ſeruꝰ Adri-
ani ceſaris. cui agones annui celebrātur:
qui antinoij appellātur noſtris adhuc tē-
poribus inſtituti. Nam ⁊ ciuitatē condi-
dit eius nomini Antinoū. ⁊ templuꝫ ei ⁊

ſacerdotes inſtituit ac ꝓphetas. Sz et Iuſtin⁹ fideliſſim⁹ nr̄e philoſophie ſectatoꝛ: ⁊ in grecoꝝ diſciplinis erudiſſimus ſcribens ad Anthoninū Apologeticum ꝓ nr̄a religione librū hoꝝ meminit. ita dicēs. Nō mihi videt̄ abſurdū meminiſſe in his etiā de Anthinoo: qḋ nunc certū eſt. quem oēs timore ꝑncipis q̄ſi deū colere ceperūt Cū bene nouerint q̄s: qualis ve pauloante fuerit: ⁊ vnde duxerit gen⁹ Idem q̄z ipe etiam iudaici belli qḋ tunc gerebat̄ memoriā faciēs: talia q̄dā refert. Etenī in hoc qḋ nūc gerit̄ bello iudaico Barchochabas ꝑnceps iudaice factionis xp̄ianos ſolos niſi negarēt xp̄m tāq̄ blaſphemos ad ſupplicia rapi iubebat. In q̇bꝫ libris etiā de ꝯuerſione ſua quaȝ habuit a gentili philoſophia ad vere religionis fidē: ꝙ nō abſq̄ ꝓbabili rōne ⁊ examinato iudicio ad hec ꝯuerſus ſit: hoc modo deſcribit Nā ⁊ ego ipe inq̇t. ſectis platonicis inſtitutus: audiens infamari xp̄ianos: ⁊ videns eos impauidos ad ſuſcipiēdā mortē: atq̄ oēm ſupplicīū tolerādum: ꝯſiderabā ꝙ impoſſibile eſſet i malicia eos ⁊ in libidine ꝯuerſari. Quis enī aliq̄n voluptuoſus ⁊ luxurijs deditus: ⁊ q̇ humanis carnib⁹ veſci delicias putet mortē libēter amplectit̄: quo ſcȝ ipa confeſtim careat ꝓ qua infamari maluit voluptate. q̄nimo viuere ꝑpetuo ſi liceret: ⁊ latere iudicia in h̄ magis operā daret. ne dū ſemetipm ſtatute ac profeſſe morti ſtuderet offerre. Sed ⁊ idem ipe vir ſcribit Adrianū ꝑncipem ſuſceptis a Serenio graniano clariſſimo viro ꝑ ſide litteris: in q̇bꝫ de xp̄ianis ꝑcontabat̄ reſcripſiſſe: ꝙ nō eſſet iuſtū xp̄ianos nulli⁹ criminis reos abſq̄ iudicio legibuſq̄ puniri. Simul ⁊ exemplū ep̄le ipſius ſubijcit continentis hunc modū.

Ep̄la Adriani q̄ pſecutionē a nr̄is remouerat. Caplm. IX.

Exemplū ep̄le imꝑatoris Adriani ſcripte ad Minuciū fundanum ꝓconſulem Aſie. Accepi lr̄as ad me ſcriptas a deceſſore meo Serenio graniano clariſſimo viro. ⁊ nō placet mihi relationē ſilentio ꝑterire: ne ⁊ innoxij ꝑturbent̄: ⁊ calumniatoꝛibꝫ latrocinandi tribuat̄ occaſio. Itaq̄ ſi euidenter ꝓuinciales huic petitiōi ſue adeſſe valēt aduerſum xp̄ianos: vt ꝓ tribunali eos in aliquo arguāt hoc eis exequi nō ꝓhibeo Precibꝫ aūt in hoc ſolis ⁊ acclamatiōibꝫ vti eis non ꝑmitto. Etenī multo equius eſt ſi q̇s volet accuſare te: cognoſcere de obiectis. Si quis igit̄ accuſat et probat aduerſū leges quicq̄ agere memoratos hoīes: ꝓ merito peccatoꝝ etiaȝ ſupplicia ſtatues. Illud me hercule magnope curabis: vt ſi q̇s calūnie gr̄a quenq̄ hoꝝ poſtulauerit reum: in hūc ꝓ ſui nequitia ſupplicijs ſeuerioꝛibus vindices.

Qui ꝑncipatū Antonini Romanoꝝ Alexādrinoꝝ ve fuerint ſacerdotes. Caplm. X.

Verum Adrian⁹ poſt hec viceſimo ⁊ ꝑmo ſui ꝑncipat⁹ āno diē obijt ⁊ Antonin⁹ cognomento Pius: romanū ſuſcepit imꝑiū. Cui⁹ primo āno Theleſphoꝛ⁹ ānis vndecim ſacerdotio i vrbe roma adminiſtrato vita deceſſit. ⁊ Higinus epiſcopat⁹ ſortē romane ſuſcepit eccl'ie. Verūtn̄ Hyreneus refert Theleſphoꝛū martyrio vitā finiſſe. ſimul indicās Higini epi tꝑibꝫ Valētinū auctorem valentiniane hereſis extitiſſe. ⁊ Cerdonē quēdā erroꝛis illi⁹ ꝑncipē quē poſtea Marcion ſecut⁹ eſt. eoſq̄ vno tꝑe rome: ſȝ ⁊ diuerſis īpietatibꝫ efferbuiſſe. Scribit aūt ita.

De his q̇ ſub eodē tꝑe deuias aſſeruerint ſectas. Caplm. XI.

Nam Valentinus venit romaȝ ſub Higino. Inualuit aūt temporibꝫ Pij. ⁊ ad Anicetum vſq̄ durauit. Cerdo ꝟo q̇ ante Marcionē fuit. ⁊ ipe ſub Higino q̇ erat in vrbe roma ab ap̄lo nonus ep̄s venit. Qui tn̄ aliq̄n q̄dem q̄ſi penitēs ⁊ errorē ꝯfitens excuſabat: aliq̄n rurſū occulte. iterdū etiam publice impietatē docebat In q̇ ꝯuict⁹ a cetu fraternitatis arcet̄. Hec aūt dixit Hyrene⁹ i tertio aduerſus hereſes libro. In ꝑmo aūt libro nihilominus de Cerdone hec dicit. Cerdo ꝟo a ſectatoꝛibꝫ Symonis impietatis ſue occaſionibꝫ ſūptis romā venit ſub Higino. ibiq̄ docuit ꝙ is

qui a lege ⁊ ꝓphetis ꝑdicat᷒ ē de᷒: nō eſſet
ipſe pater dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. q2 ille q̄dē not᷒
eſſet: hic aūt ignot᷒ ē. ⁊ ille iuſt᷒ hic autē
bon᷒. Cui ſuccedēs Marcion ponticus
abſq3 reuerentia vlla blaſphemans auxit
doctoris inſaniā. Idē q3 ipſe Hyrene᷒ in
īmenſū ꝓfundū Ualētini erroris de ma⸗
teria ⁊ ceteris validiſſime coarguit. ⁊ ſer
pentis in modū cecis ſemetipm̄ latebris
obtegētē in lucē ꝓtrahit ac denudat. Is
adiūgit ⁊ de Marco quodā. quem dicit
magicis artib᷒ imbutū: ⁊ apprime enituiſ
ſe. De cui᷒ ꝓfanis ſuperſtitionib᷒ ⁊ archa
nis nō tā ſacris q̄3 ſacrilegis et myſticis
myſterijs ita ſcribit. Eteni q̄dā eoꝝ tha⸗
lamū ꝯſtruūt. ⁊ nefariū quoddā initian⸗
di celebrāt gen᷒: tāq̄3 ſecretis quibuſdam
carmib᷒ ac ꝟbis: nō tā ſacris q̄3 execrabi
lib᷒ eum q̄ introducit̄ ꝯſecrantes. Spiri
tuales nuptias aiūt eſſe q̄ faciūt inſtar vi
delicet ſupnaꝝ ꝯiugationū. Adducētes
ꝟo eos ad aliquā aquā et baptiſātes: hec
ſup eos ꝓferunt ꝟba. in noīe aiūt ignoti
patris oīm. ⁊ in veritate oīm matre. et in
eo qui deſcendit in ieſu. Alij ꝟo hebraica
noīa ad pauorē audientiū ſup eos quos
initiant terribiliter obloquūt̄. Hec de ſe
ctatorib᷒ Marci Hyrene᷒ ſcribit. Quar
to aūt ep̄atus ſui anno cū deceſſiſſet Hi⸗
ginus romane eccl'ie ſacerdotiū pius ſu⸗
ſcepit. Apud Alexandriā ꝟo Marc᷒. ter
tiodecimo anno ep̄at᷒ ſui Eumenide de⸗
functo. Qui Marc᷒ cū decē annis ſacer⸗
dotiū adminiſtraſſet Celadioni poſt obi
tum ſuū eccl'ie gubernacula dereliquit.
Pius ꝟo in vrbe roma q̄ndecim ānis in
ſacerdotio expletis. Aniceto poſt ſe tradi
dit ſedē. Cui᷒ tēporib᷒ Egeſippus refert ſe
metipm̄ romā veniſſe. ⁊ ꝑmanſiſſe inibi
vſq3 ad Eleuterij q̄ poſt Anicetū ſubro⸗
gat᷒ eſt ep̄atū. Quib᷒ tēporib᷒ ſimul flo⸗
rebat Iuſtin᷒ in habitu philoſophi diui⸗
nū ꝑdicās verbū. ⁊ fidei nr̄e rōnem tam
ſcriptis volumib᷒ q̄3 viue vocis aſſertio⸗
ne defendēs. q̄ ⁊ aduerſū Marcionē ſcri
bens cōmemorat de eo q2 adhuc ſupeſſet
eo tp̄e q̄ ſcribebat Deniq3 ita dicit. Mar
ciō ꝟo q̄dā Pontic᷒ q̄ hodieq3 ſupeſt: do
cet homīes aliū credere eſſe deū maiorē
ꝯditore deo. Hec ille hoīb᷒ ingerēs: ⁊ de⸗
monib᷒ adiutorib᷒ vtens multis blaſphe
mare ꝑſuaſit: vt negarēt creatorē oīm de⸗
um ipm̄ eſſe patrē xp̄i: ſ3 aliū quendā qui
q̄ſi maior h̄ eſſet ⁊ nū oēs ſectatores eius
xp̄iani appellant̄ ita nimirū ſicut oēs cō⸗
muni vocabulo cū diuerſe ſint ſecte phi⸗
loſophi nuncupant̄. Sz ⁊ poſt pauca ni
hilomin᷒ dicit. Eſt aūt ⁊ nobis liber ad⸗
uerſū oēs hereſes cōpoſitus. quē ſi vultiſ
decurrere dabim᷒ ⁊c̄.

De Iuſtini defenſiōe apd̄ Antoninū.
Caplm̄. XII

b Ic aūt ipſe Iuſtin᷒ ſcribit etiā
ꝯtra paganos volumē inſigne.
Sz alios libros ꝓ nr̄a religio⸗
ne: i q̄b᷒ ad Antoninū p̄ncipem q̄ cogno
minat̄ Pius ſermonē dirigit: ſcribens ⁊
ad ſenatū. In vrbe eteni roma maxīe cō⸗
ſiſtebat. Deniq3 in vno ex his libris etiā
de ſemetipo volēs q̄s vel vnde eēt oſten
dere. h̄ modo ſcribit Impatori Elio adri
ano Antonino pio ceſari auguſto. et ve⸗
riſſimo philoſopho. ⁊ Lucio ph̄o ceſariſ
ꝓprio filio. ac Pij adoptiuo. amatori ſapi
entie. ⁊ ſacro ſenatui. atq3 oı̄ni ꝓplo roma
no. ꝓ viris ex oı̄ni genere hoīm ꝯgrega⸗
tis: ⁊ iniuſto odio laborantib᷒: ac nō dig⸗
na patiētib᷒. Iuſtin᷒ Priſci fili᷒ bacchia⸗
dis ex vrbe Neapoli paleſtine vnus pro
oīb᷒ h̄ defero poſtulatū. Sz ⁊ īterpellat᷒
idē ipator i Aſia ab his q̄ vario iniuriaꝝ
genere affligebant̄: tale reſcriptū ad vni⸗
uerſos Aſie populos ꝓmulgauit ⁊c̄.

Ep̄l'a ceſaris Antonini ad Aſianos ꝓ
defenſione noſtrorum.
Caplm̄. XIII.

i Mpator Ceſar Marc᷒ aureli⸗
us Antonin᷒ auguſt᷒. Armeni
cus pōtifex maxim᷒: tribunicie
poteſtatis q̄ndecies: cōſul tertio: vniuer⸗
ſis ſimul plebib᷒ Aſie ſalutē. Ego q̄dem
nō ambigo etiā dijs ipſis cure eſſe ne q̄s
noxi᷒ lateat. Multo eni magis ipſis con
uenit punire eos q̄ ſibi immolare nolūt
q̄3 vobis. Sz vos cōfirmatis eoꝝ quos
ꝑſequimini ſententiā: quā de vob̄ habēt
dicentes vos impios ⁊ ſine deo eſſe Vn̄
⁊ optabilius habent aīam ponere ꝓ deo
ſuo: ⁊ mortē libenter amplecti: q̄3 vobis

taliƀ acq̇eſcere: et in veſtre religionis ſu
ra ꝯcedere. De motibꝫ aūt terre q̇ vl' facti
ſūt: vel etiā nūc fiūt abſurdū non erit me
rorē veſtrum iuſta cōmotiōe ſolari. Om̄
q̇dez cōperi ꝙ in huiuſcemodi rebus ad
illoꝝ inuidiaꝫ cōmunes caſus trāſfertis:
in q̄ illi q̇dem maiorē fiduciaꝫ accipiunt
apud deū. Uos aūt in omni tp̄e q̄ de tali
bus ignoratis: ceteros q̇dē deos negligi
tis. Cultuꝫ ꝟo īmortalis dei quē xp̄iani
colūt expelliris ⁊ deturbat̄: vſqꝫ ad mor-
tem cultores illiꝰ obſeruātie ꝑſequentes.
Sup̱ q̇bus plurimi ex puincijs iudices
etiā venerabili patri nr̄o ſcripſerāt. Qui-
bus reſcriptum ē ab eo: vt nihil omnino
moleſtie huiuſcemodi hoībꝫ generarent:
niſi forte arguerent̄ aliq̇d aduerſū roma-
ni regni ſtatum moliri. Sꝫ ⁊ mihi ipſi de
his ꝗꝫ plurimi retulerūt. q̇bꝫ ego paternā
ſecutꝰ ſniaꝫ pari moderatiōe reſcripſi. Et
ſi q̇s ꝑſiſtit huiuſcemodi hoībꝫ abſqꝫ vl-
lo crimīe mouere negocia ille q̇dē qui de
latus p̱ h̄ noīe fuerit abſoluatur: etiam ſi
ꝓbet̄ id eſſe qḋ ei obijcit̄ xp̄ianꝰ. Is autē
q̇ crimīe obtendit reus pene ipſꝰ quā ob-
iecit exiſtat. Propoſita epheſi publice in
cōuentu Aſie.

Que de Policarpo diſcipulo ap̄ſoꝝ
feruntur. Capl'm. XIIII

Et ita geſta eſſe teſtat̄ etiā Me-
b lito ep̄s eccl'ie Sardēſis: in eo
libro quē ad imꝑatorē Uerum
ꝓ fide nr̄a ac religione cōſcripſit. Qua tē
peſtate etiā Aniceto romane eccl'ie ꝑſidē
te Policarpū romā veniſſe: atqꝫ habuiſſe
ſermonē cum ipſo Aniceto de paſche die
Hyreneꝰ refert. Sꝫ ⁊ alia q̄dā de eodem
Policarpo ſcribit: q̄ mihi dignū videtur
corpori huic nr̄e narratiōis inſerere. Ter
tio igit̄ libro aduerſus hereſes. hec de eo
cōmemorat Hyreneꝰ. Policarpꝰ inquit
q̇ nō ſolū ab ap̄lis eruditꝰ eſt: neqꝫ ſolum
ꝯuerſatꝰ eſt cū his q̇ dn̄m viderāt: ſꝫ ⁊ ab
ipſis ap̄lis ordinatꝰ eſt ſmyrneorū eccleſie
ep̄s. quem nos q̄ꝫ in p̄ma etate nr̄a vidi-
mus. Diu etenī in vita ⁊ longeua etate ꝑ-
durans ꝑmāſit. nobilis viuēdo. ſꝫ ⁊ mori
endo nobilior extitit. quippe q̇ vitā mar-
tyrio ꝯſūmauit. Docebat autē ſemꝑ ea q̄
ab ap̄lis ipſe didicerat. ⁊ hoc eccl'ie trade-
bat q̄ ſola vera docēda ſūt. Quoꝝ teſtes
ſunt oēs eccl'ie q̄ in Aſia ꝯſtitute ſūt: ⁊ hi
q̇ ꝑ tēpus etiā nūc in Policarpi ſucceſſi-
one ꝑdurāt. Multo aūt verior ⁊ fide di-
gnior hic auctor eccl'ie ē ⁊ veritat̄ teſtis:
ꝙꝫ Ualentinꝰ ⁊ Marcion: ⁊ ceteri ꝑuerſe
mētis homīes. Qui etiā ſub Aniceto ro-
mā ꝑrexit. ⁊ multos ex ſupradictis hereti
cis ad eccl'iam dei ꝯuertit. Hāc ſolā p̄di-
cans tenendā eſſe veritatē quaꝫ ipſe ſciret
ſe ab ap̄lis ſuſcepiſſe quam ⁊ tradebat ec
cleſie. Et ſūt adhuc etiā nūc q̇ audierunt
ab ipſo ꝙ Johes ap̄ls diſcipulꝰ dn̄i apd̄
epheſū cū balneas lauandi gr̄a fuiſſet in-
greſſus: ⁊ audiſſet ibi Cherintū exiluiſ-
ſe ꝯtinuo ⁊ diſceſſiſſe non lotꝰ. dicens. fu-
giamꝰ hinc ne ⁊ balnee ipſe corruāt. in q̇-
bus Cherintꝰ lauat̄ veritatis inimicus.
Idē etiā ipſe Policarpꝰ Marcioni aliq̄n
cū occurriſſet ⁊ dicēti ſibi agnoſcis nos:
reſpondit: agnoſco. Agnoſco p̄mogeni
tū ſathane. Tāta tunc ap̄li atqꝫ eoꝝ diſci
puli in religione cautela vtebātur: vt ne
verbi q̇dem cōmunione cū aliquo eoꝝ
q̇ a veritate deuiauerāt habere paterēt̄.
Sicut ⁊ Paulꝰ dicit. hereticū hoīeꝫ poſt
vnā ⁊ alteram correptiōnē deuita: ſciens
qꝛ ꝑuerſus eſt hm̄ōi ⁊ peccat. cū ſit ex ſe
metipſo damnatꝰ. Extat ⁊ ep̄l'a Policar-
pi ad philippēſes ſcripta ꝑualida ex qua
formā fidei eius ac p̄dicationis (ſi q̇s for
te ſalutis ſue ſollicitudinem gerit) capere
poteſt. Hactenꝰ Hyreneꝰ. Policarpꝰ ꝟo
ī ipſa ep̄l'a quaꝫ ad philippēſes ſcripſerat
vtit̄ teſtimonijs de prima Petri epiſtola
Sꝫ enī Antonino q̇ Pius cognomina-
tus eſt viceſimo et ſcḋo anno p̄ncipatus
exacto: Marcus aureliꝰ verꝰ ⁊ Antoninꝰ
filius eiꝰ cū Lucio fratre ſuccedūt. Quo
in tempore Policarpus maximis ꝑſecu-
tionibꝫ aſiam quatientibꝫ vitaꝫ martyrio
finiuit. De quo plane neceſſariū duximꝰ
memorie tradere. maxīe cū ſcripta extet
eius ep̄l'a ex ꝑſona eccl'ie Smyrneorum
ad ponti eccleſias data. que de martyrio
eiꝰ beato fine deſignat. Cuiꝰ exemplū in
fra ſcriptū eſt Eccl'ia dei q̄ ē apd̄ Smyr-
nam eccl'ie dei cōſtitute apud Philemo-
liū: ⁊ oībꝫ que vbiqꝫ ſūt ſanctis eccleſijs
catholicis: miſericordia ⁊ pax ⁊ charitas

dei patris: ⁊ dñi nr̄i ieſu xp̄i multiplicet᷑. Scripſim⁹ vobis fratres de martyrib⁹ ⁊ de quodā beato Policarpo qui velut ſignaculo quodā martyrij ſui finē ꝑſecutionibus poſuit. Et paulopoſt deſcribētes etiā ceteroꝝ martyrū agones: q̄daꝫ talia ſcribūt. Deterrere eteni volētes inſpectantem populū: nūc flagris vſqꝫ ad īteriora viſcera martyres lacerabāt: ita vt abdita corporis ⁊ q̄ natura ī archanis locauerat nudarent᷑. Nunc aūt marinas cocleas q̄ conchilia vocāt: ⁊ acuta queqꝫ fragmēta in dorſum ſupinatis martyrib⁹ ſubſternebant. In q̄b⁹ omne tormenti gen⁹ ⁊ pene ſpeciē ↄſumentes ad vltimū deuorādos eos beſtijs exponebāt. Sed in his precipue deſignatur vir fortiſſimus effloruiſſe Germanic⁹ noīe: q̄ ꝑ grām diuine virtutis metū corꝑe fragilitatis excluſit. Volēte nanqꝫ ꝓcōſule ꝑſuaſionib⁹ aggredi virū: ⁊ obijcere ei p̄me etatis florē debere euꝫ ſuimet ipſius miſerationeꝫ capere: ille nihil morat⁹ ſponte dicit᷑ p̄ paratā ſibi beſtiam ꝓuocaſſe: veluti tardantes increpans penas: ⁊ inique hui⁹ vite vltro velocē expetiſſe diſceſſū. Verū cuꝫ ex hui⁹ tā inſigni morte ſtuporē cepiſſet adſtātis ppl'i multitudo: ⁊ tot⁹ xp̄ianoꝝ gentis mirari ꝟtutem de ↄtemnēda morte cepiſſent: cōclamāt oēs. Tolle impios. Policarp⁹ req̄ratur. Sꝫ cū ex acclamatione grauis ꝑturbatio fieret Corinthū quendā natiōe frigem nuꝑ de ſuis regionib⁹ aduentātē: accidit p̄mo q̄dem beſtias: ceteraqꝫ tormenta ſpōte laceſſere. dehinc fractis animis cedere. ad vltimū etiā ſalutē ſegnicia perdere. Que res eū ad martyriū ꝓcacia potius et temeritate: q̄ꝫ deuotione ꝓſiluiſſe declarat. Ipe nāqꝫ ſe iudici ingeſſerat victus. Itaqꝫ exemplū euidens oīb⁹ dedit. cauti⁹ in reb⁹ talib⁹ ⁊ circūſpecti⁹ agendū q̄r non temeritas: ſꝫ fides et modeſtia coronatur.

Vt Policarp⁹ ſub Vero: alijqꝫ nōnulli Smyrne martyriū meruit.

Capl'm. XV

Ed de his q̄dē talia geſta ſunt. Inſignis autē vir Policarpus primo q̄dē cū audiret vulg⁹ ī ſe acclamationib⁹ excitatuꝫ: in nullo penit⁹ motus eſt: ſꝫ māſit impauidus. Trāquillus nāqꝫ erat morib⁹ ⁊ ſeren⁹ aſpectu. Qui cū in eadē ciuitate vellet interrit⁹ ꝑmanere: acq̄eſcens tn̄ dep̄cantib⁹ ſe familiarib⁹ ſuis ad agrū quendā ciuitati ꝓximū ſeceſſit. atqꝫ ibi cuꝫ paucis die noctuqꝫ nihil aliud q̄ꝫ in orationib⁹ ꝑmanet: ꝓ pace eccleſiaꝝ q̄ vbiqꝫ ſunt ſupplicās deo. qđ ei facere in omī vita ſua mos ꝑpetui fuit. Sed is in orationib⁹ poſit⁹ an̄ triduū q̄ꝫ cōp̄henderetur viſionē videt ꝑ noctē ceruical capitis ſui flāmis eſſe ↄſumptum. Cūqꝫ euigilaſſet poſt viſum interp̄tatus eſt aſtantib⁹ ſomniū ſuū. dixitqꝫ ꝓ certo ſe ob xp̄m ꝑ igneum vite exitū ſortiturū. In mente igit᷑ queſtione rurſus fratrū charitate cōpulſus cōmigrauit in aliū locum. Quo nō multopoſt inq̄ſitores ei⁹ ingreſſi correptis duob⁹ pueris et altero ex his verberato ꝑ indiciū ei⁹ ad Policarpū ꝑueniunt: cū iā decliuaret dies. Et ingreſſi ipm q̄dem offendūt in ſuꝑiorib⁹ q̄eſcētē. Vñ cū poſſet facilis ei trāſitus eſſe ad alterā domuꝫ noluit: dicens. voluntas dñi fiat. Quinīmo ⁊ cuꝫ cōperiſſet adeſſe cōp̄henſores ſuos ī occurſū eis ꝓgreſſus leto admoduꝫ vultu ac placito cōpellere viros cepit cuꝫ ingenti oris gratia: ita vt illi mirarent᷑ ⁊ ſtuperēt q̄d tātū ſtudij fuerit: vt vir illius grauitatis ⁊ honeſtatis. ī tam lōgeua etate ⁊ tanta vite auctoritate poſitus ꝑquiri ⁊ comp̄hēdi iuſſus ſit. Sed ille nihil moratus ↄtinuo apponi menſam hoſtib⁹ q̄ſi hoſpitibus iubet. atqꝫ eis epulas largius miniſtrari: vni⁹ hore ab eis ſpacio orationis gratiā impetrato. Orabat igit᷑: tanta dei gratia repletus vt admirarent᷑ oēs q̄ aderant. ⁊ ipi qui ad cōp̄hendendū eū venerāt peniterēt: q̄ tam honeſtū virū ac deo dignum ⁊ ipa etate venerabilē rapere iuberēt ad penā. Et poſt aliquāta eadeꝫ ſcriptura verbis ipis talia coniūgit ex ordine. Poſtea ꝟo q̄ꝫ finiuit orationē memoriā faciens oīm quoſcunqꝫ noſſe potuit maiorum minorūqꝫ: nobilium ⁊ ignobiliū: ⁊ toti⁹ catholice eccl'ie que per orbem terre eſt: inſtāte iam hora ꝓgreditur. ⁊ aſino ſedens ad ciuitatem ducebatur: cuꝫ eſſet dies magni ſabbati. Pergenti occurrit ei p̄fect⁹ pacis

Herodes noīe ꝛ pater eiꝰ Nicetas ꝗ leuā
tes eū ſecū in vehiculū ꝑſuadere ſedulo
conabant̄ dicētes. Quid eni mali ē dice-
re deū Ceſarē ꝛ imolare. ꝛ de cetero viue
re ſecurū? Hec ille ꝑmo taciꝰ audiuit. ſed
vbi perſiſtebāt ait ad eos. Quid multis
opus eſt? facturꝰ non ſum qđ dicitis. At
illi poſteaꝙ̄ nihil ſe ꝓfeciſſe ſenſerunt in-
dignatione cōmoti cū ꝯtumelia eū vehi
culo deiiciūt: ita vt pedē lederet precep
s actꝰ. Sȝ ꝗ̄ſi nihil fuiſſet iniurie tota ala-
critate ꝯtentꝰ ꝑgebat ad ſtadiū quo duci
fuerat impatꝰ. Cum ꝟo tumultꝰ ingens i
ſtadio ex ingreſſu eiꝰ fuiſſet exortꝰ vox de
celo delapſa ē. Fortis eſto o Policarpe et
viriliter age. Sȝ auctorē ꝗdē vocis vide
re potuit nemo: auditꝰ tñ ad plurimos ve
nit. Interea animat̄ ad furorē tumultus
ꝑpli vidētes: qꝛ Policarpꝰ introducitur.
Cūqꝫ eminꝰ a ꝓcōſule interrogaret̄ ſi ipe
eſſet Policarpꝰ: ſe eē ꝯfitetur. Ergo inqt
habeto etatis tue reuerentiā. ꝛ parcēs vl
time ſenectuti tue iura fortunā ceſaris: ge-
rens de prioribꝰ penitudinē. ꝛ ꝯclama eti
am tu: Tolle ſacrilegos. Tū Policarpꝰ
torno vultu ad populū ꝗ in ſtadio reſide
bat aſpiciēs: eleuata ad celū dextera cum
gemitu ꝓclamauit et dixit: Tolle ſacrile-
gos. Sȝ inſiſtente ꝓcōſule et dicēte: iura
fortunā ceſaris. ꝛ dic in xp̄m ꝯuicia. et di-
mitto te. Policarpus ad hec. octoginta in-
quit ꝛ ſex annis ſeruio ei: et nihil me leſit
vnqꝫ: quō poſſum maledicere ꝛ blaſphe-
mare regē meū ꝗ ſalutē mihi dedit? Cūqꝫ
rurſū vehementiꝰ vrgeret̄ vt fortunā ceſa
ris iuraret. Si hāc inqt iactantiā queris
vt ego fortunā ceſaris iurem: ꝛ ꝗs ſim ig
norare te ſimulas: cū omni libertate audi
a me: qꝛ xp̄ianꝰ ſum. Si ꝟo etiā rationē
vis xp̄iane religionis accipe ſtatue diē et
audi. Procōſul dixit: Suade hec populo.
Policarpꝰ ait. Tibi ꝗdē reſpondi. Doce-
mur eni ꝓncipibꝰ ꝛ poteſtatibꝰ his que a
deo ſūt honorē deferre: eū ſcȝ ꝗ religioni
nō ſit ꝯtrariꝰ. Populo aūt furēti ſatiſface
re nō ē meū. Procōſul dixit. Beſtias ha-
beo paratas: ꝗbus ſubiicieris: niſi cito pe-
niteris. At ille reſpōdit. Adhibeant̄. No-
bis eni imobilis ſtat ſnīa. Nec poſſumꝰ
de bono ad malū ꝑ penitudinē cōmuta-
ri. Meliꝰ autē erāt ſi hi mutarent̄ ad bo-
na ꝗ ꝑſeuerāt in malis. Tūc ꝓcōſul. igni
te inqt faciā ꝯſumi: ſi tibi beſtie ꝯtemnen
de vident̄: nec ꝓpoſiti recipis penitudinē.
At ille. ignem minaris inqt hūc ꝗ ad mo
mentū incendit̄ ꝛ paulopoſt extinguitur.
qꝛ ignoras futuri iudicii ignē eternum: ꝗ
ad ꝑpetuas penas ꝑparatus ē impiorū.
Sȝ ꝗd moraris? Adhibe vtrum voles.
Hec ꝛ multa alia his ſimilia dicēs. Po-
licarpus ꝯfidētia ſimul ꝛ leticia replebaꝰ
tur: ita vt alacritatē vultꝰ eius reſpōſionū
qꝫ cōſtantiā ꝓconſul maximo ſtupore mi
raretur. Miſſo igit̄ Curione ad populū
iubet voce maxima ꝓteſtari: Policarpuȝ
tertio ꝯfeſſum xp̄ianuȝ ſe eſſe. Quo audi-
to: vniuerſa multitudo tam gētiliū qꝫ iu-
deorū Smyrnenſiū ciuitatis cū ingenti
furore acclamabāt. Hic eſt totiꝰ Aſie do
ctor ꝛ pater chriſtianoꝝ: noſtroꝝ aūt ſub
uerſor deoꝝ. Ipe ē ꝗ multos docet ne im
molēt: neqꝫ adorēt deos. Et poſt hec ver
ba acclamabāt Philippo munerario vt
leonē Policarpo dimitteret. Qui reſpon
dit nō ſibi licere. qꝛ iam editionis ſue mu
nus expleſſet. Tūc illi oēs pariter clama
uerunt vt Policarpꝰ viuꝰ arderet. Opor-
tebat eni viſionē eiꝰ quā de ardente ceruı-
cali vidit impleri. Que cū dicto citiꝰ gere
rētur: ipis populis ligna vel de balneis
vel de publicis quibuſqꝫ locis: ꝛ ſarmēta
cōgregātibꝰ ꝑcipue iudeis ardētiꝰ ad hec
ex more feruentibꝰ cū omni velocitate ex-
tructus eſt rogus. Tū depoſitis ſenior in
dumentis: ac zona reſoluta: calciamenta
quoqꝫ pedibꝰ temptabat educere: ꝗ nūqꝫ
niſi a religioſis ꝗbuſqꝫ fide et deuotione
ſemetipſo inuicē ꝑuenientibꝰ reſolui cō-
ſueuerant. Ita nanqꝫ in omi etiā reliqua
vita ſua venerabiliter ab omnibꝰ coleba-
tur. Ut ergo expedita ſunt que ad ignem
ꝑtinebāt: cū eum vellent rogo impoſituȝ
etiā clauis affigere: ait. ſinite me. Qui eni
dedit mihi ignis ferre ſuppliciū dabit vt
ꝛ ſine clauoꝝ affixione flāmas immobili
ter ꝑferam. Tum illi omiſſis clauis vin-
culis vſi ſunt ſolis. Quibꝰ poſt tergū ma
nibus retineri: velut electꝰ aries ꝛ ex ma-
gno grege aſſūptꝰ acceptabile holocau-
ſtum omnipotēti oblatus ē deo: has pre

ces etiaꝫ in ipa paſſione ꝓfundēs. Deus dilecti ⁊ benedicti filij tui ieſu xp̄i pater: ꝑ quē tui agnitionē ſuſcepimꝰ. Deus angeloꝝ ⁊ virtutū et vniuerſe creature ac totius iuſtoꝝ generꝭ: q̄ oēs corā te viuūt: benedico te q̄ me in hāc diem atq; in hāc horā ꝑducere dignatꝰ es: vt ꝑticeps exiſterem martyrū: ⁊ calicis xp̄i tui in reſurrectionē vite eterne aīe ac ſpūs dei mei ꝑ incorruptionez ſpūſſancti: in q̄bus ſuſcipiar in ↄſpectu tuo hodie tanq̄ ſacrificium pingue et acceptabile. ſicut p̄paraſti et p̄ſignaſti ita et feciſti. Verꝰ es tu et ſine mendacio deus. ꝓpterea et in oībꝫ laudo te ⁊ benedico tibi ⁊ glorificabo te ꝑ eternum dn̄m ⁊ pōtificem ieſum chriſtū dilectum filiū tuū: ꝑ quē ⁊ cum quo tibi ⁊ cū ſpiritusancto eſt glīa: ⁊ nūc ⁊ in futura ſecula amen. Et cū amen inſonuiſſet oratione cōpleta ſubijciūt ignē homīes ignis eterni ignari. Cūq; flamma ingens reluxiſſet: vidimꝰ miracula oēs nos quibꝫ ea deus videre cōceſſit. Ex quibus et q̄ plurimi a domino ad hoc reſeruati ſūt vt annunciarent ceteris que viderūt. Flamma etenim in modū camere curuata ſpecie quaſi veli nauis vento ſinuati ſupra corpus martyris ſtetit. qđ corpus in medio poſitum non erat vt caro ardens: ſed tanq̄ ſi aurum aut argentū in fornace cādeſceret. Tum p̄terea odorem naribꝫ hauſimus tanq̄ thuris incenſi: vel precioſiſſimi flagrantis vnguenti. Ad vltimū videntes ſcelerum miniſtri igne corpus nō poſſe conſumi: iuſſerūt ꝓpius accedere cōfectorem: ⁊ corpus cui ignis ceſſerat mucrone trāſfodere. Quo facto tam largus ꝓfuſus eſt ſanguis vt reſtingueret rogū. populus autē miraculi ſtupore diſceſſit attonitꝰ: erga electos dei tam inſigni eiꝰ fauore perſpecto. Hic ergo eſt admirabilis ⁊ electus temporibꝫ noſtris magiſter apoſtolicus: ⁊ ꝓpheticus Smyrneoꝝ eccleſie ſacerdos: qui omne verbū qđ locutus eſt ⁊ impletum eſt ⁊ implebitur in futuro. Sed ille emulꝰ totius boni ⁊ aduerſarius omniū iuſtoꝝ poſtq̄ vidit q ⁊ ꝓ martyrij gloria: ⁊ pro vite egregie virtutibus coronatꝰ ē: ⁊ per mortem premia immortalitatis indeptus: ſatis agere cepit: vt reliquias eius ad ſepulturam noſtris deſiderantibꝫ nemo concederet. Inſtigabatur ergo Niceta Herodis pater. frater autem Dalce: adire iudicem et petere ab eo ne humandum concederet corpus: ne forte inquit relinquētes illum q̄ crucifixꝰ eſt chriſtiani hūc colere incipiāt. Iudeis maxime iſta machinantibꝫ: qui ⁊ noſtros intentis oculis obſeruabant: ne eū flammis adhuc ardentibus raperent. ignorantes miſerrimi: q2 neq; chriſtum aliquādo poſſumus derelinquere q̄ mortem ꝓ totius mūdi ſalute ſuſtinuit: neq; aliū quēq̄ colere q̄ verum deū ⁊ qui ſolus colēdus ſit nouerimus. Martyres ꝟo tanq̄ diſcipulos domini diligamꝰ ⁊ veneremur q̄ſi integre fidem magiſtro ſeruātes ⁊ domino. quorū nos quoq; in fide ⁊ ꝑſeuerātia charitatis optamꝰ eſſe ꝑticipes. Ubi aūt vidit Centurio tam obſtinatā iudeoꝝ cōtentionem: poſituꝫ in medio ipm corpus exuſſit. ⁊ ita nos poſtmodū cōbuſta oſſa precioſiſſimis gēmis cariora: et omni auro ꝓbabiliora per igneꝫ facta collegimꝰ: ac ſicut conueniebat ex more cōdidimꝰ. Quo in loco etiam nunc p̄ſtante domino ſolennes agimus celebreſq; conuentus maxime quideꝫ in die paſſionis eiꝰ. Sꝫ ⁊ cum eo eoruꝫ memorias qui prius paſſi fuerant celebramus: vt ſequentium animi ad p̄ceſſorum viam exemplis inſignibus ſuſcitentur. Hactenus de beato Policarpo. Cum quo etiaꝫ alij duodecim ex Philadelphia venientes: apud Smyrnam martyrio cōſummati ſūt. Sed in eadem epiſtola cōtinebatur etiā de alijs q̄ plurimis eiuſdē temporis martyribꝫ intexta narratio. In q̄bus refert̄ poſt Policarpum q etiam Metrodorus q̄dam ex Marcionis hereſi p̄ſbyter igni ſit traditus. Inter ceteros aūt q̄ ꝑ idē tempꝰ martyres extiterūt famoſiſſimꝰ inibi refertur q̄dam Pionius nomine. cuiꝰ ꝑ ſingulas interrogatiōes reſponſionū conſtantiaꝫ: ⁊ pro fide noſtra ad populuꝫ orationes: q̄q; apud iudices interritus ſemper aſtiterit: docens ſemper ⁊ diſputans etiaꝫ in ipſis tribunalibus: vtq; his qui in ꝑſecutione timuerāt cohortationibꝫ ſuis ad conſurgendū dexterā dederit. ⁊ in carce-

re poſitꝰ q̄liter ĩgreſſis ad ſe fratribꝰ: ani-
mos ad martyriȷ̄ tolerantiam roborarit.
quoſve etiã ipſe ꝓ martyrio ꝑtulerit cru-
ciatus: vtq; ſit clauis affixus: ⁊ ardẽti ro-
go ſuppoſitꝰ: ⁊ vt in his beatum vite fece
rit finem. Si qͥs vult plenius ſcire. ex illa
q̄ a nobis de antiqͥs martyribꝰ ſcriptura
cõpoſita eſt plenius diſcet. Poſt hec etiã
alioꝝ apud pergamũ Aſie vrbẽ martyrũ
geſta referunt. carpacij cuiuſdã et papirij
et Agothonice optime femine: aliarũq;
multaꝝ q̄ ꝓ beatis ꝯfeſſionibꝰ martyrio
coronate ſũt.

Ut Juſtinus philoſophus xp̄i verbũ
p̄dicans rome martyriũ meruit.

Capl'm. XVI.

c Um quibꝰ ⁊ vir mirabilis d̄ quo
paulo ſupius fecimus mẽtione
Juſtinꝰ: cũ ſcõm iam librũ pro
religionis noſtre defenſione ꝯſcriptũ tẽ-
poris illꝰ iudicibꝰ obtuliſſet: remunerati-
onẽ lingue fidelis ⁊ erudite martyrij mu-
nus accepit: quodã philoſopho Creſcen
te noĩe cano tã ꝓfeſſione q̄ᷓ moribus do-
los viro inſidiasq; tendente. Quẽ quidem
ſepe cũ eo diſputãs: auditoribus medijs
non ſolũ obtinuerat eũ: verũ et vehemen
tius veritate ſibi ſuffragãte confuderat:
Unũ ⁊ victorie ſue palmam martyrij ꝑce
pit a dño. Hoc autem ita futurũ etiã bea-
tus ipſe Uerꝰ philoſophꝰ veritatis in ea
defenſione quã ab eo ꝯſcriptã ſupradixi
mus apte ſicut erat futurũ ꝓphetica men-
te p̄dixit his v̄bis. Nã ⁊ ego inq̇t ipſe ro-
me ab aliquo horum quibꝰ ꝓ v̄itate obſiſto
inſidias eſſe paſſurũ ſpero baculo aut cla
ua feriendũ. Certe vel a Creſcẽte hoc. nõ
philoſopho: ſed et filocompo. id eſt non
amatore ſapiẽtie: ſꝫ amatore iactãtie. Ne
q; enĩ dignũ eſt philoſophũ noĩari eum q̇
de his q̄ neſcit publice ꝓteſtatur: ⁊ chriſti
anos ſine deo eſſe ⁊ impios dicit: ad gra
tiam ⁊ libidinem eoꝝ quos in errore poſi
tos ipſe maioribꝰ laqueis erroris ĩuoluit
Si enĩ ignoratur ab eo xp̄i doctrĩa: et ea
arguit que ignorat nequiſſimꝰ eſt ⁊ impe
ritis multo nequior. quia et imperiti vel
ideo te obſeruãt: ne diſputare audeant de
his que ignorãt: ⁊ de illis teſtimoniũ ꝑ-
hibere que neſciunt. Si v̄o legit q̄ apud
nos ſcripta ſũt: ⁊ aut nõ intellexit eorum
virtutem: aut intellexit quidem ſed diſſimu
lat ne ⁊ ipſe ſuſpectus habeatur in talibꝰ.
mlto nequior et deteſtabilior iudicãdus
eſt qui imꝑiti vulgi captans fauorẽ: veri
tatis ac pietatis quam ꝓbat hoſtis exiſtit
et ꝓditor. Nam et ꝓpoſuiſſe me ei ſciatis
quedam: ex quorũ reſponſionibus nihil
ſcire conuictus eſt. Et intantum vera ſunt
que dico: vt putem vobis etiam q̄ſtionis
habite inter nos diſputationes allatas.
ex quibꝰ apertiſſime dinoſcitur que noſtra
ſunt penitus ignorare. Si vero necdum
venerunt hec ad noticiam veſtram para-
tus ſum rurſum vobis audiẽtibus diſpu
tare. Hec ſunt beati Juſtini verba: in qui
bus ſm̄ ea que p̄dixerat per Creſcẽtis in
ſidias martyrio cõſummatus eſt. Tacia-
mus quoq; vir erudiſſimus ĩ p̄ma eta-
te ſua cum magna ammiratione orato-
riam docẽs: ex qua non parũ glorie que-
ſierat: poſtmodũ ad noſtra ſe ſtudia ꝯuer
tens libros etiã ipſe aduerſum gẽtes di-
gnos memoria dereliquit. ĩ quibus Juſti
ni meminit his verbis. Sꝫ ⁊ ammirabi-
lis inquit vir Juſtinus ſatis recte ꝓſecu-
tus eſt: ſiles iſtos dicẽs eſſe latronibꝰ. Et
poſt aliquãta cũ de philoſophis quedam
dixiſſet: addit etiã hec. Creſcẽs deniq; il-
le qui obſedit vrbem magnã: in puerorũ
quidem ſtupris omnes ſ̄ꝑabat: in pecunie
aũt cupiditate nullo inferior erat. Mor-
tem vero cum ceteris ꝯtemnendam ſua-
deret: ipſe tam peſſimã de ea opinionẽ ge
rebat vt Juſtinum tãq; vltimo malo tra
deret morti: pro eo ꝙ veritatem predicãs
voluptuoſos ⁊ deceptores philoſophos
arguebat.

De martyribꝰ quos Juſtinꝰ ĩ ſuis cõme-
morat libris. Capl'm. XVII.

i Dem quoq; Juſtinꝰ ꝑuſq; ꝓprium
deſudaret aliorum qui ante ſe
martyres extiterant deſcribens
agones: in primo defenſiõis ſue libro ta-
lia quedam refert. Mulier quedam ait
cõiuncta erat viro turpi: que ⁊ ipſa prius
turpiter vixerat. Hec poſtq; chriſti prece
pta cognouit pudica effecta. viro quoq; pu-
diciciam perſuadebat: ſuggerens ei ſcri-
ptũ eſſe in chriſtianoꝝ p̄ceptis: eternas im-

nere penas his q̇ pudiciciā ī vita sua iu-
sticiaq̨ ɔtēpserint. Sꝫ ille ī eadē obsceni-
tate ꝑsistēs actib⁹ suis iā alienā a se facie-
bat vxorē. Quippe cum nefas eē mulier
estimaret ī e⁹ mariti ɔtubernio ꝑmanere
q̇ nature lege cōtēpta nouas vias libidi-
nis exq̇rebat. Statuit igit̄ iura repudia-
re ɔiugij. Sꝫ ꝓpinq̇s interuenientib⁹ ⁊ de
mariti emēdatiōe pollicētib⁹: cōpulsa est
in e⁹ rursum ɔsortio residere. Veruꝫ ille
post hec Alexandriā ꝓfect⁹: cū turpi⁹ age-
re atq̨ inceste vite maiora nunciaret̄ aug-
mēta q̄sisse: mulier ne vltra in cōiunctione
e⁹ manēs ꝑticeps incesti hoīs haberet̄:
libello ei repudij dato discedit. Tum ille
egregi⁹ marit⁹ quē gaudere oꝑtuerat ꝙ in
tātū vxoris sue castitas ꝓfecisset: vt nō so-
lū nihil turpe cōmittere: sꝫ ne mariti q̇dē
patiēter ferre turpitudinē posset a q̄ emē-
dationem refutante ꝓ castimonie amore
discesserit: nouo criminis genere ꝓ castitate
accusat vxorē. xp̄iana inq̇t est. Et illa q̇dē
libellū tibi obtulit imꝑator: vt p̄mo per-
mitteret̄ ei rem familiarē ordinare. tū de-
inde respōderet obiectꝭ. qd̄ et indulsisti.
Verū marit⁹ cū mulierē nō posset argue-
re: in Tholomei cuiusdā exicium q̇ magi-
ster mulieris ī xp̄iana religione fuerat: ta-
li arte ɔuersus ē. Amicū habebat Centu-
rionē quēdā. huic ꝑsuadet vt ꝑcontaret̄ a
Tholomeo si xp̄ian⁹ eēt. Hoc tātū Tho-
lome⁹ tāq̨ amator veritatꝭ: nequaq̨ glo-
riā sue ꝓfessionis occultās: ꝑcōtanti chri-
stianū se esse ɔfessus ē. Hūc ɔtinuo Cen-
turio ī vincula cōiecit. et multo tp̄e squa-
lore carceris maceratū ad vltimū Vrbi-
cio iudici obtulit. A q̄ simili modo h̄ soluꝫ
īterrogat⁹ ē Tholome⁹: si xp̄ian⁹ eēt. Qui
rursū tāti boni sibi ɔscius diuinā religio-
nē p̄tulit: ⁊ d̄ xp̄i magisterio ac toti⁹ boni
institutionib⁹ publica ɔfessione testat⁹ ē.
Qui enī negat qd̄ est: sine dubio culpabi-
le iudicat esse qd̄ negat. Continuo igitur
post ɔfessionē ab Vrbicio duci iubet̄ ad
mortē. Luci⁹ aūt q̇daꝫ xp̄ian⁹ vir vidēs tā
temere datā sententiā: ait ad Vrbicium.
Quid q̄so cause ē ꝙ neq̨ adulterum: neq̨
corruptorē: aut homicidā vel latronē ra-
ptorēq̨: aut alteri⁹ cuiuslibet facinoris re-
um: sꝫ tantū ꝓ noīe xp̄iani: ꝙ h̄ se vocabu-
lo ɔfessus ē nuncupari ad mortē duci ho-
minē p̄cepisti? Nō sūt hec digna pio im-
peratori: nec sapiētissimo puero filio e⁹:
neq̨ sacro senatui q̄ agis o vrbici. At ille
nihil aliud inq̇rens ait ad Luciū. Vide-
ris mihi ⁊ tu xp̄ian⁹ esse. Cūq̨ Lucius re-
spōdisset: h̄ plane sū: etiā ipm̄ Vrbicius
duci ꝑiter iussit ad mortē. Ille grās inq̇t
ago ꝙ me neq̇ssimis dn̄is absolutum ad
bonū ⁊ optimū p̄rēꝫ ⁊ regē oīꝫ deū remit-
tis. Sꝫ ⁊ terti⁹ q̇dā pari mō libtate vsus:
pari q̨ꝫ sn̄ia punitus ē. Post hec illa Iu-
stinus ānexuit ex ordine q̄ paulo ante re-
tulim⁹. Id ē ⁊ ego inq̇t spero me ab aliq̄
horum q̇b⁹ ꝓ veritate obstiti insidias esse
passurū. Et cetera.

Que Iustini scripta ad nos vsq̨ ꝑue-
nerūt. Caplm̄. XVIII

(p) Lurima aūt scripta nob hic vir
studioꝝ monimenta dereliq̇t: q̄-
bus erudite e⁹ aīe ac diuinis
dedite disciplinis indicia colligamus. ī
q̇b⁹ emolimēti pluriumꝫ iuenire possunt
hi q̇ amorē doctrine ⁊ sciētie geriunt. Ex-
tat igit̄ e⁹ liber hic de q̄ supius memora-
uim⁹ ad Antoninū q̇ dicebat̄ Pi⁹ ⁊ filiū
e⁹: ac senatū: ꝓ nr̄a religione cōscriptus.
Sꝫ ⁊ scd̄s nihilomin⁹ defensionē nostre
fidei ɔtinens. quē scribit ad successorē su-
pradicti p̄ncipis Antoninū verū: cui⁹ tē-
pora nūc cepim⁹ explicare. Sꝫ ⁊ alius li-
ber ē aduersuꝫ paganos. in q̄ de singulis
vel nr̄is vel grecoꝝ philosophis ɔferēs.
disputationē latissimā ɔscripsit. Ibi etiā
de natura demonū disserit q̄dā. q̄ his in-
serere longū est. Sꝫ ⁊ ali⁹ liber ē aduersū
paganos. q̇ inscribit̄ cōfutatio. Est ali⁹
eiusdē monarchica. quē nō solū de nr̄is li-
bris: sꝫ ⁊ de grecoꝝ volumib⁹ texuit. Est
⁊ ali⁹ q̇ supscribit̄ psaltes. Et alius velut
ī subnotationis mō de aīa. in quo diuer-
sas q̄stiones inseruit: ex his que apd̄ gre-
corum philosophos agitant̄. quibus cō-
tra dicturum se ꝓmittit. ⁊ suaꝫ de his
sententiā in illius responsionis volumie
ꝓlaturum. Cōposuit etiaꝫ dyalogū qua-
si cū iudeis. quē apud ephesū cū Tripho-
ne hebreoꝝ nobilissimo doctore habuit:
in quo exponit quō ipe ꝑ diuinā grāꝫ ad
credulitatē vere fidei ꝑduct⁹ sit. cū prius

īmenſū ſtudiū erga philoſophoꝝ geſſerit
diſciplinā: ꝑquirende veritatꝫ amore de-
tent⁹. Simulqꝫ refert de iudeis: ꝙ aduer-
ſum eccl'iam xp̄i inſidijs feralibꝫ agāt. Et
ꝑ his inſimulat Triphonē: dicens. q̄ nō
ſolū nō penituiſtis ꝑ his q̄ a vobis male
geſta ſūt: ſed ⁊ viros aptos ad hoc elegi-
ſtis de hieroſolimis. ⁊ miſiſtis ꝑ oēm ter
ram: q̄ circūirēt ⁊ dicerēt impiā heresim
ſurrexiſſe xp̄ianorū: ſimul ⁊ criminoſa q̄-
dam diffamarēt aduerſū nos. q̄ ſcꝫ ꝑ hoc
ignorātes quiqꝫ deterriti ꝯſortia nr̄a vi-
tarēt. in q̄ nō ſolū vobis ipſis: ſed ⁊ alijs
opprobria fingendo cauſa mortis extiti-
ſtis. Scribit aūt ꝙ vſqꝫ ad ſua tempora
ꝓphetie grā in eccl'ijs floruerit. Sꝫ ⁊ apo
calipſim Johis apl'i eſſe dicit. ꝓpheticis
etiā q̄buſdam vtitur teſtimonijs ad Tri-
phonē: ꝯuincēs euꝫ de his ꝙ iudei abſci
derint hec de ſcripturꝭ ⁊ abſtulerint. Sꝫ
⁊ multa ei⁹ alia apud q̄plurimos fratrū
ferunt̄: q̄ ita ꝓbabilia ac digna a veteribꝫ
iudicata ſūt: vt Hyrene⁹ ex ipſis inueniat̄
aſſumere: ⁊ in q̄rto aduerſū hereſes libro
de his hoc mō ſcribere. Et bn̄ inq̄t Juſti
nus in eo volumīe quē aduerſū Marci-
onē ſcribit ꝓſecut⁹ eſt dicēs: q̄ ipi domīo
nūq̄ acq̄eſcerē: ſi alium deuꝫ diceret p̄ter
oīm creatorē. Et iteꝝ in q̄uto eiuſdē opis
libro dicit. Et optime inq̄t Juſtin⁹ affir-
mat: q̄ aū aduentū dn̄i nunq̄ auſus ē ſa-
thanas blaſphemare deū. q̄ppe q̄ nondū
agnouiſſet damnationē ſuā. Hec aūt no
bis neceſſario ꝺ opuſculis Juſtini dicta
ſint: ad inq̄ſitionē libroꝝ ei⁹ ſtudioſos q̄ſ-
qꝫ fideles ꝓuocātibꝫ.

Qui tunc iuri romane Alexandrineqꝫ
eccleſie prefuerint.

Capl'm. XIX.

i Hic octauo anno ſupradicti p̄n
cipis Aniceto vndecimo anno
epat⁹ ſui defūcto: ſucceſſit So-
ter. Apud Alexādriā ꝟo Celadion q̄ttu-
ordecim ānis miſtrato ſacerdotio Agrip
pinum ſucceſſorē reliquit.

Qui Anthiocenſium.

Capl'm. XX.

a Pud anthiochiā ꝟo Theophi
lus ꝑ idem tp̄s ſextus ab apl'is
eccl'ie pōtificatū tenebat. Vbi
q̄rt⁹ poſt Neronem fuerat Cornel⁹. poſt
quē q̄nto gradu Heros ſucceſſerat.

De his q̄ memoratis tp̄ibꝫ eccl'iaſtici
ſcriptores enituerunt.

Caplm. XXI

t Unc etiā Egeſipp⁹ de q̄ ſup̄ me
morauim⁹ inſignis habebat̄. et
Dioniſi⁹ Corinthioꝝ ep̄s. ſed ⁊
Pinit⁹ nobiliſſim⁹ apud Cretā in ep̄lis fu
it. Philipp⁹ etiā ⁊ Apollinaris ⁊ Melito
Muſanuſqꝫ ⁊ Modeſt⁹ ⁊ p̄cipu⁹ Hyre-
ne⁹: q̄ꝝ oīm ad nos vſqꝫ apl'ice fidei et ſa
ne doctrine p̄clariſſima monimēta perla
ta ſunt.

De Egeſippo queqꝫ ipſe cōmemorat.

Caplm. XXII

e X q̄bꝫ Egeſipp⁹ in q̄nto cōmē-
tarioꝝ libro vbi ſniāꝫ ſue fidei
pleniſſima cū aſtructiōe deſig-
nat. indicat h̄ etiā ꝙ cū ad vrbē romāꝫ ꝑ-
geret plurimis ꝑ loca ſingl'a ep̄is i fino-
ne ⁊ charitate ꝯgreſſis: oēs eiuſdē fidei p̄
dicatores doctoreſqꝫ reppererit ſil' et de
ep̄l'a Clementis ad Corinthios ſcripta
q̄dā cōmemorat. q̄ etiāꝫ inſerere huic opi
nr̄o neceſſariū duxi. Ait ergo. Et ꝑmāſit
inq̄t eccl'ia corinthioꝝ in p̄dicatiōe recta
vſqꝫ ad primū ep̄m. Quē romā nauigās
vidi. ⁊ reſedi cuꝫ eo apud corinthū diebꝫ
multis: delectat⁹ puritate fidei eius. Cuꝫ
aūt veniſſem romam ꝑmāſi inibi: donec
Aniceto Soter: ⁊ Soteri ſucceſſit Eleu
theri⁹. Sꝫ i oībꝫ iſtis ordinatiōibꝫ: vel in
ceteris q̄s ꝑ reliq̄s vrbes viderā: ita oīa
habebāt̄ ſicut lex antiq̄t⁹ tradidit: ⁊ ꝓphe-
te indicarūt: ⁊ dn̄s ſtatuit. Itē idē ipſe eti-
ām de hereticis q̄ ſuo tp̄e exorti ſūt: talia
q̄dā cōmemorat. Et poſteaq̄ inq̄t Jaco
bus q̄ cognominat̄ Juſt⁹ martyr effect⁹
ē: ſicut dn̄s etiā ipſe reddēs teſtimoniū ve
ritati: electōe diuīa Symeon cleophe fi
li⁹ ep̄s ordinat̄: electus ab omnibus pro
eo ꝙ eſſet conſobrin⁹ domini. ꝓpterea au-
tem tūc eccleſia virgo vocabatur. q̄ non
dū fuerat adulterini ꝟbi ſubreptiōe cor-
rupta. Sed Theobuteo q̄dam q̄ repul-
ſus non meruit epiſcopatū: ipſe cepit ini-
cio ꝑturbare oīa ⁊ corrumpe: Qui erat ex
ſeptē hereſibus in populo ꝯſtitutus. Ex
quibꝫ erat ⁊ Symon: a q̄ ⁊ Symoniani

Cleobius. vnde Cleobiani. et Doſitheꝰ
vñ Doſithani. et Gorthẽꝰ. vñ Gortheni
et Maſbutheus: vñ et Maſbuthei. ſed
ꝛ Mẽãder: vñ mẽnãdriani. Ab ipſis ꝛ
marcioniſte. ꝛ Carpogratiani: ꝛ Valẽti-
niani ꝛ Baſilide: ꝛ Saturniani. Quoꝝ
vnuſquiſqꝫ diuerſis corruptiõibꝫ fidei ſeor
ſũ ſciſma cõponẽs ꝓpriã ſectã ꝛ ꝓprios ha
buit ſectatores. Ex qͥbꝫ proceſſere pſeudo
xp̄i: ꝛ pſeudo ꝓphete. ꝛ pſeudo apl'i: q̄ ĩ di
uerſas ptes fratrũ vnitatẽ ſcindẽtes: per
corruptelã doctrine caſtum eccl'ie cubile
macularũt: impietatẽ loquẽtes aduerſus
dñm ꝛ aduerſus xp̄m eiꝰ. Sed ꝛ antiqͣs
iudeoꝝ hereſes idẽ ipẽ ſcriptor q̄: vl' quã-
te fuerint: ꝑ hec ꝟba deſignat. Erãt inqͥt
diuerſe ſentẽtie in circũciſione. id ẽ ĩ filijs
iſrael. q̄ maxie aduerſabãt̃ tribui iude ex
q̄ xp̄s eſt. Erãt ergo Jeſſei. Galilei. Eme
robaptiſte. Maſbuthei. Samarite. Sa
ducei. Phariſei. Sꝫ ꝛ alia q̄ꝑpluria ſcri
bit: de qͥbꝫ ex pte iam p locoꝝ oportuni
tate in ſuꝑioribꝫ memorauimꝰ. Diſſeruit
aũt ꝛ de euãgelio ſcḋm Hebreos ꝛ Syri-
os. ꝛ q̄dã etiaꝫ de lingua hebraica diſpu
tauit: ꝛ iudaicarũ traditionũ meminit. ꝑ
q̄ indicat ſe ex hebreis ad fidẽ xp̄i veniſ-
ſe. Verũ ꝛ h̄ ipẽ ꝛ Hyreneus: ꝛ oĩs anti-
quoꝝ chorus librũ attitulatũ Sapiẽtie
Salomonis dixerunt. ſicut ꝛ ꝓuerbia. ꝛ
cetera. De apocriphis ꝟo cum ageret ad
uerſũ quoſdã hereticos: corrupta in his
q̄dam ac falſata eſſe ꝓhibuit.

De Dionyſio ep̄o Corinthioꝝ et de epl'is eiuſdẽ. Capl'm. XXIII.

Ed veniẽdũ nob̄ eſt tãdẽ ad be
ati Dionyſij cõmemorationem
Corinthioꝝ eccl'ie ep̄i. cuiꝰ eru-
ditiõe ꝛ gr̄a quã habebat in ꝟbo dei frue
bant̃ nõ h̄i ꝓpl'i ſolũ q̄s regẽdos ſuſcepe-
rat: ſꝫ ꝛ ꝓcul poſiti. qͥbꝫ ꝑ epl'as p̄ſentiam
ſui reddebat. Extat deniqꝫ eius ad Lace
demonios ſcripta de catholica fide: in q̄
ꝛ de pace atqꝫ vnanimitate florentiſſime
docet. Et alia ad Atheniẽſes: in q̄ ad euã
gelij crudelitatẽ inuitat ꝛ cõcitat ſegnio-
res: ſimul ꝛ arguit quoſdã velut pene ꝓ-
lapſos a fide. cũ ep̄s eoꝝ Publiꝰ fuiſſet
martyrio ꝯſũmatꝰ. Sed ꝛ Quadrati qui
Publio martyri ſucceſſerat in ſacerdotio
meminit. ſimul ꝛ memorat ꝙ labore eius
ꝛ induſtria rediuiuus q̄dã in eis calor fi-
dei reparatus ſit. Et illud in eadẽ deſignat
epl'a. quod Dionyſiꝰ Ariopagites: q̄ ab
apl'o Paulo inſtructus credidit xp̄m: ſcḋm
ea q̄ in apl'oꝝ actibꝫ deſignãt̃. primꝰ apḋ
Athenas ab eodẽ apl'o ep̄us fuerit ordi-
natꝰ. Fert̃ et alia eius epl'a ad Nicome-
diẽſes: in q̄ hereſim Marcionis impu-
gnat: ꝛ eccl'iaſtice fidei regulã mirabili ra
tione ꝯſtituit. Scribit ꝛ aliã eccl'ie Gor-
tinenſiũ: ceteriſqꝫ ſimul eccl'ijs Crete. in
q̄ ep̄m ipoꝝ Philippũ velut magnis vir
tutibꝫ ꝛ optimis ſtudijs p̄ditũ ꝓteſtatur.
Dicit aũt ab hereticoꝝ ꝯuiuijs abſtinen
dum. Scribit etiam aliã eccl'ie Amaſtre
norũ: ceteriſqꝫ cũ ea ponti eccl'ijs. in qua
Bachilidis et elpirti meminit: tãq̄ꝫ q̄ eoꝝ
cohortati ſint ad ſcribẽdũ. ꝛ multa ĩ ea ex
diuinis ſcripturis explanat. ſimulqꝫ ep̄i
eoꝝ mentionẽ facit noĩe Palmee. Sꝫ et
de nuptijs ꝛ caſtitate plura cõmemorat.
ꝛ ex quocũqꝫ lapſu reſurgẽtes: ꝛ ꝯuerten
tes ſe a pct̄o etiam ſi ab heretica ꝑuerſita
te reſiliãt ſuſcipi iubet. Cõiungit̃ et his
alia eiꝰ epl'a ad gnoſios. in q̄ cõmonet et
dep̄cat̃ ep̄m eoꝝ Pinitũ: ne grauia onera
diſcipuloꝝ ceruicibꝫ ſupponat: neve fra-
tribꝫ neceſſitatẽ compulſe caſtitatis indi
cat: ĩ quo nõnulloꝝ ꝑiclitetur infirmitas
Ad q̄ reſcribens Pinitꝰ Dionyſio ſniaꝫ
q̄dẽ ꝯſilij melioris amplectit̃. ſiliqꝫ obſe-
crat eũ poſt illa q̄ priꝰ ſcripſerat robuſtio
ris iã et validioris cibi de cetero ſcripta
tranſmittere: qͥbꝫ ad meliorẽ ꝓfectũ eccl'ie
ſue ꝓpl's aleret̃: ne ſemꝑ cibo lactis inhe-
rentes paruuloꝝ vitã in corꝑe iã ſeneſcẽ-
te ꝑdurẽt. Simul et recte fidei ſue inſig-
nia ꝛ ſollicitudinẽ quaꝫ erga curã plebis
expẽdit: eruditiõiſqꝫ ac ſapiẽtie ꝛ ꝟbi di-
uini in hac epl'a Pinitꝰ nob̄ velut ĩ q̄daꝫ
ſpeculo viuẽtẽ ſui derelĩqͥt imaginẽ. Dio
nyſij aũt aufert̃ ꝛ alia ad romanos data ꝑ
epiſcopum Soterẽ. in q̄ inſtituta antiq-
tus tradita in eccl'ia romana cuſtodiri li-
bẽter amplexũ ſe his indicat ꝟbis. A p̄n
cipio nanqꝫ moris eſt inquit nobis fra-
tres oẽs varijs iuuare bñficijs: multiſqꝫ
eccleſijs q̄ ſũt ꝑ diuerſa terraꝝ loca cũcta

quib⁹ indigent deſtinare. Singulorū q̄ʒ neceſſitates in oīb⁹ ꝯſolari. Sed ⁊ ꝑ metalla fratrib⁹ relegatis q̄ vſus poſcit ꝓbere. Hec ab initio romane eccleſie facere moris fuit, a patrib⁹ ſibi huiuſcemodi inſtitutione dimiſſa: ⁊ ſemꝑ ītegre cuſtodita. Beat⁹ ꝓ̄o ep̄s veſter Sother non ſolum ſeruauit q̄ patres tradiderāt: ſʒ ⁊ auxit in meli⁹. Qui nō tm̄ ſanctis que vſus corꝑalis poſcit impꝉit: verū ⁊ aduenīētes fratres Clemēti ſatis ⁊ mitiſſimo ꝯſolat̄ alloquio: ⁊ tanq̄ꝫ piū ſe ac religioſū patrē ſingulis exhibet. In hac ip̄a ſcꝑtura meminit etiaʒ ep̄l'e Clemētis ad corinthios ſcripte: ſignificās veteri inſtituto ⁊ antiq̄ ꝯſuetudine ſemꝑ ip̄am ep̄l'am lectā eſſe ī eccl'ia. Deniq̄ꝫ ſic dicit. Beatā inq̄t duximus hodiernā dn̄icā diem: in q̄ legimus ep̄l'am veſtrā: quā ⁊ ſemꝑ ad noſtri cōmonitionē legem⁹: ſicut ⁊ illam priorē a Clemente ad nos ſcriptam. Idem adhuc ip̄e de ep̄l'is ſuis tanq̄ꝫ falſatis a q̄buſdā hec ſcribit. Ep̄l'as eni quaſdā fratrib⁹ rogātibus me ſcripſi, q̄s tamē ap̄l'i ſathane ʒiʒanijs repleuerūt: q̄dam auferētes: alia aūt addentes. Q̄b⁹ vere poſitū ē in iudicio dei. Quid aūt mirū ſi dn̄ica verba ſancte ſcripture falſare conati ſūt q̄ vilia hec q̄ nos ſcripſimus corruperūt. Fertur adhuc et alia ꝑter iſtas Dionyſij ad Criſoforū fideliſſimā ſororē ſcripta. in qua cōuenienter vel ſexui vel menſure eius rationabiles ei diuini verbi exhibuit dapes. Sed de Dionyſio ſatis dictum ſit.

De ep̄o Theophilo Antiocheno. Caplm. XXIIII.

t Heophilū ꝓ̄o quē Antiochie ep̄m ſupra dixim⁹ ferunt̄ tres īſtitutionū libri ad Autolicum ſcripti. Et alius liber aduerſum hereſim Hermogenis: in q̄ et teſtimonijs vtitur de reuelatione Joh̄is. Sed ⁊ alij extant eius inſtructionū variaꝝ libelli. Igit̄ ea tēpeſtate hereticis ꝑ oēm locū ʒiʒaniarū nō pura verbi dei ſemīa maculātibus: ⁊ aereas ap̄l'ice doctrine adulterina admixtiones fetantib⁹ ex omni ꝑte ſacerdotes dn̄i velut vigilantes agricole: excutere eorum ⁊ expurgare mala ſemīa nitebāntur et tanq̄ꝫ ſolliciti paſtores inſidiātes lupos gregib⁹ xp̄i clamorib⁹ ſimul inſectatiōib⁹ q̄ꝫ repellere cōmonendo. fratres inſtruendo. ſcribendo etiā longe poſitis. ipſos q̄ʒ interdū ſicubi corā dep̄hendiſſent cominus purgendo. ⁊ verborū lucta ac diſputationū certamia ꝓſternēdo: alijq̄ꝫ poſteris ꝯſulentes. q̄ſtiones eoꝝ ⁊ ꝑuerſas obiectiones editis cōmentarijs ꝯfutando. Inter q̄s ⁊ Theophil⁹ de q̄ nunc loquimur: nō ignobili aduerſum eos. id eſt aduerſū Martionē: indicat̄ ex his que legimus diſputatione congreſſus. Huic igit̄ ſeptim⁹ ab ap̄l'is in Antiochene eccl'ie ſacerdotio Maximin⁹ ſucceſſit. Sʒ ⁊ Philippus quē gortinēſis eccl'ie ep̄m ſupra dixim⁹: nobile etiā ip̄e monimētū aduerſū Martionē dereliq̄t. Sil'r ⁊ Hyrene⁹.

De Modeſto. Caplm. XXV

m Agnificēti⁹ aūt ceteris Modeſtus. q̄ oēs ip̄ius deceptiōes et fallacias retecto quo velabant̄ nequitie tegmine denudauit.

De Melitone q̄ſq̄ꝫ ip̄e cōmemorat. Caplm. XXVI

m Elito q̄ʒ Sardēſis antiſtes eccleſie: et Appollinaris apō̄ Iherapolim eccl'iam regēs celeberrimi īter ceteros habebant̄. Qui ⁊ imꝑatori Romano Apologeticos ſimiliter libros ꝓ noſtra fide luculētiſſime conſcriptos porrexerūt. Horum quanta relicta ſint monimēta q̄ ad noſtrā vſq̄ꝫ noticiam ꝑuenerunt infra oſtendit̄. Melitonis de paſcha libri duo. De optima ꝯuerſatiōe liber vn⁹. Sed ⁊ de ꝓphetis. De eccleſia. De die dn̄ica. De fide hoīs. De figmēto De obedientia fidei. De ſenſib⁹. De aīa ⁊ corpore et mēte. De lauacro. de veritate. Itē de fide. De generatione xp̄i: ⁊ de prophetia eius. Item de aīa ⁊ corꝑe. De hoſpitalitate. Itē liber q̄ dicitur clauis. De diabolo ⁊ reuelatiōe Joh̄is. De deo corpore induto. Et poſt oīa liber ad Anthoninum verum. In libello ſuo de paſcha. tp̄s q̄ʒ quo ſcribebat inſinuans ita dicit. Sub Sergio inq̄t Paulo ꝓcōſule Aſie quo ī tꝑe Sagaris martyrio coronatus

eſt: qͥſtio ingens aboꝛta eſt apud Laudi-
ciã de paſcha: qͥbꝫ dicbus hec ſcripſimus
Huꝰ etiã ipiꝰ libelli mentionẽ facit Cle-
mens Alexandrinꝰ in oꝑe ſuo, vbi de pa
ſche ratiõe ſcribit: ꝙ ſe dicit ex occaſione
huiꝰ ipſius libelli q̇ a Melitone priꝰ edi-
tus fuerat ſcribere. In eo aũt libꝛo quem
ad imꝑatoꝛẽ ſcribit talia q̇dã incinorat il
lis tẽpoꝛibꝫ aduerſũ nos geſta. Qḋ nũqꝫ
inq̇t factũ eſt. Nũc ꝑſecutionẽ patit̃ genꝰ
piorũ. Effugant̃ vndiqꝫ: nouis decretis
ꝑ oẽm ꝛ̃ſiã ꝓmulgatis. Impudẽtes nã-
qꝫ hoĩes ꝛ calũnioſi q̇ rapꝫ aliena deſide
rant: occaſione accepta: imperialiũ prece
ptorũ: moꝛe p̃donũ die noctuqꝫ graſſan-
tur: ꝛ diripiũt ĩnocẽtes. Et poſt aliquãta
iteꝝ dicit. Et ſi q̇dem te iubẽte hec faciũt
bonuꝫ credamꝰ quicq̇d iuſto imꝑatoꝛe iu
bente cõmittit̃. Sꝫ et nos libẽter ferimꝰ
moꝛtẽ quã a te cognoſcimꝰ irrogari. Sꝫ
hoc ẽ ſolũ qḋ te obſecramꝰ: vt ipe prius
miſtros ꝓteruitatis huiꝰ req̇ras: et ſi a te
mãdate ſunt iſte q̃s irrogant moꝛtes ipſe
diſcutias. Si ꝟo tuã q̃ꝫ ꝯſcientiã prece-
ptum illud tã ĩmane ꝛ tam barbaꝝ latet:
obſecramꝰ ne nos deſpicias: ꝛ patiariſ re
ligioſos ciues tã publico latrocinio iu-
gulari. Et iterũ poſt aliquãta addit etiaꝫ
hec. Eteni philoſophia hec qua nos vti-
mur. primo q̇dem floꝛebat apud Barba
ros. Introducta ẽ autẽ etiã romane vr̃e
ꝯuerſationi Auguſti tẽpoꝛibꝫ. ex q̃ ꝛ reg-
ni veſtri ſublimiꝰ culmẽ aſcẽdit: obſeruã-
tie huiꝰ auſpicijs eleuatũ. Cuiꝰ imꝑij feli-
citer ꝓpagati tu felix ſucceſſoꝛ exiſtis. et
traditũ tibi feliciter ſeruas vna cuꝫ filio.
Propter qḋ ꝛ ſimul tibi cuꝫ imꝑio tradi-
tũ nr̃e philoſophie ritũ pari religione cu
ſtodi: velut q̇ ingreſſu ſuo patribus ſuis
cauſã ꝓſperitatis intulerit. ꝛ fideꝫ q̃ cum
ipiꝰ Auguſti felicitatibꝫ adoleuit: ĩtegrã
tu q̃ꝫ nũc regnãs illibatãqꝫ ꝯſerua. quia
nec ipi Auguſto ĩ ingreſſu eiꝰ vł in ꝓgreſ
ſu triſte aliquid accidit. ſꝫ e contrario leta
oĩa: et oĩa magnis ſucceſſibꝫ plena: obſe-
crantibꝫ deũ ſummũ ꝓ imꝑij huiꝰ ſtatu
religiõiſqꝫ huiuſce cultoꝛibꝫ. Nec quiſq̃ꝫ
ꝑncipũ niſi Nero ſolꝰ ꝛ Domicianꝰ neq̃ꝫ
hoĩm ſuggeſtionibꝫ aduerſati ſũt dogma
ti noſtro. Ex quoꝝ tꝑe accidit nos falſis

calumnijs infamari. Sed illoꝝ erroꝛem
qui ex ignoꝛãtia venerat emẽdauerũt pa
tres tui qui frequentibꝫ poſtmodũ decre
tis animaduerterũt in eos q̇ auderẽt mo
leſtie aliq̇d huiuſmodi cultoꝛibꝫ irrogare
In q̇bus auus tuus Adrianꝰ: ꝛ ad alios
q̇dem multos iudices: p̃cipue tamen ad
Fundanũ ꝓconſulẽ Aſie ꝓ hoc lr̃as de-
dit. Pater ꝟo tuus tecuꝫ pariter romani
regni apicẽ regens: oĩbus q̇dem genera-
liter ciuitatibus: maxime tñ ad Lariſſe-
os ꝛ Theſſalonicẽſes ꝛ Athenienſes pro
bis mittit edicta. Te ꝟo mł̃to magis eã-
dem credimus ſeruare ſententiam: imo ꝛ
multo clementiꝰ cõfidimus ꝓuiſurũ: tãqꝫ
qui vere philoſophie ac pure religionis
amatoꝛ exiſtas. Hec ꝛ multa alia nobili-
ter ab eo ſcripta in libello de quo memo
rauimꝰ inferunt̃. In his autẽ q̇ de expla-
natione ſcripturarũ ſcribit: q̃ſi in p̃fatiõe
enumerat: q̇ ſint volumina veteris teſta-
mẽti q̇ in canone debeãt obſeruari. Quã
ꝑtem ſcripture indere his neceſſariũ pu-
to. Melito. Oneſimo fratri ſaluteꝫ. Cũ
quidẽ frequenter me rogaſti ꝓ ſtudio qḋ
habes erga verbũ dei: vt excerpã tibi te-
ſtimonia ex lege ꝛ ꝓphetis de ſaluatoꝛe ꝛ
de fide noſtra: ſimulqꝫ indicem q̇ ſit oꝛdo
vel numerꝰ veteris teſtamẽti voluminuꝫ
Poſtulata libẽter expleui: ſciens ꝙ ſit in
te diſcendi ſtudiũ: vel quanta fidei deuo-
tio: ꝛ vt vite eterne deſiderio nihil prepo-
nas. Scias ergo prexiſſe me vſqꝫ ad ori-
entis locuꝫ: vbi p̃dicationis noſtre cepit
exoꝛdium. ꝛ vbi geſta ſunt illa om̃ia q̇ le-
gũtur ſcripta. ibiqꝫ diligẽter de oĩbus ex-
ploraſſe que eſſent veteris teſtamenti vo
lumina. Ibi igit̃ que cum om̃i inueſtiga
tione comperi hec ſũt: Moyſi libꝛi quin
qꝫ. Geneſis. Exodus. Leuiticꝰ. Numeri.
Deuteronomiũ. Tum deinde ieſu naue.
Iudicũ. Ruth. Regnoꝛũ libꝛi quattuoꝛ.
Paralipomenon libꝛi duo. Pſalmi da-
uid. Salomonis ꝓuerbia: que ꝛ ſapien-
tia. Eccleſiaſtes. Cantica canticoꝝ. Job.
ꝓphete autẽ Eſaias. Hieremias. Duo-
decim ꝓphetarum liber vnꝰ. Daniel. Eze
chiel. Eſdras. Ex his ergo ꝛ Eglogas ti
bi: id eſt excerpta teſtimonia in ſex libꝛis
digeſta tranſmiſi. De Melitonis moni-

mētis iſta cōperimus.

De Apollinare.

Capl'm. XXVII.

pollinaris ꝟo cū multa a mul-
a tis habeant̄: ad nos tn̄ iſta ſunt
que venerūt. Apologeticus li-
ber ad ꝑdictum imꝑatorē ſcriptus. Et ad
uerſū paganos libri qnq̄. De veritate li-
bri duo Et q̄s poſtmodū edidit aduerſū
Catafrigas. Mōtanū ſcʒ ⁊ pſeudo ꝓphe-
tiſſas ei⁹. q̄ tūc primū deuiādi a recto iti-
nere exordiū ſūpſeraut.

De Muſano.

Capl'm. XXVIII

Ed ⁊ Muſani (cuius in ꝑcedē-
f tibus fecim⁹ mentionē) fertur li-
bellus multa elegātia ſcriptus
ad quoſdā fratres q̄ declinauerant ad he-
reſim: que dicit̄ Encratitarū tunc nuꝑ ex-
ortam. Cuius auctorē extitiſſe Tacianū
ſermo aſſerit: illū ipm de quo in ſuꝑiori-
bus memorauimus: beato Juſtino teſti-
moniū dante: cui⁹ eum ⁊ diſcipulū ferūt.
De quo tamē Hyrene⁹ in primo libro cō-
tra hereſes hoc refert. A Saturnino in-
quit ⁊ Marcione deſcenderūt ⁊ hi q̄ vo-
cantur Encratite: nuptias refutantes q̄ a
deo antiq̄tus inſtitute ſūt. ⁊ ſubtiliter ac-
cuſantes illum qui ab initio maſculum ⁊
feminā ad reſtitutionē humani gener̄ fe-
cit. Sʒ ⁊ ab animalib⁹ abſtinēdū ꝑdicāt:
ingrati exiſtētes deo q̄ hec humanis vſi-
bus ꝓcreauit.

De ſecta ſcḋm Tacianum.

Capl'm. XXIX

Ontradicūt etiā plurimū hoīs
c ſaluti inimici. Et h̄ nūc inuētū
eſt ab his q̄b⁹ Tacian⁹ q̄dā au-
ctor extitit. ⁊ huiuſcemōi blaſphemias in-
troduxit. Qui fuit q̄dē auditor Juſtini.
ſʒ donec cū ipo fuit nihil tale ſentire ſe ꝓ-
didit. Poſtea ꝟo q̄ȝ ille martyr effect⁹ eſt
abſcidit ſe ab eccl'iaſticis doctorib⁹ arro-
gātia nimidus: et elatiōe nimia inflatus
tanq̄ȝ q̄ ſe ceteris duceret meliorē. ꝓpriū
maluit q̄ȝ a veterib⁹ traditū docēdi inſti-
tuere ſtilū: ſecula q̄dā inuiſibilia ſcḋm Va-
lentini fabulas īt̄ducēs. Nuptias aūt
⁊ fornicationem corruptionēq̄ȝ pari iudi-
cans lege. ſilia Marcioni Saturninoq̄ȝ
ꝯfirmās. De ſalute ꝟo Adā in dubiū de-
ducēda nouis q̄ſtionib⁹ cōmctat̄. Et pau-
lo poſt idē Hyrene⁹ addidit etiā hec. Nō
multo aūt inq̄t poſt Seuer⁹ q̄daʒ ſupra-
dicte hereſi robur adiūgēs: fomēta maxi-
ma ei⁹ ſectatorib⁹ ꝓſtitit. Unde ⁊ magis
Seueriani appellati ſūt. Qui vtūt̄ q̄dem
lege ⁊ ꝓphetis et euāgelijs: ſʒ ꝓpria q̄dam
interꝓtatiōe ſcripturarū ſenſum ꝑuertūt.
Obtrectāt aūt Paulo ap'lo: ⁊ refutāt ei⁹
ep'las. Sʒ neq̄ȝ act⁹ ap'loꝝ ſuſcipiūt. Ue-
rūtamē prior coꝝ auctor Tacian⁹ collati-
onē quandā faciens euāgeliorum: neſcio
quō cōpoſuit euāgeliū vnū ex quattuor:
qḋ Diateſſeron nominauit. Qḋ etiā nūc
habet̄ a multis. Dicitur aūt ⁊ nōnulla ex
ſermonib⁹ ap'li ꝑmutaſſe: tanq̄ȝ q̄ emēda-
re velit ordinē: cōpoſitionēq̄ȝ ꝟborū. Re-
liquit aūt hic ipe infinitū libroꝝ numeꝝ.
Sʒ ille quē aduerſū gentes ſcripſit liber
ex oīb⁹ ſcript̄ eius ꝑcipu⁹ et valde vtilis
cōꝓbat̄. Sʒ ⁊ de his ſatis dictū.

De Bardeſano Syro: vel ſcript̄ eiuſ-
dem. Capl'm. XXX

Er idē tpe innumeris hereſib⁹
p vbiq̄ȝ pullulātib⁹: ⁊ ꝑcipue apō
Meſopotamiaʒ: Bardeſanes
q̄dam vir diſertiſſim⁹ in Syrorū lingua:
⁊ vehemēs dyalectic⁹ aduerſū Marcio-
nem: alioſq̄ȝ nōnullos dyalogos ſcribit:
quos ꝓpria lingua cōpoſitos edidit. Sʒ
⁊ plura alia ei⁹ extant volumīa: q̄ diſcipu-
li eius in grecū vertere ſermonē. Erat nā-
q̄ȝ ita potens in verbo ⁊ in doctrina: ⁊ in
diſputationib⁹ validus vt plurimos ⁊ no-
biles viros habuerit ſectatores. Eſt ⁊ ei⁹
ad Antoniuū de Fato potentiſſim⁹ dia-
logus. Sʒ ⁊ alia multa ſcripſit: que ſatis
vtilia ⁊ ꝑnecessaria ꝑſecutionū q̄ tūc erāt
tēporib⁹ extitere. Ferūt aūt hūc ipm fuiſ-
ſe ꝑmo de Ualētini ſchola. Sʒ cum ma-
giſtrū notaſſet erroris: ⁊ ineptias eius fa-
bulas arguiſſet: viſus eſt ſibi ad meliorē
⁊ recte fidei ſententiam ꝯuertiſſe. Nec tn̄
ex integro veterū errorū ſordes: maculā-
q̄ȝ depoſuit. Hiſdē ꝟo tempib⁹ etiā roma-
ne eccl'ie Soter eps viuēdi finem fecit.

Explicit liber quartus.

Incipit liber quintus hyſtorie eccle-
ſiaſtice: cū annotatiōe caplorꝝ.

IGitur Sote-
ri epō octo annis in vrbe
roma ſacerdotio miſtrato:
duodecimꝰ ab aplis ſucce-
dit Eleutheriꝰ ſeptimodecimo anno im-
perij Antonini Veri. Quo in tpe ꝑ mul-
tas romani orbis ꝓuincias: ex acclamati-
one ⁊ ſeditione vulgi ꝑſecutiones aduer-
ſū nr̄os diriſſime cōcitate ſūt: ita vt mul-
ta milia martyrū ꝑ loca ſingula fierent.
Qđ conijcere ex his facile poſſumꝰ q̄ ad
rerū geſtaꝝ memoriā ꝯſeruandā lr̄is mā-
data reperimꝰ ⁊ legimꝰ. Et q̄uis de hoc
plenior nobis narratio q̄ de ſingulorum
martyrijs ꝑſecuti ſumꝰ: ſui ſub titulo vi-
deat expoſita: q̄ inſtructionē pariter do-
ctrine ⁊ ſcientie neceſſariā nō minimā cō-
tineat. Tm̄ q̄ p̄ſenti opi cōpetere duximꝰ
pauca inſeramꝰ e multis. Alij nanq; ſcri-
ptores hyſtoriarū referāt bella. trophea.
victorias magiſtratuū. ducūq; fortia ge-
ſta cōcelebrēt. morteſq; ciuiū aut hoſtiū
narrēt. patriā. cōiuges. liberos. diuerſis
cūcta cedibꝫ ꝯfuſa deſcribāt. noſter h̄ ſer-
mo q̇ narrationē ꝯtinet de his q̄ ad deū
ꝑtinēt rebꝫ: ab ſurdū nō erit ſi bella deſcri-
bit q̄ caro ꝓ aīe ſalute ꝑpeſſa ē: ⁊ pugnas
q̄s aīa vt celeſtē patriā recuꝑaret excepit
ſi certamina eiꝰ referat q̄ ꝓ fide veritatis
exigit. in q̇bꝫ nō aduerſum mortales mili-
tes: ſꝫ aduerſū ſpiritales demones dimi-
cauit nō ꝓ libtate carnis: ſꝫ ꝓ ſpūs liberta-
te. ſi linq; monimentis lr̄aꝝ mādemꝰ p̄lia:
q̄ nō ꝓ terraꝝ ſpacijs: nec ꝓuinciaꝝ poſ-
ſeſſionibꝫ: ſꝫ ꝓ celoꝝ regno ⁊ paradiſi he-
reditate pacta ſūt. nō regi mortali impiū
q̄ſitura: ſꝫ ab īmortali rege oīm deo triū-
phorū gl̄iam ꝑceptura.

Quāti ⁊ quemadmodū ſub Seuero
apud Galliā ꝓ pietate ſubierint mortē.
Caplm. I

GAlliarū nobi-
liſſime vrbes Lugdunenſiū ci-
uitas habebat ⁊ Viennenſiū
q̄s p̄cipiti lapſu p̄terfluit rhodanꝰ nobi-
liſſimꝰ fluuioꝝ. In his que ⁊ quāta erga
dei martyres geſta ſint: ſupra memoratis
Anthonini Veri tēporibꝫ deſcripta per
ordinē: ab eis ad eccl'ias Aſie ⁊ frigie fi-
deli relatione trāſmiſſa ſunt. De q̇bꝫ vt fi-
des certior habeat ipa ſcriptoꝝ exempla
ſubijciam. Serui xp̄i habitantes apud
Viennā ⁊ Lugdunū gallie vrbes: fratri-
bus oībꝫ q̇ ꝑ Aſiā ⁊ Frigiā eandē quam
nos redēptionis xp̄i fidem ⁊ ſpem gerūt.
pax vobis. gr̄a et gl̄ia a deo patre. et ieſu
xp̄o dn̄o nr̄o. Et cū nōnulla velut in p̄fa-
tione ꝑſecuti viderent: poſt aliquāta ita
rerū geſtaꝝ ordiunt initiū. Tribulatiōis
aiunt nr̄e magnitudinē ⁊ gentiliū furorē:
quē ſanctis martyribꝫ intēderūt: ſicut eſt
enumerare: ne p̄ſentes q̇dē ipi ſufficimꝰ:
nedū ſcriptura cōprehendere. Oībꝫ etenī
viribꝫ cōgreſſus eſt inimicꝰ: tāq; q̇ iam ꝑ
acerbitatē ꝑſecutionis aduētus ſui oſten-
taret initia. ⁊ per h̄ inſtitueret ⁊ informa-
ret miſtros ſuos aduerſū ſeruos dei: om-
ne miſteriū ſceleris ⁊ crudelitatis exple-
re: ita vt p̄mū nobis domoꝝ ꝓhiberetur
habitatio. tum deinde vſus balnearum.
poſt etiā ꝓceſſus ad publicū. ad vltimū
ne oīno in q̇libet loco domi foriſq; publi-
co priuatoq; videremur. Sꝫ aderat dei
gr̄a q̄ fragiliores q̇dem quoſq; nr̄oꝝ de
manibꝫ eoꝝ eripiebat. Producebat autē
in mediū viros ſtabiliores colūnis: qui
poſſint ꝑ patientiā ſuā nō ſolū ferre impe-
tus q̄s excogitabat inimicꝰ: ſꝫ ⁊ vltro ex-
petere: ⁊ ſpōte ſe oībꝫ vel opprobrioꝝ vl'
tormētoꝝ cruciatibꝫ oblectare: ⁊ laceſſēti-
bus iā pene tortoribꝫ: ipi adhuc parū pu-
tare: ꝓ eo q᷑ morā ſibi hāc eſſe quodāmo-
do ad xp̄m feſtinātibꝫ crederēt. rebus fere
ipis ⁊ patiētie ꝟtute clamātes: q᷑ nō ſunt
cōdigne paſſiones huiꝰ tpis ad futuram
gl̄iam q̄ reuelabit in nobis. Ferebant er-
go fortiter acclamationes aduerſum ſe ⁊
ꝓbra atq; iniurias populi. ⁊ cōtumelias
eorū laudes ſuas ducebant. Sꝫ ⁊ verbe-
rari ſe ab eis ac lapidari ⁊ cōcludi patien-
ter accipiebāt: equanimiter ſuſcipientes
q̇cquid illud furentis vulgi excogitauiſ-
ſet inſania. Deniq; quodā tpe aſtante tri-
buno ⁊ primoribꝫ ciuitatis. ꝓ ſolis accla-
mationibꝫ populi correpti ⁊ in carcerem
truſi ſunt fratres: vſq; in p̄ſentiā p̄ſidis:

cuiq; aduenienti offerunt. In ꝗs ille tā-
ta crudelitate vſus eſt: vt ſeuicie eius ſpe-
cies ſingulas nemo poſſit exponere. Ve-
tius igitur Pagathus vnus ex fratribus
ꝗ ⁊ in deum ꝑfectā charitatē et in hoīes
integrā cuſtodiret. Cuius vita cum eſſet
adoleſcēs ita examinata erat rati oībus ⁊
ꝓbata: vt etiam grauiſſimis ſenibꝰ ꝑferre
tur. Incedebat enī in omnibꝰ mandatꝭ et
iuſtificationibꝰ dñi ſine querela Ad obſe
quia quoq; ſeruorū dei ꝓmptiſſimꝰ erat.
Is enī zelo diuino ⁊ feruore ſpūs plenꝰ:
tam crudelia ſeruis dei ſupplicia videret
inferri: ⁊ ꝯtra ius faſq; tot penas huma-
nis viſceribꝰ excogitari: indignitatem rei
vltra nō ferens: popoſcit ſe audiri ꝓ ciui-
bus optimis. Quibꝰ nihil impietatis cō
miſſū ꝓbari poterat locuturū. Erat enim
⁊ nobiliſſimꝰ inter ſuos ⁊ eruditiſſimus.
Verū cū defenſionē eiꝰ nō reciperet obſti-
natio iudicis: inqͥrit tm̄ ab eo ſi et ipſe chri
ſtianus eſſet. vtq; chriſtianū ſe eſſe clariſ-
ſima ⁊ libera voce teſtatꝰ eſt: tanq; aduo-
catus inqͥt chriſtianoꝝ ⁊ ipſe vinctoꝝ nu-
mero ſociet. Sed in h̄ illi qͥdem quid di
ceret ignorabāt. Ille ꝟo habens in ſe ad-
uocatū ꝓ nobis ieſum: hoc noīe meruit
honorari ſancti pſbyteri Zacharie: qui er
ga ſanctos plenitudinē charitatis oſten-
derat ſecutus exemplum. Qui ⁊ ipſe dum
fratribꝰ adeſt: ⁊ defenſionem libertatis q̄
in noſtra religione conſiſtit exequitur: do
minicū ſecutus exemplū: animā ſuam ꝓ
omnibus ſuis poſuit ⁊ pro amicis. Et ido
cum h̄ pariter velut diſcipuli fideles chri
ſti in regno venturo: ſequētur agnū quo
cunq; vadit. His igitur optimis ⁊ fideliſ
ſimis ducibꝰ vſus om̄is reliquus ſancto-
rū chorus: prompti et alacres aīas ſuas
ꝓ fidei libertate ponebāt. Aliqui autē im
pares ⁊ infirmiores inuēti: ⁊ ad illate per
ſecutionis euehendū pōdus inualidi: de
cem ferme numero: lapſu ſuo luctum no-
bis ⁊ ingentē triſticiā reliquerūt: ⁊ mul-
torum animos quos priorū fides accēde
rat infregerūt. Unde ⁊ oēs valde perter-
riti ſumus: nō ꝓpter tormēta que crudeliꝰ
videbant̄ inferri: ſed ꝓ exitu confeſſionis
incerto: quia multo nos grauius lapſus
noſtrorū q̄ ea que inferebantur tormēta

cruciabant. Comprehendebantur tamen
quotidie: quos dignos dominus iudica
bat i lapſorū numerū ſubrogari: ita vt ex
vtraq; eccleſia omnes qui ſtudioſi ⁊ mag
ni videbantur: ⁊ quoꝝ labore ⁊ induſtria
regebātur eccleſie: vniuerſi pariter tenerē
tur. Accidit autē etiā ſeruos cōprehēdi
quorūdā ex noſtris paganos: qm̄ quidē
publice iuſſum fuerat requiri omes: ⁊ te-
neri. Quiq; demonis inſtinctu cū tormē
ta ꝑtimeſcerent q̄ inferri ſanctis videbāt:
monentibus ſe in hoc ipſo militibꝰ quibꝰ
ita fuerat p̄ceptum: cōmētati ſunt aduer-
ſum nos velut thieſteas ſcenas: ⁊ inceſta
edipp ia ꝑpetrātes: et alia multa que nec
ꝓloqui: aut cogitare nobis fas eſt: et qua
lia ne credere quidem poſſumus aliquā-
do apud homīes geſta. Que cum de no-
bis diffamata fuiſſent in vulgus: horro-
ri maximo ⁊ execrationi apud om̄es ho-
mines eſſe cepimus: etiam apud eos qui
prius aliquid moderatiōis erga nos ſer-
uandū eſſe cenſebant. ⁊ omnes ſimul fre-
mere aduerſū chriſtianos: atq; inſanabi
li odio furere ceperunt. Tunc vidimꝰ cō-
pleri illud qđ a domino dictum ē. Quia
veniet tempus in quo omnis q̄ occiderit
vos: putet ſe obſequiū offerre deo. Poſt
hec iam ſupra omne narrationis genꝰ eſt
ſuppliciorū ⁊ cruciatuū modus: qui ſan-
ctis martyribus inferebatur: ꝑurgente ſa
thana quo ſcilicet etiam illoꝝ cōfeſſione
tale aliquid eliceretur a nobis eſſe cōmiſ
ſum. in quo omnes pari atq; eodē furo-
re ꝯſiſtebant. vulgus. iudex. officium. mi
lites. ꝑurgentes p̄cipue ſanctum nomie
quēdam diaconum Vienenſem. et Ma-
turum Neophitū quidem: ſed ī fide ⁊ pa
tientia robuſtiſſimū. ſed ⁊ Attalum ꝑga-
menum ciuem: qui columna ⁊ firmamen
tum eccleſie noſtre in omnibꝰ fuit. ⁊ Blā-
dinam feminā: per quā chriſtus oſtendit
quia ea que apud homines deſpecta ſūt:
⁊ contemptui habentur: in magna gloria
apud deum ducitur. et quia charitas eiꝰ
que fragilia ſunt ꝑ naturam: per gratiam
facit eſſe firmiſſima. Cum enī om̄es nos
de ea trepidaremus: ſed ⁊ ipſa eius carna
lis domina que erat vna ex numero mar
tyrū vereret̄: ne forte Blandina cederet

in tormentis: ⁊ ꝓ debilitate corporis vix ad prime ꝯfeſſionis tormēta ſufficeret: tanta tolerātie ꝟtute firmata eſt: vt reſol-uerent̄ prius et ꝯciderēt carnificū man⁹: qui ſibi ꝓ ꝯtentioſa iudicis animoſitate inuicem ſuccedebāt. Deniq̄ a prima luce vſq̄ ad veſperā tormenta ſemꝑ innouan-tes ad vltimū victos ſe ꝯfitentur: ſtupē-tes quō ī ea ſpūs ꝑmaneret: cum nihil iā in illa ex corꝑe ꝑ ſupplicia reſediſſet. Sꝫ illa vere beata: vt poſtmoduꝫ nobis ipſa diſſeruit: quotiens vocē ꝯfeſſionis emi-ſit: ⁊ chriſtiana ſum ꝓclamauit: totiēs no-ue vires corpori reddebant̄: ⁊ tanq̄ abla-tis ꝑ confeſſionē doloribꝫ: inſtaurabat̄ re-centior ad agones. Et quo magis itel-lexerat ꝙ vox pia ſenſū doloris extingue-ret ſepius ⁊ alacri⁹ chriſtiana ſum: ⁊ nihil apud nos mali geritur ꝓclamabat. Dia-conus quoq̄ Sanct⁹ nomine: etiam ipſe ſupra q̄ dici poteſt: ⁊ ſupra q̄ humanam fas eſt ferre naturā: acrius inſiſtentibꝫ mi-niſtris demonuꝫ: quo aliq̄d ab eo elicere poſſent ꝯfeſſionis illicite: noua penaruꝫ genera ꝓtulit: ⁊ q̄ longe ſubſtantiā huma-ne conditionis excederēt. At ille vir deo plenus: inanū crudelitates eorū riſit et ferinā in q̄ſtione ſeuiciā: vt nunq̄ dignat⁹ ſit vel q̄s eſſet genere: vn̄ nec domuꝫ: vel patriā: vel nomen ſaltem ſuum eis fateri. Sed de his ſingulis interrogatus: nihil aliud in oībꝫ tormētis: niſi chriſtianum ſe eſſe reſpondit. Hoc mihi nomen: hoc ge-nus: ⁊ patria eſt. Aliud inq̄t omnino ni-hil ſū q̄ chriſtian⁹. Unde ⁊ eos incredibi-lis agitabat inſania: ꝙ de tantis penarū generibꝫ ꝯſumptis extorquere ei nec ꝓfeſ-ſionē q̄dē ꝓprij vocabuli potuiſſent. Ad vltimū candētes lamīas eris ⁊ ferri erga inguinis loca ⁊ delicatiora queq̄ mēbro-rū inſtauratis ignibꝫ adhibebāt. Ex quo carnes q̄dem eius aduſte igni defluebāt. Ipſe ꝟo permanebat imobilis: inconcuſ-ſus: intrepidus: celeſtibꝫ eterniſq̄ fontibꝫ q̄ ꝓcedunt de ventre ieſu humanas in ſe temperans flāmas. Uerūtamen mēbris omnibꝫ martyr erat: ⁊ toto corpore vnuꝫ vuln⁹ horrebat. Perit ī eo humane forme agnitio. ⁊ nō ſolum quis eſſet: ſed ⁊ quid eſſet: tormentorum crudelitas ne agnoſci poſſet abſtulerat. Chriſt⁹ tamen in eo ſo-lus ꝑ martyrij gl'iam recognoſcebatur: q̄ per eius patiētiā deſtruebat aduerſarias poteſtates: ⁊ ſuos milites ꝑ tolerātie ro-borabat exemplum: oſtendens omnibus quia nihil terribile ē: vbi diligitur pater: nihil doloſi eſt: vbi fides chriſti eſt. Sed artifices ſcelerum nequaq̄ martyris eru-buere virtutē. Poſt paucos etenim dies ꝯſiderantes ꝙ ſi tumētibus adhuc vul-neribꝫ que indignarentur etiā ad molliſ-ſimū manus tactū tormenta rurſus infer-rent: ⁊ denuo mēbra iam putrefacta vexa-rēt. vnū e duobꝫ fore: aut in ſua cū impie-tatis iura ceſſurū: aut ſi in tormētis aīaꝫ poſuiſſet. terrorem crudelitatis ⁊ metum ceteris intentādum. Sꝫ hoc longe ꝯtra q̄ impij cogitauerant ceſſit. Naꝫ qō vix credi ab infidelibꝫ poteſt: reſtitutuꝫ eſt in primā ſpeciē corpus ꝑ ſcōa tormēta. Et officio mēbroꝝ q̄ abſtulerat ꝓma crude-litas: ſcōa reꝑauit: ita vt iterata ſupplicia nō iam ei penam ꝯtulerint ſꝫ medelam: Sꝫ ⁊ Blādina quā pauloante memora-uim⁹: illi⁹ exemplo ad ſupplicia ſcōa reuo-catur. Que cuꝫ ſeminima pene: ⁊ ī mortis quodā ꝯfinio poſita: iteratis fuiſſet pul-ſata cruciatibꝫ: velut ex ſomno quodam ſubito euigilās in memoriā future beati-tudinis venie: ⁊ voce ꝯſtanti tanq̄ de ex-celſo edito ꝯcionaret̄ ad ꝓplm. Multuꝫ inq̄t erratis o viri: ꝙ putatis infantū vi-ſceribꝫ veſci eos q̄ ne mutorū q̄dē aīaliuꝫ carnibꝫ vtunt̄. Et ſic in ꝯfeſſiōe ꝑdurās: iterꝝ numero martyrū ꝯſociata retrudit̄.

Ut martyres q̄diu habebant̄ in vita oēs q̄ in ꝑſecutione lapſi ſūt reuocabant.

Capꝉm. II.

ſ Ed poſteaq̄ ꝑ beatoꝝ martyrū patiētiā tyrānica euanuere ſupplicia: alijs rurſus diabol⁹ machinis oppugnare parat famulos dei. q̄ ſcilꝫ afflictione carceris: ⁊ penali ſqualore ꝯſumpti: ac ſeptimo (vt dicūt) pūcto ī neruo pedes ꝯ q̄ credi fas eſt diſtenti in intimo tenebraꝝ loco ꝑ oīa penarū genera. q̄ furētium ſeuicia excogitare poterat deperirent. Quāplurimi ergo hoc genere in ergaſtulis ꝯſumunt̄: dn̄o ſuſcipiēte

eorum huiuſcemodi exitum: quibus nec
ſibi defuit diuine maieſtatis auxiliū. Ali-
quanti etenī ex his qui ſeuiſſima tormen
ta ꝑtulerant: nec humane aliquid medele
ꝑmiſſi ſunt conſequi. Mirū īmodū vir-
tute domini cōualeſcere et ſubitā mentis
alacritatem: ac deſperatum corporis ro-
bur recuꝑare ceperunt: ita vt cohortatōe
ſua ceteros ad patientiā cōfirmarent. ⁊ q̄
impatientes erant penaꝝ illi magis qui
nuper fuerant correpti: ⁊ quorū corpora
nōdum tormenta ſolidauerāt: illi deniqꝫ
erant qui fetoris horrore: ⁊ ꝯcluſionis te-
nebris necabantur. Verūꝫ beati Fotini
Lugdunēſis epi glorioſam martyriȷ̄ con
feſſionē: fas non eſt ſilentio p̄terire. Qui
cum nonagenario maior eſſet etate ⁊ cor
pore: vtpote illꝰ cui inualidus cetera pe-
ne iam mortuꝰ: ſolo martyriȷ̄ amore viue
bat. Ducit̄ autē ad tribunalia: imo potiꝰ
defertur: ſenio ⁊ lāguore reſolutus. Cuiꝰ
ad hoc ſolum anima ſeruabatur: vt chri-
ſtus ꝑ eam magnificetꝰ in fragili corpo-
re triūpharet. Statuitur interea ſenior ꝓ
tribunalibꝫ imple plebis Vndiqꝫ clamor
attollitur. hunc ipm eſſe inſonāt chriſtia-
num. Dum ꝟo a p̄ſide interrogat̄ q̄s nāꝫ
eſſet chriſtianorū deus: reſpōdit. Si dig
nus fueris ſcies. Hinc ꝟo cunctos velut
rabies immenſi cuiuſdā furoris inuaſit:
ita vt qui ꝓpe aſtabant pugnis: aliȷ̄ calci-
bus ſubigerēt ſenē: nec grauitati: nec eta-
ti aliquid reuerentie deferentes. Illi ꝟo
qui longius erant quicquid furentibꝫ te-
li veniſſet in manꝰ eminus iaciebāt: ita vt
vnuſquiſqꝫ ſūmi ſibi eſſe delicti duceret:
niſi aliquid in ſenē ſceleris intuliſſet. In
hoc etenī vindicādo deos ſuos eſſe cre-
debant. Quē cūꝫ ſeminecem ꝓieciſſent in
carcerem: incōtaminatū paulo poſt ſpiri
tum reddidit. Per idem tēpus īmenſa q̄-
dam dei diſpēſatio ꝓcuratur: ⁊ miſericor
dia ex inſperata chriſti domini arte con-
quiritur. qḋ nunq̄ꝫ fere prius a ꝑſecutori
bus geſtū meminimꝰ. Omnes enī hi qui
primo cōprehenſi negauerant fidē: corre-
pti tradunt̄ in carcerē. ⁊ quo infelicibꝫ ne
ſolamē q̄dem penalis p̄ſtaret̄ exiciȷ̄: non
q̄ſi chriſtiani iā: ſed tanq̄ꝫ homicide ⁊ in-
ceſti detinebant̄. habentes miſeri dupli-
cem penā. q̄m quidem ceteroꝝ ſupplicia
mitigabat ſpes ⁊ corona martyriȷ̄: chriſti
qꝫ charitas: ⁊ ſancti ſpiritꝰ gratia releua-
bat afflictos. Iſtos aūt ipis penalibꝫ ca-
thenis ⁊ pondere carceris grauiꝰ cōſcien
tia cruciabat: ita vt vultu ipo ⁊ aſpectu di
ſcernerent̄ a ceteris ꝙ illi ꝓducebātur de
ſuppliciȷ̄s leti: ⁊ diuinū neſcio q̄d in ipis
vultibus p̄ferentes: vincula ſua monilia
p̄cioſa ducebant: ꝑ ſqualorē carceris chri
ſti bonus odor effecti: ita vt viderent̄ ſibi
nō in ergaſtulo: ſed in mirretheca ꝯcluſi.
At illi aliȷ̄ triſtes demerſis ipis q̄ꝫ ꝯſpe-
ctibus horridi: ⁊ omī turpitudinis defor
mitate fediores. ſed ⁊ ipis gentilibꝫ ī mul
to opprobrio expoſiti erant: tanq̄ꝫ dege-
neres ⁊ ignaui: q̄ fideꝫ ꝑdiderint ⁊ crimē
inuenerint: ⁊ qui chriſtianoꝝ q̄dem noīe
caruerint: homicidaꝝ tamē penas non ef
fugerint. Que cum ita geri viderent cete-
ri incredibiliter corroborati ſūt: ita vt cō-
prehenſi abſqꝫ vlla animi mutatione: cō-
ſtanter ſe nihil aliud q̄ꝫ chriſtianos eſſe fa
terent̄. Et cum q̄daꝫ in his locis fuiſſent
longius ꝑſecuti: poſt aliquanta iterū hec
ſubiungūt. Poſt hec iam ꝑ diuerſas ſpe-
cies martyriȷ̄ coꝝ: velut coronā quādam
variȷ̄s floribꝫ cōpoſitā: dominꝰ chriſtꝰ in-
texens offerebat patri: vt ab eo velut vi-
ctores magni agonis: remuneratiōem
eternoꝝ ſumerent p̄miorū. Nam Matu
rus. ⁊ Sanctꝰ. ⁊ Blandina. ⁊ Attalꝰ. nu
merū diebꝫ innumeris milibꝫ gentiūꝫ di-
uerſarū ad ſpectaculū cōgregatis ſtatuū
tur in medio arene. Et rurſū Maturꝰ cū
Sancto: quaſi nihil prius geſtū fuiſſet:
ad omīa tormentoꝝ ⁊ verborū genera
renouant̄: certantibꝫ omnimodis aduer-
ſariȷ̄s: quatenꝰ eorū patientiā frangerent:
et ab ipo (vt ita dicā) vertice. coronas eo-
rum diripꝑent: inſanis ꝓpli vocibus inſti-
gati. Sꝫ illis eo magis aīos roborabat
ſpes vicine iam glīe: quā ſibi iā iāqꝫ ma-
nu ꝯtingere: ⁊ ꝯtrectare dextris videbāt̄.
Cūqꝫ ⁊ ſupplicioꝝ genera ⁊ ſpectaculorū
iā pene tēpus fuiſſet abſūptū: nec moue-
ri vllatenꝰ a ſentētia valuiſſent: eum etiāꝫ
ſelle ferree ſuppoſiti: conſumptā ꝟberibꝫ
carnē ignis ſubter miniſtratꝰ exureret: ad
vltimū infatigabiles martyrū ſpūs ferro

ceſis ceruicib⁊ effugarunt. Blandina ꝟo
religata ad ſtipitē: atq͡ȝ in crucis modum
diſtenta: beſtijs pabuluȝ ꝑparat. Que tn̄
in ligno pendēs vultu interrito ⁊ ſatis le
to: oratiōeȝ fundebat ad deū: q̄ ⁊ ſibi cō-
ſtantiā: ⁊ ceteris agonis ſui cōſortib⁊ ꝑſe
uerantiā ꝓcaret. Et facile vota ſperabat
implenda: q̄ ꝓprijs iuuabat exemplis, ſi-
mul ⁊ illud edocēs: q̄ paſſionū chriſti cō
ſortib⁊ certum ſit: etiaȝ glīe eius donāda
eſſe cōſortia. Sed cū nulla ex beſtijs cor
pus eius auderet attingere: depoſita de
ligno rurſū reuocat̄ ad carcerē: alijs ad-
huc agonib⁊ ꝑparāda: vt ꝑ multas victo
rias caput q̄dem tortuoſi ſerpētis attere-
ret: fratrū ꝟo aīos ad tolerantiā ꝯcitaret
ꝑ h̄ q̄ ipa in paruo ⁊ fragili corꝑe tot cer
taminib⁊ ꝑmaneret inuicta: ⁊ ꝑ ſingulos
agones diſcederet coronata.

Qualis Attalo martyri apparuit viſio Capitulum III.

a Ttal⁹ q̄ȝ populi vocib⁊ poſtula
tur. Erat enim valde nobilis: ⁊
qđ cūctis nobili⁹ ē vir optime
cōſcientie, ⁊ in fide chriſti ꝑ oīa exercitia
ſemꝑ martyr. Cūq͡ȝ circūact⁹ fuiſſet i am-
phiteatro titulo ſe ꝓcedente: in q̄ ſcriptuȝ
erat. Attal⁹ chriſtian⁹. fremere in eū vulgi
inſanientis furor vehemētius cepit. Sed
cū ꝑſidi indicatū fuiſſet eſſe eū romane ci
uitatis virū: iubet eū cuȝ ceteris in carce-
rem recipi, ſimul ⁊ ad ceſarē refert: eiuſq͡ȝ
ſententiā q̄d de eo iuberet expectat. Ue-
rū inter moras poſiti in carcerē: nō infru
ctuoſū ſibi tp̄s tranſire patiunt̄: ſȝ vigore
animi ⁊ alacritate fidei ſue eos q̄ īfirmio
res videbant̄ aīabant: ⁊ ipi nōdū marty-
res cohortatiōibus ſuis martyres pluri-
mos faciebant. Ex q̄ magnū gaudiū ma
tri naſcebat̄ eccl'ie: videnti ſuos filios: q̄
pene iā decidiſſe videbāt̄ in mortē: ꝑ hos
reparī ad vitā: ⁊ mouit̄ eoꝝ multi q̄ iam
negādo velut abortiuū quoddam effecti
fuerāt: q̄ſi iteruȝ ꝑturiebant̄: ⁊ xp̄s in eis
iterū reformabat̄. Docebant̄ enī ab his:
q̄ de⁹ nō vult mortē peccatoris: ſȝ vt con
uertat̄ ⁊ viuat. Igit̄ cū a ceſare reſcriptuȝ
fuiſſet vt ꝑſiſtentes q̄dem punirentur: ne
gantes autē dimitterent̄. Die quodaȝ ce-
leberrimo in quo ex oībus ꝓuincijs co-
euntes: nūdinas apud nos agere ſolent.
in ipo frequentiſſimo conuentu tribunal
aſcendēs ꝑparari ſibi iudex chriſtianos:
⁊ introduci ad ſuppliciorꝝ pompā ꝓben-
dam: cūctis qui aderant iubet. Rurſū ita
q͡ȝ cruces: rurſum pene: rurſum tormenta
reparant̄. Et ſi qui forte ciues romani re-
perti ſunt: hos plecti capite decernit. ce-
teros ꝟo beſtijs tradi. Ingens tamen ab
omnib⁊ glīa chriſto cōferebat̄: ꝓ his qui
antea negauerāt: ⁊ dimitti neq͡ȝ negantes
potuerant: nunc ꝟo cum negantib⁊ venia
ꝓſtaretur: ſi in confeſſione ꝑſiſterent: ⁊ de
ꝑditiōis grege reuocati i numero marty
rum iungerentur. Igitur cuȝ erga ſupra
dictos queſtio haberetur. Alexāder q̄dā
genere Frix. medicus diſciplina: vir reli-
gioſus ⁊ prudens: ⁊ vite ac morū ꝓbita-
te cūctis carus acceptuſq͡ȝ amore dei con
citatus cū aſſiſteret tribunali: nutib⁊ hor-
tabat̄ ad cōfeſſionē eos in quos queſtio
agitabatur: ita vt oībus qui aſtabant pa
lam fieret q̄d animo gereret. Cūq͡ȝ id po
puli notauiſſent: idignātes maxīe ꝓ his
q̄ qđ prius negauerāt: rediuiua nūc ꝯfeſ
ſione reuocabant: cōclamauerūt aduerſū
Alexandrum hoc ipo inſtigāte cōmitti.
Qui iuſſus a ꝑſide in mediū ſtatui: et q̄s
eſſet interrogat⁹: chriſtianuȝ ſe eſſe libera
ꝓfeſſione teſtat̄: quē cōtinuo ꝑparādū be
ſtijs ꝯdēnauit. Et poſtera die ſimul cum
Attalo ꝓducit̄. Quem contra ꝓceptū ce-
ſaris gratificari ꝓplis volens: etiam ipm
beſtijs tradi iuſſit. Sȝ cū ferarum nulla
ſanctorꝝ corpora ꝯtigiſſet: oībus eos ver
berib⁹: ceterarūq͡ȝ penarū ſupplicijs cru-
ciatos: ad vltimum in ꝯſpectu populi in
medio arene iugulari iubet. beato Ale-
xandro in omnib⁊ que ꝑpeſſus eſt penis:
ne vnum q̄dem penitus ꝓferente ſermo-
nem: ſed ab initio vſq͡ȝ ad finē intra ſemet
ipm ſemꝑ cum deo loquente: ⁊ in laudib⁊
eius ac ꝓcibus permanente. Attalus ꝟo
cuȝ prunis ſubteriectis in ſella ferrea tor-
reretur: cumq͡ȝ nidor aduſte carnis ad na-
res et ora inſpectantis populi perferret̄:
voce magna exclamat ad plebem. Ecce
hoc eſt homines comedere quod vos fa
citis, quid a nobis velut occultū inquiri-

tis facim⁹: qđ vos apta luce cōmittitis?
Nos enī neq; comedim⁹ hoīes: neq; ali-
ud q̇d mali agim⁹. Et cū interrogaretur
qđ nomē habet deus: r̄ndit. Qui plures
ſunt noīb⁹ diſcernunt. q̇ vnus eſt non in-
diget noīe. Poſt hos nouiſſimo iam nū-
dinaꝝ die: Blādina rurſus inducit cum
Pōtico annorū fere quindecim puero.
quiq; ꝛ in priorū cruciatib⁹ iuſſi fuerant
ſemꝑ aſtare: quo magis ceteroꝝ vidētes
ſupplicia terrerent. Statuūtur ergo ī me
dium. ꝛ iubent iurare ꝑ deos. Illi ṽo ecō-
trario nullos eſſe aiebāt iſtos ꝑ quos iu-
rare cogerentur. Cumq; aliis q̄ pluribus
verbis exprobrarēt gentium deos: inſani
re magis in eos cepit populi multitudo:
neq; tenerā pueri etatem: neq; ſexū femīe
miſerātes: ſed ꝑ omnia tormentoꝝ gene-
ra q̄ſi quodā eos circulo ꝑagentes: nihil
deeſſe penis patiebant: qđ crudelitas in-
uenisſet. Tunc Pōtic⁹ maxime patiētie
robur materna cohortatione ſuſcipiens:
ꝛ ꝑſeuerās in ꝯfeſſione fidei: impollutū
ſpiritū reddidit. Beata ṽo Blādina vlti
ma omniū: velut oīm nobilis mater: pre-
miſſos ad martyrii coronam filios: inſe-
qui iam ſecura feſtinat: exultās et ouans
velut ad thalamum ſponſi inuitata: ꝛ ad
nuptiale cōuiuiū. Ex quo fiebat vt ī ver
beribus tripudiaret: et craticulis exulta
gauderet: ac tam hilaris videretur ꝛ leta:
quaſi īter dapes regias accubaret. Poſt
hoc ad beſtias tradit: ſed ab his intacta
ꝑdurat. Inde etiā aliud excogitatur cru
delitatis genus: vt rethi cōſtricta obiice-
retur tauro ferociter inſtigato. A quo cū
fuiſſet innumeris ictibus laceſſita: ꝛ toto
arene ambitu iactata nihil penitus ledit:
ſed ꝑmanet leto vt ſemꝑ vultu mente cō-
ſtanti: ſpe ipa ꝛ animi ꝑſumptiōe cū chri-
ſto iam colloquens. Ad vltimū iugula
ri gladio iubetur: ſtupentibus etiā ipſis
impiis ꝛ dicentibus qđ nūq; fuerit femi
na: que tanta ꝛ talia ferre potuerit. Sed
nec ſic q̇dem ſacietatem aliquam capere
crudelitas quiuit. Antiqui etenī ſerpen-
tis virulentia cōcitati: feri ac barbari mo
res manſueſcere neſciebāt. Ex ipa quip-
pe ſanctoꝝ patiētia ſeuior eis cōtētionis
rabies accendebat et velut pudore quo-
dam fatigabantur: ꝙ maior ineſſet crucia
tis: q̄ cruciantibus virtus. Et ex hoc ad
nefanda odia iudex ſimul inſtigabatur et
populus: vt ſcriptura cōpleretur que di-
cit. Iniquus adhuc inique agat: et iniu-
ſtus adhuc faciat iniuſta. Igitur inaudi
to ſeuicie genere eorū qui necabantur in
carcere corꝑa canibus iubebantur expo-
ni adhibita ſimul cuſtodia die noctuq;
ne quis collectas reliquias: humanitatꝭ
intuitu traderet ſepulture. Sed ſi q̇d for
te vel beſtiis vel igni reliquū: ex corpori-
bus martyrū fuerat. ipaq; cum truncis
ſuis capita punitorum inſepulta ꝑ cuſto
diam militum ſeruabantur: ꝛ querebatur
ſi q̇d vltra poſſet humana crudelitas: etiā
in eos qui iam vite hui⁹ limen exceſſerāt
Exultant tamen gentes magnificātes ſe-
pulchra ſua: quorū virtute datam ī illos
vindictā dicebāt. Si q̇s ṽo inter ipos
paulo mitior vel humanior videbatur:
vbi nunc eſt aiebat deus eorum: et quid
ꝓfuit eis iſta religio: ꝓ qua etiā animas
poſuerunt. Igitur apud illos erat variū
iſtud inſultationis genus: apud nos ṽo
ingens luctus habebat: ꝑcipue ꝙ nō poſ
ſemus corpora humi tradere. quippe qui
bus nec noctꝭ tēpore aliqua ad h̄ oppor-
tunitas ꝑbebatur: neq; muneribus ſuade-
re cuſtodes: neq; ꝑcibus: aut vllo alio ge
nere copia erat: ita attente ꝛ ſollicite cura
bant: ne daretur extremis oſſibus ſepul-
tura. Poſt aliquot autē dies cū nullam ſe-
peliendi gratiā preſtitiſſent: incenſa oſſa
martyrū ꝛ in fauillā redacta cū reliq̄ ter-
re puluere ī rodanū fluuiū diſpergere: ne
vſq; eoꝝ reliq̄e reſiderēt: q̄ſi vero h̄ agen
tes deū vincerēt: ꝛ ſicut dicebāt: ſpem eis
ꝑ h̄ reſurrectiōis adimerent. Sperantes
enī aiebāt de ſepulchris quōq; ſe eē reſur-
recturos. Idcirco noua neſcio q̄ ſibi per
ſuadētes ſuꝑſtitiōe leti ſe tormētꝭ mortib⁹
q; ſubiiciūt. Nūc videam⁹ ſi reſurgent. ꝛ
ſi pōt eis adeſſe de⁹ eoꝝ: ꝛ eripere eos de
manib⁹ nr̄is. Hec ſūt q̄ illis temporib⁹ ge
ſta ex ep̄la fratrū Lugdunēſiū declarāt.
Ex q̄bus quid etiam ꝑ ceteras ꝓuincias
geri potuerit: coniectura capiendū ē. Re
feruntur adhuc in ipa ep̄la: quedā etiam
de humanitate ꝛ manſuetudine beatorū

martyrũ: q̄ dignũ puto ad hec ſuis ſmo-
nibus ſicut cetera ſociari. Quiq; aliũt ad
imitationẽ xp̄i: q̄ cũ in forma dei eēt non
rapinã arbitrat⁹ ē eſſe ſe eq̄lẽ deo: in tãta
gloria poſiti vt ſemel ⁊ iteꝝ ac frequenti⁹
martyres facti: poſt beſtias: poſt ignes
⁊ laminas: neq; ſe ipſi martyres dicebãt:
neq; alijs ita ſe appellãtib⁹ indulgebãt: ſʒ
ſi forte aliq̄s nr̄m vel i ep̄la vel in ſmone
eos martyres nomĩaſſet increpabãt eos
acrius dicẽtes. ꝙ hec appellatio ſoli xp̄o
debet̃: q̄ ſol⁹ fidelis veritatis ē martyr. et
q̄ primogenit⁹ ē ex mortuis ⁊ auctor vite
eterne. Vel certe illis ſolis aptũ h̄ eē vo
cabulũ: q̄ poſt bonã ꝯfeſſionẽ: de hac vi-
ta diſcedere ⁊ ꝑgere meruerũt ad deum.
Nos aũt aiebãt humiles ⁊ egeni eſſe op
tamus: vt ipa ſaltim i nob̄ ꝯfeſſio tuta ꝑ-
maneat. In q̄ etiam ceteros fratres cũ la
chrymis obſecrabãt: vt p eis dñm p̄carẽ
tur: q̄ ꝑfecte ꝯfeſſionis ſignaculũ marty-
rij mererent̃ accipe. Et tãta in eis humi-
litas erat: vt cuʒ reb⁹ ipis eſſent iã marty
res: noĩs tñ iactantiã fugerẽt. Apud gen
tiles ṽo cũ omĩ fiducia ꝯſiſtebãt: nobili-
tatẽ aĩe ꝑ ꝯtemptũ iniurie ⁊ ſuppliciorũ
patientiã demõſtrantes. Erãt ergo inter
fratres hũiles: inter ꝑſecutores elati: ſuis
mites: aduerſarijs terribiles: xp̄o ſubie-
cti: diabolo erecti. Humiliabãt ſe ſub po
tẽtiſſima manu dei: ꝑ quã nunc ſublimi⁹
exaltati ſũt. Placabãt oẽs. accuſabant ne
minẽ. ſoluebãt cunctos. ligabãt nullum.
Orabãt etiã p ꝑſecutorib⁹ ſuis: vtẽtes ſer
monib⁹ ſancti Stephani p̄mi martyris:
⁊ dicentis. Dñe ne ſtatuas illis h̄ pctm̄.
Aduerſũ q̄s eo vehemẽtiora diabol⁹ p̄-
lia ꝯcitabat: ꝙ ꝑ nimiã charitatẽ quã ha-
bebãt in xp̄o ieſu: etiã eos q̄ lapſi fuerãt:
⁊ q̄s iam ſe imanis illa beſtia abſorbuiſ-
ſe credebat: rurſũ viuos de internis eius
viſcerib⁹ educebant. ⁊ velut matres erga
paruulos ſuos: ita erga eos totis profu-
ſi miſerationũ viſcerib⁹ inherebãt. omni
potẽti deo effundẽtes p ipis fontes ⁊ flu
mina lachrymaꝝ. vitã petebãt eis a deo:
⁊ tribuebat̃ eis. nec ſibi gratum iter duce
bãt eundi ad dñm: vl' letam putabãt mar
tyrij fore coronã: ſi ꝑtem mẽbroꝝ ſuorũ
de eccleſijs raptã velut ſpolia q̄dã deten

tari a diabolo ꝑmiſiſſent. Suꝑ oĩa autẽ
pacẽ ⁊ ipi diligebãt: ⁊ nob̄ ſeruare mãda
bant. nec aliã ſibi niſi ꝑ pacẽ viã ad mar-
tyriũ ꝯſtruebãt: cauẽtes ne vllam poſt ſe
diſſenſionẽ fratrib⁹: nec eccl'ie matri meſti
ciã derelinq̄rẽt: ſed pacẽ ſemꝑ habẽdam:
pacẽ fratrib⁹ cuſtodiendã: ⁊ charitatẽ p̄ci
pue tenendã: q̄ eſt vnitatis ⁊ ꝯcordie vin
culum cõmonebãt. Hec nõ inutiliter (vt
opinor) a nob̄ ad edificationẽ legẽtiũ me
morie tradita ſũt: que ex tantoꝝ viroꝝ au
ctoritate deſcẽdunt. ꝓpter eos q̄ tumidi ⁊
inflati aduerſũ fratres ferunt̃. Et ſi q̄ for-
te titubauerint: miſerationuʒ xp̄i viſcera
ab eis putãt penit⁹ excludẽda. Refert̃ ad
huc i eadẽ ſcriptura ⁊ alia narratio: quaʒ
cognitiõis cauſa his inſerere dignuʒ pu
taui. Alchibiades q̄dam erat in numero
eoꝝ q̄ p xp̄o vincti tenebant̃. Hic vitã ſa
tis arduã ⁊ auſteraʒ gerebat. Nihil cibi
volens accipe: ſʒ tm̄ ſale ⁊ pane cũ aqua
vtebat̃. Cumq; hũc vite rigorẽ vellet etiã
in carcere poſit⁹ obtinere: Attalo poſt pri
mam ꝯfeſſioneʒ ſuã: quã in amphiteatro
cõfeſſus eſt reuelat̃ q̄ nõ recte faceret Al
chibiades: creaturis dei ⁊ ipe non vti: et
alijs formã ſcandali derelinquere. Qui-
bus cognitis: Alchibiades cepit oĩa cuʒ
gratiarũ actione ꝑcipe q̄ q̄ illi reuelabat
ſp̄us vt doceret: et huic vt ſequeret̃ idem
ſp̄us ꝑſuadebat. Sʒ de his finis ſit. Igi
tur montan⁹ ⁊ Alchibiades ⁊ Theodot⁹
in Frigie ꝑtib⁹ tunc primũ apud q̄ʒpluri
mos in ꝓphetaꝝ opinionem venerũt. Et
quia ꝑ illud adhuc tempus multe etiam
alie virtutes et gratie: i diuerſis eccleſijs
per donũ ſanctiſpirit⁹ adminiſtrabãt fa-
cile accõmodata eſt fides: etiam his po-
tuiſſe ꝓphetie gratiam dari. Cumq; pluri
ma int̃ fratres diſſenſio fuiſſet exorta: rur
ſum eccleſie galliarũ iudiciũ ſuũ ⁊ ſenten
tiam de his quoq; cũ omĩ reuerẽtia ⁊ re-
cte fidei expoſitione decreuerũt: ep̄las mar
tyrũ q̄ apud eos ꝯſũmati fuerant ꝓferen
tes. quas illi in vinculis poſiti ꝑ aſiam ⁊
frigiam fratrib⁹ ꝯſiſtentib⁹ ſcripſerant. et
Eleutherio vrbis rome ep̄o de pace euʒ
eccl'ie cõmonentes quiq; etiã Hyreneuʒ
p̄ſbyteꝝ tũc adhuc eccl'ie Lugdunenſis:
ſupradicto vrbis rome ep̄o Eleutherio.

cōmendabāt: teſtimoniū vite eiꝰ ꝓhibentes: ſicut ipſoꝝ voces. q̄ infra ſcribuntur oſtendunt.

Ut martyres Hyreneū ſua cōmendatione ꝓſequuntur.

Capl'm. IIII.

v Alere te in dño iteꝝ ꝛ ſemꝑ optamus pater Eleutheri. Rogauimus fratrē ꝛ ſociū noſtrum Hyreneū hec tibi ſcripta deferre. quē ꝑcamur vt habeas cōmēdatū. Emulator namq; eſt teſtamenti xp̄i. Scimus eni͂ q; ſolꝰ officij gradus nō facit aliquē iuſtum quo tū iſte recte vtitur in preſbyterio. ſed plus eum ex vite merito cōmendamus. Enumerāt etiā poſt hec diuerſoꝝ martyriū glorias: quāti ferro ceſi: quāti beſtijs: quāti ignibꝫ: quāti etiā ſqualore carceris abſumpti ſūt. Que ſi q̄s vult plenius noſcere: ipſas ex integro requirat ep̄las.

Quēadmodum ſub Marco Aurelio ceſare nr̄oꝝ precibꝫ exauditis pluuiā preſtitit deus. Capl'm. V.

i Situr Anthonini tēporibꝰ quibus hec geſta referūtur: Marcū aureliū fratrē eius ceſarē bella inferentē germanis ac ſarmatis tradunt hyſtorie: cū ſiti eiꝰ periclitaretur exercitus: eſtuantē ꝛ querentē q̄d facto opus eſſet: repperiſſe in legione quoſdā milites chriſtianos. q̄bus ſicut ꝛ nr̄is mos eſt: flexis genibꝫ obſecrantibꝫ exaudiſſe deū ſupplicationes eoꝝ. ꝛ ſubito contra oīm ſpem: largiſſimis ymbribꝫ ꝑfuſis: exercitū q̄dē periclitantem ꝓ quo orauerant xp̄iani ſitim ſedatā: hoſtes ꝟo q̄ iam exicialiter īminebāt: fulminibꝫ crebris ꝛ celitꝰ ꝓlapſis ignibꝫ effugatos. Qd̄ factū refertur q̄dē ꝛ ab hyſtoricis gentiliū. Sed q; noſtroꝝ id oratiōibꝫ impetratū ſit non refertur. quippe apud q̄s etiā cetera miracula q̄ a nr̄is geſta ſūt nō habēt fidē: nr̄oꝝ ꝟo ꝛ Tertullianꝰ hec memorat ꝛ apd̄ grecos Apollinaris. q̄ etiā ipſam legionē ꝓ inſignis facti miraculo: mutato noīe: vocitatam dicit ab imꝑatore fulmineā. Tertullianꝰ ꝟo Marci imꝑatoris ep̄las etiam nūc haberi dicit: q̄bꝫ de his aptiꝰ indicatur. Sed nos iā ex h̄ ad hyſtorie ordinē redeamus. Igitur Fotino nonageſimo vite ſue āno: cū ceteris gallie martyribꝫ ɔſummato: Hyreneꝰ Lugdunēſis eccl'ie ſuſcepit ſacerdotiū. Quē Hyreneū Policarpi auditorem fuiſſe in puericia cōgnouimus. Hic in tertio aduerſū hereſes libro Eleutherij ep̄i tēporibꝫ: que tēpora nūc habemus in manibꝫ: ſcribere ſe opus illud indicat his verbis.

Enumeratio ep̄oꝝ q̄ fuerunt rome.

Capl'm. VI.

f Undata igit̃ ꝛ edificata eccl'ia beati apl'i: Lino officiū ep̄atus iniūgūt. Cuiꝰ Lini Paulus in ep̄l'a ad Timotheū meminit. Huic ſucceſſit Anacletꝰ. poſt quē tertio loco ep̄atum ſuſcepit Clemēs. Hic aūt cū beatis apl'is fuit. ꝛ cum ipſis vitā ſemꝑ exegit: atq; ab ipſis inſtitutꝰ: recentē gerebat traditiōis eoꝝ memoriā: ꝛ ꝑdicatiōis eorū formam ſemꝑ habebat ī oculis. Sub h̄ ḡ Clemēte ſedicio nō modica exorta ē apd̄ Corinthū īter fratres: ita vt ex perſona romane eccl'ie ſcriberet ipſe Clemēs ad Corinthios ep̄l'am neceſſariā: q̄ eos reuocaret ad pacē: ꝛ fidem eoꝝ q̄ ɔcuſſa fuerat renouaret: exprimēs in ea apl'oꝝ traditiōez: quā nuꝑ ab eis ipſe ſuſceꝑat. Et poſt aliquāta iterum dicit. Huic aūt Clemēti ſuccedit Euariſtꝰ. ꝛ Euariſto Alexāder. Et poſt hūc ſextꝰ ordinatur ab apl'is Sixtꝰ. poſt quē Teleſphorꝰ q̄ ꝛ illuſtre martyriū duxit. Poſt hūc Higinꝰ. deinde Pius. poſt quē Anicetꝰ. Huic ſucceſſit Soter: qui nūc duodecimo loco ab apl'is ep̄atꝰ obtinet ſortē. ꝛ eaſdē q̄s apl'i tradiderunt predicatiōes diuine fidei integras illibataſq; cuſtodit.

Ut vſq; ad illa tp̄a ꝑ fideles miracula fiebant. Capl'm. VII.

h Ec Hyreneus in ſupradictis libris cōplexus ē. Sed ꝛ in ſecūdo nihilominꝰ eiuſdem operis libro: dicens etiam ſuis temporibus reliquias quaſdā diuine virtutis in eccleſijs īueniri. h̄ modo ſcribit. Abeſt aūt longe ab eis vt mortuū ſuſcitent: ſicut dñs ſuſcitauit ꝛ apl'i ꝑ oratiōes. Sed ꝛ fratres frequēter fecerunt hoc in plurimis eccleſijs ita vt omni ſimul eccleſia cōgregata: ieiu-

nijs: ⁊ obsecrationibꝰ multis ad deū ꝓ-
fusis, cōuerteret' spūs mortui: ⁊ redderet'
homo viuꝰ p orationes sanctoꝝ. Et iterꝫ
dicit post aliquāta. Qđ si dnm p fantasi-
am dicēt fecisse hec: ad ꝓphetas veniamꝰ
q̄ hec ab eo gerenda esse ꝑdixerāt: ⁊ q̄ cō-
firmarūt hūc esse filium dei. ꝓpter qđ ⁊ di-
scipuli sui in ipsius noīe: ⁊ ab ipō accipiē-
tes grām faciūt hec ad subueniēdū salu-
ti hoīm: ꝓut vnusq̄sq̄ meruerit. Alij nā-
q̄ demones fugant: ⁊ ita eos q̄ incursati
sunt purgāt: vt interdū illi ipi qui curati
sūt credentes in eccl'ia ꝑmaneāt. Alij aūt
ꝑscientiā accipiūt futuroꝝ: ⁊ visiones ꝓ-
pheticas vidēt. alij infirmos manu sup-
posita restituūt sanitati. Sz ⁊ mortui ab
his aliquoties suscitati sūt: ⁊ ꝑmanserūt
nobiscū p ānos multos. Et quid plura?
Non ē numerꝰ singulaꝝ virtutū: q̄ p vni-
uersū mundū in ecclesijs dei gerunt': per
grām et nomē iesu xp̄i sub Pōcio pilato
crucifixi. Que nō quotidie fiūt: nō ob ali-
quā nūdinationē: neq3 ob pecunie que-
stum: sz sicut gratis grā accipit' a deo: ita
gratis eadē ministrat'. Et iterū in alio lo-
co idē Hyreneꝰ de his ita scribit. Sicut
inq̄t audiuimꝰ multos ex fratribꝰ ī eccl'ia
grām habentes ꝓphetarū: ⁊ oībꝰ linguis
loquētes p sanctispiritꝰ donū: q̄ ⁊ myste-
ria ⁊ secreta dei in manifestū cū expedit
ꝓferūt. Hec aūt inseruimꝰ: vt ostēderemꝰ
diuersas sanctispiritus grās: vsq3 ad illa
adhuc tēpora apud dignos quosq3 in ec-
clesijs ꝑdurasse. q̄m quidē in initijs pol-
liciti sumus hec nos in tpe ꝓbaturos.

Quēadmodū Hyreneꝰ canonē scriptu-
rarū diuinaꝝ diffinit: ⁊ de. lxx. interp̄tibꝰ.
Caplm. VIII.

[S]Ed ⁊ de ordine canonis diuina-
rum scripturaꝝ qđ etiā supradi-
ctus vir Hyreneꝰ sentiat: ipsius
nihilominꝰ sermōibꝰ ꝓferamus. Primo
inq̄t de sanctis euāgelijs videamꝰ. Mat-
theus q̄dē hebreis ꝓpria eoꝝ lingua con-
scriptū edidit euangeliū: cū Paulꝰ ⁊ Pe-
trus in vrbe roma euāgelizarent: atq3 ec-
clesie inibi fundamēta solidarēt. Post q̄-
rū exitū Marcꝰ discipulꝰ ⁊ interpres Pe-
tri: euangeliū qđ ille ꝑdicauerat digessit
in libro. Post hec Johēs discipulꝰ dn̄i:
q̄ ⁊ supra pectꝰ dn̄i recubuit: edidit euan-
geliū apud ephesum vrbē Asie positus.
Hec ī tertio supradicti operis libro. In
q̄nto vero de reuelatiōe Johis scribens
et de numero noīs antichristi hec refert.
Cum igit' hec ita se habeāt: ⁊ in oībus re-
ctis ⁊ antiq̄s exemplaribꝰ iste numerꝰ in-
ueniat'. Sz ⁊ illi hec eadē ꝯtestentur: qui
Johān viderūt in corpore positū: ⁊ ver-
bum dn̄i ꝑdicātē. q2 numerus bestie: fm̄
grecoꝝ computū: ⁊ l'ras q̄ in eodem ꝯscri-
bunt'. Et paulo post iterū subiungit hec.
Nos ergo periculū incurrere nolumus
de antichristi noīe: ꝯfidentius aliq̄d pro-
nunciantes. Si enī oporteret hec euidēter
⁊ palam in hoc iam tpe ꝑdicari: vtiq3 ⁊ p
illum q̄ apocalipsim scribit nomē eiꝰ eui-
denter fuisset expressum. q2 nec ipa reue-
latio ante multū tēporis facta est: sz pene
iam nr̄a etate ꝓpe finem Domiciani cesa-
ris. Hec nobis etiā de apocalipsi vir su-
pra memoratus exposuit. Meminit aūt
prime ep'le Johis. ⁊ pme Petri. plurima
q3 ex ipis sumit exempla. Necnō ⁊ libel-
lum qui vocat' pastoris: amplectitur di-
cens. Bene ergo refert scriptura q̄ dicit.
Pmo omniū credendū est: q2 vnus ē deꝰ
q̄ omnia creauit atq3 cōposuit. Utit' aūt
⁊ testimonijs de sapientia Salomonis:
Sed ⁊ apostolici cuiusdā viri cuꝰ nomē
reticuit. sermonū q̄si memoriter meminit
Iustini quoq3 martyris et Ignatij me-
moriā facit. ⁊ ea q̄ scripserūt ꝓducit ī me-
diū. ⁊ ꝓmittit se q̄3 aduersū scripta Mar-
cionis responsurū. Sed de septuaginta
interp̄tibꝰ diuinaꝝ scripturaꝝ audi q̄bꝰ re-
ferat verbis. Deꝰ inq̄t hō factus est ⁊ ipse
dn̄s saluabit nos. Qui dedit signū illud
qđ de ꝟgine scriptū ē. ⁊ nō sicut q̄daꝫ di-
cunt eoꝝ qui modo ausi sūt aliter īterpre-
tari scripturas. Et aiūt. Ecce iuuencula in
vētre ꝯcipiet ⁊ pariet filiū. sicut īterp̄tatꝰ
est Theodocion ephesiꝰ. ⁊ Aq̄la pōticꝰ.
ambo iudei ꝓseliti q̄s secuti sūt hebioni-
te qui dicunt christum de Joseph natū.
Et post pauca iteꝝ ista subiūgit. Priꝰ enī
inq̄t q̄3 romanoꝝ inualesceret ꝑncipatꝰ: cū
adhuc macedones asiā possiderēt: Ptho-
lomeꝰ Lagi filꝰ volens bibliothece sue:

quā apud Alexādriā ex oīm veteꝝ greco
rū voluminibꝰ cōſtruebat: maiorē glīam
ꝗrere: petijt etiā ab hieroſolimitis vt he
breās eoꝝ etiā ſcⁱpturas ī grecā lĩguā iter
pretatas acciperent. At illi (ſubiecti ꝗppe
erāt macedonibꝰ) electos ⁊ ī ſcripturis ſā
ctis eruditiſſimos: atq; in vtraq; lingua
ꝑitiſſimos viros ſeptuaginta pſbyteros
miſerūt ad Tholomeū: in ꝗ tm̄ dei volun
tas ⁊ ꝯſilium gerebat. Tū ille ſingulorū
volens accipe documēta: ⁊ verens ne for
te ꝑ interptatione occultarēt inſertā diui
nis voluminibꝰ veritatē: ſingulos a ſe inui
cem ſepat: ⁊ eadē ſeorſū poſitos interpta
ri iubet: eūq; ordinē interptādi in ſingu
lis ꝗbuſq; voluminibꝰ obſeruari: quoſq;
rurſū ſe corā in vnū oēs reuocari: ⁊ cōfer
re ad inuicē ꝗ ſinguli interptati fuerāt fa
cit. Et tūc deꝰ vere glorificat: et ſcriptura
ſancta ꝙ vere diuina eſſet agnoſcit. Oēs
eni eadē ijſdem ꝟbis: ijſdemq; nomibꝰ ac
ſentētijs ſcripſerāt: ab initio vſq; ad finē:
ita vt ⁊ ipi ꝗ aderāt gētiles agnoſcerent:
q2 dei nutu ſcripture tūc interptate ſunt.
Et nihil mirū ſi diuina ꝓuidentia hec ita
fieri ꝓcurauit: cū ⁊ in ea captiuitate que
ꝑplo acciderat ſub Nabuchodonoſor re
ge: corruptis ſcripturis: cum poſt ſeptua
ginta ānos iudei ad patriā ſuā redirēt in
tēporibꝰ artarxerſis perſaꝝ regis: inſpira
uerit deꝰ Heſdrā ſacerdotē ex tribu Leui
vt oīa priorū ꝓphetaꝝ volumīa ac ꝟba re
pararet: ⁊ reſtitueret ꝑplo legē ꝗ ꝑ Moy
ſen fuerat data. Hec Hyreneus.

Enumeratio ſub Cōmodo ſacerdotū.

Caplm. IX.

Gitur decē ⁊ nouem ānis An
i thoninꝰ cū imperio ꝑdurasſet:
poſt exceſſū ſui ꝑncipatū Cō
modo dereliqt. Huiꝰ ꝑmo imperij anno
Julianꝰ apud Alexādriā ſacerdotium ſu
ſcepit: Agrippino exactis duodecim an
nis in epatu defūcto.

De Pantheno philoſopho.

Caplm. X.

Um ꝑ idem tpˢ ſchole eccleſia
c ſtice: ⁊ doctoris officio preeſſet
vir ī omī eruditione nobiliſſi
mus Panthenus. ex ꝗ apud eos ꝯſuetu
do antiqtus tradita vſq; in hodiernū ꝑ
manet: diuinaꝝ ſcripturaꝝ doctores ini
bi ſchole eccleſiaſtice haberi: viros dūta
xat in ſciētia ⁊ in eruditiōe ꝓbatiſſimos.
Huiꝰ ergo officij velut auctor ꝗdā ⁊ dux
(vir de ꝗ ſupra diximꝰ) ſatis illuſtris ha
bebat. quippe ꝗ etiā in philoſophis priꝰ
qui ſtoici appellātur nobiliter claruiſſet.
Cuiꝰ tātū ſtudij erga ꝟbū dei ⁊ tātū amo
ris fuiſſe tradit: vt etiā ad ꝑdicandū xpi
euangelium oībꝰ gentibꝰ ꝗ in oriētis vlti
mis ſeceſſibꝰ recōdunt: fidei ⁊ deuotiōis
calore ꝑfectꝰ ſit: ⁊ vſq; ad indiā citeriorē:
verbū dei ꝑdicādo ꝑuenerit. Erāt enim
adhuc in illis tēporibꝰ ⁊ euangeliſte non
nulli: ꝗ ad imitationē ſanctoꝝ aplõꝝ in
diuerſis orbis ꝑtibꝰ circūeuntes ꝑ grām
dei ⁊ animi ſui ꝟtutē: verbū dei ⁊ fidē xpi
ignorātibꝰ ꝗbuſq; gentibꝰ inferebāt. In
ꝗbꝰ ꝑcipuꝰ ⁊ illuſtris Pāthenꝰ habebat.
Quē ferūt cū ad indos ꝑueniſſet: reppiſ
ſe ꝙ Bartholomeꝰ apls apd eos fidei ſe
mina ꝑma ꝯdiderit: ⁊ Matthei euange
liū hebreis ſcriptū lrīs dereliquerit. qd
ꝑ idē tpˢ ſupradictꝰ Panthenus inibi re
pertum detulerit. Sȝ ⁊ in multis pterea
alijs doctrīe ecclīaſtice ſtudijs apd Ale
xandriā clarā ſatis ꝓpriā ⁊ nobilē vitam:
optimo ⁊ admirabili fine ꝯcluſit: tā viua
voce diſcipulos inſtruēs ꝗ̄ ⁊ libroꝝ mo
nimētis etiā poſteris theſauros ſcientie
derelinquens.

De Clemente Alexandrino.

Caplm. XI

N huiꝰ diuinarū eruditionum
i ſcholis ꝗ̄ maxīe effloruit apud
Alexandriā Clemēs: eodē vo
cabulo ꝗ ⁊ ille in vrbe roma: aplõꝝ ⁊ ſuc
ceſſor ⁊ diſcipulꝰ vocitatꝰ. Deniq; ipe hic
Clemens. in ſeptimo diſpoſitionū libro:
Pantheni tāq; magiſtri et ꝑceptoris ſui
mentionē facit. Sȝ ⁊ in primo libro ſtra
matū: hūc eundē deſignat: in eo loco vbi
enumerat ꝙ plures aplice ꝑdicatōis rep
perit viros. hec dicēs. Mihi ꝗdē cōmen
tarij huiꝰ opis nō ad oſtentationē ſcribū
tur: ſed ad cōmemorationē ſenecte: ⁊ ad
obliuionis remediū: ꝗ ſcȝ in his ſit mihi
adumbratio ꝗdā rerū magnificaꝝ diui
norumq; verboꝝ: ꝗ audire merui a viris

ſanctis ⁊ beatis. quoꝝ ab alio apud Achaiã
ab alio apud Syriã: ab alio ꝓ in oriẽte
⁊ maxime apud paleſtinã: inſtitutus ſum
ex hebreoꝝ origine veniente. Ad vltimũ
autẽ in egypto magiſterio vſus ſum: viri
ꝟtutis ⁊ ſcientie merito oĩbus ꝑferendi.
poſt quẽ velut theſauro in abſcõditis re-
perto aliud querere vltra ceſſaui. Et illi
q̃dem diuine doctrine veritatẽ: mihi que
ſibi ab ipſis ſtatim ꝓmis auctoribꝫ Petro
⁊ Jacobo ac Johanne ⁊ Paulo ſanctis
apl'is tradita fuerat: tanq̃ꝫ patres filio cõ
mendarũt. Sꝫ pauci patribꝫ ſimiles filij.
Tamen deo fauẽte ꝑ ipſos in nobis apo-
ſtolici germinis plãtata ſunt ſemina.

De epis Hieroſolimorum.

Capl'm. XII.

p Er idem tẽpus eccl'ie hieroſo-
limoꝝ Narciſſus preerat. q̃ fa
me merito nr̃is adhuc tempori
bus celebrat̃. quintãdecimaꝫ poſt eos q̃
ex circũciſione fuerãt ſucceſſionẽ vſq̃ꝫ ad
tempora Adriane obſidionis adducens
Primũ nanq̃ꝫ inibi ex gentibꝫ epm̃ fuiſſe
indicauim' Marcũ. poſt quẽ Caſſianũ:
inde Publiũ. poſt hunc Maximũ. ⁊ ſic
Julianũ. poſt quẽ Gaiũ. ⁊ iterũ aliũ Ju-
lianũ. Capitonẽ quoq̃ꝫ ⁊ Valentẽ. Inde
Dolicianũ. poſt quẽ triceſimũ ab apl'is
Narciſſum.

De Rodone ⁊ Marcionis ſecta.

Capl'm. XIII.

v Erum ea tẽpeſtate Rodo qui-
dam ex Aſia ꝓuincia oriũdus:
vt ipſe ſcribit: in vrbe roma eru-
ditus refert a Taciano (cui' in ſuperioribꝫ
iter ceteros ſcriptores meminim') libros
q̃ꝫplurimos ⁊ maxime ꝯtra Marcionis
hereſim ſcripſit. quaꝫ aſſerit idẽ Tacian'
in diuerſas ſciſſam eſſe ſententiã. Sed ⁊
q̃ ⁊ ob quam cauſam ex eadẽ hereſi ſciſſi
ſint: ipſe ꝑ hec ꝟba deſignat. ꝓpterea inq̇t
etiã inter ſemetipſos diſcordant: q: id af-
firmare cupiunt qđ non poteſt ſtare. Ex
eoꝝ nãq̃ꝫ grege eſt Appelles: q̃ abſtinẽtie
⁊ ſenectutis ꝓrogatiue vſus: vnum q̃deꝫ
oĩm fatetur eſſe initiũ. ꝓphetas tñ contra
rio ſpũ aſſerit inſpiratos: ſequẽs ꝑſuaſio-
nem ꝟginis cuiuſdam acte ſpũ demonis
noĩe Filumine. Alij autẽ: ſicut ipſe nauta
Marcion: duo eſſe ꝓncipia introducunt.
e quibus eſt ⁊ Potit' ⁊ Baſilicus. Qui ⁊
ipſi ſecuti ſũt q̃dem Ponticũ lupũ. ſꝫ non
inuenientes exituꝫ rerũ: ſicut ne ille q̃dem:
ad ea q̃ putarũt eſſe faciliora ꝯuerſi ſunt:
⁊ duo ꝓncipia introduxerunt abſq̃ꝫ vllis
hoc ꝓbationibꝫ ꝯfirmantes. Alij quoq̃ꝫ
ex eiſdem rurſus in deteri' deuoluti ſunt:
nõ ſolũ duo ſed tria ꝓncipia ⁊ tres natu-
ras ꝯfirmãtes. Quoꝝ princeps ⁊ auctor
eſt Sirenus ſicut ipſi defenſores dogma
tis hui' dicũt. Sed ⁊ ipſe de ſe ſcribit: vt
cõgreſſus ſit cũ Appelle. ita referẽs. Nã
⁊ ſenex Appelles habuit nobiſcũ ſermo-
nem: ⁊ mlt'a male docere ꝯuictus ẽ. Vñ
⁊ aſſerebat non oportere oĩno fidei diſcuti
rõnem: ſꝫ vnũquẽq̃ꝫ debere in eo qđ cre-
didit ꝑmanere. Salutẽ nãq̃ꝫ eſſe his qui
in crucifixũ ſperãt: tantũ vt in bonis ope
ribus inueniant̃. manifeſte tñ decernebat
de deo ſicut ꝓdixim' vnũ eſſe ꝓncipiũ vt
⁊ nos dicim'. Et inde exponẽs eius oẽm
ſententiã: introducit etiã ipſe ſuum ſenſũ.
Dicebã aũt inq̇t ad eũ: vnde tñ inq̇t oſtẽ
dimus vni' principij rõnem: aut quõ hec
aſſerant̃ ediſſere. Tum ille ꝓphetie q̃dem
aiebat ſemetipſas coarguũt. q: nihil om-
nino ꝯtinẽt veritatis: ex eo q̃ inter ſe inui
cem diſcordãt: ⁊ vtiq̃ꝫ falſe ſunt q̃ ſibimet
ipſis aduerſant̃. Quõ aũt ſit vnum princi
piũ: ſe q̃deꝫ ſcire denegabat: ita tñ ſibi vi-
deri. Cumq̃ꝫ adiurarer a me: vt qđ verũ ẽ
diceret: ſacramẽto confirmauit ſe neſcire
quõ vnus ſit vnigenit' de': ſꝫ tãtũ modo
credere. Tũ ergo deriſũ plane eũ ⁊ nota-
num habui: q̃ ſe doctorẽ ꝓfiteret̃ eoꝝ q̃
ſe ignorare fateret̃. In eodẽ q̃ꝫ ope refert̃
Caliſtion q̃dam in vrbe roma diſcipul'
extitiſſe Taciani: q̃ ſcribit cõpoſituꝫ eſſe
a Taciano ꝓpoſitionũ ⁊ queſtionũ librũ
in quo oĩa q̃ obſcura ſũt et difficilia in
ſcripturis diuinis abſoluat. Sed idẽ Ro-
do in cõmentarijs ſuis ꝓpoſitiones eius
ꝓlaturũ ſe ⁊ ꝯfutaturũ ꝓmittit. Eſt auteꝫ
eiuſdem ⁊ in exameron cõmentari'. in q̃
refert q̃ appelles q̃ꝫplurima aduerſum le
gem Moyſi cõſcripſerit impia. ⁊ aduer-
ſum totaꝫ legẽ blaſphemias ꝓtulerit: vo
ces coarguens vt ſibi videret̃: ⁊ deſtruẽs

ea que ſcripta ſunt.

De pſeudo ꝓphetis Catafrigarū.

Caplin. XIIII.

b Ec z mlta alia ex ſupradicti ſcriptoris cōpetimus libris. cū tamen hoſtis humani generꝫ ad ſalutem hoīm debellādaꝫ nihil vſqꝫ ocij gerit: ſꝫ diuerſas z varias hereſes ꝑ ſingula queqꝫ ſuſcitat loca in qbꝫ maximuꝫ ſui generis ſerpentē: apud Aſiā Frigiāqꝫ ꝓducit montanū q ſe nominaret paraclitū z cuꝫ eo mulieres: Priſcā et Maximillā qs ꝓphetiſſas velut ex ipſius factas inſpiratione iactabat.

De ſciſmate qd ſub Blaſto factum eſt rome. Caplm. XV.

ſ Ed in vrbe roma Florinꝰ quidam gradu pſbyterij de eccleſia collapſus: vna cū Blaſto ſocio criminis z furoris plurimos de eccl'ia in ſuum baratrū deducebāt: noua aduerſuꝫ veritatē figmenta machinātes. Sed aduerſum hereſim cathafrigarū ſcutum validiſſimū ꝓtulit Apollinaris hyerapolites. de quo ſupra memorauimꝰ. alijqꝫ qꝫ plurimi ad id locorū eruditiſſimi viri aduerſus eos ꝓ veritatꝫ defenſiōe certarūt. q etiam nobis ad hyſtorie textū monimēta validiſſima reliquerūt. Interim vt diximus Apollinaris ſcribēs aduerſū hanc hereſim: z deſignās in pfatione qꝫ ꝑ eccleſias galicie: vicinarūqꝫ ꝓuinciarū digrediens: z plurimos ab eis irretitos vidēs: multos qdem z corā diſputādo correxit. rogatꝰ tamē a fratribꝫ etiam hec ad ipſos ſcripta trāſmiſerit. in qbus poſt aliquāta cū auctorē huiꝰ hereſis deſignaſſet: ꝓgrediens etiā hec addit.

Que de Montano et ceteris pſeudo prophetis feruntur.

Capſm. XVI.

o Rigo inquit huiꝰ hereſis q aduerſum eccl'iam nuꝑ exorta eſt inde deſcendit. Vicꝰ qdaꝫ eſſe dicitur apd Meſiā frigie ciuitatem: qui appellatur ardaban. in quo aiunt Montanum quendā nomine: qui nuꝑ ad fidē chriſti venerat: ſub grato Aſie percōſule cupiditate nimia primatꝰ accenſum: contrarijs ſpiritibꝫ in ſemetipo locum dediſſe: ac repente in quodam exceſſu mentis effectum: z velut ſpiritu actuꝫ ꝓloqui cepiſſe noua qdam z diuerſa: ab his que ex ſucceſſione maiorꝫ eccl'ie tradita fuerāt velut ꝓphetali ſpecie pferentem. Que cuꝫ ita fieri viderent hi qui per ideꝫ tempus aderant auditores: alij eum velut demone repletum: z erratico perflatuꝫ ſpiritu: ad decipiendos populos iudicantes obiurgabant. et proloqui omnino prohibebant: memores dominici pcepti et cōminationis eius qua iubet obſeruari a falſis ꝓphetis. Alij autē velut ſpirituſancto repletum z ꝓphetica gratia donatum putabant. z īmemores dominici pcepti erratico z ſeductori ſpiritui eatenꝰ indulgebant: vt etiam ꝓuocate eum ad dicenda aliqua delectarēt. Et hoc fiebat arte diabolica: qua indiſciplinatꝫ perditio parabatur. A quibus Montanus cuꝫ ſupra qꝫ dignum eſt in veneratione haberetur: in tātū temeritatis progreſſus eſt vt etiā duas quaſdaꝫ mulieres inſano ſpiritu q ipſe replebatur ꝑticipes ſibi faceret: et ad inſaniēdum ſecum pariter edoceret quo facilius vterqꝫ ſexus in errorē per virum qꝫ caperetur. Hic iam beatificare referꝫ eos qui ſibi familiariꝰ adherebant: et ꝓmiſſionum magnitudine tumidos reddere. īterdum etiam obiurgate quoſdaꝫ: vti ne in omnibus adulatores deprehenderentur. Tamē perpauci erāt ex frigibus qui eorum deciperent inſania. Quibus z pſuadebat: vniuerſam eccleſiam que ꝑ orbem terre eſt blaſphemare. et non ſolum nihil ei deferre reuerentie: ſed ne limen qdem eius incedere. Frequēter tamen aduentātibus ex Aſia fratribꝫ veſani z contra fidem chriſti bachantes confutati: vt heretici z corruptores veritatis: ab eccleſie conuentu z ſocietate depulſi ſūt. Hec in libro primo ſcribens: z per omne operis ſui corpus fraudes hereſis i ſingulis quibuſqꝫ cōuincēs. in ſecūdo quoqꝫ volumine de eiſdem etiam hoc ſcribit. Quale eſt autem inquit qd et ꝓphetarum perculſores nos vocant. ꝓ eo qꝫ inſanas eorum non ſuſcepimꝰ fantaſias. Dicunt enī hos eſſe quos promiſerit dominꝰ ad populū ſuuꝫ ſe eſſe miſſurum ꝓphetas. Re-

ſpondeant ergo nobis ſi a deo miſſi ſunt
ꝓphete Mõtanus et mulieres eꝰ: Quis
eorum a iudeis ꝑſecutionem paſſus eſt:
Aut quis ab iniquis occiſus eſt: Vel q̇s
eorum ꝓ nomine domini tentus eſt: ⁊ añ
reges ⁊ preſides ſtetit: Aut quis in ſina-
gogis iudeorum flagellatus eſt: vel quis
lapidatus eſt: Quinimo ⁊ econtrario tra-
ditur: ꝙ finem vite exemplo Iude tradi-
toris acceperint. Dicuntur enĩ ipſo demo
ne quo inſpirabantur adigente: diuerſis
quiſq; temporibꝰ vitaz laqueo finiſſe. Illũ
ꝗ̄o admirabilem vel ꝓphetie ipſoruz pri-
mogenitũ Theodotũ nomine: tradũt q̄-
dam tempore viſum ſibi eſſe. velut in ce-
los aſſumi. ⁊ ſe crediſſe ſpiritui erroris
quo euectus in excelſum: ⁊ inde deductꝰ
ad terram finem vite exitu peſſimo termi
naſſe. Sed hec ipſi de Mõtano vel The
odoto ac mulieribꝰ ita geſtum negant: ta
men a pluribꝰ affirmatur. Quid tum: in-
ter negantes ⁊ cõfirmantes nos rei fidez
relinquemus in medio. Itẽ poſt aliquã-
ta ſubiungit etiam hec. Sed ⁊ ſancti epi
ſcopi ꝓbatiſſimi viri: qui ꝑ idem tempus
fuerunt: Zoticus de cumana. ⁊ Iulianus
de apanna. aggreſſi cohibere ſpiritũ qui
loquebatur in maximilla: inſſerunt the-
miſſonem obturare os eorum: ⁊ exclude
re vocez falſi ⁊ erratici ſpiritus. Quod ⁊ ita
factum eſt. Et iterũ coarguens falſam fu
iſſe maximille ꝓphetiã: q̄ bella q̄plurima
imminere predixerat: his vtitur verbis: et
quomodo non eius mendaciũ euidenter
arguitur: Tredecim nanq; iam exacti ſũt
anni vſq; ad p̄ſentem diem: ex quo mor-
tua eſt mulier iſta: ⁊ nuſq̄ ꝓrſum vel pri-
uatim vel publice bellum aliquod exortuz
eſt. Sed et chriſtianis per dei miſericor-
diam pax iugis ⁊ firma ꝑdurat. Sed et ĩ
tertio libro de his qui ſe iactabãt ꝙ mul
ti martyres ex eoruz hereſi reſtitiſſent hec
dicit. Cuz inquit in omnibꝰ que ſupradi-
ximus conuicti: nihil reſpondere potue-
rint: ad martyres cõfugiunt dicẽtes: mul-
tos ſe habere martyres. ⁊ hoc eẽ indiciũ
ꝙ verus ſit apud eos ꝓpheticus ſpiritus
Quid ergo: Quia multi ⁊ alij heretici pluri
mos martyres habent. ideo acquieſcẽdũ
eſt eis ꝙ etiam veritas apud ipſos ſit. Nã
primi qui dicuntur marcioniſte habent
plures martyres. Sed q̄ eſſe poterit apud
eos martyrij veritas: vbi chriſti veritas
non eſt. Et poſt aliquãta iterum ſubiun-
git. Deniq; ⁊ ſancti martyres qui pro ve-
ra fide martyrium ducunt: cum de eccl'ia
ꝓcedentes ad paſſionem ducuntur: ſi qui
forte iuncti fuerint cũ eis de hereſe frigũ
ſecernunt ſe ab eis: et reſpuunt eorum ſo
cietatem: nec vllo genere: cum iam marty
rij palmam teneant ſpiritui Montani ⁊
Maximille acquieſcẽdum putant. ſicut
et noſtris temporibus apud Apiam que
eſt ſupra Menãdrum poſita geſtum ſci-
mus a Gaio ⁊ Alexandro qui de Eume
nia martyres extiterũt.

De Milciade ⁊ ſcriptis eius.

Capl'm. XVII

I
N eodem autẽ opere meminit
⁊ Milciade ſcriptoris: tanq̄ q̇
⁊ ipſe librum aduerſum hereſim
ſupradictã ꝯſcripſerit. Deniq; ⁊ inſerit ex
eiꝰ dictis ſui operis hec verba. Neq; enĩ
credendum eſt inquit in exceſſu mentis:
id eſt per amentiam ꝓphetari: quod eſt ꝓ-
prie pſeudo prophetarum Ubi enim q̇s
amens efficitur: iuſti: rectiq; eſſe non põt
tenax. qui ſine dubio initium ſumunt ex
imperitia: ad finem ꝗ̄o deuoluũtur amẽ-
tie: ſicut ſupra diximus. Hoc autem mo-
do neq; in veteri teſtamento quenq̄: neq;
in nouo per dei ſpirituz extitiſſe prophe-
tam poterunt demõſtrare. quia neq; aga
bus: neq; Iudas: neq; Silas. nec quat-
tuor filie Philippi: neq; Ammia q̄ in phi
ladelphie eccleſia ꝓphauit: neq; Quadra
tus: neq; alius quiſq̄ ex numero ipſoruz
hoc modo dinoſcitur ꝓphetaſſe. Et poſt
pauca iteruz ſubiungit ⁊ dicit. Si enim
poſt Quadratũ ⁊ Ammiã Philadelphi-
nam: vt aiunt: mulieres iſte montani ſuc-
ceſſerũt in ꝓpheticam gratiam. ⁊ ſicut cõ
firmabant vniuerſe eccleſie date ſunt ad
ꝓphetandum: vſq; ad aduentuz domini
decipitur eorum confirmatio. Quartum
decimum etenĩ iam pene habet annũ: ex
quo defuncta eſt Maximilla. Hec ex ſu
pradicti viri cõmentarijs. ipſe ꝗ̄o de quo
indicat Milciades: etiam alia nobis ꝓ-
prij operis non cõtemnenda monimẽta

cõmentarij. Hec dogmata impietatẽ do-
cent. Hec dogmata ſancti illi pſbyteri q̃
ante nos fuerũt nũq̃ ꝓtulere: illi q̃ ⁊ apo-
ſtolos viderãt: quos ⁊ tu noſti. Vidi enĩ
te dũ adhuc puer eſſem ĩ Aſia apud Po
licarpum: tunc q̃dem ꝑclare agentem: dũ
adhuc eſſes intra palaciũ: ⁊ ſtudentẽ pla
cere Policarpo. Multo enĩ magis mihi
illius tẽporis rerũ geſtaꝝ inheret memo
ria: q̃ ꝑſentis. q: hec que a pueris diſci-
mus cum aĩa ipa coaleſcunt ⁊ adherẽt ei.
Unde etiã locum ipm tibi dicere poſſũ:
in quo ſedens diſputabat beat⁹ Policar
pus: ⁊ inceſſum illius: ⁊ vultum: ac toti⁹
vite modũ: ⁊ ipius q̃z corporis habitũ.
Sed ⁊ diſputationes quas habebat ad
populũ: ⁊ ꝯuerſationẽ que fuerat ei cum
Johãne: quõ narrare ſolit⁹ erat: vel cete-
rorũ q̃ ipm dñm viderant: ⁊ quõ recorda
batur oĩa ac recenſebat verba que ſũt di-
cta a dño ab illis audierat: ⁊ de ꝟtutibus
eius ac doctrina. Et tũ omnia hec cũ ſcri
pturis ꝯſona ꝓferebat. q̃ tũc ego pro mi
ſericordia dei quã mihi donare dignat⁹
eſt: attentius ⁊ ſtudioſius audiens deſcri
bebã: nõ in cartis ſed in corde meo. que-
q̃ per gratiã dei fideliter cuſtodio: et me-
cum ipe ſine intermiſſione quodãmodo
rumino. Deũ ergo teſtor: ⁊ in conſpectu
ipi⁹ tibi affirmo: q: ſi q̃d tale audiſſet be-
atus ⁊ aplic⁹ vir Policarpus: exclamaſ-
ſet ſtatim: et aures ſuas obturaſſet: ac ſic
moris erat ei dixiſſet. De⁹ bone in que tẽ-
pora me reſeruaſti vt hec audiam. Nõne
etiam ipm continuo locum fugiſſet: in q̃
ſedens vel ſtans huiuſcemodi verba au-
diſſet. Sed et ex epl'is eius quas ſcripſit
vel ad vicinas eccl'ias: vel ad aliquos ex
fratrib⁹: cõmouẽs ⁊ confirmãs eos ⁊ co-
hortãs ad fidẽ: poteſt ſentẽtia ei⁹ euidẽter
agnoſci. Hec Hyrene⁹.

Ut rome Apollonius martyriũ paſ
ſus eſt. Capl'm. XXI.

v Erũ ea tẽpeſtate Cõmodo ro-
mani regni apicem gubernãte:
pax eccl'ijs ꝑ oẽm terraꝫ ꝓpaga-
batur: ⁊ ſermo dñi ex omni genere hoim
ad agnitionẽ ⁊ pietatẽ dei ſũmi aĩas con
gregabat. Deniq̃ et in vrbe roma multos
ex illis illuſtrib⁹ ⁊ ꝑdiuitib⁹ viris: cum li
beris ⁊ ꝯiugibus ac ꝓpinquis atq̃ omni
pariter familia ſociauit ad fideꝫ. Sꝫ hoc
non equis oculis ille antiqu⁹ humane ſa
lutis hoſtis aſpexit. Cõtinuo deniq̃ ag-
greditr varijs nr̃os machinis impugna-
re. ꝑmo in vrbe roma huius Apollonij
martyris defenſioneꝫ fidei: apud grecos
paſſionis eius hiſtoriã cognoui: ſatis ele
gãter concionaſſe de ſupſticioſa prauita-
te hoĩm. Apolloniũ quendã virũ in fide
noſtra ⁊ ĩ omnib⁹ philoſophie eruditiõi
bus illuſtrẽ: ad iudiciũ ꝑtrahit: accuſato-
re ei ſuſcitato quodam infeliciſſimo ⁊ de-
ſperate ſalutis hoĩe. Quiq̃ qm̃ lex q̃ ob-
latos pũniri iuſſerat chriſtianos: in dela
torem prius animaduertẽduꝫ cenſebat a
Perhẽnio iudice: vt ei⁹ crura cõminuerẽ
tur ſententiã primus excepit. Tũ deinde
exhortatur beatus Apollonius martyr
vti defenſionem ꝓ fide ſua quã audiente
ſenatu atq̃ oĩni populo luculẽter ⁊ ſplẽ-
dide habuerat ederet ſcriptam. Et poſt
hec: ſcḋm ſenatuſconſultum capite plexus
eſt. Ita nãq̃ a priorib⁹ lex iniquiſſime ꝓ-
mulgata cenſebat.

Qui tũc epi nobiles habebantr
Capl'm. XXII.

l Gitur ſub eiuſdeꝫ Cõmodi ꝓn-
cipatu Eleutherio ĩ vrbe roma
tredecim annis ſacerdotio fun-
cto Victor ſuccedit. Sꝫ ⁊ Juliano apd̃
Alexandriã poſt decem annos defuncto
Demetri⁹ ſubſtituitur. Apd̃ Antiochiã
q̃z octauus ab aplis eps conſtituitr Se-
rapion: de quo ⁊ in ſupiorib⁹ memoraui-
mus. Tũc apud ceſareã paleſtine Theo
philus ⁊ Narciſſus ĩ hieroſolimis eccle-
ſias ꝓcurabãt. apud Corinthum ꝟo Ba
cillus. et apud epheſum Policrates no-
biles in epis habebantr. Sed et multi in
alijs locis referuntr ꝑ idem tẽpus egregij
ſacerdotes. Nos tamẽ eorũ facimus mẽ-
tionẽ: quoꝝ fidem ⁊ ſcientiã ex ꝓprij opis
indicijs poſſum⁹ habere compertã.

De paſche queſtione.
Capl'm. XXIII.

q Uibus ea tẽpeſtate eccleſijs ꝑ-
ſidentib⁹ in ꝓuincijs Aſie q̃ſtio
non minima exoritur: veluti ex

intentiones noſtras: ⁊ exuant ſe ab his ſi
putant ſe horũ poſſe effugere cõſcientiã.
Itez poſt pauca de ipis ꝓphetis iſta ſub-
iungit. Et ſi negant ſe ꝓphete ipſoruz mu-
nera accepiſſe: ſtatuũt hoc vt ſi conuicti
fuerint ꝓphetas ſe eſſe vltra nõ ſimulent:
⁊ mille deferã ꝓbamenta. Verũtamẽ ne-
ceſſarium puto etiã reliquos horũ ꝓphe-
tarum fructus ꝓbari. Dicite mihi vos o
ꝓphetiſſe: vultus ꝓphetantis candoribꝰ et
ruboribꝰ aliqñ fucatᷣ: prophetiſſa ſtibijs
tingiturᷣ: ꝓphetiſſa ornamentis vtitur et
ornatibꝰ delectatᷣ: deinde ꝓpheta ad tabu-
lam ⁊ ad teſſeras luditᷣ: ꝓpheta pecuniam
ſuã ad vſuras datᷣ: Dicant ſi licet hoc fa-
cere ꝓphetiᷤ: ego autẽ vniuerſa hec eis ꝓ-
babo. Hec ⁊ multa alia idez Apollinus
ad cõfutandos eos ſatis ꝓbabiliter ⁊ cõ-
ſtanter intexuit. deſignans etiam hoc qđ
q̄dragesimus iſte quo hec ſcribebat age-
retur annus. ex quo Montanꝰ falſe huiꝰ
vaticinatiõis initiũ dederat. Refert etiaz
de quodã Zotico: ꝙ apud pepuzã cum ꝓ-
phetare ſe Maximilla ſimularet: repẽte
ingreſſus cepit impare ſpiritui qui ĩ ipſa
loquebatᷣ: ita vt eum penitus cobiberet:
ſed obſtiterũt hi qui eis adulabãtᷣ. Me-
minit autẽ ⁊ Tharſe cuiuſdã martyris: q
quaſi ex traditione priorũ ſe accepiſſe aſ-
ſeruerit: ſaluatorẽ p̄cepiſſe aplis ſuis: vt
ne ante duodecimũ ãnũ ab hieroſolimis
diſcederẽt. Refert p̄terea ⁊ apud epheſuz
mortuos a Johanne ſuſcitatos: ⁊ alia q̄ꝫ
plurima: ex q̄bꝰ oibꝰ vehementer ſupradi-
cta hereſis ꝯfutatᷣ. Hec Apollonꝰ.

Serapionis de ſecta Catafrigaꝝ.
Capitm. XIX.

(s) Erapion aũt q̄ poſt Maximi-
nũ eps apud Antiochiã fuit: ĩ
epl'a ſua quã ad Caricũ ⁊ Põ-
ticum ſcribit. de hac ipſa hereſi poſt ali-
quãta hec dicit. Ut aũt etiaz hoc ſciatis
ꝙ iſta q̄ nunc noua ꝓphetia: vel potius ex-
ecratio noua ꝓceſſit: ab omi fraternitate
que in vniuerſo mundo eſt reſpuitᷣ ⁊ refu-
tatur: trãſmiſi vobis claudij Apollinariꝫ
hierapolitani Aſie ꝓuincie epi litteras:
quibus de his plenius inſtruamini. In
hac aũt ipa Serapionis epl'a: etiam ſub-
ſcriptiones quorundaz epoꝝ ⁊ martyrũ
cõtinentur. Ex quibus vnus hoc modo
ſubſcribit. Elius Cyrinus martyr: opto
vos bene valere. aliꝰ q̄ꝫ hoc modo. Au-
relius. publius. iulius. adybeltho. colo-
matarcie epiſcopꝰ. Viuit deꝰ in celis. qꝛ
beatus Soras q̄ eſt in Anchialo voluit
demonẽ priſcille eijcere: ſꝫ adulatores eiꝰ
nõ ꝑmiſerunt. Sꝫ ⁊ multoꝝ ſimul epoꝝ
eadẽ declarantiũ ſubſcriptiones ſupradi-
ctis lr̄is inherebãt. Verum de his ſatis
dictum.

Que Hyreneꝰ ꝯtra hereticos apud vr-
bem romam diſceptauit.
Capitm. XX.

(p) Er idẽ tps in vrbe roma diuer-
ſis nibilominꝰ nouitatibꝰ ꝑ nõ
nullos regula traditiõis eccl'ia-
ſtice vexabatᷣ. ꝓ q̄bus Hyreneꝰ ad diuer-
ſos ſcripta p̄rogauit. Extat igitᷣ vnus eiꝰ
libellus q̄ ſuꝑſcribitᷣ ad Blaſtum de ſciſ-
mate. alius ad Florinũ de monarchia: ⁊
ꝙ nõ ſit deꝰ maloꝝ creatoꝛ. Hoc enim ſu-
pradictꝰ vir videbatᷣ aſſerere: q̄ tñ poſtea
in errores deuolutꝰ eſt Valentini. Scri-
bit autẽ idem Hyreneꝰ ⁊ de Ogloade li-
brum in q̄ ſignificat ꝯſecutũ ſe eſſe q̄ſdaz
ex ſucceſſoribꝰ aploꝝ. Cuiꝰ libelli ſubſcri-
ptionẽ ſatis elegãter affixam his inſere-
re dignũ duxi. Adiuro te inq̄t q̄ tranſcri-
pſeris librũ hunc ꝑ dñm nr̄m ieſum chri-
ſtum ⁊ aduentũ eiꝰ in gl'ia: cũ veniet iudi-
care viuos ⁊ mortuos: vt ꝯferas hec que
ſcribis: ⁊ emendes diligẽter ad exempla-
ria: de q̄bꝰ tranſcripſeriᷤ ad finem. ⁊ vt ſa-
cramẽtũ adiurationis huiꝰ ſiliter trãſcri-
bas: ⁊ inſeras his que trãſcripſiſti. Hoc
aũt vtiliter ab illo dicta inſerere opi nr̄o
neceſſariũ credidi. q̄ ꝑ hoc diligens effici-
atur ois q̄ hoc vel legere vel deſcribere
dignũ duxerit: ſciens exemplũ diligentie
a ſanctis viris ⁊ illuſtribꝰ traditũ. Verũ
in his q̄ ad Florinũ ſcripſiſſe Hyreneuz
ſupradiximꝰ: facit Policarpi mentionez:
cum q̄ ſe etiã ꝯuerſatũ eſſe deſignat ꝑ hec
verba. Hec inq̄t dogmata Florine: q̄ aſ-
ſeris cõfidenter dico. qꝛ nõ ſũt ſane ſentẽ-
tie. Hec dogmata nõ ſũt ꝯſona eccl'iaſti-
ce fidei. Hec dogmata: ne illi q̄dẽ q̄ de ec-
cleſia pulſi ſunt heretici: potuerunt aliqñ

dereliquit. Scripſit nanqꝫ aduerſum gē-
tes librum: et aduerſum iudeos alium: et
ad principes romani regni apologeticū
ꝓ fide noſtra. ſcripſit ⁊ aduerſum catafri-
gas hereticos.

Quāta etiam Apollonis Catafrigas
confutando ꝓſequitur.

Caplm. XVIII.

Ed ⁊ Apollonius quidam ec-
cleſiaſticus nihilominꝰ ſcriptor
libellum aduerſum eos edidit.
in quo ſatis vigilanter ꝓphetias ipſoꝝ
falſas eſſe cōuincit. ⁊ ſingula in eis verba
coarguit. ſimul ⁊ vitam moreſqꝫ eoꝝ q̄
auctores hereſis extiterunt exponit ꝑ hec
verba. Sed videamus inquit quis ē hic
nouus magiſter et primo doctrinā eius
ſcḋm domini ſententiā: actus ſpūs ⁊ ope-
ra cōmendent. Hic eſt qui docuit nupti-
as ſolui: ⁊ qui ieiunioꝝ leges primꝰ im-
poſuit: q̄ pepuzam ⁊ timium oppida fri-
gie: hieruſalē nominauit. atqꝫ in hec om-
nes cōgregādos decreuit. qui exactores
pecunie ſtatuit: qui ſub noīe oblationū
munera artificioſius accepit. q̄ ſumptus
p̄ſtat p̄dicantibus verbum ſuum: vt per
hoc inuitati enixius doctrine eiꝰ operā
prebeant. Hec de Mōtano. De mulieri-
bus vero eiꝰ poſt aliquāta ita ſcribit. Oſtē-
dimus autem primo omniū has ꝓphe-
tiſſas: ex quo ſpiritu replete ſunt viros ſu-
os reliquiſſe. Quomodo ergo mentiunt̄
Priſcā virginem fuiſſe. Et poſt aliquāta
iterum dicit. Non tibi videtur ꝙ omnis
ſcriptura ꝓhibet ꝓphetam munera acci-
pere vel pecunias. Si ergo videā ꝓphe-
ten accepiſſe aurum ⁊ argentum ⁊ veſtes
precioſas: quomodo eū ꝓpheten putē?
Et iterū poſt aliquāta ſubiicit dicēs. Sed
⁊ Themiſus qui apud eos nomē tm̄ cō-
feſſionis inflatus eſt: vere autē confeſſio-
nis fructibus caret. quoniāquidē ꝑ mul-
tam pecuniā vincula depoſuit: quē opor-
tebat vtiqꝫ humiliter ſe agere. Hic arro-
gantia elatus: apoſtolice ſibi aliquid au-
ctoritatis aſſumens: epiſtolas ad om̄es
eccleſias ſcribit: in quibꝰ docere conatur
eos qui multo rectius q̄ ipſe credebant: ⁊
cohortatur omnes ad nouas verborū ad-
inuētiones accōmodare aurē ſuā. Blaſ-
phemat autē dominū ⁊ apoſtolos eius ⁊
ſanctam eccleſiā. Sed ⁊ de aliis q̄buſdā
qui apud eos vt martyres honorant̄ ita
ſcribit. Verū ne in pluribus īmoremur:
dicite nobis de Alexādro qui ſemetipſum
martyrem dicit: quē cōuiuam habet hec
ꝓphetiſſa. quem adorat vt deum. nonne
hic pro latrociniis aliiſqꝫ nefariis actibꝰ
reus extitit? Non nos dicimus: ſed acta
hec publica ꝯtinent. Quis ergo eoꝝ cui
donat peccata? ꝓphetiſſa ignoſcit marty-
ri latrocinia: an martyr ignoſcit prophete
rapacitatis ⁊ auaricie crimina? Cum enī
dominꝰ dixerit. Nolite habere aurū: ne-
qꝫ pecuniam: neqꝫ duas tunicas: iſti ī om-
nibus contraria gerunt: acquirētes ⁊ cō-
gregantes ea que dominus etiā haben-
tes iuſſit abiicere. Probamus nanqꝫ eos
que apud ipſos vel ꝓphete vel martyres
nominātur: non ſolū a diuitibꝰ: ſed etiā
a pauperibꝰ pupillis ac viduis pecunias
congregare. Aut ſi habent confidentiā
aſſint. et ꝓ his habeant nobiſcū diſcepta-
tionem: vt ſi conuicti fuerint vel de cetero
deſinant talibus ſe implicare cōmerciis.
Oportet enī ex fructibus vl' agnoſci vel
etiam ꝓbari ꝓphetā. ſicut ⁊ dominus di-
xit: quia arbor ex fructibus cognoſcitur.
et ꝓpheta verus ꝓbatur ex fructibus. Ut
autem de Alexādro certius cognoſcatur
ſciendū eſt quia iudicatus eſt apud Emi-
lium frontinum ꝓcōſulē epheſi: non pro-
pter nomē chriſti: ſed ꝓpter quedam latro-
cinia. nam a chriſti nomine iam apoſtata
extiterat. Sed poſt hec vt fideles quidā
fratres: qui per illud tempus apud iudi-
cem aliquid poterant ꝓ ipo intercederēt:
ſimulauit ſe ꝓpter nomē domini labora-
re: ⁊ per hoc dimittitur. Nec tamen in ec-
cleſia patrie ſue receptus ē vbi latro eſſe
ab omnibus noſcebatur. Et ſi qui forte
minus his que dicimus ad cōmodandā
exiſtimāt fidē: in archiuis publicis apō
epheſum geſta ſeruantur. Que tamen ibi
obſeruari: hi optimi ꝓphete q̄ ei famulā-
tur ignorant. Qui vtiqꝫ cum in his ꝯuin-
cuntur ſine dubio et ꝓphetarum ignoran-
tia cū ipo pariter redarguūt̄. Hec ⁊ mul-
ta alia ī eo ſimilia poſſumꝰ edocere. Aut
ſi cōfidunt in cominus veniāt: et excipiāt

antiqua eorū obſeruatione deſcendēs ꝙ quartadecima luna putarent omni genere paſcha obſeruādū. quando ſcʒ iudeis agn⁹ ꝑcipit imolari: veluti neceſſario cōfirmantes: quacūqꝫ die ſeptimane quartadecima luna veniſſet ſolui debere ieiuniū: cū talis cōſuetudo in nullis p̄ſus alijs vnqꝫ obſeruata fuiſſet eccleſijs. Ob quā cauſam cōuentus epoꝝ ⁊ concilia ꝑ ſingulas quaſqꝫ ꝓuincias conuocant̄. ꝓrogatiſqꝫ ad ſe inuicem epiſtolis q̄ de ſingulis quibuſqꝫ locis vnū oīnes eccleſiaſticum dogma confirmāt. ne liceat aliq̄n niſi in die dominica. in qua dn̄s ſurrexit a mortuis: dn̄icū paſche celebrare myſterium: ⁊ in hac ſola ſoluēdum eſſe paſchale ieiuniū. Extat deniqꝫ vſqꝫ in hodiernū concilij apud ceſareā paleſtine habiti decretum. in quo primū eſt Theophil⁹ ipſi⁹ ceſaree ep̄s: et Narciſſus hieroſolimorū ſacerdos. Habet̄ ⁊ in vrbis rome cōſilio ſimi'le aliud decretū. cui p̄fuiſſe Victor ep̄s indicat̄. ⁊ Ponti ꝓuincie Palmeas. gallorū q̄ʒ ſacerdotalis ꝯuent⁹ extat Hyreneū p̄ſulē ſcribens. Achaie ꝓ Bacilum Corinthiorꝝ eccl'ie ep̄m Qui oīnes diuerſis e locis vnā eandēqꝫ iudicij ſui ſententiam ꝓtulere.

De dubitatiōe q̄ orta ē apud Aſiam. Caplm. XXIIII

f Ed epi regiōis Aſiane reſeruādam magis a veterib⁹ ſibi traditam cōſuetudinem ꝯfirmabāt. In q̄b⁹ Policrateo q̄ in eis primatū agere videbat̄ ad Victorem ep̄m romane eccleſie ſcribens morē traditionis antique ad ſe vſqꝫ delatum per hec ꝟba deſignat. Nos ergo inq̄t īteineratū paſche colim⁹ diem: neqꝫ addētes: neqꝫ auferētes aliq̄d. Eteni magna quedā luminaria apd̄ Aſiā dormierūt: ſūmi ⁊ electi viri: q̄s dn̄s ſuſcitabit in aduentu ſuo: cū veniet de celis in glīa: ⁊ requiret oēs ſanctos ſuos. in q̄b⁹ ē Philippus euangeliſta q̄ dormiuit apud hierapolim. ſʒ ⁊ due filie ei⁹ q̄ ꝟgines ſenuerūt ⁊ alia eius filia ſpiritu ſācto repleta. q̄ apud epheſū dormiuit. necnō ⁊ Johannes q̄ ſupra pect⁹ dn̄i recubuit: q̄ fuit ſūm⁹ ſacerdos. ⁊ pōtificale petalū geſſit: martyr ⁊ doctor eccl'ie: q̄ ⁊ ipe apd̄ epheſū dormiuit. Policarp⁹ q̄ʒ apd̄ Smyrnā ⁊ ep̄s ⁊ martyr. ſil'r ⁊ Traſeas ep̄s apd̄ Eumeniā. ſʒ apud Smyrnam martyrio ꝯſūmat⁹. Quid aūt dicā etiā Sagarē nihilomin⁹ ſacerdotē et martyrem: q̄ apud Laodiciā q̄euit in pace. Sʒ ⁊ Papiriū ⁊ Machariū ⁊ Melitonē ꝓpter regnum dei ⁊ Eunuchū ē ſancto ſpiritu repletū: q̄ iacet in ciuitate Sardēſiū: expectās aduētū dn̄i de celis: vt reſurgat a mortuis. Iſti ḡ oēs diem paſche ī q̄rtadecima die mēſis obſeruauerūt: ſc̄m euangeliū nihil oīno extrinſec⁹ agentes: ſʒ fidei regulā ꝑ oīa ꝯſeruātes. Sed ⁊ ego oīm veſtrū minim⁹ Policrates ſc̄m traditionē parentū meoꝝ obſ'uo: eoꝝ dūtaxat q̄s ⁊ ab initio ſecut⁹ ſū. Septē nāqꝫ ex parētib⁹ meis ꝑ ordinē fuerūt ep̄i: ego octau⁹ q̄ oēs obſeruauerūt hūc diē: vt ꝯueniret cū illo quo fermētū iudeoꝝ ꝓpl's aufert. Vn̄ fratres chariſſimi ſexaginta et q̄nqꝫ ānos etatis gerēs: in noīe dn̄i multoꝝ q̄ʒ orbis terre epoꝝ noticiā pleniſſime habēs: ⁊ ſanctis ſcripturis intēdēs: non ꝑturbabor ex his q̄ ad terrorē p̄ferunt̄. q̄ ⁊ maiores mei dixerūt obtemperare oꝑtet deo magis q̄ʒ hominibus. Et poſt pauca: de his q̄ ſecum aderāt epis iſta ſubiūgit Poterā aūt etiā p̄ſentium epoꝝ facere mētionē quos ipſi petiſtis: vt euocarē ſicut et feci. Quorum nomina ſi ſcribā nimia multitudo eſt qui omnes ſcientes paruitatē meā conſenſu ſuo ꝯfirmant que ſcribimus: certi ꝙ non inaniter canos attulim⁹: ſed in diſciplina chriſti ſemꝑ cōuerſati ſumus. Sʒ ad hec Victor romane eccl'ie ep̄s ꝑtinaci⁹ agēs: paſſim toti⁹ Aſie: ac vicinaꝝ ꝓuinciarū eccl'ias a cōmunionis ſocietate abſcidere nititur: tanqꝫ in hereſim declinantes. ⁊ lr̄as mittit q̄bus oēs ſimul abſqꝫ diſcretione ab eccl'iaſtico federe ſegregaret. Sʒ hoc nō omnibus placebit epis: quin potius et econtrario ſcribentes ei iubebant vt magis que pacis ſunt ageret: et concordie atqꝫ vnanimitati ſtuderet. Deniqꝫ extant etiam ipſorum littere: q̄bus aſperius obiurgant Victorē: velut inutiliter eccleſie cōmodis ꝯſulentē. Nā ⁊ Hyrene⁹ cum ceteris quib⁹ p̄erat galliaꝝ epis ſcribens confirmat quidem: vt in dn̄ica die

reſurrectionis dn̄i myſteriū celebret. Ui-
ctorem tamē arguit ꝙ nō recte fecerit ab-
ſcidere a corpis vnitate tot ⁊ tantas eccle
ſias dei: que morē ſibi antiquit⁹ traditū
cuſtodiret. Sed ⁊ de multis alijs cōmo-
net ꝑ hec ꝟba. Non ſolum inquit de die
paſche agitur ꝯtrouerſia: ſed ⁊ de ipa ſpe
cie ieiuniorum. Quidam enim putāt vna
tm̄ die obſuari debere ieiuniū: alij duo
bus: alij ꝟo pluribus. nōnulli autē etiā
q̄draginta: ita vt horas diurnas noctur-
naſq; computantes diem ſtatuant. Que
varietas obſeruantie nō nunc primum:
neq; noſtris temporibus cepit: ſed multo
ante nos ex illis (vt opinor) qui non ſim-
pliciter qđ ab initio traditum eſt tenētes
in alium morem vel per negligentiā vel
vł per imperitiā poſtmodū decidere. Et
tamē nihilomin⁹ omnes iſti etiam cū in
obſeruantia variarent inter ſemetipſos: ⁊
nobiſcū pacifici fuerint ſemper ⁊ ſūt: nec
diſſonantia ieiunij fidei cōſonantiam ru-
pit. Poſt hec inſerit etiam hiſtoriā quan-
dam que pro ſui opportunitate nec a nob
debet omitti. Deniq; ait ⁊ illi omnes an̄
Soterē pſbyteri: qui eccleſie cui tu nunc
p̄es ſacerdotium tenuerunt. Anicetū di-
co ⁊ Pium. Iginumq; ⁊ Teleſphorū et
Xyſtum. neq; ipi ita tenuerunt: neq; hi q̄
cum ipis erant: ⁊ tamen cum ipſi ita non
obſeruarent pacem ſemper habuerūt cū
illis eccleſijs que hunc obſeruantie mo-
rem tenebant. cum vtiq; ⁊ ipis cōtrariū
videretur ꝙ non etiam ceteri ſimiliter ob
ſeruarent. Nunq; tamen ob h̄ repulſi ſūt
aliqui ab eccleſie ſocietate. aut venientes
ab illis partib⁹ non ſunt ſuſcepti. imo po
tius ⁊ omnes pſbyteri qui fuerūt ante te:
omnibus ſemper qui nō ita obſeruabāt
pſbyteris eccleſiarum euchariſtiā ſolēni
ter trāſmittebant. Beatus autē Policar
pus cum ad vrbem romā ꝑuenifſet ſub
Aniceto: cumq; de alijs nōnullis parum
quid habuiſſent inter ſe: ſtatim tamen co
iiſſent in pacē: de hac queſtione ita egerūt
vt nō vnuſquiſq; ſententiā ſuam obſtina
ta cōtentione defenderet. Neq; enim aut
Anicetus Policarpo ſuadere poterat: vt
non obſeruaret ea que nouerat Iohānē
diſcipulū domini noſtri: vel ceteros apo
ſtolos cum q̄bus ſemꝑ fuerat obſeruaſſe
neq; rurſum Policarpus Anicetū ꝑſua-
ſit ea deſerere: que ille dicebat a ſe maioꝝ
more ſeruari. Cūq; hec ita iter ſe habuiſ-
ſent cōmunicarunt ſibi inuicē: ita vt cede
ret Anicet⁹ Policarpo: etiā ſacerdotali
miniſterio honorat⁹ dūtaxat cōtemplati
one ꝑfungi. ⁊ ita ab inuicē plena fide pa-
ce integra ⁊ firma charitate diſcedunt: vt
omēs eccleſie ſiue que ita de paſcha: ſiue
que non ita obſeruarent: inter ſe tamē cō
cordiam cuſtodirent. Hec Hyrene⁹ agēs
nominis ſui op⁹. pacē videlicet dei eccle-
ſijs cōcilians ſcribit. Et non ſolum Ui-
ctori: ſed ⁊ diuerſis eccleſiaꝝ rectorib⁹ ſi-
militer ꝑ epl'as aſſerit: ꝙ nl'a ꝓ hac q̄ſtio
ne i eccl'ijs dei diſſenſio debeat oboriri.

Ut oib⁹ vna ſnīa de paſcha cōplacuit.
Caplm. XXV

a Pud paleſtinā q̄ꝫ ꝯuenientes in
vnū ſacerdotes dei: Narciſſus
hieroſolimoꝝ ⁊ Theophil⁹: de
q̄bus iam ſupradiximus: ſed ⁊ cum ipis
Caſſius. Tyrius. ⁊ Clarus de ptolomai
da: ⁊ ceteri ꝑmulti pariter congregati: cū
de hac queſtione agerent: quid etiā apud
ipos apl'ica traditio cōtineret: circa finē
decreti qđ in cōcilio eoꝝ ſtatutum ē: hoc
modo iudicāt. Ep'le aiunt nr̄e: exempla-
ria ꝑ omēs eccl'ias trāſmittant: vti ne rei
efficiamur animaꝝ que diuerſis errorib⁹
imergunt. Deſignamus igitur vobis q̄
⁊ apud Alexandriā eadē que apud nos
die paſche ſolennitas geritur. q̄ ⁊ ipſorū
nobis littere deferūt: ⁊ ipi noſtra ſcripta
ſuſcipiunt: vt pariter ⁊ ꝯſonāter diem fe-
ſtum celebremus. Hacten⁹ de ſupradicta
q̄ſtione ex his q̄ in veterum ſcriptis ha-
beri reperim⁹.

Que de Hyrenei ſcriptis vſq; ad nos
ꝑuenerint. Caplm. XXVI

e Xtat autē adhuc Hyrenei pre
ter eos quos ſupra enumeraui-
mus libellos: etiam aliud volu
mē egregium aduerſum gentes: qđ de di
ſciplina attitulauit: ad Marcianū quen-
dam ſcribēs. Sed ⁊ dyalogi de diuerſis
in quibus teſtimonia de epiſtola ad he-
breos ponit plurima: ⁊ de ſapientia q̄ di

citur ſalomonis. Hec ſunt que ad noſtrã
noticiam: etiam de Hyrenei opuſculis p̱
uenerunt.

Que etiam ceterorum qui hiſdez tem-
poribus floruerunt.

Capl'm. XXVII

Ommodus aũt tredecim ãnis
c imperio gubernato Pertinaci
poſt ſe regnũ reliquit. Quo ſex
ſolis menſibus recto idez Pertinax diẽ
vite obijt: ⁊ Seuerus poſt hunc ſuſcepit
p̃ncipatum. Cuius temporibus plurimi
eccleſiaſtici viri nobiles et ſtilo illuſtres
extiterunt: ſicut ex eorum monimẽtis ag-
noſcimus.

De his qui Artemonis ĩtroduxerunt
ſectaz: qualis moribus fuerit: Quoq; pa
cto ſacroſãctos libros temerare auſi ſint.

Capl'm. XXVIII

Ex quib⁹ eſt Eraclitus: q̇ in apo
c ſtolum cõmentat⁹ eſt. ⁊ maxi-
mus qui ꝺ famoſiſſima omniũ
hereticoꝝ diſſeruit queſtione. qua ſemp̱
inquiritur: vnde ſint mala: vel vnde mali
cia. ⁊ ꝙ materia facta ſit ⁊ nõ infecta. Sz
⁊ Cãdidus qui in examerou id eſt de p̃n-
cipio Geneſis ſcribit. Appi⁹ quoq; de eiſ
dem ſimiliter cõmentatur. Sextus etiaz
qui de reſurrectione diſſeruit: ⁊ de ceteris
nõnullis. Arabianus quoq; et alij innu-
meri: quos lõgum eſt vel enumerare: vel
etiam p̱ aliquo illuſtri vnũquẽq; dictoꝝ
ſuorum indicio deſignare. Plurimi tamẽ
ipoꝝ exortas temporibus ſuis hereticoꝝ
rum pfidias confutantes: fidem rectaz et
apoſtolicam monimẽtis ſuorum volumi
num mandauere. vt Artemonis illi⁹ he-
reſeos auctorem quã poſtmodũ Paulus
ſamoſatenus noſtris iam pene tẽporib⁹
inſtaurare conatus eſt. de qua dignũz eſt
que vl' qualis ſit hyſtoria cõprehendere.
Hec hereſis purum hominem. id eſt abſ
q; deo fuiſſe ſaluatorem confirmat. idq;
antiquitus ab ipis etiam apoſtolis tradi
tum eſſe mentitur. Aduerſum quos vn⁹
ex his quos ſupra memorauimus eccle-
ſiaſticus ſcriptor ita reſpõdit. Aiunt in-
q̇t aliqui etiam ipos apoſtolos ita vel ſu
ſcepiſſe: vel ceteris tradidiſſe: ſicut nunc
ipi aſſerunt. ⁊ hanc veritatem predicatio
nis eſſe ſeruatam vſq; ad Victoris tem-
pora. Et quomodo ſucceſſores eoꝝ ſcri
bentes aduerſum gentiles: vl' aduerſum
hereticos. id eſt Iuſtinus. ⁊ Milciades.
⁊ Tacianus. ⁊ Clemẽs: et alij ꝙplurimi
de deitate chriſti aptiſſime diſſerunt. Hy
renei ꝗ̃o et Melitonis: ceteroꝝq; qui p̱
idem tempus fuerunt volumina quis ig
norat: quibus deum ⁊ hominẽ ſimul pre
dicant chriſtũ. Sed ⁊ pſalmi vel cantica
que a fratrib⁹ fidelibus ex initio ſcripta
ſunt verbum dei eſſe chriſtum ⁊ deum to
ta hymnoꝝ ſuorum laude concelebrant.
Quomodo ergo tot ſeculis fidem predi-
catum nunc iſti aſſerunt: ꝙ a Victoris tẽ
poribus exordiuz ſũpſerit. Quomodo
autem Victori de hoc calumniã faciunt:
qui ſciant Victorem Theodotũ Coria-
rium. qui princeps et pater extiterat im-
pietatis ipſoꝝ: de cõmunione eccleſie re
puliſſe: qui primus rome auſus ẽ dicere
purum hominez fuiſſe chriſtum. Si enĩ
Victor (vt dicũt) ita credebat quomodo
eijciebat de eccleſia Theodotũ blaſphe-
mie iſti⁹ inuentorẽ? Sed de Victore hec
cõmemoraſſe ſufficiat. cui decẽ ãnis epi
ſcopatu functo Zeferinus ſacerdotij ſuc-
ceſſor extitit: nono p̃ncipat⁹ Seueri an-
no. De quo Zeferino eadẽ ſcriptura q̃ in
ſupioribus vſi ſumus talia quedã refert.
Igitur cõmoneo vos fratres de his q̃
geſta ſũt apud nos: q̇ ſi forte in ſodomis
accidiſſent etiã illos emẽdare ⁊ corrigere
potuiſſent. Cõfeſſor q̇dam erat apꝺ nos
Natalis noĩe: noſtra adhuc ꝯfeſſus me-
moria. Hic decept⁹ aliqñ ab Aſclepiado
to quodaz ⁊ Theodoto collectarijs: qui
ambo diſcipuli erant Theodoti coriarij:
illius qui prim⁹ p̱ hac ſtulta aſſertiõe ab
eccl'ie ſocietate depulſus eſt Victori tũc
vrbis rome epo acquieuit: vt accepto ab
eis ſalario epiſcopus illius hereſis noĩa
retur: certa pactione: id eſt centũ q̇nqua-
ginta denarijs mẽſtrue pſtatiõis. Quiq;
Natalis cuz ſe in hoc acceptus locaſſet:
frequẽter ammonebat in ſomnis a dño:
quia miſericors deus ⁊ dñs noſter ieſus
chriſtus nolebat martyrem ſuum qui ſi-
bi in multis paſſionibus teſtis extiterat
de eccleſia perdere. Sed cum negligenti

us ſuſciperet viſiones: priuatus amore
et turpis lucri deuictus illecebra: ad vlti
mum a ſanctis angelis per totaz noctem
verberatus: et penis grauibus excrucia-
tus: mane conſurgens cilicio ſe induit et
cinere ſe conſpergit: ac multis lachrymis
errorem ſuum deflens: ante pedes ſe Ze-
ferini epiſcopi proſternit ⁊ veſtigiis oim̄
non modo clericorum: ſed etiam laicorū
multa cum lamentatione ꝓuolutus in la
chrymas: ⁊ miſerationes omnē prouoca
uit eccl'iam vt indulgentiaz ſibi a chriſto:
continuis et iugibus pro ipſo precibus
implorarent: oſtendens ſimul in ↄſpectu
domini liuores corpis eius ⁊ cicatrices:
quas ꝑ nomīe ipſius confeſſione ſuſcepe-
rat. vix aliquādo ī cōmunionē eccleſiaſti
ci corporis reuocatus eſt. Sed ⁊ poſt ali
quāta idem ſcriptor adiungit etiam hec.
Scripturas autez diuinas abſqz vlla ti-
moris dei reuerētia corruperūt. antique
ꝗ̄ro fidei regulaz ꝓternie et impie reſpuūt
ignorantes chriſtuz. quem idcirco nō in-
uenerunt: quia non recte queſierunt. ⁊ in
tantū ſtulticie impietatiſqꝫ ꝓlapſi ſūt: vt
ſi quis eis ſermonem de ſcripturis ꝓpo-
ſuerit illi econtrario ꝓponant: vtrum hic
ſermo de quo agitur coniūctū: aut ſepara
tū genus ſillogiſmi faciat. ⁊ derelinquen
tes ſanctas dei ſcripturas geometriā tra
ctant: tanqꝫ qui vere de terra ſint de terra
loquūtur. Et ideo eum qui deſurſum eſt
⁊ de celis venit ignorant. Deniqz Eucli
des apud eos vel maxime in geometrie
diſciplinis viget. Sed ⁊ Ariſtoteles ⁊
Theofraſtus ab his in ammiratione ha
bentur. Gallienus ꝗ̄o a nōnullis eorum
⁊ adoratur et colitur quorū artibus ⁊ do
ctrinis hereſeos ſue impietatem nitun-
tur inſerere. ⁊ deceptionibus hominū ig
norantiū deum ſimplicitatem diuinaruz
ſcripturarum ⁊ ſinceritatem fidei ſubtra-
hunt. Sed hoc faciūt: quia nec vicini ef-
fecti ſunt fidei: ꝓpterea ⁊ diuinas ſcriptu-
ras abſqz vllo timore cōtempſerūt: ⁊ cor
rumpentes eas emendare ſe dicunt. Ve-
rum ne quis me putet falſa aduerſuz eos
ꝓferre: palam eſt omnibus noſcere ſi q̇s
vult exemplaria eorū accipere et cū aliis
nihilominus eorum exemplariis confer-
re: inueniet etiam inter ſe ipſa multiz diſ-
ſonare. quia vnuſquiſqꝫ vt ſibi videtur
emendat. Deniqz aſclepiodoti non cōue-
niunt omnino cuz theodoto. tum deinde
etiam diſcipulis eorū ſi qui forte tranſcri
pſerunt: qd̄ eis viſuz eſt vel addere licuit
vel auferre: ⁊ omnibus ꝓferunt habere ſe
emendata: magis autem inquinata exem
plaria. Rurſum hermofili exēplaria non
conſonant cuz apollonidis. Sed ne ipſa
quidem ſibiipſis cōcordant: ſi priora cū
poſterioribus conferas. Semper enim
emēdant quibus ſemper diſplicet quod
emendant. et noua queqꝫ ꝑquirunt: cum
eis que in vſu ſunt videbuntur aduerſa.
Quid autem temeritatis habeat iſtud ad
miſſū: neqꝫ ipſos arbitror ignorare. Aut
enim non credunt diuino ſpiritu ſcriptu-
ras eſſe conſcriptas: ⁊ ſunt infideles: aut
ſemetipſos arbitrantur ſapientiores eſſe ſpi
ritu ſancto. Et quid aliud indicant ꝑ hoc
niſi quia a demone aguntur. Neqꝫ enim
negare poſſunt factum ſuum: quādoqui-
dem etiam manus eorum in ipſis exem-
plaribus teneātur: ⁊ nouerint ipſi ꝙ a ma
giſtris ſuis et doctoribus ſcripturarum
ſm̄ illud corruptele genus: etiaz explana
tionis ſuſceperint intellectum. Quidam
autem ex ipſis ne corrumpere iam ſcriptu
ras dignati ſūt: ſed penitus abnegare le-
gem ſcilicet et ꝓphetas: et obtentu impie
huius aſſertionis in vltimum ꝑditionis
gurgitem deuoluti ſunt. Deniqꝫ hec ſuffi
ciant hyſtoriis eſſe mandata.

Explicit liber quintus.

Incipit liber ſextus eccl'iaſtice hyſto-
rie: cum capitulorum annotatione.

De perſecutione Seueri.

Capl'm. I.

Tcum Se-
uerus quoqꝫ ꝑſecutionibus
agitaret eccleſias ꝓclara a
militibus chriſti pro pieta
te certamina martyrii gerebantur: preci-
pue tamē apud Alexandriā quo ex omī
egypto ac Thebaide velut in quoddam
ſtadium pietatis Atlethe deducebātur. q̇

pro ſuppliciorū mortiſq̄ patiētia ꝯſeque-
bantur a deo imortalitatis coronas.

De martyrio Leonidis patris Orige-
nis ⁊ d̄ ipſi⁹ Origenis a puero inſtitutōe.
Caplm. II.

A quibus et Leonides Orige-
nis pater ꝓ martyrio chriſti ca-
pite plexus tenere adhuc etatꝭ
ſupradictum puerum dereliquit. Quiq̄
qualibꝫ animis ex eo erga diuine legꝭ ſtu
dia viguerit: non erit inportunū paucis
exponere: precipue quia ⁊ apud q̄ꝫplури-
mos opinio d̄ eo celeberrima diuulgata
eſt. Et ſi quidem velit quis omnē vitam
viri huius litterarꝫ tradere monimentis:
certum eſt quia tāta ſunt de eo ac talia: q̄
ꝓprium de eo et opus requirant: et ociū.
Nos tamē in p̄ſenti quāta poſſum⁹ bre-
uitate inſeremus huic operi: etiaꝫ que ad
ip̄m ſpectant pauca de multis: que vl' ex
ipſius epiſtolis ad nos uſq̄ſeruatis: vel
ex aliorū hyſtorijs indicata cognouim⁹.
Cuius geſta ſi res pateretur etiā ex ipſis
cunabulis digna mihi videntur poſteri-
tatis memoria. Decimum namq̄ imperij
agebat Seuerus annuꝫ. Alexandrie ꝓ-
per idem tempus: omniq̄ egypto p̄ſide-
bat letus. Epiſcopatū in ea poſt Julia-
num Demetrius ſuſcepat. Cuꝫ ſupra mo
dum accenſo pſecutiōis incendio: ⁊ mul-
tis ea tempeſtate martyrio coronatis: in
tantū ardorē capeſcendi martyrij pueru-
lus tūc adhuc Origenes exarſerat: vt ſpō
te ſe periculis ingereret: ⁊ alijs i certami
ne poſitis p̄ceps in medios rueret: ita vt
inſectari ip̄am mortē ⁊ rapere velle vide-
retur. quā ⁊ adipiſci omnimodis potuiſ-
ſet: niſi ꝙ diſpenſatiōe domini ad vtilita-
tem putatur ꝓ totius eccleſie edificatione
ſeruatus per ſollicitudineꝫ matris q̄ glo-
rioſe mortis ei⁹ deſideria impediuit. Que
cum primo maternis ei obſecrationibus
ſupplicaret: vt ſibi conſuleret: vt parceret
matri: et ille ex his p̄cib⁹ inflāmatior ad
amorem martyrij redderetur: maxime ex
eo ꝙ patrē iam teneri cognouiſſet in vin-
culis: ⁊ ipſe ꝓpere ſocius effici vinculoruꝫ
eius ac martyrij feſtinaret arte q̄dam ma
terni affectus inhibetur. Etenī cum ma-
turare eum velle ⁊ ante Lucanū ꝓpꝰpere
ad agonum certamina pſenſiſſet: nocte cu-
biculum filij dormientis ingreſſa: oīa ei⁹
indumēta in quibus ꝓcedi ad publicum
poterat furata ſubtraxit: vt per hoc domi
reſidere neceſſitate cogeretur. Ille mater-
nis impeditus dolis: cuꝫ nihil aliud age-
re poſſet: nec tamen mens quieſcere pate
retur: audet aliquid ſupra etateꝫ. Epiſto-
lam ſcribit ad patrem: ſe quidē maternis
artibus detineri: ſed illum tenere debere
qd̄ cepit. Et addit etiam hec. Uide pr̄ ne
ꝓpter nos aliud aliquid velis. Hec ſunt
prima puerilia Origenis rudimēta. Hic
ludus eius infantie. Hec a tenero religi-
onis ⁊ pietatis indicia. Talis in eo erga
deum coaluit affectus. Hinc iam lectiōi
ſe cepit diuinorū voluminū mācipare: et
i eruditiōibꝫ fidei diuine ſemetip̄m haut
ſegniter exercere. q̄m quideꝫ iā ⁊ a paren-
te in his imbui cepat. q̄ ei ſeculum inter ſe-
culares libros quibꝫ in p̄ma etate erudie
bat' etiā noſtrarꝫ ſcripturarꝫ nōnulla inte-
rim legenda ſubijciebat. Tū deinde pau-
latim etiam p̄ferre hec ſcholaribꝫ ſtudijs
cōmonebat. iā inde etiaꝫ lectiones exige-
re ꝑ dies ſingulos ⁊ memorie cōmenda-
re puerū non inuituꝫ: imo poti⁹ erga hec
diſcēda ꝓmptiorem cogebat. quippe qui
legens hec nō ſolo ſimplici intellectu vi-
deret' eſſe contentus: ſed negocia pātri de
ſcripture ſenſib⁹ ac queſtionibꝫ cōmoue-
ret. inquirēs ab eo q̄d ſibi videret' ꝙ per
ſpiritū ſanctū ſcriptura dicit' inſpirata: vl'
q̄d diuini ꝯſilij tegat ſimplicitas iſta ver
borū: At ille ſimulabat q̄dē increpare ſe
eū ⁊ vetare vltra etatē aliq̄d q̄rere: apud
ſemetip̄m tū incredibiliter exultabat: om
nipotēti gratias deo referēs q̄ ei talis ſo
bolis eſſe donauerit patrem. Deniq̄ fre-
quenter dicitur dormienti puero religio-
ſius ac ſollicius ſuperueniens pater operi-
mentū pectoris detraxiſſe: ⁊ velut dei ſpi
ritu intus incluſo: pect⁹ eius tanq̄ꝫ tēpluꝫ
quoddā veneratus ⁊ demulcens oſculis
abſceſſiſſe: beatū ſemetip̄m a deo effectū
ꝓ tante ꝓlis felicitate gratulatus. Hec ⁊
multa his ſimilia in puerili etate Orige-
nis extitiſſe memorantur. Ut vero pater
eius martyrio cōſūmatus eſt: puer ipſe cū

matre vidua ⁊ ſex alijs paruulis fratrib⁹ ſeptimūdecimū agens etatis annum. in ſūma facultatum penuria derelictus eſt. quoniāquidē cenſus patern⁹ qui vel maximus fuerat fiſco ꝑ ꝓſcriptionem ſociatus ē. Nec tamen ei defuit omnipotentis dei ꝓuidentia. Ob inſigne nanq̄ vel litterarū vel religionis ſtudiū a quadam nobili et locupletiſſima femina ꝑfamiliariter foueri cepit. Que tamē Paulū quēdā Antiochie ortum antique hereſis famoſiſſimū ſectatorē adoptiuū domui ſue illo in tempore habebat. In quo adoleſcētulus Origenes cum neceſſitatē haberet apud ꝑ̄dictam feminā vna degere: documentū iam inde a puero fideliſſime et catholice ſue mentis oſtendit. Nam cū ad ſupradictū virum velut ad magiſtrum ⁊ ſūmi nominis doctorē ꝑ dies ſingulos in menſe multitudines cōuenirent: nō ſolum hereticorū: verū ⁊ ex noſtris multorum ꝓ eo q̄d eruditionis ei ſūma ab omnibus crederetur: nullo tamen pacto vel ꝓ honoris gratia: vel etiam ꝓ neceſſitate cōiunctionis flecti potuit Origenes cū eo ſaltim in oratione cōſiſtere: ita ei a prima etate eccleſiaſtice regule obſeruantia honorabilis fuit: ⁊ hereticoꝝ ſocietas execrabilis. ſicut ipſe in quodam loco opis ſui ait. quia hereticorū execranda doctrina eſt. Nec tamē deerat ei erga cōmunes līras ſtudium in q̄bus pater eum erudiendum tradiderat. ſed exercitabatur ⁊ ī his multo attenti⁹ etiā poſt cōſūmationē patris. In arte nāq̄ grāmatica ita fuerat inſtruct⁹: vt ⁊ ad docendū plene ſufficeret: et ex hoc ei que ad neceſſitatē tranſigēde dom⁹ videbanť neceſſaria pararentur.

De eo q̄ a puero verbū dñi ꝑ̄dicabat. Capitl'm. III.

v Erum cum ꝑ̄eſſet auditorio et grāmaticā doceret: ſicut ipſe in quibuſdam ſcriptis ſuis refert: ⁊ cum eccl'ie apud Alexandriā magiſterij deeſſet officiū: cunctiq̄ omnes deturbati ꝑſecutorū minis ⁊ ferocitatib⁹ aufugiſſent: aliquāti gentiliū cōueniebāt ad Origenem tunc adhuc grāmaticā docentem: audire ab eo verbū de noſtra fide ac religione cupientes. Quos ille non ſolū ad fidem de perfidia cōuertebat: verūetiam perfecte vite inſtitutionibus informabat Quorū primus extitit Plutarchus: qui ꝑ ipm conuerſus ad fidem noſtram: non ſolum ꝑfecte vite inſtituta ſeruauit: verū etiā que eſt ſūma beatitudinis martyrij conſecutus eſt palmā. Secūdus cū hoc fuit heraclas: ⁊ natura plutrachi frater et meritis. Qui cū ab eo in fide noſtra atq̄ ſcientia: ſed ⁊ vite purioris inſtitutionib⁹ ad ꝑfectū fuiſſet inſtruct⁹: Alexandrine eccl'ie ꝑ̄eſſe poſt demetrium ſubrogatus eſt. Sed ea tēpeſtate qua Aq̄la Alexandrie atq̄ egypto ꝑ̄ſidente ꝑſecutionū rabies increſcebat: octauūdecimū Origenes agebat etatis annū. Quo in tēpore ꝑ famoſiſſimū apud oēs vel incredulos: vel fideles domi foriſq̄ nomen eius effectum eſt: ꝑ̄cipue ꝑ id q̄d ſanctos oēs ī cōfeſſionis vinculis poſitos non ſolum ſermone ⁊ cohortatiōe ꝑfecte ⁊ ſpiritalis doctrine ad martyriū roborabat: verum etiā multos ſuis officijs ac miniſterijs e vinculorū penis ⁊ ſqualore carceris ſubleuabat. Sepe deniq̄ etiā ante tribunalia iudicum ⁊ in ipſis eorum cruciatibus aderat: aduerſum ꝓbanas interrogationes iudicū: affectu eis ac mēte cōpatiēs: vultuq̄ ⁊ nutib⁹ ſi dici poteſt velut firmiores eis reſponſiones ſubijcere geſtiens. Sz ⁊ cum ſententiā ſuſcepiſſent eadē fiducia vtebatur: omnib⁹ ſe periculis inſerens: nec trepidās corā ꝑſecutorib⁹ intuētibus extremis quoq̄ oſculis martyres ſalutare: ita vt nōnūq̄ ꝓ his etiam impetus in eum gētiū fieret. Sz diuina dextera cū adminiſtratiōe oīm ꝓtect⁹ euaderet Uerum nec enumerari facile: nec requiri poteſt: quoties ⁊ q̄̄ crebro imo ⁊ ꝑ ſingulos pene dies de quantis eum ⁊ qualib⁹ periculis dñi erga ꝑ̄dicationem verbi dei impiger ⁊ ꝓmptus eſſet: eadē illa diuina dextera cōſeruauit: quoties ī inſidijs poſitis q̄ eū clam interimerēt effugit. Et intantum aduerſū ſe dum in opus dei ꝓmptus eſt infideliū concitauit inſaniā: vt turme militū diſpoſite domū ei⁹ in qua cōmanere videbať obſiderent. nec tamen eum capere: aut tenere potuerint diuina

ꝑfectione fruatur. Tanta rabies ꝯtra eum mentes hoim inceſſerat: ꝓ hoc ſolo ꝙ plurimos ꝑ eum videbant ad fidem noſtram ab incredulitate ꝯuerti. Et in tantū quotidie aduerſus eum ꝑſecutio cumulabatur vt tota vrbs maxima Alexandria eū tegere nō poſſet: ſed de domo ad domū tranſierit: ⁊ tamen vndiqꝫ fugaret̃: cum poſtea viderent ꝑ loca ſingula multitudines plimas ꝑ eū ad fidez dei ſociari. Obtinebat aūt hec: quia nō ſolū in verbo erat ei ꝑfecta doctrina: verū etiam in oꝑe cōſumate diſcipline p̄bebat exempla. ⁊ dicebat̃ (vt aiūt) de eo q̄ hic eſt. qui quale habet verbū: talem habet vitam: ⁊ qualē habet vitā: tale habet ⁊ verbū: qm̄ que docet agit ⁊ que agit hec docet. Manifeſte autem ⁊ euidenter aderat ei diuina gratia. ꝑ quaz innūeros ad imitationē ſui in fide dei ꝓuocabat. Unde ⁊ vidēs Demetrius eps ꝙ ad ipſum precipue doctrine gratia et p̄dicationis verbi dei: multitudines plurime ꝯuolarent: catheziȥandi ei. id eſt docendi magiſteriū in eccl'ia tribuit. Et primus poſt ap'los apud alexandriā pāthenus. ſcōs ꝑ ordinē Clemens. tertius adminiſtrauit Origenes ipſius diſcipulus Clementis. Qui Clemens in oꝑe ſtromatheo vbi etiam tpa quib; libros deſcribebat in ꝓhemijs deſignauit: ⁊ ad finem imperij Cōmodi ꝑtendit. Unde certum eſt ꝙ ſeueri tpa hec ipa que nunc habemus in manib; ꝯtinebat. Qua tempeſtate etiā iudas quidam ſcriptor alius de ſeptimanis que in Daniele referunt̃ diſſeruit. qui ⁊ ipſe decimū ſeueri imperatoris annū regni cōmemorat. Is etiam diuulgatā antichriſti p̄ſentiam iam iāqꝫ eſtimans imminere ex perſecutionū nimietate: multoꝝ ex noſtris fidelium animos ꝑturbauit. Igit̃ Origenes iniūcto ſibi a demetrio epiſcopo magiſterij officio grāmaticam ſcholā negligere cepit: magis ſe verbo dei conferens. Utitur ſane etiam conſilio nō puerili. Bibliothecam gentiliū libroꝝ tradidit cuidā fideli amico: pactus cum eo q̄tuor ſibi obolos ex eiꝰ p̄cio ꝑ dies ſingulos inferri: quo ſcȝ ne grauis eſſe cuiqꝫ in ſuſtentanda victus neceſſitate: nec ꝯgregatam pecuniā domi reſeruare videret̃.

Igitur in talibus inſtitutis plurimū temporis exigens: vita: moribus: exercitijs: ꝑ omia chriſtianus phus habebat̃. cum ⁊ ꝓ iuuenilib; cupiditatib; reprimendis: ⁊ ꝓ ſapientie ꝑfectibus capeſſendis die noctuqꝫ artioribus ſe abſtinentie ꝯſtringeret frenis: ⁊ indeſinenter diuinoꝝ librorū meditationibus inhereret. In abſtinētia plurima: in ieiunijs indeſinentibus: in vigilijs pene iugibus: ita vt ſi quando paruum aliquid ſomni neceſſitas naturalis exigeret: hanc ipſe nō ſupra ſtratum q̄ omīno nullo vtebatur: ſed ſupra nudi ſoli dependeret ſuperficiem. Ante oīa vero p̄cepta euangelica ⁊ voces ſaluatoris ſūmo amore ⁊ ſtudio implendas eſſe cenſebat: quibus p̄cipit̃ duas tunicas nō habendum: neqꝫ calciamentis vtendum: neqꝫ de craſtino cogitandum que ille ſingula ſūma cum diligentia ⁊ fide ꝯtendebat explere. ⁊ ſupra vires atqꝫ etatem ſuā ſcḋm apoſtoli monita ī frigore ⁊ nuditate agones patientie deſudabat. Ita cunctis auditoribus ſuis renūciandi omnibus que poſſidebant: ⁊ beate paupertatis p̄bebat exempla. Erat igitur ꝑ hec carus omnibus ⁊ acceptus. In hoc vno triſtes q̄pluīmos reddens: nonnullos offendens: ꝙ cupientes de facultatibus ꝓprijs aliquid ſibi ſaltim victus gratia miniſtrare ꝓ diſtricta ꝯtinentie diſciplina refutabat. Cū vtiqꝫ ꝓ labore quo in verbo dei deſudabat: nō ſolum duplici ſcḋm ap'lm: ſȝ ⁊ multiplici honore dignus ab omnib; duceretur. Sed ille honorē ſibi ſummū in continentia deputabat. Deniqꝫ ⁊ per multos annos tradit̃ abſqꝫ omni calciamento nudis inceſſiſſe veſtigijs: vini quoqꝫ vſum: ceteroꝝqꝫ ſimiliū: niſi ex ea ſola que vite neceſſitas depoſcebat nullū penitus habuiſſe: vſqꝫ quo incōmodo ſtomachi īmo iam pene periculo cogeret̃. Talib; igitur vite atqꝫ inſtituti ſui exemplis informās eos quos a gentili vita ⁊ ſtulta phīa: ad veram chriſti phīam ſapientiāqꝫ ꝯuerterat: nō ſolum in intimis anime archanis fidem habere docuit ꝑ hoc qḋ geri ab eo videbant que docebant̃: verū etiam ad martyrij eos amorē ꝑ ea quib; quotidiano roborabant̃ exercitio ꝓuocabat. Ex

q̄uib⁹ ꝛ multi compꝓhenſi in perſecutione
palmā martyrij ꝯſecuti ſunt.

Quāti ꝑ ſpm̄ docti martyres facti ſūt.
Caplm̄. IIII.

N his pmus erat Plutarchus
de quo paulo ſuprius memora-
uimus. Quē cū vidiſſet ꝓpl'us
ad mortem duci: ꝛ aſſiſtere ei Origenē q̄
hortatu ſuo ad magnanimitatē animos
eius erigeret: velut mortis eius auctorē
diſcerpere eum pene ꝛ interficere vulgus
irruerat: niſi ꝛ tunc ope diuine ꝓuidentie
e furentium manib⁹ fuiſſet ereptus. Poſt
Plutrarchi martyriū ſecūdus ex Orige-
nis diſcipulis martyr efficit̄ Serenus.
Tertius ex eius nihilominus diſcipulis
auditorib⁹ Eraclides martyrio coronat̄.
Quartus Heros neophitus. Nam ſupi
or Serenus adhuc cathecuminus con-
ſummatus eſt. Quintus eiuſdem ſchole
martyr efficit̄ alius noīe Serenus: qui
poſt multa ſupplicia ꝓ chriſto etiam capi
te plexus traditur. Sed ꝛ mulieres plu-
rime in quib⁹ Eracla quedā cathecumīa
de qua ipſe in quodā loco ait: ꝙ ignis ba
ptiſmū ꝯſecuta ſit.

De Potamiana. Caplm̄. V.

Ed ꝛ potamiana famoſiſſima
feminaꝝ ꝛ martyꝝ ꝛ ipſe ei⁹ car
nifex baſilides: etē in noſtram
vſq̧ memoriā ab incolis loci perennis
virtutū potamiane fama celebrat̄: ꝙ imē
ſos ꝛ innumeros agones pmo ꝓ virgini
tate ꝛ pudicicia deſudauerit. deinde etiā
ꝓ martyrio exquiſita atq̧ inaudita tormē
ta ptulerit: atq̧ ad vltimū vna cū venera
bili matre Marcella ignis ſupplicijs cō-
ſūmata ſit. Tradunt igitur Aquilā (hoc em̄
erat tyrānici iudicis nomen) poſteaq̧ cru
delib⁹ eam ſupplicijs lacerauerit: ad vlti-
mū ob iniuriā ꝛ nobilitatis eius ꝛ caſtita
tis cōminatū eſſe potamiane ꝙ eā vel cru
deliſſimis gladiatorib⁹: vel impudiciſſi-
mis lenōib⁹ traderet. At illa cū ab ea q̄d
mallet: vel quid eligeret quereret̄: ꝓtuliſſe
aduerſum tyrannū vocem liberam: que
ob ſupſtitionē romani ritus ſacrilega vi-
deret̄: ꝛ ideo ſine mora in eam latam eſſe
ſnīam. Cūq̧ Baſilides vnus ex his q̄b⁹
implere ſpiculatoris officium mos eſt: ſu
ſceptam eam duceret ad ſuppliciū: ac mul
titudo impudicoꝝ pariter ꝛ ipſoꝝ: Pota-
miane verbis ꝛ iniurijs conaret̄ illude-
re: Baſilides abigere impudentius irruē
tes ac deturbare cepit hūanitatis ꝛ miſe-
rationis obtentu. At illa religioſum viri
votū erga ſe ꝛ ꝓpoſitū hūanitatis ample-
xa: certus eſto inquit ꝙ cū abiero ad dn̄m
meū ſine mora boni huius tibi remunera
tionē parabo. Poſt hec aūt verba ꝯſtan-
ter ſuſcepit ſtatuta ſupplicia picis calide:
paulatim ꝑ artus ac membra diffuſe. ꝛ hoc
modo beata virgo e terris migrauit ad ce
lum. Non multis autē poſt diebus Baſi
lides cum inter collegas ſuos ob cauſā
quādam iuramentū poſceret̄: ait ſibi nō
licere omnino iurare ꝓ eo ꝙ eſſet chriſtia-
nus: ꝛ hoc publice fatebat̄. Ioco eſtima
tus eſt pmo dicere. tum deinde cū ꝯſtanti
us affirmaret: pertrahit̄ ad tribunal: vbi
cū perſeueraſſet in ꝯfeſſione vinculis tra
ditur. Tum vero viſitantibus cū noſtris
ꝛ cauſam ſubite ac laudabilis huius per
mutationis inquirentib⁹ dixiſſe traditur
ꝙ potamiana poſt diem tertium martyrij
ſui nocte aſſiſtens coronam capiti ſuo im
poſuerit: dicens deꝓcatam ſe ꝓ ipſo dn̄m
ꝛ impetraſſe vt hoc ꝙ ſcriptū eſt qui reci-
pit martyrem: mercedem martyrij conſe-
quetur. Quibus auditis: confeſtim fra-
tres ſignum ei dn̄icum tradunt: ꝛ die po-
ſtera ob dn̄i martyrium capite punit̄. Sed
ꝛ alijs pluribus per illud tempus apud
Alexandriam cum diſcipulis ſuis cum q̄
bus verbo dei in Origenis ſchola operā
dederat potamiana: ſimile munus tradit̄
pſtitiſſe: aſſiſtens eis ꝑ viſum ꝛ coronas
martyrij impetratas a dn̄o deferens. Sed
de his iſta ſufficiant.

De eo ꝙ Origenes ſe caſtrauit.
Caplm̄. VI.

Ertur ꝑ idem tempus cum do-
cendi officio apud Alexandri-
am pēeſſet Origenes: geſtum q̄d
ab eo traditur quod iuuenilis fortaſſe ꝛ
minus perfecti ſenſus videatur: ſed pfe
cte fidei ac nimie caſtitatis indiciū conti-
nens. Illud nāq̧ quod ſcriptū eſt in euā
gelio. quia ſūt eunuchi qui ſeipſos caſtra

nerũt ꝓpter regnum dei: etiã ſcḋm hyſtoriã
implendũ credidit: nõ ſolũ caſtitatis ob-
tentu: verũ qm̃ perſecutionis tẽpore tam
in publico ꝙ̃ in occulto a e ſecreto: ⁊ tam
viris ꝙ̃ feminis verbũ dei p̃dicabat: vide
licet quo omnẽ occaſionẽ turpis maledi-
cti gratia infidelibus videret̃ excludere:
dñicam vocem re atqꝫ opere in ſemetipſo
aggreſſus eſt adimplere. Cũqꝫ id ꝑ eo ne
ab hominibꝫ laudem quereret: ſed a deo
mercedem ſperaret in occulto eſſe voluiſ
ſet: tamen latere nõ potuit: ſed rei geſte in
dicium ad Demetriũ epiſcopũ peruenit.
Iſqꝫ ingenti p̃mo ſtupore admiratus eſt
audacis animi virtutem: tum deinde col
laudans fidei eius magnitudinem vel ca
lorem: ⁊ tam grande in opere dei ꝓpoſitũ
nunc maxime ait cepto operi doctrine et
p̃dicationis inſiſteret quãdo aduerſarijs
nulla obtrectandi ſuſpitio derelicta eſt.
Et tunc quidem talis erat Demetrij ſen-
tentia cum nihil animos inceſſerat: q̃ re-
cti iudicij regulam in ꝑtem alteram decli
naret. Poſtea vero cum vidiſſet adoleſcẽ-
tis famã ſatis fieri claram: ⁊ magno eum
domi foriſqꝫ p̃conio extolli: humane in-
firmitatis aliquid paſſus: opus qḋ ipſe ꝑ-
us cum ingenti admiratione laudauerat
infamare poſtmodũ cepit. Nam cũ apud
paleſtinã p̃cipui ⁊ eminentes inter ep̃os
viri. id ẽ hieroſolymoꝝ Alexãder ⁊ The
otiſtus ceſaree videntes diuinũ opus eiꝰ
in verbo dei: ordinaſſent eũ p̃ſbyterum ac
ſummo eum ſacerdotio iam iamqꝫ dignũ
ꝓbarent: idqꝫ digniſſime factum ab omi
bus laudaret̃: ⁊ ne ſic quidem dignus ho
nore ſapientie eius ac virtutibꝫ in eũ col-
latus diceret̃: vehementiſſime momordit
hic ſermo Demetriũ: ⁊ nõ inueniẽs in eũ
cauſam alterius criminis: hoc qḋ aliquã
do puer adhuc ille egerat: ⁊ ep̃us iam iſte
laudauerat: poſtmodũ criminis loco ꝓ-
tulit. etiam in illos culpam qui eum ordi
nauerant conatus inflectere. ſed hec poſt-
modũ geſta ſunt. Tunc porro Origenes
apud Alexandriã doctor eccleſie valde
clarus habebat̃: omnibus q̃s fama eius
ad audiendũ eum ↄuenire ꝓuocabat: ver
bũ dei p̃dicans ſicut ap̄ls dicit. opportu
ne: importune. per diem. per noctem. pu-
blice. ⁊ p̃uatim: velut abſciſſis omnibus
impedimentis: liber. ꝓſus ⁊ cum omni fi
ducia rem gerebat. Cum vero decem et
octo annis Seuerus tenuiſſet imperiũ:
Anthoninus ei filius ſuccedit. Quo in tẽ
pore ꝙ̃plurimi erant qui in cõfeſſionibꝫ
gl'iam queſierant: dei tamẽ ꝓuidentia fue
rant reſeruati.

De Alexandro ⁊ Narciſſo.

Caplm. VII.

N quibus Alexander de quo
paulo ante memorauimus cõ-
feſſionis titulo ſatis clarus: hie
roſolymoꝝ eccleſie ſubrogat̃ ep̄us: cum
ſupeſſet adhuc Narciſſus: qui p̃us in ſibi
functus eſt pontificatus officio. Uerum
qm̃ Narciſſi memoriã ſermo ꝓgrediens
attulit: congruũ mihi videtur aliquid de
eius geſtis inſignibus memorare. d̃ quo
ab incolis quidem loci ꝑpluriina memo
rie tradunt̃. Nos vero vnum opus eius
memorabimus: ex quo ceteris que de eo
narrant̃: merito fides poſſet adhiberi. Ac
cidit aliqñ̃do in die ſolẽni vigiliarũ pa-
ſche: oleum deeſſe luminaribꝫ. Cũqꝫ id ꝑ
miniſtros innotuiſſet: meror plebi maxi-
mus fuit. Sed Narciſſus fide fidens mi
niſtris imperat haurire aquã: ſibiqꝫ defer
ri. Cũqꝫ detuliſſent: orauit: ⁊ benedixit a-
quã: ⁊ infundi luminaribus precepit. Tũ
repente miro ⁊ ſeculis inaudito genere ꝟ-
tutis natura aque in olei pinguedinẽ ver
ſa: ſplendorem luminis etiam ſolito red-
didit clariorem. Ad fidem autẽ rei a plu-
ribus religioſoꝝ fratrum ex eodem oleo
quod verſum de aqua fuerat reſeruatum
eſt: ita vt ad nos vſqꝫ miraculi huius in-
diciũ perueniret. Et in hoc quidem fidei
eius ac meriti habebat̃ exemplum. Ani-
mi vero virtus quãta in eo fuerit: alio ni-
hilominus vno ex eius geſtis ope decla-
rabitur. Is nãqꝫ cum inter cetera virtutũ
ſuarum bona eſſet valde conſtantis ani-
mi: ⁊ iuſti rectiqꝫ indeclinabiliter tenax: q̃
dam homũculi nequam male ſibi conſcij
metuentes ne criminũ ſuoꝝ ſi arguerẽtur
nõ poſſent effugere vindictam: ꝓueniũt
factionibus: ⁊ circũuenire parãt eum cu-
ius iudicium verebant̃. Concinnant igit̃
aduerſum eum infame ſatis ⁊ noxiũ cri-

men. Cōuenīūt auditores: teſtes ex ſemet
ipſis ꝓducunt: qui ſub ſacramento iura-
menti que obijciebant ꝯfirmarent. quoꝝ
vnus teſtis ita: vt nō igni conſumeret ve
ra ſe dicere teſtabatur. alius ita: ne regio
morbo corrūperet. tertius ita: ne lumini-
bus orbaretur. Et q̄uis ne iuramentis q̄
dem iſtis quiſꝙ fidelium ⁊ deum timen-
tium crederet: eo ꝙ vita Narciſſi ⁊ inſtitu
tio ac pudicicia ab omnibꝫ noſceret: ipſe
tamen eoꝝ que mota ſunt indignitatē ac
moleſtiam nō ferens: ſimul ⁊ ſecretam ac
philoſophicā vitam ſemꝑ habere deſide
rans: ſubterfugit eccleſie multitudinem:
⁊ in deſertis locis atꝙ agellis ſecretiori-
bus delitеſcit annis q̄ꝙ plurimis. At non
ille magnus diuine prudentie oculus q̄-
eſcit in longum: ſed in impios vltionem
per ea ipſaꝙ que ſibi in ꝑiurijs ſtatuerāt
maledicta molitur. Primus nāꝙ ille te-
ſtis parua ignis ſcintilla noctis tempore
domo ſua ſuccenſa: cum omni genere: omni
ꝙ familia: flammis vltricibus conflagra
uit. Alius repente ab imis pedibus vſꝙ
ad ſummū capitis verticem morbo regio
quo fuerat imprecatus repletur atꝙ con
ſumit. Tertius autē prioꝝ exitum videns:
⁊ oculum diuinū nō ſe latuiſſe perſpiciēs
prorumpit in medium: ⁊ audientibus cun-
ctis ſera penitentia vniuerſum concinna
ti ſceleris ordinem pandit. Tantis autem
lachrymis immanis cōmiſſi facinus deflet
⁊ in tantū die noctuꝙ perdurat in fletibꝫ:
vſꝙ quo luminibus orbaretur. Hij igit
figmenti ſui huiuſcemodi penas dederūt

De epiſcopis hieroſolymorum.
Capl'm. VIII.

Arciſſus vero cum ita deſertū
n petiſſet: ac locis ſemet ſecretio-
ribus abdidiſſet vt vbi nam de
geret nullus agnoſceret: neceſſarium vi-
ſum eſt epiſcopis eccleſiarum vicinarum
vt alium ꝓ ipſo ordinarent cui nomē erat
Dius. Cuiꝙ cum paruo tempꝫ prefuiſ-
ſet eccleſie: ſuccedit Hermanio: ⁊ Herma-
nioni Gordius. Cum ecce ſubito velut re
diuiuus: celoꝙ redditus ex īprouiſo ap-
paruit Narciſſus: ⁊ rurſus a fratribꝫ ad
pſidendū rogaretur eccleſie. Multo em̄

vehementius erga eum amor oīm fuerat
incitatus: vel ꝓ eo ꝙ criminoſis innocēs
ceſſit: vel ꝙ ſecretam ⁊ philoſophicam vi
tam dilexit: ⁊ ꝙ in eo compleuit dn̄s di-
cens. Mihi vindictam: ego retribuam
dicit dn̄s.

De Alexandro. Capl'm. IX.

Erum cum ipſe iam ſenio feſſus
v pontificatus miniſterio ſuffice
re non poſſet: Alexandrū de q̄
ſuperius mēorauimus qui iam eſſet ep̄s
alterius loci: diuina diſpenſatio in adiu-
toriū Narciſſi ſenis euidentiſſimis reue-
lationibus euocauit. Is nāꝙ Alexander
ex gente capadociū vbi erat ꝓclare vrbis
epiſcopus: hieroſolymā adorandi ⁊ ſan-
ctorum locoꝝ videndi gratia ꝑperauerat.
Quem loci incole mentes eoꝝ inſtigante
deo: cum omni amore ⁊ officioſitate ſuſci
piūt: ac vi charitatis ⁊ dilectionis nexibꝫ
vinctum redire nō ſinūt domū. Oſtende
batur em̄ euidenter a dn̄o: nō ſolum ipſi be
ato viro Narciſſo: ſed ⁊ alijs plurimis ꝑ
reuelationes in plebe: vt ipm in loco ſan
cto ep̄m detinerent. Preterea quod ſupra
cetera omnia magis terrificum fuit. Eo
die q̄ ingreſſurus vrbem Alexander nun
ciatus eſt: ⁊ multitudo fratrū plurima ex
tra portas in occurſum eius egreſſa eſt: vox
celitus manifeſtiſſime oībꝫ audiētibꝫ facta ē
dicens. Suſcipite ep̄m q̄ vobis a deo de
ſtinatus eſt. Cūꝙ ex his omnibus euidē
ter apud cūctos fuiſſet dei diſpenſatio de
clarata: epiſcopi vrbiū vicinarū cōpertis
oībus quibus de eo res geri dei iudicio
docebatur: reſidere inibi eum neceſſario
compulerunt. Ipſe ergo Alexander in
epiſtolis ſuis ad Anthoninū ita ſcriptis
que vſꝙ ad p̄ſens ſeruātur apud nos: me
minit Narciſſi tanꝙ ſocij ⁊ conſortis in
epiſcopatu. his ipſis verbis de eo ſcri-
bens. Salutat vos Narciſſus qui ante
me epiſcopatum huius eccleſie regere ce-
pit: quiꝙ mecū poſitus orationibus ve-
ſtris centū iam ⁊ ſedecim annos vite ſue
gerit: qui ⁊ ipſe vos mecum pariter dep̄-
catur eſſe concordes. De his quidem ta-
lia. Apud Antiochiā vero defuncto Se
rapione epiſcopo: Aſclepiades loci illius
ſuſcepit ſedem: qui ⁊ ipſe vnus ex precla-

ro confeſſoꝝ numero fuit. Meminit etiã huius ordinationis ſupradictus Alexander: antiochenis ſcribẽs hoc modo. Alexander ſeruus ⁊ vinctus ieſu chriſti beate eccleſie que eſt apud Antiochiã in dño ſalutẽ. Reuelauit dñs vincula mea: ⁊ carceris huius mei dilatauit anguſtias: ex eo ꝙ comperi ſancte eccleſie veſtre Aſclepiadem virum digniſſimũ ſacerdotium ſuſcepiſſe. Hanc autẽ epiſtolam indicat ſe per Clementem antiochene eccleſie pſbyterũ tranſmiſiſſe. ſcribens in fine epiſtole hoc modo. Hec autem vobis dñi fratres ſcripta tranſmiſi p Clementem beatum pſbyterum: virum in omnibus virtutibus pbatiſſimũ quem noſtis etiã vos: ⁊ eo amplius cognoſcetis. Cuius pſentia apud nos p dei pudentiam pcurata: ⁊ ↄfirmauit ⁊ auxit eccleſiam dei.

De Serapione ⁊ libris eius.

Caplm. X.

[S]itur Serapiõis epiſcopi eruditi viri puto quidem etiã alia opuſcula apud alios haberi. Ad nos autem illa tantũmodo venerunt que ad dñm quendam ſcribit: qui in tempore perſecutionis a fide chriſti recedens ad ſupſtitionem iudaicam declinauit. Et ea que ad Pontiũ ⁊ Carecum eccleſiaſticos viros ſcribit: et alie nihilominus eiꝰ ſunt ad alios epiſtole. Sed ⁊ ille liber venit ad nos quẽ ſcribit de euangelio petri vbi arguit quedam falſa in eo conſcripta emendare cupiens fratres qui erãt apud Roſſium qui per occaſionem ſcripture ipſius in hereſim declinabant. Dignum tamen mihi videtur pauca quedã de eius libello inſerere: ex quibus innoteſcat que fuerit eiꝰ de ipſa ſcriptura ſententia. Scribit ergo in quodam loco ita. Nos enim fratres ⁊ Petrum ⁊ alios apoſtolos recipimus ſicut chriſtum. Que autem ſub eorũ noĩe falſa ab aliis conſcripta ſunt velut gnari eoꝝ ſenſus ac ſcientie declinamus: ſcientes ꝙ talia nobis non ſunt tradita. Ego enĩ cum eſſem apud vos putabam omnes recte fidei eſſe inter vos ⁊ nõ decurſo libello qui mihi offerebatur in q̃ noĩe Petri conſcriptum euangelium ferebatur dixi. Si hoc eſt ſolum quod inter vos ſimultatem videtur inferre: legatur codex. Nunc autem comperto ꝙ hii qui codicem illum legi debere aſſerunt pſpectu cuiuſdam occulte hereſis hoc fieri popoſcerũt: ſicut mihi dictum eſt. Feſtinabo iterum venire ad vos. Nos enĩ nouimus fratres cuius hereſis fuerit Marcianus: qui etiam ſibiipſi contrarius extitit: nõ intelligens que loqueretur: q̃ etiam vos diſcetis ex his que ſcripta ſunt vobis: inueſtigata per nos ab illis qui hoc ipſum euangelium ſm illius traditionem didicerant: ⁊ ſucceſſores extiterant ſcientie eiꝰ quos nos vocamus: quia in hac ipſa doctrina illoꝝ ſũt q̃plurimi ſenſus ab ipſis mutuati. Nam certũ eſt ꝙ plurima ſm recti rationem ſentiunt de ſaluatore: alia vero aliter: que ⁊ ſubiecimus. Hec Serapion ſcribit.

De libris Clementis.

Caplm. XI.

[C]lementis vero libri habentur plurimi: apud nos tamen hii ſunt qui inueniri potuerũt ſtromatum libri octo: quos hoc modo pretitulauit. Titi Flauii Clementis de vera philoſophia cõmentarii ſcientie ſtromatis. Stromatea autem nos poſſumus intelligere tanq̃ opus varie ↄtextũ. Sunt ⁊ alii eiuſdem libri octo: quos nos poſſumus informationũ vel diſputationum noĩare. In quibus noĩatim Pantheni meminit: tanq̃ ꝓprii magiſtri: ⁊ expoſitiones ipſius plurimas ſcribit: ⁊ traditiones eius operi ſuo inſerit. Eſt etiam liber eius ad gentiles exhortatoriꝰ. ⁊ alius liber qui dicitur pedagogus ⁊ alius qui ſuperſcribitur quis eſt qui poſſit ſaluus fieri: diues eſt. Eſt ⁊ alius libellus de paſcha: ⁊ diſputatio de ieiunio: et de obtrectatione. Et alius exhortatorius ad patientiam. Et alius ad neophitos. Sed ⁊ ille qui ſuperſcribitur canon eccleſiaſticus. Item alius de his qui iudaicũ ſenſum in ſcripturis ſequuntur: quẽ ad Alexandrum ſupradictum epiſcopum ſcribit

In ſtromatibus autem nō ſolum ea que
ex diuinis ſcripturis ſumpſerat ſternit: ſꝫ
⁊ ea que apud grecos auctores haben-
tur. Utile nāqꝫ ei viſum eſt in illo opere
ꝯparare ac ꝯferre ſibi inuicē dogmatā: vel
ea q̄ diuinit⁹ ſancita ſūt: vl' q̄ a ſapientibꝫ
grecoꝝ inuēta: vl' etiā q̄ ceteris barbaris
viſa ſunt. Arguit etiā hereticoꝝ errores:
hiſtoriam quoqꝫ inibi plurimā texit: ⁊ ex
omnibus materiam nobis eruditionis ꝑ
fecte compoſuit. Unde merito libros ſu-
os ſtromateas appellauit. id eſt laciniosa
quadam ⁊ varia diuerſitate contextos.
Utitur ſane exemplis etiā ex his libris.
quia nōnullis minime recipiendi viden
tur. id eſt ex ſapiā que dicit̄ Salomonis
⁊ ex ſapientia Sirac. que appellat̄ eccleſi
aſticus apud latinos. Sꝫ ⁊ de Barnabe
⁊ Clemētis epiſtola ponit romani exem-
pla. Utitur etiam de epiſtola iude. Me-
minit p̄terea ⁊ ſcꝑtoꝝ antiquoꝝ Taciani
cuiuſdā ⁊ Caſſiani velut q̄ cronica ſcri-
pſerint. Philonis quoqꝫ ⁊ Ariſtoboli et
Joſephi ac Demetrij ⁊ Eupolemi iudeo
rum ſcriptoꝝ. Conferens etiam antiquiſ-
ſimis grecoꝝ: moyſaicū ⁊ iudeoꝝ genus
antiquius eſſe cōprobat. Multaqꝫ alia
inſtrumenta optimarū inſtitutionū in il-
lo opere contexuit. Et inter cetera hoc in
primo libello indicat: ꝙ ipſe non longe
poſt apoſtolos fuerit. ꝓmittitqꝫ cōmen-
tarios ſe in geneſim ſcripturum. In libel
lo autem quem ſcripſit de paſcha confite
tur coactū querī ſibi ex fratribus: vt ea que
a p̄ſbyteris. id eſt a ſucceſſoribus apoſto
loꝝ voce ſibi ſola tradita ſunt deſcriberet
in libris ac poſteris traderet. Meminit
inibi Melitonis ⁊ Hyrenei: ceteroꝝūqꝫ
quoꝝ etiam quaſdam narrationes inſeru
it. In libris vero id eſt in-
formationū vt breuiter dicam vniuerſā
pariter ſcripturam diuinam compendio-
ſis diſſertionibus explanauit. In quibꝰ
ne ea quidem que apocrifa a quibuſdam
habentur preterijt: vt eſt petri reuelatio.
De epiſtola vero ad hebreos ita diſſerit:
ꝙ manifeſte Pauli ſit apoſtoli. ſcripta ſit
autem hebreo ſermone tanqꝫ hebreis. A
Luca vero qui erat Pauli diſcipulus in
terpretata in grecum. vnde ⁊ ſtilus eius
magis ſimilis videatur libello illi quem
Lucas de apoſtolorum actibus ſcribit.
Ex autem ſuperſcriptionem ſolitā inibi
non habet: idem Paulus apoſtolus hoc
eſſe rationis oſtendit. quia preiudicatum
hebreis erat de Pauli noīe: ne eius dicta
ſuſciperent. ⁊ idcirco prudenter declinaſ-
ſe: ne ſtatim in principio Pauli noīe in-
ſpecto lectio eius repudiaret̄. Poſt pau-
ca vero addit etiam hec. Sicut inquit bea
tus preſbyter dicebat: quia domini apo-
ſtolus om̄ipotentis dicitur miſſus ad he-
breos. Pro humilitate ergo Paulus qui
ad gentes fuerat deſtinatus non ſcripſit
ſemetipſum hebreorum apoſtolum: vel
propter honorem domini: qui ſe miſſum
dixerat ad oues iſrael: vel quia gentium
videbatur apoſtolus. Expoſuit preterea
ea idem Clemens in ipſis libellis de or-
dine euangeliorum traditionem ſibi a ſe-
nioribus preſbyteris traditam. ⁊ dicit pri
ora eſſe poſita illa euangelia que de gene
rationibus continent. id eſt Mathei et
Marci. Cauſā vero fuiſſe euangelij ſm̄
Marcum huiuſmodi. Cum Petrus ro-
me publice predicaſſet verbum dei: ⁊ in
ſpiritu expoſuiſſet euangeliū: auditores
rogaſſe Marcum: qui olim iam ſectator
ipſius fuiſſet conſcribere ea que ſciebat ab
apoſtolo predicata. Cūqꝫ id factum Pe-
trus poſtmodum cognouiſſet: licet fieri
ipſe non iuſſerit: tamen factum nō prohi-
buerit. Johānem vero poſtmodum di-
cit cum vidiſſet ꝙ ea magis que ſm̄ car-
nem ſunt in euangelijs haberentur: dep̄-
catum a diſcipulis ſcripſiſſe etiā que ad
ſpiritum pertinent. Unde ⁊ repletus ſpi-
ritu euangelium ſpiritale conſcripſerit.
Hec Clemens. Alexander vero de quo
ſuperius memorauimus: Clementis ſi-
mul ⁊ Pantheni ad Origenem ſcribens
meminit: velut qui ſibi etiam in corpore
noti fuerint: ſcribit autē hoc modo. Hoc
enim ⁊ voluntatis dei fuit ſicut ipſe noſti
vt amicicie que mihi a patribus fuerunt
inuiolate durarent: immo vero ⁊ ardenti
us ac robuſtius augerentur. Patres autē
nouimus beatos illos qui nos p̄ceſſerūt

ad quos paulopoſt etiaꝫ nos abſbimus. Panthenum dico dominū meum: vere beatum: ꝛ ſanctum dominū meum Clementē: qui me in multis inſtruxerūt. Sꝫ ꝛ ſi qui alij tales ſunt: per quos etiam te cognoui virum per cuncta egregium: et dominū mihi ꝛ fratrem. Hec quidem ita ſe habent. Adamantius autꝫ: erat ꝛ hoc nomen Origeni: cum per idem tempus Zepherinus romane eccleſie preſideret. romā venit: ſicut ipſe in quodaꝫ loco ſcripſit: dicens: Voti ſibi fuiſſe vt antiquiſſimā romanoꝝ videret eccleſiam. Ubi nō multo tempore peracto: ad iniūctum docendi officium Alexandriam redire feſtinat: ibiqꝫ cum omni ſolicitudine ꝛ ſtudio religioſo ſuſceptū opus explebat. Demetrio tunc epō nō ſolū cohortante ſe ꝛ cōfouente: verū etiā ſe pferente quatenus fratribꝫ diuine eruditiōis nō deeſſet inſtructio.

De Eracla. Caplm. XII.

i

Nterea cum videret Origenes nō ſufficere ad omnia. id eſt vel in profundioribus ꝛ diuinioribus pertractandis: vel in ſancte ſcripture explanationibus diſſerendis: vel etiaꝫ in eorum qui quotidie fidei addebantur inſtructionibus: vel inſtitutionibus adimplendis. ex quibus omnibus ne reſpirare quidem ei vnius ſaltem hore liberum tempus dabatur: dum ſemper ex alijs in alios vocaretur: ita vt a pma luce vſqꝫ ad profundam veſperam nunqꝫ ceſſaret auditorium ſuum alijs accedentibus: alijs vero non diſcedentibus. Dum verbi dei dulcedine conligati ſunt: vtilius eſſe ratus eſt ſegregare incipientium turbas: et vni ex diſciplis ſuis plene iam ꝛ optime inſtructo viro: atqꝫ in omnibus virtutibus ſibi probato Eracle tradere: participemqꝫ eum officij ſui ac laboris aſſumere. Erat enim ꝛ in ſermone diſſertiſſimus. ꝛ in omnibus philoſophicis eruditionibus apprime inſtitutus. Huic ergo tradendi prima elementa incipientibus delegat officium. Sibi vero perfectoꝝ inſtructiones reſeruat.

Quantum ſtudij fuerit Origeni erga ſcripturas diuinas. Caplm. XIII.

i

Nter cetera. quoqꝫ eruditionum ſuarum ſtudia ne illud quidem omiſit Origenes perſcrutari: ꝛ addiſcere etiam hebree lingue virtutē: vt agnoſceret vel ea que a iudeis hebraicis litteris leguntur qualia ſint: vel ceteroꝝ interpretū qui preter ſeptuaginta interpretati fuerant: quanta eſſet editionum diuerſitas: ita vt preter iſtas que in vſu ſunt Aquile vel Simachi vel theodocionis: inueniret etiam alias in abſconditis ac ſecretis latentes. In quibus ne noīa quidem interpretum repperit ſcripta. Hoc autem ſolum dicit de eis ꝙ aliā quidꝫ in actiaco litore apud nicopolim aliam in hiericho: atꝫ in alijs alias reppererit locis. Unde ꝛ illos famoſiſſimos codices primus ipſe compoſuit: in quibus per ſingulas colūnellas e regione ſeparatim opus interpretis vniuſcuiuſqꝫ deſcripſit: ita vt in pmo omniū ipſa hebrea verba hebraicis litteris poneret. Secūdo in loco p ordinē grecis litteris e regione hebrea vba deſcriberet. Tertiā Aquile editionem ſubiūgeret. Quartam Simachi. Quinta ſeptuaginta interptum que noſtra eſt. Sextaꝫ theodotionis collocaret. Et ꝓpter hmōi compoſitionem exemplaria ipa noīauit id eſt ſex ſimplici ordine conſcripta. In pſalterio autē ꝛ alijs nōnullis interſerit aliq̄ etiā de ceteris iſtis editiōibꝫ. q̄s qm̄ ſine noīe auctoꝝ reppererat ſextā ꝛ ſeptimā editionē noīauit.

De Simacho interprete.

Caplm. XIIII.

ſ

Ciendū tm̄ eſt ꝙ ex iſtis ipſis interptibꝫ Simachus hebioneꝰ fuerit: q̄ eſt hereſis aſſerēs xp̄m de Joſeph ꝛ maria natū hoīeꝫ puꝝ fuiſſe ꝛ legē ritu iudaico eſſe ſuandā: ſicut iam ꝛ ſuplius mēorauimus. ſꝫ ꝛ cōmentarios q̄ſdā Simachus ipe ꝯſcripſit: in q̄bꝫ conat de euāgelio ſcḋm Matheū auctoritatē ſue hereſis ꝯfirmare. Hec ipſe Origenis cū interptatōe ipſius Simachi ſcripſit ſe apō Julianū q̄udā repperiſſe: q̄ ſe diceret hos libros ab ipo Simacho ſuſcepiſſe.

De Ambroſio ꝛ ſtudio Origenis.

Caplm. XV.

e x his ⁊ Ambroſius quidam
vir ⁊ genere ⁊ litteris ſatis clarꝰ
cum Ualentini dogmatis ſecta
tor exiſteret: ſ̄m veritatem catholice fidei
ab Origene cõuictus: ⁊ tanq̃ veri luminis
ſplendore radiatus: relictis erroꝝ tene-
bris ad eccleſie ſe catholice lucem ſplen-
doremq̃ cõuertit. Sed ⁊ alij plures eru-
diti viri ⁊ in ſcientia litterarum admodũ
nobiles: cum de Origene glorioſiſſima ꝑ
omnẽ locum celebraret opinio certatim
confluebant ad eum: vel ob certamina cõ
mouenda: vel quibus rectior inerat men
tis ſententia ad audiendam tenendamq̃
veritatem. Innumeri etiam ab hereticis
venientes conuicti per eum ⁊ penitentes
ab errore ceſſabãt. Philoſophoꝝ quoq̃
opinatiſſimi quiq̃: ⁊ qui in ſummo noĩe
habebantur tam in noſtris eum q̃ in ſuis
magiſtrum incomparabilem fatebantur.
Erat nanq̃ ei mos iſte vt ſi quos noſtro-
rum adoleſcentuloꝝ ingenioſos videret:
⁊ lectioni ſatis deditos: traderet eis etiaꝫ
ea quibus philoſophi velut primis ele-
mẽtis diſcentes imbuere ſolent. id eſt vel
geometrie partes: vel ariſmetrice diſcipli
ne: ⁊ ſi qua alia ad inſtructionẽ pertinent
diſputandi. Si quãdo igitur neceſſitas
popoſciſſet: vt aliqua de libris philoſo-
phicis explanaret etiam ab ipſis eruditiſ
ſimis in illa diſciplina viris cuꝫ tanta ad
miratione audiebatur: vt ſummus apud il-
los: ⁊ quaſi vnus ex veteribus ⁊ p̃mis il-
lis auctoribus philoſophus haberetur.
Multos etiam ideotas ⁊ imperitos ad
diſcendum cohortabatur dicens. nõ paꝝ
ad intelligentiam ſcripturarũ emolumen
ti eis conferri: ſi aut in liberalibus litterꝭ
aut etiam in philoſophicis exercerentur.
Dicebat eñ hãc noſtram veram eſſe phi
loſophiam: eum partes illas grecoꝝ que
vera non eſt philoſophia ꝑcepiſſet. Nõ
ergo aiebat idcirco debere partes ſuas o
mittere veritatem: quia eas ſibi preueni-
ens falſitas vendicaſſet. Deniq̃ exiſtunt
teſtes ſtudioꝝ eius plurimi etiam apud
philoſophos. quoꝝ nõnulli libros ſuos
ad ipſum ſcribebant: alij autem iudicio
eius comprobandos deferebant. Deniq̃
etiam ille qui apud Siciliam aduerſum
nos libros conſcripſit Porphirius: qui-
bus diuina volumina criminatur: cuꝫ ad
explanatores eoꝝ veniſſet: nec inueniret
aliquid in cõmentarijs Origenis cui cul
pam poſſit aſcribere ad conuicia ⁊ male-
dicta ſe vertit: ⁊ maculas ei infigit omni
apud nos laude digniſſimas: in quibuſ-
dam quidem vere dicendo: in quibuſdaꝫ
autem more ſuo falſa fingendo. Et nunc
quidem eum tanq̃ philoſophũ miratur.
Nunc vero tanq̃ chriſtianũ notat. Audi
deniq̃ quibus verbis de eo ꝓſequitur.
Adherent inquit de chriſtianis loquens
ineptijs iudaicarũ ſcripturaꝝ: in quibus
cum abſolutio vel explanatio nulla ſit:
ad quaſdam ſe narrationes incongruas
incõuenienteſq̃ conuertũt: que non tam
explanationes ſint in his q̃ obſcura ſunt
quam laudem plauſumq̃ diſſerentibus
conferant. Nam ea que moyſes agreſti ⁊
ſimplici ſermone cõſcripſit diuinitus ſan
cita: ⁊ figurꝭ atq̃ enigmatibꝰ obtecta con
firmãt: atq̃ ingentibus repleta myſterijs
inflati mente ac tumidi obturbato in ſe-
metipſis rationis humane iudicio ſacra-
menta putant: in quibꝰ imperitus ⁊ agre-
ſtis ſcriptor explicare ſe nõ valet. Et poſt
aliquanta iterum dicit. Huius autem ab
ſurde expoſitionis initium ꝓceſſit a viro:
quem etiam ego adhuc cum eſſem val-
de paruulus vidi artem totius erudito-
nis tenentem ſicut etiaꝫ ex his que poſte-
ritatis memorie tradidit voluminibꝰ cõ-
probatur. Origenes hic eſt cuius ingẽs
gloria inter eorum magiſtros habetur.
Hic nãq̃ auditor Ammonij fuit: qui p̃-
mam inter philoſophos preceſſores no-
ſtros tenuit. Sed Origenes quantũ qui-
dem ad eruditionem pertinet litterarum
totum pene in ſemetipſum transfudit ma-
giſtrum. Quantum vero ad vite rectitu-
dinem ⁊ ſanum propoſitum ſpectat doto-
ri cõtrarium iter abijt. Ammonius quip
pe cum chriſtianus fuiſſet a paruulo et
chriſtianis parentibus genitus: poſtq̃ ad
etatem ſapiendi ventum eſt: ⁊ philo-
phie ianuam contigit: continuo ad lecti-
mum vite ſe contulit curſum. Origenes

e contrario cum eſſet paganus: τ gentili-
bus. id eſt grecoꝝ ſtudiis eruditus ad ri-
tum religionis barbarum declinauit. quo
ſe conferens omne illud p̄clarꝝ ingenium
philoſophicis litteris expolitum vicia-
uit atq; corrupit. dum vitam quidem tan
q̄ chriſtianus τ impius agit. doctrine ve
ro τ eruditionis grecoꝝ p̄fulgidū lumen
ineptiis τ fabuloſis narrationibus occu-
pauit. Aſſecutus quippe fuerat om̄ia pla
tonis ſecreta. Inſtitutus fuerat in libris
Neumenii τ Cronii τ Apollofanis τ lō
gini. Sz τ moderati atq; nicomachi. In
pitagoricis vero ſummoꝝ viroꝝ nō eum
latuere cōmentarii. Attigit etiam Chero
monis Stoici τ Cornuti volumina: ex q̄
bus omnibus ſecreta queq; τ myſtica
apud grecos habent aſſumens: ritui bar
baro τ ſuperſtitionibus iudaicis coapta
uit: ac philoſophoꝝ gloriam ad dogma-
ta externa τ pegrina conuertit. Hec Por
phirius in tertio aduerſum chriſtianos li
bro ſcribit in vno vera: in altero falſa cō-
memorans. Nam de ſtudii τ ingenii po-
tentia ſupradicti viri: haut pcul quam ſe
habet veritas retulit. Qd vero de ſuper-
ſtitione gentili ad chriſtianoꝝ cultum cō-
memorat eum eſſe tranſlatum: τ Ammo
niū a chriſtianis ad errores paganoꝝ di-
lapſum maniſfeſtiſſime fefellit. Origeni
quippe fides τ diſciplina chriſti ab auis
atq; attauis ſeruabat. Nam de patre mar
tyre paulo ante retulimus. Ammonius
vero fidem chriſti q; etiam inter philoſo-
phica ſtudia integram illabatamq; ſerua
uerit: quo aduſq; vltimū vite ſpūm exala
ret: teſtes ſunt libri eius qui etiam nūc ha
bentur luculentiſſime de noſtra religione
conſcripti. τ pcipue volumen illud quod
de Moyſe atq; Ieſu conſonantia ſcripſit.
Sed τ multa alia p̄clara eius opuſcula:
que ab ſtudioſis quibuſq; permagnifica
habentur. Hec aūt diximus etiam inimi
coꝝ teſtimoniis pbare cupientes: quā mi
ra τ apud ipſos habita ſit Origenis eru-
ditio vel doctrina. Ipſe vero de ſe reſpō-
dens quibuſdā qui ei p huiuſcemodi ſtu
diis obtrectabant ita ſcribit. Cum vero
ad verbi dei me ſtudia conuertiſſem: τ fa-
ma de nobis celebrior haberet: atq; ob id
nōnulli philoſophoꝝ: vel ad percunctan
dum: vel ad obſiſtendum adire nos τ cō
gredi cōuenirent: hereticoꝝ quoq; q̄ plu
rimi ad impugnandos nos excitarentur:
viſum mihi eſt vl̄ philoſophoꝝ vl̄ hereti
coꝝ dogmata diligentius perſcrutari: ne
ad conuincendos eos ſi ignorarem q̄ apud
ipſos ſunt imparatior inuenirer. Hoc au
tē facimus: exemplū ſequentes prioris no-
ſtri apoſtolici viri Panteni: qui in gre-
coꝝ ſtudiis τ philoſophie eruditionibꝰ
q̄ maxime effloruit. Sed τ Eraclee qui
nunc apud Alexandriam cathedram p̄ſ-
byterii adornat: quē ego apud magiſtrū
philoſophoꝝ reperi: illi ſtudiis aliquot
iam annis operam dantē priuſq; ego om̄io
vl̄ inciperē. In tantū aūt nihil ex hoc ſup
dicto viro obtrectationis exortum eſt: vt
etiam cōmunē habitum quē prius geſſerat
deponens: philoſophica aſſumeret indu
menta: quibus vſq; ad p̄ſens vti non de-
ſtitit. libros quoq; philoſophoꝝ legere:
τ in his exercere nūq; ceſſat. Hec ipſe p
ſe querulis quibuſdam reſpondens ſcri-
bit. Per idem vero tēpus cū apud Alex-
andriam in verbi dei ſtudiis exerceretur:
adeſt vir quidam militaris epiſtolas ei a
Demetrio epiſcopo: ſed τ prefecto tunc
Egypti a duce arabie deferēs cum omni
velocitate τ inſtantia Origenem illo vſq;
orantis emitti: vt ſibi de fide chriſti quā
per eum clariſſime p̄dicari frequens nun
ciabat fama diſſereret. A quibus exora-
tus: abiit: edocuit: crediderūt: rediit. Poſt
aliquantū vero tempus apud Alexādri-
am bello ciuili exorto: alius alio ipſe ad
Paleſtine partes receſſit: τ apud Ceſareā
morabatur: vbi τ diſputandi in eccleſia:
atq; explanandi diuinas ſcripturas ei ab
epiſcopis iniūgebat officium. Et quidē
nec dum p̄ſbyterii ſibi ordinatione colla
ta: ſicut relatū inuenimus in epiſtola A-
lexandri reſcribentis Demetrio poſt mul
tum tempus hec ipſa culpanti. Scribit
autem hoc modo. Quod autem addidi-
ſti in litteris tuis: quia nunq; auditum
nec aliquando factum ſit: vt preſentibus
epiſcopis laici diſputent: Neſcio quam
ob cauſam tam apertū mendaciū aſſere-
re volueris: cū cōſuetudo hec ſit vt ſicubi

inueniant qui poſſint fratres obſtruere i eccleſia: ⁊ conſolari pplm ad tractandum ſemper a ſanctis epiſcopis inuitent: ſicuti Euelpius a fratre noſtro Neone apud larandos: ⁊ Paulinus a Celſo apud iconiū: ⁊ apud ſynnadā Theodorus ab attico. Non aūt dubium eſt ꝙ ⁊ alij plurimi in alijs locis (ſi q̄ ſint) qui poſſint opus dei in verbo ⁊ doctrina cōpetenter explere: ad hoc ipm a ſanctis epis inuitentur. Sed hec poſtmodū geſta ſunt. Tunc vero rurſuz Demetrius litteras miſit ad eū per electos viros dyacones eccleſie Alexandriam redire: ⁊ ꝯſueto operi inſiſtere omni cū affectione depoſcens.

De epis qui tpe Origenis fuerunt. Caplm. XVI.

Florebant aūt p idem tpus plurimi diſſertiſſimi in eccleſijs viri: quoꝝ eplas quas ad ſe inuicem dabant reperimus in hieroſolymoꝝ bibliotheca ad nos vſqͥ ſeruatas: quam ꝯſtruxerat vir eruditiſſimus de quo ſuperius mēorauimus Alexander loci ipſius eps. Unde ⁊ nos (vt fateamur qđ verū eſt) totius huius operis noſtri ⁊ hiſtorie conſcribende materiam ſumpſimus. Erat aūt inter ceteros ⁊ Berillus ſcriptorū pcipuus: qui ⁊ ipſe diuerſa opuſcula dereliquit. Epus hic fuit apud Boſtrā arabie vrbem maximā. Erat ⁊ nihilominus ⁊ ypolitus: qui ⁊ ipſe aliquāta ſcripta dereliquit eps. Uenit ad nos etiaz Baij cuiuſdā diſſertiſſimi viri diſputatio aduerſum Proculum catafrigā: habita in vrbe roma pñte epo Zepherino. Qui cū argueret Catafrigā ꝙ nouas ſibi q̄ſdā ſcripturas pſumeret: ipſe inter cetera Pauli aplī tredecim eſſe eplas aſſerit: eam que ad hebreos ſcripta eſt nō cōmemorans: q̄ etiā nunc apud latinos putat̄ non eſſe Pauli aplī. Uerum anthonino ſeptem annis ⁊ ſex menſibus imperio ꝯſūmato Macrinus ſuccedit. Qui cum poſt annū fuiſſet defunctus alius Anthoninus regni romani ſuſcepit pncipatū. Cuius pmo imperij anno epiſcopus vrbis rome Zepherinus diem obijt: decem ⁊ octo annis ſacerdotali functus officio. Poſt hūc Caliſtus ſacerdotiū ſuſcepit Quo q̄nqͥ annis adminiſtrato poſt ſuū finem ſedem dereliquit vrbano. Poſt Anthoninū vero romanū imperiū quod ipſe ſolis quatuor annis tenuit Alexander ſuſcepit. Tūc etiam Aſclepiade apud Antiochiā defūcto Philetus in epatuz ſuccedit. Alexandri ſo imperatoris mater Māmea noīe de raris religioſa femina: cum de Origene fame magnifica vbiqͥ ⁊ celeberrima haberet: ita vt ne pncipū q̄dem lateret aures compta op inione viri ſūmo niſu geſtire cepit: quatenus ſibi eius pñtia fieret: vt in litteris: in ſmone: in fide: in prudentia: om̄iqͥ doctrina quā cūctis in admiratione eſſe cernebat p ſemetipſam ſumeret documenta. Igit antiochiā vbi p idem tps degebat miſſis militaribus viris cū om̄i honore ⁊ ſupplicatione ad ſe: tāqͥ vere diuini verbi interpretem famulūqͥ dei orat venire. Quo cum veniſſz: ⁊ quantū oportebat operis expleſſet ac tēporis: omnibꝰ rite peractis que ad verbum dei ⁊ glīam dñi ſpectant: ſtabileſqͥ ac firmos in fide quos inſtruxerat derelinquens: pſentia quā fama longe clarioꝛ factus ad ꝓprias ſcholas Alexandriā redijt.

De ypoliti libris. Caplm. XVII

In illis diebus ypolitus: de q̄ paulo añ mēorauimꝰ int̄ cetera ſcripta ſua libellū ꝺ paſcha ſcripſit edidit. In quo cū deſcriptionē quandam tēpoꝝ faceret de ſedecim annoꝝ circulo qui in paſche ratione obſeruari debet: neſcio quā ſupputationē ſecutus vniuerſa tēpoꝛa intra pmiū Alexandri imperatoris annū ꝯcludit. Sed ⁊ alij libelli eius peruenerūt ad nos. id eſt in exameron: ⁊ in ea que poſt exameron ſcripta ūt ⁊ ꝯtra Marcionē: ⁊ in cantica canticoꝝ: ⁊ in pte quandā Ezechielis ꝓphete: ⁊ contra oēs hereſeos. Sed ⁊ alia apud alios opuſcula eius inueniri certuz eſt. Ex illo tēpore etiam Origenes conſcribendi cōmentarios in ſcripturas ſanctas initium ſumpſit: ꝯpellente ſe Ambroſio: ⁊ multa vi pcum obſecrationūqͥ cogente. Quiqͥ ſibi Ambroſius tantū ſtudij adhibuit vt omnia que in hoc opus eſſent neceſſaria

affatim atq; affluenter p̄beret. Notarios ſeptem adhibuit: qui ei inceſſabiliter aſtarent: quiq; ſibi inuicē illo pene indeſinenter dictante ſuccederent. Scriptores q̄z alios tantos. Sed ⁊ puellas apprime eruditas in ſcribendo totidem numero in h̄ ipſum vacare fecit. Omnibꝫ quoq; extrinſecus neceſſarijs abundātiſſime miniſtratis: quotidianū de illo opus verbi dei violentus ⁊ religioſus compulſor exigebat. Sed ⁊ ipſe ex ſe ingens ſtudiū in eruditione verbi dei adhibebat. Unde maxime dignus videbat᷑ cui iſtud impenderetur officij: ⁊ cui quicquid archanū ⁊ abſconditū in ſacris litteris tectū eſt panderet.

Quō Origenes p̄ſbyter factus eſt. Caplm̄. XVIII.

Interea Urbanus ep̄s in vrbe roma octo annis adminiſtrato ſacerdotio Ponciano ſedem reliquit. Poſt Philetū apud Anthiochiā Zebennus eccleſiam ſuſcepit. Quo in tp̄e Origenes rogatus eſt ab eccleſijs q̄ ſunt apud Antiochiam vt illo vſq; ꝓ conuincendis hereticis qui inibi liberius cōualuerant p̄ueniret. Quo cū pergeret ⁊ iter neceſſario ageret per paleſtinam p̄ſbyter apud Ceſaream ab illius ꝓuincie ep̄is ordinat᷑. Pro hoc aūt que aduerſuz eum inhumanus liuor accenderit: ⁊ rurſum ꝓ defenſione eius que geſſerint hij qui eccl'ijs p̄ſidebant: quantaq; alia ꝓ eo qđ in p̄dicatiōe verbi dei ſatis clare effloruerat mota ſint: ꝓpriam q̄dem ſingula queq; hyſtoriā requirūt. Tamen ⁊ nos in ſcđo libro tres apologias ex parte quadam perſtrinximus: vnde facilius agnoſcere poteſt qui ſcire deſiderat. Interea iugi ⁊ ꝯtinuato labore in explanatione diuinoꝝ voluminū ꝑſiſtebat ſiue alexādrie ſiue apud ceſaream poſitus: ſicut ex ipſis eius cōmentarijs indicat᷑. Exponēs ſane p̄mū pſalmū deſignat etiam ipſe qui ſit canon veteris teſtamēti: hoc modo ſcribens. Non eſt ignorandū inquit viginti ⁊ duos libros eſſe in canone veteris teſtamenti: ſicut hebrei tradunt ſm numerū ſcꝫ elementoꝝ que apud ipſos habentur. Et paulopoſt addit. Hec ſunt aūt viginti ⁊ duo libri. Geneſis. Exodus. Leuitic⁹. Numeri. Deuteronomiū. Ieſu naue. Iudicū. Regnoꝝ p̄mus ⁊ ſecūdus vnus liber eſt apud illos: quē noīant Samuel. Item tertius ⁊ quartus vnus eſt apud ipſos: quē appellant regnum Dauid. ⁊ Paralipomenō p̄mus ⁊ ſecūdus in vno habent. quem dicūt ſermones dierum. Heſdras p̄mus ⁊ ſecūdus in vno eſt. Item liber pſalmoꝝ. Salomonis prouerbia. et alius Eccleſiaſtes. ⁊ tertius eiuſdez Cantica canticoꝝ. Sed ⁊ duodecim ꝓphetaꝝ liber vnus eſt. ⁊ Eſaias ꝓpheta. Hieremias. Ezechiel. Daniel. Iob. heſter. In his concludunt canonē voluminū diuinoꝝ. Machabeoꝝ ꝟo libros extrinſecus habent. De noui aūt teſtamenti canone in libro p̄mo cōmētarioꝝ euāgelij ſm Matheū hoc modo ſcribit. Ex traditione inquit didici de q̄tuor euangelijs: quia hec ſola abſq; vlla contradictione ſuſcipi debent in oībꝫ que ſub celo ſunt eccl'ijs dei. Ita etenī tradiderūt patres: quia primo omniū ſcriptum ſit euāgeliū a Mattheo qui aliquādo fuerat publicanus: hebraicis litteris: ⁊ traditū his qui ex circūciſione crediderant. Scđm vero ſcriptuz eſſe a Marco: iuxta ea q̄ ſibi tradiderat Petrus. de quo ⁊ in epiſtola ſua cōmemorat dicens. Salutat vos filius meus Marcus. Tertiū eſſe ſm Lucam: quod Paulus ap'lus collaudat tanq; his qui ex gentibus crediderant ſcriptum. Super omnia vero euangelium eſſe Iohannis. De apoſtolicis quoq; litteris ita dicit. Is vero q̄ idoneus dicit᷑ factus eſt miniſter noui teſtamenti: nō littera ſed ſpiritu paulū dico: qui repleuit euangelium ab hieruſalem in circūitu vſq; ad illyricuz. Nec ad omnes eccleſias quas docuerat ſcripſit: ſed quatuordecim ſolas epiſtolas: ⁊ in ipſis plures breuiſſimas ſcripſit. Quis ⁊ nōnulli de ea que ad Hebreos ſcripta eſt dubitauerint: ꝓ eo q̄ non videatur in ea ſeruari eius illa ſententia quam de ſe ipſe ꝓnunciat: dicens ſe imperitum eſſe ſermone. Sed ego dico ſicut mihi a maioribus traditum eſt: quia manifeſtiſſime Pauli eſt: ⁊ ſemper om̄s antiqui maiores noſtri ita eam vt Pauli epiſtolam ſuſceperunt.

Si vero requiras a me per quē ſit eius ſermo compoſitus: pcerto quidē deus viderit. Opinio tñ que ad nos vſqꝫ puenit hmōi eſt. A quibuſdam dicebat꜄ ꝙ Clemens aploꝝ diſcipulus ⁊ epus vrbis rome greco eam ſermone: nō tamen ſenſibꝫ expoliuerit. Alij ꝙ Lucas qui euangeliū ſcripſerit ⁊ actus aploꝝ. Petrus vero ſuper quē chriſti fundat꜄ eccleſia duas tm̄modo epiſtolas ſcribit: e quibꝫ a nōnullis ⁊ de ſecūda dubitat꜄. Johes quoqꝫ ꝗ ſupra pectus dn̄i recubuit poſt euāgeliū ſcribit ⁊ apocalipſim: in qua tamen reticere iuſſus eſt quid ſeptē tonitruoꝝ voces locute ſunt. Scripſit autē ⁊ tres eplas in quibꝫ due pbreues. De quibꝫ ⁊ apud qſdam dubia ſententia eſt. De his quidem talia.

Quō Eraclas apud Alexandriam ſuſceperit ſacerdotium.

Caplm. XIX.

Atera decimus erat annus ſupradicti principis romanoꝝ: in quo Origenes ex Alexādria pfugus Ceſareā venerat: Eracle vni ex diſcipulis pbatiſſimo (de quo ſupius dixi) Cathececeōs auditoriū derelinquēs. Nō multo aūt poſt ⁊ Demetrius epus defunctus eſt quadraginta ⁊ tribꝫ annis epiſcopatu illius eccl'ie miniſtrato. cui ſuccedit ſupdictus Eraclas. Per idem tēpus erat in epis magnificus Firmilianus capadocū gētis vrbis ceſaree. Hic tantū venerationis erga Origenem ſcientie ⁊ doctrine grātiam habebat vt indeſinenter conſtringeret eū ſecū morari. Sed ⁊ ipe derelicta eccleſia ad ipm ꝑperabat: ⁊ vtebatur religioſa quadā viciſſitudine: dū ipm modo ad inſtructionē ſue eccleſie illo euocaret: modo ipſe ſui pfectus gratia ad ipm pgeret: ⁊ docēti ei diebꝫ ac noctibꝫ aſſideret. Sed ⁊ Alexander quē hieroſolymorū eccleſie pēſſe ſup̄ edocuimus: ⁊ Theoctiſtus qui apud ceſaream gubernabat eccleſiam: omne pene vite ſue tēpus ad audiendū eū mancipabant: atqꝫ ipſi ſoli in diuinis ſcripturis ⁊ eccleſiaſtica doctrina ſūmā magiſterij ɔcedebant.

De pſecutione Maximini.

Caplm. XX.

Lexandro vero impatori poſt tredecim annos pncipatus ſui defūcto Maximinus ceſar ſuccedit. Qui dū odio fertur aduerſum deceſſoris ſui Alexandri domū perſecutiones cōmouit eccleſijs: ita tamen vt eos tantū mō qui pplis pērant ⁊ doctrine puuire iuberet: velut que cauſam ceteris hmōi perſuaſiones pberent. Tunc Origenes libꝝ de martyrio ad Ambroſiū ſcribit. Qui cū ad plurimos puenſſet tanqꝫ neruis quibuſdaꝫ validiſſimis ſtabiliti ſponte ſe ad ɔfeſſionē chriſti nōis offerebant. Ex quo ⁊ maximus numerus extitit ɔfeſſoꝝ tribꝫ annis a Maximino pſecutione cōmota. In quibus finem ⁊ perſecutionis fecit ⁊ vite. Poſt quē Gordianus imperiū ſuſcepit. Ponciano vero ſex annis epatu vrbis rome fūcto ſuccedit Antherus. Qui cum menſem vnū nō amplius miniſtraſſet: Fabiano ſacerdotiū dereliquit.

De ordinatione Fabiani epi: ⁊ mirabilibꝫ que in ea geſta ſunt.

Caplm. XXI.

Radūt aūt Fabianū Anthero defuncto cum de agro reuerteret꜄ vna cum amicis ſuis: ⁊ vniuerſus eccleſie pplus p epo delegendo in vnū coiſſet: atqꝫ alius ꝺ alio (vt fieri ſolet) in talibꝫ conclamaret: nec tñ vulgi ſententia certi aliquid obtineret: aſtitiſſe etiam ipm inter ceteros ſcire cupientem qui rei exitus foret. Et ſubito p dei puidentiam columbā celitus lapſam: figuram ferentē illius que in ſancti ſpūs imagine ſuper ieſum deſcenderat apud iordanem: ſup caput aſtitiſſe Fabiani. ad qđ ſpectaculum ora cunctoꝝ oculoſqꝫ ɔuerſos ⁊ oīs velut vno ſpū cōmotos hunc eſſe epam dignū p dei iudicium decreuiſſe: eūqꝫ continuo cathedre impoſitū ⁊ legitimo ſacerdotio ɔfirmanū. Qđ alij ſuper huius: alij ſup Zepherini noīe geſtū tradunt. Tunc etiā apud antiochiā epo Zebenno defuncto Babilas eccl'ie ſuſcepit pncipatū.

Quanti diſcipuli fuerint Origenis.

Caplm. XXII.

Pud Alexandriā vero cū Eraclas Demetrio ſucceſſiſſet auditorium Cathececeos quod ab

Origenē ſuſceptū tenuerat Dionyſio tradidit: eo ꝙ ⁊ ipſe vnus ex diſcipulis eſſet Origenis. Ipſe autē cum apud ceſaream moraretur: innūeri ad eū nō ſolum religionis ipſius viri: ſed ex ꝓuincijs ꝓcul poſitis ↄcurrebant: ⁊ derelicta patria ac parentibꝫ ſequebanť eū viam dei docentem In quibꝫ fuit ⁊ vir famoſiſſimus Theodorus ipſe qui nō longe a noſtra memoria nobiliſſimus in epis apud ponthum Gregorius noīatur: fide ⁊ virtutibꝫ atqꝫ ſcientia ꝑ omnia apoſtolicus. Sed ⁊ eiꝰ frater Anthenodorus: quos Origenes adoleſcentulos de auditorio rhetoris retractos ſtudia cōmuniū literaꝝ in diuinā ſuaſit philoſophiā cōmutare. Quiqꝫ apud eum ꝑ qnquenniꝫ tēpus verbo dei operā dantes in tantū ꝓfectū diuine eruditōis atqꝫ ſcientie ꝑuenerūt: tantūqꝫ vite merito ⁊ moꝝ cultu euituerūt: vt ab ſcholis eius ī matura adhuc etate ad epatus ponti ꝓuincie ſacerdotiū vterqꝫ raperet.

De Affricano. Caplm. XXIII.

p Er idem tēpus erat etiā Affricanus vir in ſcripturis eccleſiaſticis nobilis. Huius epiſtola fertur ad Origenē ſcripta obijcientis ei vel ꝓponētis ꝙ hiſtoria Suſanne que in Daniele ſcripta eſt ficta videať: ⁊ aliena a ſcriptura ꝓphetica. Cui Origenes magnificentiſſime reſcribēs aſſerit nequaq̄ꝫ iudeoꝝ cōmentis ⁊ fraudibus auſcultandū. Sed hoc ſolum ꝓ vero habendū in ſcripturis diuinis ꝙ ſeptuaginta interp̄tes tranſtuliſſent: qm̄ id eſſet ſolum qꝺ auctoritate ap̄lica confirmatū eſt. Venerūt ad nos etiam alia ſup̄dicti ſcriptoris Affricani opuſcula: ⁊ maxime chronica valde diligenter ſtudioſeqꝫ compoſita. in quibꝫ cōmēorat ſe Alexandriā ꝓperarē Eracle opinione celeberrima ꝓuocatū: quē ⁊ in diuinis ⁊ in philoſophicis ſtudijs atqꝫ omni grecoꝝ doctrina inſtructiſſimū fama loqreť: quēqꝫ in ib' epatus officiū ſuſcepiſſe ſupius mēorauimus. Idē quoqꝫ Affricanus ſcribit ad Ariſtidē quendā de ea que videť euangelioꝝ diſſonantia. ⁊ cur Mathei ⁊ Luce in generatione xp̄i feratur diuerſa ↄſcriptio. vbi oſtendit euidentiſſimā vtriuſqꝫ cōſonantiā. ſicut iam in primo libro huius operis edocuimus

Per idem tempus Origenes triginta cōmentarioꝝ libris in partem quādā Eſaie ꝓphete editis in Ezechielē viginti ⁊ qnqꝫ athenas ꝓficiſcens conſūmare ſe memorat. vbi ⁊ qnqꝫ libros primos in cantica canticoꝝ ſcribit. Alios autem quinqꝫ regreſſus ceſaream cōſūmauit. Sed nunc nō opus eſt opuſcula eius enūerare q̄ pene innūerabilia ſunt. cū id in eo opere fecerimus vbi beati Panphili vitā deſcripſimus: referentes quāta ab eo antiquorū ſcriptoꝝ volumīa: ⁊ p̄cipue Origenis bibliothece ceſarienſi: quā ille p̄cipuo et nobili ſtudio compoſuit: conſecrate ſunt. Si quis ergo noſſe vult quanta Origenis volumīa in manus noſtras venerint inde ſumat indiculum. Nunc autē ad hiſtorie nobis ordinem ꝓperandū eſt.

De Berillo. Caplm. XXIIII.

b Erillus de quo paulo ante memorauimus Boſtrane vrbis arabie epus eccleſiaſticam docendi regulam violare conatus: ꝑegrina quedam ⁊ aliena a veritate docere cepit: aſſerens dn̄m ⁊ ſaluatorem noſtrum neqꝫ extitiſſe ante carnis natiuitatē: neqꝫ ꝓpriā deitatis habere ſubſtantiā: ſed hoc ſolum ꝙ paterna in eo deitas habitaret. Pro q̄ cū̄ plurimi epi congregari diſceptationes cū eo nō minimas habuere. Sed inter ceteros Origenes magnopere exoratus eſt venire in conflictū viri. Iſqꝫ p̄mo ſenſim cum eo diſputans quid ſentiret diligentius ꝑſcrutatur. Quo comperto continuo quid abſurdi ineſſet huiuſcemodi diſſenſibꝫ: ⁊ quid impietatis talia aſſerentē conſequereť oſtendens: abijcere ac reſpuere male ↄceptū ſuaſit errorē: ⁊ redire ad fidē verā ſanāqꝫ doctrinā. Qꝺqꝫ pene ī cauſis talibꝫ inauditū eſt: ita errorē ab eccl'ia depulit vt emendaret nō ꝑderet erroris auctorem. Deniqꝫ ferť etiam nunc deſcripta ipſa diſputatio Origenis ⁊ Berilli: q̄ per ſemetipā p̄clari opis eius inditio ē. Sꝫ ⁊ multa alia eiꝰ ſilia ad nos geſta dictaqꝫ ſatis clara ⁊ magnifica ꝑuenerunt: q̄ nos vel lr̄is ipſius vel maioꝝ relatione cōperta nunc interim ꝓ hiſtorie breuitate p̄teriuimus. Que tn̄ agnoſci poſſent ex ea q̄ ſcri-

pta eſt a ſancto Pamphilo martyre apo-
logia ꝑ ipſo vna mecū. Quā vt cohiben-
dos ꝯrulos inuicem nos iuuantes cōmu
ni ſtudio ac labore cōſcripſimus.

De Philippo imperatore.

Capl'm. XXV.

T Gordianus cū ꝑ ſex annos
a romanū gubernaſſet imperiū:
Philippus vna cū Philippo fi-
lio ſuccedit. De hoc traditū nobis eſt q chri-
ſtianus fuerit: ⁊ in die paſche. id eſt in ip-
ſis vigilijs cum intereſſe voluiſſet: ⁊ cōi-
care myſterijs ab epo loci nō prius eſſe ꝑ-
miſſus: niſi ꝯfiteretur peccata ſua ⁊ inter pe-
nitentes ſtaret. nec vllo mō copiā ſibi my-
ſterioꝝ futurā: niſi prius ꝑ penitentiā cul-
pas que de eo ferebantur plurime diluiſſet.
Ferūt igitur libenter eū qd a ſacerdote im-
peratū fuerat ſuſcepiſſe diuinū ſibi ineſſe
metū: ⁊ fidē religionis pleniſſimā rebus
atq opibꝫ cōprobans.

De Dioniſio epiſcopo.

Capl'm. XXVI.

Uius tertio imperij anno Era-
b clas apud Alexandriam ſexto
anno epatus ſui diem obijt: lo-
cūq ſacerdotij Dioniſius ſuſcepit. Quo
tpe ſexageſimū agēs Origenes etatis an-
nū poſteaq ⁊ vſu ⁊ ꝓiculis ⁊ laboribꝫ plu-
mū fiducie in verbo dei accepat ꝓmiſiſſe
fertur ea que ex tpe in eccleſijs diſſerebat a
notarijs excipi: nec ante vnq dediſſe hāc
copiam: niſi cum id ſibi ⁊ vite grauitas ⁊
etatis maturitas ⁊ multe experientie con-
ceſſiſſet auctoritas. Tunc aduerſum quē-
dam Celſum epicurū phm: qui ꝯtra nos
libros ꝯſcripſerat octo voluminibꝫ reſpō-
dit. Tunc ⁊ in euangeliū ſcḋm Matheum
viginti q̄nq cōmentarioꝝ libros edidit: ⁊
in duodecim ꝓphetas q̄plurima cōmen-
tatus eſt. Ex qbꝫ ad nos vſq viginti tm̄
⁊ q̄nq volumīa ꝑuenerūt. ſunt eius ⁊ ad
imperatorē Philippum epl'e: ⁊ ad vxorē
eius Seuerā abſq vllo adulatiōis fuco
ſcripte. Scribit ⁊ ad fabianū vrbis rome
epm: ⁊ ad alios q̄plurimos eccleſiaꝝ prin-
cipes de catholica fide ſua. De quo euidē-
tius in ſexto apologie noſtre ꝑ ipſo volu-
mine cōprehendimus. Sunt ⁊ alie eius
epl'e ad diuerſos ſcripte: quarū nos inte-
rim centū nūero inuenire potuimus: atq
in libros digeſtas memorie tradere.

De Araboꝝ diſceſſione.

Capl'm. XXVII.

A tempeſtate in arabie partibꝫ
e extiterūt q̄dam aſſertores do-
gmatū ꝑuerſoꝝ: dicentes aīas
hoīm ꝑ mortē cum corporibꝫ interire: pa-
riter ⁊ corrūpi. rurſum vero in tpe reſurre-
ctionis denuo cū corporibꝫ ſuſcitari. Ad
quē morbū ab eccleſia depellendū cū in-
gens epoꝝ ꝯcilium ꝯueniſſet: iterū Orige-
nes rogatur ab omnibꝫ intereſſe ⁊ facere ſer-
monē. Cūq coram omī ſacerdotū ꝯcilio
diſputaret: tā magnifica fuit eius oratio:
vt omēs eos quos noui dogmatis error
inuoluerat ad fidem rectam ⁊ ſenſum ca-
tholicum reuocaret.

De hereſi Helcheſaitarum.

Capl'm. XXVIII.

Xtitit etiam alia hereſis ꝑ illud
e tps que dicitur Helcheſaitarum
Quā ille ſtatim vt viſa eſt appa-
ruiſſe reſtrinxit. Facit aūt eius mentionē
cū de octogeſimo ⁊ ſecūdo pſalmo in ec-
cleſia diſputaret: hoc modo dicens. Ue-
nit q̄dam in his diebꝫ qui ſibi magnū ali-
quid ⁊ ſupra ceteros ſapere videretur: aſſe-
rere volens q̄dā impia ⁊ abſurda defen-
dens hereſim quandam Helcheſaitaꝝ q̄
nuper exorta eſt. Et tamen qui ſiūt q̄ ipſa
hereſes aſſerant indicabo vob: ne cui for-
te veſtrum ſurripiatur ignaro. Iſti ergo
quedam de ſcripturis ſanctis refutant: ⁊
rurſum vtuntur teſtimonijs de nouo ⁊ vete-
ri teſtamento qbꝫ volūt. Apoſtolū tamē
Paulū ex integro reſpuūt: ⁊ aſſerūt: q in
perſecutionibus ſi quis negauerit nihil
criminis habeat: ꝑ eo q is qui fixus eſt
in corde ſuo: etiā ſi ore negauerit ꝑ neceſſi-
tate: corde tamen in fide permaneat. Hec
aſſerunt: ⁊ libꝝ quēdam circūferunt quē
dicunt de celo lapſum. cuius verba ſi qs
audierit: remiſſionē accipiat peccatorum
aliam pter illam quā chriſtus dedit.

De Decio. Capl'm. XXIX

Nterea Philippo ſex annis prin-
i cipatu adminiſtrato Decius ſuc-
cedit. Qui ꝑ eo q infeſtus eſſet
Philippo: ꝑſecutionem eccleſijs ſuſcitat.

In qua Fabianus in vrbe roma marty-
rio coronatus: ſedem ſui epatus Corne-
lio dereliquit. In hieroſolymis pro Ale-
xander eps rurſum p pfeſſione chriſti in-
dici ſiſtitur: ꝛ vinculis carceris traditur.
Quiqꝫ cũ longeue etatis veneranda cani
cie pfulgeret: poſteaqꝫ frequenter paſſioni
bus ſuis ꝛ cruciatibꝫ glorificauerat dñm
dũ de vinculis ad tribunal: ꝛ a tribunali
bus reuocat ad vincula: iter ipa viciſſim
ſibi ſuccedẽtia tormenta defecit. Huic in
ſacerdotio Mazabanes ſuccedit. Apud
antiochiã pro ſilem p omĩa Babilas Ale
xandro poſt confeſſionẽ glorioſe vite finẽ
ſortit in vincul. Poſt quẽ Fabianus epi
ſcopatus officiũ ſuſcepit. Sed in hac p-
ſecutione quanta aduerſum Originẽ ge-
ſta ſint: quibuſqꝫ ꝯtra eum peſſimus de-
mon artibus cum vniuerſo exercitu ſuo:
ꝛ quanta ꝯtentione pugnarit: vtqꝫ ſuper
omnes ceteros qui p illud tpus p chriſti
noĩe tenebant nouas cruces: noua pena
rũ genera a ſeculis omnibꝫ inaudita tor-
menta ꝑtulerit: vtqꝫ p eo ꝙ in doctrina fi
dei ꝛ veritatis opinatiſſimus videbatur
omĩa aduerſus eũ demoniaci furoris ar-
ma cõmota ſint: ꝛ ignibꝫ intentatis: ita vt
mille mortibꝫ vexatus ſit: ne tamen vna ei
quã exoptabat accideret: quiqꝫ exitus eũ
ſuſceperit: pſecutore ſũmo ſtudio id gerẽ-
te: vt nec interitus pſtaret: nec pena ceſſa-
ret: ꝛ quales poſtmodũ de his ipſimo epi
ſtolas ſcripſerit: quas omni miſeratione
ꝛ lachrimis penas: ex ipis manifeſtius q̃
ſcripta ſunt integraꝫ qui agnoſcere cupit
hoꝝ noticiã ſumet.

De paſſionibus Dioniſij.

Capl'm. XXX.

D Ioniſius vero Alexandrinus
eps p illud tempus: ſicut ex ipſi
us epl'is veriſſime cõperimus:
in multis ſepe ꝯfeſſionibꝫ ſatis clarus effi
citur: ꝛ p paſſionũ tormentorũqꝫ diuerſi-
tate magnificus. Deniqꝫ refertur inſectan
tibus ſe quibuſdam reſpõdiſſe. Quid in-
ſectando laboratis? Caput meum p quo
magnopere fatigamini: auulſum ceruici-
bus ſumite: ꝛ donum magnum ad tyran
num referte.

De martyribus qui apud Alexandri-
am paſſi ſunt.

Capl'm. XXXI.

F Ed ꝛ idem ipſe ad Fabianũ an-
tiochenũ epm ſcribens: de his q̃
ſub decio apud Alexandriã ago
nes martyrij deſudauerant: hoc modo re
fert. Nõ ex pcepto inquit impatoris apd
nos pſecutio ſumpſit exordium: ſed anno
integro pncipalia puenit edicta miniſter
demonũ: qui dicebatur in ciuitate noſtra
diuinus: ſuperſticioſum ꝯtra nos exagitãs
vulgus. A quo multitudo ſucceſa nihil
aliud q̃ pioꝝ ſanguinẽ ſitiebat. Primo ğ
religioſum quendam ſenem Metranum
noĩe corripientes: iubent impia verba p-
ferre. Quod ille cum facere recuſaret: omne
corpus eius membratim fuſtibus colliſe
runt: vultũqꝫ ꝛ oculos acutis calamis te
rebrantes extra vrbem eum cruciatibus
eiecerunt: ibiqꝫ qui in eo ſuperauerant ſpiri-
tus lapidibus eiecerunt. Poſt hec mulie
rem quandam nobilem Corinthaꝫ noĩe
ad idola pducentes adorare cogebant: re
cuſantem: imo potius execrantem: vincu
la pedibus innectentes: ꝛ per plateas to
tius ciuitatis trahentes: fedo horrendoqꝫ
ſupplicij genere diſcerpunt. Dehinc omẽs
ſimul irruerũt per domos ſeruoꝝ dei: di-
ripientes ꝛ euertẽtes atqꝫ hoſtili crudeli
tate cuncta fedantes: ita vt pcioſioribus
quibuſqꝫ direptis: ſi qua vlla viliora rep
pererant in vnum congregata igni in pla
teis cremarent. Noſtri tamen direptionẽ
hanc bonoꝝ ſuoꝝ: ſicut apoſtolus de il-
lis dixit antiquis: cũ gaudio ſuſceperunt
Sed ꝛ admirandam virginem longeue
etatis Apolloniaꝫ noĩe cũ corripuiſſent
dentes pmo ei omnes effoderunt: conge
ſtis deinde lignis extruxerunt rogũ: cõmi
nantes viuã ſe eã ſuccenſuros: niſi cum ip-
ſis pariter impia verba pferret. At illa vt
rogum vidit eſſe ſuccenſum: paululũ qd
in ſemetipſa molitur: repente vero ſee ma
nibus pripuit impioꝝ: atqꝫ in ignem quẽ
minabant ſponte pſiliuit: ita vt pterreren
tur etiã ipſi crudelitatis auctores: ꝙ pmp
tior inuenta eſt ad mortem femina q̃ p-
ſecutor ad penam. Serapionẽ quoqꝫ do
mo ſua repertũ crudeliſſimis affecere ſup
plicijs: ita vt omẽs ei iuncturas membro

rū ꝓus ſoluentes: de ſupꝑioribꝫ cū p̄cipita
rent. Nullum noſtris iter erat ꝑ vicū: nul
lius platee trāſitus indulgebat: neqꝫ die
neqꝫ nocte ꝓcedēdi vſqꝫ libera erat facul-
tas. Ut eīn q̄s noſtroꝝ apparuiſſet in pu
blico: ſtatim clamor vulgi ⁊ ſeditio naſce
batur: vt vel pedibꝫ traherēt q̄ viſus eſſet
vel igni ſuccenderet. Uerum cū hec ma-
la ꝑ dies ſingulos augerent: ſubito inter
ipſos ꝑſecutores rabies quedam belli ci
uilis exarſit. ⁊ dum inter ſe ſeditionibꝫ p̄-
lijſqꝫ decertant: interim nobis paululum
licuit reſpirare. Sed nō in longū venia
fuit. Continuo nāqꝫ crudeliſſima p̄ncipū
mittunt edicta: quibꝫ tāta aduerſum nos
ferebat imanitas: vt ſcḋm ꝙ p̄dictum eſt a
dn̄o ſi fieri poteſt ſcandalizent etiā electi
Ex quo p̄territis pene omnibꝫ quidā ex
ipis nobilibꝫ ſtatim ſe ſponte impijs acti
bus ingeſſerūt. Alij cōuenti tantūmodo:
nōnulli a domeſticis ꝓditi: ad ſacrificia
execranda ⁊ ad imundas hoſtias ꝑpera-
bant: aliqui ex his pallentes ⁊ tremētes:
vt magis imolari ipſi quā imolare idolis
viderent: ita vt etiam ab inſpectanti vul-
go irriderent. eo ꝙ ⁊ ad moriēdū ⁊ ad ſa-
crificandum iuxta meticuloſi videbant.
Alij ſane tam impudenter ad aras ꝓſilie
bant: vt ⁊ affirmare nitebant: ſe nūqꝫ chri
ſtianos fuiſſe. Hij erant de quibꝫ predixe
rat dn̄s: qm̄ pecuniā habētes difficile ſal
uabunt. Ceteri vero aut iſtos ſequebant
in p̄ceps: aut certe vertebant in fugā. Ex
quibꝫ nōnulli comp̄hensi: ⁊ in carcerem
miſſi. alij ad p̄mā ſtatim iudicis faciē ne-
gauerūt fidem. aliquanti paululū ſuppli-
cijs toleratis ad vltimum deciderūt. Hij
vero q̄ beati effecti ſunt tanqꝫ colūne for
tiſſime dn̄i ipſius ſpiritu ꝯfirmati: ꝓ fidei
ſue merito virtute a dn̄o ꝑcepta: admirā-
da deo ⁊ angelis martyrij ſui ſpectacula
p̄buerunt. Quoꝝ p̄mus erat venerabilis
Julianus podagra ꝯſtrictus: ita vt neqꝫ
incedere: neqꝫ ſtare poſſet: cū his qui eum
in ſellula portabant offert. Quoꝝ vnus
quidem ſtatim negauit. Alius vero noīe
Eunius cū Juliano ſane in dn̄i ieſu chri
ſti cōfeſſione perdurat. Quiqꝫ iubent ca-
melis impoſiti ꝑ omnē circūduci ciuitatē
⁊ flagris hincinde verberantibꝫ populo

ſpectante laniari: vſqꝫ q̄ finem vite in ipſis
verberibꝫ ponerent. Sed vir quidā mili
taris cum aſſiſteret: ⁊ quoſdam volentes
etiam mortuis illudere cadaueribꝫ ꝓhibe
ret: clamor repente aduerſum eum totius
vulgi extollit. offert iudici fortiſſimꝰ mi
les iam dn̄i: ⁊ nuſqꝫ ſe inferior factus: in
cōfeſſione perſiſtens capite ꝓ pietate dā-
natur. Alius quidam vir noīs ſui Macha
rius gente libicus: cū multis verbis a iu-
dice ad negandū ſuaderet: ⁊ eo maiore cō
ſtantia fidem ſuā ꝓfiteret: viuus ad vlti-
mū iubet exuri. Epimachus quoqꝫ atqꝫ
Alexander cum multo tempore ⁊ in vin-
culis ⁊ in cruciatibus carceris torti: eti-
am frequenter ⁊ diuerſis ſupplicijs con-
fecti perduraſſent in fide: ignibꝫ ad poſtre
mū conſumi iubent. Sed ⁊ mulieres cū
ipis q̄tuor. In quibꝫ Ammonaria ſancta
v̄go aduerſū quā iudex ſūma ꝯtentione
vtebat: ⁊ immenſis eā atqꝫ exq̄ſitis cruciati-
bus affligebat: eo maxime ꝙ eius ſenten-
tiam vincere cupiebat: qm̄ laudabili voce
decreuerat nihil ſe ꝓrſus eoꝝ q̄ ſibi ꝯtra
fas imꝑabant acturā: ſtatuti ſui tenax: ad
vltimū capite punit. Secūda eius fuit v̄
go Mercuria noīe: anus venerabilis: et
fecūdiſſima in filijs. ſed quos nō pretuliſſ
xp̄o Dioniſia: ⁊ alia Ammonaria. Que
dū nimia vtunt ꝯſtantia apud iudicem: ⁊
ille vinci erubeſceret a feminis: inauditis
tormentoꝝ generibus toleratis: finē oīm
ferro cedente ſuſcipiunt. Heron quoqꝫ et
Arſinus: ⁊ Iſidorus egyptij: cū Pueru-
lo annoꝝ q̄ndecim Dioſcoro iudici offe-
runt: ⁊ p̄mo oīm puerulū Dioſcoꝝ tanqꝫ
ꝓ etate facile flecti ante verbis: poſt etiam
verberibꝫ agit. Que cū in nullo ſibi cede-
re videret: ferocius eum cruciare ꝯtendit
Tum deinde ceteros varijs tormētis di-
lanians: cum pari modo ꝯſtantia fidei vi
deret armatos: tradi ignibus iubet. Dio
ſcoꝝ vero puerū ꝙ ſibi ꝯſtanter ⁊ ſapient
in omnibꝫ reſpondiſſet admiratus: differ
ri p̄cepit: ſperans eū ꝓ etate penitudinem
geſturū. Qḋ nō tam tyranni miſeratione:
qꝫ dn̄i ꝓuidentia ita geſtū eſt. Nunc eīn
nobiſcum eſt Dioſcorus: a deo nobis ꝯ-
ceſſus ad ꝯſolationē: ⁊ firmamentū popu
li ſui. Nemeſius quoqꝫ etiā ipſe egyptꝰ

ꝑmo ꝑ calumniā quaſi latro delatus eſt: quo crimine abluto: poſt hoc chriſtian⁹ eſſe refertur. In hoc vero nulla a iudice moderatio reſeruat̃: ſed geminatis ſupplicijs excruciatū cum latronib⁹ iuſſit incendi. ignorans ꝙ crudelitate ſua optio martyri ſaluatoꝝ ſimilitudinē detulit: q̄ ꝑ ſalute humani generis vna cū latronib⁹ ꝑtulit crucem. Turma aūt q̄dam in vnū cōuenerat militū: inter quos Ammon ⁊ Zenō: ⁊ Ptholomeus. ⁊ igenuus ⁊ grandeuus Theophilus. Qui tribunalib⁹ aſtantes: cū quidā chriſtianus a iudice torqueret̃: ⁊ iam pene ad negandū declinaret: dirūpebant̃ intra ſemetipos: ⁊ vultu: ocul: ac nutib⁹ velut erigere conabant̃ illum q̄ in ſupplicijs poſitus trepidabat. Interdū etiam manus ꝓtendere: ac totius reliqui corꝑis motib⁹ ⁊ habitu diuerſe incliuati: tanq̄ ſubleuare lapſantes animos geſtiebant. Conuerſi vero ad eos oēs: ⁊ q̄d de ſemetipſis ꝓfiterent̃: ex eoꝝ motib⁹ agnoſcentes: ꝑus pene q̄ in eos vulgus clamorib⁹ inſiliret: ipſi in mediū ꝓrūpunt: ac ſeſe chriſtianos eſſe teſtant̃. Tunc ꝯo verſa vice ex eoꝝ ꝯfidētia ꝑſecutorib⁹ terror: noſtris ꝯſtantia animi accreſcit: dum hij qui ꝑ tormenta vinci putabant̃ ſponte ſe cruciatib⁹ offerūt: ⁊ ab his q̄d illi ꝑ terrorib⁹ inferebant: velut ꝓ quadā ſpecie voluptatis expetit̃: deo ita triūphante ꝑ ſanctos ſuos. Sz nec Scirionis opus memorabile fas eſt ſilentio ꝑterire. Is nāq̄ cū rem cuiuſdam potentis ſub mercede ꝓcuraret: iubet̃ ab eo idolis īmolare. Recuſans: cogebat̃ iniurijs perſiſtens: rurſum blandicijs mulcebat̃. Cum vero vtrunq̄ ꝯtemneret: ꝑacuta ſude validiſſime tranſuerberatus ꝑ media viſcera neci traditur: Quid vero memor eſt quante multitudines in deſertis ⁊ in montib⁹ oberrantes: fame: ſiti: frigore: languore: latronib⁹: beſtijſq̄ cōſumpte ſint. q̄ om̄es imitati electos dei ꝓphas: gl'ia martyrij coronati ſūt Deniq̄ ⁊ venerandus ſenex Cheremon ep̄us hic erat vrbis egypti q̄ dicit̃ Nyloꝑolis: cū ad arabicū montē vna cū grandeua ꝯiuge diſceſſiſſet: nulli vltra apparuit. Et cū ad perq̄rendū eū plurimi fratrū frequentiſſime ꝓceſſiſſent: ꝑſcrutatis oīb⁹ locis: nec̄ ipſos vltra quiſq̄: nec̄ corpa eoꝝ potuit inuenire. Hec aūt non fruſtra cōmemoraui frater charitiſſime: ſz vt ſcias q̄nta apud nos a ſanctis martyrib⁹ ad dei gl'iam geſta ſint.

De his que ſcribit Dionisius. Capl'm. XXXII.

Et poſt pauca addit etiā hec dicens. Iſti igit̃ diuini martyres qui cū chriſto in celeſtib⁹ ſedēt ⁊ regni eius ꝑticipes ſunt atq̄ iudicij q̄ cū ipſo de lapſis fratrib⁹ iudicant iſti in quā ipſi ſuſceperūt lapſos: ⁊ penitentiam conuerſionēq̄ eoꝝ nō reſpuerunt: ſcientes ꝙ deus noſter cuius ipſi erant martyres: nō vult omnino mortem morientis: ſed ꝯuerſionē eius ⁊ penitentiam querit. Si ergo iſti receperūt quoſdam: ⁊ in eccl'ia ſtatuerūt. in oratione quoq̄ eis ⁊ in cibo cōmunicauerūt. Quid uos facere vultis frēs? Quid nobis agendū putatis? Nonne ſe qui nos eoꝝ ſententias ⁊ iudicium cōuenit: atq̄ erga eos quos illi miſerati ſūt nō exiſtere crudeles ⁊ truces? Non puto ꝙ expediat nobis ſententias eoꝝ in irritum reuocare: miſeratiōes infringere: beneſacta turbare: ⁊ recte religioſeq̄ inſtituta violare.

De Nouato. Capl'm. XXXIII.

Ec Dionisius de lapſis faciēs ſermonem: quo tempe Nouatus romane eccleſie ꝑ̄ſbyter elatione quadā tumidus ſpem penitus eis ſalutis adimebat: etiam ſi digne penituiſſent. Ex quo ⁊ ꝑnceps hereſeos extitit nouacionoꝝ. qui ab eccl'ia ſeparati ſuperbo noīe ſemetipſos catharos. id eſt mūdos appellauit. Ob quā rem ꝯciliū ſacerdotale celeberrimū in vrbe roma ꝯgregatū eſt epoꝝ quidem ſexaginta nūero. ꝑ̄ſbyteroꝝ quoq̄ totidem cū diaconis plurimis Preterea etiam ꝑ ſingulas quaſq̄ ꝓuincias de hac re magna deliberatione habita decretis ſignificatur quid facto opus eſſet. Statuit̃ ergo Nouatus quidē cū his q̄ eū mentis elatione tumidū ſequerētur. quiq̄ ad inhūanā iram ⁊ nihil fraterne charitatis ſeruantem ſententiam declinarent: alienū eſſe ab eccleſia. eos vero q̄ lapſi in certamine fuerant fraterna miſera

tione curandos: ⁊ fomentis penitētie me
dicandos. Scribit de hac re ⁊ Cornelius
vrbis rome episcopus ad ecclesiā antio
chenam: indicans Fabiano eius episco
po quid statuerit in vrbe roma cōcilium
ꝯgregatum: quid etiam italis: affris: cete
risqꝫ occidentalibꝫ visum sit. Cyprianus
vero de his librū magnificentiſſime ſcri
ptū edidit: in quo ⁊ lapsos ad penitentiā
cohortandos: ⁊ ꝯtradicentes alienos eē
a christi visceribꝫ statuit. Extat aūt ⁊ alia
epistola Cornelij ad Fabianū antiochie
epm scripta: edocens singula q̄qꝫ de No
uato q̄s qualis fuerit vel vita vel moribꝫ
⁊ quō ab ecclesia christi declinauerit. In
qua refert ꝙ ꝑatus cupiditate quā intra
se latenter gerebat in hec omnia mala de
ciderit. Ex eo aūt maxime elatus sit ꝙ q̄s
dam de ꝯfessoribus viros optimos inter
ipsa initia sibi socios assumpserit. In qui
bus fuit Maximus q̄dā p̄sbyter roma
ne eccl'ie ⁊ Urbanus: qui secūdo ꝯfesso
res extiterant. Sed ⁊ Sidonius ⁊ Cele
rinus: qui valde clari in ꝯfessoribꝫ habe
bant: eo ꝙ oīa tormentoꝝ genera supa
uerant. Sed isti inquit cum diligentius
ꝑspexissent agere eū cuncta fraudibꝫ ⁊ do
lis mendacijs atqꝫ piurijs: ⁊ quia bonita
tem ad hoc solum simularet vt deciperet
ignorantes: relicto eo vel potius execra
to: ad ecclesiam cū magna satisfactione re
uertunt̄: ⁊ p̄sentibꝫ episcopis ac p̄sbyteris
sed ⁊ laicis viris p̄mo q̄dem errorē suū:
tum deinde ⁊ illius fraudes ac fallacias
confitent̄. Addit p̄terea etiam hec in ep̄la
ꝙ cum semꝑ fratribꝫ iurare solitus sit ep̄a
tum se oīno nō cupere: subito ex impro
uiso velut nouū plasma episcopus appa
ruit: scʒ qui d' disciplinam ⁊ instituta eccl'ia
stica vendicabat: episcopatū quē nō a do
acceperat p̄sumebat. Tribus nāqꝫ episco
pis simplicissimis hominibꝫ ⁊ oīm ignari
ris de remota italie parte adhibitis: imo
potius subtili ab eo circumuentione dece
ptis: imaginariā magis q̄ legitimam ab
eis extorquet manus impositionem. Ex
quibus tamen vnus ꝯtinuo ad ecclesiā
redit confessus peccatū suū: ⁊ in communi
onem laicam populo etiam ꝓ hoc inter
ueniente susceptus est. In locum vero re
liquoꝝ duoꝝ q̄ Nouato man⁹ imposue
rāt ordinati sunt alij episcopi ⁊ missi. Is
ergo qui euangeliū vendicabat nesciebat
in ecclesia catholica vnum ep̄m esse debe
re: vbi videbat esse p̄sbyteros quadragin
ta ⁊ sex: diaconos septē, subdyaconos se
ptem: acolitos quadraginta ⁊ duos: exor
cistas ⁊ lectores cū ostiarijs quīquagin
ta ⁊ duos: viduas cum indigentibus mil
le quingentas. Quos oēs deus alit in
ecclesia sua. Addit autē hoc ꝙ idem ipse
Nouatus in iuuentute spū imūdo vexa
tus sit: ⁊ cū tēpus aliquantū ꝯsumpsisset
apd exorcistas egritudinē incurrerit gra
uem: ita vt desperaret. ⁊ ꝙ iacens in lecto
ꝓ necessitate ꝑfusus sit: nec reliqua in eo
que baptismū subsequi solent solenniter
adimpleta sint: nec signaclo crismatis cō
summatus sit: vnde nec spm̄ sanctū vnqꝫ po
tuerit ꝓmereri. Denique inquit cum ꝑuata
quadā gratia diligeret̄ ab ep̄o: ⁊ vellet eū
ordinare p̄sbyterum: clerus vero oīs ⁊
q̄plurimi ex laicis ꝓhiberent dicētes nō
licere clerici fieri eū qui in necessitate po
situs ī lecto grāz ꝯsecutus sit: ep̄m ab oībꝫ
specialem gratiam poposcisse vt sibi hoc
de isto vno concederet̄. Scribit etiam de
ipso ꝙ ꝑsecutionis tempe cū in cellula q̄
dā lateret: ⁊ a diaconis (vt moris est) sub
uenire in exitū catechuminis rogaret̄ ti
mens ꝓcedere: denegauit se esse p̄sbyterū
⁊ ꝙ sacramenta diuidens ꝑpl'is: accipien
tiū manus teneret: nec ꝓus p̄mitteret su
mere q̄ sibi per ea que vnusquisqꝫ tene
bat in manibꝫ iuraret: ꝙ nūqꝫ se relicto ad
Corneliū remearet. Hec ⁊ multa alia hu
iusmodi Cornelius de vita ⁊ moribꝫ ac ꝓ
phanis eius actibus scribit.

De Serapione.
Cap'm. XXXIIII.

Dionisius ꝑo de hoc rescribens
ad sup̄dictū Fabianū interuenit
etiam quandā historiā dignam
memoria: dicens Serapionē q̄ndam fu
isse apud Alexandriam vnum ex his qui
lapsi sunt: eundēqꝫ sepe dep̄catum vt su
sciperet̄: nec tamen impetrasse. oppressum
deinde hunc esse egritudine: ita vt triduo

iam ſine voce pluſ iaceret: paululū vero quarta die reſpirantem vocaſſe ad ſe filiam ſuam ⁊ dixiſſe. Quouſ me detinetis Queſo vos: cito aliquis p̄ſbyterū roget: vt poſſim aliquādo dimitti. Et cum hec dixiſſet: rurſum ſine voce permāſit. Abijt curſu puer ad p̄ſbyterū noctis tempore. infirmabat̄ p̄ſbyter: venire nō potuit: tamen quia p̄ceptum fuerat a me vt lapſis in extremi nemo reconciliationis ſolacia denegaret: ⁊ maxime his quos prius id rogaſſe conſtaret: parum eucharistie puero qui ad ſe venerat dedit. quod infuſum iuſſit ſeni preberi. Regrediente adhuc puero: anteꝙ̄ ingrederetur domum: rurſum Serapion reſpiciens: rediſti inquit fili. Et licet preſbyter venire nō potuit: tu tamen imple quod tibi preceptū eſt vt poſſim diſcedere. Cūꝙ̄ eſſet completa ſolennitas: velut cathenis quibuſdam vinculiſ diruptis letiorem iam ſpiritum reddidit. Ex quo inquit cōſtat certiſſime huius boni auxilio nullum debere fraudari. Scribit etiam ipſi Nouato Dioniſius epiſtolam: cuius exemplum inſerere dignum putaui.

De his que ad Nouatum ſcribit Dioniſius.

Caplm. XXXV.

d Joniſius Nouato fratri ſalutem. Si inuitus vt ais in hoc veniſti: oſtende in eo ſi deſinas volens. Oportuerat quidem etiam pati om̄ia ne ſcinderet̄ eccleſia dei. Et erat nō inferior gloria ſuſtinere martyrium p̄ eo ne ſcindatur eccleſia: ꝙ̄ eſt illa ne idolis immolemur: imo ſc̄m meam ſententiā maius hoc puto eſſe martyrium. Ibi nāꝙ̄ vnuſquiſ p̄ ſua tantū anima: in hoc vero p̄ omni eccl̄ia martyriū ſuſtinet. Sed nunc ſiue tu ſuadere: ſiue etiā cogere potes fratres redire ad cōcordiam maius tibi erit emendationis meritum ꝙ̄ fuerit culpa cōmiſſi: quia illud iam non imputabitur. hoc etiam laude dignum ducitur. Si vero illi in incredulitate p̄manſerint: ſaluās ſalua animā tuam. Vale. pacem deſiderans: quā tibi imprecor. Hec etiam eadē Nouaciano ſcripſit. Dedit ⁊ ad egyptios epiſtolam de lapſoꝝ penitentia in qua et regulas eis ſtatuit penitendi. Sed ⁊ multa alia p̄batiſſima ferunt̄ ſcripta Dioniſij Scribit de penitētia. ⁊ cohortoriū libellum de martyrio ad Origenem: ad laodicenſes ⁊ armenios de penitentia. ad Cornelium quoꝙ̄ vrbis rome epiſcopū plurima ſcribit. in quibus etiam hoc indicat inuitatum ſe a multis epiſcopis. id eſt ab Heleno Tharſo Cilicie ⁊ Firmiliano cappadocie ⁊ Theotiſto paleſtine: vt ad ſinodum antiochiā pergat ꝙ ibi Nouati dogmata quedam ſerere conarent̄. Et addit ꝙ fabiano antiocheno epiſcopo defuncto Demetrian⁹ in epiſcopatu ſucceſſerit Sz ⁊ de hieroſolymoꝝ epiſcopo his verbis ſcribit. Admirabilis autē vir inquit Alexander in carcere poſitus: beato fine p̄ceſſit ad dn̄m. Eſt ⁊ alia ipſius Dyoniſij epiſtola ad romanos ſcripta de miniſterijs. Et alia item ad ipſos de pace ⁊ de penitentia: ⁊ ad quoſdam cōfeſſores qui adhuc in vrbe roma Nouatū ſequebant̄ Et rurſum ad eoſdem poſteaꝙ̄ ad eccleſiam conuerſi ſunt duas epiſtolas ſcribit Sed ⁊ ad multos alios varia ac diuerſa ſcribēs: ſtudioſis quibuſ: inſtructionū ⁊ doctrine copioſiſſimam materiam dereliquit.

Explicit liber ſextus.

Incipit liber ſeptimus hiſtorie eccleſiaſtice: cum capituloꝝ annotatione.

De Decij ⁊ Galli male geſtis rebus. Caplm. I.

ſ Eptimum nobis eccleſiaſtice hiſtorie librū ſcriptoꝝ ſuoꝝ cudat elogijs nobiliſſimus patrū ⁊ clarus in ep̄is Dioniſi⁹. qui poſteaꝙ̄ Decius nō totis duobꝰ annis p̄ncipatu romani apicis miniſtrato cum filijs pariter interemptus ē: ⁊ Gallus ſuſcepit

imperiū. Quo in tēpore etiam Origenes ſeptuageſimo etatis anno nō ad integrū expleto defunctus eſt. Scribēs Hermamoni cuidā de gallo hec refert. At ne gallus inquit malū Decij aut videre potuit: aut cauere: ſed in eundem lapidem offenſionis impegit. Cuius cū regnū floreret initio: ⁊ cuncta ei ex ſententia caderēt: ſanctos viros q̄ ꝓ pace regni eius deo ſūmo ſupplicabant pſecutus eſt: cū quibꝯ ⁊ pſperitatē ſuam pariter effugauit ⁊ pacem.

De Cypriano: ⁊ ꝙ ſtatuit hereticos rebaptizandos. Sed Cornelius papa cōtradicit.

Capl'm. II.

In vrbe ꝓ roma Cornelio epiſcopatū regente: ⁊ apud cartaginē Cypriano ambobꝯ fide: ꝟtute: pietate pſtantibus queſtio exorta eſt in affrice magis ptibꝯ: ſi oporteret hereticos rebaptizari. Cūq̄ id a Cypriano ⁊ ceteris pene omnibꝯ per affricam ſacerdotibus oportere fieri decerneret: Cornelius ⁊ ceteri om̄es ꝑ italiam ſacerdotes huiuſmodi decretū manente ſacerdotali cōcordia refutarūt: ſtatuentes antiquitus a patribus ſuꝑ hoc traditam regulam debere ſeruari. Que ꝯtinebat poſt abiectionem praui ⁊ ꝯfeſſionē recti dogmatis ſola eos manus impoſitione purgandos.

Q Stephanus papa ſimiliter ſentiat ⁊ de ꝯcordia eccleſiaꝝ que poſt perſecutionem facta eſt.

Capl'm. III.

Sed poſt Cornelij ꝯſūmationē qui tribꝯ circiter annis ſacerdotio functus eſt epiſcopatus ſedem Lucius ſuſcepit. Cui octo ſolis mēſibus ſacerdotio adminiſtrato: Stephanus ſuccedit. Quiq̄ ſimiſtem Cornelio de nō rebaptiſando ſententiā tulit. Ad quē Dionyſius multa ⁊ ſepe ſcripta direxit: de multis eccleſiaſticis differens cauſis. In quibus inter cetera etiam hoc indicat: ꝙ om̄es eccleſie abiecta Nouati pſumptione pacem inter ſe inuicem ſeruent. Scribit ergo ⁊ de hoc verbis his: Scio autē frater om̄s eccleſias in oriente que prius ꝯturbabant nunc rediſſe ad ꝯcordiam: et omnes ſibi vnanimiter cohærere: gaudentes ⁊ exultātes de pace que vltra ſpem eccleſie reddita eſt. id eſt Demetrianus apud antiochiam: ⁊ Theotiſtus apud ceſareā Mazabbānes in hieroſolymis: dormiēte in pace alexandro: Marinus apud tyrum. Heliodorus apud laodiciam. Helenus ī tharſo. Firmilianus in cappadocia. Verū ne ſermo epiſtole longior fieret nobilium tantūmodo vrbiū tibi epiſcopos indicaui: vt etiam ceteros cum ipſis pariter vnum ſentire nō dubites ꝑ vniuerſā Syriam vel arabiā: ſed ⁊ hij quibꝯ nunc ſcripſiſtis Meſopotamie epi idē ſapiunt Ponti quoq̄ ⁊ Bithinie omnes pariter vnanimes ⁊ ꝯcordes ⁊ multa ſibi inuicē charitate ꝯnexi glorificant deū noſtrum. Hec Dionyſius ſcribit.

De Sixto papa: ⁊ hereticis nō rebaptiſandis.

Capl'm. IIII.

Stephano vero duobus ānis impleto ſacerdotio rome Sixtus ſuccedit. Ad quē ſcribit nihilominus Dionyſius de baptiſmate: cōmemorans ꝙ Stephanus quidē deceſſor ſuus ſcribens ad Firmilianū ⁊ Helenū: ceteroſq̄ ſilaꝝ ptium epiſcopos ſtatuerit: nec cōmunicandū eſſe his q̄ rebaptiſant: ſed debere conſiderare magnitudinē rei: quia nō quicūq̄: ſed permagni ⁊ nobiles in epis viri ſunt quibꝯ hoc viſum ſit. Dicit etiam ꝙ ſuꝑ hoc ſcripſerit plenius ad Dionyſium ⁊ Philemonē pſbyteros vrbis rome. Indicauit autem pariter etiam de Sabellij hereſe que temporibꝯ ipſius exorta eſt ſcribens hec.

De hereſi Sabellij.

Capl'm. V.

Quid aūt dicam de ea doctrina que apud Ptholomaidā pentapoleos ciuitatem nuꝑ exorta ē: plena blaſphemijs in deū patrē: ⁊ ī dn̄m noſtrū ieſum chriſtū: negans vere eſſe eū filium patris: nec ꝑmogenitū omnis creature: ſimul ⁊ ſancti ſpūs auferens intellectum. Pro quibꝯ cū vtreq̄ ptes ad me ve

niſſent: ⁊ p̄ſentibꝰ fratribꝰ q̄ cōmota fuerant diſcuſſiſſent etiam l̄ris ꝓut deus dedit ꝑuitati mee ꝓſecutus ſum ⁊ ſcripſi ſingula queqꝫ diligenter exponens: quoꝝ tibi exemplaria tranſmiſi. Sed ⁊ in tertio libro de baptiſmo quē ſcribit ad Philemonē p̄ſbyterum vrbis rome etiā hec cōmemorat.

De reuelatiōe quē Dioniſio epō a dn̄o facta eſt ꝓpter lectionē hereticoꝝ libroꝝ.

Capl'm. VI.

e Go inquit ⁊ tractatus hereticorū lego ⁊ traditiones eoꝝ p̄ſcrutor: etiam ſi videar ad horā verbis eoꝝ pollui. Sed multū mihi ꝯfert h̄ ſpm q̄ ex ipoꝝ verbis arguere eos poſſū. Deniqꝫ cū aliqs ex fratribꝰ ⁊ ꝯp̄ſbyteris ꝓhiberet me: ne heretica lectione tāqꝫ ſceni alicuius fetore polluerer: viſio mihi q̄dam a deo oſtendit̄: q̄ me ꝯfirmaret ⁊ ſermo ad me factus eſt. Hec mihi euidenter ꝓloquens. lege om̄ia quecūqꝫ in manus tuas venerint, quia ꝓbare ſingula queqꝫ ⁊ diſcernere potes: quādoquidē ex initio hec tibi cauſa fuit credendi. Amplexꝰ ſū viſionem: quia ⁊ apl'ice ſententie ꝯcordabat dicenti. Om̄ia legite: q̄ bona ſunt tenete. In ipſo quoqꝫ libello cōmemorat: nō tunc p̄mū in affrica de hereticis rebaptizandis ab ep̄is eſſe decretū: ſed antea iam in nōnullis eccleſijs ⁊ cōcilijs epoꝝ velut in iconio atqꝫ alijs locis de hoc fuiſſe tractatum.

De Nouati ſciſmate. Capl'm. VII.

Cribit adhuc ⁊ in q̄rto de baptiſmate libro ad Dioniſiū vrbis rome p̄ſbyterū plurima de Nouati impietate cōmemorans. In q̇nto vero libro ad Sixtū vrbis rome ep̄m ſcribens: ⁊ aduerſum ſup̄dictam hereſim quedā differens: etiam tale aliquid accidiſſe cōmemorat his ꝟbis. Vere autem frater ꝯſilium peto ⁊ requiro ſententiā q̇d tibi videatur in ea cauſa que in eccl'ia noſtra exorta eſt. Vereor em̄ ne forte fallar in aliquo.

De hereticoꝝ baptiſmate.

Capl'm. VIII.

e Rat apud nos frater quidam fidelis antiquitus: ante etiam q̄ꝫ ego epiſcopus ordinarer: imo ⁊ anteqꝫ deceſſor meus Eraclas. Is cū intereſſet his qui baptizantur: ⁊ audiret vel quid interrogent: vel quid reſpondeant: flens acceſſit ad me: ⁊ ꝓcidens ad pedes meos confiteri cepit ſe baptiſma ab hereticis aliter ſuſcepiſſe. Qđ tamen ſm̄ ea que nunc videret a nobis miniſtrari: nec baptiſma duceret: eo q̄ eſſet repleta blaſphemijs omnis illa confeſſio. Simul ⁊ hoc addebat ſe intantū ꝓ h̄ errore ſtimulari: vt ne oculos quidem ad deū auderet erigere. Propter quod exorabat ſe mūdari ⁊ purificari eccleſiaſtico baptiſmate: vt ⁊ gratiā poſſet conſequi ſpūſſancti. Qđ ego facere auſus nō fui: ſed dixi poſſe ei ſufficere tā mľti tempis cōmunionē quā in eccleſia ꝯſecutus eſt per hoc qđ a nobis euchariſtie ſuſcipiens donū reſponderet Amen. ex q̄ ⁊ ꝑ ſingula potuiſſet ipſa ſacramētoꝝ virtute purgari. Cohortabar igitur eum debere confidere fidei ſue ⁊ ꝯſciētie iam purgate: ⁊ ante omnia q̄ tamdiu in ſacramentis nobis iam particeps fuerit. Sed ⁊ ille neqꝫ a luctu ceſſat ⁊ lachrymis: neqꝫ vltra ad menſaꝫ dn̄icam audet accedere: ita vt vix a nobis cohortatus ⁊ compulſus orationi audeat intereſſe. Hec ⁊ multa alia de huiuſcemodi queſtionibus per diuerſos libros ſuos Dioniſius ſcribit.

De perſecutione Valeriani.

Capl'm. IX.

g Allus vero nō integris duobꝰ annis imperio detento rebus humanis exemptus eſt. Poſt quē Valerianus cum filio Galieno ſuſcepit principatum. De quo Dioniſius ſcribens iterum ad Hermamonē hoc modo refert. Sed ⁊ Johāni ſimiliter reuelatum eſt vt diceret. Et datū eſt inquit ei os loquens magna ⁊ blaſphemias. ⁊ data ē ei poteſtas ꝑ mēſes quadraginta ⁊ duos Vtraqꝫ aūt complent̄ in Valeriano. Vere em̄ mirandū eſt: quō ſupra ceteros qui ante ſe fuerūt hic ⁊ humanus ⁊ benignus extitit erga famulos dei: ita vt in initijs multo tempore etiam illis benignior videretur: qui nomine ſaltem chriſtiani dicebātur intantū venerabatur ſeruos domini: ⁊ om̄is eius domus erat eccl'ia dei.

Depꝛauatus aũt eſt: ⁊ a veritate deiectus
ꝑ quendam doctorem peſſimũ magiſtrũ
⁊ ꝑ̃ncipem egyptioꝝ magoꝝ: vt iuſtos et
ſanctos viros perſequi ⁊ interimi iuberet
tanq̃ꝫ qui aduerſarent̃ magicis artibus q̃
bus ſe ipſe ſubdiderat. Erat em̃ reuera ⁊
ſunt etiam nunc q̃ poſſent virtute meri-
toꝝ ſuoꝝ reſtringere fallacias demonum
nam ille vt impuros ritus ⁊ execrãda my
ſteria: ac ſacra inceſta conficeret: pueros
inueſtes iugulari iubebat: ⁊ oꝛbari liberis
patres: atq̃ꝫ in teneris viſceribus huma-
nas rimari ꝑ placulũ fibꝛas: ⁊ vocem illic
querebat vbi fugauerat vitã. Sed ⁊ mul
ta alia huiuſcemodi de Valeriani placul'
memoꝛans: addit etiam hoc ꝙ ipſe a bar
baris captus: ⁊ luminibꝫ oꝛbatus filios
ſceleris ⁊ impuritatis ſue reliquerit ſuc-
ceſſoꝛes.

De his que ad Dioniſiũ. vel ceteros
Egyptios ep̃os teſtati ſunt.

Capl'm. X.

Pſe vero Dioniſius quanta in
i eius ꝑſecutione ꝑtulerit: ⁊ qui-
bus affectus ſit cruciatibꝫ ꝓpter
nomen dñi: ſcribens ad quendam germa
nũ ep̃m: q̃ quaſi obtrectatoꝛ eius eſſe vi-
debat̃ refert: vbi ⁊ acta ꝯfeſſionis ſue inſe
ruit apud Emilianũ ꝑ̃ſidez geſta. In qui
bus cũ Dioniſius vnũ ſolum deũ qui ce
lum feciſſet ⁊ terram diceret adoꝛandũ: ce
teros aũt neq̃ꝫ eſſe deos: neq̃ꝫ adoꝛari de-
bere: in caſtrũ quoddã deſerti: qđ Ceſro
appellatur: in exilium trudit̃: ob hoc preci
pue electũ: ꝙ loci incole gentiles erant: et
idoloꝝ ſupſtitionibꝫ ſatis dediti. Qui q̃ꝫ
exulem Dioniſiũ ꝑ̃mo hoſtili animo ⁊ ſa
tis aduerſa mente ſuſcipiũt: poſt vero cũ
paulatim ꝑ dñi gratiam verbuꝫ dei diſſe-
minare cepiſſet: ꝑs maxima trucis ac bar
bari ppl'i relictis idolis: ꝯuerſa eſt ad deũ
veꝝ: chꝛiſtoq̃ꝫ ſubiecta. Quo cõperto rur
ſus cum ad alium locũ vicinũ quidẽ Ale
xandrie: ſed incolis deſertũ: ac pene habi
tatoꝛibꝫ vacuũ tranſtulerũt. Sed ⁊ ibi cũ
ꝓ vꝛbis vicinitate noſtroꝝ populi eũ fre-
quentarent ⁊ tanq̃ꝫ odoꝛe paſtoꝛis recepto
grex letioꝛ ⁊ ꝯſtantioꝛ agonibꝫ redderet̃:
rurſum miſſis cum centurione militaribꝫ
viris: ip̃m Dioniſiũ ⁊ cũ eo Gaiũ ⁊ Petꝝ
cathenis ꝯſtrictos ⁊ diuerſis cruciatibus
afflictos in deſertum quoddã libie ꝑtra-
xerũt: ibiq̃ꝫ eos in loco ſqualidiſſimo ⁊ oĩ
vſu hũanitatis carente a pharetonio triũ
dieꝝ itinere in deſertũ ꝓtento nexos vin-
culis reliquerũt. Hec in diuerſis ſuis epi
ſtolis ſupꝛadictus vir ſcripta dereliquit.
In quibꝫ mẽoꝛat etiã Maximũ ꝑ̃ſbyteꝝ
⁊ Dioſcoꝝ: Demetriũq̃ꝫ ⁊ Luciũ: necnõ ⁊
Fauſtinũ atq̃ꝫ Aquilã ſatis claros ⁊ inſi
gnes titulo ꝯfeſſionis effectos. Sed ⁊ ex
diaconis quoſdam in inſula poſt penas
confeſſionis eſſe defunctos: ſupfuiſſe ꝟo
ex his Fauſtum ⁊ Euſebiũ. Quibꝫ etiam
refert tantũ fiducie ⁊ magnanimitatis ꝑ
dei gratiam datũ: vt cũ ad eos qui in car
cere tenebant̃ fratres nemo ꝓꝛſus huma-
nitatis ⁊ miniſterij cauſa ꝑmitteret̃ acce-
dere: iſti tamen indeſinenter ⁊ viſiſerent ⁊
neceſſaria miniſtrarent. Et cum per dies
ſingulos ꝑ̃ſidis furoꝛ creſceret: iugulãdo
alios: alios ſupplicijs ac diuerſ̃ cruciatuũ
generibꝫ affligẽdo: ſqualoꝛe carceris ⁊ ca
thenaꝝ ponderibꝫ enecando. ⁊ ſuꝑ oĩa
ꝑ̃cipiendo ne quis ad eos ꝓꝛſus accede-
ret: vt ex inedia quaſi aliud tormenti ge-
nus adhiberet̃. Conceſſit tamen deus ſu
pꝛadictis diaconis grãm: ꝯfeſſoꝛibꝫ ſuis
ꝓuidens: vt inuitis oĩbꝫ iſtis tamen nõ
negaret̃ ingreſſus. Sciendũ tamen et ꝙ
hic Euſebius quẽ diaconẽ ſuꝑ̃ diximus
poſtmodũ ep̃us apud laodiciã ſyrie oꝛdi
natus eſt. Maximus vero quẽ p̃ſbyterũ
memoꝛauimus: ipſi Dioniſio apud Ale-
xandriã ſucceſſit in ep̃atu. Fauſtus ait q̃
cum ipſis tunc ꝯfeſſoꝛ enituit: vſq̃ꝫ ad ꝑ
ſecutionẽ que noſtris tꝑibꝫ facta eſt gau-
dens ⁊ plenus dieꝝ perdurãs: perfecto
martyrio obtruncatione capitis ꝯſũma-
tus ẽ. Hec a Dioniſio certiſſima fide me-
moꝛantur.

De his q̃ apud Ceſaream Paleſtinã
martyres facti ſunt.

Capl'm. XI.

Gitur in Valeriani ꝑſecutioni
i bus apud ceſaream paleſtine:
multa a diuerſis martyria ꝯſũ-
mata ſunt. In quibꝫ tres quidaꝫ admã-
di adoleſcẽtes quoꝝ vnus priſcus: alis

Malchus: tertius Alexander. vocabat̃· cū in ſuburbanū agellū ſupradicte vrbis inhabitarent: diuine fidei calore ſucceñſi ceperūt ſemetipſos ſegnicie atq; ignauie incuſare: ꝗ cum celeſtes in vrbe martyrij ꝓponerent̃ corone: ipſi nec deſiderarēt: nec raperent: cūq; dn̄s ⁊ ſaluator regnū celorū violenter diripi debere teſtatus ſit: ipſi ingloꝛios ⁊ deſides animos humi gererēt His igit̃ ſemetipſos alloquijs incitantes vrbem petūt. ⁊ adoꝛtato iudice truculēto: cur tantū in ſanguinē pioꝝ deſeuiret incuſant. Ille cōtinuo nobiles aīos iuuenū ꝗ̄ dignis remunerat̃ affatib: deuorādi inquit beſtijs ſubrigent̃: quib nō placet pioꝝ ſanguinē fundi. Sed ⁊ mulier q̄dam ſupdictoꝝ iuuenū ſecuta fert̃ audaciam: ⁊ magnanimitatis exemplū: ſimilēq; ſoꝛtit̃ exitū penē. Quā tn̄ de Marcionis ſchola fuiſſe loquebant̃.

De martyrio Marini.

Capl'm. XII.

Marinū quoq; virū militarē hieroſolymoꝝ ciuem: honore ⁊ diuitijs clarū: cū in ſupdicta vrbe inter collegas ſuos ꝑ oꝛdinē gradus ſui honoꝛ quidam cōtingeret militaris (vt fieri ſolet) in ſequentē collegam ſuum ſubiit inuidia: ⁊ exclamat nō poſſe marinū adipiſci ſuperioꝛē gradum: ⁊ ꝗ eſſet chꝛiſtianus. Interrogat̃ a iudice Marinus: ſi ita ſe res haberet. Ille ita eſſe ⁊ vere ſe eē chꝛiſtianū clariſſima voce teſtat̃. Tres ei deliberādi hore decernunt̃ a iudice: vt eligat vtrū velit imolare dijs ⁊ imꝑatoꝛi: an chꝛiſtianus interimi. Cūq; a tribunalib fuiſſet egreſſus: Theotiſtus ep̄us loci apꝓhenſa manu eius perducit eū ad eccleſiam: ibiq; multis verbis in fide confirmans: ad vltimū in interioꝛa ꝑducit altaris: gladiūq; ſuū quo ꝓcinctus erat oſtēdens ei: ⁊ rurſum offerens euangeliū: q̇d de duob mallet īterrogat. Marinus vo ꝓmptiſſima fide cū manū ad euāgeliū tetendiſſet: optime inq̇t Theotiſtus qd̄ elegiſti o fili. ⁊ ꝯtemnens pn̄tem vitam: eternam ſperato: ꝯfidens ꝑge: ⁊ ſuſcipe coronam quā tibi dn̄s ꝓparabit. Regreſſus ꝯtinuo ad tribunal euocat̃ ꝑ preconem. Aderat eñ tp̄s ſtatutū. Ille vero nec moras patit̃: nec expectat interrogantem: ſed ꝯtinuo ſibi ⁊ deliberatū aſſerit: ⁊ ex paternis legib ꝯfirmatum: ꝗ deo obtemꝑare oportent magis ꝗ̄ hominib. Quē iudex ſtlico capite puniendū ꝓ tali reſponſione ꝓnunciat.

Relatio de Aſtirio.

Capl'm. XIII.

Sed inter eos cunctis clarioꝛ et meritis fidei ſupra ceteros inſignis mēoꝛat̃ Aſtirius: vir romane vrbis ſenatoꝛ patrici: nobilitate facultatib: ꝓpinquitate etiā regia: ⁊ om̄i bonoꝝ fama ſatis clarus. Qui cū ſupradicti martyrꝭ extremis intereſſet exequijs ⁊ capite ceſum cadauer ſubiectis humerꝭ ſuis: ⁊ ſubſtrata veſte qua induebat̃ excꝑeret: honoꝛē quē martyri detulit: ꝯtinuo ipſe martyr aſſequitur. Sed ⁊ in multis alijs eū ꝓclaris geſtis in fide chꝛiſti enituiſſe tradiderūt nobis: hij q̇ eū in coꝛpoꝛe adhuc poſitū viderūt. In quib etiam tale aliq̇d ꝑ eum geſtū mēoꝛabant. Apud ceſareā Philippi: quā Paneadam phenices vocant: aiunt ſub radice montis q̇ appellat̃ Panius. ex quo fluuij Ioꝛdanis primo fluenta ꝓſiliūt: moꝛē fuiſſe gentilis erroꝛis certa ac ſolenni die imolari victimā. Que victima arte quadam demonis ſubito nuſꝗ̄ compꝑebat. Et erat hoc famoſiſſimū miraculi genus q̇ ꝑſuaderi aſtantib videret̃ in celum hoſtiā inuiſibiliter eſſe ſublatā. Accidit igit̃ dū hec gererent̃ adeſſe Aſtirium. Qui cū videret om̄s miraculi huius ſtupoꝛe ꝯſtringi: humanos miſeratus erroꝛes: cum gemitu ⁊ ſuſpirio oculos ad celū pariter tendit ⁊ palmas: chꝛiſtū qui eſt ſuꝑ om̄ia deus tota fide ꝓfuſis lachꝛymis inuocat: vt ꝓſtigia fallacis demonis arguat: miſeriſq; moꝛtalib erroꝛis huius ſoluat archanū. Hoc illo cū fletib ſupplicante: ſubito victima q̄ inuiſibiliter credebat̃ aſſumpta: ſuperferri aquis videt̃: ⁊ ꝯſpectib oīm redditur: nec vltra in illis locis erroꝛ huiuſ̄ potuit reparari: ita vnius chꝛiſtiani ꝓce tantoꝝ ſeculoꝝ deceptionis machina: cū auctoꝛib ſuis demonib diſſoluta eſt.

De ſignis que ꝟtute ſaluatoꝛis apud Paneadam fiebant.

Caplm. XIIII.

v

Erũ quia vrbis huius fecim⁹ mentionẽ: iuſtũ videt̃ cõmemorare etiã illud in ea qđ hiſtoria dignũ duximus. Mulierẽ quã ſanguĩs ꝓfluuio laborantẽ a ſaluatore curatã: euãgelia tradiderũt: huius vrbis ciuem conſtat fuiſſe: domuſq; eius in ea etiam nunc oſtendit̃. Pro forib⁹ ꝟo domus ipſius baſis quedã in loco editiore collocata monſtrat̃. in qua mulieris ipſius velut genib⁹ ꝓuolute: palmaſq; ſuppliciter tendentis ĩmago ere videret̃ expreſſa. Aſtat ꝟo alia ere nihilominus fuſa ſtatua: habitu viri ſtola compta circũdati ꝛ dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedem ſtatue e baſi herba q̃daȝ noua ſpecie naſcit̃. Que cũ exorta fuerit: excreſcere vſq; ad ſtole illius erei indumenti fimbriã ſolet. Quam cũ ſumo vertice creſcens herba cõtigerit: vires inde ad depellendos omnes morbos languoreſq; ꝯquirit: ita vt quecunq; illa infirmitas fuerit corporis hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis depellat̃: nihil omino virtũ gerẽs ſi anteq̃ꝫ eree fimbrie ſũmitatẽ creſcendo ꝯtigerit decerpat̃. Hanc ſtatuã ad ſimilitudinẽ vultus ieſu formatã tradebãt: que ꝑmanſit ad noſtrã vſq; tꝑa. ſicut ipſi oculis noſtris inſpeximus. Et nihil mirũ ſi hij q̃ ex gentibus crediderant: ꝓ beneficijs que a ſaluatore fuerant ꝯſecuti: hmõi velut munus videbant̃ offerre. cũ videamus etiam nunc et aplõꝝ Petri vel Pauli ꝛ ipſius ſaluatoris imagines deſignari: tabuliſq; depingi. Sed ꝛ antiquas ipſoꝝ imagines a q̃buſdã ꝯſeruatas nos vidimus. qđ mihi videt̃ ex gentili ꝯſuetudine indifferenter obſeruatũ: q; ita ſoleant honorare q̃s honore dignos duxerint. Inſignia etẽm veterũ reſeruari ad poſteroꝝ memoriã: illoꝝ honoris: hoꝝ ꝟo amoris indiciũ eſt.

De trono Iacobi. Caplm. XV.

d

Eniq; ꝛ Iacobi cathedra: q̃ primus inter epõs: ab ipſo ſaluatore ꝛ ab aplis in hieroſolymis eſt electus: queq; fratrẽ chriſti volumina diuina deſignãt: vſq; in hodiernum nihil ꝯſeruat̃: atq; in ea ſedent oẽs qui vſq; ad pñs tꝑus ſedis illius ſacerdotiũ ſortiunt̃. Seruat̃ ergo cum ingenti ſtudio velut a maiorib⁹ tradita mẽoria ſanctitatis: ꝛ cuȝ magna veneratione habet̃ vl̃ vetuſtatis vel ꝑmi ſacerdotij ſanctificationis obtẽtu. Sed de his iſta ſufficiãt.

De pace a Galieno reddita eccleſijs.

Caplm. XVI.

g

Alienus vero Valeriani filiuſ poſteaq; rerũ ſummã ſolus obtinuit: lenius ac moderatius erga noſtros agere inſtituit: datiſq; decretis inhiberi ſupplicia: ꝑſecutioneſq; ceſſare. ꝛ q̃ quiſq; putat more exorare qđ diuinum eſt: ſinit.

Qui epiſcopi tunc fuerũt.

Caplm. XVII.

p

Er idem tꝑs cũ romano adhuc ſacerdotio Sixtus ꝑeſſȝ ꝛ apđ antiochiã Demetrianus: Firmillianuſq; adhuc ceſaree capadocie ſupeſſet: ponti eccleſias Gregorius qui ꝑus Theodorus dictus eſt ex Origenis diſcipul': cũ fratre Athenodoro ſuſcepit gubernandas. Apud ceſareã vero paleſtine poſt Theotiſtũ Dõnus epatum ſortitur: et breui defunctus Theotigno iam nr̃e memorie viro ſedem tradidit. Qui ꝛ ipſe Origenis auditor fuiſſe dicebat̃. In hieroſolymis vero poſt Zabbanẽ ſacerdotiũ ſuſcepit Hyreneus. Et hij oẽs in pace eccleſias gubernabant.

De his q̃ apud Alexandriã acciderũt.

Caplm. XVIII.

ſ

Ed apud Alexandriã ꝛ ſi nulla extrinſecus mali cauſa ſit: eo ipẽ q; genus hoĩm ferox: ſeditioſũ: ꝛ ſemꝑ inquietũ eſt: ciuiles inter ſe motuſ ꝛ bella nõ virtutis merito: neq; ob defenſionẽ: ſed ob necem atq; interitũ ciuiũ cõmouebant. De quib⁹ Dioniſius in epl'is ſuis cõmemorans refert ita a ꝓprijs ciuib⁹ eſſe vaſtatã deletãq; vrbem: vt illa q̃ ꝯſtipatõe populoꝝ vix ſoleret digredientib⁹ incedendi ſpacium dare: nunc eo vſq; peruenerit: vt conſpicere in plateis hominẽ valde rarũ ſit: madere omnes ciuium ſanguine: vias cadaueribus obtegi: ꝛ nẽ ad ſepeliendũ quidem ſufficere qui ſuperſũt

vnde ⁊ poſt belli rabiem ferriq; vaſtatio-
nem corrupti aeris ex fetore cadauerum
peſtilentia increuerit: ita vt ſi q̃d ferro ſup
fuerat id morbus abſumeret.

Quõ Dioniſius de paſcha ſtatuit.
Capl'm. XIX.

Scribit ante de his idem Dioni-
ſius in epiſtola paſchali: que
ſolenniter p annos ſingl'os legi
ſolet his verbis. Aliis fortaſſis homini-
bus nõ videatur tempus hoc: tẽpus eſſe
ſolẽnitatis: qm̃ quidẽ luctus vbiq; ⁊ acer
ba lamentatio in plateis cuncta circum-
ſtrepit. Gemitus vero ineſt ⁊ mugitus in
domib; ꝓpter multitudinẽ morientiũ. Si
cut eñ de pmogenitis quondã egyptio-
rũ refert: ita etiam nunc ingens vbiq; cla
mor attollitur. Non enim eſt domus (ſi-
cut ſcriptum eſt) in qua nõ ſit mortuus.
Primo naq; ipſi manib; ſuis partem ma
ximã ⁊ meliorem populi crediderũt: per-
ſequendo ſanctos. partẽ alteram bella in
teſtina rapuerũt. partem vero que ſuper-
fuerat peſtilens nunc egritudo conſumit
Sed nos neq; in pſecutionib; cum fugi-
laremur a feſtiuitate ceſſauimus: nec vnq;
nobis poteſt ſolennitas impediri: quib;
p̃cipitur in tribulatione gaudere. Omnis
igitur nobis locus quicũq; a tyrãnis eli-
gebatur ad penã: ſiue ager ille ſeu deſertũ
fuit: ſiue inſule: ſiue carcer: ſolennitatẽ no
bis impedire nõ potuit. Lẽtiſſimã vero
ſup omes habuere ſolennitatẽ beati mar
tyres: qui cum ſanctis angelis in celo pa
ſcha curarunt.

De morbis qui acciderunt.
Capl'm. XX.

Poſt hec pſecutores noſtri in ſe-
metipſos manus ac tela verte-
rũt. Sed ne ſic quidem noſtro
rũ feſta turbata ſunt. Inſecutus ẽ hic pe-
ſtilens morbus: ⁊ plaga terribilis. ſed il-
lis multo terribilior ⁊ grauior: quos nec
ſpes erigit futuro⁊. Nobis vero hec om
nia exercicia quedam virtutis ⁊ fidei pba
menta ducũt. Quãuis eñ denſior ſenior-
ẽq; paganos: magis q̃ noſtros morb; in-
uaſerit: tamen nec a noſtris quidem peni
tus abſceſſum ẽ. Et p oſt pauca addit di-
cens. Multi naq; ex fratrib; noſtris p ni
mia charitate dñi abſq; vlla cũctatione in
firmos viſitare nõ deſinũt: ⁊ nõ ſolũ viſi-
tare: ſed ⁊ miniſtrare: ⁊ exhibere officia q̃
dñs pcepit: repente morbi cõtagione: cũ
illis pariter quibus miniſtrare voluerãt
interibant. affectu eñ quodã dilectionis
attracti: ⁊ velut participare dolores cum
dolentib; cupientes: alienas in ſe mortes
haut ſegniter transferebant: ⁊ effecti ſunt
eo⁊ (vt dicit apoſtoli ſermo) peripſima.
Deniq; plurimi noſtro⁊ precipui ⁊ electi
viri: inter quos ⁊ pſbyteri nõnulli ⁊ dia-
coni: multiq; alii de plebe conſtantiſſima
⁊ ardentiſſima fide: tanq; ſi martyrii tem
pus inſtaret miſerando infirmos: ſemet-
ipſos huiuſcemodi morbis inferebãt: mi
nime ex hoc martyriũ ſe capere pſumen-
tes. Et dum curandis egris: defunctiſq;
exportandis: humandiſq; corporib; ope
ram dabant: inſequebant pene eos quos
ſuis humeris ad ſepulchrũ deuexerant.
Pagani vero econtrario ſuos cõtinuo
vt egrotare ceperant deſerebãt parentes
charos liberos: vxorem viri: filiiq; ni-
hilominus parentes, ſtatim vt tremere
membra vidiſſent: ⁊ morbo ora pallere
domo ꝓpulſos: in plateas ſemineces ei-
ciebant. ibiq; inſepulta eo⁊ cadauera re-
linquentes: vim morbi quã p hec ſe effu-
gere opinabant dupliciter incurrebant:
dum ad peſtilentie rabiem etiam fetor in
ſepulto⁊ cadauerũ iungeret:

De Galieni regno.
Capl'm. XXI.

Refert idem Dioniſius de Ga-
lieni temporib;: q eo regnante
eccleſie dei in pace durarũt. ⁊ q
mediis eius temporib; Macrianus: ve-
lut nubes q̃dam tenebroſa ⁊ atra: ſubito
regni eius obſcurauerit lucem. Quo rur-
ſum ad vicem eſtiue nubis abolito Gali-
enus nouũ vt ipſe ait ex veteri vniuerſo
mũdo lumen effulſit. Simul eñ atrocẽ
tyrannũ ⁊ regno deturbauit ⁊ vita. Deſi-
gnat aũt etiam tpus q nono anno impe-
rii Galieni hec ſcriberet. Extant ⁊ alia q̃
plurima neceſſaria ſatis ⁊ admirãda Dio
niſii opuſcula. que vtilitatis plurimũ le-
gentibus conferãt. Inter que ſcribit eti-
am de repromiſſionib; futuris: exiſtente

cauſa huiuſcemodi.

De Nepote: ⁊ ſciſmate eius.

Capłm. XXII.

Piſcopus ꝗdam erat in parti-
e bus egypti Nepos noīe. Hic
iudaico intellectu de futuris re-
promiſſiōibꝫ ſentiebat: eaſqꝫ corpal'r exhi-
bendas docebat: ⁊ mille annis in delitijs
corpalibꝫ in hac terra ſanctos regnaturoſ
eſſe cū chriſto: huiuſqꝫ ſui doginatis ꝓba-
menta ſumptis ex reuelatione Johis: te-
ſtimonijs conabat' aſſerere. De quibꝫ eti-
am libellos edidit: interꝑtationes hmōi
ꝯtinētes. Igitur Dioniſius de repromiſ-
ſionibꝫ ſcribens ad hunc Nepotem ſtilū
ſue intentionis obuertit: ⁊ in ꝑmo ſtatim
libro ſuam ſententiā que ei de diuinis re-
promiſſionibꝫ videbat' exponit. In ſecū-
do vero volumine de reuelatione Johis
diſſerens: facit mentionem Nepotis his
verbis. Et cōmentatores inquit quoſdaꝫ
ꝓferunt Nepotis: quibꝫ innitunt' pluri-
mū: ⁊ ꝑ quos putant ineffabili quodā ſa-
cramento oſtendi qualiter regnū chriſti
futurū ſit ſuꝑ terram. Sed in alijs quidē
multis etiam ego amplector ⁊ diligo Ne-
potē: vel ꝓ fide ſua: vel ꝓ eruditione ⁊ ſtu-
dio ſcripturaꝝ: ⁊ ꝑcipue ꝓ exercicio pſal-
lendi. quō quidē plurimi fratrū libenter ꝓ
hoc eius elegere conſortia. Eſt ergo etiaꝫ
mihi erga eū multa reuerentia: ⁊ inde ma-
gis quia iam ꝑceſſit ad dn̄m. Sed ueri-
ta plus omnibꝫ ⁊ amanda ⁊ ꝑferenda eſt
veritas. Laudare oportꝫ ⁊ abſqꝫ inuidia
amplecti ſi ꝗd recte dictuꝫ eſt. diſcuti ꝓo
⁊ diſcerni ſi ꝗd minus ſane ſcriptum eſt.
Et ſiquidem p̄ns eſſet is de quo ſermo ē
ſufficeret ſolo ſermone diſcutere que mi-
nus recte dicta videbant': dum interroga-
tione ꝑcedente reſponſio ſubſequēs in cō-
cordiam qd̄ ꝯtrarium ⁊ diſcrepans vide-
batur adduceret. Ubi vero ſcripta edita
ſunt: ⁊ vt videtur quibuſdā ſatis ſuaſoria
⁊ vbi doctores ꝓcedūt qui legem ⁊ ꝓphe-
tas ꝓ nihilo ducant: ⁊ euāgelia nō ſequā-
tur: apoſtoloꝝ ſcripta deſpiciāt. Hos aūt
ſolos libros atqꝫ iſtam doctrinam: velut
magnū aliquod ⁊ occultū myſteriū vene-
rent': ac ſimplices quoſqꝫ fratrū noſtroꝝ
doceant nihil excelſum: nihil magnificū
ſentire de aduentu ⁊ ꝑſentia dei ⁊ ſaluato-
ris noſtri ieſu chriſti: neqꝫ de reſurrectōis
gloria: ⁊ noſtre ꝯgregationis in ipſum ac
ſimilitudinis repromiſſe: ſed parua que-
dam ⁊ ſemꝑ mortalia: ⁊ nō alia ꝙ ſunt ea
que nunc videmus ſperari ſuadent in re-
gno dei. Neceſſariū videt' ad hec omnia
reſpondere fratri noſtro Nepoti. Et poſt
aliquāta rurſum ſubiungit hec. Etenī cū
in Arſenoite eſſemus: vbi multo iam tꝑe
voluebat' iſta doctrina: ita vt ſciſmata in-
ter fratres ⁊ diſcordie fierent: conuocaui
ꝑſbyteros ⁊ doctores: ꝗ erant in eccleſijs
⁊ publice cepi tractatū habere. Simul ⁊
cohortatus ſum fratres: vt ſi ꝗd eos mo-
ueret obijcerent nihil verentes. Tū mihi
illi vt ſcutum validiſſimū ⁊ murū inexpu-
gnabilē codicem Nepotis obijciūt. Su-
ſcepi patienter: ⁊ tribꝫ cōtinuis diebꝫ reſi-
dens a ꝑma luce vſqꝫ ad veſperā cū ipſis
coepis cepi ſingula eius ſcripta diſcutere
⁊ vnūquodqꝫ quid in ſe abſurdi haberet
oſtendere. Et vere ſatis admirat' ſum pa-
tientiā ⁊ ꝯſtantiā atqꝫ intelligentiā fratrū
quia ꝯſequenter ⁊ ꝑ ordinē de ſingulis q̄-
ſtionibꝫ ꝓponebant: ⁊ validiſſime his que
a nobis reſpondebant' occurrentes. Poſt
hec cū ꝗd eſſet in vero patuiſſet: accōmo-
dabant nihilominus abſqꝫ ꝯtentione cō-
ſenſum: iudicantes hoc: ꝙ nō continuo ſi
quid ſemel animo viſum fuerit: omni id
ſtudio ⁊ ꝯtentione ſeruandū eſt. ſed eſſe re-
ctius tunc mutare ſententiā: cum eam me-
lior ⁊ rectior ſuꝑauerit. patefacta etenī cor-
dibus ſuis deo audiebant verbum. Cu-
ius ꝓbatio non ex humana perſuaſione:
neqꝫ ex eloquentie fuco: ſed ex diuinaruꝫ
ſcripturaꝝ aſſertione veniebat. Et ita eui-
dens fuit aſſertionis noſtre ꝓbatio: vt is
qui inter eos maximus doctor ⁊ vite me-
ritis ꝑſtantior habebat' Corantion noīe
ſurgens in medio cunctis audientibꝫ ꝓ-
clamaret. ⁊ ꝓteſtaret' neminē debere vltra
eius doctrine facere mentionem. ſufficere
ꝙ erratuꝫ eſt. decetero nō ſolum nihil ho-
rum tenendum vel ſequenduꝫ: ſed nec cō-
memorandum quidē de talibus. ſiquidē
tam euidens ac manifeſta contra hec de
ſcripturis diuinis patuiſſet aſſertio. Om-
nes vero reliqui fratres gaudio ⁊ leticia

repleti corde: ꝑ emendatione ſui inexplebiles gratias referebant.

De Apocalipſi Johannis.

Capłm. XXIII.

p Poſt aliquanta vero veniẽs ad apocalipſim Johannis hec de ea ſcribit. Nõnulli ex ꝓceſſoribus noſtris penitus libellum hunc refutandum a canone ſcripturaꝝ atq; abĳciẽdum putarũt: ſingula queq; eius capitula arguentes. ⁊ dixerũt ꝑtitulationẽ libri nõ eſſe veram: ſed aliene ſcripture Johis tantũ nomen impoſitum: vnde neq; Johãnis hunc eſſe librũ: nec reuelationẽ videri poſſe: que craſſo quodam velamine ignorantie contegatur. Addiderũt etiam hec ꝙ nihil dignum in ea grauitate apoſtolica cenſeatur. Sed ne alienius quidem eccleſiaſticoꝝ ſaltim viroꝝ ſcripturã eſſe dixerũt: ſed Cherinthuz quẽdam auctorem. Cherinthiane hereſis volentẽ dogmatis ſui fidez: apoſtolici nominis opinione firmare: libello a ſe conſcripto Johãnis titulum ꝑtuliſſe. Deniq; in quinum Cherinti dogma hoc cõtinet: in terris futurũ eſſe regnum chriſti. Et qm̃ ipſe carnis ⁊ libidinis amiciſſimus dicebatur: ea in repromiſſionibus futuri regni ſanctis ꝓbenda cenſebat: que ſui animi libido dictabat: ventris ⁊ voluptatis opera manſura: ciboꝝ ſatietatem: ⁊ abundantiaz poculoꝝ: nuptias: ⁊ cetera que horum conſequẽtiam ſeruant. Et reparari rurſum ſperabat feſtiuitates ⁊ ſacrificia iudaica: victimaſq; legales. Ego vero quantum ad meam ſententiaz pertinet: ſpernere aut abĳcere ſcripturam libri huius nullatenus audeo: maxime cuz multi ex fratribus ita mecũ ſentiant. Sed hoc magis de eo ſentio ꝙ excedant atq; emineant q̃ in eo ſcripta ſunt humane auditionis modum: ⁊ ſit in eo archanus quidam ⁊ reconditus atq; admirandus omnibus ſenſus: quez ⁊ ego admiror ac veneror: etiam ſi nõ intelligo. Et ita ſentio ꝙ diuina aliqua ſacramenta ſermonibus cõtegantur humanis. nõ tam iudicio meo diſcernens: q̃z fide credens. ⁊ ideo nõ reprobo que nõ intelligo. ſed tanto magis admiror quanto minus aſſequor. Poſt hec vero totius libri diſſerens corpus: ⁊ ſingula queq; diſcutiens: atq; euidenter oſtendens nullo modo fieri poſſe: vt ſm litteram dignus in eo intellectus appareat. Addit etiã hec dicens. Conſũmata igitur omni ꝓphetia: beatos dicit ꝓpheta eos q̃ hec cuſtodiũt. Sed ⁊ ſemetipſum beatum dicit. Ait eñ. Beatus qui ſeruat verbum ꝓphetie libri huius. ⁊ ego Johannes qui audio ⁊ video hec. Vocari ergo eum Johãnem: et eſſe hanc ſcripturam Johannis nõ nego. Sancti nãq; alicuius eſt: ⁊ ſine vlla dubitatione ꝑ dei ſpiritũ ſcripta: etiam ſi nõ ſit ille Johannes apoſtolus filius Zebedei: frater Jacobi: cuius euangelium ſm Johãnem ſcriptum eſt: ⁊ epiſtola catholica. Utitur ergo Dioniſius plurima aſſertione: diuinitus quidem inſpiratam reuelatione nõ eſſe dubitandum ⁊ Johannis eſſe: nõ tamen ſibi liquido videri: ꝙ ille ſit Johãnis qui euangelium ſcripſit quia ille nuſq̃ noĩs ſui fecerit mentionez ac ſeſe ſignauerit noĩatim. Hic autez qui Apocalipſim ſcribit tertio ferme mentionem noĩs ſui facit. Sed ⁊ ex ipſo ſcripture ſtilo diſcretionẽ faciens dicit: potuiſſe fieri in illis temporibus fuiſſe ⁊ alium aliquem Johãnem vnum ex ſanctis cui hec reuelauerit deus. Multa vero ⁊ alia inſtructionis eccleſiaſtice monimẽta nobis in libris digeſta: beatꝰ Dioniſius dereliquit: quoꝝ lectio magnopere ab ſtudioſis quibuſq; expetenda ſit. Sed iam ad hiſtorie ordinem reuertamur. Sixto romane eccleſie per ãnos vndecim ſacerdotio ꝓcurato: ſuccedit Dioniſius. Et Demetriano apud antiochiã defũcto: Paulus de ſamoſate ſacerdotium ſuſcepit. qui Paulus abiecta ſatis ⁊ indigna de chriſto ſentiens: traditiõem doctrine eccleſiaſtice corrũpebat: dicens eum cõmunis nature hoĩem tm̃ fuiſſe.

De epiſtolis Dioniſĳ.

Capłm. XXIIII.

t Tunc Dioniſius de alexandria rogatus venire ad concilium: ⁊ ſenectutis impedimento ⁊ incõmoditate corporis inhibet: ꝑ epiſtolaz tamen ꝑſentez ſe reddit: ⁊ quid fidei ac veneratiõis erga chriſtum teneret expoſuit

Ceteri vero eccleſiarū paſtores diuerſis
e locis ⁊ vrbibus: velut aduerſum latro-
nē quēdā chriſti gregibus inſidiantem:
cōueniūt antiochiam. In quibus inſi-
gnes ⁊ ceteris p̄cellentes erant: Firmilia
nus a ceſarea cappadocie. Gregorius: et
Athenodorus fratres: ponti ꝓuincie ſa-
cerdotes. Helenus ſardenſis eccleſie ep̄s
⁊ Nicomas ab yconio: ⁊ hieroſolymorū
p̄cipuus ſacerdos Hymeneus: ⁊ vicine
huic vrbi ceſaree Theotign᷒. Sȝ ⁊ Ma
ximus boſtrenſis ep̄us dignus eoꝝ con-
ſortio coherebat. Multi vero ⁊ alij quos
longum eſt enarrare ꝑ ſingulos. Sed et
p̄ſbyteri q̄plurimi ⁊ diaconi ad ſupradi-
ctam vrbem cauſa compeſcendi: imo delē
di noui huius dogmatis ꝯuenerant.

De Paulo ſamoſateno: ⁊ de Gregorio
⁊ de hereſi eius.

Capl'm. XXV.

h I igitur omnes ſepius in vnū
coeuntes: paulūqȝ ſamoſatenū
ſtatuētes in medio: atqȝ eius he
reſim quā ille nunc occultare: nunc etiam
diſſimulare conabat᷑: frequenti tractatu ⁊
aſſiduis diſputationibus denudātes: ar-
guere blaſphemias ⁊ publicare nitebant᷑
nec tamen vno id aut ſecūdo tm̄ concilio
ad finem ꝑducere potuerunt. Sed ⁊ con
uentū ſepe eſt: ⁊ abſqȝ opere p̄cio diſceſſū.
Verum qm̄ beati Gregorij hiſtorie text᷒
attulit mentionem: digniſſimū puto tan-
ti viri geſta (que ſub orientali ⁊ ſeptentrio
nis axe cunctorum ſermone celebrantur)
omiſſa neſcio quo caſu huic narratiōi ad
memoriā poſteritatis inſerere. Stagnū
quoddā erat in ponti regionibus ſitū: pi
ſcibus copioſum: ex quoꝝ captura p̄di-
uites redditus dn̄is p̄ſtabant. Iſta poſ-
ſeſſio duobus fratribus ſorte hereditatis
obuenerat. Sed pecunie cupiditas (que
pene omniū corda mortaliū ſuperat) etiā
fraternā neceſſitudinem violauit. Conue
niebat᷑ a fratribus temꝑe captionis: non
tam ad capiendos piſces: q̄ ad hoīes de
cipiendos. cedes ac bella mouebant᷑. hu-
manus ſanguis ꝓ piſcibus fundebatur.
Sed dei ꝓuidentia affuit aliquando au-
xilium: aduentuſqȝ Gregorij. Vidit plia
⁊ mortes viroꝝ: furenteſqȝ germanos: q̄d
cauſe exiſteret ꝑ qua in exitium ſui ſuorū
qȝ fratres accenderent᷑ inquirit: nullā niſi
capturā piſcium comperit. Tum ille cum
ꝓ honore aductus ſui vtreqȝ partes pau-
lulū ſiluiſſent: nolite inquit o filioli ratio-
nabiles animas ꝓ mutis animantibꝫ vio
lare: fraternā pacē queſtus cupiditate diſ
ſoluere: dei leges ⁊ nature pariter iura te-
merare: ⁊ vna mecum ad orā ſtagni exi-
cialis accedite. Ego iam vos ꝑ virtutem
dn̄i omni certamine cruente cōtentionis
abſoluam. Et cum hec dixiſſet: in conſpe
ctu oīm virgam quā tenebat in manu ad
p̄mas litoris vndas defigit: ⁊ ipſe poſi-
tis genibus palmas tendit ad celum: atqȝ
his verbis excelſo ſupplicat deo. Tu dn̄e
deus patrū noſtroꝝ: qui cum tibi p̄mus
homo Adam peccaſſet. ⁊ mandatū tuū
p̄teriſſet: penam culpe illius moderatus:
ad terram maledictionis ſententiā detor
ſiſti dicens. maledicta terra in operibus
tuis. Et nunc ergo miſeratus hoꝝ iuue-
nū fraternū ſanguinē qui perſidiatur: p̄
cipe vt maledicte ſint aque iſte in operi-
bus eoꝝ: ꝓ quibus furore ſuccenſi frater-
ne pietatis obliti ſunt: ita vt nunqȝ in hoc
loco vel piſcis appareat: vel aqua reſide-
at: ſed ſit campus aratri patiens: ac fru-
gum ferax: ⁊ cuſtos in eternū fraterne con
cordie perſeueret. Simul vt ille finē orā-
di fecit: ſtatim ſe vnda ſubducens: ⁊ curſu
velociore refugiens: a conſpectu ſuperno
iuſſa diſcedere: abyſſis ſuis reddit᷑. ⁊ aren
tem campū germanis iam ꝯcordibꝫ dere
liquit. Sed ⁊ in hodiernū frugū ferax eē
dicitur ſolum: q̄d ante fuerat nauiū ferax.
Memoratur etiā aliud illuſtrius a deo
diuinitus geſtū. In quodā loco ruris an
guſti: cum res poſceret eccleſiam conſtrui
rupes q̄dā vicini montis ex parte orien
tis obiecta: ex alia vero p̄terfluens fluui᷒
ſpacium quātū eccleſie ſufficeret denega-
bat. Et cum alius omnino nō eſſet locus.
omneſqȝ meſticiā gererent: q̄ ſolum ad cō
ſtruendam eccleſiam nō haberent: ille fi-
de plenus ꝑnoctaſſe in oratione dicitur:
⁊ dn̄m ieſum ꝓmiſſionis ſue admonuiſſe
fideliter: qua dixit. Si habueritis fidem
ſicut granum ſinapis dicetis monti huic

tolle te: ⁊ mitte te ĩ mare: ⁊ fiet vtiqꝫ. Cū-
qꝫ h̄ plena fide ac deuotiõe depoſceret ad
lucem cocurrentibus populis inuenta eſt ru-
pes in parte vna receſſiſſe tantū quantū
ſpacij ad condendam querebatur eccleſi-
am. Traduntur eius ⁊ alia ꝙplurima. Sꝫ
ne in lõgum videamur trahere ſermonē:
intermiſſis ceteris vnum adhuc de eius
geſtis adijciam. Iter ei fuiſſe quondaꝫ ꝑ
alpes dicitur hyemis tempore: ⁊ cum per
ueniſſet ad ſummū alpium iugum: niui-
bus repleta erant omnia: nullum vſqꝫ di-
uerſorium. Fanum tamen ibi Apollinis
erat: cui ſuccedens tranſacta nocte diſceſ-
ſit. Sacerdos vero erat quidem fani eiꝰ
cui conſulere ſimulachꝝ apollinis mos
erat: ⁊ reddere reſponſa poſcentibus. Ex
quo ei etiam alimonie queſtus eſſe vide-
bat. Igit̃ poſt digreſſuꝫ Gregorij offerre
ꝯſulta ⁊ rūſa poſcere ſacerdos acceſſit ex
more: nihil inde reſponſi veniebat. Repe
tit victimas: ſilentiū permanet. Iterū ac
iterum litat, ſurdis ingerit fabulam. Cū-
qꝫ ſtupore noui ſilentij eſtuaret ſacerdos:
nocte ei aſſiſtens demonium dicit in ſom
nis: Quid me illic inuocas: quo iam ve-
nire non poſſum? Percunctanti cauſam:
aduentu ſe Gregorij dicebat expulſum.
Quid tunc remedij daretur eum perqui-
reret, ait non aliter ſibi licere ingredi locū
illum niſi Gregorius permiſiſſet. Quibꝰ
auditis: ſacerdos occupat viam: multa
apud ſemetipſum voluens: atqꝫ animo
recurſante pertractans peruenit ad Gre-
gorium: adorſuſqꝫ eum rem pandit ex or-
dine: humanitatis ſue atqꝫ hoſpitalita-
tis admonuit: querelaꝫ depulſi numinis
promit: ademptam facultatem ſui que-
ſtus deplorat: ac reddi ſibi omnia in pri-
ſtinum ſtatum depoſcit. At ille nihil mo-
ratus ſcribit epiſtolam in hec verba. Gre
gorius Apollini ſalutem. permitto tibi
redire ad locum tuum: ⁊ agere que con-
ſueuiſti. Hanc epiſtolaꝫ ſacerdos accipit
⁊ ad fanum defert. poſitaqꝫ ea iuxta ſimu
lachrum affuit demon: ac dedit reſponſa
poſcenti. Tum ille in ſemetipſum cõuer-
ſus ait. Si Gregorius iuſſit: ⁊ deus iſte
diſceſſit: nec potuit redire: niſi iuſſus ⁊ rur
ſum iubente Gregorio reſtitutus eſt: quo
modo non multo melior iſto Gregorius:
cuius hic obtemperat iuſſis? Clauſis igi
tur ianuis fani deſcendit ad Gregorium:
epiſtolam ſecum quaꝫ acceperat referens
omnemqꝫ apud eum rei geſte ordinē pan
dens: ſimulqꝫ ſe ad pedes eius ꝓſternens
rogat vt illi ſe deo offerat: cuius virtute
dijs gentium Gregorius imperabat. Cū
qꝫ enixius ⁊ pertinacius perſiſteret: cathe
cuminus ab eo factus eſt. Et cum ſe vite
caſtiſſime ⁊ abſtinētiſſime: derelictis om
nibus non ſolum erroribus demonum:
ſed ⁊ ſeculi actibus mancipaſſet: etiam
baptiſma conſecutus eſt. Et intantū vite
merito ac fidei virtute profecit: vt ipſe be
ato Gregorio in epiſcopatu ſucceſſor ex-
titerit. Sꝫ ⁊ ingenij ſui nobis in ꝓuo ma
xima monimenta dereliquit. In eccleſia-
ſten naqꝫ metafraſin ideꝫ Gregorius ma
gnificētiſſime ſcripſit: ⁊ catholice fidei ex
poſitionem breuiter editam dereliquit:
quam pro edificatione eccleſiarum ſocia
re his cõmodo duxi Gregorij martyris
⁊ epiſcopi Neoceſarie fides. vnus deus
pater verbi viuentis: ſapientie ſubſiſten-
tis: ⁊ virtutis ſue ⁊ figure perfectus. per-
fecti genitor pater filij vnigeniti. Unus
deus ſolus ex ſolo deo: figura ⁊ imago
deitatis. verbum perpetrans. ſapientia
comprehendens omnia: ⁊ virtus qua to
ta creatura fieri potuit. Filius verus ve-
ri: ⁊ inuiſibilis ex inuiſibili: ⁊ incorrupti-
bilis ex incorruptibili: ⁊ ĩmortalis ex im
mortali: ⁊ ſempiternus ex ſempiterno.
Unus ſpūſſctūs: ex deo ſubſtātiā hñs: ⁊
q̇ ꝑ filiū apparuit: imago filij perfecti. pfe-
cta viuentium cauſa: ſanctitas ſanctifica-
tionis preſtatrix. per quem deus ſuꝑ om
nia ⁊ in omnibus cognoſcitur. ⁊ filius ꝑ
omēs. Trinitas perfecta: maieſtate ⁊ ſem
piternitate et regno minime diuiditur:
neqꝫ abalienatur. Igitur neqꝫ factum q̇d
aut ſeruiens in trinitate: neqꝫ ſuper indu-
ctum tanqꝫ ante hac quidem nõ ſubſiſtēs
poſtea vero ſuper ingreſſum. neqꝫ itaqꝫ de
fuit vnqꝫ filius patri: neqꝫ filio ſpiritus-
ſanctus: ſed inconuertibilis ⁊ immutabilis
eadem trinitas ſemper. Sed de Grego-

rio ſatis dictum. nunc ad hiſtoriam redea-
mus. Interea Dioniſius apud alexãdriã
quieuit in pace: duodecimo ãno imperij
Galieni: decem ꝛ ſeptem ãnis functus ſa-
cerdotio. Succedit ei vero Maximus.
Igitur Galienus cum per annos quin-
decim romanũ gubernaſſet iperiũ Clau-
dio regni ſucceſſore defũctus eſt. Qui ſo-
lis duobus annis in imperio tranſactis:
Aureliano rerũ apicem dereliquit. Hu-
ius tẽporibꝰ vltimũ apud antiochiã epi-
ſcopoꝝ conciliũ congregat. in quo Pau-
lus arguitur: manifeſteqꝫ conuincit here-
ticus: ꝛ damnat ab omnibus que ſub ce-
lo ſunt eccleſijs chriſti: inſiſtente plurimũ
ꝛ diſceptationibus validiſſimis purgen-
te Alchione pſbyt̃o antiochene eccl'ie vi-
ro fideliſſimo ꝛ omnibꝰ virtutibus ado-
nato: cui accedebat etiam hoc ꝙ erat diſ-
ſertiſſimus ꝛ potens in verbo atqꝫ in om-
ni eruditione perfectus. Deniqꝫ oratoriã
ĩn eadem ipa vrbe docuerat. Huic igitur
ab omni epiſcopoꝝ concilio pmittit diſ-
putatio cum Paulo: excipientibus nota-
rijs. Que ita magnifice ab eo ꝛ accurate
habita eſt vt ſcripta ederentur: ꝛ nunc quo-
qꝫ in admirationem ſit omnibus. Solus
etenĩ potuit diſſimulantẽ ꝛ occultantem
ſe Paulum confeſſionibus proprijs publi-
care. Quibus ita geſtis: cõmuni conſilio
vniuerſi pariter ſacerdotes ſcribũt epiſto-
lam ad perſonaꝫ Dioniſij epiſcopi vrbis
rome: ꝛ Maximi alexandrie epiſcopi: q̃
per omnes mitteret eccleſias: per quã cũ-
ctis ꝛ ſuam diligentiam comprobarent.
ꝛ Pauli hereſim confutatã eſſe atqꝫ dele-
ctam in vniuerſoꝝ noticiam puocarent.
Simul etiaꝫ que cum eo queſtiones ha-
bite ſint indicant. Sed ꝛ vitam ipſius in-
temperatam: pariter moreſqꝫ deſcribũt. Ex
quibus pauca aliqua inſerere huic operi
noſtro dignũ iudicauimus.

Qui epiſcopi per illud tempus nobi-
les habebantur.

Caplm. XXVI.

d Ioniſio ꝛ Maximo ꝛ omnibꝰ
qui per vniuerſum orbem ſunt
ſacerdotibꝰ ꝛ coepiſcopis: vna
cum pſbyteris ꝛ diaconis: atqꝫ omni eccle-
ſie catholice que ſub celo eſt. Helenus ꝛ
Hymeneus. Theophilꝰ. Maximꝰ. Pro-
culus. Nicomas. Helianus. Paulꝰ. Bo-
laſus Protogenes. Ierax. Euchiciꝰ. The-
odorus. Malchion. Lucius pſbyteri. et
ceteri omnes qui nobiſcum ꝯgregati ſũt:
ex vicinis vrbibus ꝛ gentibus epi ꝛ pſby-
teri: ꝛ diaconi. dilectiſſimis fratribꝰ i dño
ſalutem. Et poſt pauca addiderũt: mittẽ-
tes hanc epl'am. Deprecamur omnes vt ſi
qui forte tali doctrina infecti ſunt curent
a vobis: ſicut ꝛ beate memorie viri Dio-
niſius alexandrinꝰ ꝛ Firmilianus ex cap-
padocia iam prius ſcripſerant ad antio-
chie plebem: dedignantes imo potius de-
clinantes ad perſonã ipſius ſcribere qui
erat auctor erroris. Ipſe autem beate me-
morie Firmilianus cũ adhuc ſupereſſet:
ſecũdo affuit: ꝛ pſens eum arguit ac nota-
uit: ſicut omnes nouimus ꝛ teſtamur qui
ſimul cũ illo veneramus. Sed repromit-
tente eo corrigere errorem credidit ſperãs
poſſe fieri: vt abſqꝫ religionis noſtre ob-
probrio ꝛ diſſenſionũ nota res veniret in
melius. ꝛ ideo diſſimulauerat. cuꝫ tamen
Paulus dolo differret: ꝛ hoiem quidem
falleret: deum autem negaret: ac fidem in
q̃ renatus fuerat violaret. Deniqꝫ ꝛ nunc
beatus Firmilianus veniebat antiochi-
am: ꝛ cum tharſuꝫ vſqꝫ perueniſſet: ꝛ nos
omnes antiochie poſiti aduentum illius
operiremur: nunciatus eſt nobis exceſſiſ-
ſe de mundo. Poſt aliquanta vero deſcri-
bentes eius vitam moreſqꝫ adijciunt etiã
hec. Poſtea vero q̃ꝫ a doctrine regula ad
aliena ſe dogmata ꝛ adulterina conuertit
nõ opus eſt enũerare actus eius priores.
quõ cũ prius egens fuerit ꝛ pauperrimꝰ:
ꝛ neqꝫ ex parentũ ſucceſſione: neqꝫ vllam q̃-
ſtus occaſionẽ habuerit honeſtam: nunc
ad ſũmas diuitias puenerit: non aliunde
niſi ex ſacrilegijs ꝛ ex his que p fraudem
diripuit: concutiens fratres: vendens pa-
trocinia: ꝛ fidem negocioꝝ ſuſceptorꝝ: nec
accepta mercede cuſtodiens: exiſtimans
ẽm q ſcriptum eſt: queſtum eſſe pietatem
Superbiam vero eius quis ferre poſſet
cũ ſe magis ducenariũ q̃ epm videri vel-

let: Nam ⁊ incedens per plateā tali qua-
dam ambitione vtebatur: publice epiſto-
las relegens: atq; in auditu omniū ⁊ ocu-
lis dictans aſſiſtentibus ſibi in platea no-
tariis. directio quoq; p̄cuntiū ⁊ ꝯſtipatio
inſequentiū q̄plurima querebatur: ita vt
omnes qui videbant horreſcerent ⁊ dete-
ſtarentur ꝑ illius arrogantiā religionem di-
uinam. Hec in publico. Intra eccleſiam
vero tribunal ſibi multo altius q̄ fuerat
extrui: ⁊ thronū in excelſioribus colloca-
ri iubet. Secretariū quoq; ſterni ⁊ parari
ſicut iudicibus ſeculi ſolet. Verbum ve-
ro faciēs ad plebem: iactare ſupra modū
dexteram ac palmā femori illidere: pede
quoq; ſubſaltare: ac ſcabellū ferire cū ſo-
nitu. Ab auditoribus vero nō fauorē ne-
q; plauſum ſperare ſolū: ſed theatrali mo-
re oraria moueri ſibi expetebat: ⁊ vocē tā-
q̄ de caueis dari. Hec nō ſolum a viris:
ſed etiam a mulieribꝰ indecenter expetebā-
tur. Si qui vero auditorū honeſtius ⁊ ve-
recūdius agens a clamore nimio tempaſ-
ſet: velut iniuriam faciens: patiebatur iniu-
riam. Sed ⁊ antiquis ⁊ defunctis iā tra-
ctatoribus inſultabat: ⁊ illis derogans:
ſuas laudes inuerecunde impudenterq;
iactabat. Rhetorem ſe magis q̄ eccleſie
doctorem laudari cupiebat. Pſalmos ve-
ro qui in dn̄m noſtrum ieſum chriſtū di-
cebantur ceſſare fecit: velut neotericos ⁊ nu-
per inuentos. In ſemetipſum vero com-
poſitos diebus paſche in medio eccleſie
canere mulieres: maxime quas ipſe prius
ad canendū ꝓ more inſtituerat faciebat:
ita vt horreſceret ſi quis audiret. Nam cū
ipſe filiū dei negaret deſcendiſſe de celo:
ſed a maria cepiſſe ⁊ initium habuiſſe de
terra: pſalmi qui in ipm̄ dicebantur ⁊ quibꝰ
in populo laudabatur angelum eum dice-
bant deſcendiſſe de celis. Et hec ipſe aſſi-
ſtens ⁊ audiens: nō ſolum dici nō ꝓhibe-
bat: ſed elato ſupercilio delectabatur audi-
re. De mulieribus vero que cum ipſo ſi-
mul manebāt: quas niſanctas Antioche-
ni appellant. quid opus eſt dici? Ex qua-
rū ſocietate ⁊ contubernio vt ſibi nulla q̄-
ſtio moueretur: etiam pſbyteris ⁊ diaco-
nis ſuis his dūtaxat qui ei morem gere-
bant habendi mulieres ſecū ſimilem licē-
tiam dedit. Sed ⁊ congregandi diuitias
tribuit facultatem: quo ipſi in ſimilibꝰ ob-
noxii magiſtro nequaq̄ crimen impinge-
rent. Nos autem idcirco hec ſcribimus
fratres chariſſimi: quia nouimus q̄ ſacro-
ſanctum debeat eſſe epiſcopale ſacerdo-
tium: quod ⁊ clero ⁊ plebi eſſe debeat ex-
emplo. Neq; cū ignoramus quoſdā dū
incautius ſibi ad cohabitandum iungūt
mulierculas cecidiſſe. Quod etiam ſi nō
fiat: aut certe in ſuſpitionem venire de ta-
libus ſacerdotibus grauiſſimū eſt. Quo-
modo autem vetare poterit eos qui infir-
miores ſunt a mulierum conſortio: qui-
bus ex his que gerit auctoritatem p̄bet.
Tantus vero ac tam immitis ſuis fuit in
potentatu: ⁊ ita ſpecie quadā tyrannidis
elatus eſt: vt ne ad arguendum quidem
quiſq;: vel ad accuſandum auderet acce-
dere. Sed hec que diximus condemnari
poſſent etiam in eo qui fidem catholicā
ſeruat: ⁊ in eccleſiaſtici dogmatis veritate
ꝑdurat. Hic vero qui abiurato fidei my-
ſterio: ad pollutiſſimam ſe arcem ac here-
ſim contulit. neceſſarium enī fuit etiam ꝑ
tam erroris ipſius deſignari quō haben-
dus vel quomō execrandus eſt. Et poſt
multa in fine epiſtole addunt etiam hec.
Igitur neceſſarium eſt viſum hunc reſi-
ſtentem deo: neq; acquieſcentem vere fi-
dei abiici ⁊ abiurari. alium vero ꝓ ipo ec-
cleſie catholice conſtitui epiſcopum: per
dei gratiam, puſſum filium beate memo-
rie Demetriani: qui huic ipſi eccleſie incul-
pabiliter prefuit Domnū noīe: virum om-
nibus bonis ornatum. Indicauimus au-
tem vobis de eo: vt ſciatis ad ipſum vos
ſcribere debere: ⁊ ab ipo cōmunionis ſcri-
pta ſuſcipere. Hic autem qui indignus
habitus eſt eſſe in eccleſia catholica: ana-
thema ſcribatur: ⁊ illius hereſis ſectato-
res excommunicentur. Domno igitur in
epiſcopatum ſubrogato: Paulus ⁊ ſacer-
dotio abſciſus ⁊ cōmunione: cum de do-
mo eccleſie nollet exire: interpellatus im-
perator Aurelianus religioſe ſatis de hoc
ſancteq; decernit: his precipiens eccleſie
domum tradi: quibus italie ſacerdotes ⁊

romanus epiſcopus ſcripſerant. Et iterũ
predictus Paulus ad cetera mala etiam
hoc dedecoris acquiſiuit: vt manu publi
ca de eccleſia pelleretur. Et tunc quidem
talis erga nos exiſtebat Aurelian⁹. Pro-
ceſſu vero temporis immutare propoſiti
ſui bonum cepit: ⁊ malis conſilijs deprauatus
nanis: perſecutionem erga dei eccleſias
meditari: eo vſqꝫ vt dicatur: ꝙ dictatis iã
litteris ⁊ ſcriptis eum ſupereſſet ſola ſup-
ſcriptio: diuina dextera interueniens ſub
ſcriptionem nefande dextere deuinxbaue-
rit. Morte etenim ſubita condemnatur:
qui de pijorum morte cenſebat: vt oſten-
deret deus quia nõ cum voluerit tyran-
nus cruciamur: ſed cum probauerit ipſe
corripimur. Igitur ſex ãnis Aurelianus
cum gubernaſſꝫ ꝑncipatũ: Probus poſt
hunc ſuſcepit. Cui cum tantũdem tempo
ris expleſſet imperio. Carus vna cum fi-
lijs Carino ⁊ Numeriano ſuccedit. A ꝗ-
bus tribus annis nec plenis romano re-
gno adminiſtrato: Diocletianus ſuſcepit
principatum. Is vero maximas in uros
perſecutiones: ⁊ eccleſiarum ſubuerſiões
molitus eſt.

De hereſi Manicheoꝝ tunc exorta:
Capitulum. XXVII.

ſ Ed paulo anteqꝫ hic imperiuꝫ
ſumeret in vrbe roma defuncto
Dioniſio: poſt nouem annos ſa
cerdotij felix ſuſcepit ſedem. Quo tem-
pore Manes quidam ſm nomen ſuum
inſaniẽs: ⁊ inſtinctu demonis agitatus in
uiſam ⁊ execrabilem omnibus hereſim
docet. Hic autẽ Manes gente perſes: vi
ta ⁊ moribus barbarus fuit: tam acer in-
genio vt inſanire vel demone adimpleri
videretur. Deniqꝫ (vt rei exitus docet) chri
ſti ſe nunc gerere formã conabatur oſten-
dere: nunc ipſum paraclytum ſe eſſe predi
cabat. ⁊ elatus in inſania ad ſimilitudinẽ
chriſti duodecim diſcipulos eligẽs ad ꝑ-
dicandum mittebat: dogmata ſtulta ⁊ im
pia a diuerſis hereticis qui iam prius ex
tincti fuerant mutuata diſſeminans. ⁊ no
ſtro orbe perſica venena ꝓpinans. Ex hoc
ergo manicheoꝝ hereſis vſqꝫ in hodier-
num diem diffunditur: eo tempore exor-
ta quo Felix in vrbe roma eccleſie ꝑerat.
Qui per quinqꝫ annos ãminiſtrato ſacer
dotio Eutichiano ſedem reliquit. Is de
cem menſibus ſolis tranſactis Gaio epi-
ſcopatũ tradit. Qui noſtris iam tempori
bus quindecim annis ſacerdotio ꝑfun-
ctus Marcellinum ſucceſſorem reliquit
quẽ iam perſecutionis tempus inuenit.

De eccleſiaſticis viris nobilibus: quo-
rũ aliquanti etiam vſqꝫ ad noſtram mẽo-
riam perdurarũt.
Capitulum. XXVIII.

e A tempeſtate apud antiochiaꝫ
ſacerdotium poſt Domnũ ſu-
ſceperat Thimeus. poſt Thi-
meũ vero Cirillus. Cirillo autẽ ſucceſſit
Dorotheus: qui ad noſtram vſqꝫ memo-
riam ꝑdurauit: vir eruditiſſimus ⁊ in ſcri
pturis diuinis ſatis intentus. qui ꝓ mul-
ta diligentia etiam hebream linguam di-
dicerat. greca autem eruditione liberali a
puero fuerat inſtitutus. Is eunuchus a
natiuitate fuit. Ex quo etiaꝫ imperator in
admiratione eum habuerat: ⁊ honoreꝫ ei
contulerat purpure ꝓpoſituram. Huius
etiaꝫ nos cum in eccleſia ſcripturas expo
neret auditores in puericia fuimus. Poſt
hunc Tyrãnus apud antiochiã ſacerdo-
tium ſuſcepit. ſub quo eccleſiarũ perſecu
tio increuit apud laodiciã. Poſt Socra-
tem Euſebius alexandrinus genere epi-
ſcopus fuit. qui in cauſa Pauli ſamoſate-
ni ad partes Syrie cum veniſſet: ꝙ eſſet
in ſcripturis diuinis eruditus: a fratrib⁹
ſtudioſis: velut theſaurus quidam reper
tus: vltra nuſqꝫ abire permiſſus eſt: ſicut
Dioniſius in epiſtolis ſuis ſcribit. Hui⁹
quoqꝫ Anatholius ſucceſſor vt aiunt bo
nus boni extitit: qui ⁊ ipſe genere alexan-
drinus erat: eruditione liberaliũ litteraꝝ:
⁊ in philoſophicis a puero apprime eru-
ditus: ita vt apud alexandriam dialecticã
docere: ab omnib⁹ eruditis viris ⁊ philo
ſophis cogeretur. Hunc etiam belli tem-
pore qđ inter ciues exortum eſt apud ale
xandriã ferũt multa bona ciuib⁹ i ꝯſilijs
⁊ puſſionibus ꝓſtitiſſe. Ex quibus vnuꝫ
tantũmodo factum breuitatis cauſa. ne-

morabo. Frumentũ autē cum deeſſet obſeſſis: ⁊ fames grauius q̄ hoſtis vrgeret: tertia pars eius due ſeiuncem impugnarent: erat populi ſeparata: que quaſi fidē romanis ſeruabat. In qua parte tunc etiam ſup̄dictus Anatholius erat abſq; impugnatione. Hic ad magiſtrum militie refert: eumq; de famis neceſſitate que obſeſſis acciderat edocet ⁊ impetratam gratiā ciuibus defert: eāq; hoc modo diſtribuit. Primo quidem vtraſq; inter ſe diſſidentes alloquitur: ac romanis redire in gratiam ſuadet Sed cum reluctantes videret hoc ſaltem inquit credo vos libenter accipere: vt omnem virorum manum imbellem q̄ belli quidem vobis nequaq̄: cibi tamen neceſſario particeps eſt. exire portas ſinatis. Cōſilium ab vtraq; parte gratanter acceptū eſt. Decernūt imbellem manū egredi caſtris debere. Data occaſione: omnes pene quos inedia conſumebat: pariter cum imbellibus erumpunt: p̄cipue noſtri quibꝰ bellum gerere contra ꝓpoſitū erat. Quos omnes Anatholius ſuſcipiens: parentis ſimul ac medici fouebat affectu. Et ita multitudini ſalutem per cibum propere contulit reliquis vero qui pauci remanſerant: formidinem belli ⁊ deſiderium pacis incuſſit. Ita miſericordi prudentiq; conſilio vrbem maximā fame pariter abſoluit ⁊ bello. Hūc ergo ſcōm de alexādria dei munere laodicenorū ciuitas accepit epiſcopū: poſt tranſactum quod ſupra memorauimus bellum. Multa quoq; opuſcula ſup̄dicti Anatholij magnifice compoſita ad nos vſq; venerūt. Ex quibꝰ dignum mihi videtur de paſcha quid ſenſerit ipſius verbis ꝓferre. Eſt ergo inquit in primo anno initiū p̄mi menſis: quod eſt decem ⁊ nouem annorum: circuli principium. Scōm egyptios quidem menſis Famenoth viceſima ſexta die. Scōm macedones dicti mēſis viceſima ſecūda. Scōm romanos vero vndecimo kal. Aprilis. In qua die ſol inuenitur nō ſolum conſcendiſſe primam partem: verum etiam quartam iam in ea die habere. id ē in p̄ma ex duodecim partibus. Hec autē particula p̄ma ex duodecim vernale eſt equinoctiū ⁊ initiū menſiū: ⁊ caput circuli: ⁊ abſolutio curſus ſtellarū: que planete id ē vage dicuntur: ac finis duodecime ꝑticule ⁊ totius circuli terminus. ⁊ ideo nō parū dicimus delinquere eos qui ante initium hoc noui anni paſcha putant eſſe celebrandū Sed nec a nob̄ p̄mis exordiū ſumiſt. hec ratio antiquis iudeis fuiſſe comprobata demonſtratur: ⁊ ante aduentum chriſti obſeruata: ſicut euidenter Filo ⁊ Joſephus edocet. Sz ⁊ horum antiquiores Agathobolus: ⁊ ab eo eruditus Ariſtobolus expaniana: qui vnus ex illis ſeptuaginta ſenioribꝰ fuit: qui miſſi fuerūt a pontificibus ad Ptolomeū regē: hebreorum libros interp̄tari in grecum ſermonē: quiq; multa ex traditiōibus moyſi ꝓponenti regi percunctantiq; reſponderant. Ipſi ergo cū q̄ſtiones Exodi exponerēt: dixerūt paſcha nō prius eſſe immolandum: q̄ꝫ equinoctiū vernale tranſiret. Ariſtobolus vero etiam hoc addit in die paſche non ſolum obſeruandū eſſe: vt ſol equinoctiū vernale trāſcendat: verū ⁊ luna. Cū em̄ duo ſint equinoctia inquit veris ⁊ autumni equis ſpacijs direpta: ⁊ quartadecima die menſis p̄mi ſit ſtatuta ſolennitas poſt veſperum quādo luna ſoli oppoſita e regione deprehenditur: ſicut etiam oculis ꝓbare licet: Inuenitur vtiq; vernalis equinoctij partem ſol obtinens. Luna vero econtrario autūnalis. Legi ⁊ in eorum libris alia multa de his validiſſimis aſſertionibus expoſita: que euidenter oſtendant paſche ſolēnitatem omni genere poſt equinoctiū celebrandā Multa ⁊ alia p̄terea nō ſolum religioſis viris: ſz ⁊ philoſophis admiranda ſcripta Anatholius dereliquit: quibus ſalutaris eius eruditio ſcire volentibus innoteſcat Huic p̄mus Theotignus ſacerdotiū ceſaree tenens in epiſcopatu manus impoſuit: ⁊ viuens ipſe ſibi eum ſucceſſorē ſue cathedre ſtatuit. Unde ⁊ aliquāto t̄pe pariter cum ipſo Theotigno ceſarienſi eccleſie p̄fuit.

De ep̄is martyribꝰ ⁊ doctoribꝰ eiuſdem temporis. Caplm. XXIX.

ſ Ed cum aduerſum Paulū ſamoſathenū antiochiam cōueniretur ad concilium: p̄tergredientem Anatholiū defuncto Euſebio lao-

dicenſis eccleſia ſextum ſibi vendicauit
epiſcopum. Poſt quē vltimus vſq; ad ꝑ
ſecutionis tēpus apud laodiciam Ste-
phanus eccleſiaꝫ gubernauit. Et ipſe eru
ditione ⁊ eloquentia prioribus nō inferi-
or: ſꝫ fidei virtute longe diſſimilis: ſicut ꝑ
ſecutionis ignis ꝓbauit. Nihil em̄ philo
ſophie in neceſſitate temptationis oſten-
dit. Sed nō ꝯtinuo in illius infirmitate
dei paupertas oſtendit. Poſt huius nā-
q; caſum ꝓuidit deus eccleſie illi epiſco-
pū Theodotū noīe: virum nō ſolum ver
bis: ſed rebus ⁊ virtutibus ornatū. Hic
arte quidem medicus fuit, ſed ad animaꝝ
a dn̄o tranſlatus eſt medicinam. Vere in
compabilis qui ſuper oēs pene homi-
nes fide: miſericordia: ſtudio vigilātia: atq;
omnibus optimis inſtitutionibus claru
it. In ſcripturis quoq; diuinis laborem
q̄plurimū geſſit. Interea apud ceſaream
ꝑleſtine Theotiguo cū epiſcopatu ſoler
tiſſime peregiſſet Agapius ſuccedit. Qui
⁊ ipſe multo labore: multaq; diligentia in
gubernatione populi adhibita: ⁊ ꝑcipue
erga indigentes paterna ꝓuidentia fere-
batur. a quo ⁊ vir ꝑ oīa prudētiſſimus
vita: eruditione: moribꝫ adornatus: Pam
philus eccleſie ipſius p̄ſbyter ſubrogatur
Sed iſte Pamphilus quiſue ſit: ⁊ quan-
tus: ⁊ vnde oriundus: q̄m nō erat dignū
breuiter tranſcurrere omnē eius vitam: in
ſtitutioneq; a puero: ⁊ quanta in ꝑſecutio
nibus per diuerſas confeſſiones pertule
rit: quoſq; agones ꝯſūmauerit: ⁊ qualiter
ſuper omnia coronam martyrij indeptus
ſit: ꝓprio id opuſculo comprehendimus.
De hoc ergo q̄ mirabilis fuerit illa lectio
docet. Sed ⁊ alios q̄plurimos per illud
tēpus ādmirabiles in p̄ſbyterio viros no-
ſtri iam memoria tenet. vt apud alexandri
am Hierium. Meletium vero apud pō
tum: qui epiſcopus poſtmodū factus eſt.
Sed Hierius quidem acer ingenio in di
uinis ſcripturis nobiliter eruditus: vita
puriſſimus: atq; ad chriſtianā philoſophi
am nudus: ⁊ penitus expeditꝰ: doctor ec-
cleſie incomparabilis ꝓuatim ⁊ publice mi
rabiliter diſputans. Meletius vero tan-
te fuit ſuauitatis in moribus ⁊ tante dul-
cedinis: vt Melaticus a ſodalibꝫ vocare
tur. In omni eruditione perfectus. in rhe
toricis talis erat: vt alijs ſtudijs nūq; va
caſſe putaret. In cunctis vero philoſo-
phie generibus que in quinq; diuidunt
diſciplinas. ita erat per ſingulas conſum
matus: vt cum in vnaquaq; quis experi-
ri voluiſſet: in hac eū ſola a puero habu-
iſſe exercitium iudicaret. Cūq; eſſet erudi
tionū ꝑrogatiua magnificus: virtus tamē
animi ⁊ vite ſinceritas lōge in eo magni-
ficentior habebatur. Quē nobis ꝑſecutio
nis tempe in fuga poſitū apud paleſtinaꝫ
diligētius ⁊ plenꝰ agnoſcere licuit. Igit
hieroſolymis poſt Hymeneū: de q̄ paulo
ante memorauimus Zapdas ſacerdotiū ſu
ſcepit. Qd̄ paruo tp̄e adminiſtratū Her-
moni poſt ſe tradidit. Hic vſq; ad noſtri
temporis ꝑſecutionē apoſtolicā in ſibi quā
ſuſceperat cathedram cōſeruauit. Apud
Alexandriam vero maximo qui ſucceſſe
rat Dioniſio: cum in decē ⁊ octo annis ſa-
cerdotium trāſegiſſet: Theonas ſuccedit.
Cuius tempe Achillas eiuſdem eccleſie
p̄ſbyter eccleſiaſtice ſchole magiſteriū te-
nuit: eruditione: fide: conuerſatione: ⁊ mo
ribus inſignis. Theonas vero cum decē
⁊ nouem annis ſacerdotium inculpabili-
ter miniſtraſſet: ſedem tradidit petro: viro
inter precipuos egregio. Hic duodecim
annos in epiſcopatu illius vrbis exegit.
Quoꝝ tres ante ꝑſecutionē: reliquos ve
ro nouem diuerſis in temptationū gene-
ribus duxit. Cūq; ſe ſemꝑ in omni agone
perſecutionū poſitus artioribꝫ vinculis
continentie diſtringeret: ⁊ ad vtilitatē atq;
inſtructionem eccleſie in verbo dei nobi-
liter inſiſteret: ſatiſq; vigilanter erga oēm
ſacerdotij curam diebus deſudaret ac no
ctibus: nono ꝑſecutionis anno: epiſcopa
tus vero ſui duodecimo: martyrij coronā
capitis obtruncatione promeruit. Huc-
uſq; ſucceſſiōes epiſcopoꝝ: geſtaq; diuer
ſa dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri natiuitate: vſq;
ad tēpus ꝑſecutionis in qua eccleſie quo
q; deſtructe ſunt: hiſtorie mandauimus.
De reliquo vero agones martyrum q̄s
ipſi ꝑ noſmetipſos vidimus deſcribētes:
poſteris ad memoriam relinquamus.

Explicit liber ſeptimus.

Incipit octauus liber eccleſiaſtice hi-
ſtorie cum capitulorꝝ annotatione.

Poſtolorꝝ
ſucceſſionibus intra ſe-
a ptem libros a nobis cō-
cluſis: in hoc octauo vo-
lumine dignū credidi:
etiam ea que noſtris tē-
poribus geſta ſūt: poſteriorꝝ memorie de-
relinquere. ⁊ hinc iam nobis ſermo ſumat
exordium.

De noſtri tꝑis ac Diocleciani: ⁊ Ma-
ximiani: ⁊ Maximi ꝑſecutione.

Caplm. I.

Tēm ante nr̄i tꝑis ꝑſecutioneȝ
e q̄ mirabiliter: q̄ꝗ magnifice ꝑ
vniuerſum mundū ſermo chri-
ſti ⁊ pietatis doctrina ꝓfecerit: ⁊ in quan-
tū ſublimitatis aſcenderit enarrare vires
noſtras ſupat. Noſci tamen ⁊ ex hoc poſ-
ſibile ē: ꝙ aliquāti ex ꝑncipibꝫ romanis ⁊
facultatē regendi ꝓuincias iuriſq; dicen-
di noſtris ꝓbebant. Et cōiugibus ⁊ mini-
ſtris atq; vniuerſe domui ſue nō ſolū cre-
dere in dn̄m ieſum chriſtum: verum ⁊ cuȝ
omni fiducia ac libertate in fide agere ſi-
nebant: ita vt illos ſibi fideles ac familia-
res ducerent: De quibus certi erant ꝙ ꝓ
fide chriſti nihil ꝯſiduum ſaperent. Sicut
fuit opinatiſſimus ille Dorotheus in cu-
biculo regum: qui ꝓpter fidem dn̄i fideliſ-
ſimus in omnibꝫ habebat̄. Unde ⁊ cun-
ctis ꝓferri honore meruit ⁊ amore. Cum
quo ⁊ Gorgonius: ceteriq; cum ipſis in
dn̄o fideles: vel qui intra palaciū in ſum-
mis honoribꝫ erant: vel qui ad ꝓuincias
gubernandas ꝓferri ceteris fidei ꝯtēpla-
tione merebant̄. Iam vero multitudines
coeūtium intra eccleſias populorꝝ: ⁊ ꝓci-
pue in diebꝫ feſtis innūerabiles cateruaſ
ꝑ loca ſingula ꝯfluentes quis digne pote-
rit explicare: cū ne ipſa quidē antiqua re-
ceptacula ſufficerent: ſed quotidie oronū
domus dilatarent̄: ita vt amplitudo earū
ꝯcludere inſtar vrbiū videret̄. Sic ꝑ tꝑs
plimū eccl'iarꝝ ſtatus incrementis ꝓſperi-
oribꝫ augebat̄: ⁊ gl'ia earꝝ terris excedens
⁊ cūcta ſupeminens feſtinare videbat̄ ad
celū. Nulla em̄ occurrebat inuidia: null9
liuor nequiſſimi demonis obuiabat: qm̄
quidē celeſtis dextere fulciebantur auxilio
ꝓplus etiā tū bene dē deo ꝓ pietatis cultu
⁊ iuſticie obſeruatione ꝓmeritus. Uerū
vbi ex multa libertate: multaq; indulgen-
tia viciati ſunt mores: ⁊ diſciplina corru-
pta ē: dū alter alteri inuidemus: ⁊ alter al-
teri derogamus: dūq; nos inuicē morde-
mus ⁊ inſenſamus: ⁊ aduerſum noſmetip-
ſos inteſtina ꝓlia cōmouemus: dū verbo-
rū iaculis ꝓximorꝝ corda terimus: dū ꝓn-
cipes cū ꝑncipibꝫ: ꝓpl'i cū ꝓpl'is ſeditiões
⁊ certamina ꝯcitamus: dum ſimulatio in
vultu: dolus in corde: fallacia ꝓfert̄ in ꝟ-
bis: ⁊ malorꝝ ꝑ ſingula cumulus innume-
ſcit. diuina ꝓuidētia iacturā diſcipline po-
pulo ſuo illatā: ex plurima pace ⁊ nimia
ſui lenitate ꝓſpiciens: aggredit̄ ꝓmo ſen-
ſim refrenare lapſantes: ⁊ integro adhuc
eccleſie ſtatu ꝯgregationibuſq; manentibꝫ
indulget: interim eos q̄ erant in militia tā-
tū gentiliū ꝑſecutione pulſari. Sed cum
nullus ex hoc clementie eius intellectus
ꝓpl'is redderet̄: q̄n potius velut ignoran-
tes deū abſq; diuina ꝓuidētia res agi du-
cerent. ⁊ ꝑ hoc eo magis ꝑſiſterent in ma-
lis ſuis. atq; ipi q̄ duces ꝓpl'i videbant̄ et
ꝓncipes: diuini mādati imemores effecti
aduerſū ſeinuicē ꝯtentōibꝫ: zelo: liuore: ſu-
ꝑbia: inimicicijs: atq; odijs inflāmarent̄:
ita vt tyrānidē potius q̄ ſacerdotiū tene-
re ſe crederēt: chriſtiane humilitatis ⁊ ſinceri-
tatis obliti: ſacra myſteria ꝓfanis mētibꝫ
celebrarēt. tūc demū ſm vocē Hieremie
ꝓphe obſcurauit dn̄s in ira filie ſyon: ⁊ de-
iecit de celo gl'iam iſrl'. nec recordatus eſt
ſcabellū pedū ſuorꝝ in die ire ſue. Et ſicut
iterꝝ dicit. Submerſit de9 oēm decorem
iſrl': ⁊ oēs macerias ei9 deſtruxit. Et rurſū
ſic dicit in pſalmis: deſtruxit teſtamētū ſerui
ſui: polluit in tra ſctificatiōe ei9 ꝑ eccl'iarꝝ
ſcȝ ſubuerſionē. ⁊ deſtruxit oēs macerias
ei9. poſuit munitōes ei9 i timorē. diripue-
rūt ꝓplm ei9 oēs q̄ trāſierūt ꝑ viā: ꝓ q̄bꝫ cū-
ctis obprobriū facti ſum9 vicinis nr̄is. ex-
altauit em̄ dexterā inimicorꝝ nr̄orꝝ: ⁊ auer-
tit adiutoriū gladij ſui: ⁊ nō adiuuit nos
in bello: ſȝ ⁊ deſtruxit eū ab emūdatiōe et
thronū ei9 eliſit in terrā. Paucos fec̄ dies
nr̄os ⁊ ſup oīa effudit ſuꝑ nos cōfuſionē

Sūma nāq͂ malor̄ nobis affuit omniū
tunc cū domus orationis ⁊ ecclīe dei vi-
ui ad ſolū deducte ſunt: atq͂ ab ipſis ſub-
uerſe ſunt fundamentis. Diuine vero ſcri-
pture in medio platear̄ igni cremate ſunt
Pro nefas ipſi hec noſtris vidimus ocu-
lis. Sacerdotes dn̄i ⁊ paſtores eccleſiar̄
publice denudatos: inuerecūde ⁊ inbo-
neſte huc atq͂ illuc ab impijs tradi: ita vt
cōpleret̄ ille ſermo ꝓphericus qui ait: effu-
ſa eſt ɔtumelia ſup̄ ꝑncipes: ⁊ ſeduxit eos
in inuio ⁊ nō in via. Sʒ nō eſt noſtrū de-
ſcribere quanta in ſacerdotes dei iniuri-
arū genera collata ſint. Sicut nec illud q̇-
dē noſtrū duximus exponere ſingillatim
quāta ꝑus inter noſtros rabies diſſenſio-
nis exarſerit. Hoc ſolum hiſtorie tradere
licuit: q̄ iuſto dei iudicio ⁊ neceſſaria cor-
reptione diuinā ſenſimus manum. Neq͂
eī̄ refert in mediū ꝓferre: ꝑ quib⁹ vel tur-
bo ꝑſecutionis iniectus eſt: vel quos q̄n-
toſq͂ infidelitatis ꝓcella ſubmerſerit. Sʒ
illa ſola cōmemorabo que vel nos ipſos
dicentes. vel alios edificent audientes.
Propter qđ hinc iā diuinos agones bea-
tiſſimor̄ martyrū breuiter in quantū poſ-
ſumus explicabimus.

De eccleſiar̄ ſubuerſionibus.

Caplm̄. II.

n Onuſdecimus agebatur an-
nus imperij Diocleciani mēſis
marcius: ⁊ dies ſolēnis paſche
īminebat: cum edicta ꝑncipis ꝑ omnē ter-
ram ꝓponebant̄: vt cuncte q̄ vbicūq͂ vſq͂
ſunt eccleſie ad ſolum vſq͂ deſtruerentur.
Scripture ſacre igni exurerent̄. Si quis
inter noſtros alicuius honoris ꝑrogati-
ua muniretur: ſublata hac maneret infa-
mis. ſi quis ſuor̄ ꝑmanſiſſet chriſtianus
libertatē ɔſeq̄ nō poſſet. Hec om̄ia his q̄
ꝑmo aduerſum nos lata ſunt ɔtinebant̄
edictis.

De qualitate perſecutionum.

Caplm̄. III.

p Oſt non multum vero tempis
addunt̄ ⁊ alia. Iubetur vt oēs
qui per loca ſingula eccleſijs ꝑ-
ſunt primo quidem conijciant̄ in vincu-
la: tum deinde omnib⁹ ſupplicijs ſimula-
cris īmolare cogantur. Hinc vero ingēs
ſpectaculū ſacerdotes dei effecti ſūt huic
mūdo ⁊ angelis ⁊ hominib⁹: cū perſecu-
tor̄ crudelitate ad ſupplicia raperentur: ⁊
agones mirandos omnibus deſudarent
Illos aūt qui ⁊ multo plures fuerūt q̄s
metus oppreſſit: ⁊ ante congreſſionem ſo-
lus terror eliſit ꝑterire melius puto. Cete-
ri vero quor̄ mens ꝓmptior ⁊ fides vali-
dior fuit tormēta patiebant̄. Flagris alij
diſcerpebant̄: alij vngulis fodiebant̄: alij
ignitis laminis vrebantur. Ex quib⁹ nō-
nulli quidem fatigati cedebant: alij vſq͂
ad finem patientiā obſeruabant. Ex ipſis
aūt ꝑſecutorib⁹ quidā tanq͂ miſeratione
vſi: adhibebant nōnullos noſtror̄ ad in-
ceſta ſacrificia: ⁊ quaſi ſacrificaſſent con-
clamabant cū non ſacrificaſſent. De alijs
vero cum appropiaſſent q̇dem īmundis
hoſtijs acclamabant ipſi q̄ iā īmolaſſent
⁊ abſcedebant: in eo tantū culpabiles q̄
crimen ſibi obiectum cū ſilentio paterent̄
Alij ſemiuiui ſublati tanq͂ mortui ꝓijcie-
bant̄. Alij pedib⁹ tracti inter eos qui ſa-
crificaſſent deputabant̄. Aliqui ſane ex-
clamabant ingenti voce ⁊ teſtabant̄ ſe nō
ſacrificaſſe: ſed eſſe chriſtianos: tali ſe gau-
dentes cōfeſſione decorari. Nonnulli eti-
am maiori fiducia: neq͂ īmolaſſe ſe: neq͂
vnq͂ īmolaturos eſſe teſtabant̄. Quibus
tm̄ ab aſſiſtentib⁹ militib⁹ ora ɔtinuo atq͂
oculi ɔtundebant̄ vt tacerent: ⁊ violenter
expellebant̄ tanq͂ acquieuiſſent. Tantuʒ
erant impijs ſtudij: vt ꝓpoſitū ſuum vide-
rent̄ impleſſe. Sed nō aduerſum beatos
martyres impune h̄ facere licebat. Quor̄
patientie ⁊ magnanimitatis virtutem: q͂-
uis nullus digne ꝓferat ſermo: tm̄ ꝑ medi-
ocritate virium noſtrarū que poſſumus
enarrabimus.

De martyrib⁹. Caplm̄. IIII.

l Egitur ꝑmo oīm q̄m ſicut dixi-
mus ignis huius exordiū inter
ſolos militares parua ſcintilla
ɔflauerat: cum delegerent ſi q̄ eſſent inter
milites xp̄iani: vt aut īmolādū ſibi ſcirēt:
aut militiā pariter vitāq͂ ponendā: plu-
rimi ex ipſis militiā ꝑ fide chriſti: pauce eti-
am aīas poſuere. Cū vero inde flāma ini-
tiū initiū tota ꝑ ꝑpl̄os ⁊ ſacerdotes exag-
geraſſet incendia: poſſibile non eſt nūero

compꝛehendi quanti quotidie pene per
ſingulas quaſqꝫ vꝛbes ⁊ ꝓuincias marty
res efficiebantur.

De his qui apud Nicomediam paſſi
ſunt. Capl̄m. V.

e Tenim apud Nicomediã vir
quidam de nobilibꝫ honoꝛe et
dignitate ſecl'i illuſtris: ſimul vt
vidit aduerſuꝫ cultoꝛes dei in foꝛo crude
lia edicta pendere: caloꝛe nimio fidei igni
tus publice ꝑpl'o inſpectante iniecta ma-
nu libꝝ inique legis detrahit: ac minuta-
tim diſcerpit: auguſto in eadẽ vꝛbe ſimul
cum ceſare conſtituto. Ad quos cum re-
latum eſſet religioſi ⁊ illuſtris viri factum
continuo omni in eũ crudelitatis genere
deſeuientes: ne hoc quidem ſolum effice-
re quiuerũt: vt eum meſtũ aliquis vide-
ret in penis: ſed leto atqꝫ hilari vultu: cũ
iam viſcera in ſupplicijs defeciſſent: ſpiri-
tus tamen letabatur in vultu. Ex quo toꝛ
toꝛes ſui grauius cruciabant̃ q̄ oĩa ſuppli
cioꝝ genera cõſumebant in eũ: quẽ ne tri-
ſtẽ quidem ex his reddere poterant.

De his qui in domibꝫ regum erant.
Capl̄m. VI.

p Oſt hunc ad vnũ ex Dorothei
ſodalibus qui in cubiculo re-
gis erãt: quiqꝫ ſꝑ in affectu ha-
biti fuerant liberoꝝ: intentionis transfert̃
inſania. Etenĩ cum de imenſis ſupꝛa me-
morati martyris ſupplicijs liberius cau-
ſaretur: educi ipſe iubet̃ in mediũ: atqꝫ imo
lare compellitur: abnuens imperatur ap
pendi: ⁊ flagris toto coꝛpoꝛe laniari: vi-
delicet vt doloꝛis neceſſitate faceret q̄d ꝑ
cipiebatur inuitus. At ille cum maneret
imobilis: viſceribus iam pelle nudatis:
iubetur aceto ac ſale perfundi. Cũqꝫ etiã
h̄ toꝛmenti genus cõſtanter ac foꝛtiter to-
leraſſet: craticula pꝛunis ſubſtrata poni
iubetur in medio: ibiqꝫ quod reliquũ fue
rat in verberibꝫ abſumpti coꝛpoꝛis ſuper
poni: ⁊ non ad ſubitũ: ſꝫ ſenſim paulatim
qꝫ ſuccendi: quo ſcꝫ pena pꝛotelaretur in
longum. Cũqꝫ miniſtri ſcelerum hinc mo
do coꝛpus modo inde verſantes: ꝑ mem
bꝛa ſingula penas inciperent: ⁊ ſupplicia
renouarent: ſperantes ab eo elicere ſe poſ
ſe cõſenſum. Ille firmus in fide: ⁊ ouans
in ſpe: cõſumptis iam ⁊ igne reſolutis car
nibus ſuis: vltimũ ſpiritum in fide letus
exalat. Tali Petrus (hoc enim ei nomen
eſt) martyrio decoꝛatus, vere Petri exti-
tit ⁊ fidei heres ⁊ noĩs. Huius inſtitutoꝛ
in diſciplina: ⁊ magiſter in officijs que in
tra palacium exhibebãt Dorotheus erat
cubiculi regij pꝛepoſitus habens ſecum
officio: fide: ⁊ magnanimitate parẽ Goꝛ
gonium. Quoꝝ inſtitutionibus optimis
omnes pene cubiculi miniſtri in fide dei
vigilanter ⁊ libere perſiſtebant. Doꝛothe
us igitur ⁊ Goꝛgonius cũ Petrum tam
crudelibus viderent: atqꝫ imanibus ſup
plicijs cruciari cõſtanter ⁊ libere: cur aũt
imperatoꝛ punis in Petro mentis ſente-
tentiam, que in nobis omnibus viget?
Ut quid in illo crimen ducitur: quod a
nobis omnibus confitetur? Hec nobis
fides: hic cultus: ⁊ vnanimis eadẽqꝫ ſen-
tentia. quos ille cum in medium nihilo-
minus venire iuſſiſſet: ⁊ ſimilibus penis
aut peioꝛibus ſupplicijs affectos: ad vlti-
mũ laqueo appenſos necari iuſſit. Tunc
⁊ Anthimus ipſius vꝛbis epiſcopus in
dñi ieſu chꝛiſti confeſſione ꝑdurans: mar
tyrij gloꝛiam capitis obtruncatione ſuſce
pit. Hunc autem tanq̄ꝫ vere bonum pa-
ſtoꝛem viam martyrij ꝑeuntem: vniuerſa
pene gregis ſui multitudo ꝓſequitur. Ac
cidit nãqꝫ apd̄ Nicomediã in ipſis diebꝫ
partem aliquam palacij incendio confla
grari. Hoc imperatoꝛ a noſtris factũ fal
ſa ſuſpitione ꝑſumpſit. Ex quo ineſtima-
bili furoꝛe ſuccenſus: iubet om̄s noſtros
aceruatim collectos: alios quidẽ gladio
obtruncari: alios ignibus conflagrari.
Sed in illis ꝑ diuinam gratiã maioꝛ fi
dei ignis ardebat. Deniqꝫ cum aſſiſtentes
miniſtri interrogarent ſingulos: ſi qui foꝛ
te ſacrificaturi vellent dimitti: tam viri q̄ꝫ
mulieres ne interrogari quidem ſe patie-
bantur: ſed vltro vel flammis irruere: vel
cedẽtibus gladijs certatim obiectare cer
uices. Cũqꝫ iam illis ſpectatoꝛibus ipſis
nimietas crudelitatis hoꝛreſceret: ⁊ mini
ſtri ſcelerum partem populi nauiculis in
ſectam: in mediũ pelagi abducunt: ibiqꝫ
in ſententia fidei perſiſtentes ꝑcipitabãt
in ꝓfundum. Interim vero apud eos ra-

bies crudelitatẜ exarſit: vt regios pueros
martyres effectos: cū ſm humanitatis oꝛ
dinem fuiſſent ſepulture mādati: effode-
rent denuo: ⁊ corpora coꝝ ꝓijcerēt in ma
re: hoc dicentes: ne forte dij efficiant chꝛi
ſtianoꝝ. Et illi qui deos adorare nolunt:
ſuos noſtros incipiant adorare. Putāt
enī ꝙ diuinus apud nos honoꝛ martyri-
bus deferatur. Cum hec apud Nicome-
diam gererentur: vbi cruentus ⁊ ferox au
ctoꝛ ipſe crudelitatis pioꝝ carnibus inhi-
abat: haut ſegnius etiā apud Meletenen
ꝓuinciam Syriamqȝ omnes eccleſiarū
ꝓncipes carceribus recrudi: ⁊ in vincula
conijci edictis ꝓncipalibus vrgebantur:
ſimulqȝ cum his ex plebe viri ⁊ mulieres
nobileſqȝ ⁊ ignobiles rapiebant. ⁊ fiebat
vbiqȝ ſpeculum miſerabile ac fedū. Su
bito namqȝ inueniebat in vrbe ſilentium: in
carceribus conſtipatio: in vrbe per plate-
as homo nullus: in carceribus vacuus
locus nullus: vt nō tam rei ad ergaſculū
duci: ꝗ̄ȝ ciuitas tota migraſſe videret ad
carcerem. Cathene que homicidis: adul-
teris: fenerarijs: ⁊ ſepulchꝛoꝝ violatoꝛib9
fuerant fabꝛicate: nunc epiſcopoꝝ ⁊ pſby
teroꝝ diaconoꝛūqȝ ⁊ lectoꝝ: atqȝ omniū
religioſoꝝ hominū colla conſtringūt: ita
vt crimiuoſis nec vincula ſupereſſent: nec
locus ergaſculi reſideret. Uerum cum ꝑ-
ueniſſet ad ꝓncipem eſtuare carceres: ⁊ ꝑ
innocentiū penas locum deeſſe crimino
ſis: noua rurſum decreta mittunt: vt ex
his qui concluſi erant ſi q̇ vellet imolare
liber abſcederet: qui vero abnueret diuer
ſis penaꝝ generib9 interiret.

De Egyptijs q̇ apud Fenicē paſſi ſūt. Capitulum. VII.

t

Um iam quante ꝑ ſingulas ꝓ-
uincias multitudines martyꝝ:
⁊ ꝓcipue i affrice ac mauritanie
Thebaidis quoqȝ atqȝ Egypti regionib9
extiterint: numero compꝛehendere quis va
leat? Sed ne illoꝛum quidem quoꝝ ago
nes apud paleſtinā: vel Tirū q̄ eſt vrbs
maxima Fenicis: pſentes inſpeximus vt
dignum eſt memoꝛare ſufficimus. Tan-
ta etenī ab eis virtute pſeuerantie aduer-
ſum illata ſupplicia ꝓ pietate certatum eſt
vt niſi quis pꝛius dn̄o ⁊ ſaluatoꝛi noſtro
credat dicenti. Quia ecce ego vobiſcum
ſum omnib9 diebus vſqȝ ad ꝯſūmationē
ſeculi: ⁊ eius virtutem martyrib9 ſciat eſſe
pſentem: rebus geſtis deroget fidem. At
nos vt dixi nō audita ſed oculis noſtris
inſpecta narramus. Exquirebant diuer-
ſa toꝛmentoꝝ genera ſibijnuicē ſucceden
tia. Flagris pꝛimo per omne coꝛpus dei
martyres carpebant. Poſt hec tradeban
tur ad beſtias. adhibebant leones. vrſi.
pardi. atqȝ omne feraꝝ genus. apꝛi quoqȝ
ſed ⁊ thauri: quibus ferro ⁊ igni feritas
addebatur. Preparabant hec omnia ad-
uerſus cultores dei: ⁊ omnis contra eos
hominū beſtiarumqȝ ⁊ elementoꝝ crude-
litas armabat. Ad hoc di cultores denu
dati ſtatiunt in medio arene loco. Addi
tur adhuc arte intra caueas beſtijs furoꝛ:
⁊ ita ſeuioꝛes ſemetipſis effecte ꝓruūt clau
ſtris. replent ſubito ſtadiū: circundant ec-
cleſiam martyrū in medio ſitam. circūeūt
ſepius ⁊ obluſtrant: ⁊ diuine virtutis ad-
eſſe eis cuſtodiam ſentientes ꝓcul ab eoꝝ
coꝛpoꝛibus abſcedūt. Sed ilico furoꝛ q̇
repꝛimebat in beluis tranſit in homines.
Nemo pſentem dei virtutem: nemo diui
nū pijs adeſſe ſentit auxilium: ſed mittunt
quibus hoc artis eſt inſtigare beſtias ad
uerſum eos quos diuina dextera defende
bat. Uerum ille: vt oſtenderet omnibus
nō feritatem deeſſe beſtijs: ſed diuinā dei
cultoꝛibus adeſſe cuſtodiam: illos ipſos
qui ad inſtigandum mittunt incredibili
velocitate diſcerpūt. Et cum iam nullus
ex huiuſmodi artificibus auderet accede-
re: iubentur ipſi ſancti martyres cōmotis
manibus ⁊ velut ꝓuocātibus incitare ad
uerſum ſe beluas. Sed ne ſic quidē pati
aliquid poterant. Uerū ⁊ ſi forte aliqua
fuiſſet ex beluis concitata: cum ꝑueniſſet
ad pꝛimū: ꝓtinus in ſemetipſam conuerſa
repedabat. Tūc vero ſtupoꝛ ingens ⁊ pa
uoꝛ omnes qui in ſpectaculis conſidebāt
inuaſerat: videntes homines nudos in q̄
bus plurimi ꝓme adhuc etatis in medio
tot ac tantarum poſitos ferarum: intrepi
dos omnes ⁊ impauidos: extenſis ad ce-
lum palmis ⁊ oculis ac mente totos cum
deo: non ſolum nihil curare terrena: verū

nec carnem quidem ſuam magnipendere
⁊ ipſis iudicibus pauore trementibus: re
os leto ⁊ hilari vultu in medio perſiſtere
beſtiarum. Sed o dure ⁊ impie mortaliũ
mentes? Beſtiarũ feritas dei virtute mã-
ſueſcit: humana vero rabies nec ferarum
miteſcit exemplis. Sꝫ temptatur adhuc ab
hominibus deus. Iubentur alij vere crimi
noſi beſtijs ſubigi. Qui tamen ilico vt ap
paruerũt alius a leone: alius a pardo: ab
vrſis alius exeſus: aut a thauro in aera di
ſperſus eſt. Et ita omnes intra momentũ
temporis pereunt. Sed ne ſic quidem in
citate beſtie cultoribus dei aliquid mole-
ſtie generabant, diuino ſpiritu eos velut
muris validiſſimis ambiente. Uerax nã
qꝫ ille eſt qui dixerat: vbi fuerint ex vobis
duo vel tres: ibi ero in medio eorꝫ. Cum
ergo nec ſic quidem aliquid egiſſet huma
na ſeuicia: iubentur mutari fere: ⁊ ablatis
prioribus alie rurſum dimitti. Que cum
⁊ ipſe ſimiliter vt priores nihil triſte dei cul
toribus intuliſſent: amotis etiaꝫ hijs ſeui
ores feris martyribus homines mittunt
qui ſoli poſſent imanitate beluas: crude-
litate feras: atrocitate beſtias ſuperare.
Gladijs igitur peragũt quod beſtijs ne-
quiuerunt. Et vt in omnibꝰ ſe oſtenderẽt
beluis eſſe nequiores: ꝓhibebant etiam
cadauera mandari terre: ſed iubebãt flu-
ctibus dari. Hec apud Tirum venerãdi
martyres qui ad illam vrbem de Egypti
partibus venerãt mirifico certamine de-
ſudarunt.

De ipſa Egypto.

Capitulum. VIII.

In ſua vero ꝓuincia apud egy-
ptum innũerabiles alij nõ infe
riori gloria tam viri qꝫ femine:
ſed ⁊ pueri ac ſenes ꝓ fide dñi noſtri ieſu
chriſti pſentem vitam paruipendentes:
future glorie beatitudinẽ queſiuere. Qui
dam ex ipſis poſt verbera: poſt vngulas
poſt flagella: aliosqꝫ diuerſi generis hor-
ribiles cruciatꝰ: flãmis traditi ſunt. alij in
mare pcipitati. nõnulli etiam capite ceſi:
ita vt ſponte ceruices ſuas ſecuribus da-
rent. nõnulli inedia conſumpti. alij pati-
bulis affixi: in quibus quidam more per
uerſo capite deorſum preſſi ſunt: pedibꝰ
in ſublime ſublatis.

De Thebaide. Capitulum. IX.

Apud Thebaidam vero omnẽ
narrationẽ ſuperat agitata cru-
delitas: ꝓ vngulis teſtas ficti-
lium vaſculorꝫ adhibebant tortores: qui
bus omne corpus eo vſqꝫ lacerabant: do
nec totam carnis raderent cutem. Mu-
lieres quoqꝫ nudas: ita vt ne pudenda q̃
dem contegerent: arte quadam compo-
ſitis machinis vno pede in excelſum ſu-
ſpenſas: ⁊ capite in terram demiſſas: in-
digniſſimo ſpectaculo expoſitas pendere
ꝑ diem continuũ ſinebant. Alias ſicubi
vicine ſibi due arbores inueniebant: vi q̃
dam ab vtraqꝫ inflexis contra ſeinuicem
ramis: eiſqꝫ ſingulis ſingulos pedes mar
tyris obligantes: ſubito ramos quos vi
inflexerant relaxabant: Qui cum ad ſituꝫ
ſuum naturali impetu referrent: diſcerptꝭ
diſſecatiſqꝫ viſceribus: auulſa ſecum mẽ-
bra rapiebant. Et hoc nõ paucis aliqui-
bus diebus aut paruo tempe: ſed per an-
nos aliquot cotidie: quando minimũ de-
cem: interdum autẽ ⁊ centum in vna die
viri vel mulieres. ſed ⁊ paruuli ſupdictis
p diuerſis generibus trucidabant. Uerum
⁊ nosipſi ꝑ idem tempus cum in egypti ꝑ
tibus iter ageremus: oculis noſtris inſpe
ximus: vt ſedenti ꝓ tribunalibus ſeuiſſi-
mo pſidi offerrentur innumeri fideliũ po
puli: quos ille ſingulos per ordinem con
feſſos ſe chriſtianos capite plecti iubebat
Cũqꝫ hij certatim ſe ⁊ ſponte gladio ſub-
ijcerent confeſſione pmiſſa: ille inhuma-
nus ⁊ crudelis: nec multitudinis contem
platione: nec virtutis eorꝫ magnanimita
te ꝑmotus duci nihilominus omẽs ⁊ ce
di capite iubet. Egrediuntur cuncti pariter
ad contiguũ menibus campũ: nõ carnifi
cum nexibus tracti: ſed fidei vinculis col
ligati. Nemo defuit cũ nemo ſe ſeruaret:
ſponte omnes imo ⁊ alter alterum pueni
entes: ceruices cedentibus obiectabant.
defecerunt carnificum manus: ⁊ ſuccedẽ-
tes ſibi inuicem fatigati ſunt. Hebetata
eſt acies gladij. videbam feſſos reſidere
carnifices: vires reſumere: animos repa-
rare: mutare gladios: diem quoqꝫ ipſum
nõ ſufficere ad penam. Nullus tamen ex

omnibꝫ nec puulus q̄dē īfans deterreri potuit a morte. Sed hoc ſolū ſinguli pauescebant: ne forte dū ꝓperiꝫ ſol vergens clauderet diem: ſeparatus a cōſortio martyrū remaneret. Sic ꝯfidentia fidei conſtanter ⁊ fortiter cum leticia ⁊ exultatione mortē p̄ſentem velut eterne vite p̄ncipia rapiebant. Deniq̄ dū p̄ores quiq̄ iugularent̄: reliqui nō deſidie aut torpori animos indulgebant: ſed pſallentes ⁊ hymnos deo canentes: locū quiſq̄ ſui martyrij expectabat: vt hec agentes etiam extremos ſpiritus in dei laudibꝫ exalarent.

De Filea martyre.

Capl'm. X.

Vere mirabilis ⁊ om̄i veneratione dignus grex ille beatorū: turma virorū fortium: corona ſplendoris glorie chriſti. Hanc ſane coronam p̄cioſior oīm lapis ⁊ gēma nobilior Fileas adornabat. Hanc turmam p̄ibat ductor illuſtrior, hunc gregem paſtor nobilior decorabat. Huius Filee martyris paſſionē apud Gregorium hiſtorijs egregie conſcriptā recognoui, atq̄ mirabiliter eum apud impios: de diuina religione nimiū diſputaſſe: vt ⁊ necē Socratis philoſophi quā apud athenas ꝓ veritate tulerit in teſtimoniū illis ꝓtuliſſet. Fileas huic nomen eſt: qui erat ep̄s vrbis illius appellat̄ Thimnis. Hic nobilitatē primi generis ſ̄m animi ꝟtutē de celeſtibꝫ trahebat: de terrenis vero q̄ntū ad ſeculū pertinet: p̄mus ī romana republica fuerat honoribus functus: eruditione quoq̄ liberalium litterarū ⁊ omnibus que ad animi virtutē ꝑtinent exercitijs apprime erudit⁹: nouiſſimā hāc que prior eſt oīm ſ̄m dñi phiam ita ſuſcepit: vt om̄es q̄ p̄ceſſerant anteiret. Cūq̄ plīmos ꝓpinquos ⁊ ꝯſanguineos nobiles viros in eadē vrbe haberet: frequenter ad p̄ſidē ducebat̄: eiuſq̄ monitis vt acquieſceret tot ⁊ tantis ꝓpinquis exorantibꝫ reſpectuꝫ habere vxoris ⁊ ꝯtemplationem ſuadebat̄ ſuſcipere liberoꝝ: neq̄ cepta p̄ſumptione perſiſtere. Ille velut ſi ſaxo imobili vnda allideret̄ garrientiū dicta reſpuere: animū ad celū tendere: deum in oculis habere: parētes ⁊ ꝓpinquos ſanctos martyres ⁊ ap̄los duce re. Aderat tunc quidaꝫ vir agens turmā militum romanoꝝ: Philoromus nomine. Qui cū videret Fileam lachrymis ꝓpinquoꝝ: ⁊ p̄ſidis calliditate fatigari: nec tā̄ flecti aut infringi vllaten⁹ poſſe exclamabat. Quid inaniter ⁊ ſuꝑfluo cōſtantiam viri tēptatis: Quid eū qui fidem deo ſeruat infidelem vultis efficere: Quid eum cogitis negare deū: vt hominibꝫ acquieſcat: Non videtis ꝙ aures eius verba veſtra nō audiūt: ꝙ oculi ei⁹ veſtras lachrymas nō vident: Quō p̄ōt terrenis lachrymis flecti: cuius oculi celeſtē gl'iam aſpiciunt ⁊ ꝯtuent̄: Poſt hec dicta cunctorū ira ī Philoromū verſa: vnā eādēq̄ cū eo cū Filea ſubire ſententiam poſcūt. Quibus libenter annuens index: vtrūq̄ plecti capite iubet. Verū qm̄ Filee fecimus mentiōem: ⁊ ingenij atq̄ eruditionis eius ſtudium p̄dicauimus: nō videtur abſurduꝫ ſi aliqua ex opuſculis eius in quibus de martyrū paſſionibꝫ mēorat hiſtorie huic que ad rem videlicet ꝑtinent inſeramus. Scribens igit̄ ad Thimnitas idem Fileas: poſt aliquāta hec refert. Hoꝝ vero nobis bonoꝝ exempla p̄buerūt beati martyres: qui ſimul vna nobiſcū in agonibꝫ perdurantes: ſ̄m ꝙ ex diuinis ſcripturis fuerant inſtituti: oculū mentis ſue in deo habentes defixū: mortem ꝓ pietate abſq̄ trepidatione cupiebāt. Indeſinent̄ etem̄ ꝯſiderabant dñm noſtrū ieſum chriſtum ꝓpter nos hoīem factum hec nos docuiſſe, vt vſq̄ ad mortem obluctemur aduerſum peccatum. Siquidē ipſe nō rapinaꝫ arbitratus ſit eſſe ſe equalē deo: ſed ſemet ip̄m exinaniuit formā ſerui accipiēs: ⁊ habitu repertus vt hō: hūiliauit ſemetip̄m vſq̄ ad mortem: mortē aūt crucis. Cuius exemplū ſecuti beati martyres om̄s cruciatus ⁊ penas ſuſceperūt: ne fidei ſue cōſcientiam macularent: qm̄ quidē perfecta in eis charitas foras eijciebat timorem. Quoꝝ ſi velim tolerantie enumerare virtutes: ⁊ exponere robur cōſtantie: nec mihi copia tāta ſermonis eſt: nec puto alijs niſi his ſolis qui oculis ſuis intuebant̄ q̄ geſta ſunt videri credibilia. Erant enī expoſiti om̄ibꝫ volentibꝫ ꝓ libidine inferre ſupplicia, ⁊ ſi quod aliquis ꝑ ocium exco

gitans nouũ genus ſupplicij̄ detuliſſet li-
cebat inferre. Uerberabant ergo alij fu-
ſtibus: alij virgis: flagris quoqꝫ alij: non
nulli loris diſtricti: vel funib appenſi. Et
erat ſtudiũ ꝑ ſingulos pene nouũ genus
inuenire ſupplicij. Poſt tergũ alij vinctis
manib appendebant: ⁊ trocleis diſtenti:
membratim diuellebant. Jam vero vn-
gulis exarari vetus ⁊ leue ducebat. Q̄d
⁊ ſi forte genus ſupplicij cuiq̄ꝫ fuiſſet ad-
hibitũ: nō vt latronib ⁊ homicidis ſolet
tm̄ latera fodiebant: ſed ⁊ venter ⁊ femo-
ra ac tibie: ⁊ vſqꝫ ad vngues vngula ꝑue
niebant. Sed ne facies q̇dẽ ac vultus ⁊
frons a tormẽtis remanebat imunis. Ad-
debat ⁊ h̄ ſuꝑ omnia vt poſteaq̄ꝫ fuiſſent
humana corpa abſqꝫ om̄i humanitate la-
niata expoſita in publico ⁊ nudata: nō ſo-
lum veſte ſꝫ etiam cute: crudele cunctis p̄-
tereuntib ſpectaculũ fierent. Quoſdā co-
lumnis diſtrictos ⁊ poſt tergũ diſtortis
brachijs vinctos delinquebant. Jam ve-
ro hij qui ante p̄ſidem ſuſpendebant: nō
id ſolum tempis quo ab eo vel diſcutie-
bant vel cruciabant: ſed totum pene diē
cum alij actus agerentur in eculeis exige-
bant: ſi forte aliqui ex his perſiſtentes iu-
gis pene continuatione a propoſiti firmi-
tate deciderent. Tanta vero in his crude
litas erat: ⁊ intantũ ab eis om̄is penitus
humanitatis ſenſus aufugerat: vt poſtea
q̄ꝫ om̄e corpus vel tormentis vel verberi
bus fuiſſet abſumptũ: trahi vnduꝫ pedi-
bus rurſum iuberetur ad carcerem: atqꝫ
ibi cippo neruo pedibus concluſis: recen
tibus adhuc terga vulneribus reijcerent
in ſolum: teſtarum fragmentis ſubſtratũ.
Interea q̄ꝫplurimi vſqꝫ ad mortem ꝯſtan
ter ⁊ fortiter perdurantes: inuentorib ſce
lerum inaniter inuentate crudelitatis pu-
dorē nō minimũ conferebant. Alij vero
recepta corporis ſanitate ad reparandos
denuo agones diſpenſatores penarꝫ ſpō
te ꝓuocabāt. Quos illi erubeſcentes rur-
ſum ad tormenta reuocare: ipa corꝫ auda
cia perterriti capite eos cedi iubebant.
Iſte ſũt veri in dō philoſophi beati mar
tyris Filee voces: quas in vinculis poſi-
tus ⁊ in carcerē retruſus cōmiſſe ſibi ec-
cleſie ſcribebat. quibus vna ſecuꝫ ſocios
eos martyrum ⁊ conſortes celeſtium face
ret coronatorꝫ.

De quadam ciuitate apud Frigiā ꝓ
chriſti noīe tota coronata.

Caplm̄. XI.

Jam vero illud quod apud Fri-
giam geſtum eſt quis audeat p̄-
terire: in quo ⁊ cōmunia huma
nitatis: ⁊ ꝓpria romani regni iura viola-
ta ſunt: vbi vrbem quandam chriſtianorꝫ
ciuiũ in qua cum ⁊ populus omnis ⁊ ho
norati viri ⁊ curatorꝫ ac magiſtratus chri-
ſtianos ſe eē: nec acquieſcere ad ſacrifican
dum faterentur circũdari militibus iube
rent: cunctoſqꝫ ſimul cum mulieribus vi-
ros: cum paruulis ſenes: cum ciuibus ci-
uitatem: iniecto igne cōcremari: ita vt nul
lus penitus ex illa vrbe: etiam cum optio
volentibus daretur abſcederet. Et hoc in
ciues perpetratum eſt: quod ſi in hoſtes
egiſſet notam crudelitatis habuiſſet. Ue-
rū beati huius numeroſiq̄ꝫ martyrij pari-
ter ab vniuerſa vrbe ſuſcepti: auctor ⁊ dux
extitit vir pietate ⁊ religione atqꝫ omni be-
nignitate. clarus Adauctus noīe: patria
⁊ genere italus honoribus palatij ꝑ gra-
dus ſingulos vſqꝫ ad officiorꝫ magiſteriũ
perfunctus. Rationes quoqꝫ ꝑ illud tē-
pus ſummarũ ꝑtium adminiſtrans in ſu-
pradicta vrbe degebat. Cuius in confeſ-
ſione chriſti conſtantiam omnis ꝓplus ſe
cutus: boni ducis exemplo ſummarꝫ vere
ꝑtium ꝑ martyriũ conſecutus eſt palmā.
Sꝫ vnde ſufficimus ꝓpria vniuſcuiuſqꝫ
martyris ꝑ ſingulos enumerare ſupplicia
Quis eñ poſſit vel illa repetere: quibus
apud Arabiam ſancti martyres ſecuri-
bus ceſi ſunt? Aut quō quis referat que
in cappadocia geſta ſunt: vbi crura frangi
dei cultoribus iubebantur? Quis meſo-
potamie referat cruciat⁹: vbi chriſtianos
ſuini tergoris more ſingulis manibus pe
dibuſqꝫ ſuſpenſos: amariſſimo fumo ſub
ter ingeſto indignis cruciatib enecabāt?
Alios ꝟo lento igne ꝓpe adhibito tormē
tis longioribus abſumebant.

De his que apud Alexandriam ⁊ An
tiochiam geſta ſunt.

Caplm̄. XII.

I Lla autē quō replicē que apud
alexandriam geſta etiam veterꝝ
poetarū fabulas vincunt? vbi
obtruncatis auribus: atq; in honeſto vul
nere naribꝫ: manuū quoq; ceterorūq; mē
broꝝ ſimilitatibus amputatis: truncū ab-
ire ſinebant deriſum. Apud antiochiam
vero quō recordabor craticulas prunis
impoſitas: quibus chriſtiani ſuperpoſiti
torrebant? Sed inter hec nobiliū duorꝝ
iuuenū factum memorabile ſilere equū
nō puto. Qui cū cōphenſi ſimulachris
īmolare cogerentur aiūt. Ducite nos ad
aras. Et cum fuiſſent adducti: manus ſu
as ardenti igni ſupponentes: ſi ſubtraxe
rimus inquiūt ſacrificaſſe nos credite. Et
quo ad vſq; caro oīs in ignem deflueret
īmobiliter ꝑdurarūt. Alij cum ad ſacrifi
candū quererent: ſacrilegam pollutionē
vitantes vitam precipitio finierunt: mi-
nore quidem tolerantie fiducia: ſed ꝯſer-
uande fidei maiore cautela. In quibꝫ am
mirabilis quedam ꝛ veneranda femina:
pulchritudine pariter ꝛ pudicicia formo
ſa: genere nobilis ꝛ copioſa facultatibus
Cui erant due filie virgines honeſte ſatis
ꝛ ad materne pudicicie regulam nutrite:
ſpecie ſimul ꝛ moribꝫ emula ſibi ꝓbitate
certātes: quas religioſa mater ſꝫm ꝓceptū
diuinū in timore dñi educauerat. Sed ꝓ
his que ſupradiximus vel vanite vel in-
ſtitutionū bonis: prauorꝝ hoīm multa er
ga virgines: earūq; matrem contentio ex-
agitabat: ꝛ ſummo ſtudio ſūmaq; vi per-
quirebant. Cūq; declinandi turbinis gra
tia ſui abſentiā ꝓcuraſſent: agitur oīm in
tentione vt earꝝ ꝑſentia fieret. miſſi in hoc
ipm milites: reptas eas venire antiochiā
cogunt. Sed cū ꝑurgentibus militibus:
vehiculo impoſite iter agerent: talibꝫ reli
gioſa ꝛ pudica mater ad filias vtit̄ ꝟbis.
Scitis dulciſſime mihi filie: quō vos
in diſciplina dei educauerim. ſcitis q̄ a
paruulis deus vobis pater: deꝰ nutritor:
deus inſtitutor extiterit ꝛ q̄ pudicicie ꝛ ca
ſtitatis bonum ita mecum pariter dilexi-
ſtis: vt nec oculus quidem veſter vnq̄ ſi
cut vobis conſcia ſum: laſciuo fuerit ma-
culatus aſpectu. Quid igitur nunc agi-
mus? Videtis q̄ iſta omnis vis aut a
deo nos ſtudet: aut a pudicicia ſeparare.
Proſtituent ergo publicis lupanaribus
mēbra: que aer pene ipſe publicus habuit
incognita? Ne queſo filie: quia nec tā ꝑ-
ua nobis in deo fides eſt vt mortē ꝑtime-
ſcamus: nec tam deſpecta pudicicia vt vi-
uere etiā cū turpitudine cupiamus. Quin
potius ſi placet quod in omnibꝫ tenetis.
etiam in hoc ſequimini matris exemplū.
Preueniamus impuras carnificum ma-
nus: ꝛ impudicorꝝ ꝑripiamus incurſus:
mūdūq; hunc qui nos ad impuram ꝛ im-
pudicam compellit ac ꝑtrahit vitam: pu-
ra ꝛ pudica morte damnemus. Cūq; tali
bus exhortationibꝫ filias ad ſimile ꝓpo-
ſitū videret accenſas: ad fluuiū quendā
in itinere poſitū venerūt. Vbi cū ſe hūa-
ne neceſſitatis cauſa deſcendiſſe ſimulaſ-
ſent: ꝛ paululū cuſtodes cogente natura-
li reuerentia ſe ceſſiſſent: adductis diligē-
tius hincinde veſtibꝫ: mediis ſe fluuij ra-
pidis iniecerūt fluentis. Sed ꝛ alie due
virgines ꝑ oīa inſignes ſorores: genere
nobiles: vita mirabiles: ꝑme adhuc eta-
tis: ſpecie pulchre ſatis: ſed aīa pulchrio-
res: ornate moribꝫ magis q̄ monilibꝫ: ſtu
dijs apprime ꝓbabiles: nō ferentes viola
ri publicis edictis ac legibꝫ caſtitatē: ma-
rinis ſe fluctibꝫ demerſere.

De his que in Frigia apud pontū ge-
ſta ſunt: alijs quoq; diuerſis viroꝝ ac mu
lierum paſſionibus.

Capitm. XIII.

h Ec apud antiochiā. In regio
nibꝫ vero ponti crudeliora ge-
rebant. harundines acute qui-
buſdam ſub vnguibꝫ digitorꝝ infigebant
alijs plumbū igni liquefactum ex dorſo
defuſum vſq; ad loca pudenda quibꝫ na
turalis egeſtio ꝓcurari ſolet infundebat.
Feminis quoq; erei candentis fuſtes abſq;
vllo hūanitatis: miſerationiſq; reſpectu in
gerebant ꝑ pudenda viſcerꝝ: ꝛ naturaliū
ſecreta membrorꝝ. Sed quid faciam? qm̄
appellationes ipſe mihi in admiſſis facino
ribꝫ deſunt: ꝛ geſtorꝝ ſcelerꝝ nec vocabula
quibꝫ enūerari queant inueniri pñt. Suſtinebāt
tñ oīa fortiſſimi ꝛ piiſſimi martyres: cū
optimi ꝛ ꝑclari iudices in eo ſolo ſapiam
ſuā oībꝫ futurā in admiratione cenſeret:

ſi aliquod noue crudelitatis ſupplicii: nouiq; generis inueniſſent. Sʒ cũ aliqñ iã nõ rõne aut hũanitate: crudelitatis tñ nimietate ſaciati: reſpicere ad īmanitatē ſceleris ſui cepiſſent: deſolatas vrbes ciuib9q; optimis: rura nudata cultorib9: orbatos filijs patres: ⁊ parētes liberis: ad clementiam ſe humanitateq; ↄuertūt: edictūq; ꝑncipale ꝓponūt: qm̄ fas nõ eſſet tot ciues in quib9 fidei ſue eſſet obſtinata ꝑſuaſio morti tradere: placere de reliquo vt h̄ genus hoīm nequaq; ſubiret interitū. Omnes tñ qui hanc ſpeciem ↄfeſſionis tenerent: dextris oculis ferro effoſſis: eiſdeq; cauterio adustis: ſiniſtro antē poplite nihilomin9 cauterio debilitato: ꝑ ſingulas quaſq; ꝓuincias in eris ferriq; metalla: vel operis vel pene gratia deportandos. Hec fuit clementia ꝓncipalis qua optimis ciuib9 conſultum eſt. Sed illi quidē ſuis vt videbāť vel moribus vel vicijs agebant: iuſtis vero ⁊ ſanctis viris corone virtutis ⁊ patientie parabanť a dño ⁊ ſaluatore noſtro: ꝑ hoc vel explorante fidem credentium ſibi: vel merita remunerante. Sed ſicut oĩs ꝑ ſingulos enũerare nõ ſolũ difficile: ſed ⁊ impoſſibile eſt q̃ tunc in paſſionib9 carnis ſue deo gl'iam dederunt: ita oĩs penitus omittere ⁊ ne paucoꝝ quidē noĩatim facere mentionē ſatis videť ingratũ. Paucos vero mēorabimus: ⁊ maxime eccleſiaꝝ ꝓncipes ꝑ loca ſua ſingulos martyrij gl'ia coronatos.

De prepoſitis eccleſiarum.

Caplm. XIIII.

PRimus nobis in mēorijs prioꝝ fulgens in regno chriſti martyr ſcribať Anthimus Nicomedie eps: capite ceſus. poſt hūc vita ⁊ ſtudijs ſemꝑ martyr Lucianus pſbyter antiochēnus: ſed nunc apud nicomediā chriſti regnū rebus geſtiſq; ꝑdicans. Apud thirū ꝓo nobiliſſim9 in martyrib9: ⁊ a ꝓma etate in chriſti inſtitutionib9 enutritus: tyrãnio eiuſdē vrbis eps Zenobius. Aſſidona pſbyter. ⁊ Siluanus emeſſanoꝝ ecclēſie epus: qui in ſua ciuitate beſtiaꝝ morſibus abſumptus martyꝝ ſociatus eſt choris. In paleſtina ꝓo ꝓmus Siluan9 eps apud gazam: cũ pleriſq; clericoꝝ in metallo aũt fauenſi q̃draginta ſimul capite ceſi Peleus vero ⁊ Nilus epi cum plurimis clericis igne conſumpti. In coꝝ numero habebať etiaʒ ceſarienſis eccleſie flos nobiliſſimus: ⁊ fructus doni celeſtis Pamphilus. Apud alexandriā vero ⁊ ꝑ oēm egyptū vel ꝑ oēm Thebaidā ꝓm9 velut lucifer q̄dam inter aſtra ↄſurgēs Petrus eiuſdem vrbis epus: doctrina: moribus: ⁊ vita ꝑcipuus: ⁊ cũ eo pſbyter Fauſtus ⁊ Dius ⁊ Ammonius: nec merito. nec iuſtitutionib9: nec martyrio diſpares: Fileas quoq; ⁊ Eſychius: ⁊ Pachomius: ac Theodorus epi ex vrbib9 Egypti: ceteriq; cũ ipis innũerabiles nobiliſſima ptulere martyria. Quoꝝ ꝑ ſingula agones deſcribere ne nos opus noſtꝝ iuſto longius dilatemus: ſuis ciuib9 qui ⁊ ad dicendũ ꝓbe pollent: ⁊ ꝑſentes qui tũc aderant derelinquo.

De mortibus perſecutoꝝ.

Caplm. XV.

PReterea ꝑturbari ſtatum noſtꝝ ⁊ crudeli vbiq; animaduerſione vaſtari: eternũ ꝓuigileq; illũ nõ latuit oculum. Et qm̄ dñs quidē tradiderat familiam ſuam caſtigari paucis cruenti vero īmanitatis miniſtri deſeuierunt in multis. Adeſt continuo vltrix dei dextera: ⁊ illos qui ꝓmo dum pacem ſeruarent eccleſie: cum omni ꝓſperitate imperium gubernauerāt: in tantam rerum ꝑmutationem deducit: vt auguſtus ipſe in id vanitatis atq; amentie perueniret quo depoſitis cum collega pariter auguſto regni inſignibus priuati ⁊ plebe poſt imperium viuerent. Ille vero qui et ſecundus in honore: poſtmodum etiam in primis ſucceſſor fuit: qui ⁊ incentor ac ſignifer noſtre perſecutionis extiterat tam multis varijſq; morbis ⁊ corporis tabe: atq; inſania mentis afficeretur. vt poſt longos atq; inextricabiles languores ſcelerũ ſuorum furijs agitatus: ſponte vitam nefariam proderet.

De his que extrinſecus acciderunt.

Caplm. XVI.

SEd ⁊ poſtmodũ: tũc vero in occiduis partib9 quod Maximianus qui ⁊ herculius depoſue

rat Cõſtantius regebat imperiũ. In duas nãqꝫ ꝓcurationes romanũ regnum fuerat diuiſum. Sed is multa clementia erga homines, erga deũ vero religione maxima vtebatur. Neqꝫ vero ex conſortij rabie regnum ſuũ pior ſanguine maculauerat: neqꝫ orationũ domos ⁊ conuenticula noſtror: nec imitatus Maximiani veſaniã hoſtili vaſtatione deſtruxerat: quin potius cultores dei venerationi habuit ⁊ honori. Unde ⁊ merito religioſus pater religioſiorẽ filium Cõſtantinũ regni bene parti reliquit heredem. At vero Conſtantin⁹ poſt Cõſtantiũ ſtatim vt romani regni apicem ex paterna hereditate ſuſcepit: mira quadã dei gratia ciuib⁹ charus exercitui acceptus: viris fortibus imitandus: facinoroſis ꝟo ⁊ ignauis terribilis fuit. In obſeruantia quoqꝫ religionis lõge etiam patrem vincere ſtuduit. Conſtãtino imperante Licinius qui eius germanã acceperat vxorẽ affinitatis cauſa aſſumitur in imperiũ. Sed ⁊ Licinius cõmuni oĩm ſententia accitus in imperiũ: auguſtus ꝓnũciat. Que res Maximinũ vehementer offenderat: ꝙ is tunc adhuc ſolũmodo ceſar in orientis partibus habebatur: neqꝫ id vltra ferens vi raptũ ſibimet auguſti nomẽ aſſumit. Maximianus vero q̃ ⁊ herculius: quem paulo ante collegam fuiſſe Diocleciani ⁊ cum eo imperij inſignia depoſuiſſe memorauimus: cũ a filio Maxentio in vrbe roma tyrannidẽ tenente fuiſſet expulſus: ad Conſtantinũ tanq̃ ad generũ miſerationis cauſa confugiens: ⁊ inſidias ipſi a quo religioſe ſuſceptus fuerat molit̃. In quibus turpiter deꝓhenſus turpius perijt: ita vt poſt interitum ſtatue eius atqꝫ imagines auferrentur: ⁊ in edibus publicis vocabula eius noĩs mutarent̃. Huius igitur filius Maxentius q̃ in vrbe roma tyrannidem ceperat: primo velut inuitanda erga ſe plebis gratia: fidei noſtre veneratorẽ ſe eſſe ſimulabat, ⁊ ob hoc pſecutiones repmi, oẽſqꝫ iniurias a chriſtianis arceri iubet. Sed nihil in reliquis actibus ſuis: nihil in vita vel moribus quod chriſtianis ꝓximũ videret̃ oſtendit. In tanta etenĩ flagicior ⁊ ſcelerũ fece: in tanto impuritatis ſceno verſabat̃ vt nihil priſus facinorũ peſſimorum ab eius nõ dicam vita: ſed vnius ſaltem diei actibus eſſet alienũ. Deniqꝫ ſenator ⁊ maxime nobilium matronas publice abſtrahi: atqꝫ ad ſuam libidinẽ deduci imperabat: ⁊ poſt cõtaminationem viris ſuis reddi iubebat: nõ tam expleta adulterij libidine q̃ mutata. Tantus vero metus patres plebẽqꝫ oppreſſerat vti ne hoc ipm quidem qđ metuerant palam oſtendere auderent: ſed ferebant inſuetam ſeruitutem gementes: ⁊ aliquid ꝓ liberate cogitare metu ꝓhibebantur, cum ille nõ iã ira ſed libidine cedis agitaret̃. Deniqꝫ q̃dam die imperat militibus ſuis exire per plateas totius vrbis: vt oĩes qui õcurriſſent cuiuſcũqꝫ etatis ⁊ cuiuſlibet ſexus gladijs cederent. Innumereqꝫ multitudines populi romani nõ hoſtium ſed ciuiũ telis defecte ſunt. Senatores vero ⁊ ij maxime qui vel honoribus vel opibus clariores in curia videbantur: cõfictis criminibus tanq̃ rei puniti ꝓſcriptiqꝫ ſint. Addit ꝟo etiã hoc faſtigiũ ſceleribus ſuis: ⁊ artis magice induſtriam ſummis ſtudijs excolit, ad que miniſteria explenda pereq̃rebant̃ mulieres nobiles grauide ⁊ adhibite funeſtis aris medie ſcindebant̃. Rapiebant̃ ⁊ pueri infantes: corũqꝫ exta viſceribus reuulſa pſcrutabant̃. Iugulabãtur ⁊ leones: ⁊ nefandis quibuſdam cõmentis ac ꝑcantationibus demoniaca arte compoſitis: bella dicebant̃ per hec arceri ⁊ credebat̃ vis faſqꝫ regni ꝑ nefas poſſe ſeruari. His vero malis omnib⁹ etiam illud additur: ꝙ oĩs qui per ceteras vrbes vel agros fuerant tyrannica crudelitate deterriti dũ nihil ſibi ad vitam tutũ putant: relictis ꝓ loca abdita ⁊ latebras eunt. Omni ſtudio arandi ſerendiqꝫ ceſſante tanta fames vrbem atqꝫ omnia loca inuaſerat: vt nihil reliqui ad vite ſubſidiũ fieret.

De perſecutionibus Maximini imperatoris.

Capl̃m. XVIII.

In orientis vero atqꝫ egypti ptibus Maximinus ſimili ꝑ omnia crudelitate ⁊ veſania tyrannidem gerebat: ita vt alter alterũ vtpote

in tyrannide ſocius etiam in ſceleribus vi
dereť imitari: ⁊ neſcires cui potiſſimũ da-
re flagicioꝝ palmã deberes. eo ſane Ma
ximinus ꝑire ſociũ ſceleris videreť: ꝙ eti
am publicos honores ⁊ maximos: magi
ſtris magoꝝ ⁊ malaꝝ artiũ doctoribꝫ de-
cernebat. Simulachroꝝ ꝗ̃ȝ cultui ſatis
ſupſtitioſe deditus erat: ita vt ne ad ꝓuĩ
quidez motum ſine augurijs ⁊ diuinatio
nibꝫ ac ſimbolis acquieſceret. Unde ⁊ ve
hementior aduerſum nos ⁊ grauior ꝑori
bus ꝑſecutor fuit. Uetera quoqꝫ delubra
⁊ olim etiam a ſtudioſis cultoribꝫ dereli-
cta renouari om̃ia iubet. ſacerdoteſqꝫ his
⁊ pontifices per ſingulas ꝓuincias nobi
les quoſqꝫ ⁊ alijs iam honoribꝫ ſunctos:
miniſtris militaribꝫ ⁊ ſalarijs additis de-
cernit. Nec mirũ: qui ⁊ manifeſtos male-
ficos: vel rectores ꝓuinciaꝝ: vl' duces mi
litũ ꝓmoueret. Sed ad hoc huiuſcemo-
di vanitatis miniſteriũ ꝙ̃ plurime copie
auri argentiqꝫ querebanť. Ex quo accidit
vt omnes vbiqꝫ ꝓuincie diuerſis modis
⁊ occaſionibus nudarenť: grauando cen
ſum: tributa multiplicãdo: locupletiores
quoſqꝫ exquiſitis aut etiam confictis in-
iurijs ꝯdemnãdo. alios vero etiam pro-
ſcribendo om̃es pariter bonis paternis
auitiſqꝫ familijs euoluebat. Unũ auri mõ
tes vt ita dixerim ꝯgregatos: familiaribꝫ
ſuis ac ſatellitibꝫ largiebať. In conuiuijs
vero tam ꝓfuſus erat: tãqꝫ temulentus vt
inſatus mente captus ⁊ vini furore puta
reť. ⁊ ea ebrius fieri iuberet: que die poſte
ra ſe iuſſiſſe neſciret. Delitijs luxu: atqꝫ oĩ
diſſolutionũ genere ſuitãs turpiſſima ſu
is militibus ꝑbebat exempla. Deniqꝫ ꝗ̃c
quid laſciue: quicq̃d petulanter: quicq̃d
luxurioſe geſtum a rectoribꝫ vel militum
vel ꝓuinciaꝝ fuiſſet: in multum cedebat ob
imꝑatoris exemplũ. Cui inter cetera etiã
hoc ſingulare ſtudiũ erat ne vllam nõ di-
co vrbem: ſed vl' breue oppidũ abſqꝫ adul
terio nobiliũ matronaꝝ que per loca fuiſ
ſent reperte: vel corruptione virginũ ꝑter
iret. Talis hic tãtuſqꝫ vir ꝗ pudicicie: ho
neſtatiſ: iuſticie: ac totius equitatis hoſtis
publicus erat: quid ni etiam chriſtianorũ
hoſtis ⁊ perſecutor exiſteret. Aduerſum
quos tantũ crudelitatis exercuit: vt pre-
ceſſores ſuos vincere feſtinaret in ſcelere.
Igneas laminas: truces beſtias: mariſ ꝓ-
fundum: obtrũcationes membroꝝ: effoſ-
ſiones oculoꝝ: ⁊ ſingulis mẽbris ſpecia-
lia inferre ſupplicia geſtiebat: cum tñ ma-
gis illi ꝯſtantes ⁊ fortes inuenirenť in to-
lerãdo: ꝗ̃ȝ iſte igenioſus ⁊ callidus in exq̃
rendo. Uincebať etem̃ ſepius nõ ſolum
a viris: ſed etiam a feminis: q̃ verbo dei ⁊
fidei calore ſuccenſe: vt femine quidez cõ
ꝑhendebãť: ſed vt viri fortes in certamie
coronabanť. mortẽ quippe ꝓmptius ſub-
ire: immo vero ⁊ vltro expetere: ꝗ̃ȝ corporis
maculam recipere malebant. Uerũ cum
duobus grauiſſimis dñis libidine ⁊ cru-
delitate ꝑceps ageretur: fuit apud alexan
driam Dorothea q̃dam ſatis nobili orta
familia ingenuibus diuitijs ⁊ ꝓpinq̃s no-
bilibus pollens. Sed in ea ingenij atqꝫ
induſtrie bonũ: certarũqꝫ honeſtaꝝ artiũ
ſtudia magis ꝗ̃ȝ hec vigebanť. Forme ve
ro ⁊ decoris gl'ia tanta ei fuit: vt mirũ ac
ſpeciale in ea dei figmentũ crederet. Sed
illa que religione animi ⁊ honeſtate vite
pulchrior ꝗ̃ȝ vultu corꝑis eẽ ſtuderet: eq̃ſ
ſimo mentis iudicio (quod pulchꝝ ⁊ de-
coꝝ inter homines videbatur) id potius
deo cõſecrare ꝗ̃ȝ vſui humano ſtuduit in-
dulgere: ⁊ ꝟgo deo ſacrata perſiſtere. At
ille q̃ diuina atqꝫ humana: libidine ſimul
et crudelitate fedauerat: cognito ſolius
forme nõ etiaȝ ingenij ac ꝓpoſiti bono ad
cõtaminandã virginem ac polluendã eiꝰ
caſtitatem animũ intendit. Cognito vero
ꝙ chriſtiana eſſet que ſm̃ ſua edicta pene
magis ꝗ̃ȝ libidini ſubijciẽda videreť: i ani
biguo poſitus eſtuare cepit: ⁊ in quã ſe ꝑ-
tem verteret ignorare. Sed vbi dubios
aĩos libido que ei latius dñabať obtinu
it: ⁊ expectantẽ virginẽ ꝓ martyrio ad ſup
pliciũ rapi ꝑ occultos nuncios de ſtupro
interpellauit: Illaqꝫ nefas ſibi eſſe reſpõ
dit: templũ corporis ſui qđ ſemel deo cõ-
ſecrauerat: idoloꝝ cultu aut libidinis cõ-
tagione polluere: ꝑinde ſe quidez ad mor
tem paratam eſſe: a crudeli vero tyranno
nõ decere blandũ aliq̃d aut molle ꝓferri.
nec eſſe dignum reſolui erga ſe truces ani
mos: quos quotidie inudatiu chriſtiano
rũ ꝓfuſus cruor duraret. Ad q̃ reſpõſa cũ

ille libidine accenſus acrius incaleſceret:
⁊ niſi verbis acqeuiſſet vi agere decerne‑
ret. Q̃mib⁹ virgo pudiciſſima facultatib⁹
ſuis domoq̃ ac familia derelicta: noctu
clam cũ paucis fidiſſimis famulis: ⁊ cũ
amiciſſima ſibi comite caſtitate diſcedit:
atq̃ illuſum tyrannũ vanũ amentẽq̃ de‑
reliquit. Sed ⁊ alias plurimas nobiles
mulieres ſimul ac virgines exemplo illi⁹
adortus: ſed ⁊ exemplo nihilominus illi⁹
paratiores ad mortem q̃ ad ſeruitutem li‑
bidinis nactus: crudelibus ſupplicijs affi‑
ci iubet. Que multo ꝓmptius ⁊ letius q̃
ceteri omnes mortem ſubibant: eo ꝙ du‑
plices ſibi coronas a dño ꝑparandas nõ
ſolum ꝓ pietate: verũ etiam ꝓ caſtitate cre‑
debant. Sed in his relationib⁹ poſitus
ſilere equũ nõ puto: etiam nobiliſſime fe‑
mine in vrbe roma mirabile factum So‑
fronie: cuius vir ꝑfectus vrbis rome ſub
Maxentio tyrãno degebat. Qui cum de
ſupdicte femine pulchritudine cognouiſ‑
ſet (⁊ vt ei mos erat) miſſis ſtupꝝ miniſtris
deduci ad ſe feminã iubet. Illa rẽ ad ma‑
ritũ detulit. Qui cũ compiſſet multa ſecũ
voluens: ad vltimũ altius ingemiſcens:
⁊ quid inquit faciemus: quibus aut hec
toleranda ſunt: aut anima ponenda? Tũ
illa vt maritum vidit metu mortis peiter‑
ritũ ꝑdidiſſe pudiciciam ſuam: paululuz
ait his qui miſſi fuerant expectate donec
compoſita (vt decet) ⁊ adornata ꝓcedam.
Dehinc ingreſſa cubiculum cũ prius de‑
fixis genib⁹ oraſſet tanq̃ pudiciciam ſuã
deo immolatura: pect⁹ ac viſcera correpto
mucrone tranſuerberat: extremos hmõi
nuncios ad tyrannũ ꝑ aſſiſtentes famu‑
las mittens: tales ait magis placeãt chri‑
ſtiane femine tyranno. Hoc modo in oriẽ‑
te ſimul atq̃ occidente: velut vno demo‑
nis ſpiritu armati ⁊ parib⁹ eiſdẽq̃ vicijs
accenſi deſeuiebant tyranni: cũ tamen per
hec chriſtianoꝝ virtus animi ⁊ cõſtantia
fidei ꝓbatior ⁊ magnificentior redderet̃.

De his que in melius conuerſa ſunt.

Capl'm. XVIII.

ſ Ed cũ per decem cõtinuos an‑
nos in orientis ptib⁹ ſimul etiã
Maximini ꝓncipis erga chri‑
ſtianos fuiſſet craſſata crudelitas ⁊ innũe‑
ra hoĩm milia deũ verum colentium nec‑
dediſſet: cũq̃ vires crudelitatis ac libidi‑
nis ſue indeſinenter ſuggereret temulẽtia
⁊ neq̃ ꝯſilium: neq̃ ſatietas finem vllum
aut modũ imponeret: adeſt cultorib⁹ ſuis
diuina ꝓuidentia: ⁊ quos ꝑ ignem ꝓba‑
uerat: educit rurſus ad refrigeriũ. Ipſum
nãq̃ auctorem ſceleris vltio diuina corri‑
puit. Et ille qui letis ac ſaginatis carnib⁹
incedebat ſupbus: inflatis ſubito viſceri‑
bus ſoporatiſq̃ diſtendit̃. In ꝓfundiori‑
bus dehinc pectoris partib⁹ obortũ vul‑
nus totos intrinſecus viſcerũ receſſus ta‑
bo ſicut ſerpente depaſcit̃. Poſt etiam fi‑
ſtulis quibuſdã in ſupficiem ꝓurulentis
meatib⁹ adapertis de interioribus putre‑
facti vulneris venis ebullire vndatim ce‑
pit innũera vermiũ multitudo. Fetor ꝓ‑
to tam intolerabilis erat: vt nullus omnino
ne medicoꝝ quidem ꝓpinꝗ poſſet accede‑
re: ꝙ carnis ſatis lete: ⁊ in omi luxuria nu‑
trite: grauiorem ex corruptione nidorẽ pu‑
tredinis exalabant. Deniq̃ pleroſq̃ me‑
dicoꝝ ꝙ nec morbo aliquid mederi: nec
vim fetoris tolerare poſſent: interfici iu‑
bet. In quib⁹ cum quidam iugulandus
potius q̃ medicaturus aſſiſteret: inſpira‑
tus a deo: cur inquit imꝑator erras: ⁊ qđ
deus infert ab hominib⁹ putas poſſe re‑
uocari. Nec humanus eſt iſte morb⁹: nec
a medicis curatur. Sed recordare quan‑
ta in ſeruos dei egeris: q̃q̃ in religionem
diuinã impius ⁊ ꝓfanus extiteris: ⁊ intel‑
ges vnde tibi ſint poſcenda remedia. Nã
⁊ ego quidem mori cũ ceteris potero: tu
tñ a medicis nõ curaberis.

De his q̃ rurſum in idipm verſa ſunt.

Capl'm. XIX.

t Unc p̃mũ ſe Maximin⁹ hoĩez
eſſe intellexit: ⁊ ſcelerũ ſuoꝝ imã‑
nitatem recordatus: p̃mo oĩm
erraſſe ſe ⁊ impie egiſſe ꝓfitet̃: ⁊ velut ſatiſ‑
facere incipit deo. Tũ deinde cõuocatis
his q̃ in officio publico ſibi parebant: le‑
gem ſcribi ⁊ ꝯfeſtim emitti iubet: qua nõ
ſolũ chriſtianis deſinat ꝑſecutio ⁊ arceat̃
oĩs iniuria: veꝝ ⁊ reedificari coꝝ ꝑmitte‑
rent̃ eccl'ie: vt ſoliti cultib⁹ ⁊ obſecratiõib⁹
vacantes etiã ꝓ ipſius ſalute excelſo ſup‑
plicent deo. Quib⁹ dicto citius ꝑcuntis

contĩnuo ꝑ ſingulas quaſcꝫ vrbes edicta
mittunť: continentia hunc modum. Im-
perator ceſar galerius Maximinus in-
uictus auguſtus: pōtifex Maximus ger
manicus. Egyptiacus thebaicus. ſar-
maticus. quinquies perſicus. bis carpi-
cus. ſexies armenicus. medoꝝ ⁊ adiabe-
noꝝ victor. tribunicie poteſtatꝫ vicies. im
perator decēnonies. conſul octies. pater
patrie ꝓcōſule. ⁊ imꝑator ceſar Flauius.
Ualerius. Conſtantinus. Pius. Felix. in
uictus auguſtus. pōtifex Maximus. tri
bunicie poteſtatis imperator quinquies
conſul. pater patrie ꝓconſule. Inter cete-
ra que ꝓ vtilitate reipublice diſponimus
nos quidē ꝑmo volueramus ſm̄ antiq̄s
leges ⁊ publicam romane obſeruantie di
ſciplinam cuncta moderari: interq́ꝫ etiam
hoc addere: vt chriſtiani qui paternā re-
ligionē reliquerant: ad eam rurſum reuer
terenť. Uerum qm̄ iudicio quodam ani-
mi ſui tanta eos obſtinatio rei huius ha-
buit: vt nullo modo redire vellent ad ritū
religionis antique que a maioribus fue-
rat inſtituta: ſed eo magis ꝓ volūtate ſua
vnuſquiſcꝫ legem ſibi ipſe conſtituit: ⁊ in
locis diuerſis plebs diuerſa ꝯcurrit. Cū-
cꝫ ꝓ his a nobis ꝓpoſitū fuiſſet edictū vt
ad prĩas leges redirēt ⁊ antiq̄ꝰ ꝯſtitutas
plurimi eoꝝ periculis ſe potius ſubiicere
morteſcꝫ innumerabiles tolerare q̄ꝫ obe-
dire ꝑceptis talibꝰ maluerūt. Et qm̄ mul
tos adhuc in eodem animi iudicio dura-
re peruidimus: ita vt nec diis celeſtibus
honorem debitum redderent: nec ſue reli
gioni ſatiſfacere viderentur: reſpicientes
ad ſolitam manſuetudinem clementie no
ſtre: qua conſueuimus omnibus homi-
nibus dare veniam: libenter etiam erga
hos indulgentiam noſtram credidimus
porrigendam: vt rurſum ſint chriſtiani: ⁊
ꝯuenticula in quibus orare conſueuerūt
extruant: ⁊ reedificent: ita tamen vt nihil
ꝯtra diſciplinam publicam gerant. Aliis
vero epiſtolis iudicibꝰ indicauimus: q̄d
eos oporteat obſeruare. Unde conceſſa
hac nr̄a indulgentia exorare debent deū
ſuum ꝓ ſalute noſtra: ⁊ ꝓ reipublice ſtatu
vt omĩmodo incolumi degente republi-
ca: etiam ipſi ſecuri agere in ꝓpriis labori-
bus poſſint. Hec de latino in grecum ver
ſa: nos rurſum transfudimus in latinum.
Sed poſt hec quid conſecutum ſit videa-
mus.

Explicit liber Octauus.

Incipit liber Nonus hiſtorie eccleſia
ſtice cū caploꝝ annotatione.

De ſimulata indulgentia.
Caplm. I.

h

Huiuſcemo
di edictis imperialibus ꝑ
omnē locum aſie pontiq́ꝫ
ꝓpoſitis: velut ex ingenti-
bus tenebris ſubito lumē
refulſit. Sed Maximinus qui in orien-
tis partibꝰ ceſar tyrannidē potiuſq́ꝫ locū
tenebat: tanq̄ꝫ crudelitatis ſue materiā ſi-
bi ſubtrahi nō ferens: cū ei diſpliceret edi
ctum: nec tamen auderet obſiſtere: ꝓponi
publice legem ⁊ omnibꝰ in noticiam veni
re nō patitur: verbo tamen iudicibꝰ ꝑce-
pit inducias chriſtianis interim dare. Sꝫ
Sabinus qui ꝑ illud tēpus ꝑfecture cul
men regebat oīm ꝓuinciarū iudicibꝰ ſcri-
bens: ⁊ ꝑlatam imꝑatoris inferens legē:
manifeſtū efficit cunctis id qđ Maximi
anus obſcurare tēptauerat. Iudices vero
ꝑ ſingulas ciuitates edicta mittentes: le-
gēq́ꝫ ꝑferentes: relaxari cunctos qui tenē
banť in carcere. quiq́ꝫ in metallis: aut qui
buſlibet vinculis aſſeruabanť omnes ab
ſcedere liberos iubēt. Quibus ita geſtis
velut poſt nimiam tempeſtatem ſi ſolis
ſplēdor celo redditus fuiſſet: ac terris du
ces populi noſtri per ſingulas quaſcꝫ vr
bes frequentare conuentus: eccleſias in-
ſtaurare: concilia agere: ſacerdotia repa-
rare: ſingulas quaſcꝫ eccleſias ſi cui quid
deeſſe videbatur inſtruere. Que cum ita
gererentur ſtupor ingens habebat infide
les gentilium: de tanta: tamq́ꝫ ſubita con
uerſione rerum: ita vt in ammiratione ipſa
fateri cogerenť magnum ⁊ ſolum verum
deum eſſe quē chriſtiani colunt. Noſtroꝝ
ꝙ ſi ꝗ in agonibꝰ fideliter ⁊ viriliter ꝑdu
rauerāt: cū omni fiducia ⁊ leticia agebant.

Si qui ꝓ languidius ⁊ ignauius egerant: cum omni humilitate ⁊ ſupplicatione medicinam poſcere: ab his qui incolumes perſtiterant ꝓperabant. ⁊ per eos repropiciari ſibi omnipotentem deum ſupplicabant. Jam vero illi qui de metallis fuerant relaxati: venientes per vrbes ſingulas magnanimi ſublimeſqꝫ incedebāt: ⁊ ineffabilem leticiam atqꝫ exultationem dei eccleſijs exhibebant: toto itinere ꝑ plateas quoqꝫ ciuitatum ⁊ vicos cum pſalmis ⁊ hymnis digredientes: ita vt ſtuperent ⁊ magnificarent deum hij qui eos paulo ante vinctos ⁊ cathenatos trahi in metalla viderant: letos vero nunc atqꝫ exultantes cernebant ad ꝓpria remeare. Ex quo etiam ipſi qui prius infeſti nobis videbantur ⁊ aduerſi: nunc ſubite cōuerſionis miraculo cōgratulabant nobis. ⁊ cōmunem ſibi ducebant leticiam noſtram. Uerum cum hec ita in agris ⁊ vicis ⁊ vrbibus agerentur: ⁊ pro reddita ſibi pace chriſtianoꝝ populi modeſta exultatione gauderent: totius boni inimicus tyrann⁹ ferre nō potuit: quin inſita ſibi nequicie rabie gaudia iſta ſubrueret.

De poſteriori peruerſione.

Capl'm. II.

e Tenim Maximinus quem in orientis atqꝫ egypti partib⁹ tyrannidem tenere ſupradiximus ſex nō amplius mēſes paſſus eſt noſtros in pace perſiſtere. ⁊ ꝓximus quicqͩd ad obturbandam eam nanciſci potuit molitur. Igitur primo ꝓhibere noſtros per occaſiones quaſdam temptat ad baſilica cimiteria conuenire. Tū deinde nequiſſimos quoſdam antiochene vrbis viros inſtigat legationem mittere aduerſuꝫ nos: depoſcentes ne in ꝓpria patria degere liceat chriſtianis. Cuius legationis initium fecit ꝑ Theotenum quendam curatorē antiochene vrbis: praui ingenij hoīem peſſimiqꝫ ꝓpoſiti. Sed ⁊ alios per ſingulas ciuitates ſimiliter determinos ciues ad ſimile facinus impellit: ⁊ ex omnib⁹ ꝓuincijs huiuſcemodi legationem dirigi componit. Multaqꝫ ⁊ alia aduerſuꝫ nos ſpeciali quodam odio ⁊ obſtinata contentione machinatur: donec omnimodo mala q̄ iam quieuerant renouaret. Mala mens maluſqꝫ animus velut ſitim quandam et famē ſe pati putabat niſi laniari carnes ciuiū: ⁊ ſanguinem coꝝ ꝓfundi videret.

De ſimulachro quod nuper apud antiochiam fuerat ꝯſecratum.

Capl'm. III.

i Nterea reperiſſe ſe occaſionē maximā ratus: ex eo q apđ antiochiaꝫ ſimulachrum quoddā Jouis a miracilis nuper ꝯſecratum: artibus quibuſdam magicis ⁊ impuris cōſecrationibus ita compoſitum eſt vt falleret oculos intuentiū: ⁊ portenta quedā oſtentare videretur: ac reſponſa proferre. Idqꝫ omnib⁹ ⁊ ipſis imperatorib⁹ ꝓ certo confirmatur qđ poſteaqꝫ ab vniuerſis creditum eſt: aſſeueratur item deus ille dediſſe reſponſa: ne chriſtiani in vrbibus habitarent: neqꝫ in vrbis locis vicinis: ſed quanto fieri poteſt longius fugarentur. Quibus cognitis: omnes qui vbiqꝫ erāt ſub Tyranni regno per vrbes ac ꝓuincias ſingulas: ſcientes gratū hoc eſſe apud eum: ſimilem de chriſtianis ſententiaꝫ ferunt. Et miſſis ad eum legatis: ea de imperatore impetrant qui vt peterēt ab ipſo fuerant inuitati.

De ſententijs que aduerſum nos late ſunt. Capl'm. IIII.

c Um vero rurſus aduerſuꝫ nos perſecutionis rabies inſtauraꝛ ⁊ Maximinus interim ſumma inſtantia per vrbes ſingulas ⁊ ꝓuincias ſacerdotes ſimulachroꝝ ac pontifices ſtatuit: multiſqꝫ eos honoribus ⁊ muneribus ꝑficit: ⁊ omnia ꝓrſus diligenter agit quatenus cunctos beneficijs ſuis ꝑueniat: vt ꝑ hec ꝓmptiores eos efficeret in odia ⁊ necē chriſtianoꝝ. Idqꝫ eo magis obtinebat: quo gratiorem ſibi duceret eum queꝫ erga noſtros ſeuiorē nequioremqꝫ ſenſiſſet.

De actis falſis. Capl'm. V.

e T quauis ei agere cuncta ex ſententia liceret: quippe qui iam ſibi etiam auguſti inconceſſam p̄ſumpſerat dignitatem: videri tamen vult ꝙ aliquibus iuſtis hec rationibus agat.

Cõfingunt acta quedã velut apud Pilatũ de ſaluatore noſtro habita in quibꝰ aduerſum chriſtũ om̃is blaſphemia ꝯſcribitur. Que acta ꝑ om̃es regni ſui ꝓuincias perlato edicto mitti ꝑcipit: ⁊ ꝑ vrbes ſingulas: ꝑ vicos: ꝑ agros ꝓponi. ꝑceptoribꝰ etiã q̃ʒ puerorum tradi iubet: vti ꝓ his q̃ ad meditandũ vel ad ediſcendũ dictare ſolẽt hec tradant pueris memorie cõmendanda. Cũ ḡo hec ita ꝑ oẽm locũ diligenti nequicia gereret: dux Damaſci cognita imperatoris ſui erga chriſtianos libidine: ei placere in talibus ſtudens indigniſſimas q̃ſdam mulierculas detriuio publicanas conquiſitas: ſiſti ſibi facit ⁊ agitari in his pl'imã queſtionẽ: ꝑ quã cogeret eas actis ꝯfiteri: fuiſſe ſe q̃ndam chriſtianas: ⁊ ſcire ꝙ inter ipa myſteria eorum ſpurca quedã ⁊ impura cõmitterent. aliaq̃ʒ huiuſmõi flagicia que nec audire q̇dem bonus quiſq̃ʒ pateretur: mulierculas actis ꝓſequi facit: eaq̃ʒ ſcripta ad imꝑatorẽ refert. At ille ꝓponi ea nihilominus ꝑ ſingulas quaſq̃ʒ vrbes ac ꝓuincias iubet: q̃uis dux ille nõ ĩ longũ tali fraude gauiſus ſit. Breui nãq̃ʒ q̃dam inſania deſperationis ſucceuſus in exitiũ vite ſue ꝓprias ſibi intulit manus.

De his qui eo tp̃e martyres extiterũt. Caplm. VI.

n

[N]oſtrorum vero rurſum fuga: rurſum perſecutio: ⁊ ſupplicia renouant: iudices ꝓuinciarum tanq̃ʒ gratũ aliquid ex hoc imꝑatori exhibẽtes in noſtros atrocius deſeuire. Igit apud Tyrũ phenicis vrbem tres q̇dẽ iuuenes correpti: cum ſe chriſtianos eſſe ꝯfiterent beſtijs ſubigunt. cum quibꝰ ⁊ Siluanus epũs quadraginta annis functus ſacerdotio: vir manſuetudine animi: ⁊ ipſa iã cum ſenectute venerabilis. Per idem tẽpus etiam petrus de q̃ ſupra meõrauimꝰ Alexandrine vrbis epũs: ꝑ oĩa inſignis: ⁊ omnibꝰ virtutibꝰ adornatus: in ſcripturis ḡo diuinis ⁊ in verbo dei p̃oꝝ nullius inferior prudentia q̃ʒ ſingularis: ⁊ in omnibꝰ ꝑfectus: vere ⁊ ſacerdos ⁊ hoſtia dei ſubito rapit: ⁊ tanq̃ʒ ex Maximini ꝑcepto capite obtruncat. Cum quo ſimul ⁊ alij plures ex Egypto epĩ trucidant. Lucianus quoq̃ʒ vir moribꝰ ꝯtinentia ⁊ eruditione ꝑcipuus. Antiochenus p̃ſbyter cũ ad tribunal iudicis fuiſſet adductus: cur inquit ad eum p̃ſes vir rationabilis ⁊ prudens ſequeris ſectã: cuius nõ potes reddere rõnem? Aut ſi eſt aliqua audiamus. Tum ille data ſibi facultate dicendi huiuſcemodi orationem de fide noſtra habuiſſe dicit. In occulto nõ eſt ꝙ nos chriſtiani quem colimus deus viuus eſt ꝑ chriſtũ nobis annũciatus: ⁊ ꝑ ſpm̃ ſanctũ noſtris cordibus inſpiratus. Non eñ ſicut vos putatis humane alicuius ꝑſuaſionis errore conſtringimur: nec indiſcuſſa vt alij parentum traditione decipimur. Auctor nobis de deo deus eſt. Neq̃ʒ eñ poſſet ſublimis illa maieſtas ſenſibꝰ humane mẽtis illabi: niſi vel ſpũs ſui virtute delata: vel verbi ac ſapientie ſue interꝑtationibꝰ indicata. Fateor errauimus etiã nos aliq̃n: ⁊ ſimulachra que ipſi finximus deos celi ac terre putabamus auctores: ſʒ arguebat eos fragilis ſubſtantie ſue a nobis p̃ſtita ꝯſecratio. In quibꝰ tantũ venerationis inerat q̃ntũ decoris manus ꝯtuliſſet artificum. Verũ omnipotens deus ille quẽ nõ nr̃is manibꝰ fictum: ſed cuius nos decebat eſſe figmentũ errores miſeratus humanos ſapientiã ſuam miſit in hunc mundũ carne veſtitã: que nos doceret deũ q̇ celũ feciſſet ⁊ terram: nõ in manufactis: ſed in eternis atq̃ʒ inuiſibilibus requirendum. Vite etiam nobis legis ⁊ diſcipline ꝑcepta ꝯſtituit. ſeruare ꝑſymoniã: pauꝑtate gaudere: mãſuetudinẽ colere. ſtudere paci. puritatem cordis amplecti: patientiã cuſtodire. Sed ⁊ om̃ia hec q̃ nunc aduerſum nos geritis ventura nobis eſſe predixit. educendos nos ad reges ⁊ ante tribunalia iudicum ſtatuendos ac velut victimã iugulandos. Inde eſt deniq̃ʒ ꝙ ⁊ ipſe q̇ erat ĩmortalis vtpote verbum ⁊ ſapiã dei morti ſe p̃buit quo nobis in corꝑe poſitꝭ patientie p̃beret exemplũ. Sed nec nos ſua morte decepit: quibꝰ poſt tertiũ diem reſurrexit: nõ vt iſta q̃ nunc falſo ꝯſcribũt ꝯtinẽt acta Pilati: ſed innocens ĩmaculatus ⁊ purus ad hoc ſolũ mortem ſuſcepit vt eã vinceret reſurgendo. Que autẽ dico nõ ſunt in obſcuro loco geſta: nec teſtibꝰ indigent. Pars penẽ iã mũdi maior huic

veritati adſtipulãtᷣ vrbes integre. aut ſi in
his aliquod ſuſpectũ videtᷣ: ꝓteſtatᷣ ò his
etiã agreſtis manus ignara figmenti. Si
minus adhuc creditᷣ: adhibebo vobis eti
am loci ipſius in q̃ res geſta eſt teſtimoniũ
Adſtipulatᷣ his ipſis i hieroſolymis loc⁹
⁊ golgathana rupes ſub patibuli onere
diſrupta. Antrũ q̃ȝ illud qđ auulſis infer
ni ianuis corp⁹ denuo reddidit animatũ:
quo purius inde ferretᷣ ad celum. Aut ſi
adhuc vobis minus digna videntᷣ hec q̃
in terris ſubſtantiã gerũt: accipite etiam
e celo adſtipulatorẽ fidelẽ. Solẽ vobis
ipm hoꝝ ꝓduco teſtẽ. Qui cũ hec fieri per
impios videret in terris: lumen ſuũ meri
die abſcondit in celo. Requirite in anna
libꝫ vr̃is inuenietis tp̃ibꝫ Pilati chriſto pa
ciente fugato ſole interruptũ tenebris diẽ
Q̃ ſi terre: ſi celo: ſi ſanguini coꝝ a quibꝫ
veritatẽ ꝑ tormenta ꝑquiritis fidẽ nõ ac
cõmodatis: quõ in eis verbis allegationi
buſq; creditis Et cũ pene iam his verbis
auditoribꝫ ſuadere cepiſſet arripi iubetur
in carcerẽ: ibiq; quaſi abſq; tumultu po
puli necari.

De his q̃ aduerſum nos tabulis ereis
conſcripta ſunt. Capl'm. VII.

ſ Ed ⁊ ꝑ alia nihilominus loca
tanta in breui crudeliſſimus ty
rannus aduerſũ nos excitauit
vt longe ſeuiora ꝑ̇oribꝫ ⁊ diriora patrarẽ
tur. Qñ enĩ aduerſum nos legationes ꝓ
uinciaꝝ vel vrbium: qñ tot ⁊ tanta impia
lia edicta venerant: ita vt etiã ereis tabul'
incidi leges q̃ aduerſum nos date fuerãt
iuberentᷣ: qñ pueris ſcholaris meditatio
de Pilato ⁊ de ieſu haberi cõtumelie no
ſtre gratia iuſſa ẽ: ⁊ ꝯuitijs referta ac blaſ
phemijs per totũ diẽ decantari. In his
ꝟo legibꝫ quas aduerſum nos ereis inciſas
ſingl'is q̇buſq; ciuitatibꝫ ꝓpoſuerat velut
in eternũ manſuras: iactanter ſatis ⁊ ſuꝑ
be deſcripſerat: ꝙ ex quo chriſtiani ſedibꝫ
ſuis vrbibuſq; pelluntᷣ: ⁊ aeris eſſet leta tẽ
peries: ⁊ terre fecũditas abũdantior ac ſe
getũ copia vberior: ⁊ ideo ſatis recte ꝯſu
li ad deoꝝ imortaliũ grãm: q̇bꝫ nulle ita
acceptabiles victime litarentᷣ q̃ȝ vt inuiſũ
his hoĩm genus ex omnibꝫ locis in q̇bꝫ
coꝝ maieſtas colitᷣ pelleretᷣ. Addit q̃ȝ eti
am illud vt qm̃ tã pia: tãq; religioſam pe
titionẽ hanc ab imꝑatore popoſciſſent q̇c
q̇d illud eſt (q̃uis difficile videatᷣ) qđ ſu
is cõmodis eſtiment ꝓfuturũ: ꝓ hac grã
nihil ſit qđ impetrare nõ poſſent: tm̃ vtꝫ
diligẽtius obſeruent: ne chriſtianis qua
litercũq; vrbiũ ꝯcedatᷣ ingreſſus.

De his q̃ poſtmodũ acciderũt bellis:
peſtibꝫ: fame: ⁊ de morte tyrãnoꝝ.
Caplm̃. VIII.

e T quidẽ q̃ntũ in hoĩbꝫ fuit: ſa
tis in anguſtũ res noſtre: opeſ
q; coartate ſunt: vt ſcḋm illud qđ
ſcriptũ eſt in his ſcandalizari poſſent etiã
electi. Sed poſtq̃ȝ nihil reliqui apud ho
mines rebꝫ noſtris ſupeſſe viſum eſt: omi
potentis dei ꝓuidentia imbecilles hoĩm
mentes piclitari ipſa deſperatione nõ pa
titᷣ. Cõtinuo nãq; nec mora dũ adhuc per
aliquas lõgius poſitas ciuitates impia
mitterentᷣ edicta: arrogantiã tyrannice vo
cis refrenans qua letas ſegetes ꝓ chriſtia
noꝝ fuga ⁊ vberes frugibꝫ deſcripſerat cã
pos: imbres reſtringit in nubibꝫ ⁊ effeas
arida ſterilitate ſegetes derelinquit. Areſ
cit etiã herba campoꝝ. Et nõ ſolũ hoĩbꝫ
fructũ: verũ etiã pecudibꝫ pabulũ negat.
Fameſq; tetra ⁊ obſcena vbiq; graſſatᷣ Ae
ris q̃ȝ tẽperies quã ſuis impijs actibꝫ de
ſcripſerat famulari: in tantã corruptiõem
verſa eſt: vt humana corpora vlceribꝫ peſ
ſimis q̃ ignis ſacer appellantᷣ: nec nõ ꝯ his
q̇ dicuntᷣ carbũculi replerentᷣ: ita vt tota
hoĩm atq; oculos occuparent: vt ſi q̇ for
te ex his effugiſſet mortẽ luminibꝫ orbare
tur. Sed ⁊ alijs nihilominus peſtiferis
morbis viroꝝ ac mulieꝝ imenſe multitu
dines ⁊ ꝑcipue infantũ aceruatim cade
bãt. Addit illud etiã his malis vt Arme
nioꝝ gens olim ⁊ vtiliſſima ⁊ amiciſſima
ꝑplo romano: dũ ab eo chriſtiane regio
nis ritũ cui deuotiſſime vniuerſa dedita
eſt: in idoloꝝ cultũ mutare cogeretᷣ: de
mones venerari ꝓ deo: inimici ꝓ amicis
⁊ ꝓ ſocijs aduerſarij effecti: manu ſe aduer
ſum nefaria eius edicta defenſa repãt: ac
ſponte bellũ inferũt. Que ſil' oĩa concer
tata: ſtulte ab eo penas arrogantie expo
ſcebant. ꝓ q̃ ꝑ fugã pſecutioneq; chriſtia
noꝝ pacẽ ſibimet ⁊ reꝝ oĩm copias atq;

Ipſius etiã aeris temperiẽ deſeruire iacta-
uerat. Igitᷣ cũ ipſe ⁊ exercitus bello arme
nico vehementᷣ ⁊ acriter vrgeretᷣ: ꝑpl'os ꝑ
vrbes ⁊ vicos q̇bꝫ diuina atq̃ hũana ꝓ-
ſpere cũcta ceſſura legum ſuaꝝ auctorita-
te ꝓmiſerat: fames dira abſq̃ vlla miſera
tione vaſtabat. In vrbibꝫ ꝙo tante ꝑ dies
ſingulos multitudines cadebant: vt nec
loca ad ſepulturas inuenirentᷣ. In agris
vel vicis pl'ime domus penitus vacue re
manſere. Et ⁊ ſi aliqui iminentem viden
tes ſtragẽ filios ſuos ad vrbẽ venũdaturi
abduxerãt: dum emptor moratᷣ: aut retra
ctat etiã ipſe moriturus accedere: cũ libe-
ris ſuis quoꝝ ex ꝑcio alendos ſe ſperaue
rant interibãt. Aliq̇ vero dũ radices her-
baꝝ ſectabãtᷣ: earũq̃ ſuccis aĩam ſuſtenta
bant: ꝑurgente inedia incaute letali aliq̇
hauſtu corrũpebantᷣ. Mulieres q̇ꝫ mr̃eſ
familias ⁊ honeſto loco nate. vi famis co
gente pudoris oblite ad publicum ſtipis
petende gratia deſcendebant. Et q̃s vere
cũdia aſpicere in faciẽ hoĩm nõ ſinebat ex
petere aliquid cibi: vel etiã de manu ra-
pere fames cogebat. Quãpl'imi ꝙo ita ex
hauſti incedebant: vt ſimulachra magis
carne carentia q̃ hoĩes putarentᷣ: colore te
tro: luminibꝫ in ꝓfundũ demerſis: huc atq̇
illuc corpore nutabũdi: ⁊ iam iãq̃ lapſu-
ri ingrediebantᷣ: nec voce iam ſtipẽ: ſed vl
timũ trahendo ſpm̃ depoſcẽtes: ita vt nõ
nunq̃ ſi forte fragmentũ panis aliquis q̇
frui nõ liceret aſpiceret: dũ manũ conatᷣ
extendere: nec deſideriũ vires corporis ꝯſe-
quũtᷣ: in medio conatus inualidi ictu fru
ſtrante ꝯcideret. Et ſi q̇s forte locupletiũ
miſeratione ꝑmotus impertiri aliquid cibi
indigentibꝫ voluiſſet: ꝯſtrictus ⁊ ꝑ̄focatꝰ
multitudine eoꝝ: in quibꝫ nemo erat q̇ re
pellendus videretᷣ: deſerebat inceptũ: nec
minime ꝓpoſitũ ꝑ vim eoꝝ q̇s inedia im-
pudentes effecerat valebat explere. Inte
rea ꝑ plateas om̃s ⁊ angiportus erãt oĩa
repleta cadaueribꝫ mortuoꝝ. nec erat om̃i
modo q̇ ſepeliret: dũ ⁊ ipſi q̇ adhuc ſuper
eſſe videbantᷣ morbo inualidi eſſent: ⁊ q̃ſi
ꝯtinuo morituri. Ex quo fiebat ſpectacu
lum miſerabile: ita vt q̃plurimi a canibꝫ
deuorarentᷣ. Igitᷣ due peſtes validiſſime
fames ⁊ lues: diuidebant ſibi ꝑpl'm. Et
pauperiores quoſq̃ q̇bꝫ q̇tidianus victꝰ
ope manuũ querebatᷣ velut vicinos ſibi
⁊ ꝓximos populabatᷣ inedia. Illos vero
q̇ locupletes ⁊ referti opibꝫ videbãtᷣ lues
ſibi velut ꝓprios defendebat: ita vt vide-
res nũeroſe familie domũ intra breue tẽ-
pus ex vno in alterũ ꝯtagione currente:
extinctis om̃ibꝫ vacuã dereliqui. Sic di
ſcretis q̇dem caſtris fames lueſq̃: ſed vno
mortis exitu bellantes vrbes atq̃ agros
vaſtabant. Hec extitit legũ Maximiani
⁊ elationis atq̃ arrogantie eius ⁊ iudicij
de chriſtianis habiti temũeratio. Hec il
lius in deum pietas ⁊ religionis vt aſſere
bat celitus tradita maieſtas. Verũ vt ſu-
perius diximus cũ ⁊ ihũata mortuoꝝ ca
dauera q̇s fames cõſumpſerat in plateis
iacerent: ⁊ quos lues vſq̃ ad vnũ intere-
merat: nihilominus inſepulti in domibꝫ
manerẽt. qui vero ſuꝑeſſe videbantᷣ vrge
rentᷣ inedia clamare om̃s: ⁊ ſponte chriſti
anoꝝ ⁊ pietatẽ miſericordiãq̃ implorari: q̇
uſq̃ paulo ante extorres patria ⁊ domo
egerãt nunc ſuppliciter exorare vt more ſi-
bi ſolito viuentibꝫ alimonia auxiliũ defe
rant: mortuis inſepultis ſepulture iuſta ꝑ
ſoluant. Apud ipſos tm̃modo miſeratio
nes valere apud ipſos ſolos q̇ hũanita-
tis ſunt pietatiſq̃ ſeruari. Nec tam veraꝫ
religionẽ: tã ſanctã: tãq̃ in om̃ibꝫ ꝑfectam
vllam eſſe q̇ vniuerſis omnibꝫ ꝯſulere: tã
q̃ ꝓpinquis ⁊ ꝓximis ſuadeat. Nec eſſe a
liũ vllum ꝑ̄ter chriſtianoꝝ deũ ꝯfitebantᷣ
Tunc vero populi quibꝫ reuera ꝑ dei gra
tiam: qḋ maxime om̃ibꝫ mirabile fuit: ne-
q̃ fames in aliquo: neq̃ lues fuerat dãna-
ta: in nullo ꝓpſus iniurie memores more
ſibi ſolito ⁊ ad miſericordiã etiam inimi-
coꝝ ꝑ̄ceptis dñicis inſtituti: ꝯferre certa-
tim vnuſquiſq̃ ꝓut poterat cibos ⁊ ſuſtẽ
tare ac reficere pereũtes: ⁊ nõ ſoluꝫ cibos
cum eis ſed ⁊ affectũ ꝑticipare Ex quo in
digentibꝫ etiã parua ſufficere videbantᷣ q̇
cũ magna pietatis affectione ꝑ̄bebantur.
Illos q̇ꝫ q̇ morbi ꝯtagione laborant: ad
quos nullus gentiliũ: nec ꝓpinquoꝝ q̇dẽ
introibat: ſedula ⁊ frequẽti viſitatione cu
rare nec pati om̃imodo aliquid ꝑ ꝯtagiũ
quippe quos gratia diuina circũdaret: ca
daueribꝫ q̇ꝫ mortuoꝝ ſepulturã deferre: ⁊

que ſunt nature iuſta complere. Ita breui
ingreſſu ſolo chriſtianoꝝ ꝑ vrbes ⁊ vicos
malorꝝ facies imutata reb⁹ ipſis atq; opi
bus verã eſſe ⁊ piam religionem chriſtia
norꝝ in cordib⁹ oīm ſcripſit multo tenaci⁹
q̃ꝫ tabulis ereis eã falſam eſſe tyrãnus in
ciderat. Igit̃ cũ hec a noſtris ita gererent̃
⁊ ꝑ geſtorꝝ bonitatẽ tacita q̃dam ꝑdicatio
ne dei noſtri veritas noſceret̃: ita vt com-
pletum videret̃ illud quod ſcriptũ eſt in
Geneſi: q² egyptijs erãt tenebre palpabi
les ⁊ craſſe. filijs aũt iſrael erat lux in omi
bus habitationib⁹ ſuis. pergit nihilomi-
nus dñs deus noſter magnificari in ſctĩs
ſuis: ⁊ cepte virtutis opus ꝓſperioribus
ſucceſſibus ꝓpagare. atq; iterum nobis in
obſcuro poſitis ſplendorem ſue lucis ac-
cendere. Etenĩ ẜm ꝓpheticum dictum: ci-
bauit nos pane lachrymarum: ⁊ potũ de
dit lachrymas: ſed in menſura. Hec eſt er
go correptionis eius emendationiſq; mẽ
ſura: vt nõ imperpetuũ indignet̃: neq; in
eternũ iraſcat̃ nobis: ſed repropiciet̃ ſer-
uis ſuis ſperantib⁹ in ſe.

De victoria Conſtantini imperatoris
Capl'm. IX.

c Tem cũ religioſiſſimus impa-
tor Cõſtantinus: ꝯſtantij eque
moderatiſſimi ⁊ egregij princi
pis filijs aduerſum Maxentiũ vrbis ro-
me tyrannũ bellũ pararet: atq; exercitum
duceret: erat q̇dem iã nunc chriſtiane reli
gionis fautor: veriq; dei venerator: nõdũ
tñ (vt eſt ſolẽne) noſtris initiatus ſignum
dñice paſſionis accepat. Cũ igit̃ anxius:
⁊ multa ſecũ de imminentis belli neceſſita-
te ꝑuoluens iter ageret: atq; ad celum ſe-
pius oculos eleuaret ⁊ inde ſibi diuinũ ꝑ
caret̃ auxiliũ: vidit ꝑ ſoporẽ ad orĩetis ptẽ
in celo ſignũ crucis igneo fulgore rutila-
re. Cũq; tãto viſu fuiſſet exterritus: ac no
uo ꝑturbaretur aſpectu: adſtare ſibi vidit
angelos dicẽtes Cõſtantine
q̄d eſt in hoc vince. Tũ ṽo letus reddit⁹:
⁊ de victoria iam ſecurus: ſignũ crucis q̄d
in celo viderat in ſua fronte deſignat: ⁊ ita
celitus inuitatus ad fidẽ nõ mihi illo vi-
det̃ inferior cui de celo ſimiliter dictũ eſt:
Saule ſaule q̇d me ꝑſequeris: ego ſum
ieſus nazarenus: niſi quia hic non adhuc
ꝑſequens ſed iam ꝯſequẽs inuitat̃. Exin

ſignũ quod in celo ſibi fuerat demonſtra
tũ in militaria vexilla trãſformat ac laba
rũ quẽ dicũt draconẽ in ſpeciem dñice cru
cis exaptat: ⁊ ita armis: vexilliſq; religio
nis iſtructus aduerſum impiorꝝ arma ꝓfi
ciſcit̃. Sed in dextera ſua manu ſignũ ni-
hilominus crucis ex auro fabrefactũ ha-
buiſſe perhibet̃. Verũ non puto abſq; re
videri ſi paululũ excedentes etiã q̇d ꝓpo-
ſiti religioſus dux in h̄ bello geſſerit ꝓfe-
ramus. Igit̃ vbi diuine virtutis auxilio
certus de victoria effectus eſt: alio nihilo
minus eſtu religioſi ꝑncipis animus flu
ctuabat: q² ſcꝫ impator romanus ⁊ pater
patrie noīatus: ⁊ q̇ oīns (ſi fieri poſſet) q̇
ante ſe ꝑncipatũ geſſerant pietate ⁊ religi
one cuꝑet ſupare: non ſolũ patrie ſed ipſi
vrbi rome q̇ romani imperij caput eſt bel
lum cogeret̃ inferre. nec ſine oppugnatiõe
p̄rie quã tyrannus obſederat reddere po
terat patrie libertatẽ. Angebat̃ huic ani-
mus: ⁊ die noctuq; deũ cui ſe iam famili
arẽ ſenſerat ꝑcabat̃: ne dexterã ſuã quã ſi-
gno muniuerat ſalutari: cruore romani ſã
guinis macularet. Hec ei die noctuq; po
ſcenti ꝑſtitit diuina ꝓuidentia. Et iam cũ
nõ ꝓcul a ponte molino caſtra poſuiſſet:
ecce ſubito velut vi diuiña correptus Ma
xentius agit̃ in occurſum ⁊ ꝑruens vrbis
rome portis ſequi ſe reliquũ exercitum iu
bet: porroq; ipſe obuius ꝓcurrit armatus.
Iuſſerat aũt nauib⁹ ad decipulã cõpoſi-
tis fluuiũ sterni: ⁊ ſuppoſitis pontib⁹ exe-
q̃ri. Vt ꝰ ipſe eques ac ꝓcurſor oblit⁹ opis
ſui cũ pauc⁊ aggreſſus ẽ pontẽ: ſubſedere
naues: ⁊ in ꝓfundũ dimerſus tot⁹ belli
futura ſcedes vul⁹ nefandi capit⁊ ſui dire
mit interitu: atꝫ ĩpollutã religioſi ꝑncipis
dexterã a ciuili cruore ſeruauit. Tũ ṽo ni
hilominus in h̄ q̃ꝫ in moyſeo atq; hebrai
co ꝑplo geſtũ videres: vt digne etiã ſuper
his dici deberet: currus Pharaonis ⁊ ṽ-
tutẽ eius ꝓiecit in mare. Electos aſcenſo-
res ternos ſtratores demerſit in rubꝝ ma
re. pontũ adoperuit eos. Ita nãq; Maxẽ
tius: atꝫ hij qui cũ ipſo erant armati ſatel
lites demerſi ſunt in ꝓfundũ. pontibuſq;
his deuolutus eſt quos ad religioſi prin
cipis aptauerat exicũ. Sed ⁊ illud ſup
eo cõpetenter dicit̃. Lacũ aperuit ⁊ effo-
dit eũ: ⁊ incidit in foueã quã operatus eſt

Cõuertet̃ dolor eius in caput eiꝰ: ⁊ in ver
ticē ipſius iniq̃tas eiꝰ deſcendet. Hec im-
pijs cõpetenter aptant̃. Cõſtantino vero
tanq̃ famulo dei digne illa iũgent̃ q̃ moy-
ſes poſt victoriã ꝓſtratis cecinit inimicis
dicēs. Cantemus dño. glorioſe em̄ honori
ficatus eſt: equũ ⁊ aſcenſorē ꝓiecit in ma-
re. Adiutor ⁊ ꝓtector meus eſt. ⁊ factus ē
mihi in ſalutē. Quis ſil'is tibi ĩ dijs dñe?
q̃s ſil'is tibi glorioſus in ſanctis: mirabilis
in claritate faciens ꝓdigia? Hec etiã ſi nõ
ꝟbis: reb' tñ geſtiſq; Cõſtantinus ipſa q̃
victoriã meruerat excelſo ꝯcinens deo vr
bē romã triũphaturus ingredit̃. Tũ ꝟo
leti om̄s cũ ꝯiugib' ac liberis ſenatꝰ ppl's
q; romanus ingenti peſte liberati: ⁊ iugo
tyrãnice imanitatis exempti Cõſtantinũ
velut ſalutis auctorē ac reſtitutorē liberta
tis excipiũt. Ille tñ nec in laudes accla-
mantis ppl'i: nec in plauſum tante vrbis:
ac talis aĩos relaxabat: neq; ſue virtuti rē
geſtã: ſed diuino muneri deputabat. Sta
tim deniq; vbi imagines ſibi ob honorē
triũphanti ſenatus erexit vexillum dñice
crucis in dextera ſua iubet depingi: ⁊ ſub
ter aſcribi: q2 in h̾ ſigno ſingulari qḋ ē ve
re virtutis inſigne: vrbē romã ſenatũq; et
ppl'm romanũ iugo tyrãnice dñatiõis ere
ptum: ꝓſtine libertati nobilitatiq; reſtitui.
Per idem tp̄s ꝯſpirante etiã tũ ſecum
Licinio: nõdũ em̄ in id veſanie inciderat
q̃ poſtmodũ dilapſus eſt: ſcientes ⁊ ꝯfitē
tes auctorē ſibi bonoꝝ oĩm deũ: vna eadē
q; ſniã legē ſtatuũt: in q̃ deũ chriſtianorũ
pleniſſimis laudib' ꝓſequunt̃: ⁊ ipm ſibi
auctorē totius virtutis atq; opis ꝯfitent̃
ipſumq; de tyrãno ꝯſtitiſſe victoriã. ⁊ iõ ab
vniuerſis huic venerationē cultũq; defe-
rendũ. Hanc legē etiã ad Maximinũ q̃
tunc orientis ꝑtib' dñabat̃: amiciciaſq;
eoꝝ expetere videbat̃ emittũt. At ille iugē
tib' impatoꝝ reb' geſtis ꝑterritus: tã ⁊ ſi
q̃ ſcribebant̃ ꝯtraria ſibi ⁊ aliena mentis
ſue ꝓpoſito viderent̃: tñ qm̄ reſiſtere non
audebat: ⁊ rurſũ aliene auctoritati cedēs
inuitus videri in h̾ veniſſe erubeſcebat:
metu ſil' ac pudore viſus miſerrimis ꝯſili-
arijs ſtatuit velut ex ſuo arbitrio atq; au-
ctoritate legē ꝓ chriſtianis ſil'is ſententie
ꝓmulgare. in qua aſſeueraret maiorib' q̃
dē ſuis ꝓorib' auguſtis viſum fuiſſe chri-
ſtianoꝝ gentē tãq; deoꝝ cultui aduerſum
penitus eſſe delendã. Se q̃z aliquãdiu
ratũ ſil'i debere vti ſniã. Sz qm̄ eo magiſ-
gens iſta ꝓpaget̃ ⁊ creſcat: q̃ maxime puta
tur inhiberi velle ſe potius vt ſi q̃d ē blan
dis q̃s ad deoꝝ cultũ ꝑſuaſionib' acquie
ſcat recipiat̃. nullus cogat̃ vero inuitus:
ſed habeat in arbitrio ſuo q̃ q̃ſq; velit ri-
tu colere deũ: neq; ꝓ h̾ cõmotionē vllam
vel ꝑturbationē ꝓuincialib' inferendam.
Hec Maximinus ad Sabinũ ꝓfectum
ſcribit: cũ tñ oēs ſcirent eũ nõ ita aĩo gere
re: ſed ſimulata hec hũanitate decernere.
Deniq; nroꝝ nullus audebat vel ꝯcilia
agere: vl' in publico quicq̃ qḋ ad religio
nē ꝑtinet cõmouere. id eſt vl' eccl'ias repa
re: vel ſi q̃d huiõi vſus nr̃ poſcebat exple-
re: qḋ fieri lex ad eũ ab impatorib' miſſa
cenſebat. Sed ille impius ⁊ mente ferox
h̾ ſolũ qḋ metus extorquebat indulſerat:
nec in aliq̃ mutauit affectũ donec digna
in eũ verbera vltio diuina ꝓferret. Etem̄
cũ ꝯtra meritũ ⁊ ꝓcacitatē mentis ſue vel
nomen auguſti vel imperiũ ꝓſumpſiſſet:
vir in q̃ nihil prudentie: nihil ſobrietatis
aut moderatiõis inerat: arrogantia tumi
dus ⁊ ſupbia inflatus extolli ⁊ erigi etiã
aduerſum regni ſocios cepit. In quib' re
galis inſtitutio moꝝ ꝓbitate ⁊ ſobrietatis
ac religionis grã refulgebat. Audet igit̃
ꝓmo ſe inter eos honore ꝯſtituere ꝓorez:
ac nõ multo poſt rupto federe bellũ Lici
nio conat̃ inferre. ⁊ breui omnia ꝑturbãs
mõ vrbes quatere: mõ exercitũ fatigare.
Ad vltimũ fretus demonib' ⁊ noĩe deoꝝ
ſuoꝝ cũ imenſa militũ mltitudine ꝓcedit
ad bellũ. Sed victoria illũ q̃ deo atq; ho
minib' inuiſus erat refugiens: ad ꝑtem al
terã tranſit. Et cũ ferro cecidiſſet eius ex-
ercitus pauci q̃ ſupfuerant videntes eũ
militũ copijs ⁊ diuino fauore nudatum:
manũ fortiorib' tradunt. At ille ſimul vt
ſe a dijs ſuis deceptũ: ⁊ ab hoĩb' deſertũ
vidit detractis imperij inſignib': que nec
decenter vnq̃ geſſerat: turbis ſe colonum
fugitantiũ ꝑmiſcens: turpiter atq; infelici
ter bello exemptus: ꝑ agros ac vicos lati
tans tandē ad ea loca que hoſtibus care-
re videbant̃ euaſit: vanis ſuis ꝑſuaſioni-

bus illud multo verius eſſe perſentiens:
quod diuina ſcriptura p̄nunciauerat di-
cens. Non fit ſaluus rex ꝑ multitudinem
virtutis ſue: nec gigas ſaluus erit in mul-
titudīe fortitudinis ſue. Falſus eq̄uꝰ ad
ſalutem in abundantia autē virtutis ſue
nō erit ſaluus. Ecce oculi dn̄i ſup̱ timētes
euꝫ: ſperantes ſuper miſericordia eius vt
liberet a morte animas eoꝝ. Igitur cū
om̄i dedecore atq̄ ignominia tyrānus poſt
eaq̄ egreſſus eſt ad ꝓ̄lia: p̄mo tanq̄ furo
re quodam ſe digno accenſus: plurimos
ſacerdotes deoꝝ ſuoꝝ ⁊ diuīos quos an
tea mirabat̄: ⁊ quoꝝ reſponſis cōfidens
bella cōmouerat: vt deceptores fallaceſ-
q̄ ⁊ qui ſalutem ſuam regnūq̄ ꝑdidiſſent
interfici iubet. Poſt hec gl'iam laudemq̄
deo chriſtianoꝝ refert ⁊ ſera penitentia cō
uerſionem in ipſa vite ſue dānatione me-
ditatus cum grauiſſimā mortem morbis
erga ſemetip̄m certantibus duceret: legeꝫ
ꝓ libertate ac ſecuritate chriſtianoꝝ ſcri-
bit. Cuius exemplū infra ſcriptū eſt. Im-
perator ceſar galerius Maximinus ger
manicus ſarmaticꝰ Pius Felix inuictus
auguſtus. Indeſinēter curam p̄uincialiū
noſtroꝝ gerentes: ⁊ vtilitatibus eoꝝ vel
cōmodis conſulentes que ad cōmune et
publicum bonū ſpectant: queq̄ animis
cunctoꝝ chara ⁊ iocunda ſunt nunq̄ deſi
nimus p̄uidere. Unde cognitum eſſe om
nibꝫ nō dubito: manifeſteq̄ compertū ex
eo fomite quo iuſſum fuerat a diuis p̄n-
cipibus Diocleciano ⁊ Maximiano pa
rentibus noſtris inhiberi cōuentus chri-
ſtianoꝝ plurimas direptiones ⁊ p̄das ab
officialibus factas: idq̄ per dies ſingl'os
in detrimentū noſtroꝝ p̄uincialiū p̄feciſ-
ſe: quoꝝ nos curam p̄cipuam habere ge-
ſtimus: ita vt bonis ſuis pene ac patrimo
nijs euoluerentur. Super hac re anno p̄
terito legem dedimus: vt ſi q̄s vellet gen
ti huic vel religiōi adherere a nullo ꝓ̄ſus
voluntas eius ac ꝓpoſiti libertas impedi
retur: ſed ſatiſfaceret animis ſuis atꝫ h̄ret
licentiam abſq̄ vllo metu vel ſuſpitione
agere quod liberet. Uerum ne nunc qui-
dem latere nos potuit: q̄ quidam ex iudi
cibus temptauerint ꝑmouere rurſum p̄-
uinciales noſtros: ⁊ velut ex noſtra eos
auctoritate turbare quo ſcꝫ ⁊ pigriores
erga religionem quā diligunt redderent̄.
Igitur vt in poſterū omnis metus vl'
ambiguitas auferatur: huiꝰ edicti noſtri
lege ſanctimus: vt cunctis innoteſcat: lice
re his qui chriſtianā ſectam religionēq̄
venerant̄ hac noſtre indulgentie largita-
te: vt vnuſquiſq̄ quēadmodū vult: ⁊ p̄ut
animo libet religioni huic ſolēnitatiq̄ de
ſeruiat. Sꝫ ⁊ oratoriorū domos. id eſt dn̄i
ca ſua vt inſtaurent p̄ voluntate permitti
mus. Sane quo in om̄ibus cuius cumu
latior habeatur hec noſtra largitio: etiam
illud hac lege ſanctimus: vt ſi que domuſ
agri: vel quelibet. p̄dia ex chriſtianoꝝ bo
nis ante hac gentium noſtroꝝ p̄ceptis ad
fiſci ius fuerant ſociata: ſi qua etiaꝫ ibi ab
aliquo competita ſunt: vl' ſi qua diſtracta
aut dono in aliquem collata: hec omnia
in antiquū ius chriſtianoꝝ p̄cipimus re-
uocari: dn̄iſq̄ ꝓ̄prijs vniuerſa reſtitui: vt ⁊
in hoc omnes pietatis noſtre beneficium
capiant. Talibus Maximinus nunc de
mū vtitur legibus qui ante annū nō inte-
grum ereis aduerſum nos talibus tanq̄
in eternū ꝑmanſuris ſanxerat penas. In
quibꝫ nos velut impios vrbibus ⁊ agris
exules: ac totius pene terre ꝓfugos effici
iuſſerat. Uerum ne nunc quidē erat eius
integra ⁊ ex corde conuerſio: ſed velut p̄-
cium quoddā huiuſcemodi leges offere-
bat deo. Et qm̄ deoꝝ ſuoꝝ ſpes eum pri-
us in bello deceperat: ꝑ hec tanq̄ muta-
tis patrocinijs bellum temptabat adori-
ri: ignorans vaniſſimus q̄ ab hominibꝫ
nequā ad prauū inceptū neq̄ officijs: ne
q̄ p̄mijs poteſt redimi deus.

De perditione vltima inimicoꝝ nr̄oꝝ
Caplm̄. X.

Igitur cum om̄ibꝫ copijs inſtru-
xiſſet exercitū: bellūq̄ parauiſ-
ſet iniuſtum: doloribꝫ interioꝝ
viſcerū correptus vehementer exagitari
cepit: ita vt ne ſtratis q̄dē recubare poſſet
ſed exiliens e cubili ſuo ſepe pronus elide
retur in terram. tum deinde homo edax ⁊
qui vino ſemꝑ repleretur: nunc ne ſūmis
quidem labris deguſtandum reciperet ci
bum: aut odoretenus vinū ſumeret. Ita

cärnibus inedia ⁊ ariditate conſumptis:
hoc ſolum ꝓfecit infelix q̄ in vltimis vi-
te poſitus iuſtam eſſe vindictam dei ⁊ ſce
lerū ſe penas merentem ꝓfitet̄ expendere.
Ad vltimū tamen morbo ꝑus luminibꝫ
amiſſis: ⁊ tūc magis quid aduerſum chri
ſtum impietatis admiſerit videns viuen
di finem fecit. Sed defuncto eo qui erga
chriſtianos nūc inaudita crudelitate: nūc
ſimulata venia agebat aperta indulgētia
legitimoꝝ ꝓncipum: ⁊ abſq; vlla iam ſu-
ſpitione eccleſiarū ſtatus multo etiā clari
or q̄ꝫ prius fuerat reparari cepit. Verbuꝫ
vero dei ⁊ doctrina chriſti longe glorioſi
us ⁊ liberius ꝓpagabatur. Tū vero fidei
inimicis penitudo vltima atrocitatꝫ ⁊ cru
delitatis ſue fiebat: ita vt puderet eos a-
ſpectus ipe publicus: nec eleuare oculos
in hominū faciem auderent. Etenī cum ꝑ
mus ipſe Maximinus imperialibꝫ edi-
ctis tyrānus ⁊ impius ac deo atq; homi-
nibus inuiſus fuiſſet ꝓnunciatus: tabule
q; eius picte vel imagines eree alie deijci
ac ꝑcipitari iuberētur. alie vero atris fu-
cate coloribus oblitterari: tanta ſubito re
rū facta conuerſio eſt: vt eius qui duduꝫ
aduerſum chriſtianos de pene eternitate
cenſebat: nunc etiam nomen aut repelle-
retur de memoria hominū: aut cū obpro-
brio ac dedecore ſeruaretur. Iudices q̄ꝫ
eius quos ille in tyrānicis dn̄ationibus
miniſtros ſcelerū habuerat: legitimi ꝑn-
cipes velut impietatis ⁊ crudelitatis eius
ſatellites interfici iuberent. In quibꝫ ma-
ximus flagicioꝝ eius ſignifer Peucedius
fuit: qui ſecūdo ab eo ⁊ tertio conſul ꝓfe-
ctus eſt: ac ꝑfecture tenuit culmen. Sed ⁊
Quincianus ſiḿr primis apud eū hono-
ribus functus: qui in egypti partibus ad
uerſum chriſtianoꝝ ſanguinem inaudi-
ta ſeuicia ⁊ crudelitate craſſatus eſt. Sꝫ
⁊ alij plurimi per quos Maximini im-
pietas fomenta conceperat. In quibus ⁊
Theotegnus vltorem tandem ꝓphanoꝝ
actuū eſſe comperit deum: que conſecrati
apud antiochiam ſimulachri gratia etiaꝫ
ꝑſidalibus a Maximino faſtibus fuerat
honoratus. Sed cum Licinius veniſſet
antiochiam: ⁊ magice artis ſtudioſus ad
penam iuſſiſſet inquiri ſacerdotes illi atꝫ

aruſpices nouelli ſimulachri horum vel
ſocij vel etiam magiſtri deprehenduntur
Cumq; ab his inquireretur quo pacto vł
reſponſa redderet ſimulachrum: vel pro-
digia quedam facere viderentur: diſſimu-
lare primo: poſtea tamen artius interro-
gati totius ludi compoſitam ⁊ compagi
natam machinam paudūt ⁊ arte Theo-
tegni fatentur cuncta fucata. Igitur pri
mo omnium ipſuꝫ tante deceptionis au-
ctorem Theotegnum: Tum deinde cete-
ros magice artis miniſtros: q̄s ille ſacer-
dotes nouelli demonis: atq; aruſpices
collocarat dignos excruciatos ſupplicijs
duci iubet. Quibus adduntur etiam filij
Maximini: quos ille iam imperij ſocios
aſſumpſerat. Sed ⁊ ꝓpinquos eius qui
ſe ob huiuſcemodi neceſſitudinem mole
ſtiſſimos erga ciues ⁊ ꝓuinciales exhibu
erant: paribus ſupplicijs afficit. Stulti ⁊
vecordes qui non audierunt cōmonitio-
nem diuinarum litterarū dicentem. No-
lite confidere in principibus: neq; in filijs
hominū in quibus non eſt ſalus. Exibit
ſpiritus eorum ⁊ reuertetur in terram ſuā
in illa die peribunt omnes cogitationes
eorum. Nos autem quibus ſpes ⁊ ſalus
in om̄ipotente deo conſiſtit: ⁊ in rege om-
niū chriſto ſaluatore noſtro ac redempto
re animarum noſtrarum: ⁊ correptionē li
benter ab ipo ſuſcipimus: ⁊ pacē veniāq;
ab ipſo ſimiliter expectamus. Igitur po
ſteaq; repente deo atq; hominibus inui-
ſum ſcḿ q̄ ſupra expoſuimus interijt im-
piorū hominum genus: ita vt merito in
his completum videretur quod ꝑdixerat
ſpiritusſanctus. Vidi impiū ſuperexalta
tum ⁊ eleuatum ſicut cedros libani: ⁊ trā
ſiui: ⁊ ecce nō erat: et queſiui locum eius
⁊ nō inueni. Om̄i nube deterſa letus iam
dies ⁊ ſolito clarior illuxerat terris: atq;
eccleſijs chriſti ſpendor ſui ſolis effulſe-
rat. nec vſq; qui hec aliter aſpiceret liuidꝰ
ſupererat oculus. Sed cuncti mortales
tyrannice que ꝑterierat crudelitatis hor-
rore: etiam ſi nondum fide: votis tamen
que noſtra ſunt amplectentes: vniuerſi
pariter deum verum pijs eſſe fatebantur
auxillo firmāq; eſſe ſpem in chriſto ſperā
tiū cōprobabant. Ex quo aderat cunctis

velut diuino munere infuſa leticia: maxime
videntibꝫ ea loca que paulo ante impijs
tyrānoꝝ machinis fuerant deſtructa: redi
uiua ꝯſtructione clariora ⁊ excelſiora cō-
ſurgere: templaq; excelſa ꝓ humilibꝫ ꝯue-
ticulis eleuari. Iuuabat cū chriſtianoꝝ
ꝑncipum fauor: ⁊ legiſlatio religioſa ala-
cres noſtroꝝ animos ⁊ ampliꝰ animabat
dñi ⁊ ad ꝑſonaꝫ epiſcopoꝝ frequentiꝰ ſcri
berēt: ⁊ honorē ſacerdotibꝫ cū ſumma ve-
neratiōe deferrent: ſed ⁊ impendioꝝ ſum-
ptus benignius largiret̄. Interea feſtiui-
tates a noſtris frequētiſſime gerebant̄ cū
omni leticia ⁊ exultatione: ꝑ vrbes ⁊ loca
ſingula eccleſiarū dedicationibꝫ celebra-
tis. Congregabant̄ in vnum ſacerdotes:
nec pigebat etiam longe poſitos cōueni-
re: quia nullum longum videbat̄ ſpaciuꝫ
charitati. Concurrebant etiam ꝑpli ad po
pulos: ⁊ tanq̄ vere membra vnius corpo-
ris chriſti iungi ſibi inuicē ſociariq; gau-
debant: vt videretur in eis compleri figu
ra illa ꝓphetica q̄ cū ſacramento q̄dam ꝓ-
dicata eſt dicēs. Quia ꝯgregabitur os ad
os: ⁊ iunctura ad iuncturā. quibꝫ etiā vnꝰ
ſpūs ineſſe omībꝫ infuſus mēbris: ⁊ vna
anima merito dicit̄: q2 ⁊ vna in omībꝫ fi-
des: ⁊ vnus ab omībꝫ colitur deus: atq;
ex vno ore hymnos omēs concinūt deo.
Iam vō ingēs in ſacerdotibꝫ ⁊ miniſtris
atq; in omībꝫ q̄ ad religionis obſeruanti
am ꝑtinent grā fulgebat. Aſtabant hinc
pſallentiū chori, iuuenes ⁊ virgīes ſenes
cū iunioribꝫ laudabant nomen dñi. hinc
myſtica miniſteria ordinatis ac diſpoſitis
vicibꝫ agebant̄. Pontificū quoq; ⁊ ſacer-
dotū conſeſſus ipſa cancelle; venerabilis
eminus ꝑfulgebat. Iam vō ſi q̄s ꝑ grām
dñi inſpiratus ſermonē ꝓferret ad ꝑplm:
cū omī ſilentio ora cunctoꝝ in eū: oculiq;
ꝯuerſi tanq̄ celitus ſibi ꝑ eum denūciari
aliq̄d expectabant. Tanta auditoꝝ reue-
rentia: tantus ordo in ſacerdotibꝫ ſuabat̄
Inde alius atq; alius: ⁊ nō ſolum duo vl̄
tres: ſicut aplꝰs dixit: ceteris examinanti
bus loquebant̄: ſed ⁊ quantiſcūq; dabat̄
ſermo in adapertione oris ſui: vt magis
conſtaret in eis illud qd̄ moyſes dixerat.
Quis dabit oēm eccleſiam dei ꝓphetare?
Nuſq; eñ liuor aderat: nullum pulſabat

inuidia. dona dei populis miniſtrabant̄.
vnuſquiſq; ſm qd̄ ſcriptum eſt ad edifi-
cationem eccleſie abundare querebat. Et
omnia hec in charitate gerebant̄: ita vt ſe
honore inuicem ꝑuenirent: ⁊ alter alteruꝫ
ſeſe duceret meliorē. Nam ſimpliciores
quiq; admirabant̄: ⁊ ſuſpiciebant eos q̄
per ſapientiā verbi populos inſtruebant
Sapientes vero ⁊ eruditi viri ꝑferebant
eos quibꝫ pura vita ac ſincera ſimplicitas
offerendi deo hoſtias maiorem fiduciam
dabat, eiſq; imolandi ſacrificij ꝑmittebat̄
officium: quos familiarior vite ſimplici-
tas in cordis puritate ſuabat. Sic ſum-
mo ſtudio perquirebat alter in altero qd̄
ꝑferret. Igitur cum tali ſimplicitate eccle
ſiaꝝ gloria apud deum hoīeſq; ꝓficeret: ⁊
imago q̄dam celeſtium haberet̄ in terris
ſuꝑ oīa quoq; religioſus ꝑnceps Conſtā
tinus exultaret in talibꝫ: ac per dies ſingu
los fide ⁊ religiōe creſcēs inexplebili gau
dio de eccleſiaꝝ ꝓfectibus repletur. Sa-
cerdotibus etiam dei nō credebat ſuffice
re ſi ſe equalem ꝑberet: niſi eos a longe ꝑ
ferret: ⁊ ad imaginem quandā veneraret̄
diuine ꝑſentie. Cūq; ꝓ his omībꝫ nō iā
vt imperator: ſed vt pater coleretur a cun
ctis: nō tulit infelix inuidia: vel noſtroꝝ
pacem letis ſucceſſibꝫ creſcere: vel illius
erga nos ſtudia inquaſſata durare Etenī
Licinius qui ꝑmo quaſi ꝓbitate moꝝ: ⁊
vite integritatē ac merito virtutum: nō ſo
lum ab eo in ſocietatē regni fuerat adſcitꝰ
verum ⁊ in ꝓpinquitatē ex ꝯiunctione ſu-
ſceptus. Sororem nanq; Conſtantini in
matrimoniū acceperat: videns imperato
rem nō tam vi ⁊ metu q̄ȝ amore ⁊ religio-
ne in omībꝫ imperare: atq; in ſūma venera-
tione cunctis eſſe mortalibꝫ: ⁊ ꝑcipue chri
ſtianis: humano vicio pulſatus: imo in-
humana inuidie clade ꝑculſus: occultis
inſidijs ꝑmo decipere egregium ꝑncipeꝫ
parat: idq; q̄ȝ maxime ꝑ familiares ac mi-
niſtros molitur. Sed ille nihil quidē de
eius dolis ac fraudibꝫ ſuſpicatus: tamen
quia totus erat ꝯfidens in deo: ad oīa ſe
illo ſigno qd̄ ei celitus monſtratū fuerat
muniebat: nec vllis per hoc inſidijs fieri
obnoxius poterat. Verum Licinius vbi
neq; beneficioꝝ memoria: neq; affinitatis

gr̄a reꝑimere imanitatē ꝯcepti ſceleris po‑
terat: neqꝫ tñ̄ ei ꝑ occultas machinas inſi‑
die ꝓcedebant: ratus vt impator chriſtia‑
noꝝ ꝓcibꝫ innaret: ⁊ iō tutus remaneret:
ſtulta iracūdia ꝑmotus īꝑatori q̄ dē aptū
bellū īdicit: regniqꝫ fidē ſocietatēqꝫ ꝯtami‑
nat. Noſtros vō ꝑuato ac ſpeciali odio
pſeq̄ parat. h̄ in q̄relā deuocans q̄ nō ita
ꝓ ſe ſicut ꝓ ꝯſtantino chriſtiani in ſolenni‑
bus ⁊ ex precepto ſibi traditis orōnibꝫ ex‑
cubarent. Verſa igit̄ vicē bis q̄ paulo an̄
acerrime in eos vindicauerat: q̄ tyrānoꝝ
tēpe aduerſum chriſtianos aliq̄d crudele
moliti ſunt: nunc in nr̄os tela ꝯtorquet ⁊
tyrānidis ſue ꝑma ſacrilegia nr̄oꝝ cruore
delibat. Primo naqꝫ oēs de palacio ſuo
ſi q̄s chriſtianus eſſet exire iubet: tū̄ ⁊ de
omi milicia. Poſt hec ꝓfecit peſtis: ⁊ tyrā‑
nicis edictis ſtatuit oēs q̄ ſe chriſtianos
ꝯfiterent̄ in carcerē trudi. Statim tñ̄ in‑
uenit aliquid in q̄ ꝑores crudelitates ſuꝑ‑
aret. Addit edicto: vt ne q̄s alicui miſſo
in carcerē cibū vel potū deſerat dicēs: ini‑
quū eſſe miſericordiā fieri: atqꝫ hūanitatē
prebere his q̄s ipſe ſuis legibꝫ ꝯdēnaſſet
Et ita multitudines in carcerē retruſe ine‑
dia necabant̄. Sꝫ ꝑ hoc putabat adhuc
occultiorē eſſe tyrannidē ſuā. Verū creſcē‑
te animi ſeuicia etiā h̄ palā videbat̄. Cō‑
tinuo in ep̄os: ceteroſqꝫ ſacerdotes dei ra‑
biem crudelitatis extēdit. ⁊ ꝑmo oīm no‑
biliores quoſqꝫ: ⁊ quos fama clarior ex‑
tulerat: vel ſapiē ⁊ doctrine opinio cōmē‑
dauerat: callida arte circūuenit: ⁊ eos aut
iniuriarū reos fieri: aut cuiuſlibꝫ alterius
ficti criminis ꝑcipiens: nullaqꝫ negocij in‑
quiſitione habita puniri hoc ſolo quo de‑
ferebant̄ iubebat. Jam vero poſt hec in‑
audito oībꝫ ſeculis crudelitatis modo
oēs qui ꝯtaminatis ſacrificijs acquieſce‑
re noluiſſent: nō tortoribꝫ vt ꝑceſſores ſui
tyranni faciebant: neqꝫ cruciatibꝫ ac ſup‑
plicijs tradi iubebat: ſed lanionibꝫ dari:
vt eos porcoꝝ more ſuſpenſos: deſpicatoſ‑
qꝫ ⁊ codicibꝫ ſuppoſitos ꝑ fruſta cederēt:
⁊ in ꝑtes diuiſos in mare ad pabulum pi‑
ſciū ꝓijcerent. Eccleſias q̄ꝫ quas ſuis tā‑
tpibꝫ cōmunibꝫ edictis erui fecerat: rur‑
ſum ipe ſubuertere: ⁊ ꝑ omnia ſatis agere
quatenus cūctos q̄ ante ſe fuerant tyran‑
nos crudelitate ſuperaret. Preterea ⁊ le‑
ges ſi que apud romanos bn̄ ⁊ honeſte a
maioribꝫ late fuerant: in barbarū ritū con‑
uertere: auaricie quoqꝫ inſatiabiliter ſtu‑
dere: cenſus innouare: ⁊ agros cultoribꝫ
vacuos tributis replere. Preterea ſi q̄s
iniquis factionibꝫ circūuentos in exiliū
miſiſſet: hoꝝ vxores legitimis matrimo‑
nijs auulſos ſeruis ſuis ac ſatellitibꝫ iun‑
gere. Ipſe vero etiam contra etatis ſue vi‑
res adulterijs ⁊ corruptionibꝫ virginum
delectari. Verū vbi huiuſcemodi armis
⁊ virtutibꝫ inſtructus tyrannidem ferocꝯ
cepit agitare: Conſtantinus qui erat ve‑
ris virtutibꝫ adornatus: ⁊ perfecta in dei
pietate munitus: tot tantiſqꝫ flagicijs ſe ire
obuiam parat. nec difficultas aliqua vi‑
ctorie fuit: vbi ⁊ cauſa iuſtior ⁊ fides puri‑
or ⁊ virtus eminentior habebat̄. Deiecto
qꝫ Licinio: atqꝫ omni memoria tyrannice
dn̄ationis ablata ſoliditatem romani re‑
gni cum filijs ſolus obtinuit. Tum vero
ſtatus q̄dam rei publice equabili modera‑
tione ⁊ cenſura digniſſima romani nōis
habebat̄. In natiōibus barbaris metus
ingens. In ꝓuincialibus vero metu de‑
uotio animi maior erat. Quieta omnia ⁊
trāquilla ab hoſtibus belliſqꝫ ciuilibus:
leti ſecuriqꝫ cuncti mortales pacem agita‑
bāt. Eccleſiaꝝ vero gloria incredibili me‑
morandum eſt quanto religioſi imperatoris
ſtudio adoleuerit: quātaqꝫ eius cura etiā
erga ſumptum indigentiū fuerit. Ardens
naqꝫ in fide dei animus: ⁊ benignū inge‑
niū atqꝫ clemens bonis operibus paſce‑
batur. Intantū vero ꝑſentium rerum bo‑
nitas ⁊ tranquillitas obtinebat: vt obli‑
uionem ꝑteritoꝝ pareret maloꝝ. Edictis
naqꝫ frequentibus per omnē locum ꝓpo‑
ſitis: nō ſolum tyrannicas aduerſum chri‑
ſtianos depulerat leges: iuſqꝫ ciuile reddi‑
derat: verum ⁊ ꝑuilegia plurima eccleſia‑
ſtica: ac ſūmos honores ſacerdotibꝫ detu‑
lit. Ita deo atqꝫ hominibꝫ charus ſummā
romani regni cum religione pura: tū etiā
virtute animi ac moderatione ſupra oēs
qui ꝑus fuerant ꝓcurabat.

Euſebij Ceſarienſis hiſtorie eccleſia‑
ſtice explicit liber nonus.

Incipit p̄logus Rufini p̄ſbyteri in decimū ⁊ vndecimū libros hiſtorie eccleſiaſtice.

b Veruꝫ nobis Euſebius rerū in eccleſia geſtarū memoriā tradidit. Cetera vero que vſq̄ ad p̄ns t̄ps p ordinē ſubſecuta ſunt: q̄ vel in maiorū litteris repp̄imus: vel noſtra memoria attigit: p̄ris religioſi p̄ceptis ⁊ in h̄ parentes: q̄ꝫ poterimus breuiter addemus.

Explicit prologus.

Incipit liber decimus hiſtorie eccl'iaſtice: cū capitulorū annotatione.

De Arrij hereſi. Cap'lm. I.

c CVm apud Alexandriam poſt Achillan qui Petro martyri ſucceſſerat: Alexāder ſacerdotiū ſuſcepiſſet: q̄r pax n̄ris ⁊ quies a p̄ſecutionibus erat: atq̄ eccl'iarū gl'ia p̄feſſorū meritis gaudebat: p̄ſperitas rerū n̄rarū domeſtica p̄tentione tōurbat̄. Etenim p̄ſbyter q̄dā apud alexandriā Arrius noīe: vir ſpecie ⁊ forma magis q̄ꝫ virtute religioſus: ſ3 gl'ie laudiſq̄ ⁊ nouitatis improbe cupidus: praua q̄dam de fide chriſti p̄ferre: ⁊ q̄ antea in queſtionē nūq̄ venerāt cepit: abſcidere ac ſepare ab illa eterna ⁊ ineffabili dei patris ſubſtantia vl' natura filiū conabat̄. Queres plurimos in eccleſia p̄turbabat. Sed cū Alexāder ep̄s natura lenis ⁊ quietus: aſſiduis cōmonitionibus Arriū cuperet a prauo incepto ⁊ aſſertionibus impijs reuocare: nec tn̄ res ex ſententia p̄cederet: q̄ pleroſq̄ iam p̄tagio peſtifere aſſertōis infecerat: nō ſolū apud Alexandriā: verū et p alias vrbes, p̄uinciaſq̄ diſperſa: p̄nicioſum fore credens ſi diſſimularet: ⁊ alijs plurimis p̄ſacerdotibus ſuis rem indicat. Queſtio latius innoteſcit. Sermo vſq̄ ad aures religioſi p̄ncipis: quippe q̄ omni ſtudio ⁊ diligētia curaret que noſtra ſunt: p̄uenit. Tū ille ex ſacerdotū ſn̄ia apud vrbē Niceam ep̄ale cōcilium p̄uocat: ibiq̄ Arriū trecentis decē ⁊ octo ep̄is reſidētibus adeſſe iubet: ac de eius p̄poſitionibus ⁊ q̄ſtionibus iudicari.

De p̄cilio apud Niceam p̄gregato. Cap'lm. II.

f SEd in eo p̄cilio admirabile factū p̄ncipis nō puto reticendū. Etenim cum ex omnibus pene locis ep̄i p̄uenissent: ⁊ (vt fieri ſolet) diuerſis ex cauſis inter ſe q̄dam iurgia detuliſſent: interpellabant frequenter a ſingulis: offerebant libelli: culpe p̄ferebant: ⁊ magis a hec q̄ꝫ ad id p quo ventū fuerat aīos dabant. At ille videns q̄ p hmōi iurgia cauſa ſūmi negocij fruſtraret̄: diem certā ſtatuit: qua vnuſq̄ſq̄ ep̄orū ſi quid q̄rimonie habere videret̄ deferret. Et cū reſediſſet: ſuſcepit a ſingul' libellos. q̄s ſil' oēs in ſinu ſuo p̄tinēs: nec in eis q̄d p̄tineret̄ aperiens: ait ad ep̄os. Deus vos p̄ſtituit ſacerdotes: ⁊ poteſtatē vobis dedit de nobis q̄3 iudicandi: ⁊ ideo nos a vobis recte iudicamur. Vos aūt nō poteſtis ab hoībus iudicari. Propter q̄d dei ſolius inter vos expectate iudiciū. ⁊ veſtra iurgia quecūq̄ ſunt: ad illud diuinum reſeruent̄ examen. Vos etenim nob a deo dati eſtis dij: ⁊ conueniens nō eſt vt hō iudicet deos: ſ3 ille ſolus de q̄ ſcriptū eſt. Deus ſtetit in p̄gregatiōe deorū: in medio aūt deos diſcernit. Et iō his omiſſis: illa q̄ ad fidē dei p̄tinēt abſq̄ vlla aīorū p̄tentiōe diſtinguite. Cū hec dixiſſet: oēs ſil' q̄rimoniarū libellos iuſſit exuri: ne innoteſceret vlli hoīm ſimulatio ſacerdotū. Verū cū p dies multos in ep̄orū p̄cilio fidei q̄ſtio verteret̄: ⁊ nōnulli diuerſa ſentirent: ac vehement̄ ceptis Arrij fauerēt: plures tn̄ erāt q̄ ip̄ius Arrij execrarent̄ īceptū. Cūq̄ in eod p̄cilio eēt p̄feſſorū magnus nūerus ſacerdotū: oēs Arrij nouitatibus aduerſabāt̄. Fauebāt p̄o ei viri in q̄onibus callidi: ⁊ ob id ſimplicitati fidei aduerſi.

De cōuerſione philoſophi dialectici. Cap'lm. III.

q QVantū p̄o virtutē habeat fidei ſimplicitas: etiā ex his que ibi geſta referunt̄ agnoſcimus. Etenim cū p ſtudio religioſi imperatoris. ex omni terra ſacerdotes dei coiiſſent opinione cōmoti: philoſophi quoq̄ ⁊ dialectici valde nobiles ⁊ opinatiſſimi p̄uenerunt In quibus q̄dam inſignis in arte dialectica p dies ſingulos p̄flictū ſūmi certaminis cū ep̄is noſtris viris ad ea que in dia

lectica nõ improbabiliter eruditis moue
bat: ⁊ fiebat ingens ſpectaculũ: cõuenien
tib⁹ ad audiendum doctis ⁊ litteratis vi-
ris: nec tñ vllo genere phus ꝯcludi a q̄q̄
poterat aut ꝯſtringi. Tanta etem̄ dicēdi
arte obiectis queſtionib⁹ occurrebat: vt
vbi maxime putaret̃ aſtrictus: velut an-
guis lubricus laberet̃. Sꝫ vt oſtenderet
deus: quia nõ in ſermone regnũ dei: ſed
in virtute ꝯſiſtit: q̇dam ex ꝯfeſſorib⁹ ſim-
pliciſſime nature vir: ⁊ nihil aliud ſciens
niſi ieſum chriſtũ ⁊ hũc crucifixũ: inter ce-
teros auditores ep̄us aderat. Qui cũ vi-
diſſet phm inſultantem noſtris: ⁊ callidā
ſe diſputationis arte iactantẽ: poſcit ab
om̄ib⁹ locũ: velle ſe paucis cum pho ſer-
mocinari. Tum vero noſtri q̇ ſimplicita-
tem viri ⁊ imperitiã in ſermone dũtaxat
noſſent: pauere ⁊ velut pudorem quēdã
pati ne forte apd̄ callidos hoīes riſui effi
ceret̃ ſancta ſimplicitas. Perſtitit tamen
ſenior: ⁊ hinc mouit ſermonis exordium.
In nomīe inquit ieſu chriſti philoſophe
audi que vera ſunt. Deus vnus eſt qui fe
cit celum ⁊ terram: quiqꜫ hoī quē de terre
limo formauerat ſpiritum dedit: vniuerſa
que videnť ⁊ que nõ videntur virtute ver
bi ſui creauit: ⁊ ſpũs ſui ſanctificatiõe fir-
mauit. Hoc verbum ac ſapientia: quem
nos filium dicimus: humanos miſeratus
errores ex virgine naſcitur: ⁊ ꝑ paſſionẽ
mortis a perpetua nos morte liberauit:
ac reſurrectione ſua eternam nobis contu
lit vitam: Quē ⁊ expectamus iudicē oīm
que gerimus eſſe venturum. Credis hoc
ita eſſe philoſophe? At ille: velut ſi nunq̄
vllum ſermonē contradicendi didiciſſet:
ita obſtupefactus virtute dictorum mu-
tus ad omnia hoc ſolum potuit reſpon-
dere: ita ſibi videri: nec aliud verũ eſſe q̄
qd̄ dixerat. Tũ ſenior. ſi hec inquit ita eſſe
credidiſti: ſurge ⁊ ſequere me: ac dñicũ ⁊
huius fidei ſignaculum ſuſcipe. Et phus
conuerſus ad diſcipulos ſuos: vl' ad eos
qui audiendi gratia cõuenerant. Audite
inquit o eruditi viri. Donec verbis me-
cum geſta res eſt verba verbis oppoſui: ⁊
que dicebanť dicendi arte ſubuerti. Ubi
vero ꝓ verbis virtus ꝓceſſit ex ore dicen
tis: non potuerunt reſiſtere verba virtuti:
nec homo aduerſari potuit deo. Et ideo
ſi q̇s vr̃m potuit in his que dicta ſunt ſen
tire que ſenſi: credat chriſto ⁊ ſequat̃ hunc
ſenem: in quo locutus eſt deus. Ita phs
chriſtianus effectus tandem ſe gratulat⁹
eſt victum.

De Paſnutio confeſſore.

Caplm. IIII.

f Uit preterea in illo concilio ⁊
Paſnucius hõ dei ep̄us ex egy
pti ꝑtib⁹ cõfeſſor: ex illis quos
Maximianus dextris oculis effoſſis: et
ſiniſtro poplite ſucciſo: ꝑ metalla damna
uerat. Sed in hoc tanta virtutum inerat
gratia vt ſigna ꝑ eum nõ minus q̄ dudũ
ꝑ aplos fierent. Nam ⁊ demones verbo
tm̄ fugabat: ⁊ egros ſola oratione cura-
bat. ſed ⁊ cecis viſum dicitur reddidiſſe: ⁊
paraliticos ad ſtabilitatē corporis reuo-
caſſe. Quē Conſtantinus in tanta venera
tione ⁊ affectu habuit: vt ſepius eũ intra
palaciũ euocatũ complecteret̃: ⁊ illũ ocu-
lum qui in ꝯfeſſione fidei fuerat euulſus:
auidiorib⁹ oſculis demulceret.

De Spiridione epo: ⁊ mirabilib⁹ eius

Caplm. V.

e X eoꝝ numero ⁊ ſi quid adhuc
eminētius fuiſſe dr̃: etiā Spiri
dion ciprius ep̄us: vir vnus ex
ordine ꝓphetaꝝ quantũ etiam nos eoꝝ q̇
eũ viderāt narratione comperimus. Hic
paſtor ouiũ etiam in epiſcopatu poſitus
ꝑmanſit. Quadā vero nocte cum ad cau-
las fures veniſſent ⁊ manus improbas q̇
adimī educēdis ouib⁹ facerēt extendiſſent
inuiſibilib⁹ q̇buſdā vinculis reſtricti: vſqꜫ
ad lucē velut traditi tortorib⁹ ꝑmanſerũt.
Cũ vo oues duceretur ad paſcua matuti
nus ſe ageret ſenior: vidit iuuenes abſqꜫ
hũanis vinculis cauľ pendere diſtrictos
Cũqꜫ cām noxe compiſſet: abſoluit ſmo-
ne quos meritis vinxerat. ⁊ ne eis inanis
nocturna cederet occupatio: tollite inquit
o iuuenes vnũ arietē: ne ſine cauſa veniſ-
ſe videamini quē melius ꝑce q̄ furto que
ſiſſe ꝯuenerat. Tradunt de h̄ etiā illud fa
ctũ mirabile. Filiā habuit Hirenē noīe q̄
ei cũ bñ miniſtraſſet vgo defuncta ē. Poſt
eius obitum venit quidā dicens ſe ei q̇d-
dam depoſitũ cõmendaſſe. Rem geſtam

ignorauerat pater. Perquiſitū in tota do
mo nuſq̃ qđ poſcebat̃ inuentū eſt. Perſi⸗
ſtebat tū ille q̄ cōmendauerat ⁊ fleti ac la
chrymis purgebat: vite ſue q̄z illaturū ſe
eſſe exiciū: niſi cōmendata recipet: teſtabā
tur. Permotus lachrymis eius ſenex ad
ſepulchꝝ filie ꝓperat: atq̃ eā ex noīe clamit
tat. Tum illa de ſepulchro: q̄d vis ait pa
ter? Cōmendani inquit illius vbi poſui⸗
ſti. At illa locū deſignans: illic ait inueni
es defoſſum. Regreſſus ad domū: rem ſi
cut filia de ſepulchro reſponderat reptaz
tradidit repoſcenti. Sed ⁊ multa alia ei⁹
ferunt̃ geſta mirabilia: que etiā nunc ore
oīm celebrant̃. Tales igit̃ in illis adhuc
tꝑib⁹ ꝑmulti viri in eccleſiis dn̄i refulge⸗
bāt: ex quib⁹ plurimi in illo ꝯcilio fuerūt.
Sed ⁊ Athanaſius eodē tempe Alexan
drie diaconus Alexādrini epī aderat cō⸗
ciliis ſenē q̄plurimis iuuans. Interea ꝑ
dies ſingulos agitabat̃ ꝯuentus. nec faci
le: aut temere de re tanta ſtatuere audebāt
Euocabat̃ frequenter Arrius in ꝯciliuz
⁊ aſſiduo tractatu aſſertiones eius diſcu⸗
tiebant̃. ⁊ quid aduerſuz hoc teneri debe
ret: aut ſtatui ſumma cū libratione quere
bat̃. Uerꝝ poſt diutinū: multūq̃ tractatū
placet omnib⁹: ac velut vno cunctoꝝ ore
⁊ corde decernit̃ homouſion ſcribi debe⸗
re. id eſt eiuſdem cū patre ſubſtantie filiū
confiteri: idq̃ firmiſſima omniū ſententia
ꝓnunciat̃. Decē ⁊ ſeptē ſoli tunc fuiſſe di⸗
cūt̃: quib⁹ Arrii fides magis placeret: ex
trinſecus creatū dei filiū ex nullis ſubſtā⸗
tib⁹: ⁊ nō ex ipſa patris deitate ꝓgenitum
ꝯfirmantes. Defertur ad Conſtantinū ſa
cerdotalis concilii ſententia. Ille tanq̄ a
deo ꝓlatam venerat̃. Cui ſi q̄ tēptaſſet ob
niti: velut ꝯtrā diuina ſtatuta venientem
in exiliū ſe ꝓteſtat̃ acturum. Sex igit̃ ſoli
cum Arrio ſe patiūt̃ expelli: reliqui vero
vndecim concilio inter ſe habito: acquie
ſcūt ad ſubſcribēdū manu ſola nō mente
Cuius ſimulatiōis auctor p̄cipue extitit
Nicomedie epūs Euſebius. Interim q̄q̄
modo aliis veritate: aliis ſimulatione ſi⸗
cut poſt exitus docuit: ſubſcribētib⁹ ⁊ de
ſingulis quibuſq̃ eccleſiaſticis obſerua⸗
tionib⁹ certa ſtatuta fingentib⁹ conciliuz
direptum eſt. Exemplū aūt expoſitionis

fidei eoꝝ q̄ ꝯuenerant infra ſcriptū eſt.

Exemplū fidei Nicene: ⁊ ſtatutoꝝ ei.
Caplm. VI.

Credimus in vnū deuz patrem
omipotentē: oīm viſibiliū ⁊ i
nuiſibiliū factorem. Et in vnum
dn̄m noſtrū ieſum chriſtum filium dei e
patre natum vnigenitū. id eſt de ſubſtātia
patris. deū ex deo: lumen ex lumine. deūz
verum: ex deo vero. natum nō factum: lo
mouſion patri: hoc eſt eiuſdem cum patre
ſubſtantie. ꝑ quē omnia facta ſunt: q̄ in ce
lo: ⁊ q̄ in terris. q̄ ꝓpter nos hoīes ⁊ ꝓper
noſtrā ſalutem deſcendit: ⁊ incarnatus eſt
hō factus: paſſus ē: ⁊ reſurrexit tertia die.
⁊ aſcendit in celos. Inde venturus iudi⸗
care viuos ⁊ mortuos. Et in ſpm̄ ſanctū.
Eos aūt q̄ dicūt erat aliq̄n quando nō
erat: ⁊ anteq̄ naſceret̃ nō erat: ⁊ q̄ ex nul
lis ſubſtantib⁹ factus eſt: aut ex alia ſubſi
ſtentia vel ſubſtantia dicūt eſſe: aut ꝯuer
tibilē: vel mutabilem filiū dei: anathema
tizat catholica ⁊ apoſtolica eccleſia.

Statutū. I Statuūt p̄terea obſer
uandū eſſe in eccleſiis: ne quis ex his qui
ſemetipſos ꝑ impatientiā libidinis exide
rūt: veniret ad clerū. II Et ne quiſq̄
per aſſumptus ex vita: vel ꝯuerſatiōe gē⸗
tili accepto baptiſmo anteq̄ cautius exa
minet̃ cleric⁹ fiat. III Et ne q̄s epoꝝ
ceteroꝝūq̃ clericoꝝ cū extraneis mulieri⸗
bus habitet: p̄ter cum matre: vel ſorore vel
auia: vel ſi que ſunt hmōi neceſſitudiniū
ꝑſone. IIII Et vt q̄ epūs ſi fieri pōt
a totius ꝓuincie epis ordinet̃. Si h̄ diffi
cile eſt: certe nō minus q̄ a trib⁹: ita t̄ vt
metropolitani epī maxime vel p̄ſenti vl̄
auctoritas habeat̃. Abſq̃ quo ordinatio
nē irritā eſſe voluerūt. V Et ne quez
ſi alius epūs de eccleſia expulerit: ſiue cle
ricū: ſiue laicū ſuſcipiat alius. Sane ie h̄
aut iracūdia aliqua: aut ꝯtentione (vt fie
ri ſolet) iniuſte factū remediū nō habret:
decernūt ꝑ ſingulos annos in ſingulis q̄⸗
buſq̃ ꝓuinciis ſecūdo ab oīb⁹ epīs ꝓuin
cialib⁹ ꝯcilia agi debere: ⁊ de huiuſcemōi
negociis iudicari: vt ſi forte ab vnoquoq̄
aliq̄d geſtū eſt a ceteris emēdet̃. ſi rect: vt
ab omnib⁹ ꝯfirmet̃. VI Et vt apud
alexandriā vel in vrbe roma vetuſtas ſue

tudo ſeruetur: vt vel ille egypti vel hӡ ſub urbanarũ eccleſiaꝝ ſollicitudinem gerat. VII Et vt ſi forte in ordinando epo duo vel tres ꝑ aliq̃ ꝯtentione diſſentiant reliquoꝝ auctoritas: ⁊ pcipue metropolitani cũ ceteris firmior habeat. VIII Et vt epo hieroſolimoꝝ antiquit⁹ tradita honoris ꝓrogatiua ſeruetur: manẽte nihilominꝰ et metropolitani ipius ꝓuincie dignitate. IX Et vt catharos: qui apud nos nouatiani ſunt: ſi forte peniten tes ad ecclĩam conuertant: cõfeſſos eccleſiaſtica dogmata clericos in ordine q̃dẽ ſuo ſuſcipi debere. Sed ordinatione data: Sane ſi eps ipſoruӡ veniat ad epiſcopum noſtrũ: debere eum in pſbyteroꝝ loco ſedere. Epiſcopi vero nomen manere apud illum ſolum q̃ catholicam ſemꝑ tenuit fidem: niſi ſua volũtate ipe eum tali noĩe honorare voluerit: vl ſi placuerit vt querat ei epi locum vacantem. hoc ſit in ipius poteſtate X Et ne in vna ciuitate duo ſint epiſcopi. XI Et ſi q̃ forte indiſcrete ad ſacerdotium ꝓuecti: poſtmodũ vel ipi aliquid de ſe crĩminoſũ cõfeſſi ſunt: vel ab alijs reuicti vt abijciant. ſed ⁊ ſi q̃ ex his qui lapſi ſunt: ⁊ ꝑ ignorãtiã forte ordinati recogniti fuerint vt abijciantur. XII Et ſi q̃ abſq; tormentis in pſecutiõibus lapſi ſunt: ⁊ ex corde agũt penitentiã: quiq; annos inter cathecuminos faciãt: ⁊ duob⁹ annis poſt hoc fidelib⁹ tm̃ in oratione iũgant: ⁊ ita poſtmodũ ſuſcipiant. XIII Qui ṽo propter ꝓfeſſionem militiã abiecerãt: ⁊ rurſũ hanc ambierũt: hos tredecim ãnis penitentiã gerere: ⁊ poſtea ſuſcipi. Si tamen ex corde penitentiã gerãt. Eſſe tamẽ et in poteſtate epi moderãdi facultatẽ: ſi eorũ fructuoſam ⁊ attentã penitentiã viderit. XIIII De his ṽo q̃ vita excedũt penitentibus decernũt viaticũ nullũ debere dimitti. Si q̃s ſane accepta cõmunione ſupuixerit debere eũ tẽpora ſtatuta cõplere: vel certe ꝓut moderanto epi voluerit. XV De cathecuminis q̃ ꝓlapſi ſũt ſtatuerũt trib⁹ annis eos a cathecuminorũ oratiõe ſepatos: poſtea recipi debere. XVI Et ne de ciuitate inferiori ad maiorẽ eccleſiam tranſire q̃s ambiat: ſiue eps: ſiue etiã alius clericus. XVII Et ne q̃s clericus q̃ derelicta eccleſia ſua nulla exiſtẽte cauſa ꝓbabili vagatur ⁊ oberrat ꝑ alias ecclĩas: ſuſcipiatur in cõmunionẽ. XVIII Et vt nemo euӡ q̃ ad aliũ ꝑtinet ſubripiens in ſua ecclĩa ordinet clerũ: abſq; ꝯſenſu illiꝰ ad quẽ ꝑtinet. XIX Et ne q̃s cleric⁹ aut vſuras accipiat: aut frumẽti vel vini ampliationeӡ qđ ſolet in nouo datũ vel ſexcuplum: vel etiã duplũ recipi. qđ ſi faciat tãq̃ turpis lucri reum abijciendum. XX Et ne diaconi pſbyteris pferant: ne ve ſedeant in cõſeſſu pſbyteroꝝ: aut illis pſentibus euchariſtiã diuidãt: ſed illis agentib⁹ ſolum miniſtret. Si ṽo pſbyter nullus ſit ĩ pſenti: tunc demũ etiam ipis licere diuidere: aliter vero agentes abijci iubẽt. XXI Et vt Paulianiſte qui ſunt Fotiniani rebaptizent. XXII Sed et diaconiſſe quoniãquidẽ manꝰ impoſitionem nõ accipiũt: etiam ipas inter laicos eſſe debere. Igit̃ cũ de his ꝓut diuinarũ legum reuerẽtia popoſcerat decreuiſſent ſed ⁊ de obſeruatione paſche antiquũ canonẽ per quem nulla ð reliquo varietas orire eccleſijs tradidiſſent: omĩbus rite diſpoſitis: ecclĩaꝝ pax et fides in oriẽtis atq; occidentis partibus vna atq; eadeӡ obſeruabatur.

De Helena Cõſtantini matre.

Caplm. VII.

P er idem tẽpus Helena Cõſtãtini mater: femĩa incõꝑabili fide: religione animi ac magnificẽtia ſingulari. Cuius ṽo Cõſtantinꝰ cũ eſſet filꝰ: ⁊ crederet diuinis ãmonita viſionib⁹: hieroſolimã petit: atq; ibi locum in quo ſacroſanctuӡ corpus patibulo affixum ꝑpenderat: ab incolis perquirit. Qui idcirco ad inueniẽduӡ difficilis erat ꝙ ab antiquis pſecutoribus ſimulacrũ ĩ eo veneris fuerat defixum: vt ſi quis chriſtianorũ in loco illo chriſtũ adorare voluiſſet venerẽ videret adorare. Et ob hoc infreq̃ns ⁊ pene obliuioni datus fuerat locꝰ. Sӡ cũ (vt ſupra dixim⁹) religioſa femina ꝑueniſſet ad locũ celeſti ſibi iudicio deſignatũ: cũcta ex eo profana ⁊ polluta deturbãs in altũ purgatis ruderib⁹: tres

confuſo ordine reppérit cruces. Sed ob
turbabat repti muneris leticiã vniuſcu⸗
iuſqꝫ crucis indiſcreta ꝓprietas. Aderat
quidẽ ⁊ titul⁹ ille q̇ grecis ⁊ latinis atqꝫ he⸗
braicis lr̃is a Pilato fuerat cõſcript⁹. ſed
nec ipſe ſatis euidenter dominici ꝓdebat
ſigna patibuli. Hic iã hũane ambiguita
tis incertũ diuinũ flagitat teſtimonium.
Accidit in eadem vrbe primariã quãdã
loci illi⁹ feminã graui egritudine ↄfectã
ſeminecẽ iacere. Machari⁹ ꝑ idẽ tp̃s ec
cleſie illi⁹ ep̃s erat. Is vbi cunctantẽ regi
nã: atqꝫ oẽs pariter q̇ aderãt videt: affer⸗
te inq̇t huc totas q̃ rep̃te ſunt cruces: et q̃
ſit que portauerit dñm nunc nob̃ adape⸗
riet dñs. Et ingreſſus cũ regina pariter ⁊
ꝓplis ad eã q̃ decũbebat: defixis genib⁹:
huiuſcemõi ad deũ p̃cẽ ꝓfudit.

De cruce ſaluatoris in hieroſolymis
ab Helena reperta.

Capl̃m. VIII.

t U dñe q̇ ꝑ vnigenitũ filiũ tuũ
ſalutẽ generi humano ꝑ paſſio⸗
nẽ crucis ↄferre dignatus es: et
nũc in nouiſſimis tp̃ib⁹ aſpiraſti in corde
ancille tue ꝗrere lignũ beatũ in q̃ ſalus
nr̃a pepẽdit: oſtẽde euidẽter ex his trib⁹ q̃
crux fuerit ad dominicã gl̃iam: vel q̃ exti
terint ad ſeruile ſuppliciũ: vt hec mulier
q̃ ſemiuiua decũbit: ſtatim vt eã lignũ ſa⸗
lutare cõtigerit: a mortis ianuis reuocet̃
ad vitã. Et cũ hoc dixiſſet: adhibuit p̄mo
vnã ex trib⁹: ⁊ nihil ꝓfecit. Adhibuit ſecũ
dam: nec ſic q̇dẽ aliq̇d actũ ẽ. Ut ꝟo ad⸗
mouit tertiã: repente ap̃tis oculis mulier
cõſurrexit: ⁊ ſtabilitate virĩũ recepta ala⸗
crior multo q̃ cũ ſana fuerat: tota domo
diſcurrere ⁊ magnificare dñi potentiã ce
pit. Sic euidẽti iudicio regina voti com
pos effecta: tẽplũ mirificũ in eo loco in q̃
crucẽ reppererat regia ambitiõe ↄſtruxit.
Clauos q̃ꝫ q̇b⁹ corpus dominicũ fuerat
affixũ portat ad filiũ. Ex q̇b⁹ ille frenos
cõpoſuit q̇b⁹ vteret̃ ad bellũ. Et ex aliis
galeã nihilomin⁹ belli vſib⁹ aptam fert̃
armaſſe. Ligni ꝟo ipſi⁹ ſalutaris ꝑtẽ de⸗
tulit filio: ꝑtem ꝟo thecis argẽteis ↄditã
dereliq̇t in loco: q̃ etiã nunc ad memoriã
ſollicita veneratiõe ſeruat̃. Reliq̇t etiã h̃
iudiciũ religioſi animi regina venerabi⸗
lis. Uirgines q̃s ibi reppérit deo ſacra⸗
tas inuitaſſe ad prandiũ: ⁊ tãta eas deuo
tione curaſſe dicit̃: vt indignũ crederet ſi
famulorũ vterent̃ officiis. Sꝫ ipſa mani⸗
bus ſuis famule habitu ſuccincta cibum
apponeret: poculũ porrigeret: aquã ma⸗
nib⁹ infunderet: et regina orbis ac mater
imperii famularũ xp̃i ſe famulã deputa⸗
ret. Hec quidem hieroſolymis geſta. In
terea Cõſtantinus pietate fret⁹: Sarma
tas: Gothos: aliaſqꝫ barbaras nationes
niſi q̃ vel amiciciis: vel deditione ſui pa⸗
cem preuenerãt: in ſolo ꝓprio armis edo⸗
muit. Et quãto magis ſe religioſi⁹ ac hu⸗
milius deo ſubiecerat: tãto ampli⁹ ei do⸗
min⁹ vniuerſa ſubdebat. Ad Anthoniũ
q̃ꝫ p̄mũ heremi habitatorẽ: velut ad vnũ
ex ꝓphetis lr̃as ſuppliciter mittit: vt ꝓ ſe
ac liberis ſuis dño ſupplicaret. Ita non
ſolũ meritis ſuis: ac religione matris: ſꝫ
⁊ ĩterceſſione ſanctoꝝ cõmẽdabilẽ ſe deo
fieri geſtiebat. Sane qm̃ tanti viri An⸗
thonii fecim⁹ mẽtionẽ: de ꝟtutib⁹ ei⁹ atqꝫ
inſtitutis: ⁊ ſobrietate mẽtis: vt ĩ ſolitudi
ne vitã degens vſus ſolũmodo cõſortio
fuerit beſtiarũ. ⁊ de demonibus crebros
agens triũphos placuerit deo ſupra cun
ctos mortales: vt q̇ inſtitutiõis ſue p̃cla⸗
ra vſqꝫ in hodiernũ monachis exempla
reliq̇rit: Uolentẽ me aliq̇d exponere: ille
libellus excluſit q̇ ab Athanaſio ſcript⁹
etiã latino ſermone edit⁹ eſt. Propter qđ
nos omiſſis his q̃ ab aliis iã dicta ſunt:
ea memorabim⁹: q̃ q̃uis geſtorũ ↄtineat
fides: ab his tñ q̇ longe poſiti ſũt obſcu⸗
rior fama ſubtraxit.

De captiuitate Frumentii et Edeſii: et
de conuerſione Indoꝝ ꝑ ipſos geſta.

Capl̃m. IX

i N ea diuiſiõe orbis terre q̃ ad
p̃dicãdũ verbũ dei ſorte ꝑ apo
ſtolos celebrata ẽ: cũ alie aliis
prouincie obueniſſent: Thome parthia ⁊
Mattheo ethiopia: eiqꝫ adherẽs exteri⸗
or India Bartholomeo dicitur ſorte de
creta. Inter quã parthiãqꝫ Media: ſꝫ lõ⸗
go interior tractu India vlterior iacet:
multis variiſqꝫ linguis et gẽtib⁹ habitata.
Quã velut lõge remotã: null⁹ ap̃lice p̃di⸗
cationis vomer impreſſerat. Que tñ tp̃ib⁹

Cōſtātini tali quadā ex cauſa ſemīa fidei prīna ſuſcepit. Metrodoꝛus q̇dā pħo ſophus inſpiciēdoꝝ locoꝝ ⁊ oꝛbis ꝑſcru tandi gr̄a: vlterioꝛē dicit̄ Indiā penetraſ ſe. Cuiꝰ exemplo etiā inuitatus Meropi us q̇dam Tyriꝰ philoſophus ſili ex cau ſa adire Indiā voluit: habens ſecū duos puerulos: quos liberalibꝫ lr̄is vtpote ꝓ pinquos inſtituebat. Quoꝝ vnꝰ q̇ erat iunioꝛ Ediſiꝰ: alter Frumentiꝰ vocabat̄. Igit̄ pulſus ⁊ in noticiā capitis his q̇bꝫ animꝰ paſcebat̄: cū philoſophus redire cepiſſet: aque vl' ceteroꝝ neceſſarioꝝ cau ſa ad portū quendā nauis q̄ vehebat̄ ap plicuit. Moꝛis ē inibi barbaroꝛum: vt ſi qñ fedus ſibi cū romanis turbatū vicine nūciauerint gētes: oēs q̇ apud eos ex ro manis inuēti fuerint iugulēt̄. Inuaditur nauis philoſophi: cūcti cum ipo pariter perimunt̄. Puerili repti ſub arboꝛe me ditātes: ⁊ lectiōes ſuas parantes: barba roꝝ miſeratiōe ſeruati ducunt̄ ad regem Hoꝝ ille alteꝝ: id eſt Ediſiū ſibi pincer nā fecit. Frumētio vo quē q̇ſi ꝑſpicacem dephenderat ⁊ prudētē: ratiōes ſuas ſcri niaq̄ cōmiſit. Ex q̇ et in honoꝛe magno apud regē habiti ſūt ⁊ in amoꝛe. At vero moꝛiēs rex: vxoꝛē cū puulo filio regni de reliq̇t heredē. Adoleſcētibꝫ aūt q̇d vellēt agendi dedit liberā facultatē. Quos tñ regina ſuppliciter exoꝛat: tāq̄ q̇ nihil ha beret ī toto regno fideliꝰ: vt ſecū vſq̄quo adoleſceret filiꝰ: regendi regni ſollicitudi nem partirēt̄. Et ꝑcipue Frumētiū cuiꝰ prudētia ad moderādū ſufficeret regnū Nā aliꝰ fidē purā: ⁊ ſobꝛiā mentē ſim pliciter exhibebat. Idq̄ dū agerēt: ⁊ reg ni gubernacula Frumētiꝰ haberet in ma nibus: deo mētē eiꝰ ⁊ animos inſtigante: req̇rere ſolicitiꝰ cepit: ſi q̇ inter negocia toꝛes romanos xp̄iani eſſent: ⁊ ipſis pote ſtatē maximā dare ac monere vt cōuēticu la ꝑ loca ſingula facerēt: ad q̄ romano ri tu oꝛatiōis cauſa cōfluerēt. Sꝫ ⁊ ipſe mul tomagis eadē facere: ⁊ ita ceteros cohoꝛ tari fauoꝛe: ⁊ bñficiīs inuitare: p̄ſtare q̇c q̇d oppoꝛtunum fuiſſet loca edificiīs: alia q̄ neceſſaria p̄bere: ⁊ omnimodo geſtire vt xp̄ianoꝝ inibi ſemē exurgeret. Sed cū regius puer adoleuiſſet: cui ꝓcuratio nem regni gerebāt: expletis oībꝫ ⁊ ex fide traditis: mltū licet detinentibꝫ ⁊ rogāti bus vt manerēt regina vel filio: ad oꝛbē tñ denuo noſtrū reuertunt̄. Et Ediſio fe ſtināte tyrum: parētes ꝓpinquoſq̄ reuiſe re: Frumentiꝰ Alexandriā pergit dicēs: equū nō eſſe opꝰ occultare dñicū. Igitur rem oēm vt geſta ē expouit epo: ac monet vt ꝓuideat virū aliquē dignū: quē cōgre gatis iā pluriṁis chꝛiſtianis et eccleſiīs cōſtructis in barbarico ſolo epm mittat. Tū vo Athanaſiꝰ (nam is nuꝑ ſacerdo tiū ſuſceperat) attentiꝰ ⁊ ꝓpenſiꝰ Frumentiī dicta geſtaq̄ cōſiderās: in cōcilio ſacerdo tū ait. Et quē aliū inueniēmꝰ virū talē: ī q̄ ſit ſpūs dei ī ipo ſicut ī te: q̇ hec ita poſſit implere. Et tradito ei ſacerdotio redire eū cū diui gr̄a vnde venerat iubet. Quiq̄ cū epſ ꝑrexiſſet ad Indiā: tāta ei data eē a deo vtuti gr̄a dicit̄: vt ſigna ꝑ eū apo ſtolica fierēt: ⁊ infinitꝰ numerꝰ barbaroꝝ cōuerterēt̄ ad fidē. Ex q̇ in Indie ꝑtibꝫ et ꝓpli xp̄ianoꝝ ⁊ eccl'ie facte ſunt: ⁊ ſacerdo tiū cepit. Que nos ita geſta nō opinione vulgi: ſꝫ ipo Ediſio Tyri p̄ſbytero poſt modū facto: q̇ Frumētii comes ꝑus fue rat referēte cognouimꝰ.

De cōuerſione gētis Hyberoꝝ ꝑ capti uam facta. Caplm. X.

P Er idē tp̄s etiā Hyberoꝝ gēs: q̄ ſub axe pontico iacet: vbi dei federa: ⁊ fidē futuri ſuſcepit re gni. Sed huiꝰ tāti boni ꝑſtitit cauſā mu lier q̇dam captiua. q̄ apud eos repta: cū fidelē ſatis ⁊ ſobꝛiā ac pudicā duceret vi tā: totiſq̄ diebꝫ ac noctibꝫ obſecrationes deo ꝑuigiles exhiberet: in ādmiratiōe eē ipſa rei nouitas barbaris cepit. Et q̇d h̄ ſibi vellet curioſius ꝑq̇rebant. Illa vt res erat: ſimpliciter xp̄m ſe deū hoc ritu cole re fatebat̄. Nihil ex h̄ ampliꝰ barbari pre ter nouitatē nominis mirabant̄. Verū (vt fieri ſolet) ipa ꝑſeuerātia curioſitatem quādā mulierculis inferebat: ſi q̇d emo lumēti ex tāta deuotiōe caperet̄. Moꝛis apud eos eſſe dicit̄: vt ſi paruulꝰ egrotet: circūferat̄ a matre ꝑ ſingulas domꝰ quo ſcꝫ ſi q̇s experti aliq̇d remediī nouerit: cō ferat laborāti. Cūq̄ mulier q̇dā paruulū ſuū per omnes circuiſſet ex moꝛe: nec

aliq̇d remediȷ̃ cũctas domos luſtrãdo ce
piſſet: venit etiã ad captiuã: vt ſi q̇d ſciret
oſtẽderet. Illa ſe humani q̇dẽ remediȷ̃ ni
hil ſcire teſtat̃: deũ tñ ſuũ xp̃m quẽ cole-
bat dare ei deſperatã ab hoib' poſſe ſalu
tem ꝯfirmat. Cũq; cilicio ſuo paruulum
ſuppoſuiſſet: atq; ipa deſuꝑ oratione fu-
diſſet ad dñm: ſanũ matri reddidit infan-
tẽ. Sermo defertur ad plures: factiq; fa
ma magnifici vſq; ad aures regine ꝑla-
bit̃. Que dolore q̇daʒ grauiſſimo corporis
afflicta: ĩ deſperatiõe maxĩa erat. Rogat
ad ſe captiuaʒ deduci. Illa ire abnuit: ne
ꝓſumere amplꝰ aliq̇d q̃ ſexus ſineret: vi
deretur. Ipa ſe regina deferri ad captiue
cellulã iubet. Quã ſil'r ſupra ciliciũ ſu-
um poſitã: inuocato xp̃i noĩe ꝯtinuo poſt
ꝓcem ſanã ⁊ alacrẽ fecit exurgere: xp̃mq;
eſſe deũ dei filiũ ſũmi: q̇ ſalutẽ hãc ꝯtule
rat docet: eũq; quẽ ſibi auctorẽ ſue ſciret
eſſe incolumitat̃ ⁊ vite cõmonet inuocã-
dũ. Ipm nãq; eſſe q̇ ⁊ regib' regna diſtri
buat: ⁊ mortalib' vitaʒ. At illa cũ leticia
domũ regreſſa: marito ꝑcũctãti cauſaʒ tã
ſubite ſanitatis aperuit. Quiq; cũ ꝓ ſalu
te cõiugis letꝰ mulieri munera deferri iu-
beret: illa horum inq̇t: o rex nihil captiua
dignat̃. Aurũ deſpicit. argentũ reſpuit. ie
iunio q̃ſi cibo paſcit̃. h̃ ſolũ ei munerꝭ da-
bimꝰ: ſi eũ q̇ me illa ĩuocãte ſanauit xp̃m
deũ colamꝰ. Ad h̃ tunc rex ſegnior fuit. ⁊
ĩterim diſtulit: ſepiꝰ licet ab vxore cõmo-
nitꝰ: donec accidit q̇dã die venãte eo ĩ ſil-
uis cum comitib' ſuis: obſcurari denſiſſi
mis tenebris diẽ: ⁊ ꝑ tetre noctis horrorẽ
luce ſubducta: cecis iter greſſib' denega-
ri. Aliꝰ alio diuerſi ex comitibus oberrãt
ipe ſolꝰ denſiſſima obſcuritate circũdatꝰ:
q̇d ageret: q̇ ſe verteret neſciebat. Cuʒ re-
pẽte anxiꝰ ſalutis deſperatiõe animos co
gitatio talis aſcẽdit. Si vere deꝰ eſt xp̃s.
ille quẽ vxori ſue captiua ꝑdixerat: nũc ſe
de his tenebris liberet: vt ipm ex h̃ omiſ
ſis oib' coleret. Ilico vt h̃ nondũ verbo
ſʒ ſola mẽte deuouerat: reddita mũdo di-
es: regẽ ꝑducit ad vrbẽ incolumẽ. Quiq;
regine rem ꝓtinꝰ vt geſta ẽ pãdit. Euoca-
ri iam ſãq; captiuã: ⁊ colendi ritũ vt ſibi
tradat expoſcit: neq; ſe vltra aliũ deũ q̃
xp̃m veneraturũ eẽ ꝯfirmat. Adeſt capti
ua. edocet deũ xp̃m. ſupplicãdi ritũ: vene
rãdiq; modũ inq̃tum de his aꝑire femi-
ne fas erat pandit. Fabricari tñ eccl'iam
monet: formãq; deſcribit. Igit̃ rex totiꝰ
gẽtis ꝑp'lo ꝯuocato: rem ab initio q̄ erga
ſe ac reginã geſta fuerat exponit: fidemq;
edocet: ⁊ nõdũ initiatꝰ i ſacris fit ſue gẽn
tis apl's. Credũt viri ꝑ regẽ: femie ꝑ regi-
nã. cuctiſq; idẽ volẽtib' eccl'ia extruit̃ in-
ſtãter ⁊ eleuato iã ꝑniciter murorũ ambi-
tu: tp̃s erat q̄ colũne collocari deberent.
Cũq; erecta ꝓma: et ſcd̃a: ventũ fuiſſet ad
tertiã ꝯſumptis oib' machinis: ⁊ boum
hoĩmq; virib': cũ media iã in obliquum
fuiſſet erecta: ⁊ ꝑs reliq̃ nullis machinis
erigeret̃. repetitis ſcd̃o ⁊ tertio ac ſepiꝰ vi
ribꝰ: ne loco q̇dẽ moueri attritis oib' po-
tuit. Admiratio erat totiꝰ ꝑp'li. regiſ animo
ſitas hebeſcebat. q̇d fieri deberet omẽs ſi
mul latebat. Sʒ cũ interuẽtu noctis oẽs
abſceſſiſſent: cũctiq; mortales ex ipa oꝑa
ceſſarẽt: captiua ſola ĩ oratiõe ꝑnoctans:
mãſit intrinſecꝰ. Cũ ecce maturꝰ ⁊ anxius
cũ ſuis oib' ingrediẽs rex: videt colũnaʒ
quã tot machine: ac tot ꝑpl'i mouere non
quiuerãt erectã: ⁊ ſupra baſim ſuã librate
ſuſpenſã: nec tñ ſuppoſitã: ſʒ quãtũ vnius
pedis ſpacio ĩ aere pendentẽ. Tũ vero oẽs
ꝑpl'i contuentes ⁊ magnificãtes deũ: ve
rã eſſe regis fidẽ: ⁊ captiue religionẽ pre-
ſentis miraculi teſtimonio ꝓhibebãt. Et
ecce mirãtib' adhuc ⁊ ſtupẽtib' cũctis: in
oculis eoꝝ ſenſim ſupra baſim ſuã nullo
ꝯtingẽte: colũna depoſita ſũma cũ libra-
tione conſedit. Poſt h̃ reliquꝰ numerꝰ co
lũnarũ tãta facilitate ſuſpẽſus ẽ: vt oẽs q̄
ſuꝑfuerãt ipa die collocarent̃. Poſtea vero
q̃ eccl'ia magnifice ꝯſtructa eſt: ⁊ populi
fidem dei maiore ardore ſitiebãt: captiue
monitis ad imꝑatorẽ Cõſtãtinũ totiꝰ gẽ
tis legatio mittit̃. Res geſta exponit̃. ſa-
cerdotes mittere orat̃: q̇ ceptũ erga ſe dei
munꝰ impleret. Quib' ille cum omi gau-
dio ⁊ honore trãſmiſſis: multo ampliꝰ ex
h̃ letatꝰ eſt q̃ ſi incognitas romano impe
rio gẽtes ⁊ regna ignota iũxiſſet. Hec no
bis ita geſta fideliſſimꝰ vir Bacariꝰ: gen-
tis illiꝰ rex: et apud nos domeſticorũ co-
mes: cui ſũma erat cura ⁊ religionis ⁊ ve
ritatis: expoſuit: cũ nobiſcũ paleſtine tũc

limitis dux in hieroſolymis ſatis vnani
miter degeret. Sꝫ ad ceptũ redeam⁹.

De Conſtantia ſorore Cõſtãtini et p̄
ſbytero ꝑ eam fratri inſinuato.

Capl'm. XI.

p Oſteaq̄ religioſi ꝑncipis ma-
ter Helena ſũmis romani reg-
ni honoribꝰ affecta: ex hac luce
deceſſit: Cõſtantia tũc Licinij relicta fra-
tris auguſti ſolacijs vtebatur. Huic acci
dit p̄ſbyteꝝ quẽdã venire ĩ noticiã: laten
ter ꝑtibꝰ arrij fauentez. Sꝫ is ꝑmo nihil
oĩno de his apud ſororez ꝑncipis aꝑire:
vbi ꝟo multa familiaritas copiã tribuit:
paulatim ſmonẽ cepit aſpergere: inuidiã
dicens arrio generatã: ⁊ p ſimultatibꝰ pri
uatis epm ſuũ rem ꝯtentioſe exagitauiſ-
ſe emulationis ſtimulo cõfixum: q arrius
apð plebẽ ſatis charus haberet. Hec at-
q̄ hmõi alia frequenti⁹ ſuggerẽs: aĩos
Cõſtãtie ſuos efficit. Que cũ die obitura
viſitaret a fratre: atq̄ ab eo blãde religio
ſeq̄ cõpellaret: extremã dicit ab eo grãm
popoſciſſe: vt p̄ſbyteꝝ in familiaritatem
reciꝑet: ⁊ q̄ ſibi ab eo p ſpe ⁊ ſalute ſugge
rerent audiret. Se q̄dẽ iã ex luce diſcedẽ
tem nihil curare: p fratris vero ſtatu eſſe
ſollicitã: ne forte p innocẽtiũ penis regni
ſui pateret excidiũ. Quibꝰ ille monitis a
ſorore ſuſceptis: ⁊ fidelẽ p ſe germane ſol
licitudinẽ credẽs: accõmodauit aurem p̄
ſbytero: ⁊ interim accerſiri de exilio Arri
um iubet: vt queẽadmodũ de fide ſentiret
exponeret. Tũ ille fidẽ ꝯſcripſit: que non
q̄dẽ ſenſũ noſtrũ: tñ ꝟba nr̄a ꝯtinere pro
feſſioneq̄ʒ videret. Mirat⁹ q̄dẽ eſt impa
tor: ⁊ putauit vnã eandẽq̄ʒ in ip̄i⁹ ⁊ conci
lij dudum geſti expoſitione ſñiaʒ ꝯtineri.
Tñ in nullo relaxat animi vigorẽ: ſʒ rur-
ſus eũ ad ꝯcilij remittit examẽ. Q̄m qui-
dem ad dedicationẽ hieroſolymorum ex
omi orbe coire ſacerdotes inuitabãt: hec
ad eos de noĩe ei⁹ ſcribẽs: vt ſi expoſitio
nẽ fidei ei⁹ pbaret: ⁊ eũ vel ꝑ inuidiam (vt
aſſerebat) tũc circũuentũ dinoſcerent: vel
nũc ab errore correptũ: clemẽti erga ip̄m
iudicio vterent: q̄ñ quidẽ tãta fuerit cõci
lij moderatio: vt nõ in ꝑſonã eius: ſed in
dogmatũ prauitatẽ fuerit lata ſñia: ſi tñ ⁊
ep̄i ei⁹ Alexãdri accõmodaret aſſenſus.

Sed ⁊ ab his q̄dẽ q̄ ꝑmo ceptis eius fa
uẽtes cũ ſimulatiõe ſubſcripſerant facile
recept⁹ ẽ. Cũ ꝟo Alexandriã ꝑrexiſſet: ibi
om̄e ei⁹ fruſtrat inceptũ. Q̄m quidez do-
lis apud ignorãtes loc⁹ eſt: ſcietibꝰ ꝟo do
lũ intẽdere nõ aliud ẽ q̄ riſũ mouere. In
terea dũ hec apud Alexãdriã fruſtra agi
tant: venerabilis auguſt⁹ Cõſtantinus ĩ
ſuburbana villa Nicomedie triceſimo ⁊
ꝑmo imperij ſui ãno diẽ fũctus ẽ: liberis
de ſucceſſiõe romani orbis teſtamẽto he-
redibꝰ ſcriptis. Quo in tp̄e q̄m quidẽ Cõ
ſtanti⁹ cui oriẽtis regnũ decreuerat: p̄ſens
nõ erat: dicit ſecreto accerſiẽs p̄ſbyterum
quẽ a ſorore cõmendatũ ſupra dixim⁹: et
exinde familiariter habituʒ: tradidiſſe ei
teſtamẽtũ qð ſcripſerat: ⁊ obteſtatus ſub
ſacramẽto: ne vlli niſi Cõſtãtio cũ veniſ-
ſet ĩ man⁹ traderet. Cui etiã q eunuchi q̄
erãt ĩ palacio fauebãt: arte indicio de im-
ꝑatoris morte ſuppreſſo: vſq̄ ad Cõſtan-
tij p̄ſentiã: multis noua tẽptantibꝰ oppreſ-
ſis: reſtituta integraq̄ʒ mãſere. Cũ ꝟo Cõ
ſtanti⁹ affuiſſet: depoſitũ p̄ſbyter reſtituit
Cui⁹ beneficij grã impator regni cupid⁹
ita ei deuict⁹ ẽ: vt q̄ imꝑare cũctis ambie
rit: ab illo ſibi imꝑari eq̄nimiter pateret.
Ex q̄ deuicto ſibi imꝑatore: cepit ð Arrij
reſtitutiõe ſuggerere: ⁊ nolẽtes acq̄eſcere
ſacerdotes: vti cogeret ꝑſuadere.

De Alexandri ⁊ Euſebij: ⁊ Arrij con-
flictu. Capl'm. XII.

e A tẽpeſtate apð Alexandriam
Alexãder ĩ hieroſolymis maxi
mus ꝯfeſſor: apud Cõſtantino
polim eq̄ Alexãder: vt ex Athanaſij ſcri-
ptis cõperim⁹: ſacerdotio fungebãt. Sꝫ
Euſebi⁹ q̄ apð Nicomediaʒ erat: de cui⁹
ſimulatiõe in ſubſcribẽdo ſupra dixim⁹:
amplã tp̄is nactus: ⁊ ꝑncipi ꝑ p̄ſbyteruʒ
familiaris effect⁹: reuoluere oĩa atq̄ ĩ ir-
ritũ reuocare concilij geſta molit. Arriũ
nequaq̄ apud Alexãdriã cõmorantẽ ve
nire facit: ⁊ imperialibꝰ edictis cõcilium
denuo Cõſtãtinopolim cõuocari. Quo
cõuenere illi maxime q̄ Arriũ atq̄ Euſe
biũ ſectabant: quiq̄ ſepe cũ Alexãdro cõ
greſſi: vt Arriũ ſuſciꝑet: nec tñ aliq̄d pro
fligãtes ab iniurijs q̄dez ei⁹ temꝑabant.
Ad vltimũ certã ei diẽ ſtatuẽtes: denun-

ciant vt aut ipſe Arriũ ſuſcipet: aut ſi reni
teref ſe eccl'ia pulſo ꝛ in exilium truſo: ab
alio eũ ſuſcipiẽduȝ ſciret. Tũ ille nocte q̃
ad ↄſtitutã intererat diẽ ſub altario iacẽs
atq; ĩ oratiõe ꝛ lachrymis totã ꝑuigilem
ducẽs: eccl'ie cauſã dño cõmẽdabat. Cũ/
qȝ lux fuiſſet exorta: nec tñ Alexãder ab
oratõe ceſſaret: Euſebi⁹ cũ ſuis oĩbꝫ velut
heretici belli ſignifer: domũ Arrij matu/
tin⁹ aſcẽdit: eũq; ꝓpere ſeq̄ ad eccl'iam iu-
bet: ꝑteſtat⁹ ꝙ Alexander niſi p̄ſens acq̄/
eſceret: expulſus cederet loco.

De probroſo Arrij interitu.

Capl'm. XIII.

i gitur oĩm ſũma expectatio: q̃
vel Alexãdri ꝑſeuerãtia: vl' Eu
ſebij Arrijq; inſtantia declina/
ret. Cũq; cũctoꝝ animi eſſent vt ĩ tali re
expectatiõe ſuſpẽſi: Arri⁹ ad eccl'iaȝ ꝑgẽs
ep̄oꝝ ꝛ ꝑpl'oꝝ frequentia ↄſtipat⁹ hũane
neceſſitatis cauſa ad publicũ locuȝ decli-
nat. Ubi cũ ſederet: inteſtina ei⁹ atq; oĩa
viſcera ĩ receſſus cuniculuȝ defluxere: ac
tali ĩ loco dignã mortẽ blaſphemie ꝛ feti
de mẽtis exoluit. Qð poſtea q̃ ĩ eccleſia
nũciatũ ẽ Euſebio: atq; his q̄ vna ſecum
ſanctũ ꝛ inocentẽ virũ Alexãdrũ de Ar/
rio recipiẽdo fatigabãt: ſupati pudore: et
adopti cõfuſione diſcedunt. Tũc cõplet⁹
ẽ ſermo ad gl'iam dñi: quẽ Alexander in
oratiõe ſua ad deũ ꝓclamauerat dicens.
Iudica dñe iter me ꝛ Euſebij minas at-
q; Arrij viri. Sed hi ad p̄ſens q̄dẽ pau
lulum pudoris habuere. Cõuenientes ꝑo
inter ſe heretici: veriti ne forte ſi ſicut res
geſta ẽ integre ad imꝑatorẽ Cõſtãtium ꝑ
ueniſſet: nõ ſolũ a ꝑfidia eoꝝ in q̃ callide
irretit⁹ tenebaf abſcederet: verũ ꝛ ĩ aucto
res deceptionis ſue ſeueri⁹ aliq̄d ex regia
auctoritate decerneret. Cõponũt ꝑ eunu-
chos q̄s iã ꝑfidia deceptos tenebant: vti
de Arrij morte imꝑator q̃ fieri poſſet cõ
poſite et cõmuniter noſceret: neq; aliq̄d
qð dei vindictã iudicare videretur audi/
ret. Quibꝫ ita geſtis: de cauſa fidei vt ce/
perãt ꝓſequuntur.

De Athanaſij ep̄i principijs.

Capl'm. XIIII

i gitur apð Alexãdriã defũcto
Alexãdro: Athanaſi⁹ ſuſcepat
ſedẽ. Qui ꝑo eſſet idẽ vir acris ingenij: ꝛ in
eccl'iaſticis negocijs apprime vigilãs: ſa
tis iã tũc hereticis ĩnotuerat: cũ ad conci
liũ Nicenũ cũ ep̄o ſuo ſene Alexãdro ve
nerat: cui⁹ ſuggeſtionibꝫ hereticoꝝ doli
ac fallacie vigilãter detegebanf. Statim
ergo vt eũ ep̄m factũ cognouere: rati id
qð res indicabat: ſua negocia ꝑ illi⁹ ſolli
citudinẽ nõ facile ꝓceſſura oĩbus modis
q̃rere aduerſus eũ machinas deceptio/
nũ parabãt. Uerũ nõ mihi abſq; ordi
ne videf pauca de hui⁹ viri origine ſupra
repetere: ꝛ cui⁹ a puero inſtitutiõis fuerit
ſicuti ab his q̄ cũ ipo vitã duxerant acce
pimus memorare. Temꝑe q̄ apð Alexã-
driã Petri martyris diem Alexander ep̄s
ageba: cũ poſt expleta ſolẽnia ↄuẽturos
ad cõuiuiũ ſuũ clericos expectaret ĩ loco
mari vicino: videt eminus pueroꝝ mul/
titudinẽ ſuꝑ oram maris ludũ imitãtiũ
vt fieri ſolet ep̄m: atq; ea q̃ ĩ eccl'ijs geri
mos ẽ. Sȝ cũ intenti⁹ diutino pueros in
ſpectaret: videt ab his geri q̄dã etiã ſecre-
tiora et myſtica. Perturbat⁹ ilico: voari
ad ſe clericos iubet: atq; eis q̄d eminus
ipe videret oſtẽdit. Tũ abire eos ꝛ cõpre
henſos ad ſe ꝑducere oẽs pueros imꝑat.
Cũq; adeſſent: q̄s eis ludus: ꝛ quid egiſ/
ſent: vel quõ ꝑcũctaf. Illi (vt talis habet
etas) pauidi: negare p̄mo: deinde rem ge-
ſtam ꝑ ordinẽ pãdũt. Et baptiſatos a ſe
eſſe quoſdã cathecuminos ↄfitẽf ꝑ Atha-
naſiũ: q̄ ludi illius puerilis ep̄s fuerat ſi/
mulat⁹. Tũ ille diligẽter inq̄rẽs ab his q̄
baptiſati dicebanf: q̄d ĩterrogati fuerint:
quidve reſpõderint ſimul ꝛ ab eo q̄ inter
rogauerat. Ubi videt ſcḋm religionis nr̃e
ritũ cũcta ↄſtare: collocut⁹ eũ ↄcilio cleri
corũ ſtatuiſſe tradif illis quibꝫ ingreſſis
interrogationibꝫ ꝛ reſponſionibꝫ aqua fu
erat infuſa iterari baptiſmũ nõ debere: ſȝ
adimpleri ea que a ſacerdotibꝫ mos eſt.
Athanaſiũ ꝑo atq; eos quos ludus ille
vel p̄ſbyteros habere viſus fuerat vl' mi
niſtros: ↄuocatis parentibꝫ ſub dei obte-
ſtatione tradit eccl'ie ſue nutriẽdos. Par-
uo aũt tp̄e exacto: cũ a notario integre: ꝛ
a grãmatico ſufficiẽter Athanaſius fuiſ/
ſet inſtruct⁹: ↄtinuo tanq̄ fidele dñi com
mendatũ a parẽtibꝫ reſtituif ſacerdoti: ac

velut Samuel q̄dam in tēplo dn̄i nutritur: et ab eo pgente ad patres in ſenectute bona, ad portandum poſt ſe ephod ſacerdotale eligit. Sz hui⁹ tanti in eccl'ia p fidei integritate agones fuerunt: vt etiā de hoc videat dictuz eſſe illud qd̄ ſcriptū ē. Ego eni oſtendā ei quāta eū pati oportat p noīe meo. In hui⁹ etenī pſecutione vniuerſus cōiurauit orbis: et cōmoti ſūt pncipes terre. Gētes: regna: exercit⁹ colerūt aduerſus eū. Ille aūt diuinū illud cōſeruabat eloquiū dicēs. Si cōſiſtant aduerſum me caſtra: non timebit cor meū: ſi inſurgat in me prelium: in hoc ego ſperabo. Verū qm̄ tāta ac talia eius geſta ſunt: vt magnitudo quidez rerū nihil me pterire patiat: multitudo ꝟo geſtorū q̄plurima cogat omittere incert⁹ eſtuat anim⁹. Dū deliberare nō valet quid teneat q̄d omittat. Et ideo pauca nos q̄ ad rem ptinent memorabim⁹: reliq̄ eius fama narrabit ſine dubio: minora ꝟo nunciatura. Nā nihil qd̄ addere poſſit inueniet.

De Conſtantij imꝑatoris errore.

Capl'm. XV.

Olitur vbi Cōſtantius orientis regnum ſol⁹ obtinuit: Cōſtātino fratre nō lōge ab Aquileia apud Alſam fluuiū a militib⁹ interfecto: Cōſtans vtriuſq̄ german⁹ occidentez ſatis induſtrie gubernabat. Naz Cōſtantius natura et animo regio: dū primis illis regni ſui fautorib⁹ ſatis indulget: p eunuchos arte in pfidiam decipit a pueriſ ſacerdotibus: et intento ſatis ſtudio prauis eoꝝ ꝯtentionib⁹ obſecundat. Sed illi verētes: ne forte adeundi regis copia q̄n̄q̄ fieret Athanaſio: et p eū de veritate fidei quā puertebāt: fm ſcripturas edoceretur omnimodis inſimulare eū apd̄ pncipē: et velut oīm ſcelerū ac flagiciorū aggrediuntur exponere: vſq̄ quo hūani corporis brachiū loculo delatū imꝑatori oſtēdūt. Qd̄ ab Athanaſio exciſum magice artis gr̄a de Arſenij cuiuſdā corpe ꝯfirmabāt. Sz et alia q̄pluriſma crimīnoſa ſimul et flagicioſa cōponunt.

De ꝯcilio hereticoꝝ ꝯtra Athanaſiū congregato.

Capl'm. XVI.

Vbi⁹ ex cauſis imꝑator iubet cōuocato ꝯcilio Athanaſiū cōdēnari. Idq̄ apud Tyrū miſſo e latere ſuo vno ex comitib⁹. Adniſtente q̄z Archelao tūc comite orīētis: necnō et eo q̄ fenicē puinciā gubernabat congregari iubet. Eo deducit Athanaſi⁹, locul⁹ cum humano brachio circūfert. inuidie horror nō ſolū religioſas: ſz et viles animas puadit.

De exciſo brachio Arſenij: ceteriſq̄ dolis hereticoꝝ in concilio retentis.

Capl'm. XVII.

Ic Arſeni⁹ cui⁹ brachium dicebat exciſum: lector aliq̄n̄ Athanaſij fuerat: et ob culpā correptionē verit⁹ frequētie eius ſeſe ſubtraxerat. Cui⁹ latebras oportunas ſibi ad huiuſcemodi cōmētū flagicioſi hoīes rati: in illo cōpoſiti criminis occultatū eū apd̄ quēdam quē fidiſſimū ſcelerib⁹ ſuis crediderāt retinebāt. Peruenit tū ad hūc in latebris poſitū: q̄d ſuo noīe criminis intētaret Athanaſio. Et ſiue eū ipa hūanitatis cōtēplatio: ſiue diuina pculit puīdētia: clam p noctis ſilētia euadēs clauſtris enauigauit Tyrū. Et pridie q̄z cauſe dicēde adeſſet vltim⁹ dies: Athanaſio ſeſe Arſenius obtulit: vtq̄ ſe rex geſtaꝝ ſeries haberet edocuit. Ille donī eē hoīez: nec īnoteſcere cuiq̄ de e⁹ pſentia iubet. Interea cōciliū cogit i q̄ aliquāti ꝯcinnate calumnie cōſcij: oēs pene infenſo animo aduerſum Athanaſiū pīudicatoq̄ conuenīūt. Per idē tp̄s Pafnucius ꝯfeſſor: de quo ſupra memorauim⁹: aderat: Athanaſij innocencie ꝯſci⁹. Is cū vidiſſet Maximū hieroſolymoꝝ ep̄m q̄ vna ſecū effoſſo oculo et poblice ſuccīſo: ꝯfeſſor extiterat: vtq̄ pro nimia ſimplicitate nihil de ſacerdotū ſcelere ſuſpicātē: ꝯſediſſe cum ceteris q̄s factionis macula ſociauerat: mediū ꝯſeſſū adire nō veritus. Te inq̄t o maxime cū q̄ mihi vnum atq̄ idem ꝯfeſſionis inſigne eſt: cum quo mihi pariter mortale lumen effoſſum: clariorem diuini luminis conciliauit aſpectū. Te inq̄ nō patiar ſedere ī ꝯcilio malignantiū: et cū iniqua gerentibus itroire. Iniectaq̄ manu eleuās eum

de medio eoꝝ:ac de ſingulis inſtruẽs:ꝑ
petuã dehinc Athanaſio cõmunione ſo-
ciauit Sꝫ iterim cauſa dicit᷑. Prima ĩtro
ducit᷑ accuſatio mulieris cuiuſdã: q̃ ſe di-
ceret aliqñ hoſpitio Athanaſiũ ſuſcepiſ-
ſe:⁊ ab eo noctu nihil ſuſpicantẽ viũ cor
ruptionis ẽẽ ꝑpeſſam. Introduci ad hec
iubet᷑ Athanaſi⁹. Ingreditur cuꝫ Timo-
theo p̃ſbytero ſuo:eũq; monet:vt poſtea
q̃ꝫ mulier dicẽdi finẽ feciſſet:ſe tacẽte ipſe
ad ea q̃ dixerat reſpõderet. Cũq; mulier
ea q̃ edocta fuerat ꝑoraſſet:Timothe⁹ cõ
uerſus ad eã:vere inq̇t mulier ego manſi
apд te aliqñ:aut viũ tibi vt aſſeris feci:
Tũc illa(vt mulierũ ſetaliũ ꝑcacitas ha
bet)obiurgãs Timotheũ:tu tu inq̇t mi-
hi viũ feciſti:tu in illo loco cõmaculaſti
caſtitatẽ meam. Simul ⁊ ꝯuerſa ad iudi
ces:obteſtari fidẽ dei cepit vera ſe dicere
Tũ oẽs ridiculoſos pudoꝛ habere cepit:
q̃ tã facile tacẽte eo factio cõpoſiti crimi
nis patuiſſet. Nec tñ ꝑmiſſi ſũt iudices
habere д muliere q̃ſtionẽ:vnde hec:vl̓ ꝑ
q̃s:aut quõ fuiſſet aptata calũnia: qm̃ iu
dicandi libertas penes accuſatores erat.
Hinc trãſit᷑ ad aliud crimẽ. Profert᷑ faci-
nus ſeculis inauditũ. Ecce inquiunt vbi
nemo poſſit ꝟborum p̃ſtigiis decipe:res
oculis agit᷑ ꝟbis ceſſantib⁹. Brachiũ h̄
te aliũt Athanaſi accuſat exciſũ. Hec eſt
Arſenii dextera:quã tu qnõ:vl̓ ad quos
vſus excideris indicato. Tũ ille. q̇s enĩ
inq̇t veſtrũ Arſeniũ nouerat vt hanc ipi⁹
eſſe dexterã cognoſcatis: Exurrexerunt
aliq̃nãti q̇ ſe dicerẽt optime ſciſſe Arſeni
um. In q̇b⁹ nõnulli erãt abſq; ꝯſciẽtia fa
ctionis. Orat de hinc a iudicib⁹ Athana
ſius:vt hoĩem ſiuũ quẽ negociũ depoſce-
ret iubeãt ĩtroduci. Cũq; introduct⁹ eſſet
Arſeni⁹:eleuato ei⁹ vultu Athanaſi⁹ con
ciſio ⁊ iudicib⁹ ait. Hic ẽ Arſeni⁹. Et alle
uans ei⁹ nihilomin⁹ dexteraꝫ:hec eſt inq̇t
etiã dextera ei⁹:hec ẽ ⁊ ſiniſtra. Hec autẽ
quã iſti offerũt man⁹ vnde ſit:vos req̇ri-
te. Tũc velut nox q̃dã ⁊ tenebre accuſato
rũ oculis infuſe:q̇d agerẽt:q̃ ſe verterẽt
neſciebãt. Ipm̃ eteni eſſe Arſeniũ teſtes
q̇ pauloante ſcire ſe dixerãt:ꝯfirmabant.
Verũ:q꞉ nõ indicãdi:ſꝫ opprimẽdi hoĩs
cauſa ꝯciliũ gerebat᷑:fragoꝛ oĩm repente
attollit᷑ magũ ẽẽ Athanaſiũ:⁊ decipe in-
uentiũ oc̄los acclamat᷑:nec debere vllo
mõ vltra talẽ hoĩeꝫ viuere. Factoq; ĩpetu
ſuis eũ diſcerpere manib⁹ parãt. Sꝫ Ar
chela⁹ q̇ cuꝫ ceteris ex p̃cepto imꝑatoris
ꝯcilio p̃ſidebat:ereptũ eũ de diſcerpẽtiũ
manib⁹ ꝑ occultos exit⁹ eduxit:ac fuge q̃
ſolũ poſſet ſalutẽ monuit cõmẽdare. Cõ-
ciliũ tñ rurſũ ꝯueniẽs:tanq̃ſi nihil oĩno
dep̃henſũ fuiſſet vt cõfeſſũ de intentatis
criminib⁹ Athanaſiũ ꝯdẽnat. Et geſta ĩ
hũc modũ ficta ꝑ oꝛbẽ terre mittẽtes:ad
ſceleris ſui ꝯſenſũ imꝑatoꝛe cogente cete
ros ep̃os ꝑpulerunt.

De fuga:⁊ latebris Athanaſii.

Caplm̄. XVIII

h Inc iã toto oꝛbe profug⁹ agitur
Athanaſi⁹:nec vll⁹ ei tut⁹ ad la
tendũ ſuperat loc⁹. Tribuni:ꝑ-
poſiti:comites:exercit⁹ q̃ꝫ ad inueſtigan
dũ eũ mouẽt᷑ edictis impialib⁹. Premia
delatorib⁹ ꝓmittũt᷑:ſi q̇s viuũ maxime:ſi
id min⁹:caput certe Athanaſii detuliſſet
Ita tot ̨ regni virib⁹ fruſtra aduerſus eũ
cui de⁹ aderat certabat᷑. Interea ſex conti
nuis ãnis ita latuiſſe fert᷑ in lacu ciſterne
nõ habẽt ̨ aquã:vt ſolẽ nũq̃ viderit. Sꝫ
cũ ꝑ ancillã q̃ ſola cõſcia dñoꝝ officiis q̇
ei latebras p̃buerãt videbat᷑:indicat⁹ fuiſ
ſet:⁊ tanq̃ dei ſpũ admonit⁹:ipa nocte q̃
ad eũ cõp̃hẽdendũ cũ indicib⁹ veniebat᷑
poſt ãnos ſex emigrauit ad aliũ locuꝫ.
Ita illi q̇ venerãt fruſtrati:dñis q̃ꝫ in fu-
gam verſis:de ancilla vt falſa indice pe-
nas ſumunt.

Vt Cõſtãs imꝑatoꝛ ꝓ Athanaſio pa
tri Cõſtãrio ſcripſerit:eũq; eccl̃ie ſue red
di iuſſit. Caplm̄. XIX

v Erũ nc q̃ues alicui latebre ſue
fierẽt:⁊ occaſio calũnie ĩnocẽti
bus q̃reret᷑:nihil ſibi vltra iam
tutũ in Cõſtãtii regno p̃ſumẽs:ad Con-
ſtãtis ꝑtes profugus abſceſſit. A q̇ ſatis
honoꝛifice religioſeq; ſuſceptus ẽ. Cui-
q; cauſa eius quã fama compererat dili-
gentius cognita:ſcribit ad fratrem:ꝓ cer-
to ſe comperiſſe q̃ ſacerdos dei ſummi
Athanaſius:iniuſte fugas et exilia pate-
retur. Hũc itaq; recte faceret ſi abſq; vlla
moleſtia loco ſuo reſtitueret: ſi id nollet

cure ſibi futuꝝ vt ipſe id adimpleret: regni eius intima penetrans: ⁊ penas digniſſimas de auctoribꝫ ſceleris ſumēs. Quibꝰ ſcriptis ꝑterritꝰ Conſtantius: ꝙ poſſe facere ea q̄ minitabat̄ conſciꝰ erat fratrem: ſiſlata benignitate vltro venire ad ſe athanaſiū iubet: ⁊ leni increpatiōe ꝯſtrictum ad eccl'iā ſuā ꝑmittit ſecurū ire. Admonitꝰ tū impator ab impijs ꝯſiliarijs: nō ē iniq̄t magnū Athanaſi qḋ epi poſcūt de te: vt vnā ex multis q̄ ſūt apḋ Alexādriā eccl'ijs ꝯcedas populis eoꝝ q̄ tibi cōmunicare nolūt. Tū ille deo ſibi ſuggerente paratū ī tpe ꝯſiliū reperit. ⁊ q̄d ē iniq̄t imperator qḋ poſcēti tibi liceat denegari: q̄ ꝑtātē oīm habes iubēdi. Sed vnū ē qḋ oro: vt meā q̄z peticiūculā libēter admittas. Cūq̄ ſe oīa q̄ vellet q̄uis eſſent difficilia ꝑmitteret ꝑſtaturū: ſi h̄ vnū cederet libens. ait Athanaſiꝰ. Hoc ē qḋ rogo vt q̄r etiā hic (vnā apḋ Antiochiā res agebatur) ſūt nr̄i ppl'i q̄ iſtis cōmunicare nolūt vnā eis tenere ꝯcedas eccl'iā. Equiſſimū ſibi videri: ⁊ valde ꝑſtādū letꝰ ſpopondit impator. Sꝫ cū rem detuliſſet ad eos q̄r cōſilijs vtebat̄: neq̄ ibi ſe velle accipe eccleſiā: neq̄ h̄ dare reſpōdēt. q̄r plꝰ ſibi ſinguli quiq̄ q̄ abſentibꝫ ꝯſulebāt. Ita impator āmiratꝰ eiꝰ prudētiā: ꝑcarare ociꝰ ad ſuſcipiēdā ſuā eccl'iā iubet. Sꝫ cū Maxentij ſcelere impator conſtans regno ſil' ⁊ vita fuiſſet exemptꝰ: rurſū ī Athanaſiū veteres illi inceſſores ꝑncipis odia reſuſcitare ceperūt. Fugatoq̄ de eccl'ia ī locum eiꝰ Georgiū quēdam ꝑfidie ⁊ imanitatis ſue ſociū mittūt. Nā priꝰ quendā Gregoriū miſerāt. Rurſū fuga: rurſū latebre: et edicta aduerſū Athanaſium ꝑncipis per oēm locū ponunt̄: ꝑmia ⁊ honores delatoribꝫ pollicētia. Ipſe q̄z cū ob vindictam necis fraterne: regnūq̄ recupandū ad occidētis ꝑtes veniſſet: ⁊ extincto Maxentio regni ſolꝰ arce potiret̄ fatigare occidētales epōs: ⁊ ꝑ deceptiōē ad ꝯſenſū arriane hereſis cogere aggredit̄: Athanaſij priꝰ ꝯdēnatiōe ꝑmiſſa: ⁊ velut obicis validiſſimi obiectiōe ſublata.

De ꝯcilio apud Mediolanū habito: ⁊ exilijs Euſebij.

Caplm. XX.

Ob h̄ apud Mediolanum epoꝝ ꝯciliū ꝯuocat̄: plures decepti. Dionyſiꝰ ꝟo: Euſebiꝰ: Paulinꝰ Rodanꝰ: ⁊ Lucifer: dolū eē ī negocio ꝓclamantes: aſſerenteſq̄ ꝙ ſubſcriptio in Athanaſiū nō aliā ob cauſā: q̄ deſtruende fidei moliret̄: in exilio truſi ſunt. His etiā Hilariꝰ iungit̄ ceteris vel ignorātibꝫ vel nō credētibꝫ fraudem.

De Ariminenſi concilio.

Caplm. XXI.

Sed tali ꝯſilio geſtū fuiſſe negociū rei exitꝰ docuit. Illis naq̄ de medio ſublatis: ꝯtinuo ſinodus apud Ariminū cōgregat̄: ibi ꝟm ea q̄ orīetales apud Seleuciā cōpoſuerāt callidi hoīes ⁊ verſuti: ſimplices etiā imperitos occidētaliū ſacerdotes facile circūuenerūt: h̄ modo ꝓponēdo eis quē magis colere ⁊ adorare vellēt: homouſion: an xp̄m. Illiſq̄ ꝟtute ꝟbi: q̄d homouſiō ſignificaret ignorātibꝫ: velut ī faſtidium quoddā ⁊ execrationem ꝟmo deductꝰ eſt: xp̄o ſe credere: nō homouſiō ꝯfirmātibꝫ. Sic multoꝝ ꝑter paucos q̄ ſcientes plapſi ſūt animi decepti: ꝯ ea q̄ patres apud Nicea cōſcripſerāt venientes. homouſion q̄ſi ignotū ⁊ a ſcripturis alienū ſmonem auferri de fidei expoſitiōe decernūt. communionēq̄ ſuā hereticoꝝ ſocietate commaculāt. Ea tēpeſtate facies eccl'ie feda: ⁊ admodū turpis erat. Nō eni ſic priꝰ ab externis: ſꝫ a ꝓprijs vaſtabat̄. Fugabat alius: alius fugabat̄: ⁊ vterq̄ de eccl'ia erat. Ara nuſq̄: nec imolatio: nec libamīa. ꝑuaricatio tū ⁊ lapſus erat ac ruina mltoꝝ. Sīlis pena: ſꝫ īpar victoria. Sīlr cruciabāt̄ ſꝫ ñ ſīlr glorificabāt̄: q̄r dolebat eccl'ia etiā illiꝰ caſum q̄ impellebat ad lapſū.

De Liberio epo vrbis rome.

Caplm. XXII.

Igitur Liberius q̄ poſt Iuliū marci quē Silueſter ꝓceſſerat: ſucceſſorē ī vrbe roma ꝑ idē tps ſacerdotio fungebat̄: in exiliū trudit̄. Inq̄ eiꝰ locū Felix diaconꝰ ſuꝰ ab hereticis ſubrogat̄. Et non tam ſecte diuerſitate: q̄ cōmunionis ⁊ ordinationis cōueniētia maculatur.

De hieroſolymoꝝ et Alexādrie epis.

Caplm. XXIII.

Jeroſolymis ꝟo Cirillus poſt
b maximū ſacerdotio ꝯfuſa iā or
dinatiōe ſuſcepto: aliqñ in fide
ſepiꝰ ī cōmunione variabat. Apō Alexā
driā ꝟo Georgiꝰ ſatis ꝓcaciter vi raptuꝫ
epatū gerebat: ita vt magis ſibi iuris vi
cēdi creditos faſces: qȝ ſacerdotiū miſtrā
dū religioſis officiis eſtimaret.

De ambitiōe epoꝝ apud Antiochiā.
Caplm. XXIIII

Apud Antiochiā ſane diuerſis
p tꝑibꝰ multa ⁊ ad modum ꝯfuſa
geſta ſūt. Nā defūcto Eudoxio
cū multi diuerſaꝝ vrbiū epi: ad illā ſedeꝫ
ſūma ambitiōe niterēt, ad vltimū Mele
cium ō Sebaſtia Armenie ciuitate: ꝯ de
creta ꝯcilii illuc trāſferūt. Qui tñ ab ipſis
rurſū in exiliū trudit: qꝛ ꝯtra opinionem
ipoꝝ: nō Arrii: ſꝫ nr̄am fidē cepit ī eccl'ia
ꝑdicare. Quē magna plebs eccl'ia depul
ſū ſecuta ab hereticoꝝ ſocietate diuellit.

De ſciſmate Arrianoꝝ qō ī tres ꝑtes
diuiſū ē. Et quidaꝫ coꝝ Eunomiani: alii
Macedoniani: alii ꝟo permāſerūt Arri
ani. Caplm. XXV.

Interea vt aliqñ etiā ī ſemetip
i ſam ꝑdiues malicia deſeuiret:
ſacerdotes ⁊ ꝓpli q̄ Arrio duce
primitꝰ fuerāt ab eccl'ia diuulſi: ī tres de
nuo ſectas ꝑteſqȝ findūt. Nā illi q̄s pau
lo ſuꝑius dixeramꝰ nō acq̄eſcentes Euſe
bii ceteroꝝqȝ ſimulatiōibꝰ: cū Arrio exi
liū ꝑtuliſſe: poſtmodum nec ipi Arrio re
greſſo de exilio cōmunicare voluerūt: eo
qꝛ ſil'ata ꝯfeſſione cōmunicaſſet his q̄ de
ipa ſubſtātia dei patris filiū ꝯfiterentur.
qꝛ ipi ea q̄ ꝑmo docuerat Arrius ex nul
lis extātibꝰ creatū ⁊ factū: nō natū filium
ſatis libera: ſꝫ potius impudēti blaſphe
mia ꝯfirmabāt. Qō ⁊ poſt illoꝝ obitum
Accius q̄dā poſt Acciū validiꝰ ⁊ latiꝰ aſ
ſerebat Eunomiꝰ vir corpore ⁊ aīa lepro
ſus: ⁊ interiꝰ exteriuſqȝ morbo regio corru
ptus: arte tñ dyalectica ꝑpotēs: plurima
ꝯ fidē nr̄am ſcripſit: ⁊ diſputandi leges ſe
ctatoribꝰ ſuis dedit. A q̄ etiā nūc Euno
miana hereſis appellat. Aliꝰ q̄ꝫ macedo
nius noīe quē nr̄is expulſis: īmo potius
necatis apō Cōſtātinopolim ſtatuerant
epm: qꝛ ſil'em patri filiū fatebat: ſꝫ ſpiritū
ſanctū eque vt illi blaſphemaret: tñ ab i
lis expellit: qꝛ ſil'ia vt de patre etiā de fi
lio ꝑdicaret. Neqȝ ꝟo nr̄is ꝯiūgit: a q̄bꝰ
de ſpiritu ſācto diuerſa ſentiret. Ita peſti
fera illa beſtia q̄ ꝑ Arriū primo q̄ſi de in
fernis extulerat caput: ſubito triformis
apparuit. Per Eunomianos: q̄ dicunt ꝑ
oīa diſſimilē filiū pr̄i. qꝛ nullo genere ſil'is
poſſit eē factura factori. Per arrianos: q̄
dicūt ſil'eꝫ q̄dē poſſe dici filiū patri: ſꝫ lar
gitate grē: nō ꝓprietate nature: inquātum
ſcꝫ pōt creatori creatura ꝯferri. Per Ma
cedonios: q̄ dicūt ſil'eꝫ q̄dē filiū ꝑ oīa pa
tri: ſanctū ꝟo ſpiritū cum pr̄e ⁊ filio nihil
habere cōmune. Hec q̄dem īter illos ita
geſta ſūt. Sꝫ ſicut de talibꝰ ſcriptū ē: diſ
ciſſi ſūt: ⁊ nō ſūt cōpuncti. Plurimi ſane
eoꝝ q̄ videbāt attentiorē vitam gerere: ⁊
monaſteria ꝑmulta apō cōſtātinopolim
vicinaſqȝ prouincias ⁊ epi nobiles mace
donii magis errorē ſūt ſecuti.

De fine Conſtantii imꝑatoris: et ortu
Juliani. Caplm. XXVI

Ed Cōſtātius imꝑator diū Ju
f liano quē ceſarē apō gallias re
liquerat: dignitateꝫ ſibi auguſti
ſpōte ꝑſumēti armis ire obuiā parat: vi
ceſimo ⁊ q̄rto poſt occaſū patris imperii
ſui anno in oppido Cilicie moposcrenis
diem functus eſt.

De epis exilio relaxatis.
Caplm. XXVII.

Oſt quē Julianꝰ ꝑſūptū prius
p deinde vt legitimū ſolꝰ obtinuit
principatum. Is ꝑmo velut ar
guēs ꝓperā geſta Conſtantii: epos iubet
de exiliis relaxari. Poſt ꝟo aduerſū no
ſtros: tota nocēdi arte ꝯſurgit. Interim q̄
ſuꝑfuerāt epi de exiliis relaxāt. Nā Libe
riꝰ vrbis rome eps Cōſtātio viuēte regreſ
ſus ē. Sꝫ h̄ vtrū qō acq̄euerit voluntati
ſue ad ſubſcribenduꝫ: an ad ꝓpli romani
grām a q̄ ꝓficiſcēs fuerat exoratꝰ indulſe
rit: ꝑ certo cōꝑtuꝫ nō habeo. Lucifer au
tem cū exoraret ab Euſebio qꝛ vterqȝ in
partibꝰ vicinis egypto fuerat relegatus:
vt ad vidēduꝫ Athanaſiū Alexandriam
ꝑgerent: cōmuniqȝ tractatu cum his qui
ſuꝑfuerāt ſacerdotibus de ſtatu eccleſie

decerneret̄:p̄ſentiā ſui abnegās legatū p
ſe diaconū ſuū mittit:atq; ipſe inteto aīo
antiochiā p̲git. Ibiq; diſſidentib; adhuc
p̲tib;:ſ; ī vnū tñ reuocari poſſe ſperātib;:
ſi ſibi talis eligeret̄ ep̄s erga quē nō vna
plebs:ſ; vtraq; gauderet. Preproſperū
catholicū q̄dē ꝛ ſanctū virū:ac p̲ oia dig
nū ſacerdotio Paulinū ep̄m collocauit:
ſed tñ in quem acquieſcere plebs vtraq;
non poſſet.

De ꝯcilio apud Alexādriā ſctōꝝ ep̄o-
rum:ꝛ Luciferi ab his diſcidio.

Caplm. XXVIII

P Ergit interea Euſebi⁹ Alexan-
driā:ibiq; ꝯfeſſoꝝ ꝯcilio cōgre
gato:pauci numero:ſ; fide inte
gri ꝛ meritis multi. q̄ pacto poſt heretico-
rū p̲cellas et p̲fidie turbines tranq̄llitas
reuocaret̄ eccl'ie:oī cura ꝛ libratiōe diſcu
tiunt. Aliis videbat̄ fidei calore feruenti
bus nullū debere vltra in ſacerdotiū reci
pi:q̄ ſe vtcūq; heretice cōmunionis cōta-
gione maculaſſet:ſ; q̄ imitātes ap̄los q̄-
rebāt:nō q̄d ſibi vtile eſſet: ſ; q̄d pluribus.
Vel q̄ imitarēt̄ xp̄m:q̄ cū eſſet oīm vita:
p̲ ſalute cūctoꝝ humilians ſe deſcēdit in
morte:q̄ ſc; inuenīretur ꝛ ī mortuis vita.
Dicebant meli⁹ eſſe hūiliari ſe paululum
p̲pter delectos:ꝛ incliuari p̲pter eliſos:vt
eos rurſus erigerēt. nec ſibimet ſoli⁹ puri
tatis merito celoꝝ regna defenderēt:ſed
eſſe glorioſi⁹ ſi cū plurib; illuc mererētur
ītrare. Et ideo rectū ſibi videri:vt tātū p̲-
fidie auctoribus amputatis: reliquis ſa-
cerdotib; daret̄ optio:ſi forte velint abiu
rato errore p̲fidie ad fidē patrū ſtatutaq;
ꝯuerti:nec negare aditū redeūtib;:q̄n po-
tius de eoꝝ ꝯuerſione gaudere. q̄ et ille
euangelic⁹ iunior fili⁹ paterne depopula-
tor ſubſtātie:ī ſemetip̄m reuerſus: non ſo
lū ſuſcipi meruit:ſ; ꝛ dign⁹ paternis com
plexib; deputat̄:ꝛ anulū fidei recepit:ꝛ
ſtola circūdat̄. p̲ quā q̄d aliud:q̄ ſacerdo
tii declarāt̄ inſignia? nec p̲babilis extitit
apud patrē ſenior fili⁹:q̄ īuidit recepto:
nec tātū meriti habuit nō delinquendo:
quantū note ꝯtraxit non indulgēdo ger-
mano.

De his q̄ ī eodē ꝯcilio ſtatuta ſunt.

Caplm. XXIX.

C Um igit̄ huiuſcemodi ſn̄ias ex
euāgelica auctoritate p̲latas:or
do ille ſacerdotalis ex ap̄lic⁹ ap
probaſſet:ex cōcilii decreto Aſterio:cete
riſq; q̄ cū ipſi erāt orientis iniūgit̄ p̲curatio:
occidētis p̲o Euſebio decernit̄. Addit̄ ſa
ne ī illo ꝯcilii decreto etiā de ſpirituſācto
plenior diſputatio: vt eiuſdē ſubſtātie ac
deitatis cui⁹ pater ꝛ fili⁹ etiā ſp̄ūſanct⁹ cre
deret̄:nec q̄cq̄ p̲rſus in trinitate aut crea-
tū:aut inferi⁹ poſteriuſve diceret̄. Sed ꝛ
de differētia ſubſtātiaꝝ ꝛ ſubſiſtentiaꝝ ſer
mo eis p̲ ſcripturā mot⁹ ē. q̄d greci
Quidā eteni di
cebāt ſubſtātiā ꝛ ſubſiſtentiā vnū videri.
Et q̄ tres ſubſtātias nō dicim⁹ ī deo:nec
tres ſubſiſtētias dicere debeam⁹. Alii p̲o
q̄b; lōge aliud ſubſtātia q̄ ſubſiſtētia ſig-
nificare videbat̄ dicebāt:q̄ ſubſtātia ipa
ī rei alicui⁹ naturā rationēq; q̄ cōſtat de-
ſignet. Subſiſtētia aūt vniuſcuiuſq; p̲ſo-
ne hoc ip̄m q̄d extat ꝛ ſubſiſtit oſtēdat. Ideo
q̄ p̲pt̄ Sabellii hereſim tres eſſe ſubſiſtē-
tias ꝯfitēdas:q̄d q̄ſi tres ſubſiſtētes p̲ſo-
nas ſignificare viderēt̄:ne ſuſpitionē da-
rem⁹ tāq̄ illi⁹ fidei ſectatores:q̄ trinitatē
in noīb; tm̄:ꝛ nō in reb; ac ſubſiſtētiis cō
ſiſtent̄. Sz ꝛ de incarnatiōe dn̄i cōp̲hēſū
eſt:q̄ corp⁹ q̄d ſuſcepat dn̄s neq; ſine ſen
ſu:neq; ſine aīa ſuſcepiſſet. Quib; oīb;
caute moderateq; cōpoſitis vnuſquiſq;
itinere ſuo p̲rexit cū pace.

De Euſebio ꝛ Hilario:atq; eccl'iaꝝ p̲
eos reſtitutiōe. Caplm. XXX

S Ed Euſebi⁹ cū rediſſet Antio-
chiā:ꝛ ineniſſet ibi a lucifero ꝯ
pollicitationē ordinatum ep̄m:
pudore ſimul ꝛ indignatiōe compulſus:
abſceſſit. neutre parti cōmunionē ſuā re
laxās: q̄ digrediēs inde p̲miſerat ſe actu
rum in concilio:vt is eis ordinaretur epi
ſcopus a quo pars neutra deſciſceret. Il
le nāq; popul⁹ q̄ Meletium dudū de ec
cleſia pulſum:q̄ſi p̲ fide recta fuerat ſecu-
tus:nō iūxerat ſe ad priores catholicos:
id ē q̄ cū Euſtachio ep̄o fuerāt:ex quib;
etiā Paulin⁹ erat:ſ; ſuū p̲ncipatū ſuūq;
ꝯuenticulū tenuit. Hos ergo cum ī vnū
reuocare voluiſſet Euſebius: nec tamen
p̲euentus a Lucifero potuiſſet:abſceſſit.

Tūc regreſſus Melecı⁹ de exilio: q᷑ cū eo numeroſior ppl's erat eccl'iā tenuit: et ex eo iā ꝓpriā ſinodū cū ceteris oriētalib epis habuit: nec tñ Athanaſio iunct⁹ eſt. Itē Lucifer iniuriā dolens: q̄ ep̄m a ſe ordinatū apud Antiochiā nō recepiſſet Euſebius: nec ipe recipe cogitat Alexandrini decreta ꝯcilij: ſ ꝯſtringebat legati ſui vinculo: q̄ in concilio ipi⁹ auctoritate ſubſcripſerat. Abijcere nāq eū non poterat: q᷑ auctoritatē ei⁹ tenebat. Si vo recepiſſet: omne ſuū fruſtrādum videbat inceptū. Diu ergo de hoc: multūq deliberās cū ex vtraq pte ꝯcluderet elegit vt legato ſuo recepto erga ceteros ſniam diſparem: ſ ſibi placitā cuſtodiret. Ita regreſſus ad Sardinie ptes: ſiue q᷑ cita morte puent⁹ tp̄s ſentētie mutāde nō habuit (etenī temere cepta corrigi ſpacio ſolent) ſiue ad h̄ animū īmobiliter federat parū firmauerim ex ipo. Interim luciferianorū ſciſma (qd̄ lꝫ p paucos adhuc voluit) ſumpſit exordiū. Euſebius vo circūiens orientē atq italiā: medici pariter ꝛ ſacerdotis fungebat officio. Singulas q̄ſq eccl'ias abiurata infidelitate ad ſanitatē recte fidei reuocabat. Maxime q̄ Hilariū quē dudū cū ceteris epis in exilium truſū eſſe memorauim⁹: regreſſū iam ꝛ in italia poſitū: hec eadē erga inſtaurandas eccl'ias fidemq patrū reparandam reppe rit uolentem.

De ſcriptis Hilarij.

Caplm. XXXI

n Iſi q̄ Hilari⁹ vir natura lenis ꝛ placidus ſimulq eruditus: et ad pſuadendū cōmodiſſimus: rem diligēti⁹ ꝛ aptius ꝓcurabat. Qui etiā libros de fide nobiliter ſcriptos edidit. Quib ꝛ hereticoꝝ verſutias et noſtrorū deceptiones ꝛ male credulā ſimplicitatē ita diligēter expoſuit: vt ꝛ p̄ſentes et lōge poſitos q̄bus ipe p ſe diſſerere viua voce nō poterat: pfectiſſima inſtructiōe corrigeret. Ita duo iſti viri velut magnifica q̄dā mūdi lumīa illyricū: italiā: galliaſq ſuo ſplendore radiarūt: vt oēs etiā de abſconditis angulis ꝛ abſtruſis hereticorū tenebre fugarent.

De perſecutionib Juliani blandis et callidis.

Caplm. XXXII

ſ Ed Julian⁹ poſtq̄ ad orientē Perſas bello pulſatur⁹ aduenit ꝛ publica quā prius occultauerat erga idolorū cultū ferri cepit inſania: callidior ceteris pſecutor non vi neq tormentis: ſ premijs: honorib: blādicijs: pſuaſionib maiorē pene ppl'i ptē q̄ ſi atrociter pulſaſſet eliſit. Studia auctorū gentilium chriſtianos adire ꝓhibens: ludos lraꝝ illis ſolis q̄ deos deaſq venerātur patere decernit. Militie cingulū non dari niſi imolantib iubet. Procurationē ꝓuinciarū: iuriſq dicendi chriſtianis ſtatuit nō debere cōmitti: vtpote q̄b etiam lex ꝓpria gladio vti vetuiſſet. Et proficiebat quotidie in huiuſcemodi legib exq̄rendis: quibus ꝛ ſi quid verſutū vel callidum: tamen qd̄ min⁹ videretur crudele decerneret.

De ſeuicia eius erga Athanaſium.

Caplm. XXXIII

ſ Ed nō erga Athanaſium ficte philoſophie tenere imaginē potuit. Etenī cū velut tetri ſerpentes de cauernis terre ebullīētes: ad eū pceſſiſſet magoꝝ: philoſophoꝝ: aruſpicū auguruūq man⁹: pfana oēs pariter allegant: nihil ſuis actibus ſucceſſurum: niſi prius Athanaſiū velut horū oīm obſtaculum ſuſtuliſſet.

De fuga rurſū ꝛ latebris Athanaſij.

Caplm. XXXIIII

i Terū mittit exercit⁹. iterum duces. iterū oppugnat eccl'ia. Cūq eū meſti ꝛ flentes ppl'i circumſtarent: ꝓphetico apud eos vſus ſermone ꝓhibet. Nolite inq̄t o filij ꝯturbari: quia nubecula eſt: ꝛ cito ptrāſit. Cūq diſceſſiſſet: ꝛ naui p Nilum fluuiū iter ageret: comes q̄ ad hoc ipm miſſus fuerat: cognito ei⁹ itinere inſtāter eū inſequi cepit. Et cū forte applicuiſſet: Athanaſij nauicula ad quēdā locū: cōperit a p̄tereuntib poſt tergū eſſe pcuſſorē ſuū: ꝛ iam iāq niſi pſpiceret imminere. Cōterriti oēs qui ſimul aderāt ſocij: heremū ſuadebāt ad fuge p̄ſidiū petendā. Tum ille: nolite inq̄t o filij deterreri: eamus magis in occurſū pcuſſori nro: vt ſciat q᷑ lōge maior ē qui nos

defendit:cꝫ q̇ pſequit̃. Et ꝯuerſa nauicu-
la:iter agere obuiꝰ ei q̇ ſe inſectabatur ag-
greſſus ē. Jlle qui nullo genere ſuſpicari
poſſet ī occurſū ſibi vēire quē q̄reret:tācꝫ
p̄tereuntes aliq̄s īterrogari iubet vbi au
diſſent eē Athanaſiū. Cūqꝫ reſpōdiſſent
vidiſſe ſe eū nō lōge euntē:tota celeritate
ꝯtrāſiēs ꝓperat inuanū:feſtinās cape quē
añ oculos poſitū videre nō potuit. Jlle
xp̄o dei virtute moniꝰ Alexandriā redit:
ibiqꝫ tuto latebras vſqꝫquo pſecutio ceſ-
ſaret exegit.

De ſepulchro martyris Babile.
Caplm. XXXV.

d Edit ⁊ aliud Julianꝰ vecordie
ſiue ac leuitatꝭ indiciū. Nā cum
dafnis ī ſuburbano Antiochie
iuxta fōtē caſtaliū litaret Apollini:⁊ nul
la ex his q̄ q̄rebat reſpōſa ſuſcipet:cauſā
qꝫ ſilētij ꝑcōtaret̃a ſacerdotibꝫ demonis
aiunt Babile martyris ſepulchrū ꝓpe ad
ſiſtere:⁊ ideo reſponſa nō reddi. Tū ille:
venire galileos(h̄ enī noīe nr̄os appella-
re ſolitꝰ erat)⁊ auferre ſepulchrū martyrꝭ
iubet. Jgit̃ eccl'ia vniuerſa ꝯueniēs ma-
tres ⁊ viri:v̄gīes iuueneſqꝫ īmēſa exulta-
tione ſuccincti:trahebāt lōgo agmīe ar-
cham martyrꝭ pſallētes ſūmis clamoribꝫ
⁊ cū exultatiōe dicētes. Cōfundāt̃ oēs q̇
adorāt ſculptilia:⁊ q̇ ꝯfidūt ī ſimulacris
ſuis. Hec in auribꝫ ꝓfani principis p ſex
milia paſſuū tanta exultatione pſallebat
oīs eccl'ia:vt celum clamoribꝫ reſultaret.
Unde ⁊ ille ī tātā iracūdie rabiē deductꝰ
eſt:vt altera die cōp̄hēdi chriſtianos paſ
ſim ⁊ trudi iuberet ī carcerem:ac penis ⁊
cruciatibꝫ affligi.

De Theodoro ꝯfeſſore apud Antio-
chiam. Caplm. XXXVI

q Uod Saluſtiꝰ p̄fectꝰ eiꝰ non p
bans:lꝫ eſſet gentilis:tū̄ iuſſus
exequit̃. et app̄hēſū vnū quēdā
adoleſcētē q̇ primꝰ occurrit Theodorum
noīe:a p̄ma luce vſqꝫ ad horā decimā tā-
ta crudelitate ⁊ tot mutatꝭ carnificibꝫ tor-
ſit:vt nl'la etas ſil'e factū meminerit. Cuꝫ
tū̄ ille ī eculeo ſublimis:⁊ hincinde late-
ribꝰ inſtāte tortore:nihil aliud faceret niſi
vultu ſecuro ⁊ leto pſalmuꝫ quem pridie
oīs eccl'ia ꝯcinerat iteraret. Cūqꝫ ſeoī ex
p̄ēſa crudelitate Saluſtiꝰ nihil egiſſe ꝑſpi
ceret:recepto ī carcerē iuuene:abiſſe fert̃
ad īꝑatorē:⁊ q̇d egerit nūciaſſe. ac monu-
iſſe ne tale aliq̇d tēptare vellet decetero:
alioq̇n ⁊ ill' gl'iaꝫ:⁊ ſibi ignominiā q̄reret.
Hūc Theodoꝝ ipi nos poſtmodū a pō
Antiochiā vidimꝰ. Et cuꝫ req̇reremꝰ ab
eo ſi ſenſū doloris habuiſſet ex īt̄egro:di-
cebat ſe q̇dē dolores paꝝ ſenſiſſe:aſtitiſſe
aūt quēdā iuuenē q̇ ſudāti ſibi linteo can
didiſſimo ⁊ ſudores abſtergeret:⁊ aquaꝫ
frigidā frequēter infūderet:⁊ ita ſe eē de-
lectatū vt tūc meſtioꝛ factꝰ ſit:qn̄ deponi
de eculeo iuſſus ē. Cōminatꝰ igit̃ īꝑatoꝛ
poſt victoriā perſicā nielꝰ ſe chriſtianos
debellatuꝝ. ꝑfectꝰ q̇dem ē:ſꝫ nullꝰ redit.
Jbi nāqꝫ incertū a ſuis an ab hoſtibꝫ cō-
foſſus:poſt ānū ⁊ octo mēſes ꝯſūpti au-
guſtalis imꝑij finē fecit.

De iudeoꝝ coadunationibꝫ q̇ a Julia
ano decepti tēplū ī hieroſolymis reedifi-
cabant. Caplm. XXXVII.

t Antaxp̄o eiꝰ ad decipiēdū ſubti
litas ⁊ calliditas fuit:vt etiā īfe
lices iudeos vanis ſpebus ille
ctos vt ipe agitabat̃ illuderet. Quos pri
mo oīm ꝯuocatos ad ſe iterrogat:cur nō
ſacrificarēt:cū eis lex ſua ď ſacrificijs im-
peraret. At illi occaſionē ſe īueniſſe tꝑis
rati:nō poſſumꝰ inq̇unt niſi in ſolo hiero
ſolymoꝝ tēplo. Jta nāqꝫ p̄cipit lex. Et ac
cepta ab eo reparādi tēpli licētia:intātuꝫ
inſolētie ꝑuenerūt:vt aliq̄s eiꝰ ꝓphetarū
redditꝰ videret̃. Jgit̃ ex oībꝫ locis atqꝫ p
uincijs ꝯuenere iudei:locū tēpli olim ig-
ne ꝯſūpti aggredi cepere:comite ꝓperādi
oꝑis ab īꝑatore ꝯceſſo. ſūptu publico et
p̄uatores oīni inſtātia gerebat̃. Jnterea
inſultare nr̄is:⁊ velut reparatꝭ ſibi regni
tꝑibꝫ cōminari acriꝰ ac ſeuiciā oſtentare
proꝛſus ī magno tumore ⁊ ſuꝑbia agere.
Cyrillꝰ poſt Maximū ꝯfeſſorē hiero-
ſolymis ep̄s habebat̃. Aptis igit̃ funda-
mentis calces cementaqꝫ adhibita nihil
oīno deerat q̇n die poſtera veteriqꝫ detur
batis noua iacerēt fūdamenta. cū tū̄ ep̄s
diligēti ꝯſideratiōe habita:vl' ex illis q̄ ī
Danielis ꝓphetia de tꝑibꝫ legerat:vl' qđ ī
euāgelijs dn̄s p̄dixerat ꝑſiſteret:nl'lo ge-
nere fieri poſſe vt ibi a iudeis lapis ſuꝑ

lapidē deponeret. res erat ī expectatiōe.

Ut terremotu inibi: ꝛ igni diuinit⁹ acceſo iudei ab illicitis diſturbabāt incepti.

Caplm. XXXVIII.

e ꝛ ecce nocte q̄ ad īcipiēdū op⁹ iā ſola reſtabat terremot⁹ ingēs oboritur. ꝛ nō ſolū fūdamētoꝝ ſaxa lōge lateq; iactāt: verūetiā tot⁹ loci pene edificia cōplanāt. portic⁹ q̄z publice in q̄bꝰ iudeoꝝ multitudo q̄ operi videbāt inſiſtere cōmanebat ad ſolū deducte oēs iudeos qui repti ſūt oppreſſere. Luce ꝑo orta: cū ſe mala crederent effugiſſe: ad reqrendos q̄ oppreſſi fuerāt reliq̄ multitudo ꝯcurrit.

De ſignis ꝛ virtutibꝰ terrificis: que in exitu ꝯuerſa ſunt iudeoꝝ.

Caplm. XXXIX

e Des erat q̄dā ī inferioribꝰ tēpli demerſa: habēs aditū inter duas portic⁹: q̄ fuerāt cōplanate: ī q̄ ferramēta alia q̄; opi neceſſaria ſeruabātur: e q̄ ſubito globꝰ q̄dā ignis emicuit: et ꝑ mediū platee ꝯcurrēs adustis ꝛ exanimatis q̄ aderāt iudeis vltro citroq; ferebāt. Hoc iteꝝ ſepiuſq; ꝛ frequētiſſime ꝑ totā illā diē repetēs. ꝑtinacis ꝑpli temeritatē flāmis vltricibꝰ cohercebat. Cū interim pauore ingēti ꝛ trepidatiōe omēs q̄ aderāt deterriti: ſolū veꝝ deū chriſtū ꝯfiteri cogebāt iuiti. Et ne hec caſu fieri crederent: in ſequēti nocte ī veſtimētis oīm ſignaculū crucis ita euidens apparuit: vt etiā q̄ diluere ꝑ ſui infidelitate voluiſſet: nullo genere valeret abolere. Sic deterriti iudei atq; gentiles: locum ſimul ꝛ cepta inaniter reliquere.

Explicit liber decimus.

Incipit vndecimus eccl'iaſtice hiſtorie cum caploꝝ annotatione.

De ortu ꝛ religioſa mēte principis Iouiniani: ꝛ de fine ei⁹. Caplm. I.

p POſt Iuliani necē tādē ciuile nobꝯ Iouiniani reparat īperiū. Is nanq; ſub vno eodēq; tpe īꝑator ꝛ ꝯfeſſor: ꝛ male illa ti extitit depulſor erroris. Nā cū in ꝑncipiu eſſet exercit⁹: ꝛ vrgeret barbar⁹: ducto reſq; nr̄i d̄ ſūmis rebꝰ ꝯſiliū trahētes Iouiniano calculū daret. Cunq; apphēſus ad ſuſcipienda īperiū traheret inſignia: ad exercitū Iuliani ſacrilegijs ꝑfanatū dicitur ꝑclamaſſe: non ſe poſſe imꝑare eis, q2 eſſet chriſtian⁹. Tū oēs pari eadēq; voce reſpōdiſſe ꝑhibēt: ꝛ nos chriſtiani ſum⁹: nec ꝑus ꝙ hāc vocē audiret: acqeſcere ad imperiū voluiſſe. Denīq; ſtatim affuit ei diuina clemētia: ꝯtraq; oēm ſpem cū clauſi vndiq; hoſtibꝰ tenerent: nec euadēdi facultas vlla ſuppeteret: ſubito emiſſos a barbaris oratores adeſſe vidēt paceq; depoſcere. Exercitui q̄z inedia ꝯſūpto cibos ceteraq; neceſſaria ī mercimonijs polliceri: omniq; hūanitate nr̄oꝝ temeritatem emēdare. Sz vbi ī viginti ꝛ noue annis pace cōpoſita: ad romanū regreſſus ē ſolū: clarioꝛq; lux nr̄o ſe orbi ex oriēt ꝑtibꝰ aborta diffudit: rēpublicā q̄ſi poſt nimias ꝓcellas omni moderatiōe aggredit̄ reparare. Eccl'iaꝝ ꝑo curā nō ī ſcd'is habere: nec tñ incaute vt Cōſtāti⁹ egerat: ſz lapſu ꝑdeceſſoris āmonit⁹: honorificis ꝛ officioſiſſimis lr̄is Athanaſiuz reqrit: ꝛ ab ipo formā fidei ꝛ eccl'iaꝝ diſponēdaꝝ ſuſcipit modū. Sz hec rā pia ꝛ tā leta principia mors īmatura corrūpit. Poſt octo etenī menſes ortus ſui apud ciliciā diem obijt.

De ortu Ualētiniani ꝛ Ualentis.

Caplm. II.

p POſt hūc Ualētinian⁹ imperiuz ſuſcepit: q̄ ꝑ fide noſtra a Iuliano militia fuerat expulſus. Sz cōpleuit ī illo dn̄s qd̄ ꝓmiſit. ꝑl⁹ eriaz q̄ cētupla ī p̄nti ſeculo reſtituens ei. Nā q2 militiā ꝑ chriſto reliq̄rat: ſuſcepit īperiū. Is ī ꝯſortiū regni aſſūpſit frēm Ualētē: ꝛ ſibi quidem occiduas ꝑtes delegit: illi aūt orietales reliq̄t. Sz Ualēs fauendo hereticis abijt ī viā patꝝ ſuoꝝ. Nā ꝛ epos egit in exiliū: ꝛ ꝑſbyteros ac diaconos: ꝛ monachos Taciano Alexādrie ꝑſidētie vſq; ad tormēta deduxit ꝛ ignibꝰ tradidit. Multaq; nephāda ꝛ crudelia ī eccl'iam dei molit⁹ ē. Sz hec oīa poſt Athanaſij obitū. Nā illo ſupſtite velut diuina q̄dā

virtute ꝓhibitꝰ: cū debacharet̄ ī ceteros: in illū nihil auſus ē triſte cōmittere.

De dormitione Athanaſij: ⁊ ꝑſecutionibus Lucij heretici.

Capitulū. III.

i Sit ea tēpeſtate cū q̄dragesimo ⁊ ſexto āno ſacerdotij ſui Athanaſiꝰ poſt multos agones: multaſq̄ꝫ patiētie coronas q̄euiſſet ī pace: ſciſcitatꝰ de ſucceſſore Petrū tribulationū ſuaꝝ ꝑticipē ⁊ ſociū delegit. Sꝫ Lucius Arriane ꝑtis eṗs: cōtinuo tāq̄ꝫ ad ouem aduolat lupꝰ. Et Petrꝰ q̄dem nauē ꝓtinꝰ ꝯſcendēs: ad vrbē romā ꝓfugit: Lucꝰ ꝟo tāq̄ꝫ materia ſibi crudelitatꝭ oblata: ſeuioꝛ erga ceteros efficiebat̄. Et ita ibat ī ſāguinē: vt ne ſpeciē q̄dē aliquā religionis ſeruare videret̄. Cuiꝰ ṗmo ingreſſu tāta ⁊ tā turpia ī ꝟgines ⁊ ꝯtinentes eccl'ie geſta ſūt: q̄ nec ī ꝑſecutiōibꝫ gentiliū memorant̄. Inde poſt fugas ciuiū ⁊ exilia: poſt cedes ⁊ tormēta: flāmaſq̄ꝫ q̄bꝫ īnumeros ꝯfecerat: ad monaſteria furoris ſui arma ꝯuertit. Vaſtat heremū: ⁊ bella q̄eſcētibꝫ indicit. Tria milia ſimul: aut eo amplius viros ꝑ totaꝫ heremū ſecreta ac ſolitaria habitatiōe diſperſos: oppugnare pariter aggredit̄. Mittit armatā eq̄tū ac peditū manū: Tribunos: ꝑpoſitos: ⁊ belloꝝ duces: tāq̄ꝫ aduerſū barbaros pugnaturꝰ elegit. Qui cū veniſſent: nouā belli ſpeciem vidēt: hoſtes ſuos gladijs obiectare ceruices: et nihil aliud dicere: niſi amice ad quid veniſti.

De ꝟtutibꝫ ⁊ mirabilibꝫ ſanctoꝝ qui fuerunt in egypto.

Capitulū. IIII.

p Er idē tp̄s patres monachoꝝ vita ⁊ antiq̄tatis merito Macharꝰ: ⁊ Iſidorꝰ: aliuſq̄ꝫ Macharꝰ: atq̄ꝫ Eraclides. ⁊ Pābus Anthonij diſcipuli ꝑ egyptū: ⁊ maxīe in Nitrie deſerti ꝑtibꝫ habebāt̄ viri q̄ cōſortiū vite ⁊ actuū nō cū ceteris mortalibꝫ: ſꝫ cū ſupnis angelis habere credebāt̄. Que p̄ſens vidi loquoꝛ: ⁊ eoꝝ geſta refero q̄ꝝ ī paſſionibꝰ ſociꝰ eſſe ꝓmerui. Hi ducebāt exercitū dn̄i nō mortalibꝫ telis: ſꝫ fide religionis armatū exercitū moriēdo vincentē: ⁊ q̄ ſāguinis ſui ꝓfuſione victoꝛ ſeq̄ret̄ ad celū. Quiq̄ꝫ dum ī tabernaculis poſiti: ⁊ orātes expectarēt īterfectores ſuos: delatus eſt ad eos homo olim mēbris oībꝫ ⁊ p̄cipue pedibꝫ aridus. Sꝫ cum ab eis in noīe dn̄i oleo fuiſſet ꝑunctꝰ: ſtatim cōfirmate ſūt plāte eiꝰ. Et dicētibꝫ eis in noīe ieſu chriſti quē Luciꝰ ꝑſequit̄ ſurge. ⁊ ſta ī pedibꝫ tuis: ⁊ redi in domū tuā: ꝯtinuo exurgēs: ⁊ exiliēs bn̄dicebat deū: oſtēdēs qꝛ vere erat ī eis deꝰ. Ante aliquātulū vero tp̄is cecꝰ q̄dā rogabat adduci ſe ad cellulā Macharij: q̄ erat in deſerto itinere triū dieꝝ. Quo poſteaq̄ꝫ cecꝰ multo diuetātiū labore ꝑuenit: Machariū nō reperit domi. Cōtriſtatꝰ valde: nullatenꝰ mitigare meſticiā poterat: ſanitatꝭ ſolatio carēs. Tū ꝟo feruore fidei ꝯualeſcēs: depcoꝛ inq̄t ad eos q̄ deduxerāt: applicate me ad illā ꝑteꝫ parietis vbi cubare ſenioꝛ ſolet. Et cū fuiſſet admotꝰ: parū luti aridi vnde paries oblitꝰ videbat̄ aſſumēs: palme ſue ſuppoſuit. Rogat etiā vt aquā de puteo ex q̄ bibere ſolebat hauriret. Quo humore ſoluēs glebulā: eodēq̄ꝫ luto oculos ſuos ſupungēs: ⁊ lauans de aq̄ q̄ hauſta fuerat: repēte recepit viſū: ita vt nullo indigēs amminiculo rediret ad ſua. Sꝫ ne ꝟm leproſos illos ageret q̄s a ſe curatos ī euāgelijs ingratos dn̄s notat: cū omni domo ſua regreſſus: ⁊ deo gr̄as referēs: rem vt geſta fuerat indicauit. Idem ipſe Macharꝰ leene ſpeluncā habuit cellule ſue vicinā. Et q̄dam die catulos ſuos ad eū belua ꝓducit: atq̄ꝫ an̄ pedes eiꝰ ponit. At ille cū ītellexiſſet ꝓ cecitate catuloꝝ beſtiā ſupplicare: rogauit dn̄m vt eis redderet viſū. Quo recepto: matrē ſequētes redeūt ad ſpeluncā. Et paulo poſt ipa cum catulis ſuis regrediēs: pelles ouiū laniatas plurimas: velut munꝰ ꝓ ſuſcepta gr̄a ad ſenē defert: morſu oris euectas: et an̄ fores eiꝰ depoſitꝭ abſcedit. Verū ſi ſinguloꝝ mirabiliū geſta ꝓſequi velimꝰ: excludimur a ꝓpoſita breuitate: maxīe cuꝫ hec narratiōeꝫ ꝓprij opis excreāt̄. Sꝫ in his oībꝫ Luciꝰ nō erubuit: nec aliq̄d reuerentie ⁊ ꝟtutū mirabilibꝫ detulit. Quinimo iubet patres ipſos ablatos a grege ſuo: īmo clam raptos: ⁊ ī inſulā quandā egypti paludiū deportari; in qua cōpererat

neminē pꝛiꝰ eſſe chꝛiſtianū: q̇ ꝑ hoc vel abſq; ſolacijs: vel abſq; ꝯſuetis actibꝰ viuerēt ſenes. Igit̃ cū duobꝰ ſolis pediſſequis noctu ad inſulā deducunt̃. in q̄ erat tēplū quoddā ſūma veneratiōe a loci incolis obſeruatū. Cunq; primū naucula ſenū oꝛam ſoli illiꝰ ꝯtigiſſet: ecce ſubito ſacerdotis tēpli illiꝰ virgo filia coꝛrepta ſpiritu: cū ingēti vociferatiōe et clamoꝛibus vſq; ad celū datis: agi ꝑ medios ꝑplos cepit. Et crebꝛos dicēs rotatus: ſtridēs huc atq; illuc rabida oꝛa vibꝛare. Cunq; ad ſpectaculū tā ingētis mōſtri maxīe cū eſſet ſacerdotis filia (q̇ in honoꝛe p̄cipuo apud illos erat) ꝑpli cōueniſſent: ꝑ auras eā raptā ſequentes ꝑuenit̃ vſq; ad nauiculā ſenū. Ibi ꝟo ꝓiecta eoꝝ pedibꝰ et pꝛoſtrata clamare cepit. Quid veniſtis huc o ſerui dei ſūmi: antiquis nos ⁊ veternoſis euoluere domicilijs? In h̄ loco depulſi vndiq; latebamꝰ. Quō vos nequaq; latere potuimꝰ? Cedimꝰ antiq̇s ſedibꝰ: populos vr̃os terraſq; recipite. Cū hec diceret: increpatꝰ ab eis erroꝛis ſpūs: effugatur. Et puella ſana vna cū parentibꝰ ſuis iacebat ad pedes nr̃i tp̄is aplo⁊. Qui talibus exoꝛdijs p̄dicātes eis fidē dn̄i nr̃i ieſu chꝛiſti: in tātā ꝯuerſionē repente eos ꝑduxerūt: vt ſtatim manibꝰ ſuis antiq̇ſſimū tēplū ⁊ in ſūma veneratiōe habitum deſtruerēt: ⁊ eccl'iam ꝯfeſtim edificarent. Nec ad deliberandū ſpacio tp̄is eguerūt q̇bꝰ fidē rerū fecerāt nō ꝟba: ſ; virtꝰ. Sz h̄ cū fuiſſet Alexādrie nūciatū: veritꝰ Lucius ne foꝛte etiā ſuo⁊ in eū odia iuſta cōſurgerēt: q̇ apte iam bellū non hoībꝰ: ſed deo indiceret occulte eos reuocari ⁊ ī heremū remitti iubet. Dū hec in egypto gerunt̃: ne in alijs q̇dē locis ꝑſecutiōis flāma ceſſabat.

De ꝑſecutiōe q̄ fuit apud Ediſſam.

Caplm. V.

e Diſſa nāq; meſopotamie vrbs fideliū populo⁊ ē Thome apoſtoli reliq̇is decoꝛata. Ubi cū impatoꝛ ꝑplos vidiſſet eccl'ijs eiectos in cāpo habere ꝯuēticulū: tāta dicit̃ iracūdia accēſus: vt p̄fectū ſuum pugno ꝑcuteret: cur non fuiſſent inde q̄; ſicut iuſſerat deturbati. At ille lz eēt paganꝰ: ⁊ iniurijs ab impatoꝛe fuiſſet affectꝰ: tn̄ ꝯſideratiōe hūanitatis altera die ad vaſtādū populū ꝓceſſurꝰ: facit h̄ ipm ciuibꝰ ꝑ occulta iudicia clareſcere: q̇ ſcz cauere poſſent ne inuenirent̃ ī loco. Mane ꝓceſſurꝰ terroꝛē ſolito maioꝛē ꝑ officiū mouet: agitq; oīa q̄ q̄; minimi: vel ſi fieri poſſet nulli ꝑiclitarent̃. Uidet tn̄ frequētioꝛē ſolito populū tēdere ad locū: currere p̄cipites ⁊ feſtinare: tāq; vererent̃ ne q̇ deeſſet ad moꝛtem. Interea videt quandā mulierculā ita feſtinā ⁊ ꝑperā domo ſua ꝓrumpere: vt nec clauderet oſtiū: nec operire ſe vt mulierū habitū decet: diligētiꝰ potuiſſet: infantē q̄; paruulū ſecū trahentē: curſuq; rapido irrupto etiā officij agmine feſtināte. Tū ille vltra nō ferēs appꝛehēdite inq̇t mulierem ⁊ huc deducite. Cunq; fuiſſet adducta: q̇ inq̇t infelix mulier ꝑperas tam feſtina? ad cāpū ait q̄ catholico⁊ populꝰ ꝯuenit. Et nō inq̇t audiſti: q: p̄fectꝰ illuc ꝑgit vt oēs īterficiat q̄s inuenerit? Audiui inq̇t: ⁊ ideo feſtino vt ibi īueniar. Et q̇ inq̇t paruulū iſtū trahis. vt et ipe ait martyrium ꝯſequi mereat̃. Que cū audiſſet vir moderatiſſimꝰ redire officiū ⁊ ꝯuerti vehiculū ad palacium iubet. Et ingreſſus ait impatoꝛi: ſubire moꝛtē ſi iubeas paratus ſū. Opus ꝟo qd̄ p̄cipis implere non poſſū. Cūq; edocuiſſet cūcta de muliere repꝛeſſit impatoꝛis inſaniā.

De Moyſe quē regina Saracenoꝝ gentis popoſcit epiſcopū.

Caplm. VI.

p Er idē tp̄s eccl'ia velut ꝑſecutionis igne cōflante: purioꝛ auri metallo refulgebat. Non enī in verbis vniuſcuiuſq; fides: ſed ī exilijs ⁊ carceribꝰ ꝓbabat̃. quia nō honoꝛi erat catholicū eſſe: ſz pene: p̄cipue apud Alexandriam: vbi ne ſepeliēdis q̇dē coꝛpoꝛibus moꝛtuoꝛū libera facultas fidelibus erat.

Que dū Luciꝰ oīmi arrogātia ⁊ ſeuicia gereret Mauuia Saraceno⁊ gentis regina: vehemēti bello Paleſtini ⁊ arabici limitis oppida atq; vrbes q̄tere: vicinaſq; ſimul vaſtare ꝓuincias cepit. Cunq; frequētibꝰ bellis romano⁊ attriuiſſet exercitū: ⁊ plurimis ꝑꝛopꝛiis: reliq̇s vertiſſet ī fugā: oꝛata pacē nō aliter ſe amplexu

ram ꝑmiſit: niſi Moyſes q̇dã nõie mo-
nachus gẽti ſue ordinaret̃ ep̃s. Qui in he-
remo partibꝰ ſuis ꝓpinqua vitã ſolitariã
ducẽs: meritis ꝛ ꝟtutibꝰ ac ſignis q̃ facie-
bat deꝰ ꝑ illũ magnifice innotuerat. Peti-
tio eiꝰ ꝓncipi indicata romano: ſine vlla
dilatiõe iubet̃ impleri a ducibꝰ nr̃is: qui
ibi infeliciter pugnauerãt. Captꝰ Moy-
ſes ad ſacerdotiũ ſuſcipiẽdũ Alexandriã
ex more deducit̃. Adeſt Luciꝰ cui ordinã-
di deferebat̃ officiũ. Quo viſo Moyſes
p̃ſentibꝰ ducibus q̇ ꝑurgebãt et populis
ait. Ego q̇dẽ me nõ eſſe dignũ tãto ſacer-
dotio iudico: verũtñ ſi aliq̃ i me licꝫ indi-
gno diuina diſpẽſatio putat̃ explẽda: de-
um nr̃m celi ac terre dñm teſtor: ꝙ Luciꝰ
ſanctoꝝ ſanguine pollutas ꝛ cruẽtas ſuꝑ
me nõ inijciet manꝰ. Cũqꝫ Luciꝰ tã graui
nota iniuſtũ ſe videret i oculis plurimo-
rũ: q̃re inq̇t o Moyſes tã facile ꝯdẽnas
eũ cuiꝰ fidẽ ignoras? Aut ſi tibi aliq̇s de
me aliter indicauit audi fidẽ meã: et tibi
ipi magꝭ q̃ȝ alijs crede. Tũ ille: deſine in-
q̇t o Luci doloſis tuis me q̃ȝ imaginibꝰ
aggredi. Bñ mihi nota ẽ fides tua: quã
ꝓteſtant̃ ſerui dei ꝑ metalla dãnati: ep̃i in
exiliũ miſi: p̃sbyteri: diaconi extra chri-
ſtiani nomĩs habitacula relegati. beſtijs
alij: alij etiã ignibꝰ traditi. Nunq̇d põt
verior eſſe fides q̃ auribꝰ capit̃: q̃ȝ q̃ ocu-
lis ꝑuidet̃? Apud me certũ ẽ ꝙ q̇ chriſto
recte credũt: iſta nõ faciũt. Et ita maiore
dedecore deformatꝰ: qm̃ ꝑurgebat neceſ-
ſitas reipublice ꝯſulẽdi: cõpulſus eſt ac-
quieſcere vt ab ep̃is q̇s i exiliũ truſerat
ſacerdotiũ ſumeret. Quo ſuſcepto ꝛ gen-
tis ferociſſime pacẽ tenuit: ꝛ fidei catho-
lice cuſtodiuit itemerata ꝯſortia.

De Didimo vidẽte Alexandrino.

Capl'm. VII.

Vrũ cũ apud Alexãdriã popu-
los ꝛ vrbẽ nebuloſi doctoris te-
tra ꝑfidie caligo ſuffũderet: ve-
lut lampadẽ quãdã diuina luce fulgentẽ
Didimũ dñs accẽdit. De cuiꝰ vita atqꝫ i-
ſtitutis: qm̃ ad eccl'ie gloriã dei munere
ꝯceſſus credit̃: lꝫ in trãſcurſu neceſſario:
tñ cõmemorãda nobis pauca videt̃. Is
nãqꝫ in parua etate cũ adhuc ꝑma l̃raꝝ
ignoraret elemẽta: luminibꝰ orbatꝰ maio-
re deſiderio ſciẽtie veri luminis inflãmat̃
nec deſperationẽ cupitã adipiſcendi paſ-
ſus ẽ: cũ audiſſet ſcriptũ in euangelio. qđ
apud homĩes impoſſibile ẽ: poſſibile eſt
apud deũ. Hac igit̃ diuina pollicitatione
ꝯfiſus indeſinẽter dñm deꝓcabat̃: nõ vt
oculoꝝ carnaliũ viſũ: ſꝫ vt illuminatiõẽ
cordis acciperet. Miſcebat tñ ꝓcibus ſtu-
dia ac laborẽ: ꝛ iuges ꝯtinuataſqꝫ vigili-
as: nõ ad legẽdũ ſꝫ ad audiẽdum adhibe-
bat. vt qđ alijs viſus: h' illi ꝯferret audi-
tus. Cũ ꝟo poſt lugubrationis laborẽ ſõ-
nus (vt fieri ſolet) legẽtibꝰ aduenisſet: Di-
dimus ſilẽtiũ illud nõ ad quietẽ vel ociũ
datũ ducẽs: tãq̃ȝ mundũ aĩal ruminans
cibũ quẽ ceꝑat ex integro reuocabat: ꝛ ea
q̃ dudũ ꝑcurrentibꝰ alijs ex libroꝝ lectio-
ne cognouerat: memoria ꝛ animo retexe-
bat: vt nõ tã audiſſe q̃ lecta fuerant q̃ȝ de-
ſcripſiſſe ea q̃ in etis ſue paginis videret̃.
Ita i breui deo docẽte: in tãtã diuinarũ
humanarũqꝫ rerũ eruditionẽ ac ſcientiã
venit: vt ſchole eccleſiaſtice doctor exiſte-
ret Athanaſio ep̃o ceteriſqꝫ ſapientibꝰ in
eccl'ia dei viris admodũ ꝓbatus. Sꝫ et
in ceteris ſiue dyalectice: ſiue geometrie:
aſtronomie q̃ȝ vl' ariſmetrice diſciplinis
ita eẽt paratꝰ: vt nullꝰ vnq̃ȝ philoſophoꝝ
aliq̃ ex his artibꝰ ꝓpõnẽs obtinere eũ vel
ꝯcludere quiuerit. ſꝫ ſtatim vt reſpõſiões
eiꝰ acciperet: magiſtrũ eũ etiã illiꝰ de q̃ ꝓpo-
ſuiſſet crederet diſcipline. Huiꝰ aliquãta
dicta vel cõmuniter diſputata: vel ꝓponẽ-
tibus reſpõſa adhibitꝭ notarij deſcripſe-
re. Que etiã nũc i magna admiratiõe ha-
bent̃. Nos tñ q̇ ꝛ viue vocis eius ex ꝑte
aliq̃ fuimꝰ auditores: ꝛ ea q̃ a nonnullis
dicẽte eo deſcripta legimꝰ: lõge maiorem
grãm ꝛ diuinũ neſcio q̇d: ac ſupra huma-
nã vocẽ ſonãs i illis magis ſermonibꝰ q̇
de ore ipiꝰ ꝓferebãt̃ agnouimꝰ. Hũc etiã
beatꝰ Anthoniꝰ cũ fidei Athanaſij teſti-
moniũ laturꝰ aduerſũ Arrianos de The-
baide Alexãdriã deſcẽdiſſet: magnificis
ꝯſolatꝰ ẽ ꝟbis. Nihil te inq̇t offendat o
Didime ꝙ carnalibꝰ oculis videris orbatꝰ.
Deſũt eni tibi oculi illi q̇s mures ꝛ mu-
ſce ꝛ lacerte habẽt. Sed letare qꝛ habes
oculos q̇s angeli habẽt: et quibus deus
videt̃: ꝑ q̇s tibi magnum ſcientie lumen

accenditur.

Quāti ex diſcipulis Anthonij etiam tūc in heremo habitātibꝫ ꝟtutes et ſigna fecerunt. Capl'm. VIII.

f Lorebat igit̄ egyptus ea tēpe-ſtate: non ſolum eruditis ī chri-ſtiana philoſophia viris: verū etiam his qui per vaſtam heremum com-manentes: ſigna et ꝓdigia aplīca ſimpli-citate vite ⁊ cordis ſinceritate faciebant. Ex qͥbꝫ interim quos ipi vidim⁹: ⁊ quoꝝ benedici manibꝫ meruim⁹ hi ſunt. Ma-charius de ſuꝑiori heremo. aliuſqꝫ Ma-charius de inferiori. Iſidor⁹ in ſcithijs. Pābus ī cellulis. Moyſes ⁊ Beniamin in nitria. Sybrion et Helias ⁊ Paul⁹ in apellote. ali⁹ Paul⁹ ī focis. Pemen ⁊ Io-ſeph in piſpiri: qͦ appellabatur mons an-tonij. Sꝫ et alios ꝗplures hmōi viros in egypti partibꝫ habitare fidd i comperi-mus auditu: vt vere compleretur apli di-ctum: qꝛ vbi abundauit peccatū ſuꝑabū-dauit ⁊ gratia. Habuit aūt ꝑ idem tēpus etiam meſopotamia viros nobiles eiſdē ſtudijs pollentes. Quoꝝ aliquātos ipi ꝑ nos apud Ediſſam ⁊ in Carrarum parti-bus vidimus: plures autem auditiōe di-dicimus.

De Gregorio et Baſilio Cappadocie epis. Caplm. IX.

ſ Ed neutra harum infecundior cappadocia fuit: imo aliquid le-tius Gregoriū cum Baſilio germinauit. Tulit igitur ⁊ ipa multorū ſanctorum ſe-getem ſatis letam. ꝓduxit copioſam pio-rum vineā. Oliuarū quoqꝫ dūi germina-uit nouellaꝫ. Sed iſti ꝓcipue velut duo filij pinguedinis aſſiſtentes dextera leua qꝫ cādelabro: inſtar duorū celi luminariū refulgebāt. Unde dignum puto de his pauca ſupra repetere. Ambo nobiles. am-bo athenis eruditi. ambo college. ambo de auditorio digreſſi ad ꝓfitendaꝫ rheto-ricam rogabantur. Qd opus magnifice qͥdem implebat Baſili⁹. Gregori⁹ ꝓ ma-gnificenti⁹ cōtemnebat. Quiqꝫ cū ſe totū dei ſeruitio mancipaſſet: tantū de college amore ꝓſumpſit: vt ſedentē baſiliū de do-ctoris cathedra deponeret: ac ſecū ad mo-naſteriuꝫ manu iniecta ꝑduceret: ibiqꝫ ꝑ annos (vt aiunt) tredecim omnibꝫ greco-rū ſeculariuꝫ libris remotis: ſolis diuine ſcripture voluminibꝫ operaꝫ dabāt: earū qꝫ intelligentiā non ex ꝓpria ꝓſumptione ſed ex maiorum ſcriptis ⁊ auctoritate ſe-quebant̄. Quos ⁊ ipos ex aplīca ſucceſ-ſione intelligendi regulam ſuſcepiſſe con-ſtabat. Quoꝝ ꝓcipue in ꝓphetas cōmen-tarios diſcutiētes: theſauros ſapientie et ſcientie reconditos in vaſis fictilibꝫ per-quirebant. Uerum cū iam ipi ſufficiēter inſtructi diuina diſpenſatiōe ad imbuen-dos populos vocarent̄: ⁊ ali⁹ alio itinere ad ideꝫ tm̄ opus vterqꝫ traheret̄: baſilius ponti vrbes ⁊ rura circūiens: deſides gē-tis illius animos ⁊ parum de ſpe futura ſollicitos ſtimulare verbis: ⁊ ꝓdicatione ſuccēdere: calluūqꝫ ab his longe negligen-tie cepit abolere. ſubegitqꝫ abiectꝭ inani-um rerū ⁊ ſeculariū curis: ſuimet noticiā recipe: in vnum coire: monaſteria ꝯſtrue-re: pſalmis ⁊ hymnis ⁊ orationibꝫ vacare docuit pauperū curam gerere: eiſqꝫ habi-tacula honeſta ⁊ que ad victuꝫ neceſſaria ſūt ꝓbere. ꝟgines inſtituere. pudicā caſtā qꝫ vitā omnibꝫ pene deſiderabilē facere. Ita breui ꝑmutata ē toti⁹ ꝓuincie facies: vt in arido ⁊ ſqualenti campo videret̄ ſe-ges fecunda ac leta vinea ſurrexiſſe. Gre-gorius ꝟo bonum ſemen non patiebatur ſuꝑ ſpinas iacere: aut inter ſaxa diſperge-re: ſꝫ bonam terrā cordis ſui iugi cultu et exercitijs indeſinētibꝫ excolebat. Et mul-to amplius hic in ſemetipo: qꝫ ille in cete-ris ꝓficiebat. Suſcipe ille que renunciā-tes ſeculo deferebāt ad pedes ſuos: ⁊ di-uidere vt quiſqꝫ eguiſſet curam gerebat. Iſte nihil habendi ⁊ oīa poſſidēdi cōten-tus ſacramēto: erga ſolas ſapientie diui-tias auar⁹ ⁊ multuꝫ cupidus inherebat. Ille coire plures in vnuꝫ: et ſui inuicē in neceſſarijs habere ſolicitudinē docebat. hic ſui exemplo qd erat abſolut⁹ et liber cūctis ſmone aplīco ꝓdicabat. Ego aūt volo vos ſine ſollicitudine eſſe. ⁊ dn̄s in ꝓximo eſt. nihil ſolliciti ſitis. ſꝫ tāqꝫ ſerui chriſti ſꝫ ſolū eſtote ſolliciti qū redeat do-minus de nuptijs. Ille delinquētibꝫ mi-ſericorditer cōdolere: ⁊ a delicto reuoca-re: hꝫ ꝑ diuini eloquij gratiā delinquendi

incitamenta ꝓuenire: nec ſinere labi eũ q̄ difficulter erigeret̃ eliſus. Jlle in fide purus: hic ĩ predicatione liberior. Jlle deo humilis: hic etiã hoib⁹ erat. Jlle arrogãtes ꝯtemptu: hic ratiõe vincebat. Sic in vtroqꝫ diuina gr̃a vnũ opꝰ ꝑfectionis explebat. Igit̃ Baſiliꝰ non multo poſt ceſaree cappadocie ep̃s: cũ a Valẽte in exiliũ ꝓ fide cogeret̃: exhibitꝰ ẽ ad tribunal p̄fecti, terroribuſqꝫ (vt illi moris ẽ poteſtati) ⁊ minis maximis agi cepit: vt niſi preceptis p̄ncipis obediret interituꝫ ſibi iã iãqꝫ ſperaret impẽdere. Tum ille itrepidus: ⁊ abſqꝫ vlla animi ꝑturbatione hec ſibi minãti p̄fecto reſpõdiſſe fert̃. Atqꝫ vtinam aliq̇d mihi eẽt digni muneris: qđ offerrẽ huic q̇ maturiꝰ Baſiliuni de nodo folliſ huiꝰ abſolueret. Cũqꝫ daret̃ ei nox q̄ erat media ad ſpaciũ deliberãdi reſpõdiſſe denuo ꝓhibet̃. Ego craſtino ipe ero q̇ nũc: tu te vtinã nõ mutares. Et illa q̇dem nocte vxor impatoris velut tortorib⁹ tradita cruciat̃. filiꝰ ꝓo q̇ eis erat vnicꝰ extinctꝰ paterne impietatis credit̃ exoluiſſe ſupplicia. Jta an̄ lucẽ miſſi q̇ rogarent Baſiliũ vt p̄cib⁹ ſuis intercederet ꝓ eis: ne etiã ipi ⁊ q̇dem multo iuſtiꝰ ſiliter interirent. Sic accidit: vt cũ oẽs catholicos expulerit Valẽs. Baſilius vſqꝫ ad vite exitum itemerato cõmunióis ſacramẽto i eccl'ia ꝑduraret. Gregoriꝰ ꝓo apud nazanzõ oppidũ in locũ patris ep̃s ſubrogatꝰ hereticorum turbinem fideliter tulit. Reddita ꝓo pace: Cõſtãtinopolim ad eccl'iam docendã venire exoratus non abnuit. Vbi breui tp̄e tãtũ ad emẽdãdũ populũ vetuſtis hereticoꝝ infectuꝫ venenis ꝑficit: vt tũc p̄mũ chriſtiani ſibi fieri videret̃: ⁊ nouellã lucem veritatꝫ aſpicere: cũ religióis doctor multa q̇dẽ ꝟbis: plura tñ doceret exẽplis. nec videret̃ ab eo diſcipuli aliq̇d impari: qđ non p̄us ipe feciſſet. Sꝫ vbi gl'iaꝫ ſubſecuta inuidia ẽ: obniti q̇dam et ꝑſcriptionib⁹ minꝰ ſanis vti cepe: vt ipo ad ꝓꝓria remeante aliꝰ ordinaret̃ ep̃s. Qđ ille ſuſurrari tãtũ ⁊ ſubdẽte ſentiẽs ruminari: ipe ꝓfert q̄ dicere ei nullus audebat. Abſit inq̇t vt mei cauſa aliq̃ ſimultas in dei ſacerdotib⁹ oriat̃. Si ꝓꝑter me iſta tẽpeſtas: tollite me ⁊ mittite me in mare: et deſinet a vobis quaſſatio. Tũ regreſſus in eccleſia ſua qđ ſupꝑfuit vite tẽpꝰ exegit. Et qm̃ feſſa iã etate ⁊ corpe inualidꝰ erat ſucceſſorem ſibi ipe delegit: q̄ eccl'iam gubernãte debilitatis ⁊ ſenectutis ocio frueretur. Extãt ꝗꝫ vtriuſqꝫ ingenij monimẽta magnifica tractatuũ: quos ex tp̄e in eccleſijs declamabãt. Ex q̇bus nos denas ferme ſingulorũ oratiũculas trãſfudimꝰ in latinũ. Baſilij p̄terea inſtituta monachorũ optãtes ſi poterimꝰ ⁊ dei fauor adiuuerit eorũ plura trãſferre. Fuerunt p̄terea fratres duo Baſilio: Gregoriꝰ ⁊ Petrus. Quoꝝ alter in ꝟbo doctrine: alter i opib⁹ fidei fratrẽ ita exequabat: vt vterqꝫ vel Baſiliũ vel Gregoriũ redderet. Extant etiã ipiꝰ Gregorij iunioris aliq̃ opuſcula luculẽta. Sꝫ de his ſatis dictũ. In occiduis ꝓo ꝑtib⁹ Valẽtinianꝰ fide religionis illeſus: veteri romani imperij cenſura rẽpublicã gubernabat.

De Damaſo ep̃o: ⁊ Vrſini ſurreptõe.

Capl'm. X.

D Amaſus poſt Liberium ꝑ ſucceſſionẽ ſacerdotiũ i vrbe roma ſuſcepat. Quẽ p̄latũ ſibi non ferens Vrſinus q̇dã eiuſdem eccl'ie diaconus in tãtũ furoris erupit vt ꝑſuaſo q̇daꝫ ſatis imperito ⁊ agreſti ep̃o: collecta turbulentoꝝ ⁊ ſedicioſorũ manu: in baſilica q̄ Sicinini appellatur ep̃m ſe fieri extorqueret: legib⁹ ⁊ ordine ⁊ traditione ꝑuerſis. Quo ex facto tanta ſeditio: imo vero tãta bella exorta ſũt alterutrũ ꝯtendentibus ꝑpl'is: vt replerent̃ hũano ſanguine orationum loca. Que res factiõe Maximini p̄fecti ſeui hoĩs ad inuidiaꝫ boni et innocẽtis veria eſt ſacerdotis: ita vt cauſa ad clericorum vſqꝫ tormẽta duceretur. Sꝫ aſſertor innocentie deus affuit: et in caput eorũ q̇ intenderãt dolum pena cõuerſa eſt.

De Ambroſio epiſcopo.

Capl'm. XI.

P Aterea defuncto apđ Mediolanũ Auxentio hereticoꝝ ep̃o: vtriuſqꝫ ꝑtis ꝑpl'i diuerſis ſtudijs ferebat̃ diſſenſio grauis ⁊ periculoſa ſeditio vrbi ꝓꝑie maturũ parabat exicium: ſi pars vtraqꝫ cuꝫ diuerſũ vellet: ne

quaꝗ qđ ꝓpoſuerat obtineret. Ambroſiꝰ tunc ꝯſulares eiuſdē ꝓuincie faſces regebat. Is cū perniciē ciuitati videret īmpēdere: pro loco atqꝫ officio ſuo: ꝯfeſtim eccleſiā ſeditionē ꝑpl'i mitigaturꝰ ingredit̃. Cūqꝫ inibi multa ſm leges ⁊ publicā diſciplinā ꝓ quiete ⁊ trāquillitate perorāſſet: pugnātis īter ſe et diſſidētis populi ſubito clamor ⁊ vox vna ꝯſurgit. Ambroſiuꝫ epm poſtulātes: baptizari hunc, ptinꝰ clamāt (erat enī cathecuminꝰ) ⁊ ſibi epm dari, nec aliter vnū populū fore atqꝫ vnā fidem: niſi Ambroſiꝰ ſibi daret̃ ſacerdos. Obluctāte illo ⁊ plurimū reſiſtēte ad imperatorē relatū populi deſideriū omī maturitate iubet̃ impleri. Dei enī ait eſſe ꝙ diſcordātē populi fidē ⁊ aīos diſſidētes ꝯuerſio ſubita in vnū ꝯſenſū atqꝫ ī vnā ſnīaꝫ reuocaret. Moxqꝫ dei grām ꝯſecutus ē: ⁊ initiatꝰ ſacris ⁊ ſacerdos effectꝰ ē.

De Valentiniani fine.

Caplm. XII.

(i) Nterea cū ad bellū ſarmaticū Valentinianꝰ de gallie ptibꝰ veniſſet illyricū ibi vix, dū cepto bello egritudine ſubita oppreſſus diem obijt: relictꝭ heredibꝰ ī imperio filijs Gratiano auguſto Valētiniano qꝫ admodū paruulo: ⁊ nōdū regijs inſignibꝰ initiato Quē tn̄ neceſſitas eoꝝ q̄ tanꝗ vacuū imperij locū conabāt̃ inuadere: cōpulit etiā abſente fratre purpura indui. Probo tūc ꝑfecto fideliter rem gerēte.

De Gothoꝝ ꝑ Tracias irruptione et Valentis nece. Caplm. XIII.

(p) Er idē tp̄s in orīētis regno gothorū gens ſedibus ſuis pulſa: ꝑ oēs ſe Tracias infudit: armiſqꝫ vrbes ⁊ agros vaſtare feraliter cepit. Tum ꝓo Valentis bella q̄ eccleſijs inferebat in hoſtē cepta ꝯuerti: feraqꝫ penitētia epos ⁊ presbyteros relaxari exilijs: ac ď metallis reſolui monachos iubet. Ipſe tn̄ ab hoſtibꝰ circūuentꝰ in ꝑdio: q̄ ex bello trepidus cōfugerat: impietatis ſue penas igni exuſtus dedit ānis ī imperio cū fratre ꝑmo: ⁊ poſt euꝫ filijs fratrꝭ q̄ttuordecim pariter exactis. Que pugna initiū mali romano imperio tūc ⁊ deinceps fuit. Igit̃ Gratianꝰ cū fratre admodū puulo poſt patrui necē orientis qꝫ ſuſcepit imperiū. Is pietate ⁊ religione oēs pene q̄ ante fuerāt pncipes ſupabat. Uſu armorum ſtrennuꝰ: velox corpe: ⁊ ingenio bonus erat. ſꝫ in iuuenili exultatiōe plꝰ fere letus ꝗ ſufficiebat: ⁊ plus verecūdus ꝗ reipublice intererat.

Ut Gratianꝰ impator Theodoſiū regni pticipem adſciuerit: ⁊ poſt multa religioſe ⁊ fortiter geſta Maximi tyranni inſidijs ſuccubuerit.

Caplm. XIIII.

(q) Uiqꝫ vidēs vtile virū ānis maturū in tātis regni curis habere pticipem: et qꝛ vt ſermo diuinꝰ monet melius duo ꝗ vnus ꝯſortē adſciſcit Theodoſiū: eiqꝫ orientis ꝓcuratione ꝑmiſſa: ptes ſibi ac fratri occiduas reſeruauit. Uerū is poſtꝗ multa religioſe ac fortiter geſſit: a Maximo tyranno apud brittānias exorto: ꝑ Andragatiū ducē lugduni ſuoꝝ magis ꝓditione ꝗ vi hoſtium ꝑemptus eſt.

De Valētiniano puero atqꝫ mr̄e eius Juſtina: q̄ defenſas ecclīas ꝑturbare conatus eſt. Caplm. XV.

(a) T Valētinianus in Italia degens: fratrꝭ nece atqꝫ hoſtis metu ꝑterritꝰ: ſimulatiōe oblatam pacē a Maximo ſimulās ipe q̄ꝫ libenter amplectit̃. Cū iterim Juſtina mater eiuſdem arriane hereſeos alūna: impietatis ſue venena q̄ viuente viro ſuppreſſerat filio facile decepto fidēter aperuit. Igitur apud mediolanū poſita, cōturbare eccleſiarū ſtatū: cōminari ſacerdotibꝰ depulſionis exilia: niſi Ariminēſis ꝯcilij decreta qbꝰ fides patrū ītemerata fuerat reuocarēt. Quo bello ⁊ eccl'ie murū ⁊ turrem validiſſimā pulſabat Ambroſiuꝫ. Eūqꝫ minis: terroribꝰ: atqꝫ omī impugnatōis genere fatigās: ꝑmū ſibi aditum debellādi rimabat eccl'ie. Sed ꝗuis illa Jezabel ſpū pugnaret armata: reſiſtebat tn̄ ambroſiꝰ Helie ꝟtute repletꝰ ⁊ grā. Ipa aūt ī eccl'ijs garrire: ſtrepere: animare ⁊ inflāmare ad diſcordiā ꝑpl'os: ſꝫ qđ minꝰ res ex ſnīa cederet iniuriā putare: ⁊ ꝑ h̄ apud filiū cōqueri. Unde adoleſcētulꝰ ꝑ cōtumelie inuidia quā falſo cōflauerat mater

acceſſus: armatoꝝ globū ad eccl'iam mittit: ꝯfringi ianuas: oppugnari ſancta: ſacerdotē ꝑtrahi atq̄ in exiliū agi ꝓtin⁹ iubet. Sed tāta fuit ꝑſeuerātia fideliū populorū: vt animas prius amittere q̄ epiſcopum mallent.

De Beniuoli magiſtri memorie fideli cōſtantia. Capl'm. XVI.

Interim dicta aduerſū fidē patrū imperialia decreta mādant beniuolo tūc memorie ſcriniis ꝑſidēti. Sȝ ille cui ab incunabulis ſacra fides ⁊ venerabilis fuit, abnegat ſe impia ꝟba poſſe ꝓferre ⁊ ꝯtra deū loqui. Tum ꝟo ne iceptū regine fruſtrari videret: celſior ei honor ꝓmittit̄ ſi impleret iniūcta. Ille q̄ nobilior in fide eſſe q̄ i honorib⁹ cupetet: q̄d mihi ait ꝓ impietatis mercede altiorē ꝓmittit̄ gradū? Hūc īpm quē habeo tollite: tātū mihi ꝯſciētia fidei duret illeſa. Hec dicēs: ante pedes impia ꝑcipientiū cingulum iecit. Ambroſius ꝟo aduerſū regine furorē non ſe manu defenſabat: aut telo: ſȝ ieiuniis: continuiſq̄ vigiliis ſub altari poſit⁹: ꝑ obſecratiōes defenſorē ſibi atq̄ eccl'ie deū parabat. Cunq̄ hec i lōgū diuerſis machinis ⁊ oppugnatiōib⁹ nequā Juſtina molireſ: Maximus q̄ ſe exuere tyrāni infamiā: legitimū ꝑncipem geſtiret oſtēdere: datis lr̄is impiū ꝓteſtat̄ inceptū: fidē dei impugnari ⁊ ſtatuta catholice eccl'ie ſubrui. Et iter hec appropinq̄re italiā cepit. Quo Juſtina cōgto hoſte ſimul atq̄ impietatis ꝯſcientia purgente: i fugā verſa cū filio exilia q̄ dei ſacerdotib⁹ parabat ꝑuia ſortit̄.

Ut Theodoſi⁹ necē Gratiani vltus de Maximo triūphauerit.

Capl'm. XVII

Fuit tū Theodoſi⁹ ꝓpter regni fidē bonitatiſq̄ ac beneficioꝝ Gratiani memor. ⁊ in vindictā totis virib⁹ oriēt̄ inſurgēs vltus ē ſāguinē iuſtū. Ualētiniano q̄ȝ impia inter hec mr̄e defūcta: fidē catholicā quā ipa violauerat ⁊ regnū tyrānide depulſa reſtituit. Atq̄ ipa poſteaq̄ romā illuſtri triūpho inuectus eſt: ad ꝓpria rurſus regna remeauit.

De Theodoſii cōmiſſo i Theſſalonicēſes: ⁊ pn̄ia ei⁹ publice apud ſacerdotes geſta. Capl'm. XVIII.

Erit idē tp̄s ſubreptione q̄dā demonis turpiſſ macula religioſo ꝑncipi infecta ē. Etenī cū apō theſſalonicā ſeditōe exorta: q̄dā ex militarib⁹ vir impetu fuiſſet ppl'i fureſ extinct⁹: repentini nūcii atrocitate ſucceſſus: ad ludos circēſes inuitari ppl'm: eiq̄ ex improuiſo circūfūdi milites: atq̄ obtrūcare paſſim vt q̄ſq̄ occurriſſet gladio iubet. ⁊ vindictā dare nō criminī ſȝ furori. Ob h̄ cū a ſacerdotib⁹ italie argueret̄: agnouit delictū: culpāq̄ cū lachrymis ꝓfeſſus: publicā pn̄iā i ꝯſpectu toti⁹ eccl'ie exegit. Et i h̄ ſibi tp̄s aſcriptū abſq̄ regali faſtigio patiēter impleuit. Quib⁹ oībus iſtud q̄ȝ mirabiliter adiecit: legē ſanxit īpoſterū vt ſentētie ꝑncipū ſup animaduerſiōe ꝓlate: i diē tricēſimā ab executorib⁹ differrētur: q̄ loc⁹ miſcōie. vel ſi res tuliſſet penitentie nō periret.

De reſtitutiōe eccl'iaꝝ q̄ ꝑ ipm iam catholicū in oriēte reſtitute ſunt.

Capl'm. XIX.

Sic̄ ad oriētē regreſſus: ibiq̄ vt ab exordio ꝑncipat⁹ ſui ſumma cura: ſūmoq̄ ſtudio pulſis hereticꝭ eccleſias catholicꝭ tradere: idq̄ ea moderatōe agere vt vltiōe ꝯtēpta: tū̄ catholicꝭ de eccleſiaꝝ reſtitutiōe cōſuleret: q̄ fides recta abſq̄ ꝑdicatiōis ipedimēto ꝓficeret. cōmunē ſe ꝓbere erga ſacerdotes dei: fide religione ⁊ munificētia cūctis regiū animū exhibere. Acceſſu facilis: ⁊ abſq̄ iperiali faſtu ad colloquiū ſe humilib⁹ ꝓbere. hortatu ei⁹ ⁊ largitiōib⁹ eccl'ie plurimis locis ornate ſatis magnificeq̄ ꝯſtruete ꝑſtare mlta poſcētib⁹. Sȝ freq̄ēti⁹ vltro offerre idoloꝝ cult⁹ q̄ Cōſtātini inſtitutiōe et deinceps negligi et deſtrui cept⁹ fuerat: eodē iperāte collapſus ē. Pro q̄b⁹ ītātū deo carus fuit: vt ſpeciale ei mun⁹ cōtulerit diuīa ꝓuidētia. Etenī i Thebaide ꝑtibus monachū quendā Johem nōie ſpū ꝓphetico repleuit. cui⁹ monitꝭ atq̄ reſpōſis pacē retinere: an bellū gerere eſſet melius ſciſcitabatur.

De Apollinare ⁊ hereſi eius.

Capl'm. XX.

i Nterea apud laodiciā Syrie aū idē tpe Apollinaris ep̄s vir ſane ī ceteris inſtruct⁹: ſȝ dū cōtētionis vitio nimi⁹ agit: ⁊ aduerſū oīne qd̄ ꝗſqȝ dixerat ire ob viuis delectatur: iactatiōe ingenij male fortis hereſim ex cōtētione generauit: aſſerēs ſolū corp⁹ non etiā aīaȝ a dn̄o ī diſpēſatiōe ſuſceptū. In ꝗ cū euidētibꝫ euāgelij teſtimonijs vrgeret: qbꝫ ipe dn̄s ⁊ ſaluator habere ſe aīaȝ ꝓfitet: ⁊ ponere eā qū vult: ⁊ iteꝝ aſſumere eā: quāqȝ turbatā ⁊ triſtē dicit eſſe vſqȝ ad mortē: vertit ſe poſt. Et ne ex toto vinci videret: ait eū ꝗdē habuiſſe aīam: ſȝ nō ex ea pte q̄ rationabilis ē: ſȝ ex ea ſoluȝ q̄ viuificat corp⁹. Ad ſupplemētū ꝟo rationabilis ptis ipm ꝟbum dei fuiſſe ꝓhibebat. Que aſſertio ꝑmo ī vrbe roma a damaſo ⁊ petro alexādrino ep̄o cōcilio congregato tali ſnīa depulſa ē: vt decernerēt ſi ꝗs filiū dei q̄ ſicut vere deus: ita ⁊ vere homo fuit. vel hūanitatis aliꝗd vel deitatis minus diceret habuiſſe: alien⁹ ab eccleſia iudicaret. Que ſnīa ⁊ apud Alexādriā ꝯfirmata ē: ⁊ apud cōſtātinopolim decreto cōcilij. Ex illo Apollinariſte ab eccl'ia declinantes: ⁊ ep̄os ſibi ſue ptis et dogmata ꝓpria eccl'iaſqȝ defendūt.

De ep̄oꝝ ſucceſſionibꝫ ꝑ orientem.

Caplm. XXI.

i Ritī vrbe roma poſt Damaſū Siricī⁹ eccl'ie ſuſcepit ſacerdotiū. Apd̄ Alexādriā ꝟo defuncto petro Timothe⁹: ⁊ poſt hunc Theophil⁹. In hieroſolymis aūt poſt Cirillū Johēs apl'icas regauit ſedes. Apud antiochiā ꝟo defuncto Melecio ſubſtituit Flauian⁹. Sȝ ꝗ Paulin⁹ adhuc ſuperat q̄ ī catholicorū ſemꝑ ſocietate ꝑmāſerat: mlta ibi iurgia ⁊ mlte ꝯtrouerſie ſepe cōmote: nec tn̄ ſūma vi nitētibꝫ alijs: ⁊ alijs obtinētibꝫ: ipſiqȝ ī h̄ elemētis terre mariſqȝ fatigatis: potuit aliqū pacis vll⁹ obtineri mod⁹: cū vtiqȝ fidei iā nl'la videretur ſubeſſe diſcordia. Hoc idē apd̄ Tyrū fuit. Ubi cū Diodor⁹ vn⁹ ſane ex antiq̄s catholicis vir: ⁊ tēptationū documētis ꝓbatus cū Athanaſij teſtimonio a ꝯfeſſoribꝫ eēt ep̄s fact⁹: modeſtia ei⁹ ꝯtēpta: alius a Melecij ptibꝫ ordinatur. Sȝ ⁊ ī multis alijs vrbibꝫ oriētis hmōi ꝯfuſiōes ꝯtentio genuit ſacerdotum. Apd̄ Cōſtātinopolim ꝟo Nectari⁹ ex p̄tore Urbano cathecumin⁹ ⁊ nuꝑ bapriſma ꝯſecut⁹ ſacerdotiū ſuſcepit.

De ſeditiōe paganoꝝ cōtra fideles.

Caplm. XXII.

i Nterea apd̄ Alexādriam noui mot⁹ ⁊ ꝯ temporꝝ fidē aduerſuȝ eccl'iam cōcitant. Ex occaſione huiuſcemodi oborti: baſilica ꝗdā publici opis vetuſta et admodū neglecta fuit. Quā Cōſtāti⁹ impator donaſſe ep̄is pfidiā ſuā p̄dicātibꝫ ferebat. Que lōga in curia nihil validuȝ p̄ter parietes habebat. Uiſū ē ep̄o q̄ ꝑ idē tp̄s gubernabat eccleſiā hāc ab impatore depoſcere vt creſcētibus fideliū ꝓpl'is: oroniū q̄ȝ creſcerēt loca Quāqȝ cū acceptā vellet excolere: repta ſūt ī loco antra ꝗdā latētia ⁊ tre defoſſa: latrocinijs et ſceleribꝫ magis q̄ȝ cerimonijs apta. Igit gētiles q̄ detegi criminuȝ ſuoꝝ latebras ⁊ flagitioꝝ cauernas viderēt: nō ferētes opta tot ſeculis mala et tenebris obtecta reſerari: velut draconū calice potato inſanire oēs ac palā furere ceperūt. Nec vocibꝫ iā ⁊ ſeditionibꝫ vt ſolebāt: ſȝ manu ferroqȝ decertare nitunt. Crebros ꝯflict⁹ agere ī plateis, belloqȝ apto vterqȝ ꝓpl's iter ſe coire. At nr̄i numero ⁊ potētia mlto plures: ſȝ modeſtia religionis min⁹ feroces erāt. Ex q̄ freqūter noſtroꝝ plurimis vulneratis aliquātis etiaȝ iterfectis: ad tēplū q̄ſi ad arcē quādā refugiebāt. Quo nōnullos ex chriſtianis captos ſecū abducētes accēſis aris īmolare cogebāt. Renitētes nonis ⁊ exq̄ſitis ſupplicijs excruciatos necabāt: alios patibulis affigētes: alios ꝯfractis cruribꝫ in ſpeluncas p̄cipitātes: q̄s ob ſacrificiorū ſanguinem: ceteraſqȝ impuritates delubri recipiendas: vetuſtas curioſa conſtruxerat. Uerū hec ꝑ dies ſinglos ꝑmo cū metu: deinde cū fiducia ⁊ deſperatiōe gerere atqȝ itra tēplū clauſi raptu ⁊ p̄da viuere. Ad poſtremū graſſātes ī ſāguinē ciuiū: ducē ſceleris ⁊ audacie ſue delegunt. Olimpū quēdā noīe ⁊ habitu ſolo philoſophū: q̄ aū ſigna arcē defenderēt ⁊ tyrānidē tenerēt. At hi q̄bꝫ romanarum legū cuſtodia

turiſq; diſcendi cura ꝑmiſſa eſt: cognitis
que geſta fuerãt turbati atq; ꝑterriti: ad
templũ conuolãt: cauſaſq; audacie ꝑcon
tantur: ⁊ quid ſibi vellet ille cõcurſus in
quo cum tanto ſcelere ante aras ſanguis
ciuium funderetur inquirũt. Sed illi ob
firmato aditu confuſis ⁊ diſſonis vocibꝫ
ratione facti nullã: ſed clamorem redde-
bant. Miſſis tamẽ ad eos nuncijs de ro
mani imperij poteſtate: de vindicta legũ
⁊ de his que talia ſolerẽt ſubſequi cõmo-
nebant. Cumq; loci munitio nihil aduer-
ſum veſana molientes agi: niſi vi maiore
ſineret: res geſta ad imꝑatorẽ refertur. Il
le qui ingenita mentis clementia errãtes
mallet emendare q̃ perdere: reſcribit illo
rum quidem vindictam quos ante aras
ſanguis effuſus martyres effecit nõ eſſe
poſcendã: in quibꝫ dolorem interitꝰ ſuꝑa
uerit gloria meritorũ. De cetero ṽo malo
rum cauſam radiceſq; diſcordie: que pro
ſimulacrorũ defenſione veniebant peni
tus debere ſuccidi. Quibꝫ exterminatis:
etiam bellorũ cauſa pariter cõquieſceret.
Cumq; hec ſcripta veniſſent: ⁊ velut poſt
inducias parui tẽporis ad audiẽdũ vter-
q; populꝰ cõueniſſet ad templũ: ſtatim vt
prima ep̃le pagina reſerata ẽ: in cuius ex-
ordio vana gentiliũ ſuꝑſtitio culpabatur
clamor a noſtris ĩmenſus attollitr: ſtupor
⁊ pauor gentiliũ populos inuadit. Late-
bras vnuſquiſq; querere: anguſtos fuge
calles rimari: aut noſtris ſe latenter ĩmer
gere: vt ab omnibꝫ qui aderãt noſcerẽt ꝑ-
ſentia dei populo audaciã tribuẽte: furo-
rẽ demonis q̇ in illis prius debachatus
fuerat effugatũ.

De ſitu tẽpli Serapis: et ſubuerſione
eius. Capitulum. XXIII.

Serapis apud Alexandriã tem-
plum auditũ q̇dem omnibꝫ pu-
to: pleriſq; ṽo etiã notũ. Locꝰ eſt
non natura: ſed manu et conſtructione ꝑ
centũ aut eo amplius gradus in ſublime
ſuſpenſus: quadratis ⁊ ingentibꝫ ſpacijs
omĩ ex ꝑte diſtentus. Cũcta ṽo q̃ ad ſũmũ
pauimentorũ leuabãtur: opere forniceo
conſtructa. que ĩmenſis deſuꝑ luminari-
bus ⁊ occultis aditibus inuicem ĩ ſemet
diſtinctis: vſum diuerſis miniſtris ⁊ clam
deſtinis officijs exhibebant. Jam ṽo in
ſuꝑioribus extrema totius ambitus ſpa-
cia occupant exedre et paſtoforia: domuſ
q; in excelſum porrecte. In quibus vel edi
tui: vel hi quos appellabãt

id eſt q̇ ſe caſtificãt cõma-
nere ſoliti erãt. Porticus q̃; poſt hec oẽ;
ambitum quadratis ordinibus diſtincte
intrinſecus circuĩbant. In medio totius
ſpacij edes erat: ꝑcioſis edita columnis ⁊
marmoris ſaxo extrinſecꝰ ample magni-
ficeq; conſtructa. In hac ſimulacrũ Se-
rapis ita erat vaſtũ: vt dextera vnum pa-
rietem: alterũ leua perſtringeret. Quod mõ
ſtrum ex omnibꝫ generibꝫ metallorũ lig-
norũq; compoſitũ ferebatur: interiores
delubri parietes laminis ꝑmo aureis ve
ſtiti, ſuꝑ has argẽteis, ad poſtremũ ereis
habebantur: q̇ munimento ꝑcioſioribus
metallis forent. Erant etiam quedam ad
ſtuporem ãmirationẽq; videntium dolis
⁊ arte compoſita. Feneſtra perexigua ab
ortu ſolis ita erat aptata: vt die qua inſti
tutũ fuerat ſimulacrũ ad Serapen ſalu-
tãdũ introferri: diligenter templi foribus
obſeruatis: ingrediẽte ſimulacro radius
ſolis ꝑ eandem feneſtram directus: os et
labra Serapis illuſtraret: ita vt inſpectã
te populo oſculo ſalutatꝰ Serapis vide
retur a ſole. Erat et aliud fraudis genus
huiuſmodi. Natura lapis magnes huiꝰ
virtutis eſſe ꝓhibetur: vt ad ſe rapiat ⁊ at
trahat ferrum. Signũ ſolis ad hoc ſpm
ex ferro ſubtiliſſimo manu artificis fuerat
fabricatum: vt lapis cuius naturam fer-
rum ad ſe trahere diximus: deſuper in la
quearibus fixus: cũ temꝑate ſub ipſo ra-
dio ad libram fuiſſet poſitum ſimulacrũ:
vi naturali ad ſe raperet ferrũ: aſſurrexiſ-
ſe paululum ſimulacrũ: ⁊ in aere pendere
videretur. Et ne hoc lapſu propero ꝓde-
retur: miniſtri fallacie ſurrexit aiebãt ſol:
vt valedicens Serapi diſcedat ad ꝓpria.
Sed et multa alia decipiendi cauſa a ve
teribus in loco fuerant conſtructa: que
nunc longum eſt enumerare per ſingula.
Uerum vt dicere cœperamꝰ: reſcripto re-
citato: parati quidem erant noſtrorũ po-
puli ad ſubuertendum erroris auctorem
perſuaſio tñ q̇daʒ ab ipſis gẽtilibꝫ fuerat

diſperſa ꝙ ſi hūanā manꝰ ſimulacrū illō
cōtigiſſet: terra dehiſcēs illico ſolueret in
chaos: celumqꝫ repēte rueret in preceps.
Que res paululū ſtuporē quedā ꝑplis da
bat. Cū ecce vnꝰ ex militibꝰ fide ꝙꝫ armis
magis munitus. correptā bipennē inſur-
gens omi niſu maxillā veteratoris illiſit
Clamor attollit̄ vtrorūqꝫ populorꝫ. neqꝫ
tn̄ aut celum ruit: aut terra deſcendit. In
de iterū atqꝫ iterū repetens putris ligni
fumoſuꝫ geniū cedit quoqꝫ delecto igni
adhibito tam facile ꝙꝫ in lignū aridū con
flagrauit. Poſt hoc reuulſum ceruicibꝰ et
depreſſum modio trahit̄ caput. tū pedes
aliaqꝫ mēbra ceſa ſecuribꝰ et rapta funibꝰ
diſtrahunt̄: ac ꝑ ſingula loca mēbratim ī
cōſpectu cultricis Alexādrie ſenex veter-
noſus exuritur. Ad vltimū truncꝰ q̄ ſuꝑ-
fuerat in amphitheatro ꝯcremat̄. Uaue
qꝫ ſuꝑſtitionis et erroris antiqui Sera-
pis hic finis fuit. De cuiꝰ origine diuer-
ſa fertur opinio paganorū. Alij iouē pu-
tant: cuius capiti modius ſuppoſitꝰ: vel
qꝛ cū mēſura modoqꝫ cuncta indicet mo
derari: vel vitam mortalibꝰ frugum largi
tate ꝓberi. Alij virtutem Nili fluminis:
cuius Egyptus opibꝰ ⁊ fecūditate paſca
tur. Quidā in honorē noſtri Joſeph for-
matū ꝓhibēt ſimulacꝝ ob dimēſionē fru-
menti: qua famis tpe ſubuenit Egyptijs.
Alij repertū in hiſtorijs grecorū veteribꝰ
ferunt Apin quedā patrēfamilias ſeu re
gem in Egypto Memphis poſitū: cum
famis tpe frumenta apud Alexādriā de-
feciſſent: ex ꝓprio affatim ciuibꝰ alimenta
ꝓbuiſſe. Quo defuncto: in honorem eius
inſtituerint apud Memphis templū in
quo bos quaſi indicium optimi agrico-
le nutrit̄: habens quedā coloris inſignia
qui ex nomine eius apis appelletur So
ron vero id eſt ſepulchrū in quo corpus
eius inerat Alexādriā deduxerint: ⁊ So
ron Apis ꝓmo ex cōpoſitione Serapin
poſt ꝑo per corruptionē Serapin nomi
narint. Cx verum ſit: aut nihil omnino de
his deꝰ viderit. Sꝫ ad iceptū redeamꝰ.

De fraudibus paganorꝫ que in tem-
plis detecte ſunt.

Capitulum. XXIIII.

P Oſt hec capite ipō idolatrie de
ſecto: ſtudijs vigilantiſſimi ſa-
cerdotis quecunqꝫ fuerunt per
totam Alexandriā portenta potius ꝙꝫ ſi-
mulacra pari exitu ⁊ ſimili dedecore pu-
blicātur. Horret animꝰ dicere qui miſeris
mortalibꝰ laquei a demonibꝰ ꝑparati ſūt
Que funera: que ſcelera: in illis que dice-
bantur abdita tegebātur. Quot ibi infā-
tum capita deſecta ī auratis labris inuē-
ta ſunt: quot miſerorū cruciabiles mor-
tes depicte. Que cū ꝓderentur in lucē: ac
ſub auras ꝓlata ferrentur: lꝫ confuſione
ipa gentiles ⁊ pudore diffugerent: tamen
ſi quis adeſſe potuit mirabat̄ tot ſeculis
ſe illis tam nefarijs ⁊ tam pudendis frau
dibꝰ irretitū. Unde ⁊ plurimi ex his con
dēnato errore ⁊ ſcelere depreſſo fidē chri-
ſti et cultum vere religionis amplexi ſūt.
Nam vt omittā cetera flagicia q̄ in alijs
locis vi necatis paruulis: deſpicatiſqꝫ ob
fibrarum inſpectionē virginibus gerebā
tur: vnum ſolūmodo qđ in templo Sa-
turni geri venit ad omniū cōſcientiā me-
morabo. ex quo etiaꝫ cetera que omiſimꝰ
ꝑpendatur.

De Saturni ſacerdote Tyrāno totiꝰ
pene Alexandrie adultero.

Capitulum. XXV.

S Acerdos erat apđ eos Satur-
ni Tyrānus nomie. Hic quaſi
ex reſponſo numinis adoranti-
bus in templo nobilibus quibuſqꝫ ⁊ pri
marijs viris: quorū ſibi matrone ad libi
dinem placuiſſent: dicebat Saturnū ꝑ-
cepiſſe vt vxor ſua ꝑnoctaret in templo.
Tum is q̄ audierat gaudens: ꝙ vxor ſua
digna dignatiōe numinis vocaret̄: exor-
natā comptius inſuꝑ ⁊ donarijs onuſtā:
ne vacua ſcilicet repudiaretur. coniugem
mittebat ad templum. In conſpectu om
nium ꝯcluſa intrinſecus matrona: Tyrā
nus clauſis ianuis ⁊ traditis clauibꝰ diſ-
cedebat. Deinde facto ſilentio per occul-
tos et ſubterraneos aditus intra ipſum
Saturni ſimulacrū patulis ſerpebat ca-
uernis. Erat autem ſimulacrum illud a
tergo exeſum: et parieti diligenter an ne-
xum: ardentibuſqꝫ intra edem luminibꝰ
intētē: ſupplicātiqꝫ mulieri vocem ſubito

ꝑ ſimulacrū eris concaui ꝓferebat: ita vt
pauore et gaudio infelix mulier trepida-
ret ꝙ dignā ſe tāti numinis putaret allo-
quio. Poſteaꝙ̄ vero ꝙ̄ libitū fuerat: vel ad
ↄſternationē maiorē: vel ad libidinis in-
citamētū diſſeruiſſet numen impuꝝ: arte
ꝗ̄dā linteolis obductis repēte lumina ex
tinguebāt vniuerſa. Tū deſcēdēs obſtu-
pefacte ⁊ cōſternate muliercule adulteriꝫ
fucum ꝓfanis cōmētationib⁹ inferebat.
Hec cū ꝑ oēs miſeroꝝ matronas multo
iā tpe gererent: accidit quādā pudice mē
tis feminā horruiſſe facin⁹: ⁊ attēti⁹ deſig-
natē cognouiſſe vocē tyranni: ac domū
regreſſā viro de fraude ſceleris iudicaſſe.
Ille de iniuria cōiugis imo poti⁹ ſua ar-
denti⁹ inflāmat⁹: inſcriptū tyrannū ad tor
mēta deducit. Quo ↄuicto atꝗ ↄfeſſo: ce-
ciſꝗ fraudib⁹ reuelatꝫ: pudor oēs ⁊ dede-
cus paganorū ꝑuaſerat domos: adulterꝫ
matrib⁹: incertis patrib⁹ liberꝫ ſpurijs de
ꝓbenſis. Quib⁹ diuulgatis et ꝓditis: ra-
ptim cū ſimulacris ⁊ edibus excidebant
⁊ crimina.

De Canopi interitu ⁊ initio.

Capl'm. XXVI.

t Am vero Canopi ꝗs enumeret
ſuꝑſtitioſa flagicia? vbi ꝓtextu
ſacerdotaliū lraꝝ (ita eteni ap-
pellāt antiꝗs egyptiorū lras) magice ar-
tis erat pene publica ſchola. Quē locum
velut fontē quēdā atꝗ originē demonuꝫ
intātū venerabātur pagani: vt multo ibi
maior celebritas ꝙ̄ apud Alexandriā ha
beret. Sꝫ de huiꝰ ꝗꝫ monſtri errore cuiuſ-
modi originem tradāt: abſurdum nō erit
paucis exponere. Ferūt aliqñ chaldeos
ignē deū ſuū circūferētes: cū oīm ꝓuinci-
arū dijs habuiſſe cōflictū. ꝗ̄ ſcꝫ ꝗ̄ viciſſet
hic eſſe de⁹ ab oīb⁹ crederet. Reliquaꝝ ꝓ
uinciarum dij eris: aut auri: argētiꝗ: aut
ligni: vel lapidis: vl' ex ꝗ̄cūꝗ materia cō
ſtabāt: ꝗ̄ ꝑ ignē ꝓculdubio corrūperetur.
Ex ꝗ̄ fiebat vt ignis locis oīb⁹ obtineret.
Hec cum audiſſet canopi ſacerdos: calli-
dū quoddaꝫ excogitauit. Hydrie fieri ſo
lēt i egypti ꝑtib⁹ fictiles: vndiꝗ crebris ⁊
minutis admodū foraminib⁹ patule ꝗb⁹
turbida aq̄ deſudās defecatior ac purior
reddit. Harū ille vnā cera foraminib⁹ ob
turatis: deſuꝑ etiā varijs colorib⁹ pictaꝫ:
aq̄ repletā ſtatuit vt deū. Et exciſū veterꝫ
ſimulacri qđ Menelai gubernatoris fe-
rebat caput deſuꝑ poſitū diligēter apta-
uit. Aſſunt poſt hec chaldei. Init in con-
flictū. circa hydriam ignis accēdit. cera ꝗ̄
foramina fuerāt obturata reſoluit. ſudan
te hydria ignis extinguitur. Sacerdotis
fraude Canopus chaldeoꝝ victor oſtēdi
tur. Unde ipm Canopi ſimulacrū pedi-
bus ꝑexiguis attracto collo: ⁊ ꝗ̄ſi ſuggil
lato vētre tumido: in modūꝫ hydrie cum
dorſo eq̄liter tereti format. Ex hac ꝑſuaſi
one velut de⁹ victor oīm colebat. Sed ꝓ
fecerūt hec fortaſſe aliqñ chaldeis. Nūc
vero aduentāte ſacerdote dei Theophilo:
nullus profuit ſudor nec cere fraus obte
cta ſubuenit. Vaſtata ſunt omīa atꝗ ad
ſolū deducta.

De eccleſijs ⁊ martyrijs que in idolo-
rum locis conſtructe ſunt.

Capl'm. XXVII.

ſ Ed nihil geſtū ē qđ in ſqualore
ꝑteret locū. Flagicioꝝ cauerne
ac veternoſa buſta delecta ſunt:
⁊ veri dei tēpla eccl'ie celſe ↄſtructe. Naꝫ
⁊ i Serapis ſepulchro ꝓfanis edib⁹ cō-
planatis: ex vno latere martyriū: ex altero
cōſurgit eccl'ia. Occaſio aūt martyrij con
ſtruendi vnde data ſit: dignum arbitror
memorare.

De Johānis ſepulchro violato: ⁊ reli
quijs apud Alexandriā cōſeruatis.

Capl'm. XXVIII

i Uliani tpib⁹ velut relaxatis fre
nis efferbuit in oēm ſeuiciā feri
tas paganoꝝ. Et ꝗ̄ accidit vt
apud Sebaſtē paleſtine vrbē ſepulchrū
Johis baptiſte mente rabida ⁊ funeſtis
manib⁹ inuaderēt: oſſa diſpergerēt: atꝗ ea
rurſum collecta igni cremarēt: ⁊ ſanctos
cineres pulueri immixtos ꝑ agros et rura
diſpergerēt. Sed dei ꝓuidentia factū eſt
quoſdaꝫ de hieroſolymis ex monaſterio
Philippi hoīs dei: orōnis illuc cauſa per
idē tp̄s veniſſe. Qui cum tantū nefas hu
manis ꝗdem manibus: ſed ferina mente
fieri viderēt: mori grauius habētes ꝙ̄ hu
iuſcemodi piaculo funeſtari: inter eos ꝗ̄
oſſa ad cōburenduꝫ legebant mixti: dili-

gentiꝰ in quãtũ res patiebãt ac religioſiꝰ cõgregãtes: furtim ſe vel ſtupẽtibꝰ vel inſanientibꝰ ſubtraxere: ⁊ ad religioſũ patrez Philippũ venerãdas reliq̃as ꝑtulere Ille ſupra ſe ducẽs tãtũ theſaurũ ꝓpriis ſuare vigilijs: ad põtificẽ maximũ tũc Athanaſiũ hoſtie immaculate reliq̃as ꝑ Julianũ diaconũ ſuũ poſt etiã paleſtine vrbis epm mittit. Quas ille ſuſceptas paucis arbitris ſub cauato ſacrarij pariete incluſas: ꝓphetico ſpũ profuturas generationi poſtere ↄſeruauit. Quibꝰ tunc delectis ⁊ ꝓſtratiſ idolatrie veſtigijs ĩ edibꝰ quõdaz pꝓfanis aurea tecta ↄſurgerẽt. Sed poſt occaſũ Serapis q̃ nunq̃ᵹ vixerat: q̃ iã alterius demonis ſtare delubra potuerũt. Panũ dixeriu ſi oẽs q̃ erãt Alexãdrie ꝑ ſinglas pene colũnas cuiuſcũq̃ᵹ demõis edicule inſulte ceciderũt. Sz per cũctas egypti vrbes: ꝑ caſtella: ꝑ vicos: ꝑ omne rus: ꝑ ripas fluminis: ꝑ heremum q̃z ſi q̃ fana ſeu potiꝰ buſta reꝑiri potuerũt: inſtãtia vniuſcuiuſq̃ᵹ epi obruta: ⁊ ad ſolũ deducta ſũt: ita vt denuo rus culture redderẽt: qȯ iniuſte fuerat demõibꝰ deputatũ.

De Thoracibꝰ Serapis apȯ Alexãdriã abraſis: ⁊ ſigno chriſti ĩ loco eorum reddito. Caplm. XXIX.

Ed ⁊ illud apȯ Alexandriã geſtum ẽ: q̃ etiã Thoraces Serapis q̃ ꝑ ſingulas q̃ſq̃ᵹ domos ĩ parietibꝰ: ĩ ingreſſibꝰ: in poſtibꝰ etiã ac feneſtris erãt: ita abſciſi ſũt oẽs ⁊ abraſi: vt ne veſtigiũ q̃dẽ vſq̃ᵹ vel nõis appellatio aut ipiꝰ aut cuiuſlibet alteriꝰ demonis remaneret. ſz ꝓ his crucis dñice ſignũ vnuſq̃ſq̃ᵹ in poſtibꝰ: ĩ ingreſſibꝰ: in feneſtris: in parietibꝰ: ĩ colũniſq̃ᵹ depingeret. Qȯ cuz factũ eẽ hi q̃ ſupꝑfuerãt ex paganiſ viderẽt in recordatiõe rei magne ex traditione ſibimet antiq̃tus cõmẽdate veniſſe ꝑhibẽtur. Signũ h̃ nrm dñice crucis ĩter illas q̃s dicũt hieraticas id ẽ ſacerdotales literas habere egyptij dicũt. velut vnuz ex ceteris lraꝝ que apȯ illos ſũt elemẽtis. Cuiꝰ lre ſeu vocabuli hãc eſſe aſſerũt interpretationẽ. Vita ventura. Dicebãt ẽ hi q̃ tũc ãmiratiõe rerũ geſtarũ ↄuertebant ad fidẽ: ita ſibi ab antiq̃s traditũ q̃ hec q̃ nũc coluntᷣ tã diu ſtarẽt: q̃ᵹdiu viderent ſignũ iſtud veniſſe: in q̃ eſſet vita. Unde accidit vt magis hi q̃ erãt ex ſacerdotibꝰ vel miniſtris tẽploꝝ ad fidẽ cõuerterẽtᷣ q̃ᵹ illi q̃s errorũ ꝑſtigia ⁊ deceptionum machine delectabant.

Ut mẽſura aque Nili fluminis quaz Poechin vocant ad ecclĩam deferatᷣ. Caplm. XXX.

Ane q̃m moris erat ĩ Egypto: vt mẽſura aſcẽdẽtis Nili fluminis ad tẽplũ Serapis deferretᷣ velut ad incremẽti aq̃ꝝ ⁊ inundatiõis auctorẽ. Subuerſo eiꝰ ſimulacro: igniq̃ᵹ cõſũpto: oẽs ſimul negabãt Serapin iniurie memorẽ: aq̃s vltra ⁊ affluentiã ſolitã largiturũ. Sz vt oſtẽderet deꝰ nõ Serapin q̃ multo erat Nilo poſterior: ſz ſe eſſe qui aq̃s fluminis tpibꝰ ſuis iuberet excreſcere: tanta ex eo ⁊ deinceps fuit inundatio: quãta fuiſſe ꝑus etas nulla meminerat. Et ideo vlna ipa: id ẽ aq̃ mẽſura quã poechim vocãt: ad aq̃ꝝ dñm in ecclĩa cepit deferri. Sed vbi hec geſta religioſo ꝑncipi nũciata ſũt: extẽtis ad celum palmis cũ ingẽti ferᷣ exultatiõe dixiſſe. Gratias tibi chriſte: q̃ abſq̃ᵹ vrbis illiꝰ magne ꝑnicie: tã vetꝰ error extinctꝰ eſt.

De Valẽtiniani iunioris interitu: ⁊ ortu Eugenij. Caplm. XXXI.

Nterea Valẽtinianꝰ ĩ occiduis ꝑtibꝰ animis quãtũ etas patiebatᷣ ardẽtibꝰ rempublicã gerẽs: cauſis etiã latentibꝰ laqueo vitaz finiuit. Sz h̃ q̃dẽ dolo ducis ſui Arbogaſti factũ ↄfirmabãt. Idq̃ᵹ q̃ᵹ maxie publice tenebat opinio. Alij q̃dẽ a cõmiſſo ſcelere ducẽ alienũ dicebãt: ſz cauſas ꝑſtitiſſe q̃bus in h̃ adoleſcẽs animi indignatione cogeretᷣ: qȯ minꝰ ei tanq̃ᵹ ꝑ etatẽ nondum valido: libera me de oibꝰ indulgeret imperia. Fuere tñ nõnulli ſacerdotũ: q̃ paucis ab eo q̃ poſt creatꝰ ẽ legatiõe ſuſcepta immunem eſſe ducem a mortis ſcelere apȯ Theodoſiũ teſtarentᷣ.

De reſpõſis Johãnis monachi. Caplm. XXXII.

Ed ille nihilo ſegniꝰ inflãmatꝰ ad vltionẽ: arma ↄ̃ Eugeniũ q̃ in locũ defũcti ſubſtitutꝰ ẽ cor-

rigit. ꝓmo dei volũtatẽ ꝑ Johem monachum: de q̄ supra memorauimꝰ: sciscitatꝰ. Tũ ille q̄ ꝓmã de Maximo ei victoriã ꝑdixerat incruentã: etiã hãc licet non absq; plurima vtriusq; sanguinis inundatione: ꝓmittit.

De apparatu belli aduersus Eugeniũ Theodosij: ⁊ de victoria eiꝰ orationibꝫ magis q̄ꝫ virtute patrata.

Ca. XXXIII.

Sic ꝑparat ad bellũ nõ tam armorũ telorũq; q̄ꝫ ieiunioꝝ orationũq; subsidijs, nec tã excubiarũ vigilijs: q̄ꝫ obsecrationũ ꝑnoctationũ munitꝰ. Circũibat cũ sacerdotibus et ꝑplo oĩa oꝛonum loca: añ martyꝝ ⁊ aplorum thecas iacebat cilicio ꝓstratꝰ: ⁊ auxilia sibi fida sãctoꝝ ĩtercessione poscebat. At pagani q̄ errores suos nouis semꝑ erroribꝫ animãt ĩnouare sacrificia: ⁊ romã funestis victimis cruẽtare: inspicere exta pecudũ: ⁊ ex fibraꝝ ꝑsciẽtia secuturã Eugenio victoriã nũciare. Supstitiosiꝰ hec agẽte: ⁊ cũ oĩ animositate Flauiano tunc ꝑfecto: cuiꝰ assertionibꝫ (magna enĩ erat eiꝰ ĩ sapiẽtia ꝓrogatiua) Eugeniũ victorẽ fore ꝓcerto ꝑsũpserat. Sꝫ vbi vere religionis fretꝰ auxilio Theodosiꝰ alpiũ fauces cepit vrgere: ꝓmo illi q̄bꝫ ne quicq̄ꝫ litare ⁊ frustra sacrificare tot victime ȯ fallacie ꝯsciẽtia trepidi demonis in fugam versi. Post etiã magistri hoꝝ ⁊ doctores errorũ: ꝑcipue Flauianꝰ: plꝰ pudoris q̄ꝫ sceleris reꝰ: cum potuisset euadere: eruditꝰ admodũ vir: mereri se mortẽ ꝓ errore iustiꝰ q̄ꝫ ꝓ crimĩe iudicauit. Ceteri ꝟo instruũt aciẽ: ⁊ collocatis ĩ superiori iugo insidijs ĩpi pugnã ĩ descẽsu mõtis expectãt. Veꝝ vbi ad ꝓmos vẽtũ est: ⁊ ilico se legitimo ꝓncipi tradiderũt: cũ ceteris imis vallibꝫ deꝓhẽsio: ꝯflictꝰ acerrimus gerit. Stetit aliquãdiu anceps victoria, fundebãt auxilia barbaroꝝ: ⁊ terga iã hostibꝫ dabãt. Sꝫ fiebat h̄ nõ vt Theodosiꝰ vinceret: sꝫ ne ꝑ barbaros vincere videret. Tũ ille vt ꝯuersas suoꝝ acies vidit: stãs in edita rupe: vnde ⁊ cõspicere ⁊ conspici ab vtroq; posset exercitu: ꝓiectis armis ad solita se vertit auxilia. Et ꝓstratus in ꝯspectu dei oĩpotẽtis: tu inq̄t deꝰ nosti, q2 ĩ nomine christi filij tui vltionis iuste vt puto ꝑlia ista suscepi: si secꝰ: ĩ me vindica. Si ꝟo cũ causa ꝓbabili ⁊ ĩ te ꝯfisus: huc veni. porrige dexterã tuis: ne forte dicãt gẽtes: vbi ẽ deꝰ eoꝝ. Quã supplicatiõez pij ꝓncipis certi a deo eẽ susceptã: hi q̄ aderãt duces animant ad cedem. ⁊ ꝑcipue Bacuriꝰ vir fide: pietate: ꝟtute animi ⁊ corpis insignis. Et q̄ comes esse ⁊ socius Theodosij mereret, ꝓximos q̄sq; conto: telis: gladio passim sternit, agmina hostiũ ꝯferta ⁊ cõstipata ꝑrũpit. Iter per milia ruentiũ ad ĩpm tyrãnũ ruptis agminibꝫ: et aceruatim fusis stragibꝫ agit. Vix fortasse ab impijs credãt q̄ gesta sũt. Etenĩ cõꝑtũ est q; post illã ĩpatoris ꝑcem quã deo fuderat: vẽtꝰ ita vehemẽs exortꝰ ẽ: vt tela hostiũ in eos q̄ iecerãt retorq̄ret. Cũq; magna vi ꝑsistẽte vẽto omne iaculũ missũ ab hostibꝫ frustraret: fracto aduersarioꝝ animo: seu potius diuinitꝰ repulso Arbogasto duce nequicq̄ꝫ deo aduerso fortiter faciẽte Eugenius añ Theodosij pedes: vinctis post terga manibꝫ adducit. Ibiq; vite eiꝰ ⁊ certaminis finis fuit. Tũ ꝟo religioso ꝓncipi gloriosior victoria: de frustratis opinionibꝰ paganoꝝ q̄ꝫ de tyrãni iteritu fuit: q̄bus spes vana ⁊ falsa diuinatio minꝰ in interitu cõtulit pene q̄ꝫ pudoris seruauit in vita.

De fine Theodosij post victoriam: et Archadio atq; Honorio liberis eiꝰ ⁊ heredibꝫ regni. Capitu. XXXIIII

Cumq; post hec vt futuroꝝ ꝑscius ĩpator, disponende reipublice sollicitudĩe stringeret: ad orientẽ ꝓtinꝰ mittit: vbi vẽturꝰ ad bellũ tuta liberos custodia cõmendarat. Ibiq; Archadiũ augustũ regnũ sibi dudũ traditũ fuare ꝑcepit. Honoriũ ꝟo pari dignatione ꝑditum: ad occidẽtis imperiũ venire osculis iubet. Quo suscepto: et paternis osculis amplexibusq; ꝯstricto: traditis occidẽtalis regni gubernaculis: ipse romano imperio ꝑ ãnos decẽ et septẽ feliciter gubernato: ad meliora migrauit cũ pijssimis ꝓncipibꝫ ꝑcepturꝰ ꝓmia meritoꝝ.

Expliciũt libri eccl'iastice historie.

Prologus

Incipit ꝓlogus venerabilis Bede in eccleſiaſticã hiſtoriã gentis Angloꝝ.

g

GLorioſiſſimo regi Cioluulfo: Beda famulus chriſti ⁊ preſbyter. Hiſtoriã gẽtis anglorũ eccleſiaſticaꝫ quã nuꝑ ediderã libentiſſime tibi deſiderãti rex ⁊ prius ad legendũ ac ꝓbanduꝫ trãſmiſi. Et nũc ad trãſcribendũ ac plenꝰ ex tẽpore meditãdum trãſmitto. Satiſqꝫ ſtudiũ tue ſinceritatis amplector quo nõ ſolum audiendis ſcripturis ſcientie verbis aurem ſedulꝰ accõmodas: verũetiã noſcendis priorũ geſtis ſiue dictis: et maxime noſtre gẽtis virorũ illuſtriũ aurem vigilanter impendis. Siue enĩ hiſtoria de bonis bona referat: ad imitandũ bonum auditor ſollicitus inſtigat᷑: ſeu mala cõmemoret de prauis: nihilominꝰ tamẽ religioſus ac pius auditor ſiue lector deuitãdo qđ noxiũ eſt ac peruerſũ ipſe ſoleſtius ad exequẽda ea q̃ bona ac deo digna eſſe cognouerit accenditur. Qđ ipm tu q̃ꝫ vigilãtiſſime depꝛehendens hiſtoriã memoratã in noticiã tibi ſimul ⁊ eis quibꝫ te regendis diuina ꝑfecit auctoritas ob generalis curam ſalutis latius ꝑpalari deſideras. Ut autem in his que ſcripſi vel tibi vl̕ ceteris auditoribus ſiue lectoribꝫ huiꝰ hiſtorie occaſionem dubitãdi ſubtraham: Quibꝫ hec maxime auctoribꝫ didicerim breuiter intimare curabo. Auctor ante omnes atqꝫ auditor opuſculi huiꝰ Albinꝰ abbas reuerendiſſimus vir ꝑ omnia doctiſſimus extitit: qui in eccleſia cantuariorũ a beate memorie Theodoro archiepiſcopo: et Adriano abbate viris venerabilibꝫ atqꝫ eruditiſſimis inſtitutꝰ: diligenter omnia q̃ in ipſa cãtuariorum ꝓuincia: vel etiaꝫ in contiguis eidẽ regionibꝫ a diſcipulis beati pape Gregorij geſta fuere: vel monimẽtis litterarũ: vel ſenioꝝ traditione cognouerat. Et ea mihi de his q̃ memoria digne videbant᷑: ꝑ religioſum londonẽſis eccleſie p̃ſbyterum Nothelmum: ſiue litterꝭ mandata: ſiue ipſius nothelmi viua voce referẽda trãſmiſit. Qui videlicet Nothelmus poſtea romam veniẽs nõnullas ibi beati Gregorij pape ſimul ⁊ alioꝝ põtificum ꝑſcrutato eiuſdẽ ſãcte eccleſie romane ſcrinio Permiſſu eri q̃ nũc ipi eccleſie preeſt Gregorij põtificis inuenit. Reuerſuſqꝫ nobis noſtre hiſtorie inſerẽdas cũ cõſilio prefati Albini reuerendiſſimi patris attulit.

a

Principio itaqꝫ voluminis vſqꝫ ad tẽpus quo gens anglorũ fidem chriſti ꝑcepit: ex priorum maxime ſcriptis hinc inde collectꝭ ea que ꝓmeremus didicimꝰ. Exinde aũt vſqꝫ ad tempora p̃ſentia que in eccleſia cantuariorum per diſcipulos beati Gregorij pape ſiue ſucceſſores eorum: vl̕ ſub q̇bꝰ regibus geſta ſint memorati abbatꝭ Albini induſtria Nothelmo vt dixímꝰ ꝑferente cognouimꝰ. Qui etiã ꝓuincie orientalium ſaxonũ ſimul ⁊ occidentaliũ: necnõ ⁊ oriẽtaliũ anglorum atqꝫ Nordanhymbrorum: a q̇bus p̃ſulibus vel quorum tẽpore regum grãm euangelij ꝑceperint: nõnulla mihi ex parte ꝓdiderit. Deniqꝫ hortatu p̃cipue ipſius Albini vt hoc opꝰ aggredi auderẽ ꝓuocatus ſũ. Sꝫ ⁊ Daniel reuerentiſſimus mihi occidentaliũ ſaxonum ep̃s qui nunc vſqꝫ ſupereſt: nõnulla mihi de hiſtoria eccl̕iaſtica ꝓuincie ipſiꝰ ſimul ⁊ proxima illi auſtraliũ ſaxonũ: necnõ ⁊ vecte inſule litteris mãdata declarãt: q̃liter ꝑ miniſteriũ Ceddi ⁊ Ceadda religioſorum chriſti ſacerdotuꝫ vel ꝓuincia Merciorũ ad fidẽ chriſti quam nõ nouerat ꝑuenerit: vel ꝓuincia orientaliũ ſaxonum fidem quã olim expulſerat recuperauerit. Qualis etiaꝫ ipoꝝ patrũ vita vel obitus extiterit: diligenter a fratribꝫ monaſterij que ab ipſis conditũ Laeſtingen cognominat᷑ cognouimꝰ. Porro in ꝓuincia orientaliũ anglorũ q̃ fuerint geſta eccleſiaſtice partim ex ſcriptis: vel traditione priorũ: partim reuerẽdiſſimi abbatis Eſi relatiõe comperimꝰ. At ꝟo in ꝓuincia Lindiſſi que ſint geſta erga fidẽ chriſti: que ve ſucceſſio ſacerdotalis extiterit: vel litterꝭ reuerendiſſimi antiſtitis Cymberechti: vel alioꝝ fideliũ viuorũ viua

voce didicim⁹: que hec in Nordan hym-
broꝝ puincia: ex quo tpe fidem chriſti p
ceperunt vſqȝ ad pſens p diuerſas regio-
nes in eccl'ia ſint acta. Nō vno quolibet
auctore ſed fideliū innumeroꝝ teſtium q̄
hec ſcire vel meminiſſe potuerūt aſſenſio-
ne cognoui: exceptis his q̄ p meipm noſ-
ſe poteram. Inter que notandū q̄ ea que
de ſanctiſſimo patre et antiſtite Cuchbe-
rechto vel in hoc volumine id in libello
geſtoꝝ ipius ꝯſcripſi: partim ex eis que
de illo pri⁹ a fratrib⁹ Lindiſfarnēſis ſcri
pta repperi aſſumpſi: ſimpliciter fidem hi
ſtorie quā legebā accōmodās: partim ve
ro ea q̄ certiſſima fideliū viroꝝ atteſtati-
one p meipm cognoſcere potui ſollerter
adiūcere curaui. Lectoremq̄ʒ ſuppliciter ob-
ſecro vt ſi qua q̄ ſcripſerim aliter q̄ ſe ve-
ritas habet ꝛ poſita repperit: nō hoc no
bis imputet: qui q̄dem vera lex hiſtorie ē
ſimpliciter ea que fame vulgante collegi
mus: ad inſtructionē poſteritatis litteris
mādare ſtuduim⁹. Preterea oēs ad q̄s
hec eadēqȝ hiſtoria puenire potuerit nr̄e
nationis legentes ſiue audiētes ſupplici-
ter precor: vt p meis infirmitatib⁹ ꝛ men
tis ꝛ corporis apd ds ſupernā clemētiā ſepius
īteruenire meminerint: vt in ſuis quiſqȝ p
uincijs hanc mihi ſue remuneratiōis vi-
cem rependat: vt q̄ de ſingulis puincijs
ſiue locis ſublimioribus que memoratu
digna: atqȝ incolis grata credideram dili
genter adnotare curaui: Apud oēs fru
ctum pie interceſſionis inueniam.

Explicit plogus.

Incipit liber pmus eccleſiaſtice hiſto
rie gentis Angloꝝ: cum recollecta capi-
tulorum annotatione.

De ſitu Britānie vel Hybernie: ꝛ pri-
ſcis eaꝝ incolis. Capim. i.

b Ritānia oce
ani inſula cui quondaȝ Al
bion nomē fuit inter ſeptē-
trionem ꝛ occidentē locata
ē. Germanie gallie hiſpanie maximis eu
rope partibus multo interuallo aduerſa
Que p milia paſſuū octocētoꝝ in borea
longa latitudinis habet inſule ducentis:
exceptis dūtaxat plixiorib⁹ diuerſorum
pmontoriorum tractibus: quib⁹ efficitur
vt circuitus ei⁹ quadragies octies .lxxv.
milia cōpleat. Habet a meridie Galliaȝ
belgicam: cuius pximū trāſmeantib⁹ ape
rit ciuitas que dicitur rutubi portus. vbi
portus a gente angloꝝ nūc corrupte Re-
ptaceſtir vocata interpoſito mari a geſſo-
riacho morinorū gētis litore pximo tra-
iecta milium .l. ſiue vt q̄dam ſcripſere ſta
diorum quattuor centoꝝ .l. A tergo autē
vnde oceano infinito patȝ orcadas inſu
las habet. Optima frugib⁹ atqȝ arborib⁹
inſula ꝛ alendis apta pecoribus ac iumē
tis. Vineas etiā q̄buſdaȝ in locis germi
nans: ſed ꝛ auiū feraꝝ terra mariqȝ generis
diuerſi fluuijs q̄ȝ multuȝ piſcoſis ac fon
tibus pclara copioſis. Et quideȝ pcipue
iſicio abundat ꝛ anguilla. Capiunt̄ autē
ſepiſſime et vituli marini et delfines: nec
non ꝛ balene. Exceptis autez varioꝝ ge
neribus conciliorū. In q̄bus ſunt ꝛ mu-
ſcule: q̄bus incluſam ſepe margaritā: oīs
q̄deȝ coloris optimā inueniūt: id eſt ꝛ ru
bicundi ꝛ purpurei ꝛ iacinctini ꝛ praſini
ſed maxime cādidi. Sunt et coclee ſatis
ſupqȝ abūdātes: q̄bus tinctura coccinei
coloris conficitur. Cuius rubor pulcher
rimus nullo vnq̄ȝ ſolis ardore: nulla va-
let pluuiaꝝ iniuria palleſcere: ſed q̄ vetu-
ſtior eo ſolet eſſe venuſtior. Habet fōtes
ſalinarū. habet ꝛ fontes calidos: ꝛ ex eis
fluuios balneaꝝ calidarum: omni etati ꝛ
ſexui p diſtincta loca iuxta ſuū cuiqȝ mo
dum accōmodos. Aq̄ eni vt ſanctus Ba
ſilius dicit feruidam q̄litatē recipit: cū p
certa quedā metalla trāſcurrit. ꝛ fit nō ſo
lum calida ȝ ardens. Que etiā venis me
talloꝝ eris: ferri: plūbi: ꝛ argenti fecūda
gignit: ꝛ lapidem gagatē plurimuȝ opti-
mūqȝ. Eſt autē nigro gēmeus et ardens
igni admot⁹ incēſus ſerpētes fugat. Attri-
tu calefact⁹ adplicita detinet eque vt ſuc
cinū. Erat ꝛ ciuitatib⁹ quondā .xx. ꝛ. viij.
nobiliſſimis inſignita pter caſtella innu
mera q̄ ꝛ ipa muris turrib⁹ portis ac ſeris
erant inſtructa firmiſſimis. Et q̄ȝ ppe ſub
ipo ſeptētrionali vertice mūdi iacet luci-
das eſtate noctes habet: ita vt medio ſe-

pe tpe noctis in questionē veniat intuen-
tibus: vtrū crepusculū adhuc pmaneat
vespertinū: an iam aduenerit matutinū:
vtpote nocturno sole nō lōge sub terris
ad orientē boriales p plagas redeunte.
Unde etiam plurime longitudinis ha-
bet dies estate: sicut ⁊ noctes ꝯtra in bru-
nia solē mirū tam lubricas in partes se
cedente id est horarū. xviij. Plurima item
breuitatis noctis estate et dies habet in-
brunia: hoc est sex solūmodo equinoctialiū
horarum. Cum in armenia: macedonia:
italia: ceterisq; eiusdē linee regionibus lon
gissima dies siue nox. xv. breuis q̄ cōple-
at horas hec in p̄senti iuxta numerum li-
brorū q̄bus lex diuina scripta est. V. gē-
tium linguis vnā eandēq; sūme veritatꝭ
⁊ vere sublimitatis scientiam scrutatur ⁊
ꝯfitetur anglorū videlicet britonum: sco-
torum: pictorū ⁊ latinorū: que meditatio
ne scripturarum ceteris omnibus est facta
cōmunis. In primis autē insula brito-
nes solum a q̄bus nomē accepit incolas
habuit: qui de tractu armonican vt fert
britāniam aduecti australes sibi ptes illi
us vindicarūt. ⁊ cum plurime insule ptē
incipientes ab austro possedisset cōtigit
gentem Pictorum de scicia vt phibēt lō
gis nauibus non multis oceanum ingres-
sum circū agente flatu ventorum extra fi
nes omnes britānie hiberniam puenisse
et vsq; septentrionales oras intrasse: at-
q; inuenta ibi gente scotorū sibi quoq; in
ptibus illius sedes petisse nec impetrare
potuisse. Est autē hibernia insula omniū
post britāniā maxime ad occidentē q̄dē
britānie sita. Sed sicut ꝯtra aquilonē ea
breuior: ita in meridiē se trans illius fines
plurimū ptendens vsq; ꝯtra hispanie se
ptētrionalia: q̄uis magno equore interia
cente puenit. Ad hanc ergo vsq; puenie-
tes nauigio Picti: vt diximus: petierūt in
ea sibi q̄z sedes ⁊ habitationē donari. Re
spondebāt scoti q; nō ambos eos cape-
ret insula. sed possumus inquiūt salubre vo-
bis dare cōsiliū quid agere valeatis. No
uimus insulam aliā esse nō pcul a nostra
ꝯtra ortum solis: quā sepe lucidis diebus
de longe aspicere solemus. Hāc adire si
vultis habitabilē vobis facere valetis:
vt si qui restiterint nobis auxiliarijs vte-
mini. itaq; petentes britāniā picti habita
re per septētrionales insule ptes ceperūt
Nam austrina britones occupauerant.
Cūq; vxores picti non habētes peterūt
a scotis: ea solum cōditione dare cōsen-
serunt vt vbi res veniret in dubiū magis
de feminea regum prosapia q̄ de mascu-
lina regem sibi eligerēt. quod vsq; hodie
apud pictos constat esse seruatū. Proce-
dente hoc tēpore britannie post britones
⁊ pictos tertiā scotorū nationē in picto-
rum parte recepit Qui duce Reuda de hi
bernia pgressi vel amicicia vel ferro sibi
met inter eos sedes quas actenus habēt
vindicarūt. a quo videlicet duce vsq; ho
die Dabalreudini vocantur. Nā lingua
eorū dabal partem significat. Hybernia
lx. ⁊ latitudine sui status et salubritate ac
serenitate aerum: multū britānie prestat:
ita vt raro ibi nix plus q̄ triduana rema
neat. Nemo pter hyemem aut fena secet
estate aut stabula fabricet iumentis. Nul
lum ibi reptile videri soleat. nullus viue
re serpens valeat. Nā sepe illo de britan
nia allati serpentes: mox vt pximant ter-
ris nauigio odore aeris illius adtacti fu
erint intereunt: q̄npotius omnia pene q̄
de eadem insula sunt contra venenum va
lent. Denique vidimus q̄busdam a serpen
te pcussis rasa folia codicum q̄ de hyber
nia fuerant ⁊ ipam rasuram aque immissā
ac potui datam talibus ptinus totā vim
veneni grassantis totum inflati corporis
assumpsisse ac sedasse tumorē. Diues la-
ctis ac mellis insula. nec vinearū expers
piscium volucrūq;: sed ⁊ ceruorū capra
rumq; venatu insignis. Hec autem pprie
patria scotorū est. Ab hac egressi: vt di-
ximus: tertiā in britannia britonibus ⁊ pi-
ctis gentem addiderunt. Est autē sinus
maris permaximus qui antiquitus gentem
britonū a pictis secernebāt. Qui ab oc-
cidente in terras lōgo spacio erūpit: vbi
est ciuitas britonū munitissima vsq; ho
die q̄ vocatur Alduth. Ad cuius videlꝫ sinus
ptē septētironalē scoti quos diximus adue
nientes sibi locū patrie fecerūt.

Ut Britāniam primus romanorum
Gaius Julius adierit.

Caplm̄.II.

v Erum eadē Britānia romanis
vſq3 ad Gaiū Juliū ceſarem in-
acceſſa atq3 incognita fuit. qui
anno ab vrbe cōdita ſexcenteſimonona-
geſimotertio: Ante xp̄o incarnationis do
minice tēpus āno ſexageſimo funct⁹ gra-
du conſulat⁹ cu3 Lucio bibulo dū cōtra
germanorū gallorumq3 gentes: q̇ rheno
tantū flumine dirimebāt bellum gereret:
venit ad morinos vnde in britāniā p̄xim⁹
7 breuiſſim⁹ tranſitus eſt. Et nauibus cir
citer onerarijs atq3 actuarijs .lxxx. p̄ para
tis in britāniam tranſuehitur: vbi acerua
primum pugna fatigatus: deinde aduer-
ſa tempeſtate correpti⁹ plurimam claſſis
partem 7 nō paruū numerū militū: equi-
tum xp̄o pene omnē diſperdidit. Regreſ-
ſus in galliā3 legiones in hybernia dimi
ſit: ac ſexcētas naues vtriuſq3 cōmodi fie
ri imperauit: quib3 iterum in britāniā3 p̄-
moneret trāſuectus. Dum ipſe in hoſtem
cum exercitu pergit naues ī anchoris ſtā
tes tempeſtate correpte vel colliſe inter
ſe: vel harenis illiſe ac deſolute ſunt. Ex
q̇bus .xl. perierunt: cetere cū magna diffi
cultate reparate ſūt. Ceſar̄ eq̇tat⁹ primo
cōgreſſu a britānis vict⁹: ibiq3 Labienus
tribun⁹ occiſus ē. Scd̄o p̄lio cū magno
ſuo diſcrimine victos britānos in fugam
vertit. inde ad flumē tā ſi in profectus: in
hui⁹ vlterior ripa caſſa bella vno duce
īmenſa hoſtiū multitudo conſederat: ri-
pamq3 fluminis ac pene totum ſub aqua
vadu3 acutiſſimis ſudibus preſtruxerat.
Quarū veſtigia ſudium ibidem vſq3 ho-
die viſuntur. 7 videre͂ inſpectātib3 q̄ ſin-
gule ear̄ admodū humani femoris groſ
ſe 7 circūfuſe plūbo: īmobiliter in p̄fūdū
fluminis infixe. Qd̄ vbi a romanis dep̄-
henſum ac vitatum eſt barbari legionu3
impetum nō ferentes ſiluis ſeſe abdide-
re: vnde crebris eruptionibus romanos
grauiter ac ſepe lacerabāt. Interea Tri-
nouantū firmiſſima ciuitas cum Andra
gia duce datis .xl. obſidib⁹ ceſari ſeſe de-
didit. Qd̄ exēplū ſecute vrbes alie q̄plu-
res: in fedus romanorū venerūt. Hiſde3
demonſtrantib3 ceſar oppidum caſſo bel
la vna inter duas paludes ſitū obtentu:
inſuper ſiluarū munitu hominib3 omni-
buſq3 rebus confertiſſimū tandem graui
pugna cepit. Exinde ceſar a britannis re-
uerſus in galliam poſt q̄3 legiones in hy-
bernia miſit repentinis bellor̄ tumultib⁹
vndiq3 circūuētus ꝯflictus eſt.

Ut cādē ſecūdus romanorū Claudi⁹
adiens Orcadas etiam inſulas adiecerit
romano imperio. Sed 7 Veſpaſian⁹ ab
eo miſſus Vectā quoq3 inſulā romanis
ſubdiderit. Caplm̄.III.

a Nno ab vrbe condita .dccxcij
Claudi⁹ īp̄ator ab auguſto q̄r-
tus cupiens vtilem reipublice
oſtēdere principē: bellū vbiq3 7 victoriā
vndecumq3 q̄ſiuit. Itaq3 expeditione3 in
britāniā mouit: q̄ excitata in tumultū pro
pter non redibitos tranſfugas videbatur.
Tranſuectus in inſulā3 eſt: qua neq3 ante
Juliū ceſarem: neq3 poſt eū quiſq3 adire
auſus fuerat. ibiq3 ſine vllo prelio ac ſan
guine intra pauciſſimos dies plurima3
inſule p̄tē in deditionē recepit. Orcadas
etiā inſulas vltra britāniā in oceano poſi
tas romano adiecit imperio. Ac ſexto q̄
p̄fectus erat menſe romam rediit: filioq3
ſuo britānici nomen impoſuit. Hoc antē
bellum quarto imperij ſui anno comple
uit: q̇ eſt annus ab incarnatiōe dn̄i q̄dra-
geſimuſſextus. Quo etiā āno famis gra-
uiſſima p̄ Syriā facta ē: q̄ in actib3 ap̄lo-
rum p̄ p̄pham Agabū p̄dicata eſſe memo
rat̄. Ab eode3 Claudio Veſpaſian⁹ qui
poſt Nerone imperauit in britanniā miſ
ſus etiā Vectā inſulā britānie p̄ximam a
meridie romanorum ditioni ſubiugauit.
Que habet ab oriēte in occaſū .xxx. circi-
ter milia paſſuū. Ab auſtro boream .xij. i
orientalib3 ſuis p̄tib3 mari ſex miliu3. In
occidentalib3 triū a meridiano britānie li
tore diſtans. Succedēs aūt Claudio in
imperiū Nero nil oīno in re militari au-
ſus eſt. vnde īter alia romani regni detri-
menta īnumera britanniam pene amiſit.
Na3 duo ſub eo nobiliſſima oppida illic
capta atq3 ſubuerſa ſunt.

Ut Lucius britannorū rex miſſis ad
Eleutherium papam litter̄ chriſtianiſſi-
mi ſe fieri petierit.

Caplm.IIII.

a Anno ab incarnatiõe dñi centeſimoq̃nquageſimoſexto Marcus antonin⁹ ſeuer⁹.xliij. ab auguſto regnum cū Aurelio cõmodo fratre ſuſcepit. Quorũ temporib⁹ cum Leutherius vir ſanct⁹ pontificatui romane eccleſie p̃eſſet miſit ad eũ Lucius britanniorum rex ep̃l'am: obſecrans vt p̱ eius mãdatum chriſtian⁹ efficeret. ⁊ mox effectuʒ p̄ie poſtulatiõis ꝯſecutus eſt: ſuſceptãq̃ fidem britãni vſq̃ in tẽpora Diocleciani principis inuiolataʒ integramq̃ quieta in pace ſeruabãt.

Ut Seuerus receptã Britãnie partẽ vallo a ceteris diſtrinxerit.

Caplm.V.

a Anno ab incarnatione domini clxxxix. ãno Seuer⁹ genere afer tripolitanus ab oppido Lepri xliiij. ab auguſto imperium adeptus decẽ et ſeptẽ annis tenuit. Hic natura ſeuus. multis ſemp̱ bellis laceſſit⁹ fortiſſime q̃dem rempublicã: ſʒ laborioſiſſime rexit. Uictor ergo ciuiliũ bellorum que ⁊ grauiſſima occurrerant in britãnias defectu pene omniũ ſociorum trahit. vbi magnis grauibuſq̃ prelijs ſepe geſtis receptam p̱teʒ inſule: ac ceteris indomitis gentib⁹ non muro vt q̃dam eſtimant: ſed vallo diſtinguẽdã putauit. Murus etenĩ de lapidibus: vallum vero quo ad repellendã cũ hoſtium caſtra muniuntur: fit de ceſpitibus quibus circumciſis e terra velut murus extruitur altus ſup̱ terram: ita vt in ante ſit foſſa de qua leuati ſunt ceſpites: ſupra quã ſudes de lignis fortiſſimis prefigũt. Itaq̃ Seuerus magnã foſſam firmiſſimũq̃ vallum: crebris inſup̱ turrib⁹ cõmunitum a mari ad mare duxit. ibiq̃ apud Etheboracũ oppidũ morbo obijt. Reliquit duos filios Baſſianũ ⁊ Getã. Quorum geſta hoſtis public⁹ iudicat⁹ interijt. Baſſianus antonini cognomine aſſumpto regno potitus eſt.

De imperio Diocleciani: ⁊ vt chriſtianos p̱ſecut⁹ ſit. Caplm.VI.

a Anno incarnatiõis dñice ducenteſimooctuageſimoſexto Diocleciã⁹ .xxxiij. ab auguſto imperator ab exercitu electus ãnos viginti fuit: Maximianũq̃ cognomẽto Herculiũ ſocium creauit imperij. Quorum tp̱e Carauſius q̃dã de genere infim⁹: ſʒ ꝯſilio et manu p̄mpt⁹: cũ ad obſeruãda oceani litora q̃tenus franci et ſaxones infeſtabãt poſit⁹ plus ĩ pernicie q̃ʒ ĩ p̱fectũ reipublice ageret. Ereptã p̄donib⁹ predã nulla ex p̱te reſtituẽdo dñis: ſʒ ſoli ſibi vindicãdo Accẽdẽs ſuſpitionẽ q̃ ipos q̃ʒ hoſtes ad ſua incurſandos fines artificij negligentia p̱mitteret. Quãobrem a Maximiano iuſſus occidi purpuram ſũpſit ac britãnios occupauit. Quib⁹ ſibi p̱ ſeptẽ annos fortiſſime vindicatis ac retẽtis: tãdẽ fraude Allecti ſocij ſui iterfect⁹ ẽ. Allect⁹ poſtea ereptã Carauſio inſulã p̱ triennium tenuit quẽ Aſclepiodot⁹ p̄fect⁹ p̄torio oppreſſit britãniã q̃ poſt decẽ ãnos recepit. Interea Diocleciã⁹ in oriẽte: Maximianus Herculi⁹ ĩ occidente vaſtari eccl'ias affligi iterficiq̃ chriſtianos. x. poſt Nerõnẽ loco p̄ceperunt. q̃ p̱ſecutio oĩbus fere actis diuturnior atq̃ imanior fuit. Nã p̱ decẽ annos incẽdijs eccl'iarum p̱ſcriptiõib⁹ innocentũ: cedib⁹ martyrũ inceſſabiliter acta ẽ. Deniq̃ etiã britãniã cum pluriũa ꝯfeſſiõis deo deuote gl'ia ſublimauit.

Paſſio ſancti Albani ⁊ ſociorum eius: q̃ eo tp̱e p̱ dño ſanguinẽ fuderunt.

Caplm.VII.

ſ Iquidẽ in ea paſſus ẽ ſanctus Alban⁹ de q̃ p̄ſbyter fortunat⁹ in laude virginũ: cũ beatorum martyrũ q̃ de toto orbe ad dñm venirent mẽtione faceret ait. Albanum egregiũ fecũda britãnia p̱fert. Qui videlʒ Alban⁹ pagan⁹ adhuc cũ p̱fidorum res principũ fugientẽ hoſpitio recepit. Quẽ dũ orationibus ac vigilijs cõtinuis die noctuq̃ ſtudere ꝯſpiceret: ſubito diuina gr̃a reſpect⁹ exemplũ fidei ac pietatis illi⁹ cepit emulari: ac ſalutarib⁹ ei⁹ exhortatiõib⁹ paulatim edoct⁹ relictis idolatrie tenebris: chriſtianus ĩtegro ex corde fact⁹ ẽ. Cumq̃ p̄fatus cleric⁹ aliq̃t dieb⁹ apud eũ hoſpitaretur: p̱uenit ad aures nefandi p̄ncipis cõfeſſorẽ chriſti cui needũ fuerat loc⁹ martyrũ deputat⁹ penes Albanũ latere. Unde ſtatim iuſſit milites eũ diligenti⁹ inq̃rere.

Qui cũ ad Tngariũ martyrꝫ ꝑueniſſent:
mox ſe ſanct⁹ Alban⁹ ꝓ hoſpite ac magi-
ſtro ſuo ipſi⁹ habitu id ẽ ſcaracalla q̃ veſti
ebatꝰ indut⁹ militib⁹ ſe exhibuit: atqꝫ ad iu
dicem vinctus ꝑduct⁹ eſt. Cõtigit aũt iu
dicẽ ea hora q̃ Alban⁹ ad eũ adducebatꝰ:
ario aſſiſtere ac demonib⁹ hoſtias offerre
Cũqꝫ vidiſſet Albanũ mox ira ſucceſus
nimia: q2 ſe vltro ꝓ hoſpite q̄ ſuſceperat
militib⁹ offerre ac diſcrimini dari ꝓſũpſiſ
ſet: ad ſimulacra demonuꝫ q̇b⁹ aſſiſtebat
euꝫ iuſſit ꝑtrahi. Quia rebellẽ inq̇ens ac
ſacrilegum celare q̄ militib⁹ dare malui-
ſti vt ꝯtemptor diuũ meritã blaſphemie
ſue penã lueret. Que cũ illi debebãt ſup-
plicia tu ſoluere habes: ſi a cultu nr̃e reli
gionis diſcedere tẽptas. At ſanct⁹ Alba
nus q̇ ſe vltro ꝑſecutoribus fidei chriſti-
anũ eſſe ꝓdiderat nequaq̄ minas princi
pis metuit: ſꝫ accinct⁹ armis militie ſpiri
talis palã ſe iuſſis illis parere nolle pro-
nũciabat. Tũ iudex. Cui⁹ inq̇t familie et
generis es: Alban⁹ reſpõdit. Quid ad te
ꝑtinet q̃ ſim ſtirpe genit⁹: Sꝫ ſi veritateꝫ
religionis audire deſideras: chriſtianum
iam me eſſe: chriſtianiſqꝫ officijs vacare
cognoſco. Ait iudex. Nomẽ tuũ q̄ro qđ
ſine mora mihi inſinua. At ille. Alban⁹.
inq̇t a parentib⁹ vocor: ⁊ deuꝫ verum ac
viuũ q̇ vniuerſa creauit adoro ſemꝑ ⁊ co
lo. Tũ iudex replet⁹ iracundia dixit. Si
vis ꝑennis vite felicitate ꝑfrui dijs ma-
gnis ſacrificare ne differas. Albanus re-
ſpondit. Sacrificia hec q̃ a vobꝭ reddunt
demonib⁹: nec auxiliari ſubiectis poſſũt:
nec ſupplicantiũ ſibi deſideria vel vota cõ
plere. Quinimo q̇cunqꝫ his ſacrificia ſi
mulacrꝭ obtulerit etnas inferni penas ꝓ
mercẽde recipiet. His auditꝭ iudex nimio
furore cõmot⁹ cedi ſanctuꝫ dei ꝯfeſſorẽ a
tortorib⁹ ꝓcepit: autumans ſe verberibus
quẽ verbis nõ poterat cordis eius emol-
lire conſtantiã. Qui cũ tormẽtis afficeretꝰ
acerrimis patiẽter hec ꝓ dñõ imo gaudẽ
ter ferebat. At vbi iudex illum tormentis
ſuperari: vel a cultu chriſtiane religionis
reuocare nõ poſſe ꝯſenſit: capite eũ plecti
iuſſit. Cunqꝫ ad mortẽ duceretur ꝑuenit
ad flumen vbi muro ⁊ harena vbi ferien
dus erat meatu rapidiſſimo diuidebatur

Viditqꝫ ibi nõ paruam hominũ multi-
tudinẽ vtriuſqꝫ ſexus conditionis diuer
ſe etatis: q̃ ſine dubio diuinitatis inſtin-
ctu ad obſequiũ beatiſſimi cõfeſſoris ac
martyris vocabatꝰ, et ita fluminis ipſius
occupabat pontem vt intra veſperã vix
trãſire poſſit. Deniqꝫ cunctis pene egreſ
ſis iudex ſine obſequio in ciuitate ſubſti-
terat. Igitꝰ ſanctus Albanus cui ardens
inerat deuotio mẽtis ad martyriũ ocius
ꝑuenire acceſſit ad torrentem et dirigens
ad celuꝫ oculos ilico ſiccato alueo vidit
vndã ſuis ceſſiſſe ac viã dediſſe veſtigijs
Qđ cum inter alios etiam ipſe carnifex q̇
eum ꝑcuſſurus erat vidiſſet feſtinauit ei
vbi ad locum deſtinatũ morti venerat oc
currere: diuino nimirũ admonitus inſtin
ctu: proiectoqꝫ enſe quem ſtrictuꝫ tenuerat
pedibus eius aduoluitur multuꝫ deſide-
rans vt cuꝫ martyre vel ꝓ martyre quem
ꝑcutere iubebatꝰ ipſe potius mereretur ꝑ
cuti. Dum ergo is ex ꝑſecutore fact⁹ eſſet
collega veritatis et fidei: ac iacente ferro
eſſet inter carnifices iuſta cunctatio: mõ-
tem cum turbis reuerendiſſimus dei cõ-
feſſor aſcẽdit, qui oportune letus gratia
decentiſſima q̇ngentis fere paſſibus ab
harena ſit⁹ eſt: in quo nihil repente arduũ
nihil preceps: nihil abruptũ quem lateri
bus longe lateqꝫ deductũ in modũ equo
ris natura complanat. Dignum videlicꝫ
euꝫ ꝓ inſita ſibi ſpecie venuſtatis iã olim
reddens qui beati martyris cruore dica-
retur. In huius ergo vertice ſanctus Al
banus dari ſibi a deo aquaꝫ rogauit: ſta-
timq̄ incluſo meatu ante pedes fons ꝑ-
ennis exortus eſt: vt omnes agnoſcerent
etiam torrentem martyri obſequiũ detu-
liſſe. Neq̄ eni fieri poterat in arduo mõ-
tis cacumine: martyr aquã quã in fluuio
nõ reliquerat peteret: ſi hꝫ oportunuꝫ eſſe
non videret. Qui videlicet fluui⁹ miniſte-
rio ꝑſoluto deuotiõe completa officij te-
ſtimoniũ relinquẽs: reuerſus eſt ad natu-
ram. Decollatis itaqꝫ martyr fortiſſi-
mus ibidẽ accepit coronã vite quã repro
miſit deus diligẽtib⁹ ſe. Sed ⁊ ille q̇ pijs
ceruicibus impias intulit man⁹: gaude-
re ſuꝑ mortuũ nõ eſt ꝑmiſſus. Nãq̄ ocu-
li ei⁹ i terraꝫ vna cũ beati martyris capite

deciderunt. Decollatus eſt etiã tũ miles
ille: qui antea ſigno nutu correptus: ſan
ctum dei confeſſorẽ ferire recuſauit. De q̃
nimirum cõſtat. quia ꝛ ſi fonte baptiſma
tis non eſt ablutus: ſui tamẽ eſt ſãguinis
lauacro mũdatus: ac regni celeſtis dign⁹
factus ĩgreſſu. Tũc iudex tanta miracu-
lorum celeſtium nouitate ꝑculſus: ceſſari
mox a pſecutione ꝑcepit: honorem refer-
re incipiẽs cedi ſãctorũ ꝑ quã eos opina
batur prius a chriſtiana fidei poſſe deuo
tione ceſſare. Paſſus eſt autẽ beat⁹ Alba
nus die decimo kalẽdarũ iuliarũ Iuxta
ciuitatẽ Uerolamiũ: que nũc a gente an
glorũ Uerolamiaceſtir ſiue Uuetlinga-
ceſtir appellatur. vbi poſtea redeũte tem
porũ chriſtianorũ ſerenitate eccl'ia eſt mi
randi opis atq; martyrio cõdigna extru-
cta. In q̃ videlicet loco vſq; ad hanc diẽ
curatio infirmorũ ꝛ frequentiũ operatio
virtutũ: celebrare non deſinit. Paſſi ſunt
ea tempeſtate Aarõ et iulius, legionũ vr
bis ciues: aliĩq; vtriuſq; ſexus diuerſis ĩ
locis ꝑ plures. q̃ diuerſis cruciatib⁹ torti
ꝛ inaudita membrorũ diſcerptione lacera
ti aĩas ad ſuperne ciuitatꝫ gaudia ꝑfecto
agone miſerunt.

Ut hac ceſſante pſecutione eccleſia in
Britãnis aliq̃ntulũ vſq; ad tẽpora Arri-
ane veſanie pacẽ habuerit.

Caplm. VIII.

Et vbi turbo pſecutionis quie
a uit ꝓgreſſi in publicum fideles
chriſti q̃ ſe tẽpore diſcriminis ſil-
uis ac deſertis: abditis ve ſpeluncis occul
tauerant: renouant eccl'ias ad ſolum vſq;
deſtructas baſilicas ſanctorum fundant:
conſtruunt ac ꝑficiunt: ac velut victricia
ſigna paſſim ꝓpalãt: dies feſtos celebrãt:
ſacra mundo corde atq; ore ꝯficiũt. Mã
ſitq; ĩ eccleſiis xp̄i q̃ erãt in britãnia pax
vſq; ad tẽpora Arriane veſanie: q̃ corru-
pto orbe toto hanc etiã inſulam extra or-
bem tam longe remotã veneno ſue infe
cit erroris. Et hꝯ quaſi via peſtilẽtie trans
oceanũ patefacta: nõ mora omniſq; lues
hereſeos huiuſq; inſule nouis ſemꝑ ali-
quid audire gaudenti: ꝛ nihil certi firmi-
ter obtinenti infudit. His temporib⁹ Cõ
ſtantius qui viuente Diocleciano galliã

hiſpaniamq; regebat vir ſũme manſuetu
dinis et ciuilitatꝫ: in britãnia morte obiit
Hic Cõſtantinũ filium ex cõcubina He
lena creatum imperatorem galliarum re
liquit. Scribit autem Eutropius ꝙ Cõ
ſtantinus in britãnia creatus imperator
patri in regnum ſucceſſerit. Cui⁹ tempo-
re Arriana hereſis exorta ꝛ ĩ nicena ſino-
do detecta atq; damnata: nihilomin⁹ exi
tiabile ꝑfidie ſue virus: vt diximus: non
ſolũ orbis totius ſed ꝛ inſularũ eccleſiis
aſperſit.

Ut regnãte Gratiano maxim⁹ in Bri-
tannia impator creatus cũ magno exer-
citu Galliã redierit. Caplm. IX

Ano ab incarnatione dñi. ccc-
a lxxvii. Gracian⁹ q̃dragesim⁹ ab
auguſto poſt mortẽ Ualẽtꝫ ſex
ãnis tenuit: q̃uis iã dudũ antea cũ pa-
truo Ualẽte ꝛ Ualẽtiniano fratre regna
ret. Qui cũ afflictũ ꝛ pene collapſũ reipu
blice ſtatũ videret Theodoſiũ hiſpanũ
virum reſtituenda reipublice neceſſitate
apd̃ Syrmiũ purpura induit: orientiſq; ꝛ
Thracie ſil' ꝑfecit imperio. Qua tẽpeſta-
te maxim⁹ vir q̃dẽ ſtrẽnu⁹ ꝛ ꝓbus atq; au
guſto dign⁹: niſi ſacramẽti fidẽ ꝑ tyrãni-
dem emerſiſſet ĩ britãniã: Inuit⁹ ꝓpe mo-
dum ab exercitu creat⁹ impator ĩ galliam
trãſiit: ibiq; Gratianũ inſiũ ſubita incur
ſione ꝑterritũ: atq; ĩ italiã trãſire meditã
tẽ dolis circũuẽtũ interfecit Fratrẽq; ei⁹
Ualẽtinianũ auguſtũ italia expulit. Ua
lẽtinian⁹ in oriẽtẽ refugiẽs a Theodoſio
paterna pietate ſuſcept⁹: mox etiã ĩpio re
ſtitut⁹ ẽ: clauſo videlꝫ ĩtra muros aq̃legie
capto atq; occiſo ab eis maxie tyrãno.

Ut Archadio regnãte Pelagi⁹ Bri-
to ꝯtra grãm dei ſupba bella ſuſceperit.

Caplm. X.

a Ano ab incarnatiõe dñi. cccxc
iiii. Archadi⁹ fili⁹ Theodoſii cũ
fratre Honorio. xliii. ab auguſto regnũ
ſuſcipiẽs tenuit ãnos. xiii. Cui⁹ tpib⁹ Pe
lagi⁹ brito contra auxiliũ grẽ ſuper vene
na ſue ꝑfidie longe lateq; diſperſit: vtens
coopatore Iuliano de cãpania: quẽ du-
dum amiſſi epatus intemperans cupido
exagitabat. Quib⁹ ꝛ ſanct⁹ Auguſtin⁹ ſi-
cut ꝛ ceteri patres orthodoxi multis ſen-

tentiarꝝ catholicarꝝ millbus reſpõderũt. nec eorꝝ tantũ clemẽtiã corrigere valebãt ſ3 qđ grauiꝰ ẽ correpta eorꝝ veſania magꝭ augeſcere contradicendo q3 fauendo veritati voluit emendari. Qđ pulchre verſibꝫ heroicis proſper rhetor inſinuat: cu3 ait. Cõtra Auguſtinũ narrat ſerpere q̃dã Scriptor quẽ dudu3 liuor adurit edax. Quis caput obſcuris ꝯtectũ vtcunq3 cauernis: Tollere humo miſerũ ꝓpulit agniculũ. Aut hũc fruge ſua equorei pauere britanni: Aut huic campano germine corda tument.

Ut regnãte Honorio Gratianꝰ ⁊ Conſtantinꝰ in Britãnia tyranni creati: ⁊ mox prior ĩ Britãnia: Secũdus ĩ Gallia ſint interempti. Caplm̃. XI.

a Nno ab incarnatiõe dñi. cccvij tenente imperium Honorio augusto filio Theodoſij maioris loco ab auguſto. xliij. añ bienniũ romane irruptiõis q̃ ꝑ Allericũ regẽ gothorũ facta eſt tũ gentes halanoru3 ſue norum wandalorũ: multeq3 cu3 his alie ꝑtritis francis tranſito rheno totas ꝑ gallias ſeuierũt. Apud britãnias Gratianus municeps tyrannus creat̃ ⁊ occiditur. Huiꝰ loco Conſtantinꝰ ex infima militia ꝓpter ſola3 ſpem nominis ſine merito virtutis eligit̃: qui continuo vt inuaſit in gallias tranſijt ibi ſepe a barbaris incertis federibus illuſus detrimẽto magis reipublice fuit. Unde mox iubẽte Honorio Cõſtantinꝰ comes in galliã cum exercitu profectus: apud Arelatẽ ciuitatẽ eu3 clauſit: cepit: occidit. Conſtantẽq3 filiũ eiꝰ quẽ ex monacho ceſarẽ fecerat Gerontiꝰ comes ſuiꝰ apud viennã iterfecit. Fracta ẽ aũt roma a gothis ãno milleſimo. clxiiij. ſue cõditionis: ex q̃ tꝑe romani ĩ britannia regnare ceſſauerunt. Poſt annos ferme. cccclxx. ex q̃ Gaiꝰ Juliꝰ ceſar candẽ inſulam adijt habitãt intra vallũ qđ Seuerꝝ trãſ inſulã feciſſe cõmemorauimꝰ ad plagam meridianã qđ ciuitates varijs pontes et ſtrate ibidẽ facte vſq3 hodie teſtant̃: ceterꝝ vlteriores britãnie ꝑtes: vel eas etiã que vltra britãniã ſunt inſulas iure dominandi poſſidebant.

Ut Britones a Scotis vaſtati: pictiſq3: romanorꝝ auxilia q̃ſierint q̃ ſecũdo venientes murũ trãſ inſulã fecerũt. S3 hi cõfeſtim a ꝑfatis hoſtibꝫ interrupti maiore ſint calamitate depreſſi.

Caplm̃. XII.

e Xin britãnia omĩ armato milite militaribus copijs vniuerſis tota floride iuuentutꝭ alacritate ſpoliata tyrãnorꝝ temeritate abducta: nũq3 vltra domũ redijt prede tm̃ patuit: vtpote oĩs bellici vſus ꝓrſus ignara. Deniq3 ſubito duabꝫ gẽtibꝫ trãſmarinis vehementer ſeuis ſcotorꝝ a Circio: Pictorũq3 ab aq̃lone multas ſtuper gemitq3 ꝑ ãnos trãſ marinis dicimꝰ ad gẽtes: nõ q2 extra britãniã eſſent poſite: ſ3 q2 a ꝑte britonu3 erãt remota ⁊ duobꝫ ſinibꝫ maris interiacentibꝫ: q̃rꝝ vnꝰ ab orientali mari: alter ab occidẽtali britãnie terras lõge lateq3 irrũpit: q̃uis ad ſe inuicẽ ꝑtingere nõ poſſint. Oriẽtalis habet in medio ſui vrbem Giudi. occidẽtalis ſupra ſe h̃ eſt ad dexterã ſui habet vrbẽ Alcluith: qđ lingua eorũ ſignificat petrã. Cluith ẽ eni iuxta fluuiũ noĩs illiꝰ. Ob harꝝ aũt infeſtationem gẽtiũ britãnes legatos romam cũ aplis mittẽtes lachrymoſis ꝑcibꝫ auxilia flagitabãt: ſubiectioneq3 ꝯtinuã: dũmodo hoſtis iminẽs lõgiꝰ arceret̃ ꝓmittebãt. Quibus mox legio deſtinat̃ armata. q̃ vbi inſulã aduecta ⁊ ꝯgreſſa eſt cũ hoſtibꝫ magnã eorꝝ multitudinẽ ſternẽs ceteros ſocorũ finibꝫ expulit: eoſq3 iteriu a diriſſima deꝑſſione liberatos hortata ẽ inſtruere ĩ duo maria trãſ inſulã murum: q̃ arcẽdis hoſtibꝫ poſſet eẽ ꝑſidio: ſicq3 domũ cum triũpho magno reuerſa ẽ. Ad inſulã murũ quẽ iuſſi fuerãt nõ tã lapidibꝫ q3 ceſpitibꝰ ꝯſtruẽtes: vtpote nullũ tãti opis artificẽ habẽtes ad nihil vtilẽ ſtatuũt. Fecerũt aũt eũ iter duo freta: vel ſinꝰ de q̃bꝫ dixīmꝰ maris ꝑ milia paſſuũ plurima. Ut vbi aq̃rꝝ munitio deerat ibi ꝑſidio valli fines ſuos ab hoſtiũ irruptione defenderent. Cuiꝰ opꝭibꝫ ibidẽ facti id ẽ valli latiſſimi vſq3 hodie certiſſima veſtigia cernere licet. Incipit aũt ferme miliũ ſpacio a mõaſterio Ceberctunig ad occidẽtẽ ĩ loco q̃ ſmone Pictorũ Panuahel: lingua aũt anglorũ penueltima appellat̃: ⁊ tẽdes

ꝯtra occidentē terminat᷑ iuxta vrbē Al-
luith. Ueruȝ priores inimici vltro vt ro-
manum militē abiſſe conſpexerant: mox
aduecti nauibꝫ irrūpunt terminos: cedūt
qȝ omnia ⁊ quaſi maturā ſegetem obuia
queqȝ metunt calcāt trāſeunt. vnde rurſū
mittunt romā legati flebili voce auxiliuȝ
implorātes: ne penitus miſera patria de-
leret: ne nomē romane puīcie qḋ apud
eos tam diu claruerat exteraꝝ gentiū im
portunitate obrutum vileſceret. Rurſuȝ
mittit᷑ legio q̄ inopinata tēpore autumni
adueniēs magnas hoſtiū ſtrages dedit:
eoſqȝ q̄ euadere poterant oēs trans maria
fugauit: q̄ prius anniuerſariū p̄das trans
maria nullo obſiſtēte cogere ſolebāt. Tūc
romani inūciauere britonibꝫ non ſe vltra
ob eorū defenſionē tam laborioſis expe-
ditionibꝫ poſſe fatigari: ipſos potius mo
nent arma corripe: ⁊ certandi cuȝ hoſtibꝫ
ſtudiū ſubire q̄ non ob aliam cauſam q̄
ſi ipſi inertia ſoluerent᷑ eis poſſent eſſe for
tiores: quin etiā qȝ ⁊ hoc ſocijs quos de-
relinquere cogebant᷑ aliquid cōmodi al-
laturum putabant murū a mari ad mare
recto tramite inter vrbes que ibidem ob
metū hoſtiū facte fuerāt: vbi ⁊ Seuerus
quondā vallū fecerat firmo de lapide lo-
carunt. Quē videlicet murum actenus fa
moſum atqȝ cōſpicuū ſūptu publico pri-
uatoqȝ adiūcta ſecū britānoꝝ manu con-
ſtruebāt. Octo pedes latuȝ et duodecim
altū recta ab oriente in occaſū linea vtroſ
qȝ hodie intuētibꝫ clarum ē. quo mox cō-
dita: dant fortia regni populo monita. p̄-
bent inſtituendorū exempla armoꝝ. Sȝ
in litore oceani ad meridiem quo naues
eorū habebant᷑: qȝ ⁊ inde barbarorum ir-
ruptio timebat᷑: turres p̱ interualla ad p̱-
ſpectū maris collocāt: ⁊ valedicūt ſocijs
tanq̄ vltra nō reuerſuri. Quibꝫ ad ſua re-
meātibꝫ cognita Scoti Pictiqȝ reditus
denegatione redeūt cōfeſtim ipſi: ⁊ ſolito
cōfidētiores oēm aquilonalē extremāqȝ
inſule ꝑtem p̱ indigenis ad murū vſqȝ ca
peſſunt. ſtatuit᷑ ad hec inedito acies artis
ſegnis vbi trementi corde ſtupida die no
ctuqȝ marcebat ac contra non ceſſant vn
cinata hoſtium tela ignaui ꝓpugnatores
miſerrimi de muris tracti ſolo allidebantur. Quid plura? relictis ciuitatibꝫ ac mu
ro fugiunt: diſpergūtur. inſequitur hoſtis
accelerantur ſtrages cunctis crudeliores
prioribꝫ. Sicut agni a feris ita miſeri ci-
ues diſcerpūt᷑ ab hoſtibꝫ. Unde a māſioni-
bus ac poſſeſſionibꝫ ſuis eiecti imminens
ſibi famis periculū latrocinio ac rapaci-
tate mutua tēperabāt: aut gētes externas
domeſticis motibꝫ clades donec omnis re-
gio tot᷑ cibi ſuſtentaculo excepto venan
di ſolatio vacuaret.

Ut regnante Theodoſio minore cuius
tpe Palladius ad Scotos in chriſtū cre-
dentes miſſus eſt: Britones a Retio ꝯſu
le auxiliū flagitātes nō impetrauerint.

Capitulum XIII

Anno dn̄ice incarnationis cccc
a xxiij. Theodoſius iunior poſt
Honoriū xlv. auguſto regnum
ſuſcipiens xxvj. ānis tenuit imperij octa-
uo Palladius ad ſcotos in chriſtū credē
tes a pōtifice romane eccleſie Celeſtino
p̄mus mittit᷑ eps. Anno autē regni eius
xx. Retius vir illuſtris q̄ ⁊ patricius fuit
tertiū cum Symacho geſſit cōſulatum.
Ad hūc pauperule britonum reliquie mit
tūt epl'aȝ. Cuius hoc pncipiū ē. Retio ter cō-
ſuli gemitꝰ britānoꝝ. Et i pceſſu epl'e ita
ſuas calamitates explicāt. Repellūt bar
bari ad mare: repellit mare ad barbaros
īter hec oriunt᷑ duo genera funerū: aut iu-
gulamur: aut mergimur. neqȝ hec tn̄ a gē-
tes q̄cq̄ ab illo auxilij impetrare quiue-
rūt: vtpote qui grauiſſimis eo tpe bellis
cū Bledla ⁊ Attilla regibus hunoꝝ erat
occupatꝰ. Et q̄uis āno ante hūc ꝓximo
Bledla Attille fratris ſui ſit interemptus:
Attilla tn̄ ipſe adeo intolerabilis reipubli-
ce remāſit hoſtis: vt totā pene europā ex-
ciſis inuaſiſqȝ ciuitatibꝫ atqȝ caſtellis cor
roderet. Quin ⁊ iiſdē tpibꝫ cōſtantinopo
lim inualit. nec mora peſtis ſecuta ē. ⁊ plu-
rime eiuſdē vrbis muri cū lvij turribus
corruerāt. multis qȝ ciuitatibꝫ collapſis
fame. et aerum peſtifer odor plura hoīm
milia iumētorūqȝ deleuit.

Ut Britones fame famoſa coacti bar
baros ſuis e finibꝫ pepulerint. nec mora:
frugū copia: luxuria: peſtilētia: ⁊ extermi
nium gentis ſecutū ſit.

Capl'm.XIIII

Interea britones fames ſua ma-
gis magiſq; afficiens: ac famā
ſue malicie poſteris diuturnam
relinquens multos eoꝝ coegit victas i-
feſtis p̄donib' dare manus: alios ꝗ̄ nū
q̄ʒ q̄npotius confidentes in diuinuʒ vbi
humanū ceſſabat auxilium de ipſis mon
tibus ſpeluncis ac ſaltib' continue rebel
labant. ⁊ tūc primū de inimicis q̄ p̄ mul-
tos annos p̄das in terra agebāt ſtrages
dare ceperūt. reuertūt̄ ergo impudentes
incraſſatores hyberni domus. Poſt lon-
gum tp̄s reuerſuri p̄ieti in extrema p̄te i-
ſule cū primū et deinceps quieuerūt: pre
das tn̄ nōnūq̄ʒ exinde ⁊ ꝯtritiones de bri
tonū gente agere non ceſſarunt. Ceſſante
aūt vaſtatiōe hoſtilitatis frugū copijs i-
ſula quātis nulla retro etas meminit af-
fluere cepit: cū quib' ⁊ luxuria creſcere: et
hāc ꝯtinuo oīm lues ſceleꝝ comitari acce
lerant. Crudelitas p̄cipue ⁊ odium veri-
tatis amorq̄ʒ mēdacij: ita vt ſi q̄s eoꝝ mi
tior ⁊ veritate aliquatenꝰ p̄prior videretur
in hūc quaſi britānie ſubuerſorū omniuʒ
odia telaq̄ʒ ſine reſpectu cōtorquerētur.
Et nō ſolū hec ſeculares viri: ſʒ etiaʒ ipſe
grex dn̄i eiuſq̄ʒ paſtores egerūt: ebrietati
animoſitati: litigio: ꝯtentioni: inuidie: ce-
teriſq; hmōi facinoribus ſua colla abie-
cto leui iugo chriſti ſubdentes. Interea
ſubito corrupte mētis hoīes acerba peſtiſ
corripuit: vt q̄ in breui tantā eius multi-
tudinē ſtrauit vt nec ſepeliēdis q̄deʒ mor
tuis ſufficerēt: ſed ne morte q̄dem ſuoruʒ
nec timore mortis hi qui ſuperant a mor
te anime qua peccādo ſternebant̄ reuoca
ri poterāt. Vn̄ nō multo poſt acrior gen
tem peccatricē vltio diri ſceleris ſecuta ē.
initū nanq; ꝯſiliū q̄d agendū: vbi q̄ren-
dum eſſet p̄ſidiū ad euitādas vel repellē-
das tā feras: tanq; creberrimas gentium
aquilonaliū irruptiones: placuitq; oīb'
cū ſuo rege Uurtigerno vt ſaxonū gentē
de trāſmarinis p̄tib' in auxiliū vocarent.
qd̄ dn̄i nutu diſpoſitū eſſet vt veniret ꝯtra
improbos: ſicut euidētiꝰ rex exitꝰ p̄bauit.
Ut inuitata Britāniam gens angloꝝ
p̄mo q̄deʒ aduerſarios lōgius ierit: ſʒ nō
multo poſt iūcto cum his federe i ſocios
arma verterit. Caplm.XV.

Anno ab incarnatione dn̄i.cccc
xlix. Marcianꝰ cū Ualentinia-
no.q̄ vj. ab auguſto regnum ad
eptus. vij. annis tenuit. Tūc angloꝝ ſiue
ſaxonū gens inuitata a rege p̄fato britan
niā trib' lōgis nauib' aduehit̄: ⁊ i orietā-
li p̄te inſule iubēte eodē rege locū manen
di q̄ſi p patria pugnatura. Re auteʒ vera
hāc expugnatura ſuſcepit. Inito ḡ certa
mine cū hoſtib' q̄ ab aq̄lone ad aciem ve
nerāt victoriā ſumpſere ſaxones. Q̄d vbi
domi nunciatū ē ſimul ⁊ inſule fertilitas
ac ſegnicia britonū: mittitur ꝯfeſtim illo
claſſis plixior armatoꝝ ferens manū for
tiorē: q̄ p̄miſſe adiūcta cohorti inuincibi
lē fecit exercitū. Suſceperūt ḡ q̄ aduene
rāt donātib' britones locū habitationis
inter eos: ea ꝯditiōe vt hi p patrie pace et
ſalute ꝯ aduerſarios militarēt: illis mili-
tantib' debita ſtipendia ꝯferrēt. Aduene
rāt autē de trib' germanie populis fortio-
ribꝰ. idē ſaxonib': anglis: vitis. De vitarū
origine ſūt cantuarij ⁊ vectuarij. Hoc eſt
ea gens q̄ Uectā tenet inſulā ⁊ ea q̄ vſq;
hodie in p̄uincia occidentaliū ſaxonum
vitarū natio noīatur: poſita ꝯtra ipſaʒ in-
ſulā vectaʒ. De ſaxonib' id eſt ea regione
q̄ antiquoꝝ ſaxonū cognominatur vene
re orientales ſaxones: meridiani ſaxones:
occidui ſaxones. Porro d̄ anglis hoc eſt
de illa patria que anglia dicit̄: ⁊ ab eo tē-
pore vſq; hodie manere deſertus inter p̄-
uincias vitarū ⁊ ſaxonū p̄hibetur: orien-
tales angli: mediterranei angli merciter
tota nordan hymbrorū p̄genies: id eſt il-
larum gētiū que ad boreā humbri flumi
nis inhabitant: ceteriq; anglorū p̄pli ſunt
orti. Duces fuiſſe p̄hibentur eorum pri-
mi duo fratres Hengiſt ⁊ Horſa. E q̄b'
Horſa poſtea occiſus in bello a britoni-
bus hactenꝰ in orietalib' Cantia p̄tibus
monumentū habet ſuo nomine inſigne.
Erāt aūt filij Uuetgiſli cuiꝰ pater Uicti.
cuiꝰ pater Uecta. cuiꝰ pater Uoden. De
cuius p̄ multarum p̄uinciarū regium ge
nus originem duxit. Nō mora ergo con
fluentibus certatim in inſulam gentium
memoratarum catervis: grandeſcere po-
pulus cepit aduenarum: ita vt ipſis q̄ʒ q̄

eos aduocauerant indigenis eſſent terro
ri. Cū ſubito inito ad tempus federe cū
pictis quos longius tam bellādo pepu-
lerant in ſocios arma vertere incipiunt.
Et primū q̄dem annonas ſibi eos effluē-
tius miniſtrare cogunt. parenteſqꝫ occa-
ſione diuorcij ꝑteſtantur: niſi ꝓfuſior ſibi
alimentorum copia daret ſe cuncta inſula
rupto federe ſe vaſtaturos: neqꝫ aliquan-
do ſegnius affectibꝰ ꝓſequūtur. Siq̄dem
vt breuiter dicam accenſus manibus pa
ganorū ignis iuſtas de ſceleribus popu-
li dei vltiones expetijt: non illius impar
qui quondam a chaldeis ſuccēſus hiero
ſolymorū menia: imo et edificia cūcta cō
ſumpſit. Sic eni͂ ⁊ hic agēte impio victo
re: imo diſponēte iuſto iudice, ꝓximas q̄ſ-
qꝫ ciuitates agroſqꝫ depopulās ab orien
tali mari vſqꝫ ad occidētale: nullo ꝓhibē
te ſuū ꝯtinuauit incendiū: totamqꝫ ꝑpe in
ſulam pereuntis ſuꝑficiem obtexit. Rue
bant edificia publica: ſimul ⁊ ꝑuata. paſ-
ſim ſacerdotes inter altaria trucidabant.
ꝑſules cum populis ſine vllo reſpectu ho
noris ferro: pariter ⁊ flāmis aſſumebant
nec erat q̄ crudeliter īteremptos ſepultu-
re traderet. Itaqꝫ nonnulli de miſerandis
reliquijs in montibꝰ cōprehenſi acerba-
tim iugulabant. Alij fame confecti ꝓce-
dentes manus hoſtibꝰ dabāt ꝓ accipien
dis alimentorꝫ ſubſidijs: ⁊ eternum ſerui
tium ſubituri: ſi tamen non cōtinuo truci
darentur. Alij trāſmarinas regiones do
lentes petebant. alij preſtolantes in pa-
tria trepidi pauꝑem vitam in montibus
ſiluis vel rupibus arduis ſuſpecta ſemꝑ
mente agebant.

Ut Britones primā de gente anglorꝫ
victoriam duce Ambroſio romano hoīe
ſumpſerint. Caplm. XVI.

At vbi hoſtis: exterminatis: di-
ſperſiſqꝫ īſule indigenis domū
reuerſus eſt: ceperunt ⁊ illi pau
latim vires animoſqꝫ reſumere: emergen
tes de latibulis quibus abditi fuerant et
vnanimo conſenſu auxilium celeſte pre-
cantes: ne vſqꝫ ad intentionem vſquaqꝫ
delerentur. vtebātur eo tēpore duce Am
broſio aureliano viro modeſto: qui ſolꝰ
forte romane gentis prefate tempeſtatis
ſuperfuerat. Occiſis in eadē parentibus
regium noīē ⁊ inſigne ferentibꝰ. Hoc er
go duce capeſcunt britones ⁊ victores ꝓ
uocantes ad ꝑlium: victoriam ipſi deo fa
uente ſuſcipiunt. Et ex eo tēpore nunc ci-
ues: nunc hoſtes vincebāt vſqꝫ ad annum
obſeſſionis Badonici mōtis: quādo nō
minimas eiſdē hoſtibus ſtrages dabant
quadrageſimo circiter ⁊ quarto anno ad
uentꝰ eorꝫ ī britāniā. Sed hec poſtmodū.

Ut Germanus eṗs cum Lupo Britā
niam nauigās ⁊ ꝑmo maris: poſtmodū
pelagianorū tēpeſtatē diuina ꝟtute ſeda-
uerit. Caplm. XVII.

Ante paucos ſane aduentus eo
rum annos hereſis pelagiana ꝑ
agricolā illatā Seueriani epi-
ſcopi Pelagiani filiū: fidem britannorū
feda peſte cōmaculauerat. Uerū britāni
cum neqꝫ ſuſcipere dogma peruerſū gra
tiam chriſti blaſphemando nullatenꝰ vel
lent: neqꝫ verſutiam nefarie perſuaſionis
refutare verbis certādo ſufficerent: inue-
niunt ſalubre conſiliū vt a gallicanis an-
tiſtitibꝰ auxiliū belli ſpiritalis inquirant.
Quā ob cauſā collecta magno ſinodo q̄
rebatur in cōmuni: qui illi ad ſuccurrendū
fidei mitti deberēt: atqꝫ oīm iudicio electi
ſunt aplici ſacerdotes Germanꝰ antiſſi-
odorēſis: ⁊ Lupus trecaſene ciuitatis epi:
qui ad confirmandum fidem gratie cele
ſtis britannias venirent. Qui cum promp
ta deuotiōe preces et iuſſa ſancte eccl'ie
ſuſcepiſſent: intrāte oceanū ⁊ vſqꝫ ad me-
diū itineris q̄ a gallico ſinu britānias vſ-
qꝫ tēdit: ſecūdis flatibꝰ nauis tuta volue
bat. Tū ſubito occurrit ꝑgentibꝰ inimica
vis demonū: q̄ tāto o taleſqꝫ viros ad re-
cuperādā tēderēt ꝓplorꝫ inuiderēt: ꝯcitāt
ꝓcellas: celū dieſqꝫ nubiū nocte ſubducūt
Uentorꝫ furores vela nō ſuſtinent: cede-
bāt miniſteria victa nautarꝫ: ferebatur naui
giū oratione nō viribꝰ. ⁊ caſu dux ipſe vel
pontifex fractꝰ corꝑe laſſitudine ac ſopo-
re reſolutus eſt. Tunc ꝟo q̄ſi repugnato-
re ceſſante tempeſtas excitata conualuit:
⁊ iam nauigiū ſuꝑfuſis fluctibus merge-
batur. Tūc beatus Lupus omneſqꝫ turbati
excitāt ſeniorē: elemētis furentibus op-

ponendum: qui periculi imanitate chri-
ſtum inuocat: ⁊ aſſumpto in nomĩe ſancte
trinitatis leui aque aſpargine: fluctus ſe-
uientes opprimit: collegaſ cõmonet. hor-
tatur vniuerſos oratio vno ore et clamo-
re profunditur. Adeſt diuinitas. fugan-
tur inimici. tranquillitas ſerena ſubſequit̃.
venti ecõtrario ad itineris miniſteria re-
uertũtur. decurſiſq̃ breuis pauc̃ pelagi
optati litoris quiete potiunt̃. ibi cõueni-
ens ex diuerſis partibus multitudo exce
pit ſacerdotes quos venturos etiã vati-
cinatio aduerſa ꝑdixerat. Nunciabãt enĩ
ſiniſtri ſpũs qđ timebant: ꝙ impio ſacer-
dotũ dum ab obſeſſis corꝑib⁹ detrudunt̃
⁊ tempeſtatis ordine ⁊ pericula que intu
lerant fatebantur: victoſq̃ ſe eorum meri
tis ⁊ imperio non negabant. Interea bri
tanniorũ inſulã aplici ſacerdotes raptim
opinione ꝑdicatione ꝟtutibus impleue-
runt. Diuinuſq̃ ꝑ eos ſermo quotidie non
ſolũ in eccleſijs: verũetiam ꝑ triuia ꝑ ru-
ra ꝑdicabatur: ita vt paſſim et fideles ca
tholici firmarent̃: ⁊ deprauati viam cor-
ruptionis agnoſcerent. erat illis apoſto-
lorũ inſtar ⁊ gloria ⁊ auctoris ꝑ ꝯſcientiã
doctrina ꝑ litteras ꝟtutes ex meritis: ita
q̃ʒ regionis vniuerſitas in eoꝝ ſententiã
prompta trãſierat. Latebãt abditis ſini-
ſtre ꝑſuaſionis auctores. ⁊ more maligni
ſpũs gemebant̃ ſibi perire populos eui-
dentes. ad extremũ diuturna meditatõe
concepta ꝓſumunt inire conflictũ. prece-
dunt conſpicui diuites ⁊ veſte fulgentes
circũdari adſentatiõe multorꝝ. Diſcrimi-
neq̃ certaminis ſubire maluerũt: ꝗ̃ i po
pulo quẽ ſubuerterunt pudorem tacitur
nitatis incurrere: ne viderentur ſe ipſi ſilẽ
tio damnauiſſe. Illic plane imẽſa mul-
titudo etiã cum cõiugibus ac liberis ex-
citata cõuenerat. Et erat popul⁹ expecta
tor futurus ac iudex. aſtabant ꝑtes diſpa
ri conditiõe diſſimiles: hinc diuina fides
inde humana ꝓſũptio. hinc pietas: inde
ſuꝑbia: inde pelagi⁹ auctor. hinc chriſtus
primo in loco beatiſſimi ſacerdotes ger-
man⁹ atq̃ Lupus ꝓbuerunt aduerſarijs
copiam diſputandi: q ſola nuditate ꝟbo-
rum diu inaniter et aures occupauit ⁊ tẽ
pora. Deinde antiſtites venerãdi torren-
tes eloquij ſui cum apoſtolicis ⁊ euãge-
licis imbrib⁹ ꝓfuderunt. Miſcebatur ſer
mo ꝓprius cum diuino. ⁊ aſſertiones mo
leſtiſſimas lectionũ teſtimonia ſequeba-
tur. Conuincitur vanitas. perfidia cõfu-
tatur: ita vt ad ſingulas verborum obie-
ctiones errare ſe dum reſpõdere neq̃t fa
teretur popul⁹ arbiter vix manus conti-
net: iudiciũ tñ clamore teſtat̃.

Ut idem filiã Tribuni cecam illumi
nauerit: ac deinde ad ſanctũ Albanũ ꝑue
niens reliq̃as ibidẽ ⁊ ipſius accepit ⁊ bea
torũ aploꝝ: ſiue alioꝝ martyrũ poſuerit.

Caplm. XVIII.

Um ſubito q̃dam Tribunicie
c potestatis cõiuge ꝓcedit in me-
dium filiã decẽ annorũ cecã cu
rãdã ſacerdotib⁹ offerens: quã illi aduer
ſarijs offerri ꝓceperunt: ſed hi cõſcientia
puniente deterriti iungũt cum parentib⁹
ꝓces: ⁊ curationẽ puelle a ſacerdotib⁹ de-
ꝓcantur. Qui inclinatos animo aduerſa
rios intuentes orationẽ breuiter fundũt.
Ac deinde Herman⁹ plenus ſpiritu ſan-
cto inuocat trinitatẽ: nec mora adherẽtẽ
lateri ſuo capſulã cum ſanctoꝝ reliquijs
collo auulſam manib⁹ cõprehendit: eãq̃
in conſpectu omniũ puelle oculis appli-
cauit. Quo ſtatim euacuatis tenebris lu-
men veritatis impleuit. Exultãt parẽtes
miraculũ popul⁹ ꝯtremiſcit: poſt quã die-
ta ex animis omniũ ſuaſio iniqua dele-
ta eſt: vt ſacerdotũ doctrinã ſitientib⁹ deſi
derijs ſectarentur. Compreſſa itaq̃ ꝑuer
ſitate dãnabili: eiuſq̃ auctorib⁹ confutatis
atq̃ animis omniũ fidei puritate cõpoſi
tis: ſacerdotes beati Albanũ martyrem
auctori deo ꝑ ipm gratias peterũt. Ubi
german⁹ omniũq̃ apoſtoloꝝ diuerſorũ
q̃ʒ martyrũ ſecũ reliquias habens: facta
oratione iuſſit reuelli ſepulcrũ ꝓciosa ibi
dem munera conditur⁹: arbitrans oppor-
tunum ⁊ membra ſanctoꝝ ex diuerſis re-
gionib⁹ collecta: quos pares meritis rece-
perat celũ ſepulchri q̃ʒ huius teneret ho-
ſpitium. Quib⁹ depoſitis honorifice atq̃ʒ
ſatiatis de loco ipo vbi beati martyris ef-
fuſus erat ſanguis: maſſam pulueris ſecũ
portatur⁹ abſtulit: in qua apparebit cruo-
re ſeruato vbi ipſe martyrum cedẽ ꝑſecu-

tore pallente. Quibꝫ ita geſtis innumera
hominum eodẽ die ad dominum turba
conuerſa eſt.

Ut idem cauſa infirmitatis ibidẽ de-
tentus: ⁊ incendia domoꝝ orãdo reſtrin-
xerit: ⁊ ipſe ꝑ viſionem a ſuo ſit languore
curatus. Capl'm. XIX.

v Ade dum redeũt inſidiator in-
imicus caſualibꝫ laqueis ꝑpa-
ratis germani pedẽ lapſus oc-
caſione contriuit. Ignorans merita illꝰ
ſicut Job beatiſſimi afflictione corporis
ꝓpaganda: ⁊ dũ aliquãdiu vno in loco in-
firmitatis neceſſitate teneretur in vicina
qua manebat caſula exarſit incẽdiũ. Qđ
conſumptis domibus que illic paluſtri
arundine tegebant̃: ad eum tabernaculũ
in quo idem iacebat flabris ſtimulantibꝫ
ferebatur. Cõcurſus oĩm ad antiſtitẽ cõ-
uolauit vt elatus manibꝫ periculum qđ ĩ-
minebat euaderet. Quibus icrepatꝫ mo-
ueri ſe fidei ꝓſumptione non paſſus eſt.
At multitudo om̃is deſperatione ꝑterri-
ta obuiam currit incẽdio. Sed vt dei po-
tẽtia manifeſtior appareret: quicq̃d cuſto-
diri temptauerat turba conſumitur. Qđ
ꝓo iacens et infirmus defenderat reſera-
to hoſpitio ſancti viri expaueſcens flãma
tranſiliuit vltra citraqꝫ deſeuiens: ⁊ inter
globos flãmantis incendij incolume ta-
bernaculũ qđ habitator incluſus ſuauẽ-
rat emicuit. Exultat turba miraculo: ⁊ vi-
ctam ſe diuinis virtutibꝫ gratulatur. Ex-
cubabat diebꝰ ac noctibꝫ ante tugurium
pauperis vulgus ſine numero. Hi aĩas
curare: hi cupiẽtes corpora referri neque-
unt que chriſtꝰ opabatur: q̃ virtutes facie-
bat infirmꝰ. Et cũ debilitati ſue nihil re-
medij pateret̃ adhiberi q̃dam nocte can-
dentẽ niueis veſtibus vidit ſibi adeſſe ꝑ-
ſonam: que manu extenſa iacentẽ videre-
tur attollere: eumqꝫ conſiſtere firmis ve-
ſtigijs impabat. Poſt quã horã ita fati-
gatis doloribꝫ recepit priſtinam ſanitatẽ
vt die redito itineris laborem ſubiret in-
trepidus.

Ut idem ep̃us Britonibus in pugna
auxilium celeſte tulerit: ſicqꝫ domum re-
uerſi ſunt.

Capl'm. XX.

i Nterea Saxones. Pictiqꝫ bel-
lum aduerſũ britones iunctis
viribꝫ ſuſceperũt: quos eadem
neceſſitas in caſtra contraxerat: ⁊ cõtrepi-
di ꝑtes ſuas pene impares iudicarẽt ſan-
ctorũ antiſtitũ auxiliũ petierunt q̃ ꝓmiſ-
ſa maturãtes aduentu tamẽ pauentibꝫ fi-
ducie cõtulerunt vt acceſſiſſe manibꝫ cre-
deretur exercitus. Itaqꝫ ap'licis ducibꝫ
chriſtus militabat in caſtris aderant etiã
xl. venerabiles dies q̃s religioſiores red-
debat p̃ſentia ſacerdotũ: in tãtũ vt quoti-
dianis p̃dicationibꝫ inſtituti certatim po-
puli ad grãm baptiſmatis ꝯuolarẽt: nã
maxima exercitus multitudo vndam la-
uacri ſalutaris expetijt: ⁊ eccl'ia ad diẽ re-
ſurrectionis dominice frondibꝫ contexta
componit̃: atqꝫ in expeditione campeſtri
inſtar ciuitatis aptat̃. Madidus baptiſ-
mate ꝓcedit exercitus. fides feruet in po-
pulo: ⁊ cõtrito armorũ p̃ſidio diuinitatꝭ
expectatur auxilio. Inſtitutio vel forma
caſtitatis hoſtibꝫ nunciat̃ victoria quaſi
de inermi exercitu p̃ſu mentes aſſumpta
alacritate feſtinant: quorũ tñ aduentꝰ ex-
ploratione cognoſcit̃. Cumqꝫ veniẽs a ſo-
lẽnitate paſchali recens de lauacro: pars
maior exercitꝰ arma cape ad bellum para-
re tẽptaret: Germanꝰ ſe ducẽ p̃lij ꝓfitet̃.
elegit expeditos. circũiecta ꝑcurrit. ⁊ e re-
gione qua hoſtiũ ſperabatur aduentꝰ val-
lem circũdatam medijs mõtibꝫ intuetur.
Quo in loco nouũ componit exercitum
ipſe dux agminiſ. etiã aderat ferox hoſtiũ
multitudo q̃s appropinquarẽt in inſidijs
cõſtituti. tũc ſubito germanꝰ ſignifer vni-
uerſos admonet et predicat: vt vocis ſue
vno clamore reſpondeãt: ſecũdiſqꝫ hoſti-
bus q̃ ſe inſperatos adeſſe cõſiderẽt alle-
luia tertio repetitã ſacerdotes exclamãt.
Sequit̃ vna vox oĩm et elatum clamorẽ
repercuſſo aere montiũ ꝯcluſa multipli-
cant. hoſtile agmẽ terrore ꝓſternit̃. et ſupꝑ-
ſe nõ ſolum rupes circũdatas: ſed etiam
ipam celi machinã contremiſcũt. Trepi-
dationiqꝫ iniecte vix ſufficere pedũ perni-
citas credebat̃. paſſim fugiũt. arma ꝓijci-
unt. gaudentes vel nuda corpa eripuiſſe
diſcrimini. Plures etiã tremore p̃cipites
flumen qđ tranſierunt deuorauit. vltionẽ

ſuam innocens exercitus intuitur. et vi-
ctorie conceſſe ocioſus peccator efficitur
ſpolia colligũtur expoſita: ⁊ celeſtis pal-
me gaudia miles religioſus amplectitur
Triũphant pontifices hoſtibꝫ fuſis ſine
ſanguine. triũphat victoria obtenta non
viribus. Compoſita itaqꝫ inſula ſecurita
te multiplici: ſupatiſqꝫ hoſtibus vel viſi-
bilibus vel carne conſpicuis reditũ mo-
liũtur pontifices. Quibꝫ tranquillã navi
gationem ⁊ merita ꝓpria interceſſio beati
martyrꝫ Albani parauerunt: q̇etoſqꝫ eos
ſuorꝝ deſiderijs felix carina reſtituit.

Ut renaſcentibꝫ virgultis Pelagiana
peſtis German⁹ cum Seuero Britãniã
reuerſus: prius Claudio iuuenẽ inceſſuz:
deinde ⁊ populo dei cõdẽnatis ſine emẽ-
datis hereticis greſſum recuparit fidei.

Capl'm. XXI.

n

Ec multo interpoſito tempore
nũciatur ex eadem inſula Pela
gianam peruerſitatem iterato
paucis auctoribus dilatari. Ruſuſqꝫ ad
beatiſſimũ virũ preces ſacerdotũ omniũ
deferunt: vt cauſam dei quaz prius obti-
nuerat tutaret. Quorũ petitioni feſtinus
obtemperet. Nãqꝫ adiuncto ſibi Seue-
ro totius ſanctitatis viro q̇ erat diſcipu-
lus beatiſſimi patris Lupi trecaſenorꝫ
epi: ⁊ nũc Treueris ordinatus epiſcop⁹
gentibꝫ prime germanie verbũ p̃dicabat
mare cõſcendit: ⁊ cõſentientibꝫ elementis
tranquillo nauigio britãnias petit. Inte
rea ſpũs ſiniſtri ꝑuolantes totam inſulã
Germanũ venire inuitis vaticinationibꝫ
nũciabant. Interim tñ vt Elafius q̇dam
religionis illius primus in occurſum ſã-
ctorꝫ ſine vlla manifeſti nũcij relatione
ꝓperaret: Exhibens ſecum filium quem
in ipſo flore adoleſcentie debilitas dolen
da dãnauerat. Erat eni areſcentibus ner
uis cõtracto poblice cui ꝑ ſiccitatem cru-
ris vſus veſtigij negabant. Hunc Elafiũ
ꝓuincia tota ſubſequit. Veniũt ſacerdo-
tes: occurrit inſcia multitudo. Confeſtim
benedictio ⁊ ſermonis diuini doctrina ꝓ
fundit. Recognoſcũt populũ in ea q̃ reli
querat credulitate durantẽ. Intelligũt cul
pam eſſe paucorꝝ. Inquirunt auctores: in
uentoſqꝫ condemnant. Cuz ſubito ſine ꝑ-
cibus adlegebat: fit cõmunis omniũ do
lor ⁊ precipue ſacerdotum: q̇ conceptam
miſericordiã ad diuinã clementiã contu-
lerunt: ſtatimqꝫ adoleſcentẽ beatus Ger-
manus ſedere eum cõpulit: attrectat po-
blicẽ debilitate curuatum: ⁊ ꝑ tota infir-
mitatis ſpacia medicabilis dextra ꝑcur-
rit. Salubreqꝫ tactũ ſanitas feſtina ſub-
ſequit. ariditas ſuccum: nerui officia rece
perunt. ⁊ in cõſpectu omniũ filio incolu-
mitas: patri filius reſtituit. Implent po
puli ſtupore miraculi: ⁊ in pectoribꝫ oĩm
fides catholica inculcata firmat: predica-
tio deinde ad plebẽ de p̃uaricatiõis emẽ
datione conuertit. Omniũqꝫ ſententia pra
uitatis auctores q̇ erant expulſi inſula ſa
cerdotibus adducũt ad mediterranea de
ferendi: vt et regio abſolutiõe: ⁊ illi emẽ-
datione fruerẽt. Factũqꝫ eſt: vt in illis lo
cis m'lta ex eo tẽpore fides intemerata ꝑ-
duraret. Itaqꝫ cõpoſitis omnibꝫ beati ſa
cerdotes ea qua venerãt ꝓſperitate redie
runt. Porro German⁹ poſt hec ad Rauẽ
nam ꝓ pace armoricane gẽtis ſupplicatu
rus aduenit: ibiqꝫ a Valẽtiniano ⁊ Pla-
cidia matre ipi⁹ ſũma reuerentia ſuſcept⁹
migrauit ad chriſtũ. Cuius corp⁹ hono-
rifico agmine comitantibꝫ virtutũ operi
bus ſuam defertur ad vrbem. Nec m'lto
poſt Valentinian⁹ ab Etij patricij quem
occiderat ſatellitibus interimit. anno im
perij Marciano ſexto: cũ quo ſimul he-
ſperiũ cõcidit regnum.

Ut britones q̇eſcentibꝫ ad tps exteris
ciuilibꝫ ſeſe bellis cõtriuerint: ſimul ⁊ ma
ioribus flagitijs ſubmerſerint.

Capl'm. XXII.

l

Nterea britannie ceſſatũ q̇dez
eſt parũper ab externis: ſꝫ nõ
ciuilibꝫ bellis. Manebant exter-
minia ciuitatũ ab hoſte dirutarꝝ ac deſer
tarũ. pugnabãt cõtra inuicem q̇ hoſtem
euaſerũt ciues. Attamẽ recẽte adhuc me-
moria calamitatis ⁊ cladis inflicte ſerua
bant vtcunqꝫ reges ſacerdotes priuati et
optimates ſuũ quiqꝫ ordinẽ. At illis de-
cidentibꝫ: cũ ſucceſſiſſet etas tẽpeſtatis il
lius neſcia: ⁊ p̃ſentis ſolũ ſerenitatis ſta-
tum expta: ita cuncta veritatis ac iuſticie
moderamina cõcuſſa ac ſubuerſa ſunt: vt

carum non dicam veſtigiū:ſed ne memo-
ria q̄dem preter in paucis et valde paucꝭ
vlla appareret:q̄n iter alia inenarrabiliuꝫ
ſcelerum facta.que hiſtoric⁹ eorū Gildus
flebili ſermone deſcribit.ꝛ hoc addebant
vt nunq̄ꝫ genti Saxonū ſiue Angloꝝ ſe-
cum britanniā incolendi:verbū fidei p̄di
cando committerent.Sed nō tn̄ diuina
pietas plebē ſuā quā p̄ſciuit deſeruit:q̄n
multo digniores gēti memorate p̄cones
veritatis p̲ q̄s crederet deſtinauit.

Ut papa ſanct⁹ Gregori⁹ Auguſtinū
cum monachis ad p̄dicanduꝫ genti An-
gloꝝ mittens:ep̄la q̄ꝫ illos exhortatoria
ne a laborādo ceſſarēt cōfortauerit.

Caplm.XXIII.

ſ Iquidē ab incarnatōe domini
dlxxxij.Mauricius ab augu-
ſto q̄nquageſimuſquart⁹ impe-
rium ſuſcipiens.xx.annos tenuit.Cuius
anno regi decimo.Gregori⁹ vir doctrina
ꝛ actione p̄cipu⁹ pontificatum romane ꝛ
ap̄lice ſedis ſortitus:rexit annos.xiij.mē
ſes ſex.ꝛ dies.x.Qui diuino admonitus
inſtinctu āno.xiiij.eiuſdem p̄ncipis:ad-
uentus ꝓo anglorum in britāniam anno
circiter.dl.miſit ſeruū dei Auguſtinum:
ꝛ alios plures cū eo monachos timētes
dn̄m predicare verbum dei genti anglo-
rum.Qui cum iuſſis pontificalib⁹ obtē-
perantes memoratū opus aggredi cepiſ
ſent:iamq̄ꝫ aliquātulū itineris ꝯfeciſſent
timore inerti redire domū potius q̄ꝫ bar-
baram ferā incredulāq̄ꝫ gentē Cuiuſve
linguam q̄dam noſſent adire cogitabāt:
ꝛ hoc eſſe tutius cōmuni cōſilio decerne
bant.Nec mora Auguſtinū quē eis epi-
ſcopū ordinandū ſi ab anglis ſuſciperen
tur diſpoſuerat:domum remittunt:quia
beato Gregorio humili ſupplicatu obti-
neret:ne tam periculoſā:tam laborioſaꝫ:
tam incertā peregrinationē adire deberēt
Quib⁹ ille exhortatorias lr̄as in op⁹ eos
verbi diuino ꝯfiſos auxilio ꝓficiſci ſua-
det.Que tn̄ videlicet lr̄aꝝ iſta eſt forma.
Gregori⁹ ſeru⁹ ſuoꝝ dei.ſeru⁹ dn̄i nr̄i ieſu
xp̄i qꝛ meli⁹ fuerat bona nō incipe q̄ꝫ ab
his q̄ cepta ſūt cogitatōe retrorſū redire.
Sūmo ſtudio dilectiſſimi filij oportet vt
op⁹ bonū qd̄ auxiliante dn̄o cepiſtis im
pleatis.Nec labor vos itineris:nec ma-
ledicorum hominuꝫ lingue deterreāt:ſed
omni inſtantia:omniq̄ꝫ feruore q̄ incohoa
ſtis deo auctore peragite.Scientes q̄ la
borem magnū maior eterna gloria retri-
butionis ſequit̄.Remeante aūt Auguſti
no p̄poſito veſtro:quē ꝛ abbatem vobis
cōſtituim⁹:in omnib⁹ humiliter obedite
Scientes hoc veſtris animab⁹ p̲ oīa p̲
futurū quicq̄d a vobis fuerit in ei⁹ admo
nitione completū.Omnipotēs deus ſua
vos gratia ꝓtegat:ꝛ veſtri laboris fructū
in eterna me patria videre ꝯcedat.Qua-
tenus ꝛ ſi vobiſcū laborare nequeo:ſimul
in gaudio retributiōis inueniar.qꝛ labo-
rare ſcilicet volo.De⁹ vos incolumes cu
ſtodiat dilectiſſimi filij.Data die.x.kalē-
darū auguſtaꝝ imperante dn̄o Maurio
Tiberio piiſſimo auguſto anno.xiij.poſt
conſulatum eiuſdem domini nihil anno
xiij.indic.iiij.

Ut Arelatenſi ep̄o ep̄lam p̲ eoꝝ ſuſce
ptione miſerit.   Caplm.XXIIII.

m Iſit etiam tūc iſdē venerādus
pontifex ad Etheriuꝫ Arelatē-
ſem archiep̄m:vt Auguſtinum
britānia pergentē benigne ſuſcipet litte-
ras:quarū iſte eſt textus.Reuerēdiſſimo
et ſanctiſſimo fratri Etherio coep̄o Gre-
gori⁹ ſeru⁹ ſeruoꝝ dei.Licet apd̄ ſacerdo
tes habentes deo placitam charitatē reli
gioſi viri nulli⁹ cōmendatione indigeāt:
qd̄ tn̄ apertuꝫ ſcribendi ſe tēpus ingeſſit:
fraternitati veſtre nr̄a mittere ſcripta cu-
rauim⁹:inſinuātes latorē p̄ſentiū Augu-
ſtinū ſeruū dei de cui⁹ certi ſumus ſtudio
cū alijs ſeruis dei illic nos p̲ vtilitate ani
marū auxiliāte dn̄o direxiſſe.Quē neceſ-
ſe eſt vt ſacerdotali ſtudio ſāctitas veſtra
adiuuare:ꝛ ſua ei ſolacia prebere feſtinet
Cui etiaꝫ vt ꝓmptiores ad ſuffragandū
poſſitis exiſtere cauſā vobis iniūximus
ſubtiliter indicare.Sciētes cognita tota
vos xp̄i dcū deuotione ad ſolaciandū:qꝛ
res exigit cōmoniti s.Candidū p̄terea p̄
ſbyterū cōmunē filiū quē ad gubernatio
nē patrimoniali eccl̄ie noſtre trāſmiſim⁹:
charitati veſtre in oīb⁹ cōmēdam⁹.De⁹ te
incolumē cuſtodiat reuerēdiſſime frater.
Data die kalendaꝝ auguſtaꝝ imperante

dño noſtro Mauricio Tiberio piiſſimo
auguſto. anno. xiiii. poſt ꝯſulatũ eiuſdez
dño nr̃o anno. xiii. indic. xiii.

Ut veniens Britãniã Auguſtinꝰ pri-
mo in inſulã Tanato regi Cãtuariorũ p̃-
dicarit: ⁊ ſic accepta ab eo licentia Cãtua
predicaturus intrauerit.

Caplm. XXV.

Oboratus ergo confirmatiõe
r beati patris Gregorii Auguſti
nus: cũ famulis chriſti q̃ erant
cũ eo rediit in opus verbi: ꝑuenitqꝫ britã
niam. Erat eo tẽpore rex Edilberth ĩ Cã
tua potentiſſimus: qui ad confiniũ vſqꝫ
Humbrii fluminis maximi q̃ meridiani
⁊ ſeptẽtrionales anglorũ populi dirimũ
tur fines imperii tetenderat. Eſt autez ad
orientalẽ Cãtue plagaz Tanatos inſula
nõ modica idem magnitudinis iuxta cõ-
ſuetudinem eſtimationis anglorũ milia-
rium ſexcẽtarũ quã a continẽti terram ſe-
cernit fluuiꝰ Uantſumu: q̃ eſt latitudinis
circiter trium ſtadiorũ. ⁊ duobꝫ tm̃ in lo-
cis eſt trãſmeabilis. Utrũqꝫ enĩ caput ꝓ
tendit in mare. In hac ergo applicuit ſer-
uus dñi Auguſtinꝰ ⁊ ſocii eius viri vt fer
tur ferme. xl. Acceperunt ergo ꝑcipiente
beato papa Gregorio de gente francorũ
interp̃tes: ⁊ mittens ad Hedilberchtum
mãdauit ſe veniſſe de roma: ac nũciũ fer-
re optimũ: qui ſibi obtemꝑantibꝫ eterna
in celis gaudia et regnuz ſine fine cũ deo
viuo ⁊ vero futurũ ſine vlla dubietate ꝓ-
mitteret. Qui autẽ audiẽs manere illos ĩ
ea quã adierãt inſula: ⁊ eis neceſſaria mi
niſtrari: donec videret q̃d eis faceret iuſ-
ſit. Nã ⁊ antea fama ad euz q̃ꝫ chriſtiane
religionis ꝑuenerat: vtpote q̃ et vxorem
habebat chriſtianã de gẽte francorꝝ noĩe
Berthã. Quã ea cõditione a parentibus
acceꝑat vt ritũ fidei ac religionis ſue cũ
ep̃o quẽ ei adiutorẽ fidei dederat nomĩe
Liudhardo inuiolatã ſeruare licẽtiã ha-
beret. Poſt dies ergo venit ad inſulã rex
⁊ reſidẽs ſub diuo iuſſit Auguſtinũ cũ ſo
ciis ad ſuũ ibidẽ aduenire colloquiũ. Ca
uerat enĩ ne ĩ aliquaz domũ ad ſe ĩtroirẽt
vetere vſus augurio: ne ſuꝑuentu ſuo ſi
q̃d maleficie artis habuiſſent eũ ſuꝑando
deciꝑent. At illi nõ demonica: ſꝫ diuina
ꝟtute p̃diti veniebãt: crucem ꝓ vexillo fe
rentes argenteã: ⁊ imaginem domini ſal-
uatoris in tabula depicta: letaniaſqꝫ ca-
nẽtes ꝓ ſua ſimul ⁊ eorũ ꝓpter quos ⁊ ad
quos venerant ſalute eterna domino ſup
plicabant. Cũqꝫ ad iuſſionẽ regis reſidẽ
tes verbũ ei vite vna cum oĩbꝫ q̃ aderant
eius comitibꝫ p̃dicarent Reſpõdit ille di
cens. Pulchra ſũt q̃dem verba ⁊ ꝓmiſſa
que affertis: ſed quia noua ſunt ⁊ incerta
non his poſſum aſſenſũ tribuere relictis
eis q̃ tanto tẽpore cum omĩ gente anglo-
rum ſeruaui. Uerũqꝫ de longe huc pe-
regrini veniſtis: ⁊ vt ego videor mihi ꝑ-
ſpexiſſe ea que vos vera ⁊ optima crede-
batis nobis q̃ꝫ cõmunicare deſideratis.
Nolumꝰ moleſti eſſe vobis: q̃npotiꝰ be-
nigno vos hoſpitio recipe: ⁊ q̃ victui ſũt
veſtro neceſſaria miniſtrare curauimus.
nec ꝓhibemus quin om̃es quos poteſtiſ
fidei veſtre religionis p̃dicando ſocietiſ.
Dedit ergo eis mãſionem ĩ ciuitate Do
rouernẽſi (que imperii ſui totiꝰ erat metro
polis) eiſqꝫ vt ꝓmiſerat cũ adminiſtratiõe
victus tꝑalis: licẽtiã q̃ꝫ p̃dicãdi nõ abſtu
lit. Fertur aũt q̃ appropinquãtes ciuita-
ti more ſuo cũ cruce ſancta ⁊ imagine ma
gni regis dñi noſtri ieſu chriſti hanc leta
niam conſona voce modularent̃. Depre-
camur te domĩe in omĩ miſericordia tua
vt auferat̃ furor tuus et ira tua a ciuitate
iſta ⁊ de domo ſancta tua: quoniã pecca-
uimus all'.

Ut idẽ in Cantua ꝓmitiue eccl'ie ⁊ do-
ctrinã ſit imitatus ⁊ vitaz: atqꝫ in vrbe re
gis ſedem ep̃atus acceperit.

Caplm. XXVI.

T vbi ſibi datã mãſionẽ intra-
a uerũt ceperũt apl'icam primiti-
ue eccl'ie vitam imitari. Oratio
nibus videlicet aſſiduis vigiliis ac ieiu-
niis ſeruiẽdo: verbum vite q̃bus poterãt
p̃dicãdo: cuncta huiꝰ mundi velut aliena
ſpernẽdo. Ea tm̃ q̃ victui neceſſaria vide-
bant̃ ab eis quos docebãt accipiẽdo: ſm
ea q̃ docebant ipſi ꝑ omĩa viuẽdo: ⁊ para
tum ad patiendũ aduerſa queqꝫ vel etiaz
ꝓ ea quã p̃dicabãt veritate animũ habẽ-
do. Quid mora crediderũt nõnulli et ba-
ptizabãt̃ mirãtes ſimplicitatẽ innocẽtis

vite:ac dulcedinem doctrine eorum cele ſtis. Erat autem ꝓpe ipſam ciuitatẽ ad ori entem eccleſia ĩ honore ſancti Martini antiquitꝰ facta: dum adhuc romani bri tãniã incolerent: in qua regina quã chri ſtianam fuiſſe ꝓdiximꝰ orare cõſueuerat. In hac ergo ⁊ ipſi ꝯuenere ꝑmo pſallere: orare miſſas facere predicare ⁊ baptizare ceperunt donec rege ad fidem conuerſo: maiorem ꝗ̃ ꝑdicãdi ꝑ omnia ⁊ eccl'ias fa bricãdi vel reſtaurandi licentiã acciperẽt. At vbi etiam ipſe inter alios delectatꝰ vi ta mundiſſima ſanctorũ et ꝓmiſſis eoꝝ ſuauiſſimis que vera eſſe miraculoꝝ q̃ꝫ multoꝝ oſtenſione firmauerunt credens baptizatus eſt. Ceperũt plures quotidie ad audienduꝫ verbũ confluere: ac relicto gẽtilitatis ritu vnitati ſe ſancte chriſti ec cleſie credendo ſociare. Quorũ fidei ⁊ cõ uerſione ita congratulatus eſſe rex perhi betur: vt nullũ tamen cogeret ad chriſtia niſmũ: ſed tamen modo credẽtes artiori dilectatiõe quaſi conciues ſibi regni cele ſtis amplecteret. Didicerat enĩ a doctori bus auctoribuſq̃ꝫ ſue ſalutꝭ ſeruitiũ chri ſti voluntariũ: non coacticiũ debere eſſe. Nec diſtulit q̃n etiaꝫ ipſis doctoribꝫ ſuis locum ſedis eorum gradui congruum in Doruuerni metropoli ſua donaret. ſimi̾ ⁊ neceſſarias in diuerſis ſpeciebꝫ poſſeſ ſiones conferret.

Ut ideꝫ ep̃s factus Gregorio pape q̃ ſint Britãnie geſta mãdaret: ſimul ⁊ d̾ ne ceſſitatibꝫ eiꝰ reſponſa petens accepit.

Capitu. XXVII.

Interea vir domini Auguſtinꝰ uenit Arelas: ⁊ ab archiepiſco po eiuſdẽ ciuitatis Etherio iu xta qð iuſſa ſancti patrꝭ Gregorij accepe rat: archiep̃s genti anglorũ ordinatus ẽ. reuerſuſq̃ꝫ britãniã miſit continuo rome Laurentiũ p̃ſbyterũ: ⁊ Petruꝫ monachũ qui beati pontifici Gregorio gentem an glorũ fidem chriſti accepiſſe: ac ſe ep̃m fa ctum eſſe referrẽt. ſimul ⁊ de eis q̃ neceſ ſaria videbant̃ q̃ſtionibus eiꝰ cõſulta fla gitans. Nec mora congrua q̃ ſi cui reſpõ ſa recepit que etiã huic hiſtorie noſtre cõ modũ duximꝰ indere. Interrogatio bea ti Auguſtini Cãtuarioꝝ epiſcopꝰ clamet de ep̃is qualiter cum ſuis clericis cõuer ſentur: vel de his que fideliũ oblationibꝫ accedunt altario q̃nte debeant fieri porti ones: et qualiter epiſcopꝰ in eccl'ia agere debeat. Reſpondit Gregoriꝰ papa vrbis rome. Sacra ſcriptura teſtat̃ quaꝫ te bñ noſſe dubiũ non ẽ. ⁊ ſpecialit̃ beati Pau li apoſtoli ad Timotheũ epiſtole: in q̃bꝫ eũ erudire ſtuduit qualiter in domo dei conuerſari debuiſſet. Mos autem ſedis ap̃l'ice eſt ordinatis ep̃is precepta trade re in omĩ ſtipendio qð accidit q̃ttuor de beant fieri portiones. Una videlꝫ ep̃o ⁊ familie ꝓpter hoſpitalitatẽ ⁊ ſuſceptionẽ: alia clero: tertia pauꝑibus: quarta eccl'ijs reparandis. Sed q̃ꝛ fraternitas tua mo naſterij regulis erudita ſeorſum fieri nõ debet a clericis ſuis in eccl'ia anglorum: q̃ auctore deo nuper adhuc ad fidẽ ꝑdu cta eſt: hanc debet cõuerſationẽ inſtitue re que initio naſcẽtis eccleſie fuit patribꝫ noſtris. in quibꝫ nullus eoꝝ ex his q̃ poſ ſidebant aliquid ſuũ eſſe dicebant: ſꝫ erãt eis omĩa cõmunia. Si qui ꝟo clerici ex tra ſacros ordines cõſtituti: q̃ ſe cõtinere non poſſunt ſortire vxores debẽt: ⁊ ſtipẽ dia ſua exterius accipe. Quia ⁊ de hiſdeꝫ patribꝫ de quibꝫ p̃fati ſumus nouimꝰ ſcri ptũ qð diuidebat̃ ſingulis ꝓut cuiq̃ꝫ opꝰ erat. De eorũ q̃ꝫ ſtipendio cogitãdũ atq̃ꝫ ꝓuidendũ eſt. ⁊ ſub eccl'iaſtica regula ſũt tenendi vt bonis moribꝫ viuant: ⁊ canen dis pſalmis inuigilent: ⁊ ab omnibꝫ illi citis ⁊ cor ⁊ linguã ⁊ corpus deo aucto re cõſeruent. Cõmuni aũt vita viuentibꝫ iam de faciendis portionibꝫ vel exhiben da hoſpitalitate ⁊ adimplenda miſericor dia nobis q̃d erit loquẽdũ. Cũ omne qð ſupeſt in cauſis pijs ac religioſis erogan dũ eſt dño magiſtro oĩm docente. qð ſuꝑ eſt date elemoſynã ⁊ ecce omĩa mũda ſũt vobis. Interrogatio Auguſtini. Cuꝫ vna ſit fides: ſunt eccleſiarũ diuerſe ꝯſue tudines. ⁊ altera conſuetudo miſſaruꝫ in ſancta romana eccleſia: atq̃ꝫ altera in gal liarum tenet̃. Reſpõdit Gregoriꝰ papa. No uit fraternitas tua romane eccl'ie cõſuetu dinem in qua ſe meminit nutritam. Sed mihi placet vt ſiue in romana: ſiue in gal liarũ: ſeu in qualibet eccl'ia aliq̃d inueniſti

qđ plꝰ oīpotēti deo poſſit placere ſollicite eligas. ⁊ in anglorū eccl'ia que huc ad fidem noua ē inſtitutione pcipua que de multꝭ eccl'ijs colligere potuiſti infūdas. Non enī p locis res: ſed p bonis rebus loca amāda ſūt. Ex ſingulis ergo q̄buſq꜠ eccleſijs q̄ pia q̄ religioſa q̄ recta ſunt elige: ⁊ hec q̄ſi in faſciculū collecta apud anglorū mentes in conſuetudinē depone.

Interrogatio Auguſtini. Obſecro q̄d pati debeat. Si q̄s aliq̄d de eccl'ia furtu abſtulerit. Reſpōdit Gregoriꝰ. Hoc tua fraternitas ex pſona furis penſare poteſt qualiter valeat corrigi. Si enī q̄dā q̄ habentes ſubſidia furtū ppetrant: et ſūt alij q̄ hac ī re ex inopia delinquūt. Unde neceſſe eſt vt q̄dam dānis: q̄dam vo verberibus. ⁊ q̄dam diſtrictius: q̄dam autē lenius corrigantur. et cum paulo diſtrictiꝰ agit ex charitate agendū eſt: ⁊ non ex furore. q: ipſi hoc preſtat qui corrigit: ne gehenne ignibꝫ tradat. Sic enī nos fidelibus tenere diſciplinā debemus: ſicut boni patres carnalibꝫ filijs ſolent: quos ⁊ p culpis verberibꝫ feriūt: ⁊ tm̄ ipſos q̄s doloribꝫ affligunt habere heredes querūt: ⁊ q̄ poſſident ipſis ſeruāt q̄s irati inſequi videntur. Hec ergo charitas in mēte tenenda eſt. ⁊ ipſa modū correptiōis dictat: ita vt mens extra rationis regulā oīno nihil faciat. Addis etiam quō ea q̄ furtu de eccleſijs abſtulerint reddere debeant Sed abſit vt eccl'ia cū augmēto recipiat qđ de terrenis rebꝫ videt amittere: ⁊ lucra đ vanis querere. Interrogatio Auguſtini. Si debeant duo germani fratres ſingulas ſorores accipe q̄ ſūt ab illis longa pgenie generate. Reſpōdit Gregoriꝰ. Hoc fieri modis omnibꝫ licet. Nequaq꜠ enī ī ſacris eloquijs inuenit qđ huic capitulo cōtradicere videat. Interrogatio Auguſtini. Uſq꜠ ad quotā generatiōē fideles debeant cū ppinquis ſibi ꝯiugio copulari: ⁊ nouercis et cognatis ſi licet copulari ꝯiugio. Rn̄dit Gregoriꝰ. Quedā terrena lex in romana republica pmittit vt ſiue frater ⁊ ſoror ſeu duoꝝ fratrū germanorū vel duaꝝ ſororū filius ⁊ filia miſceant. Sꝫ expimento didicimꝰ ex tali cōiugio ſobolē nō poſſe ſuccreſcere. Et ſacra lex phibet cognationis turpitudinē reuelare. Unde neceſſe ē vt iam tertia vl' q̄rta generatio fideliū licēter ſibi iūgi debeat. Nā ſcđa quā diximꝰ a ſe oīꝫ modo debet abſtinere. Cū nouerca aūt miſcere graue eſt facinꝰ. q: ⁊ in lege ſcriptum eſt. Turpitudinē patrꝭ tui nō reuelabis. Neq꜠ enī patris turpitudinē filiꝰ reuelare poteſt. ſꝫ q: ſcriptū eſt. erūt duo ī carne vna. Qui turpitudinē nouerce q̄ vna caro cū patre fuit reuelare pſūpſerit: pfecto patrꝭ turpitudinē reuelauit. Cū cognata q꜠ miſceri phibitū eſt. q: p iunctionē priorē caro fratris fuerit facta. Pro q̄ re etiā Johānes baptiſta capite trūcatꝰ ē: et ſancto martyrio ꝯſūmatus. Cui nō ē dictum vt chriſtū negaret ⁊ p chriſti ꝯfeſſione occiſus eſt: ſed q: iſdē dn̄s noſter Jeſus chriſtus dixerat. Ego ſum veritas q: p veritate Johānes occiſus eſt: videlꝫ ⁊ p chriſto ſanguinē fudit. Quia vo multi ſūt in anglorū gente q̄ dū adhuc in infidelitate eſſent huic nefando ꝯiugio dicunt admixti: ad fidem venientes admonēdi ſūt vt ſe abſtineāt: ⁊ graue ēē peccatū hoc cognoſcant. Tremendū dei iudiciū timeāt: ne p carnali delectatiōe tormēta eterni cruciatus incurrant. Non tn̄ p hac re ſacri corporis ⁊ ſāguinis dn̄i cōmuniōe priuādi ſūt: ne in eis illa vlciſci videant in q̄bꝫ ſe p ignorantiā ante lauacrū baptiſmatꝭ aſtrinxerūt. In hoc enī tpe ſancta eccl'ia q̄dam p feruorē corrigit: q̄dā p manſuetudinē tolerat: q̄dam p ꝯſiderationē diſſimulat: atq꜠ ita portat ⁊ diſſimulat vt ſepe malū qđ aduerſat portādo ⁊ diſſimulando cōpeſcat. Oēs aūt q̄ ad fidē veniūt admonēdi ſūt: ne tale aliq̄d audeant ppetrare. Si qui autē ppetrauerint: corpis ⁊ ſāguinis domini cōmunione priuādi ſunt Quia ſicut in his q̄ p ignorantiā fecerūt culpa aliquatenꝰ toleranda eſt: ita in his fortiter inſequēda qui non metuūt ſciendo peccare. Interrogatio Auguſtini. Si longinq̄tas itineris magna interiacet vt epiſcopi non facile valeant conuenire an debeat ſine aliorum epiſcoporū pſentia epiſcopus ordinari. Reſpondit Gregorius. Et quidem in angloꝝ eccleſia in qua adhuc ſolꝰ tu epiſcopus inueneris or-

dinare epiſcopū nō aliter niſi ſine epiſco-
pis potes. Nam quādo de gallis epiſco
pi veniūt ꝗ in ordinatiōe epiſcopi teſtes
aſſiſtūt. Sed fraternitatē tuam ita nolu-
mus epiſcopis ordīare vt ipi ſibi epiſco-
pi longo interuallo minime diſiūgantur
quatenus nulla ſit neceſſitas: vt in ordina
tione epiſcopi cōuenire non poſſint. Pa-
ſtores quoqȝ quorum preſentia valde ē
vtilis facile debeant conuenire. Cum igi
tur auctore deo ita fuerīt epiſcopi in pro
pinquis ſibi locis ordinati ꝑ omnia epi-
ſcoporū ordinatio ſine aggregatiſ tribus
vel q̄ttuor epiſcopis fieri nō debet. Naȝ
in ipis rebus ſpiritalibus vt ſapienter et
mature diſponantur: exemplum trahere
a rebus etiam carnalibus poſſum⁹. Cer-
te enī dum coniugia in mundo celebran-
tur coniugati quiqȝ vocant̄: vt qui in via
iam coniugij ꝑceſſerunt in ſubſequentis
quoqȝ copule gaūdio miſceātur. Cur nō
ergo in hac ſpiritali ordinatione qua per
ſacrum myſteriū homo deo coniungitur
tales cōueniant qui vel in ꝓfectu ordina
ti epiſcopi gaudeant vel ꝓ eius cuſtodia
omnipotēti deo preces pariter fundant.

Interrogatio Auguſtini. Qualiter de
bemus cum galliarum ⁊ britānorum epi
ſcopis agere. Reſpōdit Gregori⁹. In gal
liarū epiſcopis nullā tibi auctoritatē tri-
buimus. quia ab antiquis ꝑdeceſſoꝝ me
orum tēporibꝫ palliū Arelatenſis epiſco
pus accepit: quē nos priuare auctoritate
ꝑcepta minime debemus. Si igitur cō-
tingat vt fraternitas tua ad galliarum ꝓ-
uinciam tranſeat vt eodem Arelatēſe epi
ſcopo debet agere q̄liter ſi qua ſūt in epi-
ſcopis vitia corrigantur. Qui ſi forte ī di
ſciplinis vigore tepidus exiſtat: tue fra-
ternitatis zelo attendendus eſt. Cui etiaȝ
ep̄l'as fecim⁹ vt cū tue ſanctitatis ꝑſentia
in gallijs et ipe tota mente ſubueniat ⁊ q̄
ſūt creatoris nr̄i iuſſioni cōtraria ab ep̄o
rum moribꝫ cōpeſcat. Ipe aūt ex auctori-
tate ꝓpria ep̄os ſi galliaruȝ iudicare non
poteris: ſed ſuadēdo: blandiendo: bona
quoqȝ tua opera eorum imitationi mon-
ſtrando: prauorum mentes ad ſanctitatiſ
ſtudia reformā. Quia ſcriptuȝ eſt in lege.
Per alienā meſſem tranſiens falcē mitte-
re non debet: ſed manu ſpicas cōterere et
mādncare. Falcē enī iudicij mittere non
potes in ea ſegete q̄ alteri videt̄ eſſe com-
miſſa: ſed ꝑ affectum boni oꝑis frumēta
dominica vitioꝝ ſuorum paleis expolia
⁊ in eccl'ie corpore manendo ⁊ ꝑſuadēdo
quaſi manendo ꝯuerte. Quicquid ꝓ ex
auctore agendum eſt cum ꝑdicto Arela-
tenſe epiſcopo agatur: ne ꝑtermitti poſſit
hoc qđ antiqua patrū inſtitutio inuenit.
Britānorum ꝓ epiſcopos tue frāterni-
tati cōmittimus: vt indocti doceantur: in
firmi perſuaſione roborētur: peruerſi au-
ctore corrigātur. Interrogatio Augu-
ſtini. Si ꝑgnans mulier debeat baptiza-
ri: aut poſtq̄ȝ genuerit: poſt quātū temp⁹
poſſit eccleſiam intrare. Aut etiā ne mor-
te ꝑoccupet̄ qđ genuerit poſt quot dies
hoc licet ſacri baptiſmatis ſacramēta ꝑ-
cipere. Aut poſt quantū temꝑis huic vir
ſuus poſſit in carnis copulatiōe ꝯiungi.
Aut ſi menſtrua conſuetudine an eccl'ie
ei intrare liceat. Aut ſacre cōmunionis ſa
cramēta percipere. aut vir ſue ꝯiugio per
mixtus prius q̄ȝ lauetur aqua ſi eccl'iam
poſſit intrare vl' etiā ad miniſteriū cōmu
nionis ſacre accedere. que omnia rudi an
glorum genti oportet habere comperta.
Reſpondit Gregori⁹. Hoc non ambigo
fraternitatē tuā eſſe requiſitam cui iam et
reſponſum reddidiſſe me arbitror. Sed
hec que ipſe dicere et ſentire potuiſti cre-
do qꝛ mea apđ te me voluerſ reſpōſione
firmari. Mulier etenī pregnans cur nō
debeat baptizari: cū nō ſit an̄ omnipotē-
tis dei oculos culpa aliq̄ fecunditas car-
nis. Nam cum primi parentes noſtri in
ꝑadiſo deliquiſſent īmortalitateȝ quā ac-
ceperant recto dei iudicio ꝑdiderunt. qꝛ
hiſdem itaqȝ omnipotēs deus humanuȝ
genus pro culpa ſua fundit⁹ extinguere
noluit: et īmortalitatem hominū ꝓ pecca
to ſuo abſtulit: ⁊ tn̄ ꝓ benignitate ſua pi-
etatis fecunditateȝ ei ſobolis reſeruauit.
Qđ ergo nature humane ex omnipotētiſ
dei dono ſeruatū eſt: qua ratione poterit
a ſacri baptiſmatis gratia ꝓhiberi: In il
lo quippe myſterio in quo omnis culpa
fundit⁹ extinguitur valde ſtultū ſi donuȝ
gratie contradicere poſſe videat̄. Cū ve-

ro enixa fuerit mulier poſt quot dies debeat eccleſiam intrare:teſtamenti veteris ꝑceptione didiciſti:vt ꝑ maſculo diebus xxxiij.ꝑ femina aūt dieb⁹.lxvj.debeat abſtinere.Qđ tamē ſciendum eſt:quia ī miniſterio accipitur.Nam ſi hora eadem q̄ genuerat actura gr̄as intret eccl'iam nullo peccati pondere grauatur.Voluptas etenī carnis nō dolor in culpa eſt.In carnis autē cōmixtione voluptas eſt.naʒ in prolis ꝓlatione gemitus.vnde ꝛ ipſi ꝓme matri omniū dicitur: in dolorib⁹ paries. Si itaqꝫ enixam mulierē ꝓhibemus eccleſiā intrare ipſam ei penaʒ ſuā in culpā deputamus.Baptizare autē vel enixam mulierem:vel hoc qđ genuerit ſi mortis periculo vrgetur:vel ipſa hora eadeʒ qua gignit:vel hoc quod gignitur eadeʒ qua natum eſt nullo prohibetur.quia ſancti myſterij gratia ſicut viuentibus atqꝫ diſcernentibus cum magna diſcretione ꝓuidenda eſt:Ita his quibus mors imminet ſine vlla dilatione offerēda.ne dū adhuc tempus ad prebendum redēptionis myſterium queritur interueniente paululum mora inueniri non valeat qui redimatur.Ad eius ergo concubituʒ vir ſu⁹ accedere non debet quo aduſqꝫ q̄ gignitur ablactetur.Praua aūt in coniugatoꝝ moribus cōſuetudo ſurrexit:vt mulieres filios quos gignūt nutrire contemnant: eoſqꝫ alijs mulierib⁹ ad nutriēdū tradāt: qđ videlicet ex ſola cauſa incōtinentie videtur inuentū.quia dum ſe continere nolunt deſpiciūt lactare quos gignunt.He itaqꝫ que praua ex conſuetudine alijs ad nutriendū tradūt niſi purgationis temp⁹ tranſierit viris ſuis non debēt admiſceri. Quippe quia et ſine partus cauſa:cuʒ in conſuetis menſtruis detinent̄ viris ſuis miſcere ꝓhibentur:ita vt morte lex ſacra feriat.Si quis vir ad mulierē menſtruatam acceſſerit:que tamen mulier dū conſuetudinem menſtruā patitur:ꝓhiberi eccleſiam intrare non debet.quia ei nature ſuꝑfluitas in culpaʒ nō valet reputari.et ꝑ hoc qꝛ inuita patit̄:iuſtū non eſt vt ingreſſu eccleſie priuet̄.Nouimus nāqꝫ ꝙ mulier q̄ ſanguinis fluxuʒ patiebat̄:poſt tergū domini humiliter veniens veſtimēti eius fimbriam tetigit:atqꝫ ab ea ſtatī ſua infirmitas receſſit.Si ergo in fluxu ſeminis poſita laudabiliter domini potuit veſtimentuʒ tangere:cur q̄ menſtrui ſanguinis patit̄ ei non liceat dn̄i eccleſiā intrare:Sed dicis illā infirmitas cōpulit:Has ꝟo de q̄bus loquimur conſuetudo cōſtringit.Perpende autē frater chariſſime:quia om̄e qđ ī hac mortali carne patimur ex infirmitate nature:eſt digno dei iudicio poſt culpā ordinatū.Eſurire nanqꝫ ſitire:eſtuare:algere:laceſſere:ex infirmitate nature eſt.Et q̄d eſt aliud cōtra famē:alimenta.cōtra ſitim:potum.cōtra eſtum:auras.cōtra frigus:veſtē.cōtra laſſitudinē:requiē querere:niſi medicamentum q̄deʒ contra egritudines explorar̄. Femine itaqꝫ ꝛ mēſtru⁹ ſui ſanguinis fluxus egritudo eſt.Si igit̄ bene ꝑſumpſit: que veſtimentū dn̄i in languore poſita tetigit:qđ vni ꝑſone infirmanti cōceditur: cur non concedat̄ cunctis mulierib⁹ q̄ nature ſue vitio infirmantur:Sancte autē cōmunionis myſteriū in iiſdeʒ dieb⁹ ꝑcipere nō debet ꝓhiberi.Si aūt ex veneratione magna ꝑcipere non ꝓſumit:laudāda eſt.Sed ſi ꝑceperit:nō iudicāda.Bonarum quippe mentiū eſt ꝛ ibi aliq̄n culpas ſuas agnoſcere:vbi culpa non eſt.qꝛ ſepe ſine culpa agitur qđ venit ex culpa. Unde etiā cum eſurim⁹ ſine culpa comedimus:q̄bus ex culpa primi hominis factum eſt vt eſuriremus.Mēſtrua enī cōſuetudo mulierib⁹ non aliqua culpa ē:videlicet qꝛ naturaliter accidit.ſed tamē ꝙ natura ipſa viciata eſt vt etiam ſine volūtatis ſtudio videat̄ eſſe polluta.Ex culpa venit vitium:in quo ſe ipſa qualis ꝑ iudiciū facta ſit hūana natura cognoſcat.Et homo que ꝑ culpā ſponte ꝑpetrauit:reatum culpe portet inuitus.Atqꝫ ideo femine cū ſemetipſas conſiderant:ꝛ ſi mēſtrua conſuetudine ad ſacramētū dn̄ici corporis ꝛ ſanguinis domini accedere nō ꝓſumūt:de ſua recta ꝯſideratiōe laudāde ſūt Dum ꝟo ꝑcipiendo ex religioſa vite conſuetudine eiuſdem myſterij rapiuntur reprimende ſicut prediximus non ſūt.Sic̄ enī in teſtamento veteri exteriora op̄a ſeruabant̄:ita in teſtamēto nouo:non tā qđ

exterius agitur ꝙ id qđ interius cogita-
tur ſollicita intentione attendit̃ vt ſubtili
ſententia puniat̃. Nam cum multa lex ve
lut imunda manducare ꝓhibeat: in euan-
gelio tamē dominus dicit. nō qđ intrat ī
os coinquinat hoīem: ſed q̄ exeūt de ore
illa ſunt que coinq̄naut. Atq3 paulopoſt
ſubiecit exponens. Ex corde exeunt cogi
tationes male. Ubi vbertim indicatu3 ē
ꝙ illud ab omīpotenti deo pollutū eſſe ī
oꝑe oſtendit̃ ꝙ ex pollute cogitatiōis ra
dice generat̃. Unde Paul9 q3 apoſtolus
dicit. Omnia mūda mūdis: coinq̄natis
aūt ꝛ infidelibꝫ nihil ē mūdu3. Atq3 mox
eiuſdē cauſā coinq̄natōis annūciās ſub-
iungit. Coinq̄nata ſunt enī et mens eorū
ꝛ ꝯſcientia. Si ergo cibus imundus nō
eſt cui mens imunda non fuerit: Cur qđ
mūda mēte mulier ex natura patitur ei ī
imundiciā reputet̃? Uir aūt cu3 ꝓpria cō
iuge dormiēs: niſi lotus aqua intrare ec-
cleſiam non debet: ſed neq3 lotus ſtatim ī
trare debet. Lex aūt veteri populo preci
pit vt mixt9 vir mulieri ꝛ lauari aqua de-
beat: ꝛ ante ſolis occaſū eccleſiam non in
trare: qđ vel tamē itelligi ſpiritaliter pōt.
Quia mulieri vir miſcet̃ quando illicite
cōcupiſcentie anim9 in cogitatiōe per de
lectationē coniungit̃. Quia niſi prius ig-
nis ꝯcupiſcētie a mente deferueat: dignū
ſe congregatiōi fratrū eſtimare nō debet
qui ſe grauari per nequiciā praue volūta
tis videt. Quāuis đ hac re diuerſe homi-
nū nationes diuerſa ſentiant: atq3 alia cu
ſtodire videantur. Romanorū tamē ſem-
per ab antiquioribꝫ vſus fuit: poſt admi
xtionem ꝓprie cōiugis ꝛ lauacri purifica
tionem querere: ꝛ ab ingreſſu eccl'ie pau-
lulum reuerenter abſtinere. Nec hec di-
centes culpa3 deputamus eſſe coniugiū
ſed quia ipa licita admixtio cōiugis ſine
voluntate carnis fieri nō poteſt: a ſacri lo
ci ingreſſu abſtinendū eſt: quia volūtas
ipa eſſe ſine culpa nullatenus poteſt. Nō
enī de adulterio vel fornicatione ſed de le
gitimo coniugio natus fuerat q̄ dicebat.
Ecce in iniquitatibus conceptu3 ſe vide
rat a delicto ſe natum gemebat. q2 portat
arbor in ramo vitiū quā3 traxit ex radice.
In q̄bus tamē verbis nō admixtionē cō

iugū iniquitatē nominat: ſed ipa3 videl3
voluntatē admixtionis. Sūt etenī mul-
ta que licita ſunt ac legitima: ꝛ tamē ī eo-
rum actu aliquaten9 fedamur. ſicut ſepe
iraſcendo culpas inſequimur: et trāquil
litatem in nobis animi ꝑturbamus: ꝛ cū
rectum ſic agitur: nō eſt tamē approbabi-
le ꝙ in eo anim9 ꝑturbatur. Contra vitia
quippe delinquentiū irat9 fuerat qui di-
cebat: Turbat9 eſt p̄ ira ocul9 me9. Os enī
non valet niſi trāquilla mens in cōtēpla
tionis ſe lucē ſuſpēdere in ira ſuu3 oculū
turbatu3 dolebat. Quia dū male acta de
orſum inſequitur: confundi atq3 turbari
a ſumorū cōtemplatiōe cogebatur: ꝛ lau
dabilis eſt ergo contra vitium ꝛ tū mole
ſta. quia turbatū ſe aliquem icurriſſe eſti-
mat. Oportet itaq3 legitima carnis copu
la vt cauſa ꝓlis ſit: non volūtati. ꝛ carnis
cōmixtio creādorū liberorū ſit gratia: nō
ſatiſfactio vitiorum. Si quis ſuā coniu
gem non cupidine voluptatis raptus: ſ3
ſolūmodo creandorū liberorū gratia vti
tur: iſte ꝑfecto ſiue de ingreſſu eccl'ie: ſiue
de ſumendo dominici corporis ſāguiniſ
q3 myſterio ſuo eſt relinquēdus iudicio.
q2 a nobis ꝓhiberi non debet accipe qui
ī igne poſitus neſcit ardere. Cu3 ꝟo non
amor ꝓcreandi ſobolis: ſed voluptas do
minat̃ in oꝑe cōmixtionis habēt ꝯiuges
etiam de ſua mixtione qđ defleant. Hoc
enim eis concedit ſancta predicatio: ꝛ ta
men de ipa ꝯceſſione metu animū cōcu-
tit. Nam cū Paul9 apl's diceret. q̄ ſe con
tinere non poteſt habeat vxorem ſuam:
ſtatim ſubiungere curauit. Hoc autē di-
co ſcḋm indulgentiam: non ſcḋm imperium.
Nō enī indulgetur qđ licet quia iuſtum
eſt. Qđ igit̃ indulgere dixit culpā eſſe de
monſtrauit. Uigilāti ꝟo mēte pēſandū ē
ꝙ in ſina mōte dñs locutur9 ad populū
prius eundē populū abſtinere a mulieri-
bus precepit. Et ſi illic vbi domin9 ꝑ cre-
aturam ſubditā hominibꝫ loquebat̃ tāta
ꝓuiſione eſt mūdicia corꝑis requiſita: vt
q̄ verba dei ꝑciperēt mulieribꝫ mixti non
eſſent: quāto magis mulieres q̄ corp9 do
mini omnipotētis accipiunt cuſtodire in
ſe mundiciā carnis debent: ne ipa ineſti-
mabilis myſterij magnitudine grauētur.

Hinc etiaꝫ ad Dauid de pueris ſuis per
ſacerdotem dicit᷑: vt ſi a mulieribꝰ mundi
eſſent: panes ꝑpoſitionis acciperẽt: quos
omnino non acciperẽt niſi prius mũdos
eos Dauid faceret᷑. Tunc autẽ vir q̃ poſt
admixtioneꝫ coniugis lotus aqua fuerit
etiam ſacre cõmunionis myſteriuꝫ valet
accipere: cũ ei iuxta ꝓfinitã ſententiã etiã
eccliam licuerit intrare. Interrogatio
Aug. Si poſt illuſionem q̃ per ſomnuꝫ
ſolet accidere: vł corpꝰ domini q̇ſlibet ac
cipere valet: vel ſi ſacerdos ſit ſacra my-
ſteria celebrare. Rñdit Gregoriꝰ. Hũc q̇-
dem teſtamentũ veteris legis: ſicut in ſu-
periori caplo iam diximus: pollutũ dicit
ꝛ niſi lotum aqua ei vſqꝫ ad veſperam in
trare eccleſiã nõ concedit. Qď tñ ſpeciali
ter ad illũ populũ: ſpiritaliter autẽ intelli
gens ſub eodeꝫ intellectu accipiet quo ꝑ-
fati ſumꝰ: quia quaſi per ſomnũ illudit᷑
qui temptatus imundicia veris imagini
bus in cogitatiõe inquinat᷑. ſed lauãdus
ẽ aqua vt culpas cogitatiõis lacbrymis
abluat. Et niſi prius ignis tẽptatiõis re-
ceſſerit reum ſe quaſi vſqꝫ ad veſperum
cognoſcat. Sed eſt in eadẽ illuſione val-
de neceſſaria diſcretio que ſubtiliter pen-
ſari debet. Ex qua re accidat mẽti dormi
entis. aliquãdo enĩ ex crapula: aliquãdo
ex nature ſupfluitate vel infirmitate: ali-
quãdo ex cogitatiõe contingit. Et q̇deni
cũ ex nature ſuperfluitate vel infirmitate
euenerit omnimodo hec illuſio non eſt ti
menda: q̃ hanc animus neſciens ꝑtuliſſe
magis dolendũ eſt ꝙ feciſſe. Cũ ṽo vltra
modũ appetitus gule in ſumẽdis alimẽ-
tis rapitur: atqꝫ idcirco humorũ recepta-
cula grauant᷑ habet exinde animꝰ aliquẽ
reatum: nõ tamẽ vſqꝫ ad ꝓhibitionẽ per-
cipiendi ſancti myſterij: vel miſſarũ ſolẽ-
nia celebrãdi: Cũ fortaſſe aut feſtus dies
exigit aut exhiberi myſteriũ pro eo ꝙ ſa-
cerdos alius in loco deeſt ipa neceſſitas
cõpellit. Naꝫ ſi aſſunt alij q̃ implere my-
ſteriũ valeãt illuſio ꝑ crapula facta a ꝑce
ptione ſacri myſterij ꝓhibere non debet:
ſed ab immolatione ſacri myſterij abſtine-
re (vt arbitror) humiliter debet: ſi tamẽ dor-
mientis mentẽ turpi imaginatiõe nõ cõ-
cuſſerit. Naꝫ ſũt quibꝰ ita plerũqꝫ illuſio
naſcitur: vt eorum animꝰ etiam in ſomno
corpis poſitus turpis imaginationibus
non fedet᷑. Qua in re vnũ ibi oſtendit᷑ ba
mens rea: nõ tñ vel ſuo iudicio libera: q̇ũ
ſe ꝛ ſi dormiẽtẽ corpore nihil meminit vi-
diſſe: tñ in vigilijs corpis meminit in in-
gluuiẽ cecidiſſe. Si ṽo ex turpi cogitati-
one vigilantis oritur illuſio dormientis:
patet animo ſuus reatꝰ. Videt enĩ a qua
radice inquinatio illa ꝓceſſerit: q̇ ĩ hoc qď
cogitauit ſciens: hoc ꝑtulit neſciens. Sꝫ
penſandũ eſt ipa cogitatio vtrũ ſuggeſti-
one: an delectatione: vel qď maius ẽ: pec
cati conſenſu acciderit. Tribꝰ enĩ modis
impletur om̃e peccatũ videlicet ſuggeſti-
one: delectatione: cõſenſu. Suggeſtio qꝫ
fit per diabolũ: delectatio per carnẽ: con-
ſenſus per ſpiritũ. Quia ꝛ primam culpã
ſerpens ſuggeſſit. Eua velut caro delecta
ta eſt. Adam ṽo velut ſpiritus conſenſit.
Et neceſſaria eſt magna diſcretio: vt ĩter
ſuggeſtionẽ atqꝫ delectationem: inter de
lectationẽ ꝛ ꝯſenſum: iudex ſui animꝰ pre
ſideat. Cuꝫ enĩ malignus ſpiritus pecca
tum ſuggeſſit in mẽte: ſi nulla peccati de-
lectatio ſequat᷑: peccatũ omnimodo ꝑpe
tratum non eſt. Cuꝫ ṽo delectare caro ce
perit: tunc peccatũ incipit naſci. Si autẽ
etiã ex deliberatione ꝯſentit: tũc peccatũ
cognoſcit᷑ ꝑfici. In ſuggeſtione igit᷑ pec-
cati initiũ eſt: in delectatione fit nutrimẽ-
tum: in conſenſu perfectio. Et ſepe cõtin-
git in hoc ꝙ malignꝰ ſpiritꝰ ſeminat in co
gitatione: caro in delectationẽ trahit: nec
tamẽ anima eidem delectationi ꝯſentiat.
Et cum caro delectari ſine anima neq̃at:
ipe tamen animus carnis voluptatibus
reluctans: in cogitatione carnali aliquo
modo ligatur inuitus: vt ei ex ratiõe non
contradicat: nec conſentiat: et tamen dele
ctatione ligatus ſit: ſed ligatũ ſe vehemẽ-
ter ingemiſcebat. Vnde ꝛ ille celeſtis ex-
ercitus ꝓcipuus miles gemebat dicens.
Video aliaꝫ legem in membris meis re-
pugnantẽ legi mentis mee: ꝛ captiuũ me
ducentem in lege peccati q̃ eſt in mẽbris
meis. Si autẽ captiuus erat minime pug
nabat: ſed ꝛ ſi pugnabat quare captiuus
erat. Expugnabat igitur legi mentis cui
lex que in mẽbris ẽ repugnabat. Si autẽ

pugnabat captiuꝰ non erat. Ecce ita homo eſt (vt ita dixerim) captiuꝰ ⁊ liber. Liber ex iuſticia quã diligit: captiuꝰ ex delectatiõe quã portat inuitꝰ. Hucuſqȝ reſpõſiones beati Gregorij ad cõſulta reuerendiſſimi antiſtitis Aug. Epiſtolã ꝟo quã ſe arelatenſi epiſcopo feciſſe cõmemorat ad Vergiliũ etherij ſucceſſorẽ dederat. Cuiꝰ hec forma eſt.

Ut papa Gregoriꝰ eplam Arelatenſi epõ ꝓ adiuuando in opere dei Auguſtino miſerit. Capl'm. XXVIII

r Euerẽdiſſimo ⁊ ſanctiſſimo fratri Vergilio coepiſcopo. Gregorius ſeruus ſeruoꝝ dei. Quãtus ſit affectus venientibꝫ ſponte fratribꝫ impendendus: ex eo ꝙ pleruncqȝ ſolẽt charitatis cauſa inuitari cognoſcitꝛ. Et ideo ſi cõmunem fratrem Auguſtinũ epm ad vos venire cõtigerit: ita illũ dilectio vr̃a ſicut decet affectuoſe dulciterqȝ ſuſcipiat vt ⁊ ipm cõſolationis ſue honore foueat ⁊ alios qualiter fraterna charitas colenda ſit doceat. Et quõ ſepius euenit: vt hi q̇ de longe poſiti ſũt prius ab alijs q̃ ſũt emendanda cognoſcant. Si quas fortaſſe fraternitati veſtre ſacerdotũ vel alioꝝ culpas intulerit vna cũ eo reſidentes ſubtili cuncta inueſtigatione ꝑquirite: et ita vos in ea que deũ offendũt ⁊ iracundiã ꝓuocant diſtrictos ac ſollicitos exhibete vt ad alioꝝ emendationẽ ⁊ vindicta culpabilem feriat: ⁊ innocentẽ falſa opinio nõ affligat. Deus te incolumẽ cuſtodiat reuerẽdiſſime frater. Data die decimo kalendaꝝ iuliaꝝ imperio dño noſtro Mauricio Tiberio pijſſimo auguſto. anno nono. x. poſt cõſulatũ eiuſdẽ dño nr̃o anno xvij. indic. iiij.

Ut idem Auguſtino palliũ: et eplam ⁊ plures verbi miniſtros miſerit.

Capl'm. XXIX.

p Reterea idem papa Gregoriꝰ Auguſtino epõ: qꝛ ſuggeſſerat ei multã q̇dem ſibi eſſe meſſem: ſed operarios paucos: Miſit cum prefatio legatarijs ſuis plures coopatores ac verbi miniſtros: in q̇bus primi ⁊ ꝑcipui erant Mellitꝰ. Iuſtꝰ. Paulinꝰ. Rufinianus. ⁊ per eos generaliter vniuerſa que ad cultum erant ac miniſteriũ eccleſie neceſſaria vaſa videlicet ſacra ⁊ veſtimenta altariũ: Ornamẽta quecqȝ eccleſiarũ et ſacerdotalia vel clericalia indumẽta ſãctorum etiã apoſtolorũ ac martyrũ reliq̇as necnõ ⁊ codices plurimos. Miſit etiam litteras: in q̇bus ſignificat ſe ei palliũ direxiſſe: ſimul et iſinuat q̃liter epiſcopos ĩ brìtãniam conſtituere debuiſſet: quarum litterarũ iſte eſt textꝰ. Reuerẽdiſſimo ⁊ ſanctiſſimo fratri Auguſtino coepiſcopo Gregoriꝰ ſeruus ſeruorum dei. Cum certum ſit ꝓ omnipotenti deo laborãtibus ineffabilia eterni regni premia reſeruari: nobis tamẽ eis neceſſe eſt honorũ beneficia tribuere: vt in ſpiritalis operis ſtudio ex remuneratione valeant multipliciꝰ inſudare. Et quia noua angloꝝ eccleſia ad omnipotentis dei grãm eodem domino largiente: ⁊ te laborante ꝑducta eſt: vſum tibi pallij in ea ad ſolũ miſſarũ ſolennia agenda concedimus: ita vt per loca ſingula. xij. epiſcopos ordines q̇ tue ſubiaceãt ditioni: quatenus Lũdonienſis ciuitatis epiſcopis ſemꝑ in poſterum a ſinodo ꝓprio debeant cõſecrari: atqȝ honoris palliũ ab hac ſancta ⁊ apoſtolica cui deo auctore deſeruio ſede ꝑcipiat. Ad Eburacã ꝟo ciuitatem te volumꝰ epiſcopũ mittere quẽ ipe iudicaueris ordinare: ita dũtaxat vt ſi eadem ciuitas cum finitimis locis verbum dei recepit: ipe quocqȝ. xij. epiſcopos ordinet: et metropolitani honore ꝑfruatꝛ. Quia ei q̃ȝ (ſi vita comes fuerit) pallium tribuere dño fauente diſponimus. quẽ tñ tue fraternitatis volumus diſpoſitione ſubiacere. Poſt obitum ꝟo tuũ ita epis q̃s ordinauerit p̃ſit Lũdonieñſis epi nullo modo ditioni ſubiaceat. Sit vero inter Lundonie ⁊ Eburace ciuitatis epis ĩ poſteris honoris iſta diſtinctio vt ipe prior habeatꝛ q̇ primꝰ fuerit ordinatꝰ. Communi aũt ꝯſilio ⁊ ꝯcordi actiõe quecqȝ ſũt ꝓ chriſti zelo agẽda diſponant vnanimiter recte ſentiãt: ⁊ ea que ſenſerint nõ ſibimet diſcrepando ꝑficiãt. Tua ꝟo fraternitas non ſolum eos epõs quos ordinauerit: neqȝ hos tantũmodo q̇ Eburace ꝑ epm fuerint ordinati: ſȝ etiã oẽs britannie ſacerdotes habeat deo domino nr̃o ieſu

chriſto auctore ſubiectos. Quatenus ex
lingua ⁊ vite tue ſanctitatis ⁊ recte credē
di ⁊ bene viuendi formā ꝑcipiunt: atqꝫ of
ficium ſuū fide ac more ſeqnētes ad cele-
ſtia cum dñs voluerit regna pertingant.
Deus te incolumē cuſtodiat reuerendiſ-
ſime frater. Data die. x. kalendaꝝ iuliarū
imperialiū dño nřo Mauricio Tiberio
piiſſimo Auguſtino añ. xviij. poſt ꝯſula-
tū eiuſdē dñi ante. xix. indic. iiij.

Exemplar ep̄le quā Mellito abbati
Britāniam ꝑgenti miſerit.

Capl'm. XXX.

a Beuntib⁹ autē p̄fatꝫ legatariis
miſit poſt eos beat⁹ pater Gre-
gorius lr̄as memoratu dignas
in quib⁹ aperte q̄ꝫ ſtudioſe erga ſaluatio-
nem nr̄e gentis inuigilauerit oſtēdit: ita
ſcribens. Dilectiſſimo filio Mellito ab-
bati Gregori⁹ ſeru⁹ ſeruoꝝ dei. Poſt diſ-
ceſſum cōgregationis noſtre q̄ tecum eſt
valde ſumus ſuſpenſi redditi, q: nihil de
ꝓſperitate veſtri itineris audiſſe nos cō-
tigit. Cum ergo domin⁹ omnipotēs vos
ad reuerendiſſimū virū fratrem noſtrum
Auguſtinū ꝑduxerit: dicite ei q̄d diu me-
cum de cauſa anglorū cogitans tractaui
videlicet q̄ fana idolorū deſtrui in eadē
gente minime debeāt: ſed ipa q̄ in eis ſūt
idola deſtruātur aqua benedicta fiat: i eiſ
dem fanis aſpergat. Altaria conſtruātur
reliquie ponant. Quia ſi fana eadem be-
ne cōſtructa ſunt neceſſe eſt vt a cultu de-
monū in obſequio veri dei debeāt cōmu
tari: vt dum gens ipa eadem fana ſua nō
videt deſtrui: de corde errorem deponat:
⁊ deum verū cognoſcens ac adorans ad
loca que cōſueuerat familiari⁹ cōcurrat.
Et q: boues ſolent in ſacrificio demonū
multos occidere: debet eis etiā hac de re
aliqua ſolēnitas īmutari. Ut die dedica
tionis vel natalicijs ſanctorū martyrum
quoꝝ illic reliquie ponūtur tabernacula
ſibi circa eaſdem eccl'ias q̄ ex fanis cōmu
tate ſunt de ramis arborū faciant: ⁊ reli-
gioſis cōuiuijs ſolēnitatem celebrēt. nec
diabolo iam animalia īmolent. ⁊ ad lau-
dem dei i eſu ſuo animalia occidāt: ⁊ do-
natori oīm d̄ ſatietate ſua gratias referāt
Nam duris mentib⁹ ſimul omnia abſci-
dere impoſſibile eſſe dubiū nō eſt. Quia
⁊ is qui ſūmū locum aſcendere nitit̄ gra-
dibus vel paſſibus: non autem ſaltib⁹ ele
uatur: ſic iſraelitico populo dñs in egy-
pto q̄dem innotuit, ſed tñ eis ſacrificioꝝ
vſus q̄s diabolo ſolebat exhibere in cul
tu ꝓprio reſeruauit: vt eis in ſuo ſacrificio
animalia īmolare p̄ciperet: quaten⁹ cor mu
tantes aliud d̄ ſacrificio amitterēt: aliud
retinēt: vt ⁊ ipis ipa eſſent animalia que
offerre conſueuerāt: vero tamē deo et nō
idolis īmolantes iam ſacrificia ipſa non
eſſent. Hec igit̄ dilectionē tuam p̄dicto
fratri neceſſe eſt dicere: vt ipe in p̄ſenti il-
lic poſit⁹ ꝑpendat qualiter omnia debeat
diſpenſare. De⁹ te incolumē cuſtodiat di-
lectiſſime fili. Data die kalendaꝝ iuliarū
imp. domino nřo Mauricio Tiberio piiſ
ſimo Aug. āno. xix. poſt cōſulatū eiuſdē
dño āno. xviij. indic. iiij.

Ut Auguſtinū ꝑ lr̄as ne de ꝟtutibus
ſuis gloriaret̄ exhortat⁹ ſit.

Capl'm. XXXI.

q Uo in tēpore miſit etiam Au-
guſtino ep̄lam ſup miraculis q̄
per eū facta eſſe cognouerat. in
qua eū ne per illoꝝ copiam periculū ela
tionis incurreret his ꝟbis hortat̄. Scio
frater chariſſime q: omnipotens deus ꝑ
dilectionem tuam in gente q̄ elegi voluit
magna miracula oſtendit. Unde neceſſe
eſt dono celeſti ⁊ timēdo gaudeas: ⁊ gau
dendo ꝑtimeſcas. Gaudeas videlicet q̄
anglorū anime ꝑ exteriora miracula ad i
teriorē grām ꝑtrahunt̄. Pertimeſcas ꝟo
ne inter ſigna que fiūt infirm⁹ animus in
ſui p̄ſumptione ſe eleuet: ⁊ vnde foras in
honorē tollitur inde ꝑ inanem gloriā in
tercadat. Meminiſſe etenī debemus: q:
diſcipuli cum gaudio a p̄dicatiōe redeū-
tes dum celeſti magiſtro dicerent. Dñe
in nomine tuo etiā demonia nobis ſubie
cta ſūt: ꝓtinus audierūt. Nolite ſup hoc:
ſed potius gaudete: q: noīa veſtra ſcripta
ſūt in celo. In priuata enī ⁊ temporali le
ticia mentē poſuerāt: q̄ de miraculis gau
debant. Sed d̄ priuato ad cōmunē: ⁊ de
tēporali ad eternā leticiā reuocāt̄. Quib⁹
dicit̄. in hoc gaudete: q: noīa veſtra ſcri-
pta ſunt in celo. Non enim omnes electi

miracula faciũt: ſed tm̃ nomina eorũ manere in celo tenentur aſſcripta. Veritatꝭ eteni diſcipulis eſſe gaudiũ non debet ſine eo bono qđ cõmune cum omnibꝰ habent: ⁊ in quo finẽ leticie nõ habent. Reſtat itaqꝫ frater charissime vt interea que opante dño exterius facis ſemꝑ te interius ſubtiliter iudices ac ſubtiliter intelligas: ⁊ temetipm̃ q̃s ſis et quãta ſit ĩ eadẽ gente grã ꝑ cuius cõuerſione etiã faciendorũ ſignorũ dona ꝑcepiſti. Et ſi quãdo te creatori veſtro ſeu ꝑ linguã ſeu ꝑ opaꝫ reminiſceris deliquiſſe: ſemꝑ hec ad memoriã reuoces: vt ſurgentẽ cordis glĩam memoria reatus ꝑmat. Et q̃cquid de faciẽdis ſignis acceperis vel accepiſti h̄ non tibi: ſed eis deputes donata ꝑ quoꝝ tibi ſalute collata ſũt.

Vt Edilberchto regi lr̃as et dona miſerit. Capl'm. XXXII.

m Iſit ⁊ idem papa beatꝰ Gregorius eodem tp̃e etiã regi Edilberchto ep̃lam: ſimul et dona ĩ diuerſis ſpeciebꝰ ꝑplura: tẽpalibꝰ qꝫ honoribꝰ regem glorificare ſatagẽs: cui gloria celeſtis ſui labore et induſtria noticiã ꝑueniſſe gaudebat. Exemplar autẽ ꝑfate ep̃le hoc eſt. Domino glorioſiſſimo atqꝫ ꝑcellentiſſimo filio Edilberchto regi anglorũ: Gregoriꝰ ep̃s. Propter hoc omnipotens deꝰ bonos quoſqꝫ ad regimina populoꝝ ꝑducit: vt ꝑ eos omnibꝰ quibꝰ ꝑlati fuerint dona ſue pietatis impẽdat. qđ angloꝝ genti factum agnouimꝰ. Cui veſtra glĩa eſt idcirco ꝑpoſita: vt ꝑ bona que vobis cõceſſa ſũt etiã ſubiecti vobis genti ſuꝑna beneficia ꝑſtarentur. Et ideo glorioſe fili eã quã accepiſti diuinitꝰ gratiam require. ſolicita mente cuſtodi: chriſtianã fidẽ in populis tibi ſubditis extendere feſtina, zelũ rectitudinis tue in eorũ multiplica ↄuerſione, idolorũ cultus inſeq̃re. Fanorũ edificia euerte. ſubditorũ mores ex magna vite mũdicia exhortando: terrendo: blãdiendo: corrigẽdo: ⁊ boni opis exemplo mõſtrãdo edifica: vt illum retributorẽ inuenies in celo: cuꝰ nomen atqꝫ cognitionẽ dilataueris in terra. Ipſe eni veſtre qꝫ glĩe nomẽ: etiam poſteris glorioſius reddet: cuꝰ vos honorem queritis et ſeruatis in gentibꝰ. Sic eteni Conſtantinꝰ quondã piiſſimus imꝑator romanã rempublicã a ꝑuerſis idolorum cultibꝰ reuocans omnipotenti deo domino noſtro ieſu chriſto ſecũ ſubdidit. Nõ ſeqꝫ cum ſubiectis populis tota ad deũ mente conuertit. Unde factũ eſt vt antiquorũ principũ nomẽ ſuis vir ille laudibus vinceret: ⁊ tanta in opinione ꝑceſſores ſuos quãto ⁊ in bono ope ſuparet. et nunc itaqꝫ veſtra glĩa cognitionẽ vnius dei patris et filij et ſpũſſancti regibus ac populis ſibimet ſubiectis feſtinet infundere: vt ⁊ antiquos reges ſue gentis laudibus ac meritis trãſeat. ⁊ quãto in ſubiectis ſuis etiaꝫ aliena peccata deterſerit tanto etiã de peccatis ꝓpriis añ omnipotentis dei terribile examen ſecurior fiat. Reuerendiſſimꝰ frater noſter Auguſtinꝰ ep̃s in monaſterij regula doctꝰ: ſacre ſcripture ſcientia repletꝰ: bonis auctore deo opibus ꝑditus: queqꝫ vos admonet libẽter audite: deuote ꝑagite: ſtudioſe in memoria reſeruate. Qꝛ ſi vos eum in eo qđ omnipotenti deo loquitꝰ auditis: eteni iſdem omnipotẽs huc ꝑ vobis exorantez celeriꝰ exaudiat. Si eni (qđ abſit) ꝟba eiꝰ poſtponitis: quõ eũ omnipotẽs deꝰ poterit audire ꝑ vobis quẽ vos negligitis audire ꝑ deo. Tota igit̃ mente cũ eo vos in feruore fidei ſtringite: atqꝫ ad niſũ illiꝰ virtute quã vob diuinitus tribuat adiuuate: vt regni ſui vos ipſe faciat eẽ ꝑticipes cuius vos fidẽ in regno veſtro recipi facitis ⁊ cuſtodiri. Preterea ſcire veſtrã gloriam volumus qꝛ ſicut in ſcriptura ſacra ex verbis domini omnipotẽtis agnoſcimus ꝑſentis mũdi iam terminꝰ iuxta eſt. ⁊ ſanctoꝝ regnũ venturũ eſt: qđ nullo vnqꝫ poterit fine terminari. Appropinquante autẽ eodẽ mũdi termino multa iminẽt que antea nõ fuerant: videlicet imutationes aeris: terroreſqꝫ de celo: ⁊ cõtra ordinationẽ temporũ tẽpeſtates: bella: fames peſtilentie. terremotꝰ ꝑ loca. q̃ tamen non omnia noſtris diebꝰ ventura ſunt: ſed poſt noſtros dies omnia ſubſequent̃. Vos itaqꝫ ſi qua ex his euenire ĩ terra veſtra cognoſcetis: nullo modo animũ veſtrũ ꝑturbetis. qꝛ idcirco autẽ ſigna de fine ſeculi

premittunt̃: vt de animabꝫ noſtris debea
mus eſſe ſolliciti: de mortis hora ſuſpecti
ꝛ venturo iudici in bonis actibus inueni
amur eſſe ꝑparati. Hec autẽ glorioſe fili
paucis locutꝰ ſum vt cũ chriſtiana fides
in regno veſtro excreuerit: noſtra q̊ꝫ locu
tio apud nos latior excreſcat. ꝛ tanto plꝰ
loqui libeat: quãto ſe in mẽte nr̃a gaudia
de gentis nũc ꝑfecta ꝯuerſione multipli
cant. Parua aũt exenia trãſmiſi. q̄ vobis
parua nõ erũt cũ a vobis ex beati Petri
apl'i fuerint benedictiõe ſuſcepta. Omni
potens itaqꝫ deꝰ in nobis grãm ſuã quã
cepit ꝑficiat: atqꝫ vitam veſtrã ꝛ hic poſt
multoꝝ annoꝝ curricula extendat: ꝛ poſt
hec longa tp̄a in celeſtis vos patria con
gregatione recipiat. incolumẽ excellẽtiaꝫ
veſtram grã ſuꝑna cuſtodiat dñe mi fili.
Data die. x. kalẽdaꝝ iuliaꝝ ꝛ imp̄. domi
no nr̃o Mauricio Tiberio piiſſimo au
guſto anno. xj. x. poſt ꝯſulatũ eiuſdẽ ãno
xviij. indic. iiij.

Ut Auguſtinꝰ eccl'iam ſaluatoris in
ſtaurauerit: ꝛ mõaſteriũ beati Petri apl'i
fecerit: ꝛ de p̄mo eius abbate Petro.

Capl'm. XXXIII.

(a)T Auguſtinꝰ vbi in regia ciui
tate ſedem ep̄alez vt p̄diximus
accepit: recuperauit in ea: regio
fultus adminiculo: eccl'iaꝫ quã ibi roma
norũ antiquoꝝ fideliũ opere factã fuiſſe
didicerat: ꝛ eam in nomĩe ſancti ſaluato
ris dei ꝛ dñi noſtri ieſu chriſti ſacrauit: at
qꝫ ibidẽ ſibi habitationẽ ſtatuit: ꝛ cũctis
ſucceſſoribꝫ ſuis. Fecit aũt ꝛ monaſteriũ
non lõge ab ipa ciuitate ad orientẽ: ĩ quo
eius hortatu Edilbrecht eccl'iam beato
rũ apoſtoloꝝ Petri ꝛ Pauli a fundamẽ
tis ꝯſtruxit: ac diuerſis donis ditauit. in
qua ꝛ ipius Auguſtini: ꝛ oĩm epõꝝ Dor
uernenſiũ ſimul ꝛ regũ Cantie poni cor
pora poſſent. Quã tñ eccl'iam nõ ipe Au
guſtinꝰ: ſed ſucceſſor eiꝰ Laurentiꝰ conſe
crauit. Primꝰ autẽ eiuſdeꝫ monaſterij ab
bas Petrꝰ p̄ſbyter fuit: q̄ legatus galliaꝫ
miſſus dimerſus eſt in ſinu maris: q̄ vo
catur Amfleat: ꝛ ab incolis loci ignobili
tradit̃ ſepulture. Sed omnipotẽs deꝰ vt
q̄lis meriti vir fuerit demõſtraret omi no
cte ſupra ſepulchrũ eiꝰ lux celeſtis appa
ruit: donec animaduertentes vicini q̄ vi
debãt ſanctũ fuiſſe virũ q̄ ibi eſſet ſepultꝰ
ꝛ inueſtigantes vnde ꝛ q̄s eẽt abſtulerũt
corpꝰ: ꝛ ĩ Bononia ciuitate iuxta honorẽ
tãto viro cõgruũ in eccl'ia poſuerũt.

Ut Edilfrith rex Nordanhimbrorũ
Scottoꝝ gentes prelio ꝯterens ab An
glorum finibus expulſus eſt.

Caplin. XXXIIII

(b)Is tẽporibꝫ Nordanhimbroꝝ
regno ꝑfuit rex fortiſſimꝰ ꝛ glo
rie cupidiſſimus Edilfridus: q̄
plus oĩbus anglorũ prauitatibꝫ gentem
vaſtauit britonũ: ita vt Sauli quondaꝫ
regi iſraelitice gentꝭ comparandus videre
tur: excepto dũtaxat hoc q̄ diuine erat re
ligionis ignarꝰ. Nemo enĩ in tribunis:
nemo in regibꝫ plures eoꝝ terras extermi
natis vel ſubiugatis indigenis: aut tribu
tarias gẽti angloꝝ: aut habitabiles fecit.
Cui merito poterat illud qd̓ benedicens
filiũ patriarcha in ꝑſonam Saulis dice
bat aptari. Beniamin lupꝰ rapax mane
comedit predã et veſpere diuidet ſpolia.
Unde motꝰ eiꝰ ꝑfectibꝫ Edan eadem ex
ſcottorũ q̄ britãniã inhabitat venit ꝯtra
eũ imenſo ac forti exercitu. ſꝫ cũ paucꝭ vi
ctus aufugit. Siquidẽ in loco celeberri
mo q̄ dicit̃ Degſaſtan id eſt degſa lapis
oĩs pene eiꝰ eſt ceſus exercitꝰ. In q̄ etiaꝫ
pugna Teodbald frater Edilfricꝰ in illo
quẽ ipe ducebat exercitu ꝑemptꝰ ẽ. q2 vi
delicet bellũ Edilfricht ãno ab incarna
tione dñi. dciij. regni autem ſui qd̓. xxij.
annis tenuit anno. xj. ꝑfecit. Porro ãno
Focatꝭ q̄ tũc regni romani apicẽ tenebat
p̄mo neqꝫ ex eo tp̄e q̄ſqꝫ regũ ſcottoꝝ in
britannia aduerſus gentẽ angloꝝ vſqꝫ ad
hanc diẽ in p̄liũ venire audebat.

Explicit Liber primꝰ eccl'iaſti
ce hiſtorie gentis Anglorum.

Incipit liber ſcd̓s eccl'iaſtice hiſtorie
gentis anglorum: cum recollecta capitu
lorum annotatione.

De obitu beati pape Gregorij. Caplm. I.

Is tempo-
h rib⁹ id ē dñice incarnatio-
nis. dcv. beat⁹ papa Gre-
gori⁹ poſtꝗ̄ ſedē romane ⁊
aplı̄ce eccl'ie. xiij. annos. mēſes ſex. ⁊ dies
x. glorioſiſſime rexit defunct⁹ eſt: atqꝫ ad
eternā regni celeſtis ſedē trāſlatus. De q̄
nos ꝯuenit q̄ noſtrā id eſt angloꝝ gētem
de p̄tāte ſathane ad fidē chriſti ſua indu-
ſtria ꝯuertit: latiorē in nr̄a hiſtoria eccl'a-
ſtica facere ſermonē. quē recte noſtrū ap-
pellare poſſum⁹ et debem⁹ aplm. Quia
cū primū ī toto orbe gereret p̄ōtificatū.
⁊ ꝯuerſis iā dudū ad fidem veritatis eēt
p̄latus: eccl'iam nr̄am gentē eatenus ido
lis mācipatam chriſti fecit eccl'iam: ita vt
aplı̄cū illū de eo liceat nobis ꝓferre ſer-
monē. Quia ⁊ ſi alijs non ē apl's: ſꝫ tñ no
bis eſt. Nā ſignaculū apl'atus ei⁹ nos ſu
mus in dño. Erat aūt natione roman⁹ ex
patre Gordiano. gen⁹ a patris nō ſolum
nobile: ſed ⁊ religioſū ducēs. Deinde Fe
lix eiuſdē ſedis aplı̄ce quondam eps vir
magne gl'ie in chriſto ⁊ eccl'ie fuit atta⁹.
Sed ⁊ ipe nobilitatē religionis non mi-
norem ꝗ̄ parētes ⁊ cognati ꝟtute deuo-
tionis exercuit. Nobilitatē ꝟo illā quam
ad ſeculū videbat̄ habere totā ad nanſci-
ſcendā ſupne gl'iam dignitatꝭ diuina gr̄a
largiēte ꝯuertit. Nā mutato repēte ſecu-
lari habitu monaſteriū petijt: in q̄ tāta p-
fectionis gr̄a cepit ꝯuerſari: vt ſicut ipſe
poſtea ꝯteſtari ſolebat flēdo: aīo illius la
bentia cūcta ſubtereſſent: vt reb⁹ omnib⁹
q̄ voluūtur emineret nūꝗ̄ niſi celeſtia co
gitare ſoleret: vt etiā recēter corꝑe ipa iā
carnis clauſtra ꝯtemplatiōe tranſiret vt
mortē q̄ꝫ q̄ pene cūctis pena ē: videlicet
vt ingreſſū vite ⁊ laboris ſui p̄miū ama
ret. Hec aūt ipe de ſe nō ꝑfectū iactando
ꝟtutū: ſed deflendo poti⁹ defectū ꝗ̄ refer-
re ꝯſueuerat ſibi ꝑ curā paſtoralē incurriſ
ſe videbat̄. Deniqꝫ tꝑe quodā ſecreto cū
diacono ſuo Petro colloquēs: enumera
tis animi ſui virtutib⁹ priſcis mox dolen
do ſubiūxit. Ad nūc ex occaſione cure pa
ſtoralis ſecularium hoim negocia patitur.
⁊ poſt tā pulchrā quietis ſue ſpeciem ter-
reni act⁹ puluere fedat̄. Cumqꝫ ꝑ ꝯdeſcē-
ſione multoꝝ ad exteriora ſparſerit etiam
cū īteriora appetit ad hec ꝓculdubio mi
nor redijt. Perpēdo itaqꝫ q̄d tolero: per
pēdo q̄d amiſi. dū q̄ intueor illud qḋ per
didi fit h̄ grauius qḋ porto. Hec quidē
ſanct⁹ vir ex magne hūilitatis intētiōe di-
cebat. Sed nos credere decet nihil enim
monachalıce ꝑfectionis ꝑdidiſſe: occaſio
ne cure paſtoralis: imo potiorē tunc ſū-
pſiſſe ꝑfectum de labore ꝯuerſionis mul
torū: ꝗ̄ de ꝓprie quondā quiete ꝯuerſatio
nis habuerit: maxime qui ⁊ pontificalis
functus officio domū ſuā monaſterium
facere curauit. Et dum primū de mona-
ſterio abſtract⁹ ad miniſteriū altaris or-
dinat⁹: atqꝫ cōſtantinopolim apocriſiari
us ab aplı̄co ſede directus eſt: nō tñ ī ter
reno ꝯuerſatus pallacio ꝓpoſitū vite ce
leſtis ītermiſit. Nā quoſdā fratrū ex mo
naſterio ſuo q̄ eū gr̄a germane charitatꝭ
ad regiā vrbē ſecuti ſūt: in tutamētū cepit
obſeruātie regularis habere: videlicet vt
coꝝ ſemꝑ exēplo ſicut ipe ſcribit ad orati
onis placidū litus quaſi anchore fune re
ſtringeret̄: cum inceſſabili cauſaꝝ ſecula-
riū impulſu fluctuaret: cōcuſſamqꝫ ſeculi
actib⁹ mentē īter eos quotidie ꝑ cuſtodie
lectiōis roboraret eloquium. Hoꝝ ergo
ꝯſortio nō ſolū a terrenis munit⁹ incurſi
bus: verūetiā ad celeſtꝭ exercicia vite ma
giſqꝫ ſuccēſus. Nā hortati ſūt eū vt librū
beati Job magnis inuolutū obſcuritati
bus myſtica īterp̄tatiōe diſcuteret: neqꝫ
negare potuit op⁹ qḋ ſibi fratern⁹ amor
multis vtile futurū imponebat. Sꝫ eun-
dem librū quō iuxta lr̄am intelligentes:
q̄liter ad chriſti ⁊ eccl'ie ſacramēta referē
dus: q̄ ſenſu vnicuiqꝫ fideliū ſit aptādus
ꝑ. xxxv. libros expoſitiōis mirāda ratiōe
ꝑdocuit. Qḋ videlicet op⁹ in regia q̄dem
vrbe apocriſiari⁹ inchoauit: rome autem
iā fact⁹ pōtifex impleuit. Qui cū eſſet ad-
huc regia ī vrbe poſit⁹ naſcentē ibi nouā
hereſem de ſtatu nr̄e reſurrectionis: cum
ipo q̄ exorta eſt initio iuuāte ſe gr̄a catho
lice veritatis attriuit. Siq̄dem Euthic⁹
eiuſdē vrbis eps dogmatizabat corpus
noſtrū in illa reſurrectionis gl'ia impalꝑ-

pabile: vẽtis: aeriꝗ ſubtilꝰ eſſe venturũ.
Qđ ille audiẽs: ⁊ ratiõe veritatꝭ: ⁊ exem-
plo dñice reſurrectiõis ꝓbauit: hoc dog-
ma orthodoxe fidei omnimodis eſſe con-
trariũ. Catholica etenim fides habet ꝙ
corpꝰ noſtrũ ĩ illa ĩmortalitatis gl'ia ſub-
limatũ ſubtile q̃dem ſit ꝑ effectũ ſpiritua-
lis potẽtie: ſꝫ palpabile ꝑ veritatẽ natu-
re: iuxta exemplum dñici corporis: de q̃
a mortuis ſuſcitato dicit ipſe diſcipulis.
Palpate ⁊ videte: qꝛ ſpũs carnem et oſſa
nõ habet ſicut me videtꝭ habere. In cuiꝰ
aſſertiõe fidei venerabilis pater Gregori-
us intantũ ꝯtra naſcentẽ hereſem nouã
laborare ꝯtẽdit. Tãta hãc inſtãtia iuuã-
te etiã pijſſimo ĩꝑatore Tiberio Cõſtãti-
no cõminuit: vt nullꝰ exinde ſit inuẽtꝰ q̃
eiꝰ reſuſcitator exiſteret. Aliũ q̃ꝫ librũ cõ-
poſuit egregiũ: q̃ vocat̃ paſtoralis: ĩ quo
manifeſta luce patefecit q̃lis ad eccl'ie re-
gimen aſſumi: q̃liter ipſi rectores viuere:
qua diſcretiõe ſingulas quaſq̃ꝫ audiẽtiũ
inſtituere ꝑſonas: ⁊ quanta ꝯſideratione
ꝓpria quotidie debeant fragilitatẽ penſa-
re. Sed ⁊ omelias euangelij numero .xl.
compoſuit: q̃s in duobꝫ codicibꝫ eq̃ ſorte
diſtinxit. Libros etiam dialogorũ .iiij. fe-
cit in q̃bus rogatu Petri diaconi ſui vir-
tutes ſanctoꝝ q̃s in italia clariores noſſe
vel audire poterat ad exemplum viuendi
poſteris collegit: vt ſicut ĩ libris expoſi-
tionũ ſuaꝝ: q̃bꝫ ſit virtutibꝫ inſudãdũ edo-
cuit: ita etiã de ſcripturis ſanctoꝝ mira-
culis: q̃ virtutũ earũdẽ ſit claritas oſten-
deret. Primã q̃ꝫ et vltimã Ezechielis ꝓ-
phete ptẽ q̃ videbantur obſcuriores: per
omelias .xxij. quantũ lucis intus habuit
demõſtrauit Excepto libello reſpõſionũ
q̃ ad ĩterrogatiões ſancti Auguſtini pri-
mi angloꝝ ep̃i ſcripſit: vt ſupra docuimꝰ
totũ ipm libellũ his inſerẽtes hiſtorijs.
libello q̃ꝫ ſinodico quẽ cuꝫ ep̃is italie de
neceſſarijs eccl'ie cauſis vtiliſſimũ cõpo-
ſuit: ⁊ familiaribꝫ ad quoſdã l'ris. Qđ eo
magis mirũ eſt tot eũ ac tanta cõdere vo-
lumina potuiſſe ꝙ pene omni iuuẽtutꝭ ſue
tpe (vt verbis ipſius loquar) crebris viſcerũ
doloribꝫ cruciabat̃: horis momẽtiſq̃ꝫ om-
nibus fracta ſtomachi virtute laſſeſcebat.
Lentis q̃dẽ: ſꝫ tñ ꝯtinuis febribꝫ anhela-
bat. Verũ inter hec dũ ſollicitꝰ penſaret:
qꝛ ſcriptura teſte oĩs filꝰ qui recipit̃ fla-
gellat̃: q̃ malis p̃ſentibꝫ duriꝰ deprimeba-
tur: eo de eterna certiꝰ p̃ſũptione reſpira-
bat. Hec c q̃deꝫ de ĩmortali eiꝰ dicta inge-
nio qđ nec tanto corꝑis potuit dolore re-
ſtringi. Nã alij quidẽ põtifices ꝯſtruen-
dis ornandiſq̃ꝫ auro vel argẽto eccleſijs
operã dabãt: hic aũt totꝰ erga aĩaꝝ lucra
vacabat. quicq̃d pecunie habuerat ſedu-
lus hꝫ diſpergere ac dare pauꝑibꝫ: vt iuſti-
cia eius maneret in ſeculũ ſeculi: ⁊ cornu
eius exaltaretur in gl'ia: ita vt illud beati
Job veraciter dicere poſſet. Auris audi-
ens beatificabat me: ⁊ oculꝰ videns teſti-
moniũ reddebat mihi: ꝙ liberaſſem pau-
perem vociferantẽ ⁊ pupillũ: cui nõ erat
adiutor. Benedictio perituri ſuꝑ me ve-
niebat: ⁊ cor vidue ꝯſolatꝰ ſum. Juſticia
indutꝰ ſũ ⁊ veſtiui me ſicut veſtimento et
diademate iudicio meo. Oculꝰ fui ceco ⁊
pes claudo. Pater eram pauperũ: ⁊ cau-
ſam quã neſciebã diligẽtiſſime inueſtiga-
bam. Cõterebam molas iniqui ⁊ de dẽ-
tibꝰ illiꝰ auferebam p̃dam. Et paulo poſt
ſi negaui inq̃t qđ volebã pauꝑibꝫ: ⁊ ocu-
los vidue expectare feci Si cõmedi buc-
cellam meã ſolus ⁊ nõ comedit pupilꝰ
ex ea: qꝛ ab infantia mea creuit mecũ mi-
ſeratio. ⁊ de vtero matris mee egreſſa eſt
mecũ. Ad cuiꝰ pietatis ⁊ iuſticie opus ꝑ-
tinet etiã hoc qđ nr̃am gentẽ ꝑ p̃dicato-
res q̃s huc direxit de dentibꝫ antiqui ho-
ſtis eripiens eterne libertatꝭ fecit eſſe ꝑti-
cipẽ. Cuiꝰ fidei et ſaluti cõgaudẽs q̃ꝫ
digna laude cõmendãs: ipſe dicit ĩ expoſi-
tione beati Job. Ecce reui. lingua britã-
nie que nihil aliud nouerat q̃ꝫ Barbarã
frendere: iã dudũ in diuinis laudibꝫ he-
breũ cepit alleluia reſonare. Ecce quidã
tumidus iã ſubſtratꝰ ſanctoꝝ pedibꝫ er-
uit oceanꝰ: eiuſq̃ꝫ barbaros motus q̃s
terreni p̃ncipes edomare nequerãt: hos
ꝑ diuina formidine ſacerdotũ ora ſimpli-
cibus ligãt: ⁊ q̃ cateruas pugnantiũ infi-
deles nequaq̃ꝫ metueret: iã nunc fideles
humiliũ liguas timet. Qui eñi ꝑcept ce-
leſtibꝫ verbis clareſcentibus q̃ꝫ miraculis
virtꝰ ei diuine cognitõis infundit̃ eiuſdẽ
diuinitatis terrore refrenat̃: vt q̃ue agere

metuat: ac totis deſiderijs ad eternitatis
gr̄am venire ɔcupiſcat. Quib⁹ ṽbis bea
tus Gregori⁹ hoc q̄z declarat q̄ ſanctus
Auguſtin⁹ ⁊ ſocij ei⁹ non ſolū p̄dicatiōe
verboꝝ: ſed etiā celeſtiū oſtenſiōe ſignoꝝ
gentē angloꝝ ad agnitionē veritatis per
ducebant. Fecit iter alia beat⁹ papa Gre
gori⁹ vt in eccl'ijs beatoꝝ apl'oꝝ Petri et
Pauli ſup corpa eoꝝ miſſe celebrarētur.
Sed ⁊ ipa miſſaꝝ celebratiōe tria verba
maxime pfectionis plena ſupadiecit. Di
eſq; noſtros ī tua pace diſponas: atq; ab
eterna dānatione nos eripi: ⁊ in electorū
tuorū iubeas grege numerari. Rexit
aūt eccl'iam tempori⁹ impatoꝝ Mau
ricij ⁊ Focatis. Scd'o aūt eiuſdem Fo
catis anno trāſiens ex hac vita migrauit
ad verā q̄ in celis eſt vitā. Sepult⁹ ṽo ē
corpore in eccl'ia beati Petri apl'i ante ſe
cretariū: die q̄rto iduū marciaꝝ: qn̄q; in
ipo cū ceteris ſancte eccl'ie paſtorib⁹ reſur
recturus in gl'ia. Scriptumq; in tumba
ipi⁹ epithafiū huiuſmodi.

Suſcipe terra tuo corp⁹ de corpe ſūptū
Reddere qd' valeas viuificāte deo.
Spūs abſtraxit leti nil vita nocebūt.
Cui vita alteri⁹ mors magis ipa via eſt
Pōtificis ſūmi h̄ claudūt mēbra ſepulcro
Qui innumeris ſemp viuit vbiq; bonis
Eſuriē dapib⁹ ſupauit frigora veſte:
Atq; aīas monitis texit ab hoſte ſacris.
Implebatq; actu q̄cq̄d ſmone docebat:
Eſſet vt exemplū myſtica ṽba loquēs
Ad chriſtū anglos ɔuertit pietate magr̄a
Acq̄rens fidei agmina gente noua.
Hic labor: h̄ ſtudiū: hec tibi cura: hoc pa
ſtor agebas:
Ut dn̄o offerres plurima lucra gregis
Hiſq; dei ɔſul fact⁹ letare triūphis.
Nā mercedē opeꝝ iam ſine fine tenes.

Nec ſilentio ptereūda opinio que de
beato Gregorio traditione maiorum ad
nos vſq; plata eſt: qua videlicet ex cauſa
admonit⁹ tam ſedulā erga ſalutē nr̄e gen
tis curā geſſerit. Dicunt q; die quadā cū
aduenientib⁹ nup mercatorib⁹ multa vena
lia ī forum fuiſſent collata: multi ad emē
dum ɔfluxiſſent: ⁊ ipm Gregoriū īter ali
os adueniſſe: ac vidiſſe inter alia pueros
venales poſitos: candidi corporis: ac ve
nuſti vultus: capilloꝝ quoq; forma egre
gia. Quos cū aſpiceret interrogauit (vt
aiunt) de qua regione vel terra eſſent alla
ti: dictū q; eſt q̄ de britānia inſula: cui⁹ in
cole talis eſſent aſpectus. Ruſus īterro
gauit vtrū ijdē ī inſula chriſtiani: an pa
ganis adhuc erroribus eſſent implicati.
Dictū eſt q̄ eſſent pagani. At ille intimo
ex corde lōga trahēs ſuſpiria. Heu pch
dolor inquit q̄ tam lucidi vultus hoīes
tenebraꝝ auctor poſſidet: Tātaq; gr̄a frō
ti ſpecie mentē ad interna gratia vacuā
geſtat. Ruſus ergo īterrogauit qd' eſſet
vocabulū gentis illius: reſpōſū eſt q̄ an
gli vocarentur. at ille bene inquit. Nā ⁊
angelicā habent faciē: ⁊ tales angeloꝝ in
celis decet eſſe coheredes. Qd' habet no
men ipa puincia de qua iſti ſunt allati? re
ſponſum eſt q̄ deiri vocarentur ijdem p
uinciales. At ille inquit: bene deiri: dē ira
eruti: et ad miſericordiam chriſti vocati.
Rex puincie illius quomodo vocatur?
Reſponſum eſt q̄ Elle diceretur. At ille
alludēs ad nomē ait. Alleluia laudē dei
creatoris illis in ptibus oportet cantari.
Accedenſq; ad pontificē romane ⁊ apo
ſtolice ſedis. nōdū enim erat ipe pontifex
factus. Rogauit vt genti anglorū in bri
tāniam aliquos verbi miniſtros p quos
ad chriſtum cōuerteretur mitteret. ſeipm
paratū eſſe in hoc opus domino coope
rante pficiendū: ſi tamē apoſtolico ꝟ pa
pe ꝟ vt fieret placeret. Qd' dū pficere nō
poſſet: q; ⁊ ſi pontifex cōcedere illi qd' pe
tierat voluit: nō tamē ciues romani vt tā
longe ab vrbe ſecederet potuere pmitte
re. Mox vt ipe pontificatus officio fun
ctus eſt: pfecit opus diu deſideratū. Ali
os q̄dem p̄dicatores mittens: ſed ipe pre
dicationem vt fructificaret ſuis exhorta
tionibus ac pcibus adiuuās. Hec iuxta
opinionem q̄ ab antiquis accepimus hi
ſtorie noſtre eccleſiaſtice inſerere optimū
duximus.

Ut Auguſtin⁹ Britonū epōs p pace
catholica etiā miraculo celeſti corā eis fa
cto monuerit: q̄ve illos ſpernentes vltio
ſecuta ſit. Capl'm. II.

Nterea Auguſtinus adiutorio
vſus Edilberchti regis: cōuo

cauit ad ſuum colloquiũ epiſcopos ſiue
doctores proxime britonũ prouincie: in lo
co vbi vſq3 hodie lingua anglorꝝ ſaxonũ
appellatur: cepitq3 eis fraterna admoni-
tione ſuadere: vt pace catholica ſecũ ha-
bita cõmunem euãgelizandi gentibꝫ pro
domino laborem ſuſciperent. Non enim
paſche diem dominicũ ſuo tempore: ſed
a .xiiij. vſq3 viceſimã lunam obſeruabãt.
Que computatio .lxxxiiij. annorũ circu-
lo cõtinet. Sz ꝛ alia plurima vnitati ec-
cleſiaſtice contraria faciebant. Qui cũ lõ
ga diſputatione habita: neq3 p̃cibus: ne-
q3 hortamentis: neq3 increpatiõibꝫ Au-
guſtini ac ſociorũ eius aſſenſũ p̃bere vo-
luiſſent: ſed ſuas potius traditiones vni
uerſiſq3 ꝑ orbẽ .x. ſibi in chriſto ꝯcordant
eccleſijs p̃ferrent: ſanctus pater Auguſti
nus hũc laborioſi ac longi certaminis fi
nem fecit vt diceret. Obſecremus deũ q̃
habitare facit vnanimes in domo patris
ſui: vt ip̃e nobis inſinuare celeſtibꝫ ſignis
dignetur: que ſequenda traditio: quibus
ſit vijs ad ingreſſum regni illius ꝓperan-
dum. Adducatur aliquis eger ꝛ per cuiꝰ
p̃ces fuerit curatus huius fides ꝛ oꝑatio
deo deuota atq3 omnibꝫ ſequenda creda
tur. Qđ cum aduerſarij inuiti lz concede
rent: allatus eſt quidaz de genere anglorꝝ
oculorum luce priuatus: qui cum oblatꝰ
britonũ ſacerdotibus nil curatiõis vl' ſa
nationis horuz miniſterio perciperet. tan-
dem Auguſtinus iuſta neceſſitate cõpul
ſus flectit genua ad patrem dñi noſtri ie-
ſu chriſti: dep̃cãs vt viſum ceco quẽ ami-
ſerat reſtitueret: ꝛ per illuminationẽ vniꝰ
hominis corporalẽ in plurimoruz corda
fideliuz ſpiritalis gratia lucem accẽderet
Nec mora illuminatur cecus: ac verꝰ ſũ-
me lucis preco ab omnibꝫ p̃dicatur Au-
guſtinus: Tum britones confitent̃ q̃dez
intellexiſſe ſe veraz eſſe viam iuſticie quã
predicat Auguſtinus: ſed nõ ſe poſſe abſ
q3 ſuorũ conſenſu ac licentia priſcis abdi
care moribus. Unde poſtulabãt vt ſecũ
do ſinodus pluribus aduenientibꝫ fieret
Que cum eſſet ſtatuta: venerũt vt ꝑhibẽt
vij. britonum epiſcopi ꝛ plures viri do-
ctiſſimi maxime de nobiliſſimo eorũ mo
naſterio qđ vocatur lingua anglorꝝ bar-
chotnaburg: cui tẽpore hoc Dinoth ab-
bas p̃fuiſſe narratur: qui ad p̃fatum ituri
concilium venerunt primo ad quendam
virum ſanctũ ac prudentẽ: qui apud eos
anachoriticã ducere ſolebat vitã: cõſulẽ-
tes an ad p̃dicationẽ Auguſtini ſuas de
ſerere traditiones deberẽt. Qui reſpõde-
bat ſi homo dei eſt: ſequimini illũ. Dixe-
runt et vnde hoc poſſumus ꝓbare? At il-
le. Dominꝰ inquit ait. Tollite iugũ meuz
ſuper vos: et diſcite a me quia mitis ſum
ꝛ humilis corde. Si ergo Auguſtinꝰ ille
mitis eſt ꝛ humilis corde: credibile eſt q2
iugum chriſti ꝛ ip̃e portet: ꝛ vobis portã
dum offerat. Sin autẽ ac ſuꝑbus eſt cõ-
ſtat: q2 non eſt de deo: neq3 nobis eiꝰ ſer-
mo curandus. Qui rurſus aiebãt. Et vn
de vel hoc dinoſcere valemꝰ? Procurate
inq̃t vt ip̃e prior cuz ſuis ad locũ ſynodi
adueniat: ꝛ ſi vobis appropinquantibꝫ aſ
ſurrexerit ſcientes q2 famulus chriſti eſt:
obtemꝑanter illũ audite. Sin autẽ vos
ſpreuerit: nec corã vobis aſſurgere volue
rit: cum ſitis numero plures: ꝛ ip̃e ſperna
tur a vobis. Fecerũt vt dixerat. Factum
eſt vt venientibꝫ illis ſederet Auguſtinus
in ſella. Qđ illi videntes mox in irã verſi
ſũt. eũq3 notantes ſuꝑbie cunctis que di
cebat contradicere laborabant. Dicebat
autẽ eis qđ in multis q̃dem noſtre ꝯſue-
tudini: imo vniuerſis eccleſie cõtrarie ge
ritis: ꝛ nunc ſi in his tribꝫ his mihi obtẽ-
perare vultis vt paſcha ſuo tempore cele
bretis. vt miniſteriũ baptizandi quo deo
renaſcimur iuxta morẽ romane ſancte ec
cleſie ꝛ ap̃lice compleatis: vt gẽti anglo-
rum vna nobiſcũ verbum dei p̃dicetis. ce
tera que agitis q̃uis moribus nr̃is con-
traria: equanimiter cuncta tolerabimus.
At illi nil horũ ſe facturos: neq3 illum ꝓ
archiep̃o habituros eſſe reſpõdebãt. Cõ
ferẽtes ad inuicẽ q2 ſi modo nobis aſſur-
gere noluit: quãto magis ſi ei ſubdi cepe
rimus: iam nos ꝓ nihilo cõtemnet. Qui
bus vir dñi Auguſtinꝰ fertur minitãs p̃
dixiſſe q2 ſi pacẽ cũ fratribꝫ accipe nollẽt
bellum ab hoſtibꝫ forent accepturi. Et ſi
nationi anglorũ noluiſſent viã vite p̃di-
care ꝑ horum manus vltionẽ eſſent mor
tis paſſuri. Qđ ita ꝑ oĩa vt p̃dixerat diui

no agente iudicio patratū eſt. Siquideꝫ
poſt hoc ipſe de quo diximꝰ rex anglorꝫ
fortiſſimꝰ Edilfrith collecto grādi exerci
tu ad ciuitatem legionū q̄ a gente anglo-
rum legaceſtir a britonibꝰ hī rectiꝰ Carle
gion appellaꝛ̃ maximā gētis ꝑfidie ſtra-
gem dedit. Cumqꝫ bellū acturus videret
ſacerdotes eorū: q̄ ad exorandū deū pro
milite agente bellū cōuenerant: ſeorſū in
tutiore cōſiſtere: ſciſcitabaꝛ̃ q̄ eſſent hi: q̄d
ve acturi illo cōueniſſent. Erant aūt plu-
rimi eorū de monaſterio Bancor: in quo
tātus fertur fuiſſe numerꝰ monachorū vt
cum in ſeptē portiones eſſet cum ꝑpoſitꝭ
ſibi rectoribꝰ monaſteriū diuiſū nulla ha
rū portio minus q̄ .ccc. hoīes haberet. q̄
oēs de labore manuū viuere ſolebāt. Ho
rū ergo plurimi ad memoratā aciē pacto
ieiunio triduano: cū alijs orādi cauſa cō-
uenerāt: habētes defenſorē nomīe Broc-
maliū: q̄ eos intētos p̄cibꝰ a barbarorꝫ
gladijs ꝓtegeret. Quorū cauſā aduentus
cuꝫ intellexiſſet rex Edilfrith ait. Ergo ſi
aduerſꝫ nos ad dn̄m ſuū clamāt: ꝑfecto
⁊ ipi q̄uis arma nō ferāt cōtra nos pug-
nant q̄ aduerſis nos ī p̄catiōibꝰ ꝓſequū-
tur. Itaqꝫ in hos ꝑmū arma verti iubet.
⁊ ſic ceteras nefande militie copias nō ſi
ne magno exercitus ſui dāno deleuit. Ex
tinctos in ea pugna fertur de his qui ad
adorādū venerūt viros circiter mille du-
centos: ⁊ ſolum .l. fuga eſt lapſos. Broc-
mail ad primū hoſtiū aduentū cum ſuis
terga vertēs: eos q̄s defendere debuerat
inermes ac nudos ferientibꝰ gladijs reli-
quit. Sicqꝫ completū eſt p̄ſagium ſancti
Auguſtini: q̄uis ipo iam multo ante tpe
ad celeſtia regna ſublato: vt etiā tpalis ī-
teritꝰ vltionē ſentirēt ꝑfidi: q̄ oblata ſibi
ꝑpetue ſalutis ꝯſilia ſpreuerāt.

Ut idem Mellitū ac Iuſtū epos fe-
cerit: ⁊ de obitu eius.

Capitm. III.

a Anno dn̄ice incarnatiōis ſexcē
teſimoq̄rto Auguſtinꝰ britāni-
orū archieps: ordinauit duos
epos Mellitū videlicet ⁊ Iuſtū. Mel
litum q̄dē ad p̄dicādū ꝓuincie orietaliū
ſaxonū: q̄ tm̄ ſe fluuio dirimunt a cantia:
⁊ ipi orietali mari ꝯtigui. q̄rū metropolis
Lōdonia ciuitas ē ſup ripā p̄fati fluminis
poſita: ⁊ ipa multorū emptorū populorꝫ
terra mariqꝫ venientiū. In q̄ videlꝫ gen-
te tunc tpis Sabereth nepos Edelbre-
chti ex ſorore Ricula regnabat: q̄uis ſub
ptāte poſitꝰ eiuſdē Edelbrechti q̄ oībus:
vt ſupra dictuꝫ eſt: vſqꝫ Humbre fluminis
anglorū gentibꝰ imꝑabat. Ubi vero et hec
ꝓuincia verbū veritatis p̄dicāte Melli
to accepit: fecit rex Edilbrecht in ciuitate
Lōdonia eccl'iam ſancti Pauli apl'i: in q̄
locum ſedis epalis ⁊ ipe ⁊ ſucceſſores eiꝰ
haberet. Iuſtū vero in ipa Cātia Auguſti
nus ordinauit epm ī ciuitate Dorouerni
q̄ gens anglorꝫ a primario quodā illiꝰ
q̄ dicebaꝛ̃ Hrofiro ſes ceſtre cognomīat
Diſtat aūt a Dorouerni milibꝰ paſſuum
ferme .xxiiij. ad occidentē in q̄ rex Edil-
brecht eccl'iam beati Andree apl'i fecit: q̄
etiā epis vtriuſqꝫ eccleſie dona mlta ſicut
⁊ Dorouernēſes obtulit: ſꝫ ⁊ territoria ac
poſſeſſiones ī vſum eorū qui erāt cū epis
adiecit. Defunctꝰ eſt aūt deo dilectꝰ pater
Auguſtinꝰ: ⁊ poſitū corpꝰ eiꝰ foras iuxta
eccl'iam beatorꝫ aplorū Petri ⁊ Pauli:
cuiꝰ ſupra meminimꝰ: q̄ necdū fuerat per
fecta: nec dedicata. Mox vero vt dedicata
eſt intro illatum ⁊ in porticu illiꝰ aquilo
nali decenter ſepultū eſt. In q̄ etiā ſeq̄ē-
tium archiepōrū oīm ſunt corpa tumula-
ta: ꝑter duorum tantūmodo id eſt Theo
dori ⁊ Berethualdi. q̄rū corpa ī ipa eccle
ſia poſita ſunt: eo q̄ p̄dicta porticus plu-
ra cape nequiuit. Habet aūt in medio ſui
pene altare in honore beati Gregorij pa-
pe dedicatū: in q̄ ꝑ omne ſabbatū a p̄ſby-
ro loci illiꝰ agende eorum ſolenniter ce
lebranꝛ̃. Scriptū vero eſt in tumba eiuſdē
Auguſtini epithafium hmōi Hic requi-
eſcit dn̄s Auguſtinꝰ Dorouernēſis archi
eps primꝰ q̄ olim huc a beato Gregorio
romane vrbis pōtifice directus: et a deo
opatōe miraculorū ſuffultꝰ ⁊ Edilberthū
regē ac gentē illiꝰ ab idolorū cultu ad fidē
chriſti ꝑduxit, ⁊ cōpletis in pace diebꝰ of
ficij ſui defunctus eſt. vij. kalendarū iunij
eodem rege regnante.

Ut Laurentiꝰ cū epiſcopis ſuis Sco
tos vnitatē ſancte eccl'ie: ⁊ maxime in pa
ſcha obſeruādo ſeq̄ monuerit: ⁊ vt Mel

lítus romam veníret paſcha.

Caplm. IIII.

f Vcceſſit Auguſtino in epiſco-
patum Laurentiꝰ: quem ipſe id-
circo adhuc viuens ordinaue-
rat: ne ſe defuncto ſtatus eccleſie tā rudis
vel ad horam paſtore deſtitutus vacilla-
re inciperet. In quo ⁊ exemplū ſequebaẜ
primi paſtoris eccleſie: hoc eſt beatiſſimi
apoſtoli Petri principis: qui fundata ro-
mana eccl'ia chriſti Clemētē ſibi adiuto-
rem euangelizandi: ſimul ⁊ ſucceſſorē cō-
ſecraſſe ꝑhibetur. Laurētius archiepiſco-
pus gradu potitꝰ ſtrēnuiſſime fūdamen-
ta eccleſie nobiliter iacta vidit augmēta-
re: atqꝫ ad ꝑfectum debiti culminis ⁊ cre-
bra voce ſancte exhortationis et ꝯtinuis
pie oꝑatiōis exemplis ꝓuehere curauit.
Deniqꝫ non ſolū noue q̄ anglis erat col-
lecta eccl'ie curam gerebat: ſed ⁊ verū bri-
tanuie ꝓximā incolīt ꝓlinis paſtoralē
impendere ſollicitudinē curabat. Siqui-
dem vbi ſcotorū in prefata ipſorꝝ patria
quomodo ⁊ britānū. In ipa britānia vi-
tam ac ꝓfeſſionem minus eccleſiaſticam
in multis eſſe cognouit. Maxime ꝑ paſ-
che ac ſolēnitate non ſuo tēpore celebra-
rent: ſed vt ſupra docuimꝰ: a .xiiij. luna vſ-
qꝫ ad .xx. dominice reſurrectionis diē ob-
ſeruandū eſſe putarēt. Scripſit cū epiſ-
ſuis exhortatoriā ad eos ep'lā, obſecrās
eos ⁊ ꝯteſtans vnitatē pacis ⁊ catholice
obſeruationis: cū ea que toto orbe diffu-
ſa eſt eccleſia chriſti tenere. Cuiꝰ videlicet
ep'le principiū hoc eſt. Dominis cha-
riſſimis fratribꝫ epis vel abbatibus ꝑ vni-
uerſam Scotiam: Laurentiꝰ: Mellitꝰ: ⁊
Juſtus epi ſerui ſeruorꝝ dei. Dum nos ſe-
dis ap'lice more ſuo ſicut in vniuerſa or-
be terrarū in his occiduis ꝑtibus ad ꝑdi-
cādum gentibꝫ paganis dirigeret: atqꝫ in
hanc inſulā que britānia nuncupatur cō-
tigit introiſſe anteq̄ꝫ cognoſceremus cre-
dentes q̄ iuxta morem vniuerſalis eccl'ie
ingrederentur in magna reuerentia ſācti-
tatis tam britones q̄ꝫ ſcotos venerati ſu-
mus. Sꝫ cognoſcentes britones: ſcotos
meliores putauimus. Scotos ṽo ꝑ Da-
ganū epiſcopū in hanc quā ſupꝛꝰ memo-
rauimus inſulam: ⁊ Columbanū abbatē
in gallis venientē nihil diſcrepare a bri-
tonibus in eorū cōuerſatione didicimꝰ.
Nā Dagamꝰ epiſcopus ad nos veniēs
non ſolum cibum nobiſcum: ſed nec ī eo-
dē hoſpitio quo veſcebamur ſumere vo-
luit. Miſit idē Laurentiꝰ cum coepiſco-
pis ſuis etiam britonum ſacerdotibꝫ lit-
teras ſuo gradui cōdignas: quibus eas
in vnitate catholica ꝯfirmari ſatagit. Sꝫ
quātū hec agendo profecerit adhuc pre-
ſentia tempora declarant. His tēpori-
bus venit Mellitus Lūdonie epiſcopis
romā de neceſſarijs eccl'ie anglorū cum
ap'lico papa Bonifacio tractaturus. Et
cum idē papa reuerēdiſſimꝰ cogeret ſyno-
dum epiſcoporꝝ italie de vita monacho-
rum ⁊ quiete ordinaturꝰ: ⁊ ipſe Mellitus
inter eos aſſedit anno .viij. imperij Foca-
tis principis. indic. xiij. tertia die kalēda-
rū marciarū vt queqꝫ erāt regulariter de-
creta ſuo quoqꝫ auctoritate ſubſcribens
confirmaret ac britanniā rediens ſecum
anglorū eccleſijs mādanda atqꝫ obſeruā-
da deferret vna cū ep'lis quas idē ponti-
fex deo dilecto archiep̄o Laurētio ⁊ clero
vniuerſo ſimiliter ⁊ Edilberchto rege at-
qꝫ genti anglorꝝ direxit. Hic eſt Bonifa-
cius quartus a beato Gregorio romane
vrbis epi q̄ impetrauit a Foca principe
donari eccl'ie chriſti templū rome qđ pā-
theon vocabaẜ antiquitꝰ q̄ſi ſimulacrum
eēt oīm deorꝝ. In quo ipſe eliminata oīm
ſpurcicia fecit eccl'iam ſācte dei genitricꝭ
atqꝫ omnium martyrū chriſti: vt excluſa
multitudine demonū multitudo ibi ſan-
ctorum memoriā haberet.

Ut defunctis Edilbrechto ⁊ Selbe-
rechto regibꝫ ſucceſſores eorꝝ idolatriam
reſuſcitarent: ob qđ ⁊ Mellitꝰ ac Juſtus
a Britānia diſceſſerunt.

Caplm. V.

a Nno ab incarnatiōe dominica
dcxiiij. q̄ ē annus .xxiij. primꝰ ex
quo Auguſtinꝰ cū ſocijs ad ꝑ-
dicationem genti anglorꝝ miſſus ē: Edil-
brecht rex cantuariorꝝ poſt regnum tem-
porale qđ .lvj. annis glorioſiſſime tenue-
rat eterna celeſtis regni gaudia ſubijt. Qui
tertius q̄dem in regibus gētis anglorū
cūctis auſtralibꝫ eorū ꝓuincijs q̄ Hum-

bꝛe fluuio ⁊ contiguis ei terminis ſeque⸗
ſtrantur a borealibꝫ impauit. Sed primꝰ
omniũ celi regna conſcendit. Naꝫ primꝰ
imperium huiuſmodi Elli rex auſtraliũ
ſaxonũ. Secũdus Calin rex occidẽtaliũ
ſaxonũ ꝗ lingua ipoꝝ Cecculin vocabat
Tertius vt dixiḿ Edilbꝛecht rex cãtua
rioꝛum. Quartꝰ Redual rex oꝛiẽtaliũ an
gloꝛũ qui ⁊ etiã viuente Edilbꝛechto eidẽ
ſue genti ducatũ pꝛebebat obtinuit. Quin
tus Eduini rex noꝛdanhimbꝛoꝛũ, gentis
id eſt ei vſqꝫ ad borealẽ Humbri fluminis
plaga inhabitat maioꝛe potentia cunctꝫ
que britãniã incolũt angloꝛum pariter ⁊
britonum populis pꝛefuit pꝛeter cantuariis
tm̃. Necnõ ⁊ Meuanias britonum inſu
las que inter hyberniã ⁊ britãniã ſita ſũt
angloꝛũ ſubiecit iperio. Sextꝰ Oſwald
⁊ ipſe noꝛdanhimbꝛoꝛum rex chꝛiſtianiſſi
mus iiſdeꝫ finibꝫ regnũ tenuit. Septimꝰ
Oſuin frater eiꝰ equaliter pene terminis
regnũ nõnullo tp̃e cohercens: pictoꝛũ qꝫ
ac ſcotoꝛũ gentes ꝗ ſeptẽtrionales britã⸗
nie fines tenent maxima ex parte perdo⸗
muit ac tributarias fecit: ſed hoc poſtmo
dum. Defunctus eſt vero rex Edilbꝛecht
die. xxiiii. menſ februarii poſt. xxi. annos
accepte fidei: atqꝫ ĩ poꝛticu ſancti Mar⸗
tini intra eccleſiam beatoꝝ apoſtoloꝛuꝫ
Petri et Pauli ſepultus: vbi et Berecta
regina cõdita eſt: qui inter cetera bona ꝗ
gentis ſue conſulendo conferebat etiam
decreta illi iudicioꝝ iuxta exempla roma
noꝛum cum cõſilio ſapientiũ conſtituit.
Que cõſcripta angloꝛum ſermone actenꝰ
habentur ⁊ obſeruãtur ab ea in ꝗbus pꝛi
mitus poſuit qualiter id dare deberet ꝗ
aliquid rerum vel eccl̃ie vel epiſcopi vel
reliquoꝛuꝫ oꝛdinũ furto auferret: volens
ſcilicet tuitionẽ eis quos ⁊ quoꝛũ doctri
nam ſuſceperat pꝛeſtare. Erat autẽ idẽ Edil⸗
bꝛecht filius Iurminrici: cuiꝰ pater Oc⸗
ca: cuius pater Oꝛrich cognomẽto Oiſc:
a ꝗ reges cantuarioꝛũ ſolent Oiſcingas
cognominare. Cuiꝰ pater Hengiſt ꝗ cũ fi
lio ſuo Oiſc inuitatꝰ Uurtigerno britã⸗
niã pꝛimꝰ intrauit: vt ſupꝛa retulimꝰ. At
vero poſt mortẽ Edilberchti cuꝫ filꝰ eius
Eadbald regni gubernacula ſuſcepiſſet
magno tenellus adhuc ibi eccl̃ie cremen
tis detrimento fuit. Siquidẽ nõ ſolũ chꝛi
ſti fideꝫ recipere noluerat: ſed ⁊ foꝛnicatiõe
pollutꝰ eſt tali qualẽ nec inter gentes au
ditam apoſtre teſtat: ita vt vxoꝛem patrꝫ
haberet. Quo vtroqꝫ ſcelere occaſionem
dedit ad pꝛioꝛem vomitũ reuertendi his
ꝗ ſub imperio ſui parentis vel pauoꝛe vel
timoꝛe regio fidei ⁊ caſtimonie iura ſuſce
perunt: nec ſupne flagella diſtrictionis
perfido regi caſtigando vel coꝛrigendo de⸗
fuere. Nam crebꝛa mentis veſanie et ſpi⸗
ritus imũdi inuaſione pꝛemebatur. Auxit
hec procellam huiuſcemodi perturbationis
etiã moꝛs Saberechti regis oꝛientaliuꝫ
ſaxonum qui vbi regna perennia petens
tres filios ſuos ꝗ pagani perdurauerunt
regni tẽpoꝛalis heredes reliqt. Ceperunt
illi mox idolatrie quã viuẽte eo aliquãtu
lũ intermiſiſſe videbant palã ſeruire: ſub
iectiſqꝫ populis idola colẽdi liberã dare
licentiã. Cumqꝫ viderent põtificẽ celebꝛa
tis in eccl̃ia miſſaꝝ ſolẽniis eucharistiaꝫ
populo dare dicebãt: vt vulgo fertur ad
eũ barbari inflati ſtulticiaꝫ. quare non et
nobis poꝛrigis panẽ nitidum quẽ ⁊ pa⸗
tri noſtro Saba (ſic nãqꝫ eum appellare
conſueuerant) dabas ⁊ populo adhuc in ec
cleſia dare non deſiſtis. Quibꝫ ille reſpõ⸗
debat. Si vultis ablui fonte illo ſalutari
ꝗ pr̃ veſter ablutus eſt: poteſtis etiam pa
nis ſancti cui ille participabat eſſe participes
Sin autẽ lauacrũ vite contemnitis: nulla⸗
tenus valetis panem vite percipere. At illi
nolumus inquiũt fontẽ illũ intrare ꝗ nec
illos opus habere nouimus: ſꝫ tamẽ pa⸗
ne illo refici volumus. Cumqꝫ diligenter
ac ſepe ab illo eſſent admoniti nequaqꝫ
ita fieri poſſe vt abſqꝫ purgatione ſacro⸗
ſancta quis oblationi ſacroſancte cõmu
nicaret. Ad vltimum furoꝛe cõmoti aie⸗
bant. Si non vis aſſentire nobis in tam
facili cauſa quã petimus: non poteris iã
in noſtra pꝛouincia demorari. Et expulerũt
euꝫ: ac de ſuo regno cum ſuis abire iuſſe⸗
runt. Qui expulſus inde venit cantiam:
tractaturus cum Laurentio et Iuſto co⸗
epiſcopis quid in his eſſet agenduꝫ. Decretũqꝫ
eſt cõmuni conſilio: quia ſatius eſſet vt oẽs
patriã redeuntes libera ibi mẽte domino
deſeruirẽt: quã inter rebelles fidei barbaras

ſine fructu reſiderēt. Diſceſſere itaqꝫ p̄mi Melliꝰ ⁊ Juſtꝰ: atqꝫ ad partes gallie ſeceſſere: ibi ⁊ nunc finem expectare diſponentes. Sꝫ nō multo tp̄e reges q̄ p̄conē a ſe veritatis expulerāt demonicis cultibus impune ſeruiebāt. Nam egreſſi contra gentē Geuiſſoꝝ in p̄lium oēs pariter cum ſua militia corruerūt. nec (licꝫ auctoribus p̄ditis) excitatū ad ſcelera vulgus potuit corrigi: atqꝫ ad ſimplicitatē fidei ⁊ charitatis que eſt in chriſto reuocari.

Ut correptꝰ ab ap̄lo Petro Laurentius Eadbaldū regē ad chriſtū ꝯuerteret: q̄ mox Mellitū ⁊ Juſtū ad p̄dicandū reuocauerit. Cap̄lm. VI.

c Um u͛o Laurētius Mellitū Juſtūqꝫ ſecuturꝰ: ac britanniā eſſet relicturꝰ iuſſit ipa ſibi nocte in eccl̄ia beatoꝝ ap̄loꝝ Petri ⁊ Pauli: de q̄ frequēter iam diximus: ſtratū parari. In quo cū poſt multas preces ac lachrymas ad deū ꝓ ſtatu eccl̄ie fuſas ad quieſcēdū membra poſuiſſet atqꝫ obdormiſſet: apparuit ei beatiſſimꝰ apoſtoloꝝ p̄nceps: ⁊ multo illū tēpore ſecrete noctꝭ flagellis arcioribus afficiens ſciſcitabat̄ ap̄lica diſtrictiōe quare gregem quē ſibi ipe crediderat relinq̄rat: vel cui paſtorum oues chriſti in medio lupoꝝ poſitas fugiens ipe dimitteret? An mei inquit oblitꝰ es exempli: qui ꝓ paruulis chriſti q̄s mihi in indicium ſue dilectionis cōmendauerat: vincula: verbera: carceres: afflictiōes: ipam poſtremo mortē: mortē autē crucis: ab infidelibꝫ etiam inimicis chriſti ipe cū chriſto coronādus ꝑtuli. His beati Petri flagellis: ſimul ⁊ exhortationibus animatꝰ famulus chriſti Laurētiꝰ mox mane facto venit ad regē: ⁊ retecto veſtimento q̄ntis eſſet verberibus laceratus oſtendit. Qui multū miratus ⁊ inquirens quis tāto viro tales auſus eſſet plagas infligere. Ut audiuit quia cauſa ſue ſalutis ep̄s ab ap̄lo chriſti tanta eſſet tormēta plagaſqꝫ ꝑpeſſus extimuit. Multum atqꝫ anathematizato omni idolatrie cultu: abdicato cōnubio nō legitimo ſuſcepit fidem chriſti: ⁊ baptizatus eccleſie rebus quantū valuit in omnibꝫ ꝯſulere ac fauere curauit. Miſit etiam galliam ⁊ reuocauit Mellitum ⁊ Juſtū: eoſqꝫ ad ſuas eccl̄ias libere inſtituendas redire p̄cepit: q̄ poſt annū ex quo abierāt reuerſi ſunt. Et Juſtus q̄dem ad ciuitatē Hroſi cui p̄fuerat rediit. Mellitū u͛o Lūdonienſis ep̄m recipe noluerunt: idolatris pontificibꝫ magis ſeruire gaudētes. Nō enī tanta erat ei quāta patri ipſius regni poteſtas: vt etiam nolentibus ac cōtradicētibus paganis antiſtitem ſue poſſet eccleſie reddere. Uerūtā ipe cum ſua gente ex quo ad dn̄m cōuerſus eſt diuinis ſe ſtuduit mancipare p̄ceptis. Deniqꝫ ⁊ in monaſterio beatiſſimi ap̄loꝝ p̄ncipis eccleſiam ſancte dei genitricis fecit quā conſecrauit archiepiſcopus Mellitus.

Ut Mellitus ep̄s flāmas ardētes ſue ciuitatis orando reſtrinxerit. Cap̄lm. VII.

b Oceniꝫ rege beatus archiep̄s Laurētiꝰ regnū celeſte cōſcēdit: atqꝫ in eccl̄ia ⁊ monaſterio ſancti ap̄li Petri iuxta p̄deceſſorē ſuū Auguſtinū ſepultꝰ die q̄rto nonaꝝ februariarū. Poſtq̄ꝫ Mellitꝰ q̄ erat Lūdonie ep̄s ſedem Dorouernēſis eccl̄ie tertiꝰ ab Auguſtino ſuſcepit. Juſtꝰ autē adhuc ſup̄ſtes Hrofenſem regebat eccleſiam. Qui cum magna eccl̄iā angloꝝ cura ac labore gubernabāt: ſuſceperūt ſcripta exhortatoria a pōtifice romane ⁊ ap̄lice ſedis Bonifacio quē poſt deꝰ dedit eccl̄ie. ſedit āno incarnationis dn̄ice .dcxxiiij. Erat autem Mellitꝰ q̄dē corporis infirmitate id eſt podagra grauatꝰ: ſꝫ mētis greſſibꝫ ſanis alacriter terrena queqꝫ trāſiliēs: atqꝫ ad celeſtia regna ſemꝑ amāda petēda et q̄renda ꝑuolās. Erat carnis origine nobilis: ſed culmie mētis nobilior. Deniqꝫ vt vnum u͛tutꝭ eiꝰ vnde cetera ītelligi poſſint teſtimoniū referā. Tp̄e q̄dā ciuitas Dorouernēſis ꝑ culpam incurie igni corrupta crebreſcētibꝫ cepit flāmis ꝯſumi: q̄bꝫ cū nullo aq̄ꝝ iniectu poſſet aliq̄s obſiſtere: iāqꝫ ciuitatꝭ eſſet ꝑvaſtata nō minima atqꝫ ad epiſcopiū furens ſe flāma dilataret. Confidens epiſcopꝰ in diuinū vbi humanum deerat auxilium: iuſſit ſe obuiā ſeuientibus ⁊ huc illucqꝫ volantibꝫ igniū globis referri. Erat autē eo loci vbi flāmarum

impetus maxime incūbebat martyrium beatorū quattuoꝛ coronatorū. Ibi ergo ꝑlatus obſequētū manibꝰ epiſcopus ce-pit orādo periculū infirmus abigere: qđ firme fortiū manus multum laborando nequiuerāt. Nec mora ventus q̄ a meridie flans vbi incendia ſparſerat: ꝯtra meridiē reflexus ꝑmo vim furoris ſui a leſione locorū q̄ cōtra erāt abſtraxit: ac mox funditus quieſcēdo flāmis pariter ſopitꝭ atq̄ extinctꝭ cōpeſcuit. Et q2 vir dei igne diuine charitatis fortiter ardebat: q̄ tempeſtates poteſtatū aeriarū a ſuo ſuorumq̄ leſione crebris orationibꝰ vel exhortationibꝰ repellere cōſueuerat: merito ventꝭ flāmiſq̄ mūdialibꝰ ꝑualere: et ne ſibi ſuiſq̄ noceret obtinere poterat. Et h̄ ḡ poſt q̄̄ annis q̄nq3 rexit eccleſiam Eadbaldo regnāte migrauit ad celos. Sepultuſq3 eſt cū patribꝰ ſuis in ſepe dicto monaſterio: ⁊ eccl'ia beatiſſimi ꝑncipis apoſtolorum. āno ab incarnatiōe domini. dcxxiiij. die nono. kl'is mar.

Ut Bonifacius papa Juſto ſucceſſori eius palliū: ⁊ epl'am miſerit.

Capl'm. VIII.

C Ui ſtatim ſucceſſit in pōtificatum Iuſtꝰ: qui erat Hrofenſis eccl'ie epiſcopus: illi hec eccl'ie romanū ꝑ ſe cōſecrauit epm: data ſibi ordinādi epiſcopos auctoritate a pōtifice Bonifacio: quē ſucceſſorē fuiſſe deus dedit ſupra meminimꝰ. Cuiꝰ auctoritatꝭ iſta ē forma. Dilectiſſimo fratri Iuſto: Bonifacius. q̄̄ deuote: q̄̄q̄ etiā vigilāter ꝑ chriſto euangelio elaborauerit veſtra fraternitas non ſolū epl'e a vobis directe tenere: imo indulta deſuꝑ opi veſtro perfectio indicauit. Nec eni omnipotēs deus aut ſui nominis ſacrū: aut fructum veſtri laboris deſeruit: dū ipe p̄dicatoribꝰ eccleſie fideliter repromiſit. Ecce ego vobiſcū ſum omnibꝰ diebꝰ vſq3 ad ꝯſūmationem ſeculi. Qđ ſpecialiter iniuncto vobis miniſterio eius clemētia demonſtrauit aperiens corda gentiū ad ſuſcipiēdu3 p̄dicationis veſtre ſingulare myſteriū. Magno eni p̄mio fatigioꝝ veſtrorū delectabilem curſum bonitatis ſue ſuffragijs illuſtrauit: dum creditorum vobis talentoꝝ fideliſſime negociatiōis officijs vberem fructum impendens ei qđ ſignare poſſetis multiplicatis generationibꝰ p̄parauit. Hocq3 etiam illa vobis repenſatiōe collatum eſt: qui iniuncto miniſterio iugiter ꝑſiſtentes laudabili patiētia redēptionē3 gentis illius expectaſtis: ⁊ veſtris vt perfruerētur meritis eorum eſt ſaluatio ꝓpinata dicēte domino. Qui ꝑſeuerauerit vſq3 in finem hic ſaluꝰ erit. Saluati ergo eſtꝭ ſpe patientie ⁊ tolerantie virtute: vt infideliu3 corda naturali ac ſupſtitioſo morbo purgata ſui conſequerentur miſericordiam ſaluatoris. Suſceptis nanq̄ apicibus filij noſtri Adaluualdi regꝭ reppimꝰ quāta ſacra eloquij eruditione eiꝰ animū ad vere ꝯuerſionis ⁊ indubitate fidei credulitatem fraternitas veſtra perduxerit. Qua exre de lōganimitate clemētie celeſtis certā aſſumentes fiduciam: nō ſolu3 ſuppoſitarū ei gentiū pleniſſimā ſalutem imo queq3 vicinarū veſtro quoq3 p̄dicationis miniſterio credimus ſubſequēdū. quatenus ſicut ſcriptum eſt: Conſūmati operis vobis merces a retributore oīm bonorū domino tribuat. Et vere ꝑ omnem terram exiſſe ſonus eorū: et in fines orbis terre verba ipoꝝ vniuerſalis gentium confeſſio ſuſcepto chriſtiane ſacramento fidei preſtatur. Palliū p̄terea per latorem p̄ſentium fraternitati tue benignitatis ſtudijs inuitati direximꝰ: qđ videlicet tantā in ſacroſanctis venerandis myſterijs licentiā vtendi impertiuimus. Cōcedentes etia3 tibi ordinatiōes epiſcoporum: exigente opportunitate domini ꝑuenienti miſericordia celebrare: ita vt chriſti euangeliū plurimorū annūciatione in omnibꝰ gentibꝰ que necdum ꝯuerſe ſunt dilatetur. Studeat ergo tua fraternitas hoc qđ ſedis apoſtolice humanitate ꝑceꝑta intemerata mētis ſinceritate ſuare itendis Cuiꝰ rei ſimilitudine3 tam p̄cipuū indumētū humeris tuis baiulandum ſuſcepiſti. Talemq3 te implorata clementia exhibendū ſtude: vt indulti muneris premia nō cū reatitudine: ſ3 ſcū cōmodis animarū ante tribunal ſūmi ⁊ venturi iudicꝭ repreſentes. Deus te incolumē cuſtodiat dilectiſſime frater.

De imꝑio regis Eduini: ⁊ vt veniens ad euangeliſandū ei Paulinꝰ primo filiā ei cū alijs fidei chriſtiane ſacramētis imbuerit. Capl'm. IX.

Quo ī tempꝫ etiā gens Nordanhimbrorū hoc ē ea gens natio anglorꝝ que ad aq̄lonē humbri fluminis plagā habitabat cum rege ſuo Eduino verbū fidei ꝑdicante Paulino cuiꝰ ſupra meminimꝰ: ſuſcepit. Cui videlicet regi in auſpiciū ſuſcipiēde fidei et regni celeſtis poteſtas etiaꝫ terreni creuerat imperij: ita vt qđ nemo anglorꝝ an eū oīs britānie fines quales ipoꝝ vel britonum ꝓuincie habitabant ſubditiōe acciperet: quin ⁊ meuanias inſulas: ſicut et ſupra docuimꝰ: imꝑio ſubiugauit anglorum. Quaꝝ prior que ad auſtrū eſt ⁊ ſitu amplior ⁊ frugū ꝓuentu atqꝫ vbertate felicior nongentoꝝ .lx. miliarū menſurā iuxta eſtimationē anglorꝝ. Sc̄da trecentorū ⁊ vltra ſpaciū tenet. Huic autē gēti occaſio fuit ꝑcipiende fidei ꝙ ꝑfatꝰ rex cognatione iunctus eſt regibꝫ cantuarioꝝ accepta in coniugem Edilberge filia Edelberthi regꝭ q̄ alio noīe Tate vocabatur. Huiꝰ conſortiū cum primo ipe miſſis ꝓcis a fratre eius Eadbaldo q̄ tunc regno cantuarioꝝ ꝑerat peteret: Reſponſū ē nō eſſe licitū chriſtianā virginē pagano ī cōiugium dari ne fides ⁊ ſacramēta celeſtis regis cōſortio ꝓfanarent̄ regis q̄ veri dei cultu eſſet ꝓrſus ignarus. Que dū Eduino verba nuncij referrent: ꝓmiſit ſe nihil omnimodis ꝯtrariū chriſtiane fidei que virgo colebat eſſe facturū: quinpotiꝰ ꝑmiſſurū: vt fidē cultūqꝫ ſue religionis cū omnibꝫ q̄ ſecū veniſſent virꝭ ſiue feminis ſacerdotibus ſeu miniſtris more chriſtiano ſeruaret. Necqꝫ abnegauit ſe etiā eandem ſubiturū eſſe religionem: ſi tn̄ examinata a prudētibꝫ ſanctior ac deo dignior poſſet inueniri. Itaqꝫ ꝓmittit̄ virgo atqꝫ Eduino mittit̄. ⁊ iuxta qđ diſpoſitū fuerat ordinatꝰ ep̄s vir deo dilectus Paulinus q̄ cum illa veniret: eamqꝫ ⁊ comites eius: ne paganorū poſſent ſocietate pollui: quotidiana exhortatione ⁊ ſacramentorū celeſtiū celebratione ꝯfirmaret. Ordinatus eſt autē Paulinꝰ ep̄s a Iuſto archiepiſcopo ſub die .xij. kl'is aug. āno ab incarnatione dn̄i .dcxxv. Et ſic cuꝫ ꝑfata virgine ad regem Eduinū q̄ſi comes copule carnal' aduenit. Sed ipe potiꝰ toto animo intēdens vt gentē quaꝫ adibat ad agnitioneꝫ veritatis aduocās iuxta vocē apl'i vni viro virginem caſtam exhibere chriſto. Cumqꝫ in ꝓuinciā veniſſet laborauit mltū vt ⁊ eos q̄ ſecū venerāt ne a fide deficerent dn̄o adiuuante cōtineret: ⁊ aliquos ſi forte poſſet de paganis ad fidei grām ꝑdicando ꝯuerteret. Sed ſicut apl's ait. Quāuis multo tempore illo laborante in verbo deus ſeculi huiꝰ excecauit mentes infideliuꝫ: ne eis fulgeret illuminatio euangelij glie chriſti. Anno aūt ſequenti venit in ꝓuinciam q̄dam Sicariꝰ vocabulo Eumer miſſus a rege occidētaliū ſaxonuꝫ noīe Cuichelmo: ſperās ſe regem Eduinū regno ſimul ⁊ vita priuaturū: q̄ habebat ſic ambicipitē toxicatū vt ſi ferri vulnus minus ad mortē regꝭ ſufficeret peſte iuuaret̄ veneni. Peruenit aūt ad regem primo die paſche iuxta amnē Doruuentionē vbi tūc erat villa regalis. Intrauitqꝫ quaſi nūciū domini ſui referens. ⁊ cum ſimulatā legationē ore aſtuto volueret exurrexit repente ⁊ euaginata ſub veſte ſita impetuꝫ fecit in regē. Qđ cum videret miniſter regis amiciſſimꝰ nō habēs ſcutū ad manuꝫ quo regem a nece defenderet mox interpoſuit corpus ſuuꝫ ante ictum pūgentis. Sꝫ tantū hoſtꝭ ferrum infixit vt ꝑ corpꝰ militis occiſi etiaꝫ regem vulneraret. Qui cuꝫ mox gladijs impetiret̄ in ipo tumultu etiā aliū de militibꝫ cui nomē Ford heriſſica nefanda peremit. Eadē autē nocte ſacroſancta dominice paſche pepererat regina filiam regi cui nomē Eanfled. Cūqꝫ idem rex ꝑſente Paulino ep̄o gratias ageret dijs ſuis ꝓ nata ſibi filia: E cōtra epiſcopus grās cepit agere domino chriſto: regiqꝫ aſtruere ꝙ ipſe ꝑcibus ſuis apud illū obtinuerit: vt regina ſoſpes ⁊ abſqꝫ dolore graui ſobolem ꝓcrearet. Cuiꝰ verbis delectatus rex ꝓmiſit ſe abrenūcians idolis chriſto ſeruiturū: ſi vitam ſibi ⁊ victoriaꝫ donaret pugnanti aduerſus regē a quo homicida ille q̄ eum vulnerauerat miſſus: ⁊ in

pignus ꝓmiſſionis implende eandē filiā
ſuam chriſto cōſecrandam Paulino epo
conſignauit. Que baptizata eſt die ſācto
penthecoſtes prima de gēte Nordanhim
brorum cū. xj. alijs de familia eiꝰ. Quo tē
pore curatꝰ a vulnere ſibi pridez inflicto
rex collecto exercitu venit aduerſus regē
occidentaliū ſaxonū: ac libello inito vni-
uerſos quos in necē ſuam conſpiraſſe di
dicerat: aut occidit: aut in deditionē rece-
pit. Sicqꝫ victor in patriā reuerſus ñ ſta
tim ⁊ incōſulte ſacramēta fidei chriſtiane
ꝑcipere voluit: q̄uis nec idolis vltra ſerui
uit: ex quo ſe chriſto ſeruiturū eſſe ꝓmiſe
rat. verū ꝑmo diligētiꝰ ex tēpore ⁊ ab ipo
venerabili viro Paulino rationem fidei
ediſcere: ⁊ cum ſuis primatibꝫ q̄s ſapien-
tiores nouerat curauit conferre q̄d d̄ his
agendum arbitrarentur. Sed ⁊ ipe cum
eſſet vir natura ſagaciſſimꝰ: ſepe diu ſolꝰ
reſidens: ore quidē tacito: ſed in intimis
cordis multa ſecū colloquēs q̄d ſibi eſſet
faciendū: q̄ religio ſeruāda tractabat.

Ut papa Bonifaciꝰ eundē regem: mit
tens l̄ras: ſit hortatus ad fidem.

Capl'm. X.

q Uo tēpore exhortatorias ad fi
dem l̄ras a pontifice ſedis apo
ſtolice Bonifacio accepit: q̄rū
iſta eſt forma. Exemplar ep̄le beatiſſimi
⁊ ap̄lici pape vrbis romane eccl'e Boni
facij directe viro gl'ioſo Eduino regi an-
glorū. Uiro glorioſo Eduino regi an-
glorū: Bonifaciꝰ epiſcopus ſeruus ſuo-
rum dei. lꝫ ſūme diuinitatis potentia hu
mane locutionis officijs explanari non
valeat: quippe q̄ ſui magnitudine ita inui
ſibili atqꝫ inueſtigabili eternitate conſi-
ſtit. Ut autē nulla ingenij ſagacitas q̄nta
ſit cōprehēdere diſſerereqꝫ ſufficiat: quia
tamē eius humanitas ad inſinuationem
ſui reſeratis cordis ianuis q̄ de ſemetipa
ꝓferētur ſecreta humanis mentibꝫ inſpi-
ratione clemēter infudit: ad annūciandā
vobis plenitudinez fidei chriſtiane ſacer
dotalem curauimus ſollicitudinē ꝓroga
re: vt ꝑinde chriſti euangeliū q̄d ſaluator
noſter omnibꝫ p̄cipit gentibꝫ p̄dicari: ve-
ſtris quoqꝫ ſenſibꝫ inſerētes ſalutꝭ veſtre
remedia ꝓpinquarent. Superne igit̄ maie-
ſtatis clemētia que cūcta ſolo verbo p̄ce-
ptionis ſue cōdidit ⁊ creauit: celum vide-
licet ⁊ terrā: mare ⁊ om̄ia q̄ in eis ſunt: di
ſpoſitis ordinibꝫ q̄bus ſubſiſterēt coeter-
ni verbi ſui conſilio: ⁊ ſanctiſpiritus vni
tate: diſpēſās hoīem ad imaginē ⁊ ſimili
tudinē ſuam ex limo terre plaſmatū cōſti
tuit ei que tamē tantā premij p̄rogatiuaz
indulſit: vt eū cunctis p̄poneret: atqꝫ ſeruato
termino p̄ceptiōis eternitatis ſubſiſtē
tia p̄muniret. Hunc ergo deū patrē filiū
⁊ ſpiritūſanctū q̄d eſt indiuidua trinitas
ab ortu ſolis vſqꝫ ad occaſū: humanū ge
nus quippe vt creatorem omniū atqꝫ fa-
ctorem ſuū ſalutifera cōfeſſione fide vene
ratur ⁊ colit. Cui etiā ſumitates imperij:
rerūqꝫ poteſtates ſubmiſſe ſunt. q̄r eiꝰ di-
ſpoſitio omniū p̄latio regnorū cōcedere-
tur. Eius ergo bonitatis miſericordia to
tius creature ſue dilatāde ſubdi etiam in
extremitate terre poſitarū gētiū corda fri
gida ſanctiſpiritꝰ feruore in ſui q̄z agniti
one mirabiliter ē dignata ſuccedere. Que
eni in glorioſi filij nr̄i Audubaldi regis:
gētibuſqꝫ ei ſuppoſitis in illuſtratiōe cle
mētia redēptoris fuerit operata plenius
ex vicinitate locorū veſtrā gl'iam conij ci
mus cognouiſſe. Eius ergo mirabile do
num ⁊ in vobis certa ſpe celeſti longani-
mitate conferri cōfidimus. Cum ꝑfecto
glorioſam cōiugem veſtrā que nr̄i corpo
ris pars eſſe dinoſcit̄ eternitatis premio
ꝑ ſacri baptiſmatis regenerationē illumi
natā agnouimꝰ. Unde p̄ſenti ſtilo glorio
ſius vos adhortandos cum om̄i affectu
intime charitatis curauimꝰ: q̄tenꝰ abomi
natꝭ idolis: eorūqꝫ cultu: ſpretiſqꝫ fanorꝫ
fatuitatibꝫ et auguriarū deceptabilibus
blandimētis credatis in deū patrē omni
potentē eiuſqꝫ filiū ieſuz chriſtū et ſpiritū
ſanctū: vt credentes a diabolice captiui-
tatꝭ nexibus ſancte ⁊ indiuidue trinitatis
cooꝑante potētia abſoluti eterne vite poſ-
ſitis eſſe ꝑticipes. Quanta autē reatitudi
nis culpa teneant̄ aſtricti hi q̄ idolatria-
rū ꝑniciosiſſimā ſupſtitionez colētes am
plectuntur eorū q̄ſquos colunt exempla
perditionis inſinuāt. Unde de eis ꝑ pſal
miſtā dicit̄. Omnes dij gentiū demonia:

dominus autẽ celos fecit. Et iterũ. Ocu-
los habẽt ⁊ non vidẽt: aures habẽt et nõ
audiũt: nares habẽt ⁊ nõ odorabũt. Ma-
nus babent ⁊ nõ palpabũt: pedes habẽt
⁊ non ambulabũt. Similes ergo efficiũ-
tur his qui ſpem cõfidentie ponunt ĩ eis
Quõ enim iuuandi quelibet poſſunt ha-
bere virtutẽ hi qui ex corruptibili mate-
ria inferiorũ etiã ſuppoſitorũqꝫ tibi ma-
nibus cõſtruũtur: quibꝫ videlicet artificiũ
humanũ accõmodãs eis inanimatã mẽ-
brorũ ſimilitudinẽ contuliſti: qui niſi a te
moti fuerint ambulare non poterunt: ſed
tanq̃ lapis in vno loco poſiti ita cõſtru-
cti nihilqꝫ intelligẽtie habentes ipaqꝫ in-
ſenſibilitate obruti: nullã neqꝫ ledẽdi ne-
qꝫ iuuandi facultatẽ adepti ſunt. Qua er-
go mentis deceptione eos deos quibus
vos ipi imaginẽ corporis tradidiſtis colẽ-
tes ſequimini: iudicio diſcreto repperire nõ
poſſumus. Unde oportet vos ſuſcepto ſig-
no ſancte crucis: ꝑ quã humanũ gen⁹ re-
demptũ eſt: execrando diabolice verſutie
ſupplantationẽ: q̇ diuine bonitatis operi-
bus inuidus emuluſq̃ conſiſtit a cordibꝫ
veſtris abiicere. Iniectiſqꝫ manibus hos
quos eaten⁹ materie cõpage vobis deos
fabricaſtis: cõfringendos diminuẽdoſq̃
ſũmopere curate. Ipa enĩ eorum diſſolu-
tio corruptioqꝫ: que nunq̃ viuentẽ ſpiri-
ritũ habuit nec ſenſibilitatẽ a ſuis factori-
bus ponit quolibet modo ſuſcipe vobis
patẽter inſinuet ꝙ nihil erat qđ eatenus
colebatis: dum ꝑfecto meliores vos qui
ſpiritũ viuentẽ a dño ꝑcepiſtis eorũ con-
ſtructioni nihilominus exiſtatis: quippe
quos deus omnipotẽs ex primi homĩs
quem plaſmauit cognatõe deductos ꝑ ſe-
cula innumerabilibꝫ ꝓgeniebꝫ pullulare
cõſtituit. Accedite ergo ad agnitionẽ ei⁹
q̇ vos creauit: q̇ in vobis vite inſufflauit
ſpiritũ: q̇ ꝓ noſtra redemptione filiũ ſuũ
vnigenitũ miſit: vt vos ab originali pec-
cato eriperet: ⁊ ereptos de poteſtate dia-
bolice nequicie celeſtibꝫ p̃miis munera-
ret. Suſcipite verba p̃dicatorꝝ ⁊ euãgeliũ
chriſti qđ vobis annũciãt: q̃tenus credẽtes
ſicut ſepi⁹ dictũ ẽ: ĩ deũ patrem omnipo-
tentẽ: ⁊ in ieſũ chriſtũ eius filiũ: et ſpiritũ
ſanctũ ⁊ inſeꝑabilẽ trinitatẽ fugatis de-
moniorũ ſenſibꝫ: expulſaqꝫ a vobis ſolli-
citudine venenoſi et deceptabilis hoſtis
ꝑ aquã ⁊ ſpiritũſanctũ renati ei cui credi-
deritis in ſplendore glorie ſempiterne co-
habitare ei⁹ opitulatione ⁊ munificentia
valeatis. Preterea benedictionẽ ꝓtecto-
ris veſtri beati Petri apoſtolorꝝ ꝑncipis
vobis direxim⁹: id eſt camiſiã cũ ornatu-
ra in auro vna et lena anciriana vna. qđ
petimus vt eo benignitatis animo glĩa
vr̃a ſuſcipiat q̃ a nobis noſcit̃ deſtinatũ.

Ut coniugem ipius ꝑ ep̃laꝫ ſalutis il-
lius ſedulã agere curam monuerit.

Capitulum. XI.

a Dꝯiugem q̃ꝫ eius Edilbergã
huiuſmodi l̃ras idẽ põtifex mi-
ſit. Exemplar ep̃le beatiſſimi ⁊
ap̃lici Bonifacii pape vrbis rome. dile-
cte Edilberge regine Eduini regis dñe
glorioſe ⁊ filia Edilberge regine: Boni-
facius ep̃s ſeruus ſeruorũ dei. Redẽpto-
ris nr̃i benignitas humano generi qđ p̃-
cioſo ſãguine ſui effuſione a vinculis dia-
bolice captiuitatis eripuit multe ꝓuiden-
tie quibꝫ ſaluaret̃ ꝓpinauit remedia: q̃te-
nus ſui nominis agnitionẽ diuerſo mo-
do gentibꝫ innoteſcẽs creatorẽ ſuũ ſuſce-
pto chriſtiane fidei agnoſcerẽt ſacramen-
to. qđ ⁊ q̇dem in veſtre glorie ſenſibꝫ cele-
ſti collatũ munere myſtica purgatiõis ve-
ſtre regeneratio patenter innuit. Magno
ergo largitatis diuĩe beneficio mens no-
ſtra gaudio exultauit: ꝙ ſcintillã ortho-
doxe religionis in veſtri dignatus eſt cõ-
uerſione ſuccendere. Ex q̃ re nõ ſolũ glo-
rioſi coniugis: imo totius gẽtis ſuppoſi-
te vobis intelligentiã in amorẽ ſui facili⁹
inflãmaret. Didicim⁹ nãqꝫ referentibus
his qui ad nos glorioſi filii noſtri Audu-
baldi regis laudabilẽ conuerſionẽ nunci-
antes ꝑuenerũt: qđ etiã veſtra glĩa chri-
ſtiane fidei ſuſcepto mirabili ſacramẽto
piis ⁊ deo placitis iugiter opibꝫ eniteſcat.
Ab idolorũ etiã cultu: ſeu fanorũ auguri-
orumqꝫ illecebris ſe diligẽter abſtineat:
⁊ ita in amore redẽptoris ſui immutilata
deuotione ꝑſiſtẽs inuigilet: vt ad dilatã-
dam chriſtianaꝫ fidem inceſſabiliter non
deſiſtat operam cõmodare. Cũq̃ de glĩoſo

coniuge veſtro paterna charitas ſollicite perquiſiſſet cognouimꝰ ꝙ eatenꝰ abominandis idolis ſeruiēs ad ſuſcipiendā vocem ꝑdicatorū ſuam diſtulerat obedientiam exhibere. Qua ex re nō modica nobis amaritudo cōgeſta ē: ab eo ꝙ ꝑs corporis veſtri ab agnitiōe ſumme ⁊ indiuidue trinitatis remāſit extranea. Unde paternis officijs veſtre glorioſe chriſtianitati noſtrā cōmonitionē non diſtulimꝰ conferendā: adhortātes quatenꝰ diuine inſpirationis imbuta ſubſidijs importune et oportune agendū nō differas: vt et ipſe ſaluatoris nr̄i dn̄i ieſu chriſti cooperāte potentia chriſtianorū numero copuletur vt ꝑinde intemerate ſocietatis federe iura teneas maritalis conſortij. Scriptū nāqꝫ eſt. erūt duo ī carne vna. Quō ergo vnitas vobis ꝯiunctiōis ineſſe dici poterit ſi a nr̄e fidei ſplendore interpoſitis deteſtabilis erroris tenebris remāſit ille alienus. Unde rationi ꝯtinuo inſiſtēs a lōganimitate celeſtis clemētie illuminationis illiꝰ beneficia impetrare nō deſinas. Ut videlicet quos copulatio carnalis affectus vnū quodāmodo corpus exhibuiſſe mōſtrat: hos quoqꝫ vnitas fidei etiā poſt huius vite tranſitū in ꝑpetua ſocietate conſeruet. Inſiſte ergo glorioſa filia: et ſūmis conatibꝰ duritiā cordis ipſius diuinorum ꝓceptorum inſinuatiōe mollire ſummopere demātura: infundēs ſenſibus eius quātū ſit ꝓclarum qō credēdo ſuſcepiſti myſterium: quātū ve ſit admirabile ꝙ renata ꝓmium conſequi meruiſti: frigiditatem cordis ipiꝰ ſancti ſpiritus annūciatione ſuccende: qtenus amoto corpore ꝑniciosiſſimi cultus diuine fidei calore eius intelligentiā tuarum adhortationum frequētatiōe ſuccēdat. Ut ꝑfecto ſacre ſcripture teſtimoniū ꝑ te expletum indubitāter ꝑclareat. Saluabit vir infidelis ꝑ mulierem fidelē. Ad hoc enī miſericordiā dominice pietatis cōſecuta es: vt fructū fidei creditorūqꝫ tibi beneficiorū redēptori tuo multiplicē reſignares. Qō et qdem ſuffragante ꝓſidio benignitatis ipſius vt explere valeas aſſiduis nō deſiſtimus ꝓcibus poſtulare. His ergo premiſſis paterne vobis dilectiōis exhibentes officia: hortamur vt nos reperta portitoris occaſione de his q̄ ꝑ vos ſuperna potentia mirabiliter in ꝯuerſatiōe coniugis veſtri ſumpſiſſe q̄ vobis gentis dignatus fuerit opari proſperis quātū his nuncijs reueletis: qtenus ſollicitudo noſtra q̄ de veſtri veſtrorūqꝫ omniū anime ſalute optabilia deſiderāter expectet vobis nunciantibꝰ reueletur: illuſtrationēqꝫ diuine ꝓpiciationis in vobis diffuſā opulentius cognoſcētes: hilari cōfeſſione largitori oīm bonorum deo et beato Petro apoſtolorꝝ ꝓncipi vberes merito gratias exoluamus. Preterea benedictionē protectoris veſtri beati Petri apl'orꝝ principis vobis direximus: id eſt ſpeculū argēteū ⁊ pectinē eburneū inauratū. qō petimus vt eo benignitatis animo glīa veſtra ſuſcipiat: quo a nobis noſcit deſtinatum.

Ut Eduinꝰ ꝑ viſionē quandā ſibi exulanti oſtēſam ſit ad credendū ꝓuocatus. Capl'm. XII.

b

Ec qdē memoratus papa Bonifacius de regis Eduini: ac gētis ipſius litteris agebat. Sꝫ et oraculū celeſte qō illi quōdā exulāti apō Reduualdū regem anglorꝝ pietas diuina reuelare dignata eſt: nō minimū ad ſuſcipienda vl' intelligenda doctrina monita ſalutaris ſenſū iuuit illius. Cū ergo videret Paulinus ſibi difficulter poſſe ſublimitatem animi regalis ad humilitatem vie ſalutaris: ⁊ ſuſcipiendum myſterium viuifice crucis inclinare: ac ꝓ ſalute illius ſimul ⁊ gentis cui ꝓerat ⁊ verbo exhortationis apud hoīes ⁊ apud diuinā pietatem ꝟbo deꝓcationis ageret: tandē vt veriſimile videtur didicit in ſpū qō vel quale eſſet oraculū regi quondā celitus oſtēſū: nec exinde diſtulit: qn ꝯtinuo regē ammoneret explere votū qō in oraculo ſibi exhibito ſe facturum promiſerat: ſi temporis illius erumnis exemptus ad regni faſtigia perueniret. Erat autem oraculum huiōi. cū ꝑſequente illum Edilfrido: qui ante eum regnauit: ꝑ diuerſa occultꝰ loca vel regna multo annorꝝ tpe ꝓfugus vagaretur: tandē venit ad Reduualdū obſecrās vt vitam ſuam a tanti ꝑſecutoris inſidijs

tutando ſeruaret. Qui libenter euȝ ſuſci-
piens: ꝓmiſit ſe que petebat eſſe facturū.
At poſtq̄ Edilfrid in hac eū ꝓuincia ap-
paruiſſe: ⁊ apud regē illi⁹ familiariter cū
ſocijs habitare cognouit: miſit nuncios
q̇ Redualdo pecuniā multā ꝓ nece eius
offerrēt. neqꝫ aliq̇d ꝓficit. miſit ſcd̃o. mi-
ſit tertio. ⁊ copioſiora argenti dona offe-
rēs: ⁊ bellū illi ſi contemnereꝭ indicens.
Qui vel minis fract⁹: vel corrupt⁹ mune-
ribus ceſſet deprecanti: et ſiue occidere ſe
Edwinū: ſeu legatarijs tradere promiſit.
Qd̓ vbi fideliſſim⁹ q̇dam amicus illius
animaduertit intrauit cubiculū q̄ dormire
diſponebat. Erat aūt ꝑma hora noctis.
Et euocatū foras q̇d erga eū agere rex ꝓ-
miſiſſet edocuit: ⁊ inſuꝑ adiecit. Si ergo
vis hac ipa hora educā te d̓ hac ꝓuincia
⁊ ea in loca te introducā vbi nunq̄ te vel
Reduald vel Edilfrid inuenire valeant.
Qui ait. Gratias q̇deȝ ago beniuolentie
tue: nō tū hoc facere poſſum qd̓ ſuggeris:
vt pactū qd̓ cū tanto rege inij: ipſe prim⁹
irritā faciā. cū ille mihi nihil mali fecerit
nihil adhuc inimiciciaꝝ intulerit: q̇n po-
tius ſi moriturus ſum ille me magis q̄ ig-
nobilior q̇ſqꝫ morti tradat. Quo eni nūc
fugiā q̇ ꝑ omnes britannie ꝓuincias: tot
annorū temporūqꝫ curriculis vagabun-
dus hoſtiū vitabā inſidias. Abeunte igi-
tur amico remāſit Eduin⁹ ſolus foris re-
ſidens: ⁊ meſtus ante pallaciū multis ce-
pit cogitationū eſtibus affici: q̇d ageret:
q̄ ve pedē verteret neſcius. Cumqꝫ diu ta-
citus mentis angoribꝫ: ⁊ ceco carperetur
igni: vidit ſubito in tempeſte noctis ſilen-
tio: appropinquantē ſibi hoīem: vult⁹ ha-
bituſqꝫ incogniti. quē vidēs vt ignotū et
inopinatū nō parū expauit. At ille acce-
dens ſalutauit eū. ⁊ interrogauit q̄re illa
hora ceteris quieſcentibus: ⁊ alto ſopore
p̄ſſis: ſolus ipſe meſtus in lapide ꝑuigil
ſederet. At ille viciſſim ſciſcitabatur: q̇d ad
eum ꝑtineret: vtruȝ ipe intus an foris no-
ctem trāſigeret. Qui reſpondens ait. Ne
me eſtimes tue meſticie: ⁊ inſomniorū ⁊
forinſece ac ſolitarie ſeſſionis cauſam ne-
ſcire. Scio eni certiſſime qui es: ⁊ quare
meres: et q̄ ventura tibi in ꝓximo mala
formidas. Sed dicito mihi quid merce-

dis dare velles ei: ſi qui ſit q̇ his te mero-
ribus abſoluat: et Redualdo ſuadeat: vt
nec ipe tibi aliquid mali faciat: nec tuis
te hoſtibꝫ perimendū tradat. Qui cum ſe
om̄ia que poſſet: huic tali ꝓ mercede be-
neficij daturū eſſe reſpōderet: Adiecit il-
le. qd̓ ſi etiā te regem futurū extinctis ho-
ſtibus in veritate ꝓmittat: ita vt nō ſoluȝ
om̄es ꝓgenitores tuos: ſed ⁊ om̄es quā-
te reges in gēte anglorū poteſtatꝭ fuerāt
tranſcendas. At Eduinus cōſtantior in-
terrogando factus: non dubitabat ꝓmit-
tere: quin ei qui tāta ſibi beneficia dona-
ret: dignis ipe gratiarū actionibꝫ reſpon-
deret. Tum ille tertio. Si autē inquit is
qui tibi tanta taliaqꝫ dona veraciter ad-
uētura ꝑdixerit: etiam conſiliū tibi tue ſa-
lutis ac vite: melius atqꝫ vtilius q̄ aliq̇s
de tuis parentibꝫ: aut cognatis vnq̄ au-
diuit oſtendere poterit: nū ei obtēperare:
⁊ monita eius ſalutaria ſuſcipe ꝯſentis?
Nec diſtulit Eduinus: q̇n continuo pol-
liceretur: vt ſe in omnibꝫ ſecuturum doctri-
nam illius: qui ſe tot ac tātis calamitati-
bus ereptum ad regni apicem ꝑducheret.
Qui accepto reſponſo: cōfeſtim his q̇ lo-
quebatur cū eo impoſuit dexteram ſuaȝ
capiti eius dicens. Cum ergo tibi ſignuȝ
aduenerit: memento huius tēporis: ac lo-
quele noſtre: ⁊ ea que nūc ꝓmittis adim-
plere ne differas. Et his dictis vt fertur
repente diſparuit: vt itelligeret nō homi-
nem eſſe q̇ ſibi apparuiſſet: ſed ſpiritū. Et
cum regius iuuenis ſolus adhuc ibidem
ſederet: gauiſus q̇dem de collata ſibi cō-
ſolatione: ſed multū ſollicit⁹ ac mente ſe-
dula cogitans q̇s eſſet ille: vel vnde veni-
ret q̇ hec ſibi loqueretur. Venit autē p̄fa-
tus amic⁹ illius letoqꝫ vultu ſalutās eū.
Surge inquit: intra: ⁊ ſopitis ac relictis
curarum anxietatibꝫ quieti mēbra ſimul
et animū compone. q2 mutatū eſt cor re-
gis. nec tibi aliq̇d male facere: ſed fidem
potius pollicitā ſuare diſponit. Poſtq̄
eni cogitationē ſuā: de qua tibi ante dixi:
regine in ſecreto reuelauit reuocauit eaȝ
illa ab intentione āmonēs q2 nulla ratio
ne ꝯueniat: tāto regi amicū ſuū optimuȝ
in neceſſitate poſituȝ auro vendere. imo
fidem ſuam: q̄ omnibꝫ ornamētꝭ p̄cioſior

eſt:amore pecunie perdere. Quid plura?
fecit rex vt dictū eſt. nec ſolū exulem nun
cijs hoſtilib⁹ nō tradidit: ſed etiā eū vt in
regnum ꝑueniret adiuuit. Nam mox re-
deūtib⁹ domū nūcijs exercitū multū ad
debellādū Edilfridū collegit copioſū: cū
qꝫ ſibi occurrentē cū exercitu multuz im-
pari (Non enī dederat illis ſpaciuz quo
totū ſuum congregaret: atqꝫ aduuaret ex
ercitū) occidit in finib⁹ gentis merciorꝫ
ad orientalez plagam amnis q̄ vocatur
Idle. In quo certamie ꝛ filiꝰ Redualdi
vocabulo regnberi occiſus. Ac ſic Edui
nus iuxta oraculū qd̄ accepat: non tātuz
regꝭ ſibi infeſti inſidias vitauit: verūetiā
eidem ꝑempto in regni gloriaz ſucceſſit.
Cum ergo p̄dicante verbū dei Paulino
rex credere differret: ꝛ ꝑ aliqd̄ tempus vt
diximus horis cōpetentib⁹ ſolitariꝰ ſede
ret q̇d agēdū ſibi eſſet. que religioſe que-
dam ſedulus ſecum ipe ſcrutari ↄſueſſet:
ingrediens ad eum quadā die vir dei im-
poſuit dexterā capiti eius: et an h̄ ſignuz
agnoſceret requiſiuit. Qui cum tremens
ad pedes ꝓcidere vellet: leuauit eū quaſi
familiari voce affatus. Ecce inq̇t hoſtiū
manus quos timuiſti dn̄o donante eua-
ſiſti. Ecce regnum qd̄ deſideraſti ipo lar
giente ꝑcepiſti. Memēto vt tertiū qd̄ ꝓ-
miſiſti facere nō differas ſuſcipiēdo fidē
eius: ꝛ p̄cepta ſeruando qui te ꝛ a tempo
ralibus aduerſis eripiens: tēporalis reg-
ni honore ſublimauit. ꝛ ſi deinceps volū
tati eiꝰ quā per me tibi p̄dicit obſecunda-
re volueris: etiā a ꝑpetuis malorū tormē
tis te liberās ad eterni ſecū regni in celis
faciat eſſe ꝑticipem.

Quale ↄſilium idē cum p̄ncipib⁹ ſuis
de percipienda chriſti fide habuerit: ꝛ vt
pontifex eius ſuas aras ꝓfanauerit.

Caplm̄. XIII.

q

Uib⁹ auditis rex ſuſcipe q̇dem
ſe fidem quā docebat ꝛ velle et
debere reſpondebat. Veruz ad
huc cuz amicis principib⁹ et conſiliarijs
ſuis ſeſe de hoc collaturū eſſe dicebat: vt
ſi ꝛ illi eadē cū eo ſentire vellēt om̄es pa-
riter in fonte vite chriſto cōſecrarent̄. Et
annuēte Paulino fecit vt dixerat. Habi-
to enī cum ſapientib⁹ conſilio ſciſcitabat̄
ſingillatim ab omnib⁹: q̄lis ſibi doctrina
hec eatenꝰ inaudita ꝛ nouus diuinitatis
q̄ p̄dicabatur cultus videretur. Cui p̄mꝰ
pontificum ipius Coifi cōtinuo reſpon-
dit. Tu vide rex q̄le ſit hoc qd̄ nobis pre
dicatur. ego tibi veriſſime qd̄ certū didi-
ci ꝓfiteor: quia nihil omnino virtutis ha
bet: nihil vtilitatꝭ religio illa quā hucuſ
qꝫ tenuimꝰ. Nullus enī tuorꝫ ſtudioſiꝰ
q̄ꝫ ego culture deorum noſtrorū ſe ſubdi-
dit: et nihilominꝰ multi ſūt qui ampliora
a te beneficia q̄ꝫ ego ꝛ maiores accipiunt
dignitates: magiſqꝫ ꝓſperant̄ in omnib⁹
q̄ agenda vel acquirenda diſponunt. Si
autē dij aliq̇d valerēt me potiꝰ iuuare vel
lent q̇ illis impenſius ſeruire curaui. Vn̄
reſtat vt ſi ea que nūc nobis noua p̄dicā-
tur: meliora eſſe et fortiora habita exami-
natione ꝓſpexeris: abſqꝫ vllo cūctamine
ſuſcipe illa feſtinemꝰ. Cuiuſqꝫ ſuaſiōi ver
biſqꝫ prudentib⁹: alius optimatū tribuēs
aſſenſū cōtinuo ſubdidit. Talis inquiēs
mihi videtur rex vita hoīm p̄ſens in ter-
ris ad cōparationē eius qd̄ nobis incer
tum ē tēporis: quale cū te reſidente ad ce-
nam cū ducib⁹ ac miniſtris tuis tp̄e hyber
nali: accenſo q̇dem foco in medio ꝛ calli-
do effecto cenaculo: furentib⁹ aūt foris ꝑ
om̄ia turbinib⁹ hyemaliū pluuiarū vł ni
uium: Adueniens vnꝰ paſſerum domuz
citiſſime ꝑuolauerit. Qui cū ꝑ vnū oſtiū
ingrediens: mox ꝑ alium exierit: ipo qui-
dem tp̄e quo intus eſt hyemis tēpeſtate
non tangitur: ſed tm̄ paruiſſimo ſerenita-
tis admomēto excurſo mox de hyeme in
hyemē regrediens tuis oculis elabitur.
Ita aūt vita hoīm ad modicuz apparet:
q̇d autē ſequatur q̇d ve p̄ceſſerit prorſus
ignoramꝰ. Unde ſi hec noua doctrīa cer
tius aliq̇d attulit: merito ſequenda eē vi-
detur. His ſimilia ꝛ ceteri maiores natu
ac regis ↄſiliarij diuinitus admoniti ꝓ-
ſequebant̄. Adiecit aūt Coifi quia vellet
ipm̄ Paulinum diligētius audire de deo
quē p̄dicabat verbū facientē. Qd̄ cuz iu-
bente rege faceret exclamauit auditis eiꝰ
ſermonib⁹ dicens. Iam olim itellexeram
nihil eſſe qd̄ colebamꝰ: q̄ videlicet q̄nto
ſtudioſius in eo cultu veritatē q̄rebā: tan
to minꝰ inueniebā. Nūc aūt apte ꝓfiteor:

quia in hac pdicatione veritas daret illa
q̄ nobis vite ſalutis ⁊ beatitudinis eter⸗
na dona valet tribuere. Vñ ſuggero rex
vt templa ⁊ altaria que ſine fructu vtilita
tis ſacrauim⁹ ocius anathemati ⁊ igni cō
tra dam⁹. Quid plura? pbuit palā aſſen⸗
ſum euangelizādi beato Paulino rex. et
abrenūciata idolatria fidem ſe chriſti ſu⸗
ſcipere cōfeſſus eſt. Cunqꝫ a pfato pōtifi
ce ſacrorū ſuorū quereret: q̄s aras ⁊ fana
idolorū cuꝫ ſeptis q̄bus erant circūdata
pmus pfanare deberet: Ille rūdit. Ego.
Quis enī ea q̄ per ſtulticiaꝫ colui: nec ad
exemplū omniū aptius q̄ȝ ipe p ſapiētiaꝫ
mihi a deo vero donatā deſtruam. Sta
timqꝫ abiecta ſupſtitione vanitatis roga
uit ſibi regem arma dare ⁊ equū emiſſa⸗
rium quē aſcendēs ad idola deſtruenda
veniret. Non enī licuerat pontificē ſacro
rum vel arma ferro vel pter in equo eq̄ta
re. Accinct⁹ ergo gladio accepit lanceam
in manu: ⁊ aſcendēs emiſſarium regis p⸗
gebat ad idola. Qđ aſpiciens vulg⁹ eſti⸗
mabat eū inſanire. Nec diſtulit ille mox
vt appropiabat ad fanū pfanare illđ inie
cta in eo lancea quā tenebat: multūqꝫ ga
uiſus đ agnitiōe veri dei cultus: iuſſit ſo
ciis deſtruere ac ſuccēdere fanū cū omni⸗
bus ſeptis ſuis. Oſtenditur autē loc⁹ ille
quondā idolorū non lōge ab Eburacho
ad orientē vltra amnē deruuentionem. ⁊
vocat̃ hodie Gotmundin Gahaam. vbi
pōtifex ille inſpirāte deo vero polluit ac
deſtruxit eas q̄s ipe ſacrauerat aras.

Ut idē Eduin⁹ cum ſua gente fidelis
ſit factus: et vbi Paulinus baptiſauerit.
Capl'm. XIIII.

i Gitur accepit rex Eduin⁹ cū cun
ctis gentis ſue nobilib⁹ ac ple⸗
be perplurima: fidē ⁊ lauacrū ſan
cte regeneratiōis: anno regni ſui .xi. qui ē
annus dñice incarnationis .dcxxvii. Ab
aduentu vo anglor̄ in britanniā ann⁹ cir
citer .clxxx. Baptiſat⁹ ē autē Eburaci die
ſācto paſche pridie iduum apꝛil'. in eccle⸗
ſia ſācti Petri apl'i quā ibidem ipe de lig
no cum cathecizaret vſq̄ȝ ad percipiendū
baptiſma imbuerūt ⁊ citato opere cſtru
xit. In q̄ etiā ciuitate ipi doctori atq̄ȝ an⸗
tiſtiti ſuo Paulino ſedē epatus donauit.
Mox aūt vt baptiſma cſecut⁹ ē curauit
docēte eodē Paulino maiorē ipo i loco
⁊ anguſtiorē de lapide fabricare baſilicā:
In cui⁹ medio ipm qđ prius fecerat ora⸗
toriū includeret. Preparatis ergo fūda⸗
mētis in giro prioris oratorij p quadrū
cepit edificare baſilicā. Sȝ priuſq̄ȝ altitu
do parietis eſſet cōſūmata rex ipe impia
nece occiſus opus idē ſucceſſori ſuo Oſ⸗
waldo pficiendū reliquit. Paulin⁹ autē
ex eo tempe .vi. annis ctinuis id eſt vſqꝫ
ad finē imperij regis illius verbū dei an⸗
nuente ac fauēte ipo in ea puincia pdica⸗
bat. Credebantqꝫ ⁊ baptizabant̃ q̄tquot
erāt pordinati ad vitā eternā. In q̄b⁹ erāt
Offride: Adfrith filij regis Eduini: qui
ambo ei exuli nati ſunt. de quo Enburga
filia Cerali regis mercionaruꝫ baptizati
ſūt tpe ſequenti ⁊ alij liberi eius de Edil
berga regina pgeniti Edilhim ⁊ Edildri
dis filia ⁊ alter filius Vueſſrea: quorum
pmi albati adhuc rapti ſūt de hac vita et
Eburaci i eccl'ia ſepulti. Baptizat⁹ ⁊ Iſ⸗
fi filius Offridi: ſȝ ⁊ alij nobiles ac regij
viri nō pauci. Tantus aūt fert̃ tūc fuiſſe
feruor fidei ac deſideriū lauacri ſalutaris
genti nordanhimbror̄: vt quodā tēpore
Paulin⁹ veniēs cū rege ⁊ regina in regiā
villā q̄ vocat̃ Adgefrin .xxxvi. dieb⁹ ibi⸗
dem cū eis cathecizādi ⁊ baptizandi offi
cio deditus moraret̃: q̄b⁹ dieb⁹ cunctis a
mane vſq̄ȝ ad veſperā nil aliud ageret q̄ȝ
cfluentē eo de cūctis viculis ac locis ple
bem chriſti v̄bo ſalutis inſtruere: atqꝫ in
structū in fluuio Gleni q̄ pxim⁹ erat laua
cro remiſſionis ablnere. Hec villa tpe ſe⸗
quentiū regū deſerta: ⁊ alia p illa ē facta i
loco q̄ vocat̃ Meluim. Hec q̄dē in p⸗
uincia Berniciorū. ſȝ ⁊ in puincia Deiro⸗
rū: vbi ſep⁹ manere cū rege ſolebat bapti
zabat in fluuio Sualua q̄ vicum catara
ctum pterfluit. Nondū oratoria vl' bapti
ſteria in ipo exordio naſcētis ibi eccl'ie
poterat edificari. Attū in campo dono
vbi tūc etiā villa regia erat fecit baſilicā:
quā poſtmoduȝ pagani a q̄bus Eduin⁹
rex occiſus ē cū tota eadē villa ſuccende⸗
runt. Pro q̄ reges poſteriores fecere ſibi
villā in regione q̄ vocat̃ Loidis. Euaſit

aũt ignẽ altare qđ lapideum erat. ⁊ ſuat
adhuc in monaſterio reuerẽdiſſimi abba
tis Thudunlſi. qđ eſt in ſilua Elmete.

Ut ꝓuincia orĩẽtalium angloꝝ fidem
chriſti ſuſcepit. Caplm. XV.

t Antã aũt deuotionẽ Eduinus
erga cultuꝫ veritatis habuit: vt
etiã regi orĩẽtaliũ angloꝝ Car
pualdo filio Redualdi ꝑſuaderet: relictꝫ
idoloꝝ ſupſtitiõibꝫ fidẽ ⁊ ſacramẽta chri
ſti cũ ſua ꝓuincia ſuſcipe. Et ꝗdem pater
eiꝰ Reduald iã dudũ in Cãtia ſacramen
tis chriſtiane fidei imbutꝰ eſt: ſed fruſtra.
Nã rediẽs domũ ab vxore ſua ⁊ ꝗbuſdã
ꝑuerſis doctoribꝫ ſeductꝰ eſt: atqꝫ a ſince
ritate fidei deprauatꝰ habuit poſteriora
peiora prioribꝫ: ita vt in morẽ antiquorũ
ſamaritanorũ ⁊ chriſto ſeruire videret: et
dijs ꝗbꝫ antea ſeruiebat. Atqꝫ in eodẽ fa
no et altare haberet ad ſacrificiũ chriſti ⁊
arulã ad victimas demonioꝝ: qđ videlꝫ
fanũ rex eiuſdẽ ꝓuincie Aldunlf: ꝗ nunc
etate fuit vſqꝫ ad ſuũ tẽpus ꝑduraſſe et ſe
in puericia vidiſſe teſtabat. Erat aũt p̄fa
tus rex Reduald natu nobilis quãlibet
actu ignobilis filius Tytili: cuius pater
fuit Uulffa a ꝗ reges angloꝝ orientaliũ
Uulffingas appellant. Uerũ Corpuald
nõ multo poſtq̃ fidẽ accepit tp̄e occiſus
eſt a viro gẽtili noĩe Richberechto: et ex
inde tribꝫ ãnis ꝓuincia ĩ errore verſata ẽ:
donec accepit regnũ eiuſdẽ frater Corpu
aldi Sigberecht: vir ꝑ oĩa iudiſſi que ẽ
prima ad me doctiſſimꝰ atqꝫ chriſtianiſſi
mus. Qui viuente adhuc fratre cũ exula
ret ĩ gallia fidei ſacramẽtꝫ imbutꝰ ẽ Quo
rũ ꝑticipem mox vbi regnare cepit totaꝫ
ſuaꝫ ꝓuinciã facere curauit. Cuiꝰ ſtudijs
glorioſiſſime fauit felix ep̃s ꝗ de Burgũ
dioꝝ ꝑtibꝫ: vbi ortus ⁊ ordinatꝰ eũ veniſ
ſet ad Honoriũ archiep̃m ei ꝗ indicaſſet
deſideriũ ſuũ: miſit eũ ad p̄dicãdũ ꝟbum
vite p̄fate natiõi anglorũ. Nec vota ipiꝰ
incaſſũ cecidere: ꝗnpotiꝰ fructũ ĩ ea mul
tiplicẽ credẽtiũ populoꝝ pius agri ſpi
ritalis cultor inuenit. Siqdẽ totã illã pro
uinciã iuxta ſui noĩs ſacramẽtuꝫ a longa
iniq̇tate atqꝫ infelicitate liberatã: ad fidẽ
⁊ opa iuſticie ac ꝑpetue felicitatis dona
ꝑduxit. Accepitqꝫ ſedẽ ep̃atus in ciuitate
Cluũmocri. Et cũ. xvij. annis eiuſdẽ ꝓuin
cie põtificali regimine p̄eſſet: ibidẽ in pa
ce vitam finiuit.

Ut in ꝓuincia Lindiſſi predicauerit: ⁊
de quallitate regni Eduini.
Caplm. XVI.

p Redicabat aũt Paulinꝰ verbũ
etiã ꝓuincie meridiane Hum
bre fluminis ripã ꝑtingẽs vſqꝫ ad
mare. Prefectũqꝫ Lindocoline ciuitatis
cui nomen erat Bleeca p̄mum cũ domo
ſua ꝯuertit ad dñm. In ꝗ videlꝫ ciuitate
et eccl'iam operis egregij de lapide fecit.
Cuiꝰ tecto vl' lõga incuria vel hoſtili ma
nu deiecto parietes ſtare videntur. et oĩbꝫ
annis aliq̃ miracula ſanitatũ in eodẽ lo
co ſolẽt ad vtilitatẽ eoꝝ ꝗ fideliter q̃runt
oſtendi. In qua eccl'ia Paulinꝰ trãſeunte
ad chriſtũ Iuſto: Honoriũ ꝓ eo cõſecra
uit ep̃m: vt in ſequẽtibꝫ ſuo loco dicemꝰ.
De huiꝰ fide ꝓuincie narrauit mihi p̄sby
ter ⁊ abbas ꝗdam vir veraciſſimꝰ de mo
naſterio Portanen vocabulo Deda retu
liſſe ſibi quendã ſeniorẽ baptizatũ ſe fuiſ
ſe diemedia a Paulino ep̃o preſente rege
Eduino: ⁊ multã ppl'i turbã ĩ fluuio Tre
henta iuxta ciuitatẽ que lingua angloruꝫ
Trouulfinga aceſtir vocat. Qui etiã effi
giem eiuſdẽ Paulini referre eſſe ſolitꝰ qđ
eſſet lõge ſtature: paululũ incuruꝰ: nigro
capillo: facie macilẽta: naſo adunco ꝑte
nui: venerabilis ſimul ⁊ terribil' aſpectu.
Habuit aũt ſecũ ĩ miniſterio ⁊ Tobiũ dia
conũ: virũ vtiqꝫ induſtriũ ac nobilem in
chriſto ⁊ in eccl'ia: ꝗ ad nr̃a vſqꝫ tempa ꝑ
mãſit. Tãta aũt eo tp̄e pax in britãnia q̃
quaverſũ imperiũ regꝫ Eduini ꝑuenerat
fuiſſe ꝑhibet: vt (ſicut hodie ĩ ꝓuerbio di
cit) etiam ſi mulier vna cum recenť nato
ꝑuulo vellet totã ꝑambulare inſulã a ma
ri ad mare: nullo ſe ledẽte valeret. Tantuꝫ
rex idẽ vtilitatꝫ ſue gẽtꝫ ꝯſuluit: vt pleriſ
qꝫ ĩ locꝫ vbi fõtes lucidos iuxta publicos
viaꝝ trãſitus conſpexit: ibi ob refrigeriũ
viantiũ erectꝫ ſtipitibꝰ ⁊ ereos cãcos ſu
ſpẽdi iuberet. neqꝫ hos quiſq̃ niſi ad vſũ
neceſſariũ contingere p̄ magnitudine vel
timoris eius auderet: vel amoris vellet.
Tantuꝫ ꝟo excellẽtie in regno habuit: vt
non ſolum in pugna ante illũ vexilla ge

ſtarentur: ſed ⁊ tp̃e pacis equitantez inter
ciuitates ſiue villas: aut prouincias ſuas
cum miniſtris ſemꝑ antecedere ſignifer cõ-
ſueuiſſet. Necnõ ⁊ incedẽte illo vbilibet
ꝑ plateas illud genus vexilli qd̓ romani
Tufam: angli appellant Thuuf. ante euz
ferri ſolebat.

Ut idem ab Honorio papa exhorta-
torias lr̃as accepat: q̇ etiã Paulino pal-
liũ miſerit. Caplm. XVII.

q Uo tp̃e p̃ſulatum ſedis apoſto-
lice Honori⁹ Bonifacij ſucceſ-
ſor habebat. q̇ vbi gentem nor-
danhimbrorũ cum ſuo rege ad fidez cõ-
feſſionem q̄ʒ chriſti Paulino euãgelizãte
ꝯuerſam eẽ didicit: miſit eidem Paulino
pallium. miſit ⁊ regi Eduino litteras ex-
hortatorias: paterna illũ charitate accẽ-
dens vt in fide veritatis quã accepant ꝑ-
ſiſtere ſemꝑ ac ꝓficere curarẽt. Quaꝝ vi-
delicet litteraꝝ iſte ẽ ordo. Domino ex-
cellẽtiſſimo atq̄ʒ p̃cellẽtiſſimo filio Edui-
no regi anglorũ: Honorius ep̃s ſeruus
ſeruorũ ſalutẽ. Ita chriſtianitatis veſtre
integritas circa cõditoris ſui cultuz fidei
eſt ardore ſuccẽſa: vt longe lateq̄ʒ reſplen-
deat: et i om̃i mũdo annũciata veſtri ope-
ris multipliciter referat fructuz. Sic eni
vos reges eſſe cognoſcitis dñ̃ regẽ ⁊ cre-
atorem veſtrũ orthodoxa p̃dicatiõe edo-
cti deum venerando creditis: eiq̄ʒ qd̓ hu-
mana valet ꝯdicio mẽtis veſtre ſinceram
deuotionẽ exoluitis. Quid deo nr̃o aliud
offerre valebim⁹: niſi vt in bonis actib⁹
ꝑſiſtentes: ip̃m q̄ʒ auctorẽ humani generis
ꝯfitentes eum colere: eiq̄ʒ vota nunc red-
dere feſtinemus. Et ideo excellẽtiſſime fi-
li paterna vos charitate qua conuenit ex-
hortamur: vt hoc qd̓ vos diuina miſeri-
cordia ad ſuã grãz vocare dignata eſt: ſol-
licita intentione ⁊ aſſiduis oratiõib⁹ ſuã-
re om̃imodo feſtinetis: vt q̇ vos in p̃ſenti
ſeculo ex om̃i errore abſolutos ad agniti-
onẽ ſui noĩs ẽ dignat⁹ ꝑducere: ⁊ celeſtis
patrie vobis p̃paret manſionẽ. Predica-
toris igit̃ veſtri dñi mei apl̃ice memorie
Gregorij lectione frequẽter occupati pre
oculis affectũ doctrine ip̃i⁹: qd̓ ꝓ veſtris
animab⁹ libẽter exercuit: habetote: q̄tẽu⁹
ei⁹ oratio ⁊ regnũ veſtrũ populũq̄ʒ auge-
at: ⁊ vos omnipotẽti deo irrep̃hẽſibiles
rep̃ſentet. Ea ꝟo q̃ a nobis ꝓ vr̃is ſacer-
dotib⁹ ordinãda ſperaſtis: h̃ ꝓ fidei veſtre
c̃ ſinceritate: q̃ nobis multimoda relatio-
ne ꝑ p̃ſentiũ portitores laudabiliter inſi-
nuata ẽ: gratuito animo attribuere illi ſi-
ne vlla dilatiõe p̃uidemus. ⁊ duo pallia
vtrorũq̄ʒ metropolitanoꝝ: id ẽ Honorio
⁊ Paulino direximus: vt dũ q̇s eorũ de h̃
ſeculo ad auctorẽ ſuũ fuerit accerſit⁹: ĩ lo-
co ip̃ius alteꝝ ep̃oꝝ ex hac nr̃a auctorita-
te debeat ſubrogare. qd̓ q̇dez tam ꝓ vr̃a ẽ
charitatis affectu: q̄ʒ ꝓ tantaꝝ ꝓuinciarũ
ſpacia q̃ inter nos ⁊ vos eſſe noſcunt̃: ſu-
mus inuitati concedere: vt in omnib⁹ de-
uotioni veſtre noſtrũ ꝯcurſũ: ⁊ iuxta vr̃a
deſideria ꝓbaremus incolumẽ excellen-
tiã veſtrã grã ſuꝑna cuſtodiat.

Ut Honorius q̇ Iuſto in ep̃atu Do-
ruuernẽſis eccl̃ie ſucceſſit ab eodez papa
Honorio palliũ ⁊ lr̃as acceperit.

Caplm. XVIII.

h Ec iterim Iuſt⁹ archiep̃s ad ce-
leſtia regna ſublat⁹. iiij. idmum
nouẽbriũ die: ⁊ Honori⁹ ꝓ illo
ẽ in p̃ſulatum elect⁹. Qui ordinandus ve-
nit ad Paulinum. ⁊ occurrẽte ſibi illo in
lindocolino q̇ntus ab auguſto Doruuer-
nẽſis eccl̃ie ꝯſecrat⁹ eſt antiſtes. Cui etiã
p̃fat⁹ papa Honori⁹ miſit palliũ ⁊ lr̃as: ĩ
q̇b⁹ decreuit h̃ ip̃m qd̓ in ep̃l̃a ad Edui-
nũ regẽ miſſa decreuerat: ſcʒ vt cũ Doru-
uernẽſis vel Eburacẽſis antiſtes de hac
vita trãſierit: is q̇ ſuꝑeſt conſors eiuſdem
gradus habebat poteſtatẽ alteꝝ ordinan-
di i in loco ei⁹ q̇ trãſierat ſacerdotez: ne ſit
neceſſe ad romanã vſq̄ʒ ciuitatẽ ꝑ tam ꝓ-
lixa terrarũ et maris ſpacia ꝓ ordinando
archiepiſcopo ſemꝑ fatigari. Quaꝝ etiaz
textum litterarum in noſtra hac hiſtoria
ponere cõmodum duximus. Dilectiſ-
ſimo fratri Honorio. Honori⁹ inter plu-
rima que redemptoris noſtri miſericor-
dia ſuis famulis dignat̃ bonoꝝ munera
p̃rogare: illõ etiã clemẽter collata ſue pie-
tatis munificẽtia tribuit: q̄tiẽs ꝑ fraternos
affect⁹: vt aĩam dilectiõe q̄dã ꝯtẽplatiõe
alternis aſpectibus rep̃ſentat: ꝓ quibus
maieſtati ei⁹ grãs indeſinẽter exoluim⁹.

Eūq̄ꝫ votis ſupplicibꝫ exoramus: vt ve-
ſtram dilectionē in ꝑdicatione euangelij
laborantē ⁊ fructificantē: ſectātemq̄ꝫ ma-
giſtri ⁊ capitis ſui Gregorij regulā ꝑpeti
ſtabilitate ꝯfirmet. Et ad augmētū eccle
ſie ſue potiora ꝑ vos ſuſcitet incrementa:
vt fide ⁊ ope in timore dei ⁊ charitate ve
ſtra acquiſitio deceſſorūq̄ꝫ veſtrorū: que
ꝑ domini Gregorij exordio pullulat con
ualeſcendo ampliꝰ extendat: vt ipſa vos
dn̄ici eloquij ꝓmiſſa in futuro reſpiciāt.
Voſq̄ꝫ vox iſta ad eternā feſtiuitatē euo-
cet: venite ad me oīes q̄ laboratis ⁊ one
rati eſtis: ⁊ ego reficiā vos. Et iteꝝ. Eu-
ge ſue bone et fidelis: qꝛ ſuꝑ pauca fuiſti
fidelis: ſuꝑ multa te ꝯſtituam: intra ī gau
dium domini tui. Et nos equidē fratres
chariſſimi: hec vobis ꝓ eterna charitate
exhortationis verba ꝑmittētes: Que rur
ſus ꝓ eccleſiarū veſtrarū priuilegijs con
gruere poſſe conſpicimus: non deſiſtimꝰ
impartire. Et tam iuxta veſtrā petitionē:
q̄ꝫ filiorū nr̄oꝝ regū vob̄ p̄ſenti noſtra p̄-
ceptione vice beati Petri apoſtoloꝝ pn̄-
cipis auctoritatē tribuimꝰ: vt qn̄ vnum
ex vobis diuina ad ſe iuſſerit grā vocari
is q̄ ſuꝑſtes fuerit alteꝝ in loco defūcti
debeat epiſcopū ordinare. Pro qua etiā
re ſingula veſtre dilectioni pallia ꝓ eadē
ordinatione celebrāda direximꝰ: vt ꝑ no-
ſtre p̄ceptiōis auctoritatē poſſitꝭ deo pla
citam ordinationem efficere. quia vt hec
vobis ꝯcederemus lōga terrarū mariſq̄ꝫ
interualla que inter nos ac vos obſiſtūt
ad hec nos ꝯdeſcendere coegerūt: vt nul
la poſſit eccleſiarum veſtrarū iactura per
cuiuſlibet occaſiōis obtētū quoquo mo
do ꝑuenire: ſed potius cōmiſſi vobis po
puli deuotionē pleniꝰ ꝓpagare. Deus te
īcolumē cuſtodiat dilectiſſime frater. Da
ta die tertia iduū iuniaꝝ imꝑantibꝫ do-
minis noſtrꝭ pijſſimis auguſtꝭ Heraclio
anno. xxiiij. p̄o. eiuſdē ān̄i. xxiij. atq̄ꝫ Cō
ſtantino filio ipſius anno. xxiij. et ꝯſulatꝰ
eiꝰ anno. iij. ſed ⁊ Heraclio feliciſſimo ce
ſare id eſt filio eius anno. iij. indic. vij. id
ē anno dn̄ice incarnationis. dcxxiiij.

Vt p̄mo idē Honoriꝰ: ⁊ poſt Johēs
lr̄as gēti Scotoꝝ ꝓ paſche obſeruatiōe
ſimul ⁊ ꝓ pelagiana hereſe miſerit.

Caplm. XIX.

Miſit idē papa Honorius lr̄as
etiā genti ſcotoꝝ: q̄s ī obſerua-
tione ſancti paſche erraſſe cōpe
rerat: iuxta qḋ ſupra docuimꝰ: ſollerter ex
hortās ne paucitatē ſuā in extremis terre
finibꝫ ꝯſtitutā: ſapientiorem antiq̄s ſiue
modernis q̄ ꝑ orbē erāt chriſti eccl'ijs eſti
marent: ne ve ꝯtra paſchales cōputos et
decreta ſynodaliū totiꝰ orbis pōtificū ali
ud paſcha celebrarēt. Sꝫ ⁊ Johēs qui ⁊
ſucceſſori eiuſdē Honorij Seuerino ſuc
ceſſit: Cū adhuc eēt electꝰ in pōtificatū ꝓ
eodem errore corrigēdo: lr̄as eis magna
auctoritate atq̄ꝫ eruditiōe plenas direxit
euidēter aſtruēs: qꝛ dn̄icum paſche diem
xv. luna vſq̄ꝫ. xxi. qḋ in nicena ſynodo ꝓ-
batum ē oporteret: necnō et ꝓ pelagiana
hereſi: q̄ꝫ apud eos reuiuiſcere didicerat:
cauenda ac repellenda in eadē illos ep̄la
monere curauit. Cuiꝰ ep̄le p̄ncipium eſt.

Dilectiſſimis et ſāctiſſimis Tomiano
Colūbano Chromano Dimao ⁊ Bagi-
tano ep̄is: Chromano Hernianoq̄ꝫ La-
giſtrano Stellano ⁊ Segeno p̄ſbyterꝭ:
Sarano ceteriſq̄ꝫ doctoribꝫ ſeu abbati-
bus ſcotis Hylariꝰ archiep̄s ⁊ ſeruās lo
cū ſancte ſedis ap̄lice Johā. diaconꝰ ⁊ in
dei noīe electꝰ. Itē Johēs p̄micerꝰ ⁊ ſer
uans locū ſācte ſedis ap̄lice ⁊ Johēs ſer-
uus dei ꝯſiliarius eiuſdem ap̄lice ſedis.
Scripta q̄ ꝑ latores ad ſancte memorie
Seuerinū papā adduxerūt eo de hac lu
ce migrāte reciproca reſpōſa ad ea q̄ po-
ſtulata fuerāt ſiluerūt. Quibꝫ reſeratꝭ ne
diu tāte q̄ſtionis caligo indiſcuſſa rema-
neret reperimꝰ quoſdā ꝓuincie vr̄e ꝯtra
orthodoxam fidē nouā ex veteri hereſim
renouare conantes: paſcha noſtrū ī quo
imolatꝰ eſt chriſtus: nebuloſa caligine re
futātes: ⁊. xiiij. luna cū hebreis celebrare
nitentes: que apoſtolice principio mani-
feſte declarat et nuperrime temporibus
illis hanc apud eos hereſim exortam: et
nō totā eorum gentem: ſed quoſdā meis
hac fuiſſe implicatos. Expoſita autē ra-
tione paſchalis obſeruantie ita de pela-
gianis in eadem epiſtola ſubdūt. Et hoc
quoq̄ꝫ cognouimus ꝙ virus pelagiane
hereſeos apud vos denuo reuiuiſcit qḋ

omnino hortamur vt a veſtris mentibus huiuſmodi venenatū ſupſtitionis facinus auferat. Nam qualiter ipa quoqȝ execrāda hereſis dānata eſt: latere vos non debet. qꝛ non ſolū ꝑ iſtos ducentos annos abolita eſt: ſed ꝛ quotidie a nobis perpetuo anathemate ſepulta damnat. ꝛ hortamur ne quorū arma combuſta ſunt apud vos eorum cineres ſciſcitabant. Naȝ quis non execretur ſuperbū eorum conamē et impium: dicentium poſſe ſine peccato hominē exiſtere ex ꝓpria voluntate ꝛ non ex gratia dei: et primū quidē blaſphemie et ſtultiloquiū eſt dicere eſſe hoīez ſine peccato. qđ omnino nō poteſt: niſi vnus mediator dei ꝛ hoīm: homo chriſtus ieſus: qui ſine peccato eſt cōceptus et partus. Naȝ ceteri homines cuȝ peccato originali naſcentes teſtimoniū ꝓuaricationis Ade: ꝛ iam ſine peccato actuali exiſtentes portare noſcunt: ſm ꝓphetaȝ dicentē. Ecce enī in iniquitatibus cōceptus ſum: ꝛ ī peccatis ꝯcepit me mater mea.

Ut occiſo Eduino Paulinus cantuariam rediēs Hroſenſis eccl'ie ꝓſulatū ſuſcepit. Caplm. XX.

v T vero Eduinus cum .xvij. ānis genti anglorū ſimul ꝛ britānorum glorioſiſſime ꝓfuiſſet. E quibus etiam ſex ipſe: vt diximus: chriſti regno militauit. Rebellauit aduerſus eū Ceduualla rex britonum auxiliū ꝓbente illi Pēda viro ſtrēnuiſſimo de regio genere merciorū: qui ꝛ ipſe ex eo tēpore gentis eiuſdem regno annis .xxij. varia ſorte prefuit. Et cōſerto graui ꝓlio in campo qui vocat Hethfelth occiſus eſt Eduinus die .iiij. iduum octob. anno dominice incarnationis .dcxxxiij. cum eſſet annorū .xlviij. eiuſqȝ totus vel interemptus vel diſperſus exercitus. In quo etiā bello ante illum vnus filius eius Offrid iuuenis bellicoſus cecidit: alter Edfrith neceſſitate cogēte ad Pēda regem tranſfugit: ꝛ ab eo poſtmodum regnante Oſwaldo ꝯtra fidem iuriſiurādi ꝑemptus. Quo tēpore maxima ē facta ſtrages in eccl'ia vel gēte nordanhimbrorū: maxime quia vnus ex ducibus a quibus acta eſt paganus: alter quia barbarus erat pagano ſeuior. Siqdem Pēda cuȝ omni merciorū gente idolis deditus et chriſtiani erat nominis ignarus. At vero Ceduualla: quamuis nomen ꝛ ꝓfeſſionē haberet chriſtiani: adeo tñ erat animo ac moribus barbarus: vt nec ſexui quidē muliebri vel innocue paruulorū parceret etati: quin vniuerſos atrocitate ferina morti per tormenta ꝯtraderet: multo tpe totas eorū ꝓuincias debachando ꝑuagatus: ac totū genus anglorū britānie finibus eraſurū ſe eſſe deliberans. Sed nec religioni chriſtiane que apud eos exorta erat aliqd impēdebat honoris. Quippe cū vſqȝ hodie moris ſit britonuȝ fidem religionēqȝ anglorū pro nihilo habere: neqȝ in aliquo eis magis cōmunicare quā paganis. Allatum ē aūt caput Eduini regis eburacū ꝛ illatū poſtea eccl'ie beati Petri apli quā ipſe cepit: ſꝫ ſucceſſor eius Oſwald ꝑfecit: vt ſupra docuimus. Poſitū ē aūt in porticu ſancti pape Gregorij a cuius ipſe diſcipulis verbū vite ſuſceperat. Turbatis itaqȝ rebus nordanhimbrorū huius articulo cladis: cū nil alicui ꝓſidij: niſi in fuga eſſe videret Paulinus aſſumpta ſecū Edilberge regina quā pridē adduxerat rediit cantuā nauigio: atqȝ ab Honorio archiepiſcopo ꝛ rege Edulbaldo multuȝ honorifice ſuſceptus eſt. Uenit autē illuc duce Baaſſo milite regis Eduini fortiſſimo: habens ſecū Heanfredā filiā ꝛ Uulceferam filiū Eduini ꝛ Iffi filiū Offridi filij eius: quos poſtea mater metu Edboldi ꝛ Oſwaldi regū miſit ī galliaȝ nutriēdos regi Dechberechto: ibiqȝ ambo in infantia defuncti: ꝛ iuxta honorē vel regijs pueris vel īnocētibus chriſti cōgruū in eccl'ia ſepulti ſūt. Attulit quoqȝ ſecū vaſa precioſa Eduini regis ꝑplura: in quibus ꝛ cruceȝ magnā aureā: ꝛ calicē aureū ꝯſecratū ad miniſteriū altaris: que actenus in eccl'ia cantie ꝯſeruata monſtrantur. Quo in tempore Hroſenſis eccleſia paſtorē minime habebat: eo quod romanus ꝓſul illius ad Honoriū papā a Iuſto archiepō legatarius miſſus abſorptus fuerat fluctibus italici maris: ac ꝑ hoc curā illius ꝓfatus illius īuitatōe Honorij antiſtitis ꝛ Eodboldi regis ſuſcepit ac tenuit: vſqȝ dum ꝛ ipſe ſuo tpe ad celeſtia regna cuȝ glorioſi fructu laboris aſcēdit: in qua eccleſia moriēs palliū quoqȝ qđ a

romano papa acceperat reliq̄t. Relique
rat aūt in eccl'ia ſua eburaci Jacobū dia-
conum: virū vtiq3 eccleſiaſticū ⁊ ſanctuȝ:
qui multo ex hinc tēpe in eccl'ia manens:
magnas antiquo hoſti p̄das docendo et
baptizando eripuit. Cuius nomine vic⁹
ī quo maxime ſolebat habitare iuxta ca-
tarectaȝ vſq3 hodie cognominatur. Qui
q̄m̄ cantādi in eccleſia erat peritiſſim⁹: re
cuperata poſtmodū pace in ꝓuincia: ⁊ cre-
ſcente numero fideliū etiam magiſter ec-
cleſiaſtice cantionis iuxta morē romano
rum ſeu cantuariorꝫ multiſ cepit exiſtere.
Et ipſe ſenex ⁊ plenus dierū iuxta ſcriptu
ras patrū viā ſecutus eſt.

Explicit liber ſecūdus eccl'ia-
ſtice hiſtorie gentis anglorum.

Incipit liber terti⁹ eccl'iaſtice hiſtorie
gentis anglorꝫ: cum recollecta capitulorꝫ
annotatione.

Ut p̄mi ſucceſſores Eduini regis ⁊ fi
dem ſue gentis ꝓdiderint ⁊ regnū. Por-
ro Oſwaldus chriſtianiſſim⁹ rex vtrūq3
reſtaurauit. Caplm. I.

a

T interfe-
cto ī pugna Eduino ſu
ſcepit ꝓ illo regnū Dei
rorū, ĩ qua ꝓuincia ille
generis proſapiā ⁊ pri-
mordia regni habuerat filius patrui eī⁹
Efrici vocabulo Oſricb: q̄ ad p̄dicatio-
nē Paulini fidei erat ſacramētis imbut⁹.
Porro regnū Bernicioꝝ (nā ī has duas
ꝓuincias gens nordanhimbroꝝ antiq̄t⁹
diuiſa erat) ſuſcepit fili⁹ Edilfridi q̄ de il-
la ꝓuincia generis et regni originē duxe-
rat noīe Enfrid. Siquidē tēpe toto quo
regnauit Eduini fili⁹ p̄fati regis Edilfri
di q̄ ante eū regnauerat cuȝ magna nobi
lium iuuētute apud ſcotos ſiue pictos ex-
ulabāt. Ibiq3 ad doctrinā ſcotorū cathe
zizati et baptiſmatis gratia ſunt recreati.
Qui vt mortuo rege inimico patriā ſunt
redire ꝑmiſſi: accepit primus eorꝫ quem
dixim⁹ Eanfrid regnū Bernicioꝝ. q̄ vter
q3 rex vt terreni inſulas ſortit⁹ ē ſacramē-
ta regni celeſtis q̄bꝫ initiat⁹ erat anathe-
matizādo prodidit: ac ſe priſcis idolatrie
ſordibꝫ polluēdū ꝑdēdūq3 reſtituit. Nec
mora vtrūq3 rex britonum Cedualla im-
pia manu: ſȝ iuſta vltione pemit. Et p̄mo
q̄dē ꝓxima eſtate Oſricū dū ſe in oppido
municipio temerarie obſediſſet eruptos
ſubito cū ſuis oībus imparatuȝ cū toto ex-
ercitu deleuit. Deinde cū anno ītegro ꝓ-
uincias nordanhimbroꝝ nō vt rex victor
poſſideret: ſȝ q̄ſi tyrān⁹ ſeuiēs diſperderet
ac tragica cede dilaceraret: Tādē Anfri
dū incōſulte ad ſe cuȝ .xij. electis militibꝫ
poſtulāde pacis grā venientē ſili ſorte dā-
nauit. Infauſt⁹ ille ann⁹ ⁊ oībꝫ bonis exo
ſus vſq3 hodie ꝑmanet: tam ꝓpter apoſta
ſiā regū anglorꝫ q̄ fidei ſacramētiſ ſe exue
rāt: q3 ꝓpter veſanā britonici regis tyran-
nidē. Unde cūctis placuit regū tēpa com
putantibꝫ: vt ablata de medio regū ꝑfido
rū memoria id eſt ānis ſequētis regis id
eſt Oſwaldi viri deo dilecti regno aſſig-
naref. Quo poſt occiſionē fratriſ Eanfri-
di ſuperueniēte cuȝ paruo exercitu: ſed fide
chriſti munito infandus britonū dux cū
īmēſis illis copijs: q̄bꝫ nihil reſiſtere poſ
ſe iactabat: interempt⁹ ē: in loco q̄ lingua
anglorum deniſtes brunna id eſt riu⁹ de-
niſi vocatur.

Ut de ligno crucis q̄d idē rex ꝯtra bar
baros pugnatur⁹ erexerat īter innumera
ſanitatū miracula q̄dā adoleſcēs ſit bra-
chii languore curatus.
Caplm. II.

o

Stenditur aūt vſq3 hodie: ⁊ in
magna veneratiōe habef loc⁹ il
le vbi venturꝫ ad hāc pugnam
Oſwald ſignuȝ ſancte crucis erexit: ac fle-
xis genibꝫ deū dep̄cat⁹ ē vt in tāta rerum
neceſſitate ſuis cultoribꝫ celeſti ſuccurre-
ret auxilio. Deniq3 ferf q3 citato ope cru-
ce ad foueaȝ p̄parata in q̄ ſtatui deberat
ipſe fide feruens hāc arripuerit ac fouee ī
poſuerit: atq3 vtraq3 manu erectū tenue-
rit: donec adgeſto a militibꝫ puluere ter-
re figeref. Et h̄ facto elato ī altū voce cū-
cto exercitu ꝓclamauerit. Flectam⁹ oēs
genua ⁊ deū omnipotentem ac verum in
cōmuni deprecemur: vti nos ab hoſte ſu-
perbo ac feroce: ſua miſeratiōe defendat.
Scit enī ipſe quia iuſta pro ſalute gētis

noſtre bella ſuſcepimus Fecerũt omnes
vt iuſſerat. Et ſic incipiẽte diluculo ĩ ho-
ſtem ꝓgreſſi iuxta meritũ ſue fidei victo-
ria potiti ſunt. In cuius loco orationis ĩ-
numere ꝟtutes ſanitatũ noſcunẽ eſſe pa-
trate ad indiciũ videlicet ac memoriam
fidei eius. Nã ⁊ vſqꝫ hodie multi de ipſo
ligno ſancte crucis aſtulas excidere ſolẽt
quas cum in aquas miſerint: eiſqꝫ lãguẽ-
tes homines ac pecudes potauerint ſiue
aſperſerint: mox ſanitati reſtituũtur. Vo-
catur locꝰ ille lingua anglorũ Hefenfeld
qđ dici poteſt latine celeſtis campus: qđ
certe vtiqꝫ p̄ſagio futurorꝫ antiquitus no-
men accepit: ſignificãs nimirũ qđ celeſte
ibidem erigendũ tropheũ celeſtis incho-
anda victoria celeſtia vſqꝫ hodie forẽt mi-
racula celebrãda. Eſt aũt locus iuxta mu-
rum illũ quo romani quõdã ab arcẽdis
barbarorũ impetus totã a mari vſqꝫ ad
mare p̄cinxere britanniã: vt ſupra docui-
mus: in quo videlicet loco conſuetudine
multo iam tẽpore fecerũt fratres Hagu-
ſtaldẽſis eccl'ie que nõ longe abeſt adue-
niẽtes om̃i anno pridie q̃ꝫ poſtea idẽ rex
Oſwald occiſus eſt vigilias ꝓ ſalute ani-
me eius facere: plurimaqꝫ pſalmorũ lau-
de celebrata victimã ꝓ eo mane ſacre ob-
lationis offerre. Qui etiã creſcente bona
ꝯſuetudine nuꝑ ibidẽ eccl'ie cõſtructa ſa-
cratiorem ⁊ cunctis honorabiliorẽ oĩbꝫ
locum facere. Nec immerito: qꝛ nullũ vt cõ-
perimus fidei chriſtiane ſignum: nulla ec-
cleſia: nullũ altare in tota Berniciorꝫ gẽ-
te erectũ eſt: prius q̃ꝫ hoc ſacre crucis ve-
xillũ nouus militie ductor dictã te fidei
deuotiõe cõtra hoſtẽ immaniſſimũ pugna-
turus ſtatueret. Nec ab re eſt vnũ e pluri-
bus q̃ ad hanc crucẽ patrata ſũt virtutis
miraculũ narrare. Quidã e fratribꝫ eiuſ-
dem Haguſtaldenſis eccl'ie nomine Bo-
thelm q̃ nunc ſuꝑeſt ante paucos annos
dum incautus forte noctu in glacie ince-
deret repente corruens: brachiũ cõtriuit
ac grauiſſima fractura ipſius cepit mole-
ſtia fatigari: ita vt nec ad os q̃dem addu-
cere ipſum brachiũ nullatenus dolore ar-
cente valeret. Qui cũ die quadã mane au-
diret vnũ de fratribꝫ ad locum ſancte cru-
cis aſcendere: diſpoſuiſſe rogauit vt ali-
quam ſibi ꝑtẽ de illo ligno venerabili re-
diens afferret. Credere ſe dicẽs qꝛ ꝑ hoc
donante dño ſalutem poſſit cõſequi. Fe-
cit ille vt rogatꝰ eſt: ⁊ reuerſus ad veſperã
ſedentibꝫ iam ad menſã fratribꝫ obtulit
ei aliquid de veteri muſco quo ſuꝑficies
ligni erat obſita. Qui cum ſedẽs ad men-
ſam nõ haberet ad manũ vbi oblatum ſi-
bi munꝰ reponeret miſit hoc in ſinũ ſibi.
Et dum iret cubitũ oblitꝰ hoc alicubi de-
ponere ꝑmiſit ſuo ĩ ſinu ꝑmanere. At me-
dio noctꝭ tempe cum euigilaret ſenſit q̇d
frigidi ſuo lateri adiacere Admotaqꝫ ma-
nu requirere quid eẽt: ita ſanũ brachium
manũqꝫ reꝑperit ac ſi nil vnq̃ꝫ tãti lãguo-
ris habuiſſet.

Vt idem rex poſtulãs de gẽte Sco-
torũ acceperit Aidanũ: Eidemqꝫ ĩ inſula
Lindiſfarnẽſi ſedẽ epatus donauerit.

Ca. iii.

Idem ergo Oſwald mox vbi re-
gnum ſuſcepit deſiderãs totam
cui p̄eſſe cepit gentẽ fidei chri-
ſtiane grã imbui. Cuius experimenta per-
maxima in expugnandis barbaris iã ce-
perat. Miſit ad maiores natu ſcotorum:
inter quos exulãs ipſe baptiſmatis ſacra-
menta cũ his qui ſecũ erant militibꝫ con-
ſecutus erat: petens vt ſibi mitteretẽ anti-
ſtes: cuiꝰ doctrina ac miniſterio gens quã
regebat anglorũ dñice fidei ⁊ dona diſce-
ret ⁊ ſuſciꝑet ſacramenta. Necꝫ aliquan-
do tardius qđ petebat impetrauit. Acce-
pit nãqꝫ pontificẽ Aidanũ ſũme manſue-
tudinis ⁊ pietatis ac moderaminis virũ
habentẽqꝫ zelum dei: q̃ꝫuis nõ plene ſm
ſcientiã. Nãqꝫ diem paſche dñicũ more
ſue gentis: cuius ſuꝑius mẽtionẽ fecimꝰ:
a. xiiii. luna vſqꝫ ad. xx. obſeruare ſolebat
hoc etenĩ ordine ſeptẽtrionalis ſcotorũ
ꝓuincia: ⁊ om̃is natio Pictorꝫ illo adhuc
tẽpore paſcha dominicũ celebrabat: eſti-
mans ſe in hac obſeruantia ſancti ac lau-
de digni patris Anatholii ſcripta ſecutũ
qđ q̇dem an verũ ſit peritus quiſqꝫ facil-
lime cognoſcit. Porro gentes ſcotorũ q̃
in auſtralibus hybernie inſule ꝑtibꝫ mo-
rabanẽ iam dudũ ad ãmonitionẽ aplice
ſedis antiſtitis paſcha canonico ritu ob-
ſeruare didicerũt. Veniẽte igiẽ ad ſe epo

rex locum ſedis epalis in inſula Lindiſ-
farnenſis: vbi ipſe petebat tribuit. qui vi-
delicet locus accedēte ac recedēte reuma-
te bis quotidie inſtar inſule maris circū-
luit vndis. Bis renudato litore cōtigu⁹
terre redditur: atq₃ eius admonitiōibus
humiliter ac libēter in omībꝰ auſcultans
eccleſiam chriſti in regno ſuo multum di-
ligēter edificare ac dilatare curauit. Ubi
pulcherrimo ſepe ſpectaculo contigit vt
ei euangeliʒāte antiſtite qui anglorū lin-
guam ꝑfecte nō nouerat: ipſe rex ſuis du-
cibus ac miniſtris īterpres ꝟbi exiſteret
celeſtis: quia nimirū tam longo exilij ſui
tꝑe linguaʒ ſcotorū iam plene didicerat.
Exinde cepere plures ꝑ dies de ſcotoruʒ
regione venire britāniā: atq₃ illis anglo-
rum ꝓuincijs quibus regnauit Oſwald
magna deuotione verbū fidei ꝑdicare: ⁊
credentibꝫ grāʒ baptiſmi quicunq₃ ſacer
dotali erant gradu ꝑditi miniſtrare. Con
ſtruebantur ergo eccleſie ꝑ loca: conflue-
bant ad audiendū verbū dei populi gau
dentes: donabant̄ munere regio poſſeſſi-
ones ⁊ territoria ad inſtituenda monaſte
ria. imbuebant̄ ꝑceptoribus ſcotis paruli
anglorum vna cum maioribus ſtudijs et
obſeruatione diſcipline regularis. Nam
monachi erāt: maxime q̄ ad ꝑdicandum
venerāt. monachus ipſe epūs Eduan⁹ vt
pote de inſula que vocat̄ Hu deſtinatus
Cui⁹ monaſteriū in cunctis pene ſeptētri
onaliū Scotoꝝ ⁊ omniū Pictoꝝ mona
ſterijs nō paruo tēpore arcē tenebat: regē
diſq₃ coruʒ populis ꝑerat. q̄ videlicet in-
ſula ad ius quideʒ britānie ꝑtinet nō mag-
no ab eā freto diſcreta: ſed donatione Pi
ctorum: q̄ illas britānie plagas incolūt:
iam dudū monachis ſcotoruʒ tradita: eo
q₃ illis ꝑdicātibus fidē chriſti ꝑceperūt.

Quō gens Pictoꝝ fidē chriſti ſuſcepit.
Capl'm. IIII.

Siquidē anno incarnatiōis do-
minice quingētēſimoquinquage
ſimoquīto quo tēpore guberna
culū romani imperij poſt Iuſtinianū Iu-
ſtin⁹ minor accepit. Uenit de hybernia ꝑ
ſbyter ⁊ abba habitu et vita monachi in
ſignis nomine Colūba britāniā: ꝑdicatu
rus ꝟbū dei ꝓuincijs ſeptētrionaliū Pi
ctorū hoc eſt eiſq₃ arduis atq₃ horrētibꝫ
montiū iugis ab auſtralibꝫ eorum ſūt re-
gionibꝫ ſequeſtrate. Nanq₃ ipſi auſtrales
Picti q̄ intra eoſdem montes habent ſe-
des: multo ante tꝑe: vt ꝑhibent: relicto er
rore idolatrie fidem veritatis acceperūt:
predicāte eis verbū Nima epo reueren-
diſſimo ⁊ ſanctiſſimo viro de natiōe bri-
tonū qui erat rome regulariter fidē ⁊ my
ſteria veritatꝭ edoctus cuius ſedē epiſco-
patus ſancti Martini epi nomīe ⁊ eccle
ſia inſignem: vbi ipſe etiā corꝑe vna cum
pluribus ſanctis requieſcit. Iam nūc an
gloruʒ gens obtinet q̄ locus ad ꝓuinciā
Berniciorū ꝑtinens Uulgo vocatur ad
candidam caſam: eo ꝙ ibi eccleſiaʒ de la-
pide inſolito britonibꝫ more fecerit. Ue-
nit autē britanniā Colūba regnante Pi-
ctis Brudio filio Melochon rege potē
tiſſimo nono anno regni eius: gentēq₃ il-
lam verbo ⁊ exemplo ad fidē chriſti con
uertit. Unde ⁊ ꝑfatam inſulam ab eis in
poſſeſſioneʒ monaſterij faciendi accepit.
Neq₃ enī magna eſt: ſed quaſi quinq₃ familiarum. v.
iuxta eſtimationeʒ angloꝝ: q̄ ſucceſſores
ei⁹ vſq₃ hodie tenēt: vbi ⁊ ipſe ſepult⁹ ē cū
eſſet ānoꝝ. lxxvj. poſt ānos circiter. xxxij.
ex quo ipſe britāniā ꝑdicatur⁹ adijt. Fece
rat aūt prius ꝙ̄ britāniam veniret mona
ſterium nobile in hybernia qđ a copia ro
borū de Armach lingua Scotoꝝ hoc ē
cāpus roborum cognominat̄. Ex q̄ vtro
q₃ monaſterio plurima exinde monaſte-
ria ꝑ diſcipulos ei⁹ ⁊ ī britānia ⁊ ī hyber-
nia ꝓpagata ſunt. In q̄bꝫ omnibꝫ idē mo-
naſteriū inſulanū in quo ipſe requieſcit cor-
pore ꝑncipatum tenet. Habere aūt ſolet
ipſa inſula ex rectore ſemꝑ abbatē ꝑſbyte-
rum: cui⁹ iuri ⁊ oīs ꝓuincia ⁊ ipſi etiaʒ or-
dine inuſitato debeant eſſe ſubiecti: iuxta
exemplū primi doctoris illius q̄ nō epūs
ſʒ ꝑſbyter extitit ⁊ monachus. De cui⁹ vi
ta ⁊ verbis nōnulla a diſcipulis ferūtur
ſcripta haberi. Uerum qualiſcūq₃ fuerit
ipſe nos hoc de illo certū tenem⁹: ꝙ reliq̄t
ſucceſſores magna cōtinentia: ac diuino
amore regulariq₃ inſtitutione inſignes.
In tꝑe quideʒ ſūme feſtiuitatis dubios
circulos ſequētes: vtpote q̄bꝫ lōge vltra

oꝛbem poſitꝭ nemo ſynodalia paſchalis
obſeruantie decreta poꝛrexerat: tãtũ ea q̄
in ꝓpheticis: euangelicis: ⁊ ap̄licis litte-
ris diſcere poterant pietatis et caſtitatis
op̄a diligenter obſeruãtes. Permãſit aũt
hmõi obſeruãtia paſchalis apud eos tẽ-
poꝛe nõ pauco: hoc eſt vſqꝫ ad annũ do-
minice incarnationis. dccxv. ꝑ annos. cl.
At veniente ad eos reuerendiſſimo ⁊ ſã-
ctiſſimo patre ⁊ ſacerdote Egberechto d̄
natione angloꝛuꝫ q̇ in hybernia diutius
exulauerat ꝓ chꝛiſto (Eratqꝫ doctiſſimꝰ
in ſcripturis ⁊ lõgeua vite ꝑfectiõe eximi
us) coꝛrecti ſũt ꝑ eum ⁊ ad verum canoni
cumqꝫ paſche diem trãſlati. Que tamẽ et
antea nõ ſemꝑ in luna. xiiij. cuꝫ iudeis: vt
q̇dam querebant̄: ſꝫ in die q̇dem domini
ca: alia tñ quã docebat hebdomada cele
bꝛabãt. Sciebãt enĩ vt chꝛiſtiani reſurre
ctionẽ dñicaꝫ q̄ pꝛima ſabbati facta ẽ pꝛi
ma ſabbati ſemꝑ eſſe celebꝛandã. Sꝫ vt
barbari ⁊ ruſtici qñ eadem pꝛima ſabba-
ti q̄ nũc dñica dies cognominat̄ veniret
minime didicerãt. Verũ q: gr̄a charitatꝭ
feruere nõ amiſerũt: ⁊ huius qꝫ noticiaꝫ
ad ꝑficere meruerũt. iuxta ꝓmiſſum ap̄li
dicẽtis. Et ſi q̇d aliter ſapitis ⁊ h̄ qꝫ vob
deus reuelauit. de quo pleniꝰ in ſequenti
bus ſuo loco dicendũ eſt.

De vita Aidani ep̄i.

Capitulum. V.

Ab hac ergo inſula ab hoꝛũ col
legio monachoꝝ atqꝫ ꝓuinciaꝫ
angloꝝ inſtituendam in chꝛiſto
miſſus eſt Aidan accepto gradu ep̄atꝰ: q̄
tpe eidem monaſterio Segeni abbas et
p̄ſbyter ꝓfuit. Unde inter alia viuẽdi do-
cumẽta ſaluberrimũ abſtinẽtie vel ꝯtinẽ
tie clericis exemplũ reliquit. Cuiꝰ doctri
nam id maxime cõmendabat oĩbꝫ q: non
aliter q̄ꝫ viuebat cũ ſuis ipe docebat. Ni
hil enĩ huiꝰ mundi q̄rere: nil amare cura-
bat. Cuncta q̄ ſibi a regibus vel diuitibꝰ
ſecli donabãt̄: mox pauꝑibꝫ q̇ occurreret
erogare gaudebat. Diſcurrere ꝑ cuncta ⁊
vꝛbana ⁊ ruſtica loca nõ equoꝝ doꝛſo: ſꝫ
pedũ inceſſu vectus niſi maioꝛ foꝛte ne-
ceſſitas cõpuliſſet ſolebat. q̄tinus vbicũ
qꝫ aliquos vel diuites vel pauꝑes ince-
dens aſpexiſſet: confeſtim ad hos diuer

tens: vel ad fidei ſuſcipiẽde ſacramentuꝫ
ſi infideles eſſent inuitaret: vel ſi fideles i
ipa fide confoꝛtaret: atqꝫ ad elemoſynas
bonoꝛũqꝫ operũ executionẽ ⁊ verbis ex-
citaret ⁊ factis. Intantũ autẽ vita illiꝰ a
nr̄i tp̄is ſegnicia diſtabat: vt oẽs q̇ cũ eo
incedebãt ſiue adtonſi ſiue laici meditari
deberẽt: id eſt a legendis ſcripturis pſal
mis diſcendis operã dare. Hoc erat q̄ti-
dianũ opus illiꝰ: ⁊ oĩm q̇ cũ eo erant vbi
cunqꝫ locoꝛũ adueniſſent. Et ſi foꝛte eue-
niſſet (qđ tñ raro euenit) vt ad regis cõui
uiũ vocaret̄: intrabat cũ vno clerico aut
duobꝫ: vt vbi paululuꝫ reficiebat̄ accele-
rabat ociꝰ ad legẽdũ cũ ſuis ſiue ad oꝛan
dum egredi. Cuiꝰ exemplis informati tẽ-
poꝛe illo religioſi quiqꝫ viri ac femine cõ
ſuetudinẽ fecerũt ꝑ totũ annũ: excepta re-
miſſione q̇nquageſime paſchalis q̄rta vł
ſexta ſabbati ieiuniũ ad nonã vſqꝫ hoꝛaꝫ
ꝓtelare. Nunqꝫ diuitibꝫ honoꝛis ſiue ti-
moꝛis gr̄a ſi q̄ deliquiſſent reticebat: ſed
aſpera inuectiõe coꝛrigebat. Nullã potẽ
tibus ſeculi pecuniã: excepta ſoluꝫ eſca ſi
quos hoſpitio ſuſcepiſſet: vnq̄ꝫ dare ſole
bat. Sed ea potiꝰ q̄ ſibi a diuitibꝫ dona-
ria pecunia largiebãt̄. vel in vſus paupe
rũ: vt diximꝰ: diſpergebat: vel ad redẽpti
onẽ eoꝝ q̇ iniuſte fuerunt vẽditi diſpẽſa-
bat. Deniqꝫ multos q̄s ꝓcio dato redime
rãt: redẽptos poſtmodũ ſuos diſcipulos
fecit: atqꝫ ad ſacerdotalẽ vſqꝫ graduꝫ eru-
diẽdo atqꝫ inſtituẽdo ꝓuexit. Fert̄ auteꝫ
q: dũ de ꝓuincia ſcotoꝝ rex Oſwald po
ſtularet antiſtitẽ: q̇ ſibi: ſueqꝫ genti ṽbuꝫ
fidei miniſtraret: miſſus fuerit ꝓmo aliꝰ
auſterioꝛis animi vir. Qui cum aliq̄ꝫdiu
genti angloꝝ ꝑdicãs nil ꝓficeret: nec libẽ
ter a populo audiret̄ redierit patriã: atqꝫ
in cõuẽtu ſenioꝝ retulerit q: nihil ꝓdeſſe
docẽdo gẽti ad quam miſſus erat potuiſ
ſet: eo q: eſſent hoĩes indomabiles ⁊ du-
re ac barbare mẽtis. At illi vt ꝑhibẽt tra
ctatũ magnũ in ꝯcilio q̇d eſſet agẽdũ ha
bere ceperũt: deſiderãtes q̇d ẽ genti q̇ pe-
tebant̄ ſaluti eſſe: ſed nõ recepto quẽ miſe
rant ꝑdicatoꝛe dolẽtes. Tũc ait Aidan.
Nã ⁊ ipe ꝯcilio intererat ad euꝫ de q̄ age
bat̄ ſacerdotẽ. Videt̄ mihi frater q̇ duri-
oꝛ iuſto indoctis auditoꝛibꝫ fuiſti: et non

eis iuxta apl'icam diſciplinã ꝑmo lac do-
ctrine mollioris porrexiſti: donec paula-
tim enutriti verbo dei ad capiẽda pfecti-
ora: ⁊ ad faciẽda ſublimiora dei precepta
ſufficerẽt. Quo audito oĩm q̄ ꝯſedebant
ad ipm ora ⁊ oculi ꝯuerſi diligẽter quid
diſceret diſcutiebãt: ⁊ ipm eſſe dignũ epi
ſcopatu: ipm ad erudiẽdos incredulos ⁊
idoctos mitti debere decernũt. Qui gra
diſcretionis que virtutũ mater eſt ante
oĩa pbata imbut⁹ ſicq; illũ ordinãtes
ad p̄dicãdum miſerũt. Qui vbi tp̄s acce
pit ſicut prius moderamine diſcretionis
ita poſtmodũ ⁊ ceteris virtutibus orna
tus apparuit.

De religiõe ac pietate mirãda Oſwal
di regis. Capl'm. VI.

Uius igitur antiſtitis doctrina
b
rex Oſwald cũ ea cui ꝑerat gẽ
te anglorũ inſtituitur: non ſolũ
incognita ꝓgenitoribus ſuis regna celo-
rum ſperare didicit: ſed ⁊ regna terrarum
pluſq; villi maiorũ ſuorũ ab eodem vno
deo q̄ fecit celum ⁊ terrã ꝯſecut⁹ eſt. De-
niq; oĩes nationes ⁊ ꝓuincias britãnie
que in q̃ttuor linguas id eſt britonũ: pi-
ctorum: ſcotorum: ⁊ anglorum. diuiſe ſũt
in ditiõe accepit. Quo regni culmĩe ſub-
limat⁹ nihilomin⁹ qđ mirũ dictũ eſt: pau
peribꝫ ⁊ peregrinis ſemꝑ humilis benig-
nus ⁊ largus fuit. Deniq; fertur ꝙ tẽpo-
re quodã cũ die ſancto paſche cum p̄fato
epo cõſediſſet ad prandiũ: poſituſq; eſſet
in menſa corã eo diſcus argenteus rega-
libus epulis refertus: etiam iamq; eſſent
manus ad panẽ benedicendũ miſſuri: in
traſſe ſubito miniſtrũ ipi⁹: cui ſuſcipiẽdo
rũ inopum erat cura delegata: et indicaſ-
ſe regi q; multitudo pauperũ vndecũq;
adueniens maxime p plateas ſederet: po
ſtulãs aliq̃d elemoſyne a rege. Qui mox
dapes ſibimet appoſitas deferri pauperi
bus: ſed ⁊ diſcũ confringi: atq; eiſdẽ mi-
nuatim diuidi p̄cepit. Quo viſo põtifex
qui aſſedebat delectatus tali facto pieta-
tis apprehẽdit dexterã eius ⁊ ait. Nunq;
inueteraſcat hec man⁹. Qđ ⁊ ita iuxta vo
tum benedictiõis eius puenit. Nam cũ
interfecto illo pugna man⁹ cum brachio
a cetero eſſent corpore reſecte: contigit vt
hactenus incorrupte ꝑdurent. Deniq; in
vrbe regia q̄ a regina quodã vocabulo
Bebba cognominat̃ loculo incluſe argẽ
teo in eccleſia ſancti Petri ſeruantur: ac
digno a cunctis honore venerant̃. Cui⁹
induſtria regis Deirorũ ⁊ Berniciorũ ꝓ
uincie que caten⁹ ab inuicẽ diſcordabãt:
in vnam ſunt pacem: ⁊ velut vnum cõpa
ginate in populũ. Erat aũt nepos Edui
ni regis ex ſorore Acha. dignũq; fuit vt
tant⁹ p̄ceſſor talẽ haberet de ſua ꝯſãgui-
nitate ⁊ religionis heredẽ ⁊ regni.

Ut ꝓuincia occidẽtaliũ Saxonũ ver
bũ dei p̄dicãte Byrino ſuſcepit: ⁊ de ſuc-
ceſſorib⁹ ei⁹ Agilberchto: ⁊ Eleutherio.
Capl'm. VII.

O tp̄e rex occidentaliũ ſaxonũ
e
qui antiquit⁹ Geuiſſe vocabã-
tur regnante Cynigilſo fidem
chriſti ſuſcepit. Predicante illis verbum
Byrino epo qui cum conſilio pape Ho
norij venerat britãniã: ꝓmittens q̄dem ſe
illo p̄ſente in intimis vltra angloꝝ parti-
bus: quo nullus doctor p̄ceſſiſſet: ſãcti fi-
dei ſemina eſſe ſparſurũ. Uñ ⁊ iuſſa eiuſ
dem põtificis p Aſteriũ genueſem epm i
epatus conſecratus eſt gradũ. Sꝫ britã-
niam ꝑueniens: ac primũ Geuiſſorũ gẽtẽ
ingrediẽs: cum oĩes ibidem paganiſſi-
mos inueniret: vtilius eſſe ratus eſt ibi
potius verbũ p̄dicare: q̄ vltra ꝓgrediẽs
eos q̄bus p̄dicare deberet inquirere. Ita
q; euangelizãte illo in p̄fata ꝓuincia cũ
rex ipe cathecizatus fonte baptiſmi cum
ſua gente ablueretur: Contigit tunc tem-
poris ſanctiſſimũ ac victorioſiſſimũ regẽ
nordanhimbrorũ Oſwaldũ affuiſſe: eũ
q; de lauacro exeuntem ſuſcepiſſe: ac pul
cherrimo prorſus ⁊ deo digna conſortio
cui⁹ erat filiam accepturus in coniugem
ipm prius ſcđa generatiõe deo dedicatũ
ſibi accepit in filiũ. Donauerũt ergo am-
bo reges eidẽ ciuitatẽ que vocat̃ Dorcic:
ad faciendã inibi ſedẽ epalẽ: vbi fact⁹ de-
dicatiſq; eccleſijs: multiſq; ad dominum
pro eius labore populis aduocatis mi-
grauit ad dominũ. Sepultus ẽ in eadẽ
ciuitate. et poſt ãnos multos Hedde epi
ſcopatũ agente trãſlatus inde inuenta ci
uitatem atq; in eccleſia beatorũ apoſto-

lorū Petri ⁊ Pauli poſit⁹ eſt. Defuncto
autem ⁊ rege ſucceſſit in regnuʒ filius ei⁹
Comualch: q̇ ⁊ fidē ⁊ ſacramēta regni ce
leſtis ſuſcipere renuit: et non multo poſt
etiā regni terreſtris potentiā ꝑdidit. Re-
pudiata enī ſorore Pēdan regis mercio-
rum q̇ duxerat aliam accepit vxorē: ideo
qꝫ bello potit⁹ ac regno priuat⁹ ab illo ſe-
ceſſit ad regem orientaliū anglor̄ cui no
men erat Anna: apud quem trienio exu-
lans fidē cognouit ac ſuſcepit veritatis.
Nā ⁊ ipſe apud quē exulabat rex erat bo-
nus: ⁊ bona ac ſancta ſobole felix: vt in ſe
quentib⁹ docebim⁹. Cum ṽo reſtitut⁹ eēt
in regnum Comualch venit in ꝓuinciaʒ
de hybernia pontifex q̇dā noīe Agilber
chtus natione q̇dem gallus: ſꝫ tn̄ legēda-
rum grā ſcripturarū in hybernia nō par-
uo tp̄e demorat⁹. Cōiunxitqꝫ ſe regi ſpō
te miniſteriū p̄dicandi aſſumēs. cui⁹ eru-
ditionē atqꝫ induſtriā videns rex rogauit
eum accepta ibi ſede ep̄ali ſue gentis ma
nere pontificē. Qui p̄cibus eius ānuens
multis annis eidē genti ſacerdotali iure
p̄fuit. Tādē rex q̇ ſaxonū linguā tātū no-
uerat ptєſus barbare loq̄le ſubintrodu-
xit in ꝓuinciā aliaʒ ſue lingue ep̄is voca-
bulo Uini ⁊ ipm ī gallia ordinatuʒ. diui
denſqꝫ in duas parrochias ꝓuinciā: huic
in ciuitate Uēta q̄ a gente ſaxone Uin-
taneeſtir appellat̄ ſedē ep̄at⁹ tribuit. Un̄
offenſus grauiter Edilbercht⁹ ꝙ h̄ ipo i-
conſulto ageret rex rediīt galliam: ⁊ acce
pto ep̄atu pariſie ciuitatis ibidēʒ ſenex et
plenus dierū obiīt. Non multiſ aūt ānis
poſt abſceſſum ei⁹ a britānia trāſlactꝫ pul-
ſus ē ⁊ Uini ab eodē rege ab ep̄atu: q̇ ſe-
cedēs ad regē merciorū vocabulo Uulf-
heri emit p̄cio ab eo ſedē Londonie ciui
tatis: cuiuſqꝫ ep̄s vſqꝫ ad vite ſue terminū
manſit. Sicqꝫ ꝓuincia occidētaliū ſaxo-
nū tp̄e non pauco abſqꝫ p̄ſule fuit. Quo
etiam tp̄e rex p̄fatus ipſius gētis grauiſſi
mis regni ſui dānis ſepiſſime ab hoſtib⁹
afflict⁹: tandē ad memoriaʒ reduxit ꝙ eū
pridem ꝑfidia regno pulerit fides agnita
chriſti in regnū reuocauerit Intellexitqꝫ
etiā tunc deſtituta pōtifice ꝓuincia recte
pariter diuino fuerit deſtituta preſidio.
Miſit ergo legatarias ī galliā ad Agil-
berchtū ſubmiſſa illū ſatiſfactiōe depre-
cans ad ep̄atum ſue gētis redire. At ille
ſe excuſans: ⁊ venire nō poſſe ꝯteſtās. q̄
ep̄atu ꝓprie ciuitatis ac parrochie tenere
tur aſtrictus. Ne nō obnixe petēti nil fer
ret auxiliū miſit ꝓ ſe illum p̄ſbyterū Eleu
theriū nepotē ſuū: q̇ ei ſi vellet ordinaret̄
ep̄s: dicens ꝙ ipſe eū dignū eſſe ep̄atu iu
dicaret. Quo honorifice a ꝑplo et a rege
ſuſcepto rogauerūt Theodorū tūc archi
ep̄m Doruuernenſis eccl'ie ipm ſibi anti
ſtitē ꝯſecrari. Qui cōſecratus in ipſa ciui-
tate multis annis ep̄atum Geuiſſoruʒ et
ſynodica ſanctione ſolus ſedulo modera
mine geſſit.

Ut rex Cātuarior̄ Earconbrecht ido
la deſtrui p̄cepit: ⁊ de filia ei⁹ Eartongo-
ta et ꝓpinqua eius Edilberg ſacratꝫ deo
virginib⁹. Caplm̄. VIII.

Ano dn̄ice incarnatiōis. dcxl.
a Eadbald rex cantuarior̄ tranſi
ens ab hac vita Earcōberech-
to filio regni gubernacula reliquit. Que
illi ſuſcepta. xxiiij. ānis ⁊ aliq̄t mēſib⁹ no
biliſſime tenuit. Hic prim⁹ regū anglor̄
in toto regno ſuo idola reliq̄t ac deſtrui
ſimul: ⁊ ieiuniū. xl. dierū obſeruari princi
pali auctoritate precepit. Que ne facile a
quoſpiaʒ poſſet ꝯtemni in trāſgreſſores
dignas ⁊ cōpetentes punitiōes ꝓpoſuit.
Cuius filia Earcongota vt cōdigna pa
renti ſoboles magnarū fuit virgo ṽtutū:
ſeruiens deo in monaſterio qđ ī regione
francor̄ ꝯſtructum eſt ab abbatiſſa nobi
liſſima vocabulo Fara in loco qui dicit̄
Hibrige. Nā eo tp̄e nec dū multis ī regi
one anglorū monaſterijs ꝯſtructis: mul
ti de brita de britānie monachice ꝯuerſa-
tionis grā francorum vel galliarū mona
ſteria adire ſolebāt: ſed ⁊ filias ſuas eiſdē
erudiendas: ac ſpōſo celeſti copulandas
mittebāt. Maxime inbrige et ineale ⁊ in
andilegum monaſterio Inter quos erat
Sethrit filia vxoris Anne regis oriēta-
lium anglorum: cui⁹ ſupra meminim⁹: et
filia naturalis eiuſdeʒ regis. Edilbergqꝫ
vtraqꝫ cū eſſet peregrina p̄merito ṽtutuʒ
eiuſdē monaſterij Brigēſis abbatiſſa cō-
ſtituta. Cuius reḡ filia maior Sexburg
vxor Earcōberechti regis cantuarioruʒ

habuit filiã Earcongathã: de qua ſum⁹
dicturi. Huius autẽ virginis deo dicate
multa q̇dem ab īcolis loci illius ſolent
opa virtutum ⁊ ſigna miraculorum vſq̃
hodie narrari. Ueꝝ nos d̄ traſitu tñ ill⁹
q̇uo celeſtia regna petijt aliquid breuiter
dicere ſufficiat. Imminente ergo die ſue
vocatõis cepit circũire in monaſterio ca
ſulas infirmarũ chriſti famularũ: earũq̃
vel maxime q̄ vel etate ꝑfecte: vel probi-
tate erant morum inſigniores: quaꝝ ſe
oı̄m p̄cibus humiliter cõmendãs obituꝫ
ꝓxime ſuum quẽ reuelatiõe didicerat nõ
celabat eſſe futurũ. Quã videlicet reuela
tionẽ huiuſmodi eſſe perhibebat: vidiſſe
ſeſe albatoruꝫ cateruã hoı̄m idem mona
ſteriũ itrare: hoſq̃ a ſe īterrogat⁹ q̇d que-
rerent: aut q̇d ibi vellent reſpõdiſſe ꝙ ob
hoc illo fuerint deſtīati vt aureũ illõ nu
miſma qd̄ eo de Cãtia venerat ſecũ aſſu
merent. Ipſa autẽ nocte in cuius vltima
parte id eſt incipiẽte aurora p̄ſentis mun
di tenebras trãſiẽs ſupernã migrauit ad
lucem. Multi d̄ fratribꝫ eiuſdẽ monaſte-
rij q̄ alijs erant in edibus iam manifeſte
ſe concent⁹ anglorũ pſallentiũ audiſſe re
ferebant: ſed ⁊ ſonitũ quaſi plurime mul
titudinis monaſteriũ ingredientis. Unñ
mox egreſſi dinoſcere quid eſſet viderunt
lucem celitus emiſſaꝫ fuiſſe: ꝗ maximãq̃
ſancrã illam animã carnis vinculis abſo
lutam ad eterna patrie celeſtꝫ gaudia du-
cebat. Addunt ⁊ alia q̄ in ip̄a nocte ī mo
naſterio eodẽ diuinitus fuerint oſtẽſa mi
racula. Sꝫ hec nos ad alia tẽdẽtes ſuis
narrare ꝑmittimus. Sepultũ eſt aũt cor
pus venerabile virginis et ſponſe chriſti
in eccl'ia beati ꝓthomartyris Stephani
Placuitq̃ poſt diẽ tertiũ vt lapis q̄ mo-
numentũ tegebatur amoueret̄ ⁊ altiuo in
ip̄o loco reponeret̄. Qd̄ dum fieret tante
flagrantie ſuauitas ab imis ebulliuit vt
cũctis q̇ aſtabãt fratribꝫ et ſororibꝫ quaſi
opobalſami cellaria eſſe videret̄ aperta.
ſꝫ ⁊ matertera eius: de qua diximꝰ: Edil-
berg ⁊ ipſa deo dilectã ꝑpetue virgini-
tatis gl'iam in magna corp̄is cõtinentia
ſeruauit: que cuius eſſet virtutis magis
poſt mortẽ claruit. Cum enī eſſet abbatiſ
ſa cepit facere in monaſterio ſuo eccl'iam
in honorẽ omniũ apoſtoloꝝ in qua ſuuꝫ
corpus ſepeliri cupiebat. Sed cuꝫ opus
idem ad mediũ ferme eſſet ꝑductum: illa
ne hoc ꝑficeret morte p̄erepta eſt: ⁊ ī ip̄o
eccl'ie loco vbi deſiderabat cõdita. Poſt
cuius mortẽ fratribꝫ alia magis curãtibꝫ
intermiſſum eſt hoc edificiũ annis ſepteꝫ
quibus completis ſtatuerũt ob nimieta-
tem laboris huius ſtructurã funditus re
linquere. Oſſa ꝓ abbatiſſe illo de loco
eleuata in eccl'iaꝫ que eſſet perfecta ac de
dicata trãſferri. Et aperiẽtes ſepulchrum
eius ita intemeratuꝫ corpus inuenere: vt
a corruptione ↄcupiſcentie carnalis erat
immune: ⁊ ita denuo lotum: atq̃ alijs ve
ſtibus indutũ tranſtulerũt illud in eccle-
ſiam beati Stephani martyris. Cui⁹ vi-
delicet natalis ibi ſolet in magna gl'ia ce
lebrari die nonaꝝ iuliarũ.

Ut in loco in quo occiſus eſt rex Oſ-
wald crebra ſanitatũ mirac'la facta: vtq̃
ibi primo iumẽtũ cuiuſdã viantis: ac de-
inde puella paralitica ſit curata.

Caplm. IX.

r Egnauit aũt Oſwald rex chri
ſtianiſſimus nordanhimbrorũ
nouẽ ãnis: annumerato illo an
no quem ⁊ feralis impietas regis brito-
nũm ⁊ apoſtaſia clemẽs regum anglorũ
deteſtabilem fecerat: ſiquidẽ: vt ſupra do
cuimus: vno animo omniũ conſenſu fir-
matum eſt vt noı̄ẽ ⁊ memoria apoſtata-
rum de catalogo reguꝫ chriſtianoꝝ pror-
ſus aboleri deberet: neq̃ aliquis regno
eorum annus adnotari. Quo cõpleto an
norum curriculo occiſus eſt cõmiſſo gra
ui prelio ab eadem gẽte paganã: pagano
q̃ rege merciorũ: a quo ⁊ predeceſſor eiꝰ
Eduinus peremptus fuerat in loco qui
lingua angloruꝫ nuncupat̄ Maſerfelth:
anno etatis ſue. xxxviij. die quinto mẽſis
auguſti. Cui⁹ quãta fides in deũ: q̄ deuo
tio mentis fuerit: etiam poſt mortẽ virtu-
tum miraculis claruit. Naq̃ in loco vbi
ꝓ patria dimicans a paganis īterfectus
eſt: vſq̃ hodie ſanitates infirmorũ ⁊ ho-
minũ et pecorum celebrari non deſinunt
Unde contigit vt puluerem ip̄m vbi cor
pus eius in terram corruit multi auferen
tes: ⁊ in aquã mittẽtes ſuis ꝑ h̄ infirmis

multũ cõmodi afferrent. Qui videlʒ mos
adeo ĩcrebuit vt paulatim ablata exinde
terra foſſam ad mẽſurã ſtature virilis al-
tum reddiderit. Nec mirãdũ ĩ loco mor-
tis illius infirmos ſanari qui ſemꝑ dũ vi
ueret infirmis ⁊ pauperibus conſulere: ⁊
elemoſynas dare opem ferre nõ ceſſabat
Et multa quidẽ in loco illo: vł de pulue
re loci illius facta virtutũ miracła narrãt
Sed nos duo tm̃ que a maioribꝫ audiui
mus referre ſatis duximus. Non multo
poſt interfectionẽ eius exacto tꝑe cõtigit
vt quidã equo ſedens iter iuxta locũ age
ret illum: cuiꝰ equus ſubito laſſaſcere: cõ
ſiſtere caput in terram declinare: ſpumas
ex ore dimittere: ⁊ augeſcente dolore ĩmo
in terrã cepit ruere. Deſiluit eques. ⁊ ſtra
mine ſubſtrato cepit expectare horã qua
aut melioratũ reciperet iumẽtũ: aut relin
queret mortuũ. At ipm diu graui dolore
vexatum cũ diuerſas in ꝑtes ſe torqueret
repẽte volutãdo deuenit in illud loci vbi
rex memorabilis occubuit. Nec mora q̃-
ieſcente dolore ceſſabat ab inſanis mẽbro
rum motibꝫ: ⁊ conſuetudo equorũ more
quaſi poſt laſſitudinẽ in diuerſum latus
viciſſim ſeſe voluere. ſtatimq; exurgẽs q̃
ſi ſanum ꝑ omnia vireta herbarũ auidi-
us carpere cepit. quo ille viſo vt vir ſaga
cis ingenij intellexit aliquid mire ſancti-
tatis huic loco q̃ equꝰ eſt curatꝰ ineſſe. Et
poſito ibi ſigno non multo poſt aſcendit
equũ: atq; hoſpitiũ quo ꝓpoſuerat acceſ-
ſit: quo dum adueniret inuenit puellã ibi
neptẽ patriſfamilias lõgo paraliſis mor
bo grauatam. Et cuʒ familiares domus
illius de acerba puelle infirmitate ipo p̃-
ſente quererẽt: cepit dicere ille d̕ loco vbi
caballus ſuus eſſet curatus. Quid mul-
ta? imponentes carro duxerunt ad locuʒ
illũ: ibidemq; depoſuerunt. At illa poſi-
ta in loco obdormiuit parũper: ⁊ vbi eui
gilauit ſanatam ſe ab illa corporis diſſo-
lutione ſentiẽs: poſtulata aqua ipa lauit
faciem: crines cõpoſuit: caput lintheo co
operuit. ⁊ cum his q̃ ſe adduxerunt ſana
pedibus incedendo reuerſa eſt.

Ut puluis loci illiꝰ ꝯtra ignẽ valuerit Caplm̃. X.

eO tẽpore venit alius q̃dam de
natiõe britonum (vt fertur) iter
faciens iuxta ipm locum ĩ quo
p̃fata erat pugna completa. Et vidit viri
us loci ſpaciũ cetero campo viridiꝰ ac ve
nuſtius: cepitq; ſagaci animo cõijcere ꝙ
nulla eſſet alia cauſa inſolite illo ĩ loco vi
riditatis: niſi ꝙ ibidẽ ſanctior cetero exer
citu vir aliq̃s fuiſſet ĩterfectus. Tulit ita
q; de puluere terre illius ſecum: illigans
in linteo cogitans qd̕ futuruʒ erat ꝙ ad
medelã infirmantiũ idẽ puluis ꝓficeret:
⁊ ꝑgens itinere ſuo ꝑuenit ad vicũ quen-
dam veſpere: intrauitq; in domuʒ in qua
vicini cenantes epulabant̃ ⁊ ſuſceptus a
dominis domus reſedit et ipe cuʒ eis ad
conuiuiũ appendẽs linteolũ cum pulue-
re quã attulit ĩ vna poſta parietis. Cũq;
diutius epulis atq; ebrietate vacarẽt ac-
cenſo grãdi igne in medio contigit volã-
tibus in altũ ſcintillis culmẽ domus qd̕
erat virgis contextum: atq; feno tectum
ſubitaneis flãmis impleri. Qd̕ cũ repen-
te cõuiue terrore confuſi conſpicerent fu-
gerunt foras: nil ardenti domui etiã iã q;
periture ꝓdeſſe valẽtes. Cõſumpta ergo
domo flãmis: poſta ſolũmodo in q̃ pul-
uis ille incluſus pendebat tuta ab ignibꝫ
et intacta remãſit. Qua viſa ꝟtute mirati
ſunt valde: ⁊ ꝑquirentes ſubtilius inuene
runt ꝙ de illo loco adſũptus erat puluis
vbi regis Oſwaldi ſanguis erat effuſus.
Quibꝫ patefactis ac diffamatis longe la
teq; miraculis: multi ꝑ dies locũ frequẽ-
tare illũ: et ſanitatuʒ ibi gr̃am capere ſibi
ſuiſq; ceperunt.

Ut ſuꝑ reliq̃as eiꝰ lux celeſtis tota nocte ſteterit: et vt ꝑ eas ſint demoniaci curati. Caplm̃. XI.

tNter que nequaq̃ ſilentio p̃ter
eundũ reor quid ꝟtutis illiꝰ ac
miraculi celeſtis fuerit oſtenſũ.
Cũ oſſa eius inuenta atq; ad eccleſiaʒ in
qua nunc ſeruant̃ tranſlata ſunt. Factuʒ
eſt aũt hoc ꝑ induſtriã regine merciorũ
Oſtride: q̃ erat filia fratris eius Oſuui: q̃
poſt illum regni apicem tenebat: vt in ſe-
quentibꝫ dicemus. Eſt monaſteriũ nobi-
le in ꝓuincia Lindiſſi nomĩe Beardan.
quod eadẽ regina cuʒ viro ſuo Adilredo

multū dilligebat: venerabāt: excolebat in
q̄ deſiderabat honoranda patrui ſui oſſa
recondere. Cūq̄ʒ veniſſet carrū in quo ea
dem oſſa ducebant incūbente veſpera in
monaſteriū p̄fatū noluerunt ea qui erāt
in monaſterio libenter excipere: quia ꝛ ſi
ſanctū eū nouerant: tñ qꝛ de alia ꝓuincia
ortus fuerat ꝛ ſup̱ eos regnum acceperat
veteranis eū odijs etiā mortuū inſeque-
bantur. Unde factū eſt vt ipſa nocte reli-
quie allate foris ꝑmanerēt: tētorio tamē
maiore ſupra carrum in quo inerāt oſten
ſo. ſed miraculi celeſtis oſtēſio q̄ reueren-
ter ea ſuſcipiēda a cūctꝭ fidelibꝫ eſſent pa
tefecit. Nā tota nocte colūna lucis a car-
ro illo ad celū vſq̄ʒ porrecta oībus pene
eiuſdē Lindiſſe ꝓuincie locis conſpicua
ſtabat. Unde mane facto fratres mona-
ſterij illius q̄ pridie abnuerūt: diligenter
ipſi petere ceperūt vt apud ſe eedē ſancte
ac deo dilecte reliq̄e cōderent. Lota igit
oſſa intulerūt in thecā quā in hoc p̄para-
uerunt: atq̄ʒ in eccl'ia iuxta honorem con
gruū poſuerūt. vt et regia viri ſancti ꝑſo
na memoriā haberet eternā: vexillū eius
ſup̱ tumbā auro ꝛ purpura cōpoſitū ap
poſuerūt. Ipſamq̄ʒ aquā ī q̄ lauerūt oſſa
ī angulū ſacrarij fuderūt. Ex quo tp̄e fa-
ctum eſt vt ipſa terra q̄ lauacrū venerabi-
le ſuſcepit: ad abigendos ex obſeſſis cor-
poribꝫ demones grāe ſalutaris haberet ef
fectū. Deniq̄ʒ tp̄e ſequēte cū p̄fata regina
in eodē monaſterio moraret venit ad ſa
lutandā eā abbatiſſa quedā venerabilis
q̄ vſq̄ʒ hodie ſupeſt vocabulo Edilhilt ſo
ror virorū ſanctorū Edeluini et Eduini:
quoꝝ prior ep̄s in Lindiſſi ꝓuincia ſcōs
erat abbas in monaſterio qd̄ vocat Pe-
artaneu: a quo non longe ꝛ illa monaſte-
riū habebat. Cum ergo veniēs illuc loq̄-
retur cum regina: atq̄ʒ inter alia ſermōe
de Oſwaldo exorto diceret ꝙ et ipſa lu-
cem ipſa nocte illa ſupra reliquias eiꝰ ad
celum vſq̄ʒ altā vidiſſet. Adiecit regina
de puluere pauimēti ī quo aqua lauacri
illius effuſa eſt multi iā ſanati eſſent infir
mi. At illa petit ſibi portiōē pulueris ſalu
tiferi dari ꝛ accipiens illigatū pāno cōdi
dit in capſella: ꝛ rediit. Trāſacto hoc tp̄e
aliquāto cū eſſet in ſuo monaſterio venit
illic quidā hoſpes q̄ ſolebat nocturnis
ſepius horis repēte ab īmundo ſpū gra-
uiſſime vexari. Qui cū benigne ſuſceptꝰ
poſt cenā in lecto mēbra poſuiſſet ſubito
a diabolo arreptus inclamare: dentibus
frēdere: ſpumare: et diuerſis motibꝫ cepit
mēbra torq̄re. Cūq̄ʒ a nullo vel teneri vl̄
ligari potuiſſet: cucurrit miniſter et pul-
ſans ad oſtiū nunciauit abbatiſſe At illa
aperiēs ianuā monaſterij exiuit ipſa cum
vna ſanctimonialiū feminaꝝ ad locū vi-
rorū. Et euocās p̄ſbyterū rogauit ſecum
venire ad patientē. Ubi cum venientes vi
derunt multos affuiſſe qui vexatū tenere
adfuiſſent: motus eius inſanos compri-
mere conati nequaq̄ʒ valebāt. Dicebat p̄-
ſbyter exorciſmos: et queq̄ʒ poterat ꝓ ſe-
dando miſeri furore agebat. ſʒ nec ipſe q̄ʒ-
uis multū laborās ꝓficere aliq̄d valebat
Cūq̄ʒ nil ſaluti furēti ſupeſſe videret: re-
pēte venit in mentē abbatiſſe pulуis ille
p̄fatꝰ. Statimq̄ʒ iuſſit ire miniſtrā: ꝛ ca-
pſellā in q̄ erat adducere: ꝛ cū illa afferēs
q̄ viſa ē intraret atriū domꝰ ī cuiꝰ interio
ribus demonioſus torquebat: conticuit
ille ſubito: ꝛ q̄ſi in ſomnū laxatꝰ depoſuit
caput: mēbra ī quietē omnia compoſuit
conticuere omnes: intentiq̄ʒ ora tenebāt
quē res exitū haberet: ꝛ ſolliciti expectan
tes. ꝛ poſt aliquātū hore ſpaciū reſedit q̄
vexabat et grauiter ſuſpirās modo inq̄t
ſanum ſapio. recepi enī ſenſū animi mei.
At illi ſedulo ſciſcitabant quō hoc cōti-
giſſet. Qui ait. Mox vt virgo hec cū ca
pſella quā portabat appropinquit atrio
domus huiꝰ diſceſſere oēs q̄ me p̄mebāt
ſpūs maligni: ꝛ me relicto nuſq̄ʒ cōparue
rūt. Tūc dedit eis abbatiſſa portiunculā
de puluere illo. ꝛ ſic data oratione a p̄ſby
tero noctem illā quietiſſimā duxit. Neq̄ʒ
aliq̄d ex toto nocturni timoris: aut vexa-
tionis ab antiq̄ hoſte ꝑtulit.

Ut ad tumbā eiꝰ ſit puerulꝰ a febre cu
ratus. Caplʼm. XII.

(S)Equente dehinc tp̄e fuit in eo-
dem monaſterio puerulus q̄dā
longo febrium incōmodo gra-
uiter vexatus. Qui cum die quadā ſolli-
citus horā acceſſionis expectaret ingreſ-
ſus ad eū quidā de fratribus. Uis inq̄t

mi nate doceam te quomodo cureris ab
huius moleſtia languoris. Surge ingre
dere eccl'iam ⁊ accedẽs ad ſepulchrũ Oſ-
waldi ibi reſide: ⁊ quietus manens adhe
re tũbe: vide ne exeas inde nec d̃ loco mo
nearis donec hora receſſiõis febriũ trãſi-
erit. Tũc ipſe itrabo et educã te inde. Fe
cit vt ille ſuaſerat. Sedẽtemq; cũ ad tũ-
bam ſancti infirmitas tãgere nequaq̃ p̃-
ſumpſit: quin tam ẽ timẽs aufugit vt nec
ſecũda die: nec tertia: nec vnq̃ exinde eũ
auderet cõtingere. Qđ ita eſſet geſtũ q̃ re
ferebat mihi frater inde adueniens adie-
cit q̃ eo adhuc tp̃e quo mecũ loquebat̃
ſupeſſet in eodẽ monaſterio iam iuuenis
ille in quo tunc puero factum erat hoc mi-
raculum ſanctitatis. Nec mirãdũ preces
regis illius iam cum domino regnantis
multum valere apud eum q̃ tẽporalibus
regni quondã gubernacula tenẽs magis
p eterno regno ſemp laborare ac deprecari
ſolebat. Deniq; fertur quia a tẽpore ma-
tutine laudis ſepius ad diẽ vſq; i oratio-
nibus pſtiterit: atq; ob crebrũ morẽ oran
di ſiue gratias agendi dño ſemp vbicũq;
ſedẽs ſupinas ſemp ſup genua ſua man⁹
habere ſolitus ſit. vulgatũ eſt hoc ⁊ in cõ
ſuetudine puerbij verſum q̃ etiã inter ver
ba orationis vitam finierit. Nãq; cũ ar
mis ⁊ hoſtib⁹ circũſeptus iamq; videret
ſe eſſe perimendũ orauit p animab⁹ exer-
citus ſui. Unde dicunt in puerbio. deus
miſerere animabus dixit Oſwald cadẽs
in terrã. Oſſa illius trãſlata ⁊ condita ſũt
in monaſterio qđ diximus. Porro caput
et manus cũ brachijs a corpe p̃ciſas iuſ
ſit rex q̃ occiderat i ſtipitib⁹ ſuſpẽdi Quo
poſt annum deueniens cum exercitu ſuc
ceſſor regni eius Oſiui abſtulit ea. et ca-
put q̃dem in cimiterio Lindiſfarnẽſis ec-
cleſie: in regia vero ciuitate man⁹ cum bra-
chijs condidit.

Ut in Hybernia ſit quidam a mortis
articulo p eius reliquias reuocatus.

Caplm. XIII.

N Ec ſolũ iclit fama viri britãnie
fines luſtrauit vniuerſos: ſz etiã
trãs oceanũ longe radioſa ſalu-
tifere lucis ſpargẽs germanie ſimul ⁊ hy
bernie partes attigit. Deniq; reuerẽdiſſi-
mus antiſtes acta ſolet referre: q̃ cum ro-
mam vadens apud ſanctiſſimũ Freſonũ
gentis archiepi ſpiritu Uulbrordũ cum
ſuo antiſtite Uilfrido moraretur: crebro
eum audire de mirandis reliquijs eiuſdẽ
reuerẽdiſſimi regis in illa puincia geſta
fuerint narrare. Sed ⁊ in hybernia cum
p̃ſbyter adhuc peregrinã p eterna patria
duceret vitã: rumorẽ ſanctitatis ei⁹ in eã
q̃z inſula longe lateq; iam pcrebuiſſe fere
bat. E quib⁹ vnũ qđ inter alia retulit mi
raculũ p̃ſenti noſtre hiſtorie inſerẽdũ cre-
didimus. Tẽpore inq̃t mortalitatis q̃ bri
tãniam hyberniãq; lata ſtrage vaſtauit: p
cuſſus eſt eiuſdẽ clade peſtis inter alios
ſcholaſticos q̃dam de genere ſcotorũ: do
ctus quidẽ vir ſtudio litterarũ: ſz erga cu-
rã pp̃rie ſue ſaluationis nil omnino ſtu
dij ⁊ induſtrie gerẽs. Qui cũ ſe morti pxi
mũ videret timere cepit ⁊ pauere: ne mox
mortu⁹ ob merita ſcelerũ ad inferni clau-
ſtra raperet̃. Clamauitq; me cũ eſſem in
vicino poſit⁹: ⁊ inter egra tremens ſuſpi-
ria flebili voce talia mecũ querebat̃. Ui
des inquit qui iam creſcẽte corpis mole-
ſtia ad articulũ ſubeunde mortis cõpel-
lor. Nec dubito me poſt mortem corpo-
ris ſtatim ad perpetuam anime mortẽ ra
piendum: ac infernalib⁹ ſubdendum eſſe
tormentis: qui tẽpore nõ pauco inter ſtu-
dium diuine lectionis diuinorũ poti⁹ im
plicamẽtis q̃ diuinis ſolebã ſeruire mã-
datis. Ineſt autẽ animo (ſi mihi pietas
ſupna aliqua viuendi ſpacia donauerit)
vitioſos mores corrigere atq; ad imperi
um diuine volũtatis totã ex integro mẽ-
tem: vitamq; trãſferre. Uerũ noui non hoc
eſſe meriti mei: vt inducias viuẽdi vel ac
cipiam: vel me accepturũ eſſe cõfidã: niſi
forte miſero mihi ⁊ indigno veniã per au
xiliũ q̃ illi fideliter ſeruierũt ppiciari dig-
nat⁹ fuerit. Audiuim⁹ autem ⁊ fama cre-
berrima q̃ fuerit in gente veſtra rex mirã
de ſanctitatis vocabulo Oſwald: cui⁹ ex
cellentia fidei ⁊ veritatis etiam poſt mor
tem virtutũ frequẽtiũ operatione claruerit.
Precorq; ſi aliquid reliquiarũ illi⁹ penes
te meritum habeas afferes mihi: ſi forte
mihi domin⁹ p ei⁹ merita miſereri volue-
rit. At ego reſpõdi. Habeo quidẽ de lig-

no in quo caput eius occiſi a paganis in
fixum eſt. ⁊ ſi firmo corde crediderís pōt
diuina pietas ꝑ tāti meritū viri et huius
vite ſpacia lōgiora cōcedere: ⁊ ingreſſum
te vite pennis dignum reddere. Nec mo
ratus ille integram ſe in hoc habere fidē
reſpondebat. Tūc benedixi aquā ⁊ aſtu-
lam roboris ꝓbati immittens obtuli egro
potandū. Nec mora: meli⁹ habere cepit:
⁊ conualeſcens ab infirmitate multo de-
inceps tēpe vixit: totoq; ad deum corde et
ope ꝯuerſus oībꝫ vbicunq; ꝑueniebat cle
mētiā pij cōditoris ⁊ fidelibꝫ ei⁹ famulis
glīam ꝑdicabat.

Ut defuncto Paulino Thamar ꝓ eo Hrofenſis ecclīe ꝑſulatū ſuſceperit: ⁊ de humilitate mirabili Oſuini: q̄ ab Oſuiu crudeli cede peremptus eſt.

Capl'm. XIIII.

TRāſlato ergo ad celeſtia regna
Oſwaldo ſuſcepit regni terre-
ſtris ſedē ꝓ eo frater ei⁹ Oſuiu
iuuenis. xxx. circiter. annorū: ⁊ per annos
xxviij. laborioſiſſime tenuit. Impugnat⁹
videlicet ⁊ ab ea q̄ fratrē occiderat paga-
na gēte merciorū: ⁊ a filio q̄ꝫ ſuo Alucfri
do: necnō ⁊ a fratruo id eſt fratris ſui qui
ante eū regnauit: id eſt filio Edilualdo.
Cuius anno ſcdo hoc eſt ab incarnatiōe
dominica anno. dcxliij. reuerēdiſſim⁹ pa
ter Paulin⁹ quondā q̄dem Eburacēſis
ſed tūc eps Hrofenſis ciuitatis trāſijt ad
dñm. vj. idus octob. die. Qui decē et no-
uem ānos ⁊ menſes duos ⁊. xxj. dies epi
ſcopatū tenuit. Sepultuſq; eſt in ſecreta-
rio beati apl'i Andree: qđ rex Edilbrecht
a fundamētis in eadē Hrofi ciuitate con
ſtruxit. In cuius locū Honori⁹ archiepi
ſcopus ordinauit Thamar: oriūdū q̄dē
de gente cantuariorū: ſed vita ⁊ erudítio-
ne anteceſſoribꝫ ſuis equandū. Habuit
aūt Oſuiu primis ſui tēporibꝫ cōſortem
regie dignitatꝫ vocabulo Oſuini ē ſtir-
pe regis Eduini hoc eſt filiū Oſrici: de q̄
ſupra retulimus. virum eximie pietatꝫ et
religionis: q̄ ꝓuincie Deirorū ſex ānis in
maxima oīm rerū affluētia ⁊ ipe amabi-
lis oībꝫ ꝑfuit. Sed nec cū eo ille q̄ ceterā
trāſumbrane gentis ꝑtē ab aquilone id
eſt Berniciorū ꝓuinciam regebat habere
pacē potuit: q̄n potius ingraueſcentibus
cauſis diſſenſionum miſerrima hūc cede
peremit. Siquidē ꝯgregato ꝯtra inuicē ex
ercitu: cū videret ſe Oſuini cū illo q̄ plu-
res habebat auxiliarios non poſſe bello
cōfligere: ratus ē vtilius tūc dimiſſa intē
tione bellandi ſeruari ſe ad tēpora melio
ra. Remiſit ergo exercitū quē ꝯgregaue-
rat ac ſingulos domū redire ꝑcepit a lo-
co qui vocat Uilfares dun id eſt mons
Uilfari. ⁊ eſt a vico cataractone. x. ferme
milibꝫ paſſuū ꝯtra ſolſticialē occaſum ſe
cretus. Diuertitq; ipe cū vno tm̄ milite
ſuo fideliſſimo noīe Condheri celandus
in domo comitis Hunualdi: quem etiā
ipm ſibi amiciſſimum autumabat. Sed
heu ꝓ dolor lōge aliter erat. Nā ab eo-
dem comite ꝓditū eū Oſuiu cū ꝑfato ipi
us milite ꝑ ꝑfectū ſuū Ediluinū deteſtā-
da oībꝫ morte interfecit. Qđ factū eſt die
xiij. kl'is ſeptemb. anno regni eius nono
i loco q̄ dicit Ingethlingū. vbi poſtmo
dum caſtigādi hui⁹ facinoris grā mona
ſteriū ꝯſtructū ē. In q̄ ꝓ vtriuſq; regis et
occiſi videlꝫ: ⁊ ei⁹ q̄ occidere iuſſit anime
redēptione quotidie dño ꝑces offerri de
beret. Erat autē rex Oſuini ⁊ aſpectu ve-
nuſtus: ⁊ ſtatura ſublimis: ⁊ affatu iocū
dus ⁊ moribus ciuilis: et manu oībꝫ no-
bilibꝫ ſimul atq; ignobilibꝫ larg⁹. Unde
contigit vt ob regiā eius ⁊ animi ⁊ vult⁹
⁊ meritorū dignitatem ab omnibꝫ dilige
retur: et vndiq; ad ei⁹ miniſteriū de cun-
ctis q̄ꝫ ꝓuincijs viri etiā nobiliſſimi con
currerēt. Cum inter ceteras ꝟtutis et mo
deſtie: et (vt ita dicā) ſpecialis bñdictiōis
glorias etiā maxime fuiſſe fert humilita
tis: vt vno ꝓbauerint exemplo: donaue-
rat equū optimū antiſtiti Aidano: i quo
ille q̄uis ambulare ſolitus: vel amnium
fluenta trāſire: vel ſi alia quelibet neceſſi-
tas inſiſteret via pagere poſſet. cui cū par
uo interiecto tēpore paup quidam occur
reret. et elemoſynā petēs deſiliēs ille ꝑce
pit equū ita vt erat ſtrat⁹ regaliter paupe
ri dari. Erat enī multū miſericors et cul-
tor pauperum ac velut pater miſerorum.
Hoc cū regi eſſet relatū dicebat epo: cū
forte ingreſſuri eſſent ad prandiū. Quid
voluiſti dñe antiſtes equū regiū quem te

conueniebat ꝓprium habere pauperi da-re? Nunqꝫ nõ habuimus equos viliores plurimos: ⁊ alias ſpecies q̃ ad pauperuꝫ dona ſufficerent: quis illũ eis equũ non dares quẽ tibi ſpecialiter poſſidendũ ele-gi. Cui ſtatim epus Quid loqueris inqt rex? Nunquid tibi carior ẽ ille filius eque quã ille filius dei? Quibꝯ dictis intrabant ad prandendũ, ⁊ epiſcopus qdem reſidebat in ſuo loco. Porro rex venerat ⁊ cepit cõ-ſiſtens ad focũ calefieri cum miniſtris. Et repente iter calefaciẽtes recordãs verbum qđ dixerat illi antiſtes diſcinxit ſe gladio ſuo: ⁊ dedit illuꝫ miniſtro: feſtinuſqꝫ acce-dens añ pedes epi corruit: poſtulãs vt ſi-bi placatus eſſet qui nũqꝫ inqt deinceps aliqđ loquar de hoc: aut iudicabo quid: vel quãtum de pecunia nr̃a filijs dei tri-buas. Qđ videns eps multũ ꝑtimuit: ac ſtatim exurgens leuauit eum: ꝓmittẽs ſe multũ illi eſſe placatuꝫ dũmodo ille reſi-dens ad epulas triſticiaꝫ deponeret. Dũ-qꝫ rex iubente ac poſtulãte epo leticiã re-ciperet: cepit cõtra eps triſtis vſqꝫ ad la-chrymarꝝ ꝓfuſionẽ affici. Quẽ dũ preſby-ter ſuus lingua patria quã rex ⁊ domeſti-ci eius nõ nouerant quare lachrymaret in-terrogaſſet. Scio inqt q̃ nõ multo tẽpo-re victurꝰ eſt rex. Nũqꝫ enim vidi añ hac humilẽ regẽ. Unde animaduerto citiꝰ il-lum ex hac vita rapiẽdũ. Non eni digna ẽ hec gens talẽ habere rectorẽ. Nec mul-to poſt dira antiſtitis p̃ſagio triſti regis fu-nere: de quo ſupra diximus: impleta ſunt Sꝫ ⁊ ipe antiſtes Aidan nõ plus qꝫ .xij. poſt occiſionẽ regis quem amabat die: id eſt priđ. klis ſeptemb. de ſeculo ablatus ꝑpetua laborum ſuoruꝫ a domino p̃mia recepit.

Ut eps Aidan nautis ⁊ tempeſtatem futurã p̃dixerit: ⁊ oleum ſãctum quo hãc ſedarent dederit.

Capl'm. XV.

q Ualiter cuiꝰ meriti fuerit etiã mira-culorum ſignis internꝰ arbiter edocuit. E quibꝯ tria memorie cauſa ponere ſatis ẽ. Preſbyter qdã noie Utta multe grauitatis ac veritatis vir: ⁊ ob id oibꝯ etiã ipis p̃ncipibꝯ ſeculi hono-rabilis. Cũ mitteret Cãtuã ob adducen-dam inde ꝯiugem regi Oſuiu filiã vide-licet Eduini regis Eanfledã: q̃ occiſo pa-tre illuc fuerat adducta. Qui terreſtri qdẽ itinere illo venire: ſꝫ nauigio cuꝫ virgine redire diſponebat. Acceſſit ad epm Aida-nũ: obſecrãs euꝫ ꝓ ſe ſuiſqꝫ q tũc iter erãt aggreſſuri dño ſupplicare. Qui bñdicẽs illos ac dño cõmendãs dedit etiã oleum ſanctificatũ. Scio inquiens q? vbi nauẽ aſcẽderitis tẽpeſtas vobis ⁊ ventꝰ ꝯtrari-us ſuꝑueniet. Sꝫ tu memẽto hoc oleum quod tibi do vt mittas in mare: ⁊ ſtatim quieſcẽtibꝯ ventis ſerenitas maris vos le-ta ꝓſequet. Accepto deſiderato qꝫ itinere domũ retinet. ⁊ cũcta vt p̃dixerat antiſtes ex ordine cõpleta ſunt. ⁊ qdem in primis furentibꝯ vndis pelagi temptabãt naute anchoris i mare miſſis nauẽ retinere: ne-qꝫ h agentes aliqđ ꝓficiebãt. Cũqꝫ mer-gentibꝯ vndiqꝫ ⁊ implere incipientibꝯ na-uem fluctibꝯ: mortẽ ſibi oẽs iminere etiã iamqꝫ adeſſe viderẽt. Tandẽ p̃ſbyter re-miniſcens verba antiſtitis aſſũpta ampul-la miſit de oleo in pontũ: ⁊ ſtatim vt p̃di-ctũ erat ſuo quieuit a feruore. Sicqꝫ fa-ctũ eſt vt vir dei ꝑ ꝓphetie ſpiritũ tẽpeſta-tem p̃dixerit futuraꝫ: ⁊ ꝑ virtutẽ eiuſdem ſpũs hãc exortã: quis corꝑaliter abſens ſopiuerit. Cuiꝰ ordinẽ miraculi nõ quili-bet dubius relator: ſꝫ fideliſſimus mihi noſtre eccl'ie p̃ſbyter Cynimund vocabu-lo narrauit: q ſe hoc ab ipo Utta p̃ſbyte-ro in quo ⁊ ꝑ quem completũ eſt audiſſe ꝑhibebat.

Ut idem admotum ab hoſtibus vrbi regie ignem orando amouerit.

Capl'm. XVI.

a Liud eiuſdem patris memora-bile miraculũ ferme multi que noſſe potuerunt. Nã tpe epatꝰ eiꝰ hoſtilis merciorꝝ exercitꝰ Pẽda duce nordanhimbrorũ regiones impia clade lõge lateqꝫ deuaſtãs: ꝑuenit ad vrbẽ vſqꝫ regiã q̃ ex Bebbe quondaꝫ regine voca-bulo cognominat: eamqꝫ neqꝫ armis: ne-qꝫ obſidione capere poterat flãmis abſu-mere conatꝰ eſt. Diſceſſitqꝫ: et vinculis q̃ in vicinia vrbis inuenit aduexit illo plu-rimam cõgeriẽ trabiũ: tignorũ: parietum virgeorum ⁊ tectis enei. Et bis vrbem in

magna altitudine circūdedit a ꝑte ꝙ ter-
re ē ꝯtigua. Et dū ventū oportunū cer-
neret illato igne cōburere vrbē niſus eſt.
Quo tꝑe reuerēdiſſim⁹ antiſtes Aidan ī
inſula farne: ꝙ dū obꝰ ferme milibꝰ paſſu-
um ab vrbe procul habet morabat. Illo
enī ſepi⁹ ſecrete orationis ⁊ ſilentij cauſa
ſecedere conſueuerat. Deniqꝫ vſqꝫ hodie
locū ſedis illi⁹ ſolitarie in eadē inſula ſo-
lent oſtēdere. Qui cū vētis furentibꝰ glo
bum ignis ac fumū ſupra muros vrbis
exalare ꝯſpiceret: fertur eleuatiſ ad celū
oculis manibuſqꝫ cū lachrymis dixiſſe.
Uide dñe quāta mala facit Pēda. Quo
dicto ſtatim mutati ab vrbe vēti in eos ꝙ
accenderāt flāmaꝝ incendia retorſerunt:
ita vt aliqui leſi: oēs territi pugnare vl-
trā vrbē ceſſarent quā diuinit⁹ iuuari cog
nouerant.

Ut deſtina eccl'ie cui idem accūbens
obierat ardentibꝰ ceteris domus flāmis
abſumi nequerit ⁊ de interna vita illius.
Caplm. XVII.

Uncꝫ dies mortis egredi e
corꝑe cogeretur cōpletis ānis
epatus ſui .xvij. erat in villa re-
gia nō lōge ab vrbe de ꝙ ꝑfati ſum⁹. In
hac enī habēs eccl'iam ⁊ cubiculū ſepius
ibidē diuerti ac manere: atqꝫ inde ad pre-
dicandū circūquaqꝫ cōſueuerat exire. qđ
ipm ⁊ in alijs villis regijs facere ſolebat
vtpote nihil ꝓprie poſſeſſionis: excepta
eccl'ia ſua et adiacentibꝰ agellis habens.
Tetenderūt ergo ei egrotāti tentoriū ad
occidentalē eccl'ie ꝑtem: ita vt ipm tento-
rium parieti hereret eccl'ie. Unde factū ē
vt adcliuis deſtine ꝙ extrinſecus eccleſie
ꝑ munimine erat appoſita ſpiritū vite ex-
alaret vltimū. Obijt aūt .xvij. epatus ſui
anno prid. kl'is ſeptemb. Cui⁹ corp⁹ mox
inde tranſlatū ad inſulā Lindiſfarnenſiū
atqꝫ ī cimiterio fratrū ſepultū ē. At inter
iecto tꝑe aliquāto cū fabricata eēt ibi ba-
ſilica maior: atqꝫ in honorem beatiſſimi
apl'oꝝ ꝓncipis dedicata: illo oſſa ei⁹ trāſ-
lata: atqꝫ ad dexterā ei⁹ altaris iuxta vene
rationem tāto pōtifici digne cōdita ſunt.
Succeſſor ꝓo ei in epatū Finan ⁊ illo
ipe ab Hu ſcotorū inſula ac monaſterio
deſtinat⁹ ac tꝑe nō pauco in epatu ꝑman

ſit. Cōtigit aūt poſt aliqt annos vt Pen
da merrioꝝ rex cū hoſtili exercitu hec in
loca ꝑueniēs: cū cūcta que poterat ferro
flāmaqꝫ ꝑderet: vicuſqꝫ ille in ꝙ antiſtes
obijt vna cū eccl'ia memorata flāmis aſ-
ſumeret. Sꝫ mirū īmodū ſola illa de-
ſtina cui incumbēs obijt ab ignibꝰ circū
cuncta vorātibꝰ abſumi nō potuit. Quo
clareſcente miraculo mox ibidē eccl'ia re-
ſtaurata ⁊ hec eadē deſtina ī monimētū
eſt parietiſ vt añ fuerat forinſec⁹ appoſita.
Ruſūqꝫ ꝑacto tꝑe aliquāto euenit ꝑ incul
pam incurie vicū eūdē ⁊ ipam pariter
eccl'iā ignibꝰ ꝯſumi: ſꝫ nec tūc qdē eādē
tāgere flamma deſtinā valebat. Et cum
magno vtiqꝫ miraculo ipſa ei⁹ foramina
ingrediēs qbꝰ edificio erat affixa ꝑderet:
ipam tñ ledere nullaten⁹ ſinebat. Uñ ter
tia edificata ibi eccl'ia deſtinam illā non
vt antea đ foris in fulcimētū domus ap-
poſuerūt: ſꝫ intro ipam eccl'iam in memo
riā miraculi poſuerūt: vbi itrantes genu
flectere ac miſcōie celeſtis ſupplicare de-
berent. Cōſtatqꝫ multos ex eo tꝑe grām ſa-
nitatis in eodē loco cōſecutos: quietiam
aſtulis ex ipa deſtine exciſis: ⁊ in aquam
miſſis plures ſibi ſuiſqꝫ languorū reme
dia conquiſiere. Scripſit hec đ perſona
et operibꝰ viri prefati nequaqꝫ in eo lau-
dans: aut eligens hoc qđ de obſeruantie
paſche min⁹ ꝑfecte ſapiebat: imo hoc mul-
tum deteſtans: ſicut in libro quē de tēpo-
ribus compoſui manifeſtiſſime probaui
Sꝫ qſi verax hiſtoric⁹ ſimpliciter ea
que de illo: ſiue per illū ſunt geſta deſcri
bens: ⁊ que laude ſunt digna in eius acti-
bus laudans ad vtilitatem legentiū me-
morie cōmendans. Studiū videlicet pa
cis ⁊ charitatis continentiā ⁊ humilitatiſ
animū ire ⁊ auaricie victorē: ſupbie ſimul
⁊ vane glorie contemptorē. Induſtriam
faciendi ſimul ⁊ docēdi mandata celeſtia
ſollertiam lectionis ⁊ vigiliarum auctoꝝ
ritatem ſacerdoti dignā: redarguēdi ſup-
bos ac potentes pariter ⁊ infirmos con
ſolandi ac pauperes recreandi vel defen
dendi clementiā. Qui (vt breuiter multa
cōprehendā) quantū ab eis ꝙ illū nouere
didicim⁹: nil ex oībꝰ ꝙ in euāgelicis: ſiue
apoſtolicis: ſiue ꝓpheticis litteriſ facien-

di cognouerat p̄termittere: ſz cuncta pro
ſuis viribꝫ opibuſq; explere curabat. Hec
in p̄fato antiſtite multū cōplector ⁊ amo
q2 nimirū hec deo placuiſſe nō ambigo.
Quod aūt paſcha nō ſuo tpe obſeruabat: vl
canonicū eius tēpus ignorās: vel ſue gē
tis auctoritate ne agnitū ſequeretur deui
ctus nō approbo: nec laudo. In quo tū
hoc approbo: q2 in celebratiōe ſui paſche
non aliud corde tenebat: venerabatur: et
p̄dicabat: ꝙ̄ qđ nos: id ē redēptiōez gene
ris hūani p paſſionē: reſurrectionē: aſcen
ſionem in celos mediatoris dei et hoīm
ieſu chriſti. Unde ⁊ hāc nō vt ꝗdaz falſo
opinantur. xiiij. luna in qualibet feria cū
iudeis: ſz die dominica ſemp agebat a lu
na. xiiij. vſq; ad viceſimā ꝓpter fidez vide
licet dn̄ice reſurrectiōis quā vna ſabbati
factam ꝓpter ſpem nr̄e reſurrectiōis quaz
eandem vnā ſabbati que nunc dominica
dies dicit̄ veraciter futuram ſancta eccle
ſia credebat.

De vita vel morte religioſi regꝫ Sig
berechti. Caplm. XVIII.

Js tēporibꝫ regni orientalium
b anglorꝝ poſt Eurpuualdū Re
dualdi ſucceſſorē Sigberecht
frater eiꝰ p̄fuit homo bonꝰ ac religioſus:
q̄ dudū in gallia dū inimicicias Redual
di fugiēs exularet lauacrū baptiſmi pce
pit: ⁊ patriā reuerſus vbi regno potitꝰ ē:
mox ea q̄ in gallijs bene diſpoſita vidit
imitare cupiens inſtituit ſcholā: in q̄ pue
ri litteris erudirent̄: iuuante ſe epo Feli
ce quē de Cantua accepat: eiſq; pedago
gos ac magiſtros iuxta morē cantuario
rū p̄bente. Tantūq; rex ille celeſtis regni
amator factus ē vt ad vltimū relictꝫ reg
ni negocijs: ⁊ cognato ſuo Egrice cōmē
datꝫ: q2 antea ptem eiuſdē regni tenebat:
intraret monaſteriuz qđ ſibi fecerat: atq;
accepta ſibi tōſura ꝓ eterno magꝫ regno
militare curaret. Qđ dū multo tpe face
ret contigit gentem merciorūz duce rege
Pēda aduerſus orientales anglos ī bel
lū pcedere. Qui dum ſe inferiores in bel
lo hoſtibꝰ cōſpiceret: rogauerūt Sigbe
rechtū ad ꝯfirmāduz milites ſecū venire
in plium. Jllo nolente ac ꝯtradicente: in
uitum de monaſterio eruentes duxerunt
in certamē: ſperātes minꝰ animos militū
trepidare: minꝰ p̄ſente duce quōdā ſtre
nuiſſimo ⁊ eximio poſſe de fuga mediā
ri. Sz ipſe pfeſſionis ſue nō imemor: dū
optimo eſſet vallatus exercitu: nō niſi vir
gam tm̄ habere ī manu voluit. Occiſuſq;
eſt vna cū rege Egrice: ⁊ cunctus eorū
inſiſtentibꝫ paganis ceſus ſiue diſperſis
exercitꝰ. Succeſſor autē regni illorꝝ factꝰ
eſt Anna filius Eni de regio genere vir
optimꝰ atq; optime genitor ſobolis. de
q̄bꝫ in ſequentibꝫ ſuo tpe dicendū ē. Qui
⁊ ipe poſtea ab eodē pagano merciorum
duce: a q̄ ⁊ p̄deceſſores eiꝰ occiſus eſt.

Ut Furſeꝰ apud orientales anglos mo
naſteriū fecerit: ⁊ de viſionibꝫ vel ſācita
te eius: cui etiam caro poſt mortē incoru
pta teſtimoniū phibuerit.

Caplm. XIX.

Erum dū adhuc Sigberecht
v regni inſulas teneret ſuperuenit
de hybernia vir ſanctus nomē
Furſeus: ꝟbo ⁊ actibꝫ clarꝰ: ſz egregiꝰ in
ſignis ꝟtutibꝫ: cupiēs ꝓ dn̄o vbicūq; ibi
opportunū inueniret peregrinā ducere vi
tā. Qui cū ad ꝓuinciā orientaliū puenīſſet
anglorꝝ: ſuſceptꝰ eſt honorifice a rege p̄fa
to. ⁊ ſolitū ſibi opꝰ euāgelizādi exequens
multos ⁊ exemplo ꝟtutis ⁊ incitamēto ſer
monis: vel incredulos ad chriſtū ꝯuertit
vel etiā credētes ampliꝰ in fide atq; amo
re chriſti ꝯfirmauit. Ubi q̄dā infirmita
te corpis arreptꝰ angelica viſione pfrui
in q̄ admonitꝰ eſt cepto ꝟbi miniſterio ſe
dulus inſiſtere: vigilijſq; ꝯſuetis ⁊ orati
onibꝰ indefeſſus incūbere: eo ꝙ certꝰ ſibi
exitꝰ: ſz incerta eiuſdē exitꝰ hora futura di
cēte dn̄o. Uigilate itaq; q2 neſcitꝫ diē ne
q; horam. Qua viſione ꝯfirmatꝰ curauit
locū monaſterij quē a p̄fato rege Sigbe
rechto accepat velociſſime ꝯſtruere: ac re
gularibꝫ inſtituere diſciplinis. Erat autē
monaſteriū ſiluarum: ⁊ maris vicinitate
amenū. ꝯſtructū in caſtro quodā qđ lin
gua anglorum cnobherſburg id eſt vrbs
cnobheri vocatur. Qđ deinde rex prouin
cie Anna: ac nobiles quiq; auguſtioribꝫ
edificijs ac donarijs adornauerūt. Erat
autem vir iſte de nobiliſſimo genere ſco
torū. Sed lōge animo nobilior ꝙ̄ carne.

ab ipſo tꝑe puericie ſue curã nõ modicaꝫ
lectionib9 ſacris ſil' ꝛ monaſtericis exhi-
bebat diſciplinis. ꝛ qd̃ maxĩe ſanctos de-
cet cuncta q̃ agenda didicerat ſolicit9 age
re curabat. Quid multa? ꝓcedente tẽpe ꝛ
tꝑe ſibi monaſteriũ in q̃ liberius celeſtib9
ſtudijs vacaret cõſtruxit. Ubi correptus
infirmitate: ſicut libellus de vita eius cõ-
ſcriptus ſufficient' edocet: raptus eſt e cor
pore. Et a veſpera vſqꝫ ad gallicantũ cor
pore exutus angelicoꝝ agminũ ꝛ aſpect9
ĩtueri: ꝛ laudes beatas meruit audire. Re
ferre aũt erat ſolitus quod apte eos inter
alia reſonare audiret. ibũt ſancti de virtu
te in virtutẽ. Et iterũ videbit' deus deoꝝ
in ſyon. Qui reductus in corpore ꝛ die ter
tia rurſum eductus: vidit nõ ſolũ maiora
beatoꝝ gaudia: ſed ꝛ maxima malignoꝝ
ſpirituũ certamina: q̇ crebris accuſatõib9
improbi iter illi celeſtis interdicere ꝯten-
debant. Nec tũ ꝓtegentib9 eũ angelis q̇c
q̃ꝫ ꝑficiebant. De q̇b9 omnib9 ſi q̇ plenius
ſcire vult. id eſt q̃nta fraudis ſolertia de-
mones ꝛ actus eius ꝛ verba ſupflua ꝛ ip
ſas etiã cogitatõẽs q̃ſi in libro deſcriptas
replicauerint: que ab angelis ſanctiſqꝫ ac
viris iuſtis ſibi inter angelos apparentib9
leta vel triſtia cognouerit: legat ipm̃ de q̊
dixi libellũ vite ei9 ꝛ multũ ex illo vt reor
ꝓfectus ſpiritales accipiat. In quib9 tũ
vnum eſt quo ꝛ nos in hac hiſtoria pone
re multis cõmodum duximus. Cũ ergo
in altum eſſet elatus iuſſus eſt ab angelis
qui eũ ducebant reſpicere in mundũ. At
ille oculos in inferiora deflectens vidit q̃
ſi vallem tenebroſam ſubtus ſe in imo po
ſitam. Uidit ꝛ q̃tuor ignes in aere nõ ml'
to ab inuicem ſpacio diſtantes. Et inter-
rogans angelos q̇ eſſent hij ignes: audi-
uit hos eſſe ignes q̇ mundũ ſuccendẽtes
eſſent ꝯſumpturi. Unum mendacij: cum
hͦ qꝫ in baptiſmo abrenũciare nos ſatha-
ne ꝛ omnib9 operib9 eius ꝓmiſimus: mi-
nime implemus. Alterũ cupiditatis: cuꝫ
mũdi diuicias amori celeſtiũ ꝑponimus
Tertiũ diſſenſionis: cũ animas ꝓximoꝝ
etiam in ſuperuacuis reb9 offendere nõ for-
midamus. Quartus impietatis: cũ infir-
miores ſpoliare ꝛ eis fraudem facere pro
nihilo duximus. Creſcẽtes ꝟo paulatim
ignes vſqꝫ ad inuicem ſeſe extenderũt: atꝫ
in ĩmenſum adunate ſunt flãme. Cũqꝫ ap
propinquaſſent ꝑtimeſcens ille dicit an-
gelo. Dñe ignis mihi appropinquat. At
ille. Qd̃ nõ incendiſti inq̇t: nõ ardebit te.
Nã ſi terribil' iſte ac grãdis eſſe rogus vi
detur: tamen iuxta merita operũ ſingl'os
examĩat: quia vniuſcuiuſqꝫ cupiditas in
hoc igne ardebit. Sicut em̃ quis ardet
in corꝑe ꝑ illicitam voluptatẽ: ita ſolutus
corꝑe ardebit ꝑ debitam penã. Tunc vi-
dit vnum de trib9 angelis qui ſibi in tota
vtraqꝫ viſione ductores affuerũt ꝑcedẽ-
tẽ ignes: flãmas diuidere: ꝛ duos ab vtro
qꝫ latere circũuolantes ab ignium ſe peri-
culo defendere: Uidit aũt ꝛ demones ꝑ
ignem volantes incendia belloꝝ ꝯtra iu-
ſtos ſtruere. ſequunt' aduerſus ipm̃ accu-
ſationes malignoꝝ ſpirituũ: bonoꝝ copi
oſior celeſtium agminũ viſio. Sed ꝛ vi-
roꝝ de ſua natione ſanctoꝝ quos olim ſa-
cerdotij gradu nõ ignobiliter potitos fa
ma iam vulgante cõpererat: a quib9 non
pauca que vel ipſi vel omnib9 q̇ audire
vellẽt multũ ſalubria eſſent audiũt. Qui
cum verba finiſſent ꝛ cum angelicis ſpiri
tib9 ipſi quoqꝫ ad celos redirent: remã-
ſerũt cũ beato Furſeo tres angeli: de q̇b9
diximus: q̇ eũ ad corpus referrent. Cũqꝫ
ꝑfato igni maximo appropinquaret: diui
ſit q̇dem angelus ſicut ꝑus ignem flãme.
ſed vir dei vbi ad patefactam inter flam-
mas ianuã ꝑuenit: arripientes imũdi ſpi
ritus vnũ de eis quos in ignib9 torrebãt
iactauerũt in eũ. ꝛ ꝯtingentes humerum
maxillãqꝫ eius incenderunt. Cognouitqꝫ
hoĩem: ꝛ que veſtimenta eius morientis
acceperit ad memoriã reduxit. quẽ ange-
lus ſanctus ſtatim apprehendens in ignẽ
reiecit. Dicebatqꝫ hoſtis malignus: noli-
te repellere quẽ ante ſuſcepiſtis. Nam ſi-
cut bona eius peccatoris ſuſcepiſtis: ita ꝛ
de penis eius ꝑticipes eſſe debetis. Con
tradicẽs angelus. Non inquit ꝓpter aua
riciam: ſed ꝓpter ſaluandã eius aĩam ſuſce
pit. Ceſſauitqꝫ ignis. Et ꝯuerſus ad euꝫ
angelus. Qd̃ incendiſti inq̇t: hoc arſit in
te. Si em̃ viri in peccatis ſuis mortui pe
cuniã nõ accepiſſes: nec pena ei9 in te ar-
deret. ꝛ plura locutus q̇d erga ſalutẽ eoꝝ

q̄ peniterent eſſet agendū ſalubri ſermone edocuit. Qui poſtmodū in corpe reſtitutus om̄i vite ſue tēpe ſignū incendij qđ in anima ptulit viſibile cunctis in humero maxillaq; portauit. Miruq; in modū q̄ anima in occulto paſſa ſit caro palā p̄monſtrabat. Curabat aūt ſemꝑ ſicut ꝛ antea ꝯſueuerat om̄ibꝰ opus virtutū ꝛ exēplis oſtēdere ꝛ pđicare ſermonibꝰ. Ordinem aūt viſionū ſuarū illis ſolūmodo q̄ ꝓpter deſideriū cōpunctionis interrogabant exponere volebat. Supeſt adhuc q̄dam frater ſenior monaſterij noſtri q̄ narrare ſolet dixiſſe ſibi quēdam multū veracem ac religioſum hoīem q ipm Furſeū viderit in puīcia orientaliū anglorꝫ: illaſq; viſiones ex ipſius ore audierit. Adijciens: q tpus hyemis fuerit acerrimū ꝛ glacie ꝯſtrictum: cū ſedens in tenui veſte vir iſte interdicendū ꝓpter magnitudinē memorati timoris vł ſuauitatis quaſi in medio eſtatis caumate ſudauerit. Cum ergo vt ad ſupiorē redeamus multis annis in ſcotia verbum dei omnibꝰ annūcians nimium irruentiū turbaꝝ nō facile ferret: relictis om̄ibꝰ que habere videbat ab ipſa q̄ꝫ inſula ad patriā diſceſſit. Et paucis cū fratribꝰ p britones in puīciā anglorꝫ deuenit: ibiq; pđicans verbū: vt diximus monaſteriū nobile ꝯſtruxit. Quibꝰ rite geſtis cupiens ſe ab om̄ibꝰ ſeculi huiꝰ ꝛ ipſius q̄ꝫ monaſterij negocij alienare reliquit monaſteriū: ꝛ animaꝝ curā fratri ſuo Fullano ꝛ pſbyteris Golbano ꝛ Dicullo: ꝛ ipſe ab om̄ibꝰ mūdi rebꝰ liber in anachoretica ꝯuerſatiōe vitam finire diſpoſuit. Habuit alteꝝ fratrem vocabulo Ultanū: q̄ de monaſterij ꝓbatione diuturna ad heremiticā vitā ꝑuenerat. Hunc ergo ſolus petens annū totū cū eo in ꝯtinētia ꝛ orōnibꝰ in quotidianis manuū vixit laboribꝰ. Dein turbatā incurſione gentiliū puīciā videns: ꝛ monaſterij q̄ꝫ periculū īminere ꝓuidens dimiſſis ordinate om̄ibus nauigauit galliā: ibiq; a rege francorꝫ Hlodouī vel patricio Hercōualdo honorifice ſuſceptus monaſterium conſtruxit in loco latiniaco noīato Ac nō mlto poſt infirmitate correptus diē clauſit vltimū. Cuius corpus idē Hercōualdus patricius accipiens ſeruauit in porticu q̄dam eccleſie q̄ in villa ſua cui nomen erat Perrona faciebat: donec ipſa eccleſia dedicaret. Qđ cū poſt dies. xxvij. eſſet factū ꝛ corpꝰ ipm de porticu ablatū ꝓpe altare eēꝫ recōdendū: inuentū eſt ita illeſum ac ſi eadem hora de hac luce fuiſſet egreſſus. Sed et poſt annos. iiij. ꝯſtructa domuncula cultiori receptui corporis eiuſdē ad orientē altaris adhuc ſine macula corruptionis inuentū ibidē digno cū honore tranſlatū eſt. Ubi merita illius multis ſepe cōſtat deo opante claruiſſe virtutibꝰ. Hec ꝛ de corporis eius incorruptione breuiter attigimus: vt q̄nta eſſet viri ſublimitas legentibꝰ notius exiſteret. Que cuncta in libello eiꝰ ſufficientius: ſed ꝛ de alijs cōmilitonibꝰ ipſius quiſq; legerit inueniet.

Ut defuncto Honorio pontificatu ſit functus Deuſdedit. ꝛ q̄ e tpe illo orientaliū anglorꝫ: q̄ Hrofenſis eccľie fuerint antiſtites. Capł'm. XX.

i Nterea defūcto Felice orientaliū anglorꝫ epo: poſt decem ꝛ q̄tuor annos accepit epatū Honorius loco eius ordinauit Thomā diaconū eius de puīcia Giruiorꝫ: ꝛ h̄ poſt v. annos ſui epatus đ hac vita ſubtractꝰ Berethgiſlū cognoīe bonifaciū de puīncia cantuariorꝫ loco eius ſubſtituit. Et ipſe q̄ꝫ Honorius poſt q̄ꝫ etatem ſui curſus impleuit migrauit ex hac luce anno ab incarnatione dn̄i. dc.liij. pđ. kal. octobris ꝛ ceſſante epatu p annū ꝛ. vi. menſes electus eſt archieps cathedre doruernenſis ſextus Deuſdedit de gente occidentaliū ſaxonū. Quē ordinaturꝰ venit illuc Ithamar antiſtes eccleſie hrofenſis. Ordinatꝰ eſt aūt die. vij. kal' apriľ ꝛ rexit eccleſiam annos. ix. menſes. iiij. duos dies. ꝛ ipſe defunctus Ithamar ꝯſecrauit p eo Damianū: q̄ de gn̄e auſtraliū ſaxonū erat oriūdꝰ.

Ut puīcia mediterraneorꝫ Anglorꝫ ſub rege Peada chriſtiana ſit facta.

Capł'm. XXI.

h Is tpibꝰ midilengli. id eſt mediterranei angli ſub pncipe Peada filio Pendan regis fidem ꝛ ſacramenta veritatis pceperit. Qui cuꝫ eſſet iuuenis optimus ac regis noīe ac p-

sona dignissimus platus ea patre regno
gentis illius. Venitq; ad regem Nordan
himbrorum Osuiu postulãs filiã eius Alu
chfledã sibi ↄiugẽ dari: neq; aliter qd pe
tebat impetrare potuit: nisi fidem christi
ac baptisma cũ gente cui perat acciperet.
At ille audita pdicatiõe veritatis ꝛ pmis
sione regni celestis: speq; resurrectiõis ac
future imortalitatis libenter se christianũ
fieri velle ↄfessus est: etiam si virginẽ non
acciperet. psuasus maxime ad pcipiendam
fidem a filio regis Osuiu noĩe Aluchfre
do: q erat cognatus ꝛ amicus eius: hñs
sororẽ ipsius ↄiugem vocabulo Cynibur
gam filiã Pendan regis. Baptizatus est
ergo a Finano epo cũ oĩbus qui secum
venerant comitibus ac militibus eorumq; fa
mulis vniuersis in vico regis illustri qui
vocatur ad murũ. Et acceptis quatuor psby
teris q ad docendã baptizandãq; gentem
illius ꝛ eruditione ꝛ vita videbantur ido
nei multo cum gaudio reuersus est. Erãt
aũt psbyteri Ceda ꝛ Adda ꝛ Betti ꝛ Di
uma. quorum vltimus natiõe scotus: ceteri
fuere de anglis. Adda aũt erat frater Vt
tan psbyteri illustris: ꝛ abbatis monaste
rij qd vocatur Caprecaput: cuius sup me
minimus. Venientes igitur in puinciã me
morati sacerdotes cum pncipe pdicabant
verbum: ꝛ libenter auditi sunt. Multiq;
quotidie ꝛ nobiliũ ꝛ infirmorum abrenũcia
to a sorde idolatrie: fidei sunt fonte ablu
ti. Nec phibuit Penda rex qn etiã in suo
h est merciorum natione verbum si q vellent
audire pdicaretur. Quin potius odio habe
bat ꝛ despiciebat eos quos fide christi imbu
tos opera fidei nõ habere dephendit: di
cens ↄtemnendos esse eos ꝛ miseros qui
deo suo in quẽ crederent obedire ↄtemne
rent. Cepta sunt hec biennio ante mortem
Pendã regis. Ipso aũt occiso cũ Osuiu
rex christianissimus regnũ eius acciperet
vt in sequẽtibus dicemus. factus est Diu
ma vnus ex prefatis. iiij. sacerdotibus epus
mediterraneorum anglorum simul ꝛ merciorum
a Finano epo. Paucitas eñi sacerdotũ
cogebat vnũ antistitem duobus ppl'is pfici.
Qui cũ paulo sub tẽpe nõ paucam dño
plebẽ acquisisset defunctus est apud me
diterraneos anglos: in regione que voca
tur in Feppingũ. Susceptiq; ꝑ illo epa
tum Cellach ꝛ ipe de natione scotorum. Qui
nõ multo post epatu relicto reuersus est
ad insulam Hu. vbi plurimorum caput ꝛ ar
cem scoti habuere cenobiorum. Succedente
te illo in epatum Trũhere viro religioso ꝛ
monachica vita instituto: natione quidem
anglo: sed a scotis ordinato epo quod tẽ
poribus Vulfheri regis: de quo in sequen
tibus dicemus: factum est.

Ut orientales saxones fidem quã du
dum abiecerãt sub rege Sigberechto pdi
cante Cedd receperint.

Capl'm. XXII.

EO tpe etiam orientales saxones
fidẽ quã olim expulso Mellito
antistite abiecerant instantia re
gis Osuiu receperũt. Erat eñi rex eiusdem
gẽtis Sigberecht q post Sigberechtũ
cognomẽto paruũ regnauit amicus eius
dem Osuiu regis. q cũ frequenter ad eum
in puinciã nordanhimbrorum veniret: So
lebat eũ eũ hortari ad intelligendũ deos
esse nõ posse q hoĩm manibus facti essent.
dei creandi materiã viuam vel lapidẽ esse
nõ posse: quorum recisure vel igni absume
rentur: vel in vasa quelibet humani vsus for
marentur: vel certe despectui habita foras
pijcerentur ꝛ pedibus ↄculcarentur: in terram
verterentur. Dcũ potius intelligendũ maie
state incomphensibilẽ hũanis oculis in
visibilem: omnipotentẽ ꝛ eternũ: q celum
ꝛ terrã ꝛ humanũ genus creasset: nõ in vi
li ꝛ caduco metallo: sed in celis esset credẽ
da. Meritoq; intelligendũ: q oĩes qui
voluntatẽ eius a quo creati sunt discerẽt
ꝛ facerent: eterna ab illo pmia essent pce
pturi. Hec ꝛ huiusmõi multa cum rex Osuiu
regi Sigberechto amicabili ꝛ quasi fra
terno ↄsilio sepe inculcaret: tandẽ iuuãte
amicorum ↄsensu credidit ꝛ facto cũ suis cõ
silio cũ exhortatione fauẽtibus cũctis ꝛ an
nuẽtibus fidei baptizatus est cũ eis a Fina
no epo in villa regia: cuius sup meminimus
q cognoĩatur ad murũ. Est aũt iuxta murũ
q olim romani britãniã insulam pcinxere.
xij. milibus passuũ a mari orientali secreta.
Igitur rex Sigberecht eterni regis iam ci
uis effectus tpal' sui regni sedẽ repetijt: po
stulãs ab Osuiu rege vt aliquos sibi docto

res daret ꝙ gentẽ ſuã ad fidem chriſti con-
uerterent: ac fonte ſalutari ablueret. At
ille mittẽs ad ꝓuinciã mediterraneorꝫ an-
glorꝫ clamauit ad ſe virũ dei Cedd. ꝛ da-
to illi ſocio altero ꝗdam p̄ſbytero miſit p̄-
dicareꝟbũ genti orientaliũ ſaxonũ: Ubi
cũ om̄ia parãbulãtes multã dño eccl'iam
ꝯgregaſſent: contigit ꝗdam tẽpe eundem
Cedd redire domũ: ac ꝑuenire ad eccl'iaꝫ
Lindiſfarnenſem ꝓpter colloquiũ Finã-
ni ep̄i: ꝗ vbi ꝓſperitatẽ ei opus euangelij
comperijt fecit eum ep̄m in gentẽ orienta-
liũ ſaxonũ: vocatis ad ſe in miniſteriũ or-
dinatiõis alijs duobꝰ ep̄is. Qui accepto
gradu ep̄atus redijt ad ꝓuinciã: ꝛ maiore
auctoritate ceptũ opus explens fecit ꝑ lo-
ca eccleſias: p̄ſbyteros ꝛ diaconos ordina-
uit: ꝗ ſe in verbo fidei ꝛ miniſterio bapti-
zandi adiuuarẽt: maxime in ciuitate que
lingua ſaxonũ Ithanceſtir appellat̃. Sꝫ
ꝛ in illa ꝗ Tilaburg cognoĩatur: quorꝫ p̄-
or locus eſt in ripa pente amnis: ſecũdus
in ripa tamenſis: in quibꝰ collecto exami-
ne famulorꝫ chriſti diſciplinam vite regu-
laris inq̃ntũ rudes adhuc capere poterãt
erudiri docuit. Cũqꜫ tp̄e nõ pauco in p̄fa-
ta ꝓuincia gaudente rege ꝯgaudente vni-
uerſo ꝑp̄lo vite celeſtis inſtitutio quotidi-
anũ ſumeret augmentũ: contigit ip̄m re-
gem inſtigante oĩm bonorꝫ inimico ꝓpin-
quorꝫ ſuorꝫ manu interfici. Erãt aũt duo
germani fratres ꝗ hoc facinus patrarũt.
Qui cũ interrogarent̃ cur h̄ facerent: nil a-
liud r̃ndere potuerũt: niſi ob h̄ ſe iratos fu-
iſſe ꝛ inimicos regis ꝙ ille nimiũ ſuis ꝑce-
re ſoleret inimicis: ꝛ factas ab eis iniuri-
as mox ob ſecrãtibꝰ placida mente dimit-
teret. Talis erat culpa regis ꝓ ꝗ occidere-
tur ꝙ euãgelica p̄cepta deuoto corde ſer-
uaret: in qua tñ morte eius innoxia iuxta
p̄dictũ viri dei vera eſt eius culpa punita.
Habuerat enĩ vnus ex his ꝗ eum occide-
rũt comitibꝰ illicitũ ꝯiugium. qđ cũ ep̄us
ꝓhibere ꝛ corrigere eũ nõ poſſet excõmu-
nicauit eũ: atqꜫ om̄ibꝰ ꝗ ſe audire vellẽt p̄-
cepit ne domũ eius intrarẽt: neqꜫ de cibis
illius acciperent. Contempſit aũt rex p̄ce-
ptum: ꝛ rogatus a comite intrauit epula-
turus domũ eius. qui cum abiiſſet obuia-
uit ei antiſtes. At rex intuens eũ mox tre-
mefactus deſiliuit equo, ceciditqꜫ añ pe-
des eius veniã reatus poſtulans. Nam ꝛ
ep̄s ꝑiter deſiliuit. ſederat enĩ ip̄e in equo.
Iratus aũt tetigit regẽ iacentẽ virga quã
tenebat manu. ꝛ pontificali auctoritate ꝓ-
teſtans: dico tibi inquit: qꝛ noluiſti te ꝯti-
nere a domo perditi ꝛ damnati illius tu
in ipſa domo mori habes. Sed creden-
dũ eſt: qꝛ talis mors viri religioſi nõ ſolũ
talem culpam diluerit. ſed etiã meritũ eiꝰ
auxerit. Quia nimirũ ob cauſam pietatis
ꝗ ꝓpter obſeruantiã mandatorꝫ chriſti ꝯti-
git. Succeſſit autem Sigberechto in re-
gnũ Suidhelm filiꝰ Sexbaldi: ꝗ bapti-
zatus eſt ab ipſo Cedde in ꝓuincia orien-
taliũ anglorꝫ in vico regio ꝗ dicit̃ rendleſ-
ham. id eſt manſio rendili. Suſcepitqꜫ eũ
aſcendentẽ de fonte ſancto Edilwaldo
rex ipſius gẽtis orientaliũ anglorꝫ. Fratẽ
na regis eorundem.

Ut idẽ ep̄s Cedd locũ monaſterij cõ-
ſtruẽdi ab Odilwald rege accipiẽs orõi-
bus ꝛ ieiunijs dño ꝯſecrauerit: ꝛ de obi-
tu ipſius. Caplm. XXIII.

ſ Olebat autẽ idem vir dñi cum
apud orientales ſaxones ep̄atꝰ
officio fungeret̃ ſepius etiã ſuã
id eſt nordanhimbrorꝫ ꝓuinciã exhortan-
di gratia reuiſere. Quẽ cũ Odilwald fi-
lius Oſualdi regis ꝗ in deirorꝫ partibꝰ re-
gnum habebat virũ ſanctũ ꝛ ſapientẽ ꝓ-
bum ꝛ moribꝰ videret: poſtulauit eũ poſ-
ſeſſionẽ terre aliquã a ſe ad ꝯſtruẽdũ mõa-
ſteria in ꝗ ipſe rex ꝛ freq̃ntius ad dep̄can-
dum dñm verbũqꜫ audiendũ aduenire ꝛ
defunctos ſepelire deberet. Nã ꝛ ip̄e fide-
liter credidit multũ iuuari eorꝫ orõnibꝰ ꝗ-
tidianis ꝗ illo in loco dño ſeruirent. Ha-
buerat aũt idem rex ſecũ fratrẽ germanũ
eiuſdẽ ep̄i vocabulo Celin virũ eque de-
uotũ ꝗ ipſe ac familie ipſius verbũ ꝛ ſa-
cramenta fidei (erat enĩ p̄ſbyter) miniſtra-
re ſolebat ꝑ cuius noticiã maxime ad dili-
gendũ noſcendũqꜫ ep̄m ꝑuenit. Fauens
ergo votis regis antiſtes elegit ſibi locũ
monaſterij cõſtruendi in montibꝰ arduis
ac remotis. In quibꝰ latronũ magis lati-
bula ac luſtra ferarũ q̃ꝫ habitacula fuiſſe
videbant̃ hoĩm: vt iuxta ꝓphetiam Eſaie
in cubilibꝰ in quibꝰ p̄us dracones habi-

tabant oriretur viroꝝ calamiturſinci.id eſt:
fructus bonoꝝ operū ibi naſcerent̃ vbi pri
us vel beſtie cōmorari:vel homines beſti
aliter viuere ꝯſueuerant. Studens autē
vir dn̄i acceptū monaſterij locum ꝑmo
ꝑcibꝫ ac ieiunijs a priſtina flagicioꝝ ſor
de purgare:⁊ ſic in eo monaſterij funda
mēta iacere:poſtulauit a rege vt ſibi ꝑ to
tum.xl.tp̄s qđ inſtabat facultatem ac licē
tiam ibidem orationis cauſa demorandi
ꝯcederet. Quibꝫ diebus cunctis: excepta
dn̄ica:ieiuniū ad veſperam iuxta morem
ꝓtelans:nec tunc quidem niſi panē ꝑmo
dicum ⁊ vnū ouū gallinatiū cum paruo
lacte aqua mixtū ꝑcipiebat. Dicebat eñ
hanc eſſe ꝯſuetudinē eoꝝ quibꝫ normā di
ſciplīne reglāris didicerat:vt accepta nu
per loca ad faciendū monaſterium vel ec
cleſiā ꝑus orōnibꝫ ac ieiunijs dn̄o ꝯſecra
rent. Cūq; .x. dies .xl. reſtarent: venit qui
clamaret eū ad regem. At ille ne opus re
ligioſum negociorum regaliū cauſa inter
mitteret̃ petijt ꝑſbyterū ſuum Cymbillū:
qui etiam frater germanus erat ipſius pia
cepta complere. Cui cū ille libenter acq̄e
ſceret expleto ſtudio ieiunioꝝ ⁊ orōnis fe
cit ibi monaſteriū qđ nunc Leſtingeu vo
cat̃. Et religioſis moribꝫ iuxta ritus Lin
diſfarnenſiū vbi educatus erat inſtituit.
Qui cū annis multis ⁊ in ꝑfata ꝓuincia
ep̄atū adminiſtraret. et huius quoq; mo
naſterij ſtatutis ꝑpoſitis curā gereret:ca
ſu ꝯtigit vt ad ipm monaſteriū tp̄e morta
litatis adueniēs tactus ibidem infirmita
te corꝑis obiret:qui ꝑmo quidē foris ſe
pultus eſt. Tp̄e aūt ꝓcedente in eodē mo
naſterio eccleſia eſt in honorē beate dei ge
nitricis de lapide facta: ⁊ in illa corpus
ipſius ad dexteram altaris reconditum.
Dedit aūt ep̄us regendum poſt ſe mona
ſteriū fratri ſuo Ceadda q̄ poſtea ep̄us fa
ctus eſt:vt in ſequentibꝫ dicemus. Quat
tuor ſiquidē quos diximus germani fra
tres Cedd ⁊ Cymbil ⁊ Caelin ⁊ Ceadda
qđ raro inuenit̃ oēs ſacerdotes dn̄i fuere ꝑ
clari. ⁊ duo ex eis ſūmi ſacerdotij gradu
functi ſunt. Cū ergo ep̄m defunctum ac ſe
pultū in ꝓuincia nordanhimbroꝝ audi
rent:fratres qui in monaſterio eiꝰ erant in
ꝓuincia orientalium ſaxonum venerunt
illo de ſuo monaſterio hoīes circiter.xxx.
cupientes ad corpus ſui patris aut viue
re ſi ſic deo placeret:aut morientes ibi ſe
peliri. qui libenter a ſuis fratribꝫ ⁊ cōmili
tonibꝫ ſuſcepti:omnes ibidem ſuperuenien
te ꝑfate peſtilētie clade defuncti ſunt:exce
pto vno puerulo quē orationibꝫ patris ſui
a morte cōſtat eſſe ſeruatū. Nam cū mul
to poſt hec tp̄e viueret:⁊ ſcripturis legen
dis operam daret:tandē didicit ſe aqua
baptiſmatis nō eſſe regeneratū:⁊ mox aq̄
lauachri ſalutaris ablutꝰ etiā poſtmodū
ad ordinē ꝑſbyterij ꝓmotus eſt: multiſq;
in eccleſia vtilis fuit. De q̄ dubitādū hec
crediderint q̄n interceſſionibꝫ: vt dixi: ſui
patris ad cuius corpus dilectionis ipſiꝰ
gratia venerat ſit ab articulo mortis retē
tus:vt ⁊ ipſe ſic mortem euaderet eternā:
⁊ alijs queq; fratribꝫ miniſteriū vite ac ſa
lutis docendo exhiberet.

Ut ꝓuincia mercioꝝ occiſo rege Pen
da fidē chriſti ſuſcepit:⁊ Oſuiu ꝓ adepta
victoria deo ad ꝯſtruenda monaſteria de
derit. Caplm̄.XXIIII.

His tp̄ibꝫ rex Oſuiu cū acerbas
⁊ intolerabiles pateret̃ irruptio
nes ſepe dicti regis mercioꝝ q̄
fratrem eius occiderat:ad vltimū neceſſi
tate cogente ꝓmiſit ſe ei munera ⁊ maiora
q̄ credi poteſt ornamenta regia vel dona
ria in ꝑcium pacis largiturū:dūmodo il
le domum rediret:⁊ ꝓuincias regni eius
vſq; ad internitionē vaſtare deſiſteret. Cūq;
rex ꝑfidus nullatenus ꝑcibꝫ illius aſſen
ſum ꝑberet:qui totam eius gentem a par
uo vſq; ad magnū delere atq; extermina
re decreuerat:reſpexit ille ad diuine auxi
liū pietatis quo ab impietate barbarica
poſſet eripi. Uotoq; ſe obligans:ſi paga
nus inquit neſcit accipe noſtra donaria:
offeramus ei qui nouit dn̄o deo noſtro.
Uouit ergo q̄ ſi victor exiſteret filiam ſu
am dn̄o ſacra virginitate dicandam offer
ret ⁊ ſic cum pauciſſimo exercitu ſe certa
mini dedit. Deniq; fertur q̄ tricies maio
rem pagani habuerint exercitum. Siqui
dem ipſi.xxx. legiones ducibus nobiliſſi
mis inſtructas in bello habuere. Quibꝫ
Oſuiu rex cū Aluchfrido filio perparuū
vt dixi habens exercitū: ſed chriſto duce

confiſus occurrit. Nam alius filius eius
Ecfrid eo tempore in ꝓuincia merciorũ
apud reginam Cinuiſe obſes tenebatur.
Filius autem Oſualdi regis Oidiluald
qui eis auxilio eſſe debuerat in parte erat
aduerſarioꝝ. Eiſdẽq; contra patriã ⁊ pa-
truum ſuoꝝ pugnaturis ductor extiterat:
q̃uis ipo tem pore pugnãdi ſeſe pugna ſub
traxerat: euentũq; diſcriminis tuto in lo-
co expectabat. Inito aũt certamine fuga
ti ſunt ⁊ ceſi pagani duces regij .xxx. q̃ ad
auxilium venerant pene om̃es interfecti.
In quib; Edilhere frater anna regis ori-
entaliũ angloꝝ: qui poſt eũ regnauit au-
ctor ipſe belli perditis militibus ſine au-
xilijs interemptus. Et quippe fluuiũ Iu-
niet pugnatũ eſt: qui tunc p̃ inundantia
pluuiaꝝ late alueũ ſuũ: imo omnes ripas
tranſierat: Cõtigit vt multoplures aq̃ fu-
gientes q̃ bellantes perderet enſis. Tũc
rex Oſuiu iuxta qð dño vouerat ꝓ colla
ta ſibi victoria gratias dño referẽs dedit
filiam ſuam Edilfledã: que vix dum vni⁹
anni impleuerat: perpetua ei virginitate
conſecrandam. Donatis inſup .xij. poſſeſ
ſiunculis terrarũ: in quib; ablato ſtudio
militie terreſtris ad exercendam militiam
celeſtem: ſupplicandũq; ꝓ pace gentis ei⁹
eterna deuotioni ſedule monachoꝝ locus
facultaſq; ſuppeteret. E quibus videlicet
poſſeſſiunculis ſex in ꝓuincia deiroꝝ: ſex
in berniciorũ dedit. Singule vero poſſeſ-
ſiones .x. erant familiarum. id eſt ſil' om̃s
c.xx. Intrauit autem p̃fata regis Oſuiu fi-
lia deo dicanda monaſterium quod nun
cupatur heruthcu. id eſt inſula cerui: cui
Hunchild abbatiſſa prefuit. Que poſt bi
enniũ comparata poſſeſſione .x. familiaꝝ
in loco qui dicitur ſtreneſhalch ibi mo-
naſterium conſtruxit. In quo memorata
regis filia: primo diſcipula vite regularis
deinde etiam magiſtra extitit: donec com
pleto .lx. annoꝝ numero ad complexum
⁊ nuptias ſponſi celeſtis virgo beata in-
traret. In quo monaſterio ⁊ ipſa: ⁊ pater
eius Oſuiu: ⁊ mater eius Eanfled: ⁊ pa-
ter matris eius Eduinus: ⁊ multi alij no
biles in eccl'ia ſancti Petri apoſtoli ſepul
ti ſunt. Hoc autem bellum rex Oſuiu in
regione Loidis .xiij. regni ſui anno .xvij.

die kal. decembris: cum magna vtriuſq;
populi vtilitate confecit. Nam ⁊ ſuã gen
tẽ ab hoſtili paganoꝝ depopulatione li-
berauit: ⁊ ipſã gentem merciorũ finitima
rũq; ꝓuinciarũ de ſecto capite perfido ad
fidei chriſtiane gratiã conuertit. Primus
autẽ in ꝓuincia merciorũ ſimul ⁊ lindiſfa-
roꝝ ac mediterraneoꝝ angloꝝ factus eſt
ep̃s Diuma: vt ſup̃ diximus: q; apud me
diterraneos anglos defunct⁹ ac ſepultus
eſt. Secũdus Cellach: qui relicto ep̃atus
officio viuens: ad ſcotiam rediit. vterq; d̃
genere ſcotoꝝ. Tertius Trũpheri de na-
tione quidem angloꝝ: ſed edoctus ⁊ ordi
natus a ſcotis qui erat abbas in monaſte
rio qð dicit' Ingethlingũ ipſe eſt locus in
quo occiſus eſt rex Oſuiu: vt ſup̃ memini
mus. Nam regina Eanfeld ꝓpinqua illi-
us ob caſtigationem necis eius iniuſte:
poſtulauit a rege Oſuiu vt donaret ibi lo
cum monaſterio conſtruendo prefato dei
famulo Trumphere: quia ꝓpinquus ⁊ ip
ſe erat regis occiſi: In quo videlicet mo-
naſterio orationes pro vtriuſq; regis aſſi
due. id eſt ⁊ occiſi ⁊ eius qui occidere iuſ-
ſit eterna ſalute fieret. Idẽ aũt rex Oſuiu
tribus annis poſt occiſionem Penda re-
gis merciorũ genti: necnõ ⁊ ceteris auſtra-
lium ꝓuinciarum populis prefuit: qui eti
am gentem pictorum maxima ex parte re
gno anglorũ ſubiecit. Quo tempore do
nauit prefato Peada filio regis Pendan
eo q' eſſet cognatus ſuus regnum auſtra
lium merciorũ qui ſunt (vt dicunt) fami-
liarum huiuſmodi diſereti fluuio treanta
ab aquilonalibus merciis: quorũ terra eſt
familiarum .vij. millium. ſed idẽ Peada ꝓ
ximo vere multum nefarie peremptus eſt
proditione (vt dicunt) coniugis ſue in ip
ſo tempore feſti paſchalis. Completis au
tem tribus annis poſt interfectionẽ Pen
dã regis: rebellarũt aduerſus regẽ Oſuiu
duces gẽtis merciorũ immin et Eafa ⁊ Edel
brecht leuato in regẽ Vulhere filio eiuſ-
dem Pendan adoleſcente quẽ occultum
ſeruauerant. Eiectis principibus regis nõ
ꝓpe fines ſuos fortiter ſimul ⁊ libertatem
receperunt. Sicq; cũ ſuo rege liberi: chri
ſto vero regi ꝓ ſempiterno in celis regno
ſeruire gaudebant. P̃fuit autem rex idem

genti mercioꝝ annis.xvij.Habuitq3 pri-
mū epiſcopū Trumhert:de quo ſup di-
ximus.ſecūdum Jaromā.tertium Cea-
dan.quartum Uinfridum.Omnes hij p
ordinē ſibimet ſuccedentes ſub rege Uul-
fere gentis merciorum epiſcopatum ſunt
functi.

Ut queſtio ſit mota de tempore paſche
aduerſus eos qui de ſcotia venerant.

Caplm.XXV.

Interea Aidano epiſcopo de
hac vita ſublato Finan p illo
gradū epiſcopatus a ſcotis or-
dinatus ac miſſus acceperat:qui in inſu-
la Lindiſfarnenſi fecit eccleſiā epiſcopa-
li ſede congruam.Quā tamen more ſcoto-
rū nō de lapide:ſed de robore ſecto totā
compoſuit atq3 arundine texit.Quā tem-
pore ſequente reuerendiſſimus archiepi-
ſcopus Theodorus in honore beati pe-
tri apoſtoli dedicauit.Sed et epiſcopus
loci illius Eatbrecht ablata arūdine plū-
bi laminis eam totam:hoc eſt et tectum et
ipſos quoq3 parietes cooperire curauit.
His temporibus queſtio facta eſt frequēs
et magna de obſeruatione paſche concer-
tantibus eis qui de cantia vel de gallis
aduenerant q ſcoti dominicū paſche di-
em contra vniuerſalis eccleſie morem ce-
lebrarent.Erat in his acerrimus vir pa-
ſche defenſor noīe ronan:natione quidē
ſcotus:ſed in gallie vel italie partibus re-
gula eccleſiaſtice veritatis edoctus.q cū
Finano confligens multos quidem cor-
rexit:vel ad ſolertiorem veritatis inquiſi-
tionē accendit:nequaq3 tamen Finanū
emēdare potuit:quin potius eſſet homo
ferocis animi acerbiora caſtigādo et aper-
tum veritatis aduerſariū reddidit.Obſer-
uabat autem Jacob diaconus quondā
vt ſupra docuimus:venerabilis archie-
piſcopi Paulini:verum et catholicū pa-
ſche cum omnibus quos ad correctionē
erudire poterat.Obſuabat et regina Ean-
feld cū ſuis:iuxta qd in cantia fieri vide-
rat:habens ſecum de cantia pſbyterum
catholice obſeruationis noīe Romanū.
Unde nōnunq3 contigiſſe fertur illis tem-
poribus vt bis in anno vno paſcha cele-
braretur.Et cum rex paſcha dñicū ſoli-
tis ieiuniis faceret:tūc regina cum ſuis
perſiſtens adhuc in ieiunio diem palma-
rū celebraret.Hec autem diſſonantia pa-
ſchalis obſeruantie viuente Aidano pa-
tienter ab omnibus tolerabat qui patien-
ter intellexerant.qui et ſi paſcha cōtra mo-
rem eoꝝ qui ipſum miſerant facere nō po-
tuit:Opera tamen fidei pietatis et dilectio-
nis iuxta morem omnibus ſanctis con-
ſuetum diligenter exequi curauit.Unde
ab omnibus:etiam his qui de paſcha a-
liter ſentiebant merito diligebatur.nec ſo-
lum a medioeribus:verū ab ipſis quoq3
epiſcopis Honorio cantuarioꝝ et Felice
orientaliū angloꝝ veneratiōe habitus ē.
Defuncto aūt Siſano qui poſt illum fu-
it cum Colmannus in epatum ſuccederet.
et ipſe miſſus a ſcotia grauior de obſeruati-
one paſche:necnon et de aliis eccleſiaſtice
vite diſciplinis ꝯtrouerſia nata eſt.Unde
merito mouet hec queſtio ſenſus et corda
multoꝝ timentiū:ne forte accepto chriſtia-
nitatis vocabulo in vacuū currerent aut
cucurriſſent.Peruenit et ad ipſas pncipū
aures Oſuiu videlicet regis et filij eius A-
luchfridi.q3 nimirū Oſuiu a ſcotis edoctus
ac baptizatus,illorum etiam lingua opti-
me imbutus nil melius q3 qd illi docuiſ-
ſent autumabat.Porro Aluchfrid magi-
ſtrum habuit eruditionis chriſtiane Uil-
fridū virum doctiſſimū.Nam et romā p-
us ꝑpter doctrinā eccleſiaſticam adierat:et
apud Dalfinū archiepm galliaꝝ lugdu-
ni multū tpis egerat:a q etiā tonſure eccle-
ſiaſtice coronā ſuſcepat.Huius doctrinā
oīb ſcotoꝝ traditionib iure pferendū ſci-
ebat.Unde ei etiā donauerat mōaſteriū
.xl.familiarū in loco qui dicit inrhypū.
Quē videlicet locū paulo ante eis q ſco-
tos ſeqbant in poſſeſſionē monaſterij de-
derat.Sed q3 illi poſtmodū data ſibi opti-
one mag loco cedere q3 ſuā mutare ꝯſue-
tudinē volebāt reddidit eū illi q dignam lo-
co et doctrinā hret et vitā.Uenerat eo tpe
Agilberechtus occidentaliū ſaxonū eps
cuius ſup meminimus amicus Aluchfridi
regis et Uilfridi abbatis ad puinciā nordā-
himbroꝝ.et apud eos aliq3diu demora-
bat.q etiā Uilfridū rogatu Aluchfridi
in pfato ſuo mōaſterio pſbm̄ facit.habe

bat autem ſecum ipſe p̄ſbyterũ noĩe Aga
thone. Mota ergo ibi queſtione de pa-
ſcha: vel tonſura: vel alijs rebus eccleſiã-
ſticis diſpoſitum eſt: vt in monaſterio qđ
dicit̃ ſtreanes halch: qđ interp̄tat̃ ſinus
fari. Cui Cunchild abbatiſſa deo deuota
femina poſtulat vel poſcit ſynodum fieri
ꝛ hec queſtio terminari deberet. Venerũt
ꝙ illo reges ambo pater ſcꝫ ꝛ fili⁹ epiſco-
pi Colman cum clericis ſuis de ſcotia.
Agilberechtus cum Agathone ꝛ Vilfri
do p̄ſbyteris Jacobus ꝛ Hermanus in
hoꝝ p̄te erant. Cunchild abbatiſſa cũ ſu-
is in p̄te ſcotoꝝ. in qua erat etiam venera
bilis ep̄us Cedd iam dudũ ordinatus a
ſcotis: vt ſup̄ docuimus: qui ꝛ interpres
in eo ꝯcilio vigilantiſſimus vtriuſꝙ par
tis extitit. Primuſꝙ rex Oſuiu p̄miſſa p̄-
fatione ꝙ oporteret eos qui vni deo ſerui
rent vnam viuendi regulã tenere: nec diſ-
crepare in celebratione ſacramentoꝝ cele
ſtium q̇ vnũ omnes in celis regnũ expe-
ctarent inquirendũ potius que eſſet veri
or traditio: ꝛ hanc ab omnibꝫ cõmuniter
eſſe ſequendã. Juſſit p̄mo dicere ep̄m ſuũ
Colmanũ q̇ eſſet ritus ꝛ vnũ originẽ du-
cens ille quẽ ipſe ſequeret̃. Tunc Colma
nus paſcha inquit hoc qđ agere ſoleo a
maioribꝫ meis accepi q̇ me huc ep̄m miſe
rũt ꝙ om̃es patres noſtri viri deo dilecti
eodem modo celebraſſe noſcunt̃. Qđ nec
cui ꝯtemnendũ ꝛ reprobandũ eſſe videat̃
ip̄m eſt qđ beatus euangeliſta Johes di
ſcipulus ſpecialiter dño dilectus cũ om
nibꝫ quibꝫ p̄erat eccleſijs celebraſſe legit̃.
Quo hec ꝛ his ſilĩa dicente iuſſit rex et
Agilberechtũ p̄ferre in mediũ morẽ ſue
obſeruationis vnde initiũ haberet vel q̄
nunc auctoritate ſequeret̃. Reſpondit A-
gilberechtus. loquatur obſecro vice mea
diſcipulus meus Vilfrid preſbyter: quia
vnũ ambo ſapimus cum ceteris qui hic
aſſident eccleſiaſtice traditionis cultori-
bus. ꝛ ille melius ac manifeſtius ipſa lin
gua angloꝝ q̄ꝫ ego per interp̄tem põt ex-
planare que ſentimus. Tunc Vilfrid in-
iuente vt diceret ita exorſus eſt. Paſcha
qđ facimus inquit vidimus rome vbi be
ati ap̄li Petrus ꝛ Paulus vixere: docue
re: paſſi ſunt ꝛ ſepulti ab om̃ibꝫ celebrari:

hoc in italia: hoc in gallia quas dicendi
vel orandi ſtudio p̄tranſiuimus ab omni
bus agi ꝯſpeximus. Hoc affricam: aſiã: ꝛ
egyptum: greciã: ꝛ omnẽ orbem quacũꝙ
chriſti eccleſia diffuſa eſt per diuerſas na
tiones ac linguas: ac nõ diuerſo t̄pis ordi
ne geri compimus: p̄ter hos tamen ꝛ ob
ſtinationis eoꝝ complices pictos dico ꝛ
britones cũ q̇bꝫ de duobus vltimis oce-
ani inſulis ꝛ his nõ totis contra totũ or-
bem ſtulto labore pugnant. Cui hec dicẽ
ti reſpondit Colmanus. Mirum quare
ſtultum appellare velitis laborem noſtrũ
in quo tanti apoſtoli qui ſup̄ pectus dñi
recũbere dignus fuit exempla ſectamur:
cũ ipſum ſapientiſſime vixiſſe omnis mũ
dus nouerit. At Vilfridus. Abſit vt Jo
hannem ſtulticie rep̄hendamus: cum ſci-
ta legis moyſaice iuxta litteram ſeruaret:
iudaizante adhuc in multis eccleſia: nec
ſubito valentibus apoſtolis omnẽ legis
obſeruantiam qui a deo inſtituta eſt ab-
dicare. Quõ ſimulachra que a demonibꝫ
inuenta ſunt repudiare omnes qui ad fi-
dem veniunt neceſſe eſt: videlicet ne ſcan
dalum facerent eis qui inter gentes erant
iudeis. Hinc eſt em̃ ꝙ Paulus timotheũ
circũcidit: ꝙ hoſtias in templo immolauit.
ꝙ cum Aquila ꝛ Priſcilla caput Chorin
ti totondit ad nihil videlicet vtile niſi ad
ſcandalum vitandum iudeoꝝ. Hinc qđ
idem Paulus Jacobo ait. Vides frater
quot milia ſunt in iudeis qui crediderũt:
ꝛ om̃es hij emulatores ſunt legis: nec ta
men hodie clareſcente p̄ mũdum euange
lio neceſſe eſt: imo nec licitum fidelibus
vel circumcidi: vel hoſtias deo victima-
rum offerre carnalium. Itaꝙ Johannes
ſm̃ legis conſuetudinem. xiiij. die menſis
primi ad veſperam incipiebat celebratio-
nem feſti paſchalis: nil curans vtrũ hec
ſabbato: an alia qualibet feria p̄ueniret.
At vero Petr⁹ cum rome predicaret me-
mor: quia dñs prima ſabbati reſurrexit a
mortuis: ac mundo ſpem reſurrectionis
contulit: ita paſcha faciendum intellexit:
vt ſm̃ conſuetudinem ac precepta legis.
xiiij. lunam primi menſis eque ſicut Jo-
hannes orientem ad veſperam ſemper
expectaret. Et hec exorta: ſi dominica

dies que tunc ꝓma ſabbati vocabatur erat
mane ventura in ipſa veſpera paſcha dñi
cū celebrare incipiebat. Quod ꝛ nos oēs
hodie facere ſolemus. Si in aūt dñica nō
ꝓximo mane poſt lunā. xiiij. ſed. xvj. aut
ſeptima decīa. aut alia qualibet luna vſqꝫ
ad. xxj. eſſet ventura expectabat eam: ꝛ ꝑ
cedente ſabbato veſpere ſacro ſctā paſche
ſolēnia inchoabat. Sicqꝫ fiebat vt dñica
paſche dies nō niſi a. xv. luna vſqꝫ ad. xxj.
fuaret. Necqꝫ hec euāgelica ꝛ aplica tradi-
tio legem ſoluit: ſed potius adimplet. In
qua obſeruandū paſcha a. xiiij. luna ꝓmi
menſis ad veſperā vſqꝫ ad. xxj. lunā eiuſdē
menſis ad veſperam ꝑceptum. in quā ob-
ſeruantiā imitandā oēs ſancti Iohis ſuc-
ceſſores in aſia poſt obitum eius: ꝛ oīs
ꝑ orbem eccleſia cōuerſa eſt: ꝛ hoc eſſe ve-
rum paſcha hoc ſolum fidelibꝫ celebran-
dū niceno concilio nō ſtatutū noniter: ſꝫ
ꝯfirmatū eſt: vt eccleſiaſtica docet hyſto-
ria. Inde conſtat vos Colmane neqꝫ Io-
hānis vt autumatꝭ exempla ſectari: neqꝫ
Petri: cuiꝰ traditioni ſcientes ꝯtradicitis
neqꝫ legi: neqꝫ euangelio in obſeruatione
veſtri paſce ꝯgruere. Iohes eīn ad legis
moyſaice decreta tēpus paſchale cuſtodi-
ens nil de ꝓma ſabbati curabat: qđ vos
nō facitꝭ: qui nō niſi ꝓma ſabbati paſcha
celebratis. Petrus a. xv. luna vſqꝫ ad. xxj
diem paſche dñicum celebrabat: qđ vos
nō facitis: qui a. xiiij. vſqꝫ ad. xx. lunā diē
dñicum paſche obſeruatis: ita vt. xiij. lu-
na ad veſperam ſepius paſcha incipiatis
cuius neqꝫ lex vllam fecit mentionē: neqꝫ
auctor ac dator euāgelij. Dñs in ea ſed in
xiiij. vel vetus paſcha manducauit ad ve-
ſperam: vel noui teſtamenti ſacramēta in
cōmemorationē ſue paſſionis eccleſie ce-
lebranda tradidit. Itēqꝫ lunam. xxj. quaꝫ
lex maxime celebrandā cōmendauit a ce-
lebratione veſtri paſche funditus elimi-
natis. Sicqꝫ vt dixi in celebratione ſum-
me feſtiuitatis neqꝫ Iohi: neqꝫ Petro: ne-
qꝫ legi: neqꝫ euāgelio ꝯcordatis. His cō-
tra Colmanus. Numqđ ait Anatholius
vir ſanctus ꝛ in ꝑfata hyſtoria eccleſiaſti-
ca multū laudatus legi vel euangelio cō-
traria ſapuit q a. xiiij. vſqꝫ ad. xx. paſcha
celebrandū ſcripſit. Numqđ reuerendiſſi-

mū patrem nrm Columbā ꝛ ſucceſſores
eius viros deo dilectos: q eodē modo pa-
ſcha fecerunt diuinis paginis ꝯtraria ſa-
puiſſe vel legiſſe credendū eſt. Cum pluri-
mi fuerint in eis quoꝝ ſanctitati celeſtia ſi-
gna ꝛ virtutū que fecerūt miracula teſti-
moniū ꝑbuerunt: quos ipſe ſanctos eſſe
nō dubitās ſemꝑ eoꝝ vitā mores ꝛ diſci-
plinā ſequi nō deſiſto. At Uilfridus. Cō-
ſtat inquit anatholiū virū ſanctiſſimū do-
ctiſſimū ac laude eſſe digniſſimuꝫ: ſed qđ
vobis cū illo: cum nec eius decreta ſerue-
tis. Ille eīn in paſcha ſuo regulam vtiqꝫ
veritatis ſequens circulū. xix. annoꝝ po-
ſuit. quē vos aut ignoratis: aut agnito et
a tota chriſti eccleſia cuſtoditum ꝓ nihilo
ꝯtemnitis. Ille ſic in paſche dñica. xiiij.
lunā computauit vt hanc eadem ipſa die
more egyptioꝝ. xv. lunā ad veſperam eſſe
fateretur. Sic item. xv. die dñico paſche
vt hanc declinata eadem die eſſe. xxj. cre-
deret. Cuius regulam diſtinctionis vos
ignoraſſe ꝓbat ꝙ aliquotiens paſcha ma-
nifeſtiſſime ante pleniluniū. id eſt in. xiij.
luna facitis. De patre autem veſtro Colū-
ba ꝛ ſequacibꝫ eius quoꝝ ſanctitatē vos
imitari: ꝛ regulam ac ꝑcepta celeſtibus ſi-
gnis confirmata ſequi perhibetis: poſſuꝫ
reſpōdere qui multis in iudicio dicentibꝫ
dño ꝙ in noīe eius ꝓphetauerint: ꝛ demo-
nia eiecerint: ꝛ virtutes multas fecerint re-
ſponſurus ſit dñs qui nunqꝫ eos nouerit
Sed abſit vt de patribus veſtris hoc di-
cam: quia iuſtius multo eſt de incognitis
bonum credere qꝫ malum. Unde ꝛ illos
dei famulos ac dei dilectos eſſe nō nego
qui ſimplicitate ruſtica: ſed intentiōe pia
deum dilexerunt. Necqꝫ illis multum ob-
eſſe paſche talem reor obſeruantiā: qꝫdiu
nullus aduenerat q eis inſtituti perfectio-
ris decreta que ſequerēt oſtenderet. quos
vtiqꝫ credo ſi qui tunc ad eos catholicus
calculator adueniret: ſic eiꝰ monita fuiſſe
ſecuturos quomō ea que nouerant ac di-
dicerant dei mandata ꝓbantur fuiſſe ſecu-
ti. Tu autem ꝛ filij tui ſi audita decreta ſe-
dis aplice: imo vniuerſalis eccleſie: ꝛ hec
litteris ſacris ꝯfirmata ſequi ꝯtemnitis:
abſqꝫ vlla dubiciate peccatis. Et ſi enim
patres tui ſancti fuerūt numqđ vniuerſa-

li q̄ p orbē eſt chriſti eccl'ie hoꝝ eſt pauci-
tas vna de angulo extreme inſule pferen-
da: Et ſi ſanctus erat ac potens v̄tutibꝫ il-
le colũba veſter uniō ꝛ noſter ſi chriſti erat
Nũ pferre potuit beatiſſimo apl'oꝝ pnci
pi: Cui dñs ait. Tu es petrus: ꝛ ſup hāc
petrā edificabo eccl'iã meā: ꝛ porte infe-
ri nō pualebunt aduerſus eā: ꝛ tibi dabo
claues regni celoꝝ. Hec perorante Vilfri-
do dixit rex. Vere ne Colmane hec illi pe
tro dicta ſunt a dño? Qui ait. vere rex. At
ille. Habetis inq̄t vos pferre aliq̄d tante
ptātis veſtro colũbe datū. At ille ait. Nil
Rurſum rex. Si vterq̄ vr̃m inquit in h̄
ſine vlla ꝯtrouerſia ꝯſentiūt q̄ hec pnci-
paliter Petro dicta: ꝛ ei claues regni celo
rũ ſint date a dño Reſpōderũt etiā vterq̄
At ille ita ꝯcluſit. Et ego vobis dico: q̄
hic eſt oſtiarius ille cui ego contradicere
nolo. Sed in quantũ noui vel valeo hu-
ius cupio in omibꝫ obedire ſtatutꝫ: ne for
te me adueniente ad fores regni celoꝝ nō
ſit q̄ reſerat auerſo illo q̄ claues tenere p-
bat. Hec dicente rege fauerũt aſſidentes
quiq̄ ſiue aſtātes maiores vna cũ medio
cribꝫ: ꝛ abdicata minus pfecta inſtitutiōe
ad ea que meliora cognouerant ſeſe tranſ
ferre feſtinauit.

Ut Colman victus domũ redierit: et
Tuda p illo ep̄atu ſit functus: qualiſq̄ il
lis doctoribus eccleſie fuerit habitus.

Capl'm. XXVI.

Initoq̄ ꝯflictu ac ſoluta ꝯclo-
f ne Agiberechtus domũ rediit
Colmā videns ſpretam ſuā do
ctrinā: ſectāq̄ eſſe deſpectā aſſumptis his
q̄ ſe ſequi voluerũt. id eſt q̄ paſcha catho
licũ ꝛ tonſuram corone. (Nā ꝛ de hoc q̄-
ſtio nō minima erat) recipe nolebant ſco-
tiam regreſſus eſt: tractaturus cũ ſuis q̄d
de his facere deberet. Cedd relictis ſcoto
rũ veſtigiis ad ſuam ſedem rediit: vtpute
agnita obſeruatiōe catholici paſche. Fa-
cta aũt hec queſtio anno dñice incarnati
onis: dc.lxiiii. q̄ fuit annus Oſiuu regis.
xxii. Ep̄atus aũt ſcotoꝝ quē geſſerũt in p
uincia angloꝝ annus. xxx. ſiquidē Aidā
xvii. annis. Finan. x. Colman tribꝫ ep̄atꝰ
tenuere. Reuerſo aũt patriā Colmano ſu
ſcepit p illo ep̄atum nordanhumbroꝝ fa-
mulus chriſti Tuda q̄ erat apud ſcotos
auſtrinos eruditus: atq̄ ordinatus ep̄us
habens iuxta morem puincie illius coro
nam tonſure eccleſiaſtice: ꝛ catholicā tp̄is
paſchalis regulam obſeruās. Vir q̄dam
bonus ac religioſus: ſed pernodico tēpe
eccleſiam regens venerat de ſcotia tenen
te adhuc pontificatum Colmano: ꝛ dili-
genter ea que ad fidem ac veritatē ptinēt
ꝛ verbo cunctos docebat ꝛ opere. Porro
fratribꝫ q̄ in Lindiſfarnenſi eccleſia ſcotis
abeuntibꝫ remanere maluerũt p̄poſitus ē
abbatis iure vir reuerendiſſimus ac man
ſuetiſſimus Eata q̄ erat abbas monaſte-
rio qd̄ vocat̄ malros: qd̄ aiunt Colmanũ
habiturũ petiſſe ꝛ īpetraſſe a rege Oſiuu:
eo q̄ eſſet idem Eata vnus de. xii. pueris
Aidani: quos pmo ep̄atus ſui tp̄e de na-
tione angloꝝ erudiendos in chriſto acce-
pit. Multũ nāq̄ eundem ep̄m Colmanũ
rex p inſita illi prudētia diligebat. Ipſe ē
Eata q̄ nō multo poſt eidem eccleſie Lin
diſfarnenſis ep̄us factus eſt. Abiens aũt
domũ Colman aſſumpſit ſecum partem
oſſium reuerendiſſimi pr̄is Aidani. Par
tem vero in eccleſia cui p̄erat reliquit ꝛ in
ſacrario eius condi p̄cepit. Quante autē
pſymonie: cuius ꝯtinentie fuerit ipe cum
p̄deceſſoribus ſuis teſtabat̄ etiam locus
ille quē regebant: vbi abeuntibꝫ eis exce
pta eccl'ia pauciſſime domus repte ſunt.
Hoc eſt: ille ſolũmodo ſine quibꝫ ꝯuerſa
tio ciuilis eſſe nullatenus poterat. nil pe-
cuniaꝝ abſq̄ pecoribꝫ habebant. Si q̄d
em̄ pecunie a diuitibus accipiebant mox
paupibꝫ dabant. Nā neq̄ ad ſuſceptionē
potentiū ſeculi: vel pecunias colligi: vel
domos p̄uidere neceſſe fuit. Qui nūq̄ ad
eccl'iam niſi orōnis tm̄ ꝛ audiendi verbũ
dei cauſa veniebant. Rex ipe cũ opportu-
nitas exegiſſet cũ. v. tm̄ ac tm̄. vi. miniſtris
veniebat: ꝛ expleta in eccl'ia orōne diſce-
debant. Et ſi forte eos ibi refici ꝯtinge-
ret: ſimplici tantũ ꝛ quotidiano fratrũ ci-
bo cōtenti nil vltra querebant. Tota em̄
fuit ſolicitudo doctoribꝫ illis dō ſeruiēdi
nō ſeclo: tota cura cordis excolēdi: nō ve
tris. Vn̄ ꝛ in magna erat veneratiōe tp̄e
illo religiōis hitus: ita vt vbicũq̄ clericꝰ
aliq̄s aut monachus adueniret gauden-

ab omnibus tanq̃ dei famulus exciperet.
Et iam ſi in itinere ꝑgens inueniret occur
rebant ⁊ flexo ceruice vl' manu ſignare: vl'
ore illius ſe bñdici gaudebãt. Uerbis q̃z
hoꝝ exhortatorijs diligenter auditũ ꝓbe
bant. Sed ⁊ diebꝫ dñicis ad eccl'iam ſiue
ad monaſteria certatim nõ reficiendi cor
poris: ſed audiendi ſermonis dei grã con
fluebant. Et ſi quis ſacerdotũ in vicũ for
te deueniret: mox cõgregati in vnũ vicini
verbum vite ab illo expetere curabant.
Nam neq̃z alia ipſis ſacerdotibꝫ aut cleri
cis vicos adeundi q̃ ꝑdicandi: baptizan
di: infirmos viſitandi. Et vt breuiter dicã
animas curandi cauſa fuit: q̇ intantũ erãt
ab omĩ auaricie peſte caſtigati vt ne terri-
toria ac poſſeſſiones ad ꝯſtruenda mona
ſteria: niſi a poteſtatibꝫ ſeculi coacti acci-
perent. Que ꝯſuetudo ꝑ omĩa aliquanto
poſt hec tp̄e in eccleſijs Nordanhimbro-
rũ ſeruata eſt. Sed de his ſatis dictũ.

Ut Ecgberecht vir ſanctus de natiõe
Angloꝝ monachicam in hybernia vitã
duxerit. Capl'm. XXVII.

Eodem anno dñice incarnatõis
dc. lxiiij. facta erat eclipſis ſolis
die tertio menſis Maij hora
circiter decima diei. Quo etiã anno ſubi-
ta peſtilentie lues depopulatis prius au
ſtralibꝫ britãnie plagis: Nordãhimbro-
rũ q̃z ꝓuinciã corripiens: atq̃z acerba cla-
de diutius longe lateq̃z deſeuiens magnã
hoĩm multitudinẽ ſtrauit. Qua plaga ꝑ-
fatus dñi ſacerdos Tuda raptus eſt de
mũdo: ⁊ in monaſterio qđ vocat' Pegna
lech honorifice ſepultus. Hec aũt plaga
Hyberniã quoq̃z inſulã pari clade ꝓme-
bat. Erant ibidẽ eo tp̄e multi nobiliũ ſil'
⁊ mediocrium de gente Angloꝝ. Qui tp̄e
Finani ⁊ Colmani epoꝝ relicta inſula pa
tria vel diuine lectionis vel ꝯtinentioris
vite grã illo ſeceſſerant. Et q̇dem mox ſe
monaſtice ꝯuerſationi fideliter mancipa
uerũt. alij magis circũeundo ꝑ cellas ma
giſtroꝝ lectioni operam dare gaudebant.
Quos oẽs ſcoti libentiſſime ſuſcipiẽtes
victum eis quotidianũ ſine ꝓcio: libros
q̃z ad legendũ ⁊ magiſteriũ gratuitũ ꝓbe-
re curabãt. Erant inter hos duo iuuenes
magne indolis de nobilibꝫ angloꝝ Edil
hun ⁊ Ecgberecht: quoꝝ prior frater Edil
huin: viri eque deo dilecti: q̇ ⁊ ipſe eo ſe-
quente hyberniã grã legendi adijt. Et be
ne inſtructus patriam redijt: atq̃z epũs in ꝓ
uincia lindiſſe factus multo eccleſiã tp̄e
nobiliſſime rexit. Hij ergo cũ eſſent in mo
naſterio qđ lingua ſcotoꝝ Rathmelſigi
appellat': ⁊ oẽs ſocij ipſoꝝ vel mortalita
te de ſeculo rapti: vel ꝑ alia eſſent loca di
ſperſi. Correpti ſunt ambo eiuſdẽ mortali
tatis ⁊ grauiſſime afflicti. E q̇bꝫ Ecgbe-
recht: ſicut mihi referebat q̇dã veraciſſi-
mus ⁊ venerãd' Cantue p̄ſbyter: q̇ ſe hec
ab ipſo audiſſe perhibebat: cũ ſe eſtima-
ret moriturũ egreſſus eſt tp̄e matutino de
cubiculo: in quo infirmi quieſcebant reſi
dens ſolus in loco opportuno: cepit ſedu
lus cogitare de actibꝫ ſuis: ⁊ compũctus
mẽoria peccatoꝝ ſuoꝝ faciem lachrymis
abluebat. At q̃ intimo ex corde deũ ꝓ-
cabatur: nec adhuc mori deberet priuſq̃
vel p̄teritas negligentias quas in pueri-
cia ſiue infantia cõmiſerat ꝑfectius ex tp̄e
caſtigaret: vel in bonis ſe opibꝫ abundan
tius exerceret. Uouit etiam votũ quia a
deo peregrinus viuere vellet: vt nũq̃ in
inſulam in qua natus eſt. id eſt britãniam
rediret: quia p̄ter ſolennẽ canõici tempis
pſalmodiam ſi nõ valitudo corporis ob
ſiſteret quotidie pſalteriũ totũ in memori
am diuine laudis decantaret: q' in omni
ſeptimana diem cũ nocte ieiunus trãſiret.
Cũq̃z finitis lachrymis ꝓcibꝫ ⁊ votis do-
mũ rediret: inuenit ſodalem dormientem.
⁊ ipſe quoq̃z lectulũ ꝯſcendẽs cepit in q̇e-
tem membra laxare: ⁊ cũ paululũ quieſce
ret expergefactus ſodalis reſpexit eum: et
ait. O frater Ecgberechte o q̇d feciſti ſpe-
rabam quia pariter ad vitam eternam in
traremus? Ueruntamen ſcito: quia que
poſtulaſti accipies. Didicerat eñi ꝑ viſio
nem ⁊ quid ille petiſſet: ⁊ quia petita im-
petraſſet. Quid multa? ipſe Edilhun ꝓ-
xima nocte defunctus eſt. At vero Ecg-
berecht decuſſa moleſtia egritudinis cõ-
ualuit: ac multo poſt tp̄e viuens: acceptũ
q̃z ſacerdotij gradũ ꝯdignis ornans acti
bus poſt multa ꝟtutũ bona vt ipſe deſide
rabat nup. id eſt ãno dñice incarnatiõis.
dcc. xix. cũ eſſet ipſe anno. xc. migrauit ad

regna celeſtia. Duxit aūt vitam in magna
hūilitate: manſuetudinis: ↄtinentie: ſim-
plicitatis: ⁊ iuſticie ꝑfectione. Unde ⁊ gē
tis ſue: ⁊ illis in quibꝫ exulabat nationibꝫ
ſcotoꝝ ſiue pictoꝝ ⁊ exemplo viuendi: ⁊
inſtantia docendi: ⁊ auctoritate corripien
di: ⁊ pietate largiendi de his que a diuiti
bus acceperat multū ꝓfecit. Addidit aūt
votis que diximus: vt in .xl. ſemꝑ nō plꝰ
q̄ȝ ſemel in die reficeret: nō aliud q̄ȝ panē
ac lac tenuiſſimū ⁊ hoc cū menſura guſta
ret. Qđ videlicet lac pridie nouū in fiala
ponere ſolebat: ⁊ poſt noctem ablata ſuꝑ
ficie craſſiore ipe reſiduū cum modico: vt
diximus: pane bibebat. Cuius modū cō
tinentie etiā .xl. diebꝫ ante natiuitatē dñi:
totidem quoq̄ȝ poſt pacta ſolēnia penthe
coſtes hoc ē q̄nquageſime ſemꝑ obſerua
re curabat.

Ut defūcto Tuda Uilfrid in gallia: Ceadda apud occidētales ſaxones in ꝓuincia nordanhimbroꝝ ſint ordinati epi. Caplm. XXVIII.

t

Nterea rex Aluchfrid miſit vil
fridū p̄ſbyterū ad regem gallia
rū q̄ eum ſibi ſuiſq̄ȝ ↄſecrari face
ret epm. At ille miſit eum ordinandū ad
Agilberchtū: de q̄ ſupra diximus: q̄ reli-
cta britānia pariſiace ciuitatis factus fue
rat epus: ⁊ ↄſecratus eſt magno cū hono
re ab ipſo cōuenientibꝫ plurimis epis in
vico regio q̄ vocaṫ in compendio. Quo
adhuc in tranſmarinis ꝑtibꝫ ꝓpter ordina-
tionē demorāte imitatus induſtriam filij
regꝭ Oſuiu: miſit cantuia virū ſctm̄ mode
ſtū moribꝫ ſcͥpturaꝝ lectōi ſufficienṫ iſtru
ctū ⁊ ea que in ſcripturis agēda didicerat
opibꝫ ſolerter exequentē, q̄ eburacēſis ec-
cleſie ordinareṫ epo. Erat aūt p̄ſbyter vo
cabulo Ceadda: frater reuerendiſſimi an
tiſtitis Cedd: cuꝰ ſepius meminimus: et
abbas monaſterij illius qđ vocaṫ Lentiſ
gen. Miſitq̄ȝ cū eo rex p̄ſbyterū ſuū voca
bulo Eadhedū: qui poſtea regnante Ec
frido hripenſis eccleſie p̄ſul factus ē. Ue
rū illi cantuā ꝑuenientes inuenerūt archi
epm̄ Deuſdedit iam migraſſe de ſeculo: ⁊
nec dū aliū ꝓ eo ↄſtitutū fuiſſe pontificē.
Unde diuerterūt ad ꝓuinciam occiden-
taliū ſaxonū: vbi erat vinis epo: ⁊ ab illo
eſt vir p̄fatus ↄſecratus antiſtes. Aſſum-
ptis in ſocietatē ordinatiōis duobꝫ de bri
tonū gente epis: qui dñicum paſche diē
vt ſepius dictum: ſecus morē canonicum
a .xiiij. vſq̄ȝ ad .xx. lunam celebrant. Non
em̄ erat tunc vllus: excepto illo Uine in
tota britānia canonice ordinatus epus.
Conſecratus ergo in epatū Ceadda: ma-
ximā mox cepit eccleſiaſtice veritati ⁊ ca-
ſtitati curā impendere humilitati: ↄtinen
tie: lectiōi operā dare: oppida: rura: caſas:
vicos: caſtella ꝓpter euangelizandū nō eq̄
tando: ſed apl'oꝝ more pedibꝫ incedendo
ꝑagrare. Erat autem de diſcipulis Ada-
ni: eiſdē q̄ȝ actibꝫ ac moribꝫ iuxta exemplū
ac fratris ſui Cedd ſuos īſtruere curauit
auditores. Ueniens q̄ȝ britāniā Uilfrid
iam epus factus: ⁊ ipſe ꝑ plura catholice
obſeruationis moderamina eccleſijs an-
gloꝝ ſua doctrina ↄtulit. Unde factū vt
creſcente ꝑ dies inſtitutiōe catholica ſco-
ti omēs qui inter anglos cōmorabanṫ aut
his manus darēt: aut ſuā redirēt ad p̄riā.

Ut Uitbardus p̄ſbyter ordinandus in archiepm de britānia ſit miſſus romā: quē remiſſa mox ſcͥpta pape ibidē obiiſſe narrauerūt. Caplm. XXIX.

b

Is tp̄ibꝫ reges angloꝝ nobiliſ
ſimi Oſuiu ꝓuincie nordāhim
broꝝ: ⁊ Ecbercht cantuarioꝝ
habito īter ſe ↄſilio quid de ſtatu angloꝝ
eſſet agēdū. Intellexerat em̄ ꝟaciṫ Oſuiu
q̄uis educatus a ſcotis: q̄ romana eſſet
catholica ⁊ apl'ica eccl'ia. Aſſumpſerūt cū
electione ⁊ ↄſenſu ſancte eccleſie genti an-
gloꝝ virum bonū ⁊ aptum epm p̄ſbyterū
noīe Uitbardū de clero Deuſdedit epi. ⁊
hunc antiſtitē ordinandū romā miſerunt:
q̄tenus accepto ipſe gradu epiſcopatus:
catholicꝭ ꝑ oēm britāniā eccleſijs angloꝝ
ordinare poſſet antiſtites. Ueꝝ Uitbart
romā ꝑuēctus p̄us q̄ȝ ↄſecrari i epm poſſꝫ
morte p̄reptus eſt. ⁊ hmōi lr̄e regi Oſuiu
britāniā remiſſe ſunt. Dño excellentiſ-
ſimo filio Oſuiu regis ſaxonū: vitalianꝰ
epus ſeruus ſuoꝝ dei. Deſiderabiles lit-
teras excellentie vr̄e ſuſcepimus quas re
legentes cognouimus eius piiſſimā de-
uotionē feruētiſſimūq̄ȝ amorē quē habet
ꝓpter beatā vitam. ⁊ q̄ dextera dñi ꝓtegē-

te ad verā ⁊ aplicam fidem sit cōuersus: sperans vt sicut in sua gente regnat ⁊ ita ⁊ cū christo de futuro ꝯregnare. Benedicta igit̃ gens que talē sapientissimū ⁊ dei cultorē ꝓmeruit habere regē. q2 nō solū ipse dei cultor extitit: sed etiā oēs subiectos suos meditat̃ die ac nocte ad fidē catholicam atq3 aplicam ꝑ sue anime redēptione cōuerti. Quis em̄ audiens hec suauia nō letetur? Quis nō exultet ⁊ gaudeat in his piis opib9. q2 ⁊ gens vestra christo oīpotenti deo credidit ꝺm diuinoꝝ ꝓpharū voces: sicut scriptū est in Esaya. In die illa radix Jesse q̄ stat in signū ꝑploꝝ ipsum gentes depcabunt̃. Et iterū. Audite insule ⁊ attendite ꝑpli de longe. Et post paululū. Paruū inquit est vt mihi sis seruus ad suscitandas trib9 Jacob ⁊ feces israel ꝯuertendas. Dedi te in lucē gentiū vt sis salus mea vsq3 ad extremū terre. Et rursū Reges videbūt ⁊ consurgent ꝑncipes ⁊ adorabunt. Et post pusillū. Dedi te in fedus ꝑpli vt suscitares terram: ⁊ ꝑ possideres hereditates dissipatas: ⁊ diceres his qui vincti sunt exite. Et his q̄ in tenebris reuelamini. Et rursum. Ego dn̄s vocaui te in iusticia: ⁊ apprehendi manū tuā ⁊ seruaui ⁊ dedi te in lucē gentiū ⁊ in fedus ꝑpli: vt aperires oculos cecoꝝ: ⁊ educeres de cōclusione vinctū de domo carceris sedentem in tenebris. Ecce excellētissime fili q̄3 luce clarius est nō solū de vobis: sed etia3 de oībus ꝓphetatū gentibus q2 sint crediture in christo oīm conditore. Quāobrē oportet vestra3 celsitudinē vtpote mēbꝝ existens christi in oībus piam regulā seq̄ pēniter ꝑncipis aploꝝ: siue in pascha celebrandum: siue in omnibus que tradiderūt sancti apli Petrus ⁊ Paulus: q̄ vt duo luminaria celi illuminant mūdū: sic doctrina eoꝝ: corda hoīm quotidie illustrat credentiū. Et post nōnulla q̄ de celebrando ꝑ orbem totū vno vero pascha loquit̃ hoīe3 deniq3 inquit docibilē: ⁊ in oībus ornatū antistitem ꝺm vestroꝝ scriptorū tenorem: minime valuimus nunc reperire ꝑ longinquitate itineris. profecto em̄ dum hmōi apta repertaq3 psona fuerit eū instructū ad vestrā dirigimus patria3: vt ipse ⁊ viua voce ⁊ ꝑ diuina oracula oēm inimici zizaniā ex oīm vestra insula cū diuino numi eradicet. Munuscula a vestra celsitudine beato ꝑncipe aploꝝ directa: ꝑ eterna eius memoria suscipimus: grasq3 ei agimus: ac ꝑ eius incolumitate iugiter deū depcamur cū christi clero. Itaq3 qui hec obtulit munera de hac subtractus est luce: sic vsq3 ad limina aploꝝ. pro q̄ valde sumus cōtristati cur hic esset defunctus. Verūm gerulus harū vrāꝝ litteraꝝ vestris missis ⁊ beneficia sanctoꝝ martyrū Laurentii: Johīs: ⁊ Pauli: ⁊ Gregorii: atq3 Panchratii eis fecimus dare vestre excellentie. pfecto oīs ꝯtradicendas. Nā ⁊ ꝯiugi vestre nostre spirituali filie direximus ꝑ pfatos gerulos crucem clauē aureā habentē de sacratissimis vinculis beatoꝝ Petri ⁊ Pauli aploꝝ. De cuius pio studio cognoscētes tāti cūcta sedis aplica vna nobiscū letat̃ quantū eius pia opera coram deo flagrant ⁊ vernant. Festinet igit̃ q̄sum9 vestra celsitudo vt optamus totā insulam suā deo christo dicare. pfecto em̄ habet ꝓtectorē hūani generis redemptorē dn̄m nostrum iesum christū: q̄ ei cuncta ꝓspera ipartiet ⁊ in nouū christi ꝑplm coaccruet catholicam ibi ⁊ aplicam ꝯstituens fidem. Scriptū est em̄: querite ꝑmū regnū dei ⁊ iusticiā eius: ⁊ hec oīa adiicient̃ vobis. Nimirū em̄ querit ⁊ impetrauit ⁊ ei oēs sue insule vt optamus subdent̃. paterno itaq3 affectu salutantes vestram excellentiā diuinā iugiter precamur clementiā que vos vestrosq3 oēs in oībus bonis operibus auxiliari dignetur: vt cum christo in futuro regnetis seculo. Incolumē excellentiam vestram grā supna custodiat. Qui sane ꝑ Vighardo reptus ac dedicatus sit antistes libro sequente opportunius dicetur.

Vt orientales saxones tpe mortalitatis ab idolatria reuersi: ꝑ instantiam Jaruman epi: mox sunt ab errore correcti.

Caplm. XXX.

e Odem tpe ꝑuincia orientaliū saxonū post Vidhelmū: d̄ quo sup̄ dixim9: pfuere reges Sighere ⁊ Sebbi: q̄uis ipsi regis merciorū Vulfhere subiecti. que vi3 ꝑuincia cum pfate mortalitatis clade ꝑmeret̃ Sigberi

cum ſua pte ꝑpl'i relictis chriſtiane fidei ſa
cramentis ad apoſtaſiā ꝯuerſus ē. Nam
ꝛ ipſe rex ꝛ plurimi de plebe ſiue optima-
tib⁹ diligentes hanc vitā ꝛ futurā nō que
rentes: ſiue etiam nō eſſe credentes cepe-
rūt fana q̄ derelicta erāt reſtaurare: ꝛ ado
rare ſimulachra quaſi hec poſſent a mor-
talitate defendi. Porro ſocius eius ꝛ co-
heres regni eiuſdem Sebbi magnā fidē
ꝑceptā cum ſuis omib⁹ deuotione ſerua-
uit magna: vt in ſequentib⁹ dicemus: ꝛ vi
tam fidelem felicitate compleuit. Qđ vbi
rex Uulfheri comperit fidem videlicet ꝓ
uincie ex ꝑte ꝓfanatā miſit ad corrigendū
errorē reuocandāqꝫ ad fidem veritatis ꝓ
uinciam Jarumā epm qui ſucceſſor erat
Trūpheri. Qui multa agens ſollertia iu-
xta qđ mihi p̄ſbyter q̄ comes itineris illi ꝛ
cooperator ꝓbi extiterat referebat. Erat
enī religioſus ꝛ bonus vir longe lateqꝫ ꝑ
uagatus: ꝛ populū ꝛ regem p̄fatū ad viā
iuſticie reduxit adeo vt relictis ſiue deſtru
ctis fanis ariſqꝫ quas fecerant aperirent
eccleſias: ac nomen chriſti cui contradixe
rant confiteri gauderent. Magis cū fide
reſurrectionis in illo cꝫ in perfidie ſordib⁹
inter idola viuere cupiētes. Quib⁹ ita ge-
ſtis ꝛ ipſi ſacerdotes doctoreſqꝫ eoꝝ do-
mū redire letantes.

Explicit liber tercius.

Incipit liber q̄rtus eccl'iaſtice hiſtorie
gētis angloꝝ: cū recollecta capl'oꝝ anno-
tatione.

Ut defuncto Deuſdedit wighart ad
ſuſcipiendū epatū romā ſit miſſus. Scđ
illo ibidē defūcto Theodorus archiepſ
ordinatus ꝛ cū Adriano abbate ſit britā-
niam miſſus.

Capl'm. I.

Anno mēo
rato eclypſis ſol' ꝛ mox
a subita peſtilentia qđ ꝛ
Colman epus vnanimi
catholicoꝝ intētōe ſupa
tus ad ſuos reuerſus eſt. Deuſdedit ſext⁹
eccleſie doruuernēſis eps obijt ꝑ die iduū
iuliaꝝ. Sꝫ ꝛ Ercoubrecht rex cātuarioꝝ
eodē menſe ac die defunctus Ecgberech-
to filio ſedem regni reliquit: quā ille ſuſce
ptā ꝑ nouē annos tenuit. Tunc ceſſante
non pauco modico tēpe epatu miſſus ē
romā ab ipo ſimul ꝛ a rege nordanhim-
brorum Oſuiu: vt in p̄cedenti libro dixi-
mus: wighart p̄ſbyter vir in eccleſiaſticis
diſciplinis doctiſſimus de genere anglo-
rū petens ꝓ eccleſia angloꝝ epm ordinari
Miſſis ꝑiter aplico pape donarijs ꝛ au
reis atqꝫ argenteis vaſis nō paucis: qui
vbi romā ꝑuenit cui⁹ ſedi apl'ice tēpe illo
Uitali auus p̄erat: poſtqꝫ itineꝝ ſui cām
p̄fato pape apl'ico patefecit nō mlto poſt
ꝛ ipſe ꝛ oēs pene q̄ cū eo aduenerant ſo-
cij peſtilentia ſupueniente deleti ſunt. At
apl'icus papa habito de his ꝯſilio queſi
uit ſedulus quē eccleſijs archiepo anglo
rū mitteret. Erat aūt in monaſterio hiri-
dano qđ eſt nō longe a neapoli cāpanie
abbas Adrianus vir natione afer ſacris
diligenter imbutus monaſterialib⁹ ſimul
ꝛ eccleſiaſticis diſciplinis inſtitutus: gre-
ce ꝑiter ꝛ latine lingue ꝑitiſſimus. Hunc
ad ſe accitū papa iuſſit epatu accepto bri
tanniā venire. q̄ indignū ſe tāto gradui re
ſpondens oſtendere poſſe ſe dixit aliū
cuius magis ad ſuſcipiendū epatū ꝛ eru-
ditio ꝯueniret ꝛ etas. Cūqꝫ monachū q̄n
dam de vicino virginū monaſterio noīe
Andream pōtifici offerret: hic ab oīb⁹
q̄ nouere dignus epatu iudicatus ē. Ue-
rū pondus corporee infirmitatis ne epus
fieri poſſit obſiſtit. Et rurſum adrianus
ad ſuſcipiendū epatum actus eſt. Qui pe
tens inducias ſi forte aliū q̄ eps ordinare
tur ex tēpe poſſet inuenire. Erat ipſo tēpe
rome monachus Adriano notus nomīe
Theodorus natus ex tharſo cicilie: vir ꝛ
ſeculari ꝛ diuina lr̄atura ꝛ grece inſtruct⁹
ꝛ latine: ꝓbus morib⁹ ꝛ etate venerādus.
id eſt annos hn̄s etatis. lxvj. Hunc offe-
rens Adrianus pontifici vt epus ordina
ret obtinuit: his tū ꝯditionib⁹ interpoſitꝭ
vt ipſe eū ꝑduceret britāniā: eo q̄ iam bis
ꝑtes galliaꝝ diuerſis ex cauſis adijſſet. et
ob id maiorē huius itineris ꝑagendi no
ticiā hr̄et: ſufficienſqꝫ eſſet in poſſeſſione
hoīum ꝓprioꝝ. Et vt ei doctrine cooꝑator
exiſtens diligēter attenderet: ne qđ ille cō
trariū vītati fidei grecoꝝ more in eccl'iaꝫ

cui ꝑerat ītroduceret. Qui ſubdiaconus
ordinat᷒. q̄ttuoꝛ expectauit mēſes donec
illi coma creſceret q̄ i coronā tōdi poſſet.
Habuerat enī tonſurā moꝛe oꝛientaliū
ſancti Pauli apl'i. Qui ordinatus ē a Ui
taliano papa anno dñice incarnationis
dc.lxviij. ſub die. vij. kalendaꝝ apꝛil'. do
minica. ⁊ ita vna cū Adriano. vj. kl'. iuñ.
bꝛitanniā miſſus eſt. Qui cū pariter per
mare ad Maſſiliā: ac deinde ꝑ terrā Ar
chelas ꝑueniſſent: ⁊ tradidiſſent Jōhāni
archiepō ciuitatis illius ſcripta cōmēda
ticia Uitaliani pontificis: retenti ſunt ab
eo quouſq; ebꝛoinus maioꝛ dom᷒ regie
copiam ꝑgēdi quoquo vellēt tribuit eis.
Qua accepta Theodorus ꝓfectus eſt ad
Agilberechtū pariſioꝝ epm: d̄ quo ſupe
rius dixim᷒: ⁊ ab eo benigne ſuſceptus ⁊
multo tpe habitus eſt. Adrian᷒ ꝑrexit ad
Emmeſenonū: ⁊ poſtea ad Pharaonem
Meldoꝝ epos: ⁊ bene ſub eis diutius
fuit. Coegerat enī eos īminēs hyemis vt
vbicūq; potuiſſent quieti manerent. Qd̄
cū nuncij certi narraſſent Ecgberechto
ſcȝ epō quē petierāt a romano antiſtite in
regno francoꝝ miſit illo continuo Red-
fridū ꝓfectū ſuum ad adducendum eum.
Quo cū veniſſet aſſumpſit Theodoꝝ cū
Ebꝛoini licētia: ⁊ ꝑduxit eū ad portū cui
nomen eſt Cōuentumuic vbi fatigat᷒ in-
firmitate aliquātis ꝑmoratus ē: ⁊ cū con
ualeſcere cepiſſet nauigauit bꝛitanniam.
Adrianū aūt Ebꝛoin᷒ retinuit: q̄m̄ ſuſpi
cabat̄ eū habere aliquā legationē impa-
toris ad bꝛitānie reges aduerſus regnū
cui tūc ipe maximā curā gerebat. Sȝ cū
tale nihil illū habere vel habuiſſe veraci
ter cōperiſſet abſoluit eū ⁊ poſt Theodo
rū ire ꝑmiſit. Qui ſtatim ad illū venit de
dit ei monaſterium beati Petri apl'i vbi
archiepi Cātue ſepeliri: vt ꝓfat᷒ ſū: ſolēt.
Preceꝑat enim Theodoro abeunti dūs
apl'ic᷒ vt i dioceſi ſua ꝓuideret et daret ei
locū in q̄ cū ſuis apte degere potuiſſet.

Ut Theodoro cuncta peragrāde an-
gloꝝ eccl'ie cū catholica veritate: lr̄aꝝ q̄ȝ
ſanctaꝝ ceperint ſtudijs imbui: ⁊ vt Put
ta ꝓ Damiano Hrofenſis eccl'ie ſit fact᷒
epſ. Caplm. II.

P Eruenit autē Theodor᷒ ad ec-
cleſiā ſuam ſcdo poſtq̄ȝ ꝯſecra-
tus eſt anno die. vj. kl'aꝝ ianua
riū dñica. ⁊ fecit in ea ānos. xxj. mēſes. iij
dies. xxvj. Moxq; peragrata inſula tota
quaqua verſū angloꝝ gētes moꝛabātur.
Nā ⁊ libentiſſime ab oīb᷒ ſuſcipiebat̄ at
q; audiebat̄. rectū viuēdi ordinē ritū cele
brādi paſche canonicū ꝑ oīa comitante ⁊
cooꝑante Adriano diſſeminabat. Jſq;
prim᷒ erat ī archiepis cui oīs angloꝝ ec-
cleſia man᷒ dare ꝯſentiret. Et q̄ lr̄is ſacr̄
ſimul ⁊ ſecularib᷒: vt dixim᷒: abundanter
ambo erāt ꝯſtructi. Cōgregata diſcipu-
loꝝ caterua ſciētie ſalutaris quotidie flu
mina irrigādis eoꝝ cordib᷒ emanabant.
Jta vt etiā metrice artis aſtronomice et
ariſmetrice eccl'iaſtice diſciplinā inter ſa-
croꝝ apicū volumina ſuis auditorib᷒ cō
traderēt. Jndicio ē q̄ vſq; hodie ſuꝑſunt
de eoꝝ diſcipulis q̄ latinam grecāq; lin-
guā eque vt ꝓpriā in q̄ nati ſūt norūt. Ne
q; vnq̄ ꝓrſus ex q̄ bꝛitāniam petierūt an
gli feliciora fuere tempꝛa: dū fortiſſimos
chꝛiſtianos habētes reges cūctis barba-
ris nationib᷒ eſſent terrori. Et oīm vota
ad nuꝑ audita celeſtis regni gaudia pen
derēt. Et q̄cunq; lectionib᷒ ſacr̄ cuperēt
erudiri haberent in ꝓmpto magiſtros q̄
docerēt. Sȝ ⁊ ſon᷒ cantandi in eccl'ia q̄s
eatenus in Cātia tm̄ nouerūt ab h̄ tpe ꝑ
oēs angloꝝ eccl'ias diſcere ceperūt. Pri-
muſq; excepto Jacobo: de q̄ ſupra dixi-
mus: cātandi magiſter noꝛdanhūmbꝛoꝝ
eccl'ijs Eddi cognomēto ſtephan᷒ fuit i-
uitat᷒ d̄ Cātia a reuerēdiſſimo viro Uil
frido q̄ prim᷒ inter epos q̄ de angloꝝ gē-
te eſſent catholico viuēdo moꝛe eccleſijs
angloꝝ tradere didicit. Jtaq; Theodo-
rus ꝑluſtrās vniuerſas ordinabat locis
opportunis ⁊ epos ⁊ ea q̄ min᷒ ꝑfecta rep
perit. His q̄ȝ iuuantib᷒ corrigebat. Jn q̄
bus ⁊ Ceadda epm cū argueret nō fuiſſe
rite ꝯſecratū: Reſpōdēs ipſe voce humil
lima dixit. Si me inq̄t noſti epatū non
rite ſuſcepiſſe libenter ab officio diſcedo;
Quippe q̄ neq; me vnq̄ h̄ eſſe dignū ar-
bitrabar: ſȝ obediētie cauſa iuſſus ſubire
q̄uis indign᷒ ꝯſenſi. At ille audiens hu
militatē reſpōſionis ei᷒ dixit. Non enim

epatum dimittere debere. Sꝫ ipe ordina
tionẽ eiꝰ denuo catholica rõne ꝯſũmanit
Eo aũt tpe q̃ defuncto Deuſdedit doru/
uernẽſis eccl'ie eps querebat ordinabat
mittebatqꝫ. Vilfrid q̃ꝫ de britãnia galli
am ordinãdus ẽ miſſus. ⁊ qm̃ ante Theo/
dorũ rediit ipe etiã in Cãtua pſbyteros
⁊ diaconos vſqꝫ dum archieps ad ſedeꝫ
ſuam ꝑueniret ordinabat. At ipe veniẽs
mox in ciuitate Hrofi vbi defuncto Da/
miano epatus iã diu ceſſauerat: ordina/
uit virũ magis eccl'iaſticis diſciplinis ĩ/
ſtitutũ et vite ſimplicitate cõtentuꝫ q̃ꝫ in
ſeculi reb ſtrenuũ: cui nomẽ erat Putta
Maxime aũt modulandi in eccl'ia more
romanoꝝ quẽ a diſcipulis pape Grego/
rij didicerat peritum.

Ut Ceadda: de q̃ ſupra dictũ ẽ: ꝓuin
cie mercioꝝ ſit eps datus: ⁊ de vita ⁊ obi
tu: ⁊ ſepultura eius.

Caplm. III.

e O tpe prouincie merciorũ rex
Vulfheri ꝓfuit: q̃ cum mortuo
Iarumanno ſibi: ſuiſqꝫ a Theo/
doro epm dari peteret: non eis nouũ vo/
luit ordinare epm: ſed poſtulauit a rege
Oſuui vt illis eps Ceadda daret: q̃ tunc
in monaſterio ſuo Inleſtigahe etiã vitã
agebat Vilfrido adminiſtrante epatum
Eburacẽſis eccl'ie: necnõ ⁊ oĩm nordan/
himbroꝝ: ſꝫ ⁊ Pictoruꝫ: q̃uſqꝫ rex Oſuui
imperium ꝓtẽdere poterat. Et q: moris
erat eidẽ reuerẽdiſſimo antiſtiti opꝰ euan
gelij magis ambulando ꝑ loca q̃ꝫ equi/
tando ꝑficere. Multũqꝫ renitẽteꝫ ſtudio
⁊ amore pij laboris ipe euꝫ manu ſua le/
uauit in equũ: q: nimirũ ſanctũ eſſe virũ
cõperit: atqꝫ equo vehi q̃ eſſet neceſſe cõ
pulit. Suſceptũ itaqꝫ epatũ gentis mer
ciorũ ⁊ lindiſfarorũ Ceadda iuxta exem
pla patrum antiquoꝝ in magna vite ꝑfe
ctione adminiſtrare curauit. Cui etiã rex
Vulfheri donauit terram. l. familiaꝝ ad
ꝯſtruenduꝫ monaſteriũ in loco q̃ dicitur
Aldbarne id eſt aduemꝰ in ꝓuincia lin/
diſſi. In q̃ vſqꝫ hodie inſtituta ab ipo re
gularis vite veſtigia ꝑmanent. Habuit
aũt ſedẽ epalẽ in loco q̃ vocat Licitfelth
in q̃ et defunctꝰ ac ſepultꝰ eſt ibi vſqꝫ ho/
die. ſequentiũ q̃ꝫ prouincie illius epoꝝ ſe

des eſt. Fecerat ꝓo ſibi mãſionẽ nõ lõge
ab eccl'ia remotiorẽ: in q̃ ſecretꝰ cũꝫ pau/
cis id eſt ſeptẽ ſiue octo fratrib quotiens
a labore ⁊ miniſterio verbi vacabat ora/
re ac legere ſolebat. Qui cum in illa ꝓuin
cia duob annis ac dimidio eccl'iam glo
rioſiſſime rexit: affuit ſuꝑno diſpenſante
iudicio tempꝰ de quo loquit eccleſiaſtes
q: tẽpus mittẽdi lapides ⁊ tẽpus colligẽ
di. Suꝑuenit nanqꝫ clades diuinitus
miſſa q̃ ꝑ mortẽ carnis viuos eccl'ie lapi
des de terrenis ſedibus ad edificiũ cele/
ſte transferret. Cunqꝫ plurimis de eccl'ia
eiuſdem reuerẽdiſſimi antiſtitis de carne
ſubtractis veniret hora ipſius vt trãſiret
ex h̃ mũdo ad dñm. Cõtigit die q̃dam vt
in ꝓfata mãſione forte ipe cũ vno tm̃ fra/
tre cui vocabulũ erat Ouini cõmoraret:
ceteris eius ſocijs ꝓ cauſa optima ad ec/
cleſiam reuerſis. Erat aũt idẽ Ouini mo
nachus magnꝰ meriti ⁊ pura intẽtiõe ſu/
perne retributionis mũdũ derelinquẽs:
dignuſqꝫ ꝑ oĩa cui dñs ſpecialiter ſua re
uelaret archana: dignus cui fideꝫ narrãti
audiẽtis accõmodarent. Venerat enĩ cũ
regina Edildride de ꝓuincia oriẽtalium
anglorũ. Eratqꝫ primꝰ miniſtrorũ ⁊ ꝓn/
ceps domus eiꝰ. Qui cũ creſcẽte fidei fer
uore ſeculo renũciare diſponeret: nõ hoc
ſegniter fecit: ſꝫ adeo ſe mũdi rebꝰ exuit vt
relictis oĩbus q̃ habebat ſimplici tãtum
habitu indutus: ⁊ ſecurim ⁊ aſciam ĩ ma
nu ferẽs veniret ad monaſteriũ eiuſdẽ re/
uerẽdiſſimi prĩs q̃ vocat Leſtingen. Nõ
enĩ ad ociũ: vt q̃daꝫ: ſed ad laborẽ ſe mo/
naſterium intrare ſignabat: qđ ipm etiaꝫ
facto mõſtrauit. Nam quo minꝰ ſufficie
bat meditationi ſcripturarũ: eo amplius
oꝑi manuum ſtudiũ impẽdebat. Deniqꝫ
cum epo in ꝓfata mãſione ꝓ ſua reueren/
tia deuotionis ĩter fratres habitus cũ il/
li intus lectioni vacabãt: ipe foris q̃ opꝰ
eſſe videbat oꝑabat. Qui cũ die q̃daꝫ ta
le aliq̃d foris ageret digreſſis ad eccl'iaꝫ
ſocijs: vt dicere ceperã: ⁊ eps ſolꝰ in ora/
torio loci lectiõi vel orationi oꝑaꝫ daret.
Audiuit repẽte: vt poſtea referebat: vocẽ
ſuauiſſimã cantantiũ atqꝫ letantiũ ꝺ celo
ad terras vſqꝫ deſcendere. Quã videlicet
vocem ab euro auſtro id eſt ab alto bru/

malis exortꝰ primo ſe audiſſe dicebat. Ac
deinde paulatim eum ſibi appropinqua
re: donec ad tectum vſqȝ oratorij ī q̄ erat
ep̄s ꝑueniret: que ingreſſa totū impleuit
atqȝ in giro circūdedit. At ille dum ſoli-
citus in ea que audiebat animū intende-
ret: audiuit denuo tranſacto quaſi dimi-
dio hore ſpacio aſcendere de tecto eiuſdē
oratorij: idem leticie canticum: ⁊ ipſa q̄ve
nerat via ad celos cum ineffabili dulcedi
ne cōuerti. Qui cū aliquātulū ore quaſi
attonitus maneret: ⁊ quid hec eſſent ſol-
lerti animo ſcrutaret᷑: aperuit ep̄us fene-
ſtram oratorij ⁊ ſonitum manu faciēs: vt
ſepius cōſueuit: ſi quis foris eſſet ad ſe i-
trare p̄cepit. Introiuit ille ꝯſtitutus. Cui
dixit antiſtes. Vade cito ad eccleſiam et
Q ſiun fratrē huc venire facito: tu quoqȝ
ſimul adeſto. Qui cū veniſſent primo ad
monuit eos vt virtutē dilectiōis ⁊ pacis
ad inuicē: ⁊ ad oēs fideles ſeruarent. In-
ſtituta quoqȝ diſcipline regularꝭ: que vel
ab ipo didiciſſent ⁊ in ipo vidiſſent: vel ī
patrū p̄cedentium factis: ſiue dictis inue
niſſent: indefeſſa inſtantia ſequerent᷑. De-
inde ſubiunxit diē ſui obitus iam ꝓxime
inſtare. Nāqȝ hoſpes inq̄t ille amabilis
q̄ fratres noſtros viſitare ſolebat: ad me
quoqȝ hodie venire: eqȝ de ſecl'o euoca
re dignatꝰ eſt. Propter q̄d reuertētes ad
eccl'iam dicite fratribus vt et meū exitū
domino (cuius hora incerta eſt) vigilijs:
orationibꝫ: bonis operibꝫ p̄uenire memi-
nerint. Cumqȝ hec ⁊ huiuſmodi plura lo-
queret᷑: atqȝ illi ꝑcepta eius benedictione
iam multum triſtes exiſterent: rediJt ipſe
ſolus qui carmē celeſte audierat: ⁊ pſter-
neno ſe in terrā ait. Obſecro pater licet i-
terrogare? Interroga inquit q̄ vis. At il
le. Obſecro inq̄t dicas q̄d erat canticum
illud letantiū q̄d audiui venientiū de ce
lis ſup oratoriū hoc: ⁊ poſt tēpus redeun
tium ad celos. Reſpōdit ille. Si voces
carminis audiſti: ⁊ celeſtes ſuꝑuenire ce-
tus cognouiſti: p̄cipio tibi in nomine do
mini ne hoc cuiq̄ȝ ante meū obitū dicas.
Reuera aūt angeloꝝ fuere ſpiritus q̄ me
ad celeſtia que ſemꝑ amabam ac deſide-
rabam premia vocare venerunt. Et poſt
dies ſeptē ſe redituros: ac me ſecū addu
cturos eſſe ꝓmiſerunt. Q̄d q̄dē ita vt di
ctum erat opꝫ cōpletum eſt. Nam confe
ſtim languore corꝑis tactus eſt. et hoc ꝑ
dies ingraneſcente ſeptimo vt ꝓmiſſū ei
fuerat die poſtq̄ȝ obitum ſuum dn̄ici cor
poris ⁊ ſanguinis ꝑceptione muniuit ſo
luta ab ergaſtulo corporis anima ſancta
ducentibꝫ (vt credi fas eſt) angelis comiti
bus eterna gaudia petiuit. Non aūt mi-
rum ſi diem mortis vel potius diem do-
mini letus aſpexit: quē ſemꝑ vſqȝ dū vi-
ueret ſollicitus expectare curauit. Nāqȝ
inter plura continentie: humilitatis: do-
ctrine: oratiōis: voluntarie paupꝫtatis: et
ceterarū virtutū merita intātū erat timo
ri domini ſubditus: intantū nouiſſimoꝝ
ſuorū in omnibꝫ opꝫibus ſuis memor: vt
ſicut mihi q̄dā frater de his q̄ in ſcriptu
ris erudiebāt ⁊ erat in monaſterio ac ma
giſterio illius educatus vocabulo Trū-
brecht referre ſolebat: ſi forte legente eo
vel aliud q̄d agente repente flatus venti
maior aſſurgeret: continuo miſericordiā
dn̄i inuocaret: ⁊ eam generi humano ꝓpi
ciari rogaret. Si aūt violentior aura in-
ſiſteret iam clauſo codice ꝓcideret ī faciē:
atq̄ȝ obnixius orationi incūberet. At ſi ꝓ
cella fortior ꝑurgeret: vel eſſet coruſcatio
ac tonitrua terras et aera terrerent: tunc
venieno ad eccl'iā ſolliciſtius orationibꝫ
ac pſalmis donec ſerenitas aeris rediret
fixa mente vacaret. Cumq̄ȝ interrogaret᷑ a
ſuis quare h̄ faceret: reſpōdebat. Non le
giſtis? quia intonuit de celo dominꝰ: ⁊ al
tiſſimus dedit vocē ſuā: miſit ſagittas ſu
as et diſſipauit eos: fulgura multiplica-
uit ⁊ ꝯturbauit eos. Mouet enī aera do
minus: vētos excitat: iaculatur fulgura:
de celo intonat vt terrigenas ad timēdū
ſe ſuſcitet: vt corda eorū ad memoriā fu-
turi iudicij reuocet: vt ſuꝑbiam eorū diſ-
ſipet: et conturbet audaciam. reducto ad
mentē tremendo illo tempore quādo ipe
celis ac terris ardentibus venturus ē in
nubibus cū poteſtate magna ac maieſta
te ad iudicādos viuos ac mortuos. ꝓpter
q̄d inq̄t: oportet nos āmonitione eius ce
leſti debito cum timore ⁊ amore reſpōde
re. Ut quotiēs aere cōmoto manū quaſi
ad feriendū minitans exexerit: nec adhuc.

tamē ꝑcutit mox imploremus eius miſe-
ricordiam: ⁊ diſcuſſis penetralibꝫ cordis
noſtri: atqꝫ expurgatꝭ vitiorū ruderibus
ſolliciti ne vnqꝫ ꝑcuti mereamur agamꝰ.
Cōuenit ergo reuelationi ⁊ relationi p̄fa-
ti fratris de obitu vnius antiſtitis etiam
ſermo reuerēdiſſimi patris: de quo ſupra
diximꝰ: qui dudū cum eodē Ceadda ado
leſcente ⁊ ipſe adoleſcens in hybernia mo
nachicā in orationibꝫ ⁊ cōtinentie medi-
tatione diuinarꝫ ſcripturarꝫ vitam ſedulꝰ
agebat. Sꝫ ille poſtmodū patriā reuer-
ſus peregrinus ꝓ domino vſqꝫ ad finem
vite ꝑmanſit. Cum ergo veniret ad eū lō
go poſt tēpore gratia viſitatiōis de britā
nia vir ſanctiſſimꝰ ⁊ cōtinentiſſimꝰ voca-
bulo Hilgbald. q̇ erat abbas in ꝓuincia
Lindiſſi. ⁊ vt ſāctos decebat d̄ vita patrū
ꝓrium ſermonē facerēt: atqꝫ hāc emula-
ri gauderēt: interuenit mētio reuerēdiſſi-
mi antiſtitꝭ Ceadda. Dixitqꝫ Ecgbrecht.
Scio hominē in hac inſula adhuc ī car-
ne manentē: q̇ cum vir ille de mūdo trāſi-
ret vidit animā Ceddi fratris ipſius cum
agmine angelorum deſcendere de celo: ⁊
aſſūpta ſecum anima eius ad celeſtia reg-
na redire. Qđ vtrū de ſe: an de alio aliq̇
diceret nobis manet incertū. Obijt autē
Ceadda ſexto die nonarū marciarꝫ. ⁊ ſe-
pultus eſt q̇dē ꝑmo iuxta eccl'am ſancte
marie: ſꝫ poſtmodū ibidē ꝯſtructa eccle
ſia beatiſſimi ꝓncipis apoſtolorꝫ Petri ī
eandem ſunt oſſa trāſlata. In quo vtroqꝫ
loco ad indiciū virtutis illius ſolent cre-
bra ſanitatum miracula operari. Deniqꝫ
nuꝑ freneticus q̇dam dū ꝑ cuncta erran-
do diſcurreret: deuenit ibi veſpere: neſciē-
tibus ſiue non curantibꝫ loci cuſtodibus
⁊ ibi tota nocte requieſcens mane ſanato
ſenſu egreſſus mirantibꝫ ⁊ gaudentibꝫ cū
ctis q̄ ibi ſanitatem dn̄o largiente conſe
queretur oſtendit. Eſt autē locꝰ ibi ſepul
chri tumba lignea in modū domūculi fa
cta: coopertꝰ: habens foramen in pariete
ꝑ qđ ſolent hi qui cauſa deuotionis illo
adueniunt manū ſuā immittere: ac partem
pulueris inde abſumere. Quā cum ī aq̄s
miſerint: atqꝫ has infirmantibus iumen
tis: ſiue hominibus guſtandas dederint:
mox infirmitatis ablata moleſtia cupite

ſoſpitatis gaudia redibunt. In cuius lo
cum ordinauit Theodorꝰ Winfridū virū
bonum ⁊ modeſtū. qui ſicut p̄deceſſores
eius ꝓuincijs merciorū ⁊ mediterraneo-
rum anglorū ⁊ lindiſfarorū epiſcopatus
officio p̄eſſet. In quibꝫ cunctis Wulfhe-
ri qui adhuc ſuperat ſceptrum regꝭ tene-
bat. Erat autē Winfrid de clero eius cui
ipſe ſucceſſerat antiſtitis: ⁊ diaconatꝰ offi
cio ſub eo non pauco tp̄e fungebat̄.

Ut Colman epiſcopus relicta Britā
nia duo monaſteria ī Scotia: vnū Sco
tis: alterū Anglis quos ſecū adduxerat:
fecerit. Caplm. IIII.

i Nterea Colmanus q̇ de ſcotia
erat epiſcopus relinquēs britā
niam tulit ſecū oīes quos in
lindiſfarorū inſula cōgregauerat ſcotos.
ſed ⁊ de gente anglorum viros. xxx. q̇ vtri
qꝫ monachice cōuerſatiōis erant ſtudijs
imbuti. ⁊ relictis ī eccleſia fratribꝰ aliqui-
bus ꝑmo venit ad inſulam Hu vnde erat
ad p̄dicandum verbū anglorū gēti deſti-
natus. Deinde ſeceſſit ad inſulā quandā
paruā que ad occidentalē plagam ad hy
berniā ꝓcul ſecreto ſermone ſcotij Com-
hiſbouinde id eſt inſula vitule albe nūcu
patur. In hanc ergo ꝑueniens cōſtruxit
monaſteriū: ⁊ monachos inibi q̄s d̄ vtra
qꝫ natione collectos adduxerat colloca-
uit. Qui cū inuicē cōcordare nō poſſent
eo q̄ ſcoti tempore eſtatis fruges colligē-
tes derelicto monaſterio ꝑ nota ſibi loca
diſperſi vagarentur. At ꝟo hyeme ſucce-
dente redirent: et his que angli p̄paraue-
rāt cōmuniter vti deſiderabant. Queſiuit
Colmanꝰ huic diſſenſioni remediū ⁊ cir-
cūiens omnia ꝓpe vel longe inuenit locū
in hybernia inſula aptū monaſterio con-
ſtruendo: qđ lingua ſcotorꝫ mageo nomi
natur. Emitqꝫ ꝑtem eius nō grandē ad
conſtruendū ibi monaſteriū a comite ad
cuiꝰ poſſeſſionē ꝑtinebat. ⁊ hac conditio
ne addita vt ꝓ ipſo etiā qui eis locū cōmo
daret conſiſtentes ibi monachi domino
p̄ces offerrēt. Et cōſtructo ſtatim mona
ſterio iuuante etiā comite ⁊ vicinis omni
bus anglos ibidē collocauit. Relictis in
p̄fata inſula ſcotis. qđ videlicet monaſte
rium vſqꝫ hodie ab anglis tenebat̄ inco-

lis. Jp̄m nanq; eſt qđ nunc grāde de mo
dico effectū in ſugeto conſuete vocat̄. Et
conuerſis iam dudū ad meliora inſtituta
om̄ibꝫ egregiū examen cōtinet monacho
rum: qui de ꝓuincia angloꝝ ibidez colle-
cti ad exemplū venerabiliū patrū ſub re-
gula ꝛ abbate canonico in magna conti-
nentia et ſinceritate ꝓprio labore manuū
viuunt.

De morte Oſuui ꝛ Ecgberechti regū: ꝛ de ſynodo facta ad locū Herutfrod: cui p̄ſidebat archiepiſcopus Theodorus.

Capl'm. V.

Anno dn̄ice incarnatiōis. dclxx
qui eſt ann⁹ ſecūdus ex quo bri
tanniā venit Theodor⁹. Oſuui
rex nordanhimbroꝝ preſſus eſt infirmi-
tate qua ꝛ mortu⁹ eſt āno etatis ſue. lviij.
qui tn̄ eo tēpore tenebatur amore roma-
ne ꝛ apoſtolice inſtitutionis: vt ſi ab infir
mitate ſaluaret̄ etiam romā venire: ibiq;
ad loca ſancta vitā finire diſponeret: Wil
fridumq; ep̄m ducem ſibi itineris fieri ꝓ
miſſa nō parua pecuniarū donatione ro
garet. Qui defunct⁹ die. xv. kalēdaꝝ mar
ciarū Ecgfridū filiū regni heredē reliq̄t.
Cui⁹ anno regni tertio Theodor⁹ cogit
conciliū epiſcopoꝝ vna cum eis q̄ cano-
nica patrū ſtatuta diligerēt ꝛ noſſent ma
giſtris eccleſie plurib⁹. Quibꝫ pariter cō-
gregatis diligēter ea que vnitati pacꝫ ec-
cleſiaſtice cōgruerēt: eo q̄ pontificē dece
bat: animo cepit obſeruāda docere. Cui⁹
ſynodice actionis huiuſmodi textus eſt.

Jn nomīe domini dei ꝛ ſaluatoris no
ſtri ieſu chriſti regnante imppetuū ac gu
bernante ſuam eccleſiam: eodem domio
noſtro ieſu chriſto placuit conuenire nos
iuxta morem canonicum venerabilium
tractaturos de neceſſariis eccleſie nego-
cijs. Conuenimus antē die. xxiiij. mēſis ſe-
ptembri. indictione prima ī loco qui dici-
tur Herutfrod. Ego q̄dem Theodorus
q̄uis indignus ab apoſtolica ſede deſti-
natus Dorouernēſis eccleſie epiſcop⁹ et
ꝯſacerdos ac frater noſter reuerēdiſſim⁹
Biſi orientaliū anglorū epiſcopus: q̄bus
etiam frater ꝛ cōſacerdos noſter Wilfrid
nordanhimbrorū gentis epiſcopus ꝑ ꝓ-
prias legatarias affuit, affuerunt fratres
ꝛ cōſacerdotes noſtri puta epiſcopus ca
ſtelle cātuariorū Hrofeſceſtir. Leutheri⁹
epiſcop⁹ occidentaliū ſaxonum. Winfrid
ep̄s ꝓuincie merciorū. Cūq; in vnū con
uenientes iuxta ordinē quiſq; ſuū reſidiſ-
ſemus. Rogo inquā dilectiſſimi fratres
timorem ꝛ amorē redēptoris noſtri: vt in
cōmuni omnes ꝓ noſtra fide tractemus
vt queq; decreta ac diffinita ſunt a ſāctis
ac ꝓbabilib⁹ patribus: incorrupte ab om
nibus nobis ſeruentur. Hec ꝛ alia q̄plu
ra que ad charitatem ꝑtinebāt vnitatem
q; eccleſie cōſeruandā ꝓſecutus ſum. Cū
q; expleſſem ꝓlocutionē īterrogaui vnū-
quēq; eorum ꝑ ordinē: ſi conſentirent ea
que a patribus canonice ſūt antiquitus
decreta cuſtodire. Ad qđ omnes cōſacer
dotes noſtri reſpōdentes dixerunt. Opti
me omnibus placet queq; diffinierūt ſā
ctorum canones patrum: nos quoq; om
nes alacri animo libentiſſime ſuare. Qui
bus ſtatim ꝓtuli eūdē librū canonū ꝛ ex
eodē libro decē capitula que per loca no
tauerā: q̄ maxime nobis neceſſaria ſcie
bam illis corā oſtendi. Et vt hec diligen
tius ab omnibus ſuſciperentur rogaui.

Primum capitulum vt ſanctū diē pa-
ſche in cōmuni om̄es ſeruemus domini-
ca poſt. xiiij. lunā primi menſis. Secūdū
vt nullus epiſcopoꝝ parrochiam alteri⁹
inuadat: ſed contentus ſit gubernatione
credite ſibi plebis. Tertiū vt queq; mo-
naſteria deo cōſecrata nulli epiſcopoꝝ li
ceat ea ī aliquo inquietare: nec quicq̄ de
eorū rebus violenter abſtrahere. Quar-
tum vt ipſi monachi non migrent đ loco
ad locum: hoc eſt de monaſterio ad mo-
naſterium: niſi per miſſionem ꝓprij abba-
tis: ſed in ea ꝑmaneant obediētia quā tē-
pore ſue conuerſionis ꝓmiſerunt. Quin-
tum vt nullus clericorum relinquens ꝓ-
prium epiſcopū paſſim quolibet diſcur-
rat: neq; alicubi veniēs abſq; cōmenda-
titijs litteris ſui p̄ſulis ſuſcipiatur. Q đ ſi
ſemel ſuſceptus eſt et noluerit inuitatus
redire: ꝛ ſuſceptor: ꝛ is q̄ ſuſceptus ē excō
municationi ſubiacebit. Sextū vt epiſco
pi atq; clerici ꝑegrini contenti ſint hoſpi
talitatis munere oblato: nulliq; eoꝝ liceat
vllum officium ſacerdotale abſq; ꝑmiſſu

epi i cuius parrochia eſſe cognoſcit agere. Septimū vt bis in anno ſynodus cōgregetur. Sed quia diuerſe cauſe impediunt placuit omnibus in cōmuni vt kl. auguſti i loco qui appellatur Cloſaes hō ſemel in anno cōgregetur. Octauū vt nullus epiſcopoꝝ ſe pferat alteri p ambitionem: ſed oēs agnoſcāt tempus ⁊ ordinem cōſecrationis ſue. Nonū capitulū in cōmuni tractatū eſt vt plures epi creſcente numero fideliū augerent. Sꝫ de hac re ad pſens ſilemus. Decimū p cōiugijs: vt nulli liceat niſi legitimum habere cōnubiū. Nullus inceſtū faciat. nullꝰ cōiugem ppriam: niſi vt ſanctū euāgeliū docet fornicationis cauſa relinquat. Qui ſi quiſqꝫ ppriaꝫ expulerit coniugē legitimo ſibi matrimonio coniunctaꝫ: ſi chriſtianꝰ eſſe recte voluerit nulli alteri copulet: ſed ita pmaneat aut ppriē reconcilietur cōiugi. His itaqꝫ capitulis in cōmuni tractatis ac diffinitis vt nullū deinceps ab aliquo noſtrū oriet contentionis ſcandalū: aut alia p alijs diuulgarentur: placuit vt queqꝫ diffinita ſunt vnuſquiſqꝫ noſtrum manꝰ ppria ſubſcriptiōe ɔfirmaret. Quiſquis igit contra hanc ſententiā iuxta decreta canonū noſtra etiā ɔſenſiōe ac ſubſcriptione manus noſtre cōfirmataꝫ quoquo modo viuere vl venire: eamqꝫ infringere tēptauerit: nouerit ſe ab omi officio ſacerdotali ⁊ noſtra ſocietate ſeparatum. Diuina nos gratia in vnitate ſācte eccleſie ſue viuentes cuſtodiat incolumes. Facta aūt ē hec ſynodus anno ab incarnatione domini. dclxxiij. Quo anno rex cantuarioꝝ Egbrecht menſe iulio obierat: ſuccedēte in regnū fratre Lothere qd ipe annos. xj. ⁊ menſes. vij. tenuit. Biſi autē eps orientaliū anglorū qui in pfata ſynodo fuiſſe phibetur ipe erat ſucceſſor Bonifacij: cuiꝰ ſupra memorauimꝰ: vir multe ſanctitatis ⁊ religionis. Nam Bonifacio poſt. xvij. annos epatus ſui defuncto epiſcopꝰ p eo Theodorꝰ ordinante factꝰ ē. Quo adhuc ſupſtite: ſed grauiſſima infirmitate ab adminiſtrādo epiſcopatu phibito: duo ſunt p illo Ecci ⁊ Balduini electi et conſecrati epiſcopi. Ex quo vſqꝫ hodie puīcia illos duos habere ſolet epos.

Ut depoſito Uinfrido Sexuulfus epiſcopatuꝫ eiꝰ accepit: ⁊ Earcāuualdus orientalibus ſaxonibꝰ ſit eps datus.

Capitulū. VI.

Non multo poſt hec elapſo tempore offenſus a Uinfrido mercioꝝ epiſcopo p meritū cuiuſdam inobediētie Theodorꝰ archiepiſcopus depoſuit eū de epiſcopatu: poſt annos accepti epiſcopatꝰ non multos: ⁊ in loco eiꝰ ordinauit epiſcopū Sexuulfum q erat cōſtructor et abbas monaſterij qd dicit Medeſhamſtedi in regione Giruiorum. Depoſitꝰ vo Uinfrid redijt ad monaſterium ſuum qd dicitur Adbaruc: ibiqꝫ in optima conuerſatione vitaꝫ finiuit. Tunc etiam orientalibꝰ ſaxonibꝰ quibus eo tēpore pfuerunt Sebbi ⁊ Sigheri: qrum ſupra meminimꝰ: Earcāuualdū conſtituit epiſcopū in ciuitate Lōdonia. Cuius videlicet viri i epiſcopatu ⁊ ante epiſcopatū vita ⁊ cōuerſatio fertur fuiſſe ſāctiſſima: ſicut etiā nunc celeſtiū ſigna virtutum indicio ſunt. Etenī vſqꝫ hodie feretrum eius caballariū quo infirmus vehi ſolebat ſeruatū a diſcipulis eius multos febricitātes: vel alio quolibet incōmodo feſſos ſanare non deſiſtit. Non ſolū autē ſuppoſiti eidem feretro: vl appoſiti curātur egroti: ſed ⁊ aſtule de illo abſciſe atqꝫ ad infirmos allate citam illis ſolēt afferre medelaꝫ. Hic ſane priꝰqꝫ eps factꝰ eſſet duo pclara monaſteria: vnū ſibi: alterum ſorori ſue Edilburge ɔſtruxerat. Qd vtrūqꝫ regularibꝰ diſciplinis optime inſtituerat. Sibi qdeꝫ in regione Sudergeona iuxta fluuium Tameure: in loco q vocatur Cerotheſei id ē Cerote inſula. Sorori autem in orientaliū ſaxonum puīncia: in loco qui nūcupat in berlcingū: in quo ipa deo deuotarū mater ac nutrix poſſet exiſtere feminarū. Que ſuſcepto regimīe monaſterij condignam ſe in omnibꝰ epo fratre: ⁊ ipa recte viuēdo ⁊ ſubiectis regulariter ac pie ɔſulendo pbuit: vt etiā celeſtia indicio fuere miracula.

Ut i monaſterio Berlcingē ubi corpora ſanctimonialiū feminaꝝ poni deberent celeſti luce monſtratum.

Capitulū. V.

i N hoc enim monaſterio plura
virtutũ ſũt ſigna patrata: que ⁊
ad memoriã edificationẽq; ſe-
quentiũ ab his q̃ nouere deſcripta habẽ
tur a multis. E quibꝫ ⁊ nos aliqua hiſtorie
noſtre eccl'iaſtice inſerere curauim⁹. Cũ
tempeſtas ſepe dicte cladis late cũcta de
populãs: etiã ptem monaſterij hui⁹ illã
quã viri tenebãt inuaſiſſet: ⁊ paſſim quo
tidie raperent̃ ad dñm: ſollicita mater cõ
gregationis q̃ hora etiã monaſterij ptem
q̃ ancillarũ dei caterua a virorũ erat ſecre-
ta ↄtubernio eadẽ plaga tãgeret: Crebri-
us interuentu ſororũ pquirere cepit q̃ lo-
ci monaſterio corpora ſua poni ⁊ cimite-
riũ fieri vellẽt: cũ eas eodẽ quo ceteros
exterminio raptari e mũdo contingeret.
Cũq; nil certi reſponſũ: et ſi ſep⁹ īgrẽs
a ſororibꝫ accepiſſet: accepit ipſa cum oībꝫ
certiſſimũ ſupne puiſionis reſponſum.
Cum enī nocte quadã expletis matutine
laudis pſalmodijs egreſſe de oratorio fa
mule chriſti ad ſepulchra fratrũ q̃ eas ex
hac luce pceſſerãt ſolitas dño laudes de
cantarent: ecce ſubito lux emiſſa celitus
veluti linteũ magnũ venit ſup oẽs: tanto
q; eas ſtupore pculit vt etiam canticũ qd
canebant tremefacte intermitterent. Ipe
aũt ſplẽdor emiſſe lucis in cuius cõpati-
one ſol meridianus videri poſſet obſcu-
rus nõ multo poſt illo eleuatus de loco
in meridianã monaſterij hoc eſt ad occi-
dentẽ oratorij ſeceſſit: ibiq; aliq̃diu remo
ratus: ⁊ ea loca operiens ſic videntibꝫ cũ
ctis ad celi ſe alta ſubduxit: vt nulli eſſet
dubium q̃n ipſa lux que animas famula-
rũ chriſti eſſet ductura vel ſuſceptura ī ce
lis: etiã corporibꝫ earũ locum in quo req̃-
eſcerent: ⁊ diem reſurrectiõis eſſent expe-
ctatura mõſtraret. Cui⁹ radi⁹ lucis tant⁹
extitit vt quidã de fratribꝫ ſenior q̃ in ipſa
hora in oratorio eorũ cũ alio iuniore po
ſitus fuerat referret. et mane q̃ ingreſſi p
rimas oſtiorum vel feneſtrarũ radij lucis
omnẽ diurni luminis viderentur ſupare
fulgorem.

Ut in eodem monaſterio puerul⁹ mo
riẽs virginẽ q̃ erat ſecutura vocauit: vtq;
alia de corpe egreſſura iam pticula in fu-
ture lucis aſpexerit.

Capl'm. VIII.

e Rat in eodem monaſterio puer
triũ circiter nõ ampli⁹ anno-
rum Eſica nomine: qui pter in
fantilem adhuc etatẽ in virginũ deo de-
dicatarũ ſolebat cella nutriri: ibiq; medi-
tari. Hic pfata peſtilentia tactus vbi ad
extrema peruenit clamauit tertio vnã de
conſecratis chriſti virginibꝫ ppio eã no
mine quaſi pſentẽ alloquẽs Eadgit ead-
git eadgit. ⁊ ſic terminans temporalẽ vi-
tam intrauit eternã. At virgo illa quã mo
riens vocabat mox in loco quo erat eadẽ
attacta infirmitate ipſo quo vocata ẽ die
de hac luce ſubtracta: ⁊ illum qui ſe voca
uit ad regnum celeſte ſecuta eſt. Item
quedam ex eiſdẽ ancillis dei cũ pfato ta-
cta morbo: atq; ad extrema eẽt pducta ce
pit ſubito circa mediã noctẽ clamare his
q̃ ſibi miniſtrabãt: petens vt lucernam q̃
inibi accẽſa erat extinguerẽt. ad extremũ
intulit. Scio q; me hec inſana mente loq̃
arbitramini: ſed iam nunc nõ ita eſſe cog
noſcite. Nam vere dico vobis q; domũ
hãc tanta luce impletã eſſe perſpicio: vt
noſtra illa lucerna mihi omnib⁹ modis
eſſe videatur obſcura. Et cũ nec adhuc
q̃dem talia loquenti quiſquis reſponde
ret vel aſſenſum preberet: Iterum dixit.
Accẽdite ergo lucernã illam qui videre
diu vultis. Attamen ſcitote quia non eſt
mea lux. Incipiente aurora mihi aduen
tura eſt. Cepitq; narrare quia apparue-
rat ſibi vir dei quidam qui eodem anno
fuerat defunctus dicens: q; adueniẽte di-
luculo perennem eſſet exitura ad lucẽ. Cu-
ius veritas viſionis cita circa exortũ diẽ
puelle morte probatum eſt.

Que ſint oſtenſa celitus ſigna cũ ⁊ ipſa
mater ↄgregatiõis illi⁹ e mũdo tranſiret.

Capl'm. IX.

c Um autẽ et ipſa mater pia deo
deuote congregationis Edil-
burg eſſet rapienda de mundo
apparuit viſio miranda cuidam de ſoro-
ribus cui nomen Thorthgid: que mul-
tis iam annis in eodem monaſterio com
morata et ipſa ſemper in omni humilita
te ac ſinceritate deo ſeruire ſatagebat: et

adiutrix diſcipline regularis eidē matri
exiſtere minores docēdo vel caſtigando
curabat. Cuiꝰ vt virtus iuxta apl̄m in in-
firmitate ꝑficeretur: tacta eſt repente gra
uiſſimo corporis morbo: et ꝑ ānos nouem
pia redemptoris nr̄i ꝓuiſione multū fati
gata: videlȝ vt q̇cq̇d in ea vitij ſordidātꝫ
inter ꝟtutes ꝑ ignorātiā vel incuriā diu-
tine reſediſſet: totum h̄ caminꝰ diutine tri
bulationis excoqueret. Hec aūt q̄daȝ no
cte incipiēte crepuſculo egreſſa d̄ cubicu
lo q̄ manebat: vidit manifeſte q̄ſi corpus
hoīs qd̄ eſſet ſole clariꝰ ſindone inuolutū
in ſublime fere eleuatū videlȝ de domo ī
q̄ ſorores pauſare ſolebāt. Cūq̄ȝ diligētiꝰ
intuereť q̄ trahēte leuareť ſurſū hec q̄ cō-
templabať ſpecies corporis glorioſi: vidit
q̄ſi funibꝫ auro clarioribꝫ in ſup͛na tollere
tur: donec celis patentibꝫ introducta am
pliꝰ ab illa videri nō potuit. Nec dubiū
remāſit cogitāti de viſione q̇n aliq̇s de
ꝯgregatione citius eſſet moriturꝰ: cuius
aīa ꝑ bona q̄ feciſſet opa q̄ſi ꝑ funes au-
reos leuanda eēt ad celos. Quod reuera
ita ꝯtigit. Nā non multis īterpoſitis die
bus deo dilecta mater ꝯgregatiōis ipiꝰ
ergaſtulo carnis educta ē. Cuiꝰ talē fuiſ-
ſe ꝯſtat vitam vt nemo q̇ eā nouerit dubi
tare debeat q̇n ei exeunti de hac vita cele
ſtis patrie patuerit igreſſus. In eo de-
niq̄ȝ monaſterio quedā erat femīa ſancti-
monialis: ⁊ ad ſeculi huiꝰ dignitatē nobi
lis: ⁊ in amore futuri ſeculi nobilior. que
ita multis iā annis omni tp̄e fuerat offi-
cio deſtituta vt ne vnuȝ q̇dē mouere ipa
membrū valeret. Hec vbi corpꝰ abbatiſ-
ſe venerabilis in eccl̄iaȝ delatū donec ſe-
pulture dareť cognouit. poſtulauit ſe af-
ferri illo: ⁊ in moduȝ orantiū ad illud ad
inclinari. Qd̄ dū fieret q̄ſi viuentē allocu
ta rogauit vt apud miſc͛dīaȝ piȝ ꝯditoris
impetraret ſe a tātis tāq̄ȝ diutinis crucia
tibus abſolui. Nec multo tardiꝰ exaudi-
ta eſt. Nā poſt dies duodecim ⁊ ipa edu-
cta ex carne tēporales afflictiōes. eterna
mercede mutauit. Cuȝ ergo p̄fata chriſti
famula Thorichtgid tres adhuc annos
poſt obitū dn̄e in hac vita tenereť: intm̄
ea q̄ p̄diximus infirmitate decocta eſt vt
vix oſſibus hereret. Ad vltimū cū tēpus
iam reſolutiōis eiꝰ inſtaret: non ſolū mē-
brorū ceterorū: ſed ⁊ lingue motu caruit.
Qd̄ dū tribꝫ diebꝫ ac totideȝ noctibꝫ age-
retur: ſubito viſione ſpūaliter recreata
os ⁊ oculos aperuit: aſpiciēſq̄ȝ in celum
ſic ad eā quā intuebať viſionē cepit loq̇.
Gratus ē mihi multū aduentꝰ tuus ⁊ be-
neueniſti. Et h̄ dicto paruimper reticuit:
q̄ſi reſponſuȝ eius quē videbat ⁊ cui loq̄-
batur expectans. Rurſūq̄ȝ q̄ſi leuiter in-
dignata ſubiūxit. Nequaq̄ȝ hoc leta ferre
queo. Rurſūq̄ȝ modicū ſilēs tertio dixit.
Si nullatenꝰ hodie fieri pōt obſecro ne
ſit lōgū ſpaciū in medio. Et ſic antea pa
rū ſilens ita ſermonē ꝯcluſit. ſi omnimo-
dis ita definitū eſt: neq̄ȝ hanc ſn̄īaȝ licet ī
mutari. Obſecro ne ampliꝰ q̄ȝ hec ſolum-
modo ꝓxima nox interſit. Quibꝫ dictꝫ in
terrogata a circūſedentibꝫ cum q̄ loq̄reť.
Cū chariſſima inq̇t mea mr̄e Edilburge
Ex q̄ itellexere q̄ ipa ei tēpus trāſmigra
tionis ꝓximū nūciare veniſſet. Nā ⁊ ita
interrogabat. Tranſacta vna die ⁊ nocte
ſoluta carnis et infirmitatis vinculis ad
eterna gaudia ſalutis intrauit.

Ut ad cimiterium eiuſdeȝ monaſterij
orans ceca lumen receperit.

Caplm̄. X.

Succeſſit aūt Edilburgi in offi
cio abbatiſſe deuota deo famu
la noīe Hildilid. Multiſq̄ȝ an
nis id eſt vſq̄ȝ ad vltimā ſenectutē eidem
mōaſterio ſtrēnuiſſime ī obſeruātia diſci
pline regularis: ⁊ in earuȝ q̄ ad cōmunes
vſus ꝑtinent rerū ꝓuidētia p̄fuit. Cui cū
ꝓpter anguſtiā loci in q̄ monaſteriū ꝯſtru
ctū ē placuiſſet: vt oſſa famuloꝝ famu-
larūq̄ȝ chriſti que ibidē fuerāt tumulata
tollereť: ⁊ trāſferreť oīa in eccl̄iam be-
ate dei genitricis: vnoq̄ȝ ꝯdereť in loco.
Quotiens ibi claritas luminis celeſtis:
quāta ſepe fragrātia mirādi apparuerint
odoris: q̄ alīa inter ſigna oſtenſa in ipſo li
bro de quo excerpſimꝰ quiſq̄ȝ legerit īue-
niet. Sane nullatenus preter eam dūm
arbitror miraculuȝ ſanitatis qd̄ ad ipm̄
cimiterium deo dicate cōgregationis fa-
ctum idem libellus refert. Erat quippe in
ꝓximo comes q̇dam cuius vxor ingruen
te oculis caligine: ſubita tn̄ ꝑ dies eadem

moleſtia crebreſcēte grauata eſt: vt ne mi-
nimā quidem lucis alicuius poſſet particulā
videre. Cui dum aliquādiu cecitatis hu-
ius noctis clauſe manerent repente venit
in mentē: quia ſi ad monaſteriū delata vir
ginū ſanctimonialiū ad reliquias ſancto
rū peteret: perditam poſſet recipere lucē.
Nec diſtulit quin ꝯtinuo quod mente con-
ceperat expleret. Perducta namq; a puellis
ſuis in monaſteriū: quia in proximo erat vbi
fidem ſue ſanationis integram ſe habere
ꝯfeſſa eſt introducta eſt in cimiterium. Et
cum ibidem diutius flexis genibus ora-
ret nihilotardius meruit exaudiri. Nam
exurgens ab oratione priuſq̄ exiret de lo
co petite lucis gratiam recepit. et q̄ famu-
larū manibus adducta fuerat: ipſa libero pe
dū inceſſu domū leta reuerſa eſt: quaſi ad
hoc ſolūmodo lucem amitteret tēporalē: vt
quāta ſanctis chriſti lux in celis q̄ gratia
virtutis poſſideret ſua ſanatione demon
ſtraret.

Ut rex eiuſdem prouincie Sebbi in mo
nachica cōuerſatione vitam finierit.

Capl'm. XI.

c O tempe perat regno orientali
um ſaxonū: vt idem etiam libel
lus docz: et multū deo deuotus
noīe Sebbi: cuius ſupra meminimus.
Erat enī religioſis actibus crebris p̄ci-
bus pijs elemoſinarum fructibus et honori
bus p̄ferens q̄ et olim iam: ſi nō obſtina-
tus coniugis animus diuorciū negaret:
relicto regno ſubijſſet. Unde multis viſū
et ſepe dictum eſt quia talis animi virum
epiſcopum magis q̄ regem ordinare deceret.
Cūq; annos. xxx. in regno miles regni ce
leſtis exegiſſet: correptus eſt corporis in-
firmitate permaxima: qua et mortuus eſt.
Ammonuitq; coniugem vt vel tunc diui
no ſe ſeruitio pariter manciparent. Cum
amplius pariter mundū amplecti: vel po
tius mundo ſeruire nō poſſent. Quod dum
eger impetraret ab ea venit ad antiſtitem
lindonie ciuitatis vocabulo Ualdheri qui
Erconualdo ſucceſſerat: et per eius benedi-
ctionem habitum religionis quē diu deſi
derabat accepit. Attulit autē eidem et ſū-
mā pecunie nō paruā pauperibus eroga
dā: nil omnimodis ſibi reſeruās: ſed pau
per ſpiritu magis propter regnum celorum ma
nere deſiderans. Qui cum ingraueſcente
prefata egritudine diem ſibi mortis imine-
re ſenſiſſet timere cepit homo animi regal'
ne ad mortem veniens tanto affectus do
lore aliquid indignū ſue perſone vel ore pro
ferret vel aliorum motu gereret membrorum.
Unde accito ad ſe prefato vrbis lindonie
in qua nunc ipſe manebat epiſcopo: roga
uit ne plures eo moriēte q̄ ipſe epiſcopus
et duo ſui miniſtri adeſſent. Quod dum epi
ſcopus libentiſſime ſe facturū promitteret:
nō multo poſt idem vir dei cum membra
ſopori dediſſet vidit viſionem conſolato-
riam: que omnē ei anxietatem memorate
ſollicitudinis auferret Inſuper et qua die
eſſet hanc vitam terminaturus oſtēderet.
Uidit autem (vt poſt ipſe referebat) tres
ad ſe veniſſe viros claro indutos habitu
quorum vnus reſidens ante lectulū eius ſtā
tibus his qui ſecum aduenerant comiti-
bus: et interrogantibus de ſtatu eius quē
lāguentē viſitare venerant: dixiſſe quod ani-
ma eius et ſine vllo dolore et cum magno
lucis ſplendore eſſet egreſſura de corpore
Sed et tertiū exinde diem quo eſſet mori
turus inſinuauit. Quod ita vtrūq; vt ex viſi
one didicit completū eſt. Nam die dehinc
tertio completa hora nona ſubito quaſi
leniter obdormiens ſine vllo ſenſu dolo-
ris emiſit ſpiritum. Cuius corpori tumu
lando preparauerūt ſarcofagum lapideum
ſed cum huic corpus imponere cepiſſent
inuenerūt hominem menſure palmi lon-
giorem eſſe ſarcofago. Dolantes ergo la
pidem inquantum valebant addiderūt
longitudini ſarcofagi quaſi duorum menſu
ram digitorum: ſed nec ſic corpus capiebat
Unde facta difficultate tumulandi cogi-
tabant: aut aliud querere loculū: aut ipſum
corpus ſi poſſent in genibus inflectēdo bre
uiare: donec ipſo loculo caperet. Sed mi-
ra res et nō niſi celitus facta ne aliquid horum
fieri debere prohibuit. Nam ſubito aſtante
epiſcopo et filio regis eiuſdē ac monacho Sig
hardo qui poſt illū cū fratre ſuo Fredo re-
gnauit et turba hominum nō modica inuentū
eſt ſarcofagum illud congrue longitudi-
nis ad menſurā corporis adeo vt a parte ca-
pitis etiā ceruical poſſet interponi. A parte

vero pedum menſura quattuor digitorũ
in ſarcofago corpus excederet. Condi/
tus eſt antẽ in eccleſia beati doctoris gen
tiũ: cuius edoctus monitis celeſtia ſpe/
rare didicerat.

Ut epm occidentaliũ ſaxonũ ꝑ Eleu/
therio haeddi epm hroſenſis eccl'ie: ꝑ put
ta Chelmũ: ꝛ ꝑ ipſo Gebmũdum accepit.
ꝛ q̃ tũc nordanhimbroꝝ fuerint epi.

Caplm. XII.

q Uartus occidentaliũ ſaxonũ
antiſtes Eleutherius fuit: ſiq̃/
dem pͥmus Birinus: ſecũdus
Agilbrechtus: tertius extitit Uini. Cũq;
mortuus eſſet Comualch quo regnante
idem Eleutherius epus factus eſt: acce/
perũt ſubreguli regnũ gentis: ꝛ diuiſum
inter ſe tenuerũt annis circiter. x. ipſiſq; re
gnantibꝫ defunctus eſt ille ꝛ epatus fun/
ctus Haeddi ꝓ eo ꝯſecrat⁹ a Theodoro
in ciuitate lõdonia: cui⁹ epat⁹ tpe deuictꝫ
atq; amotꝫ ſubregulis ceduualla ſuſcepit ipe
riũ. Et cum duobꝫ annis hoc tenuiſſet tã
dem ſuperni regni amore cõpunctus reli
quit: eodem adhuc pſule eccleſiam guber
nante: ac romam abiens ibi vitam finiuit
vt in ſequentibꝫ latius dicendũ eſt. An
no dñice incarnationis. dc. lxxvj. cũ Edil
red rex mercioꝝ adducto maligno exerci
tu cantuã vaſtaret: ꝛ eccleſias ac monaſte
ria ſine reſpectu pietatis vel diuini timo/
ris fedaret. Ciuitatẽ quoq; Hrofi in qua
erat Putta epus q̃uis eo tpe abſens cõ/
muni clade abſumpſit. Qđ ille vbi com/
perit eccleſiam videlicet ſuam rebus abla
tis omibꝫ depopulatã diuertit ad Sex/
uulfum mercioꝝ antiſtitem: ꝛ accepta ab
eo poſſeſſione eccleſie cuiuſdã ꝛ agelli nõ
grandis ibidem in pace vitã finiuit. Nil
omino de reſtaurando epatu ſuo agens:
qui (ſicut ꝛ ſupra diximus) magis in eccle
ſiaſticis q̃ʒ in mũdanis rebꝫ erat induſtri⁹
Sed in illa ſolum eccleſia deo ſeruiens.
ꝛ vbicũq; rogabat̃ ad docenda eccleſiaſti
ca carmina diuertens. Pro quo Theodo
rus in ciuitate hrofi Chelmũ ꝯſecrat epi/
ſcopũ: ſed illo poſt nõ multũ ꝑ inopia re/
rũ ab epatu decedente atq; ad alia loca de
ſcendente Gebmundũ ꝓ eo ſubſtituit an
tiſtitẽ Anno dñice incarnationis. dc. lxx/
viij. q̃ eſt ãnus imperij regis Ecgfridi oc
tauus. Apparuit menſe auguſto ſtella q̃
dicit̃ cometa: ꝛ tribꝫ menſibꝫ ꝑmanẽs ma
tutinis horis oriebat̃: excelſam radiantis
flãme quaſi columnã ꝑferens. Quo etiã
anno orta inter ipm regem Ecgfridũ ꝛ re
uerendiſſimũ antiſtitẽ Uulfridum diſſen
ſione pulſus eſt idẽ antiſtes a ſede ſui epa
tus: ꝛ duo in locum eius ſubſtituti epi q̃
nordanhimbroꝝ genti pͥeſſent. Boſa vi/
delicet qui deiroꝝ ꝛ Eata qui bernicioꝝ
ꝓuinciaꝫ gubernaret. Hic in ciuitate ebo
raci: ille in haguſtaldenſi ſiue in lindiſfar
nenſi eccleſia cathedram habens epalem.
ambo de monachoꝝ collegio in epatus
gradum adſciti. Cum quibus ꝛ Eadhed
in ꝓuinciam lindiſfaroꝝ quã nuperrime
rex Ecgfrid ſupato i bello ꝛ fugato Uulf
here obtinuerat ordinatur epus. ꝛ hunc
eadem prouincia pͥmum accepit pͥſulem:
ſecũdũ Edeluini: tertiũ Eadgariũ: quar/
tũ Cinitberthũ quẽ in pͥſenti habet. Ha/
bebat eñ ante Eadhedũ antiſtitem Sex
uulfum qui etiam mercioꝝ ꝛ mediterra/
neoꝝ angloꝝ ſil' epus fuit. Unde ꝛ expul
ſus de lindiſſi in illaꝝ ꝓuinciaꝝ regimine
ꝑmanſit. Ordinati ſunt aũt Eadhed Bo
ſa ꝛ Eata eborachi ab archiepo Theodo
ro qui etiam poſt tres abſceſſionis Uul/
fridi annos hoꝝ i numero duos addidit
antiſtites Trumberechtũ ad eccleſiã au/
guſtaldenſem remanente Eata ad lindiſ/
farnenſem ꝛ Trumuuini ad ꝓuinciam pi/
ctoꝝ: que tunc tempis angloꝝ erat impe/
rio ſubiecta. Eadhedum de lindiſſi reuer
ſum: eo q Edilred ꝓuinciam receptiſſet
rhipenſi eccleſie pͥfuit.

Ut Uilfrid epus ꝓuinciã auſtralium
ſaxonũ ad chriſtũ conuerterit.

Caplm. XIII.

p Ulſus autẽ ab epatu ſuo Uil/
frid ꝛ multa diu loca peruaga/
tus romã adijt: britãniã redijt.
Et ſi ꝓpter inimicicias memorati regis in
patriã ſiue parrochiã recipi nõ potuit: nõ
tamen ab euãgelizandi potuit miniſterio
cohiberi. Siquidẽ diuertens ad ꝓuinciã
auſtraliũ ſaxonũ q̃ poſt cãtuarios ad au/
ſtrũ ꝛ ad occidentẽ vſq; ad occidẽtales ſa
xones ꝑtingit: habẽns terrã familiaꝝ. vij.

mīlium. ⁊ eo adhuc tēpe paganis cultib⁹
ſeruiebat: huic verbum fidei ⁊ lauachꝝ
ſalutis miniſtrabat. Erat aūt rex gentis il
lius Ediluualch nō multo ante baptiſat⁹
in ꝓuincia merciorꝫ pſente ac ſuggerente
Vulfere. A quo etiā egreſſus de fonte lo-
co filij ſuſceptus eſt. In cuius ſignū ado
ptiōis duas illi ꝓuincias donauit. vecta
videlicet inſulam ⁊ meanuarorꝫ ꝓuinciā
in gente occidētaliū ſaxonū. Itaq₃ ep̄us
concedente imo multū gaudente rege pri
mos ꝓuincie duces ac milites ſacroſācto
fonte abluebat. Verū pſbyteri Eappe et
Padde ⁊ Bruchelin ⁊ Oiddi ceterā ple-
bem vel tūc tpe ſequente baptiſabāt. Por
ro regina noīe Eafe inſula. id eſt vicciorꝫ
ꝓuincia fuerat baptiſata. Erat autē filia
Eanfrida fratris Eanberi: que ambo cū
ſuo ꝑplo chriſtiani fuere. Ceterum tota ꝓ
uincia auſtralium ſaxonum diuini noīs et
fidei erat ignara. Erat autē ibi monach⁹
ꝗdā de natione ſcotorꝫ vocabulo Dicul.
habens monaſterium ꝑmodicum in loco
q̄ vocat̄ Boſanham ſiluis ⁊ mari circūda
tū: ⁊ in eo fratres. vij. in humili ⁊ pauperi
vita dn̄o famulantes. Sed ꝓuincialium
nullus eorꝫ vel vitam emulari vel pdica-
tionem curabat audire. Euangelizantes
aūt genti epiſcopus Vilfrid nō ſolū ab
erumna ꝑpetue damnationis: verū ⁊ ab
clade infande temporalis interit⁹ eripu-
it. Siquidem tribus annis ante aduen-
tum eius in ꝓuinciam: nulla illis in locis
pluuia ceciderat. Unde ⁊ fames acerbiſ-
ſima plebem inuadens impia nece ꝓſtra
uit. Deniq₃ fertur: quia ſepe. xl. ſimul aut. l.
hoīes inedia macerati ꝓcederant ad p̄ci-
piciū aliquod ſiue ripam maris: ⁊ iunctis
miſere manib⁹ pariter oīs aut ruina pe-
rituri: aut fluctibus abſorbendi deciderēt
Verum ip̄a die quo baptiſma fidei gens
ſuſcepit illa: deſcendit pluuia ſerena ⁊ co-
pioſa: refloruit terra: rediit viridantib⁹ ar
uis ann⁹ letus ⁊ frugifer. Sicq₃ abiecta
priſca ſuperſtitione ex ſufflata idolatria cor
oīm ⁊ caro oīm exultauerūt in deū viuū.
Intelligentes eū q̄ verus eſt deus ⁊ inte
rioribus ſe bonis ⁊ exteriorib⁹ celeſti gra
tia ditaſſe. Nam ⁊ antiſtes cum veniſſet
in ꝓuinciam tantāq₃ ibi famis penā vide
ret: docuit eos piſcando victum querere
Nāq₃ mare ⁊ flumina eorꝫ piſcib⁹ abūda
bant. Sed ⁊ piſcandi ꝑitia genti nulla: ni
ſi ad anguillas tm̄ inerat. Collectis ergo
vndecūq₃ retib⁹ anguillarib⁹ hoīes anti-
ſtitis miſerūt in mare: ⁊ diuina ſe iuuan-
te gratia mox cepere piſces diuerſi generꝭ
trecentos. Quib⁹ trifariam diuiſis. c. pau
perib⁹ dederūt. c. ex his a quib⁹ retia ac
ceperūt. c. in ſuos vſus habebāt. Quo be
neficio multū antiſtes cor oīm in ſuū ver
tit amorem. ⁊ libentius eo p̄dicante cele-
ſtia ſperare ceperūt: cuius miniſterio tpa
lia bona ſumpſerūt. Quo tempe rex Edil
uach donauit reuerēdiſſimo antiſtite Vil
frido terram. lxxxvij. familiarū: vbi ſuos
hoīes qui exules vagabant̄ recipere poſ
ſet vocabulo Seleſeu qd̄ dicit̄ latine in-
ſula vituli marini. Eſt autē locus vndiq₃
mari circūdatus p̄ter. ab occidente. vnde
habet ingreſſum amplitudinis q̄ſi iactus
funde. qualis locus a latinis peninſula: a
grecis ſolet cherroneſos vocari. Hunc er
go locum cū accepiſſet ep̄us Vilfrid fun
dauit ibi monaſteriū: ac regulari vita in-
ſtituit maxima ex his quos ſecū adduxe-
rat fratrib⁹: quod vſq₃ hodie ſucceſſores
eius tenere noſcunt̄. Nam ipſe illis in par
tib⁹ ānos q̄nq₃. id eſt vſq₃ ad mortē Egfri
di regis merito omnib⁹ honorabilis offi
ciū epiſcopatus ⁊ verbo exercebat ⁊ ope.
Et qm̄ illis rex cum p̄fata loci poſſeſſiōe
omnes qui ibidem erant facultates cum
agris ⁊ hominib⁹ donauit omēs fide chri
ſti inſtitutos vnda baptiſmatꝭ abluit. In
ter quos ſeruos ⁊ ancillas ducentos q̄n-
quaginta quos oēs vt baptiſandos a ſer
uitute dn̄ica ſaluauit: etiā libertatē donā-
do humane iugo ſeruitutis abſoluit.

Ut interceſſione Oſualdi regis peſti-
fera mortalitas ſit ſublata.

Caplm̄. XIIII.

I A quo tunc monaſterio nōnul
la celeſtis gratie dona ſpiritua
liter oſtenſa fuiſſe perhibet̄. Ut
pote vbi nuper expulſa diaboli tyrānide
chriſtus iam regnare ceperat. Ex quibus
vnum quē mihi reuerēdiſſimus antiſtes.
Acca ſepius referre: ⁊ a fideliſſimis eiuſ-
dem monaſterij fratribus ſibi relatū aſſe-

rere ſolebat memorie mādare cōmodum diximus. Eodē ferme tempore quo ipſa ꝓuincia nomē xpi ſuſceperat: multas britānie ꝓuincias mortalitas ſeua corripiebat. Que cū p̄fatū monaſteriū cui tunc regendo religioſiſſimus xpi ſacerdos vocabulo Eappan p̄fuit multitudine diſpenſationis attingeret: Multiq; ſibi de hijs qui cum antiſtite illo venerāt: ſiue de illis qui de eadē ꝓuincia ſaxonū nuꝑ ad fidem fuerāt vocati paſſim; de hac vita raperentur: viſum eſt fratribus triduanum ieiuniū agere: ⁊ diuinam ſuppliciter obſecrare clementiam: vt miſericordiā ſibi dignaretur impendere: ⁊ ſiue periclitantes hoc morbo a preſenti morte liberaret: ſeu raptos e mundo a perpetua anime dānatione ſeruaret. Erat tunc temporis in eodem monaſterio puerulus quidam de natione ſaxonū nuper vocatus ad fidē: qui eadem tactus infirmitate non pauco tp̄e recubatus in lectulo iacebat. Cū ergo ſecūda memorata ieiunij ac ſupplicationū dies ageretur: forte ipm pueꝝ hora ferme ſecūda diei in loco in quo eger iacebat ſolū inueniri: cui diuina diſpenſatōne ſubito beatiſſimi apoſtoloꝝ principes dignati ſunt apparere. Erat enim puer multum ſimplex ac māſueti animi ſinceraq; deuotione ſacramenta fidei que ſuſceperat ſeruans. Salutantes ergo illū verbis piiſſimis ap̄li dicebant. Noli timere fili mortē pro qua ſollicit9 es. Nos aūt te hodierna die ad celeſtia regna ſum9 ꝑducturi. Sed primū expectare habes donec miſſe celebrētur: ac viatico dn̄ici corporis ac ſanguinis accepto ſic infirmitate ſimul ⁊ morte abſolut9 ad eterna in celis gaudia ſubleueris. Clama ergo ad te preſbyterū Eappan: ⁊ dicito illi quia dn̄s exaudiuit p̄ces veſtras ⁊ deuotōem: ac ieiunia propitius aſpexit: neq; aliquis de hoc monaſterio ſiue adiacētibus ei poſſeſſiūculis hac clade vltra moriturus eſt. Sed omnes qui alicubi de veſtris hac egritudine laborāt reſurrecturi a languore priſtina ſunt ſoſpitate recuperandi: preter te ſolū qui hodierna es die liberādus a morte ⁊ ad viſionē dn̄i xpi cui fideliter ſeruiſti ꝑducendus in celū. quod diuina vobis miſericordia per interceſſionē religioſi ac deo dilecti regis Oſualdi: qui quondā genti Nordanhimbroꝝ et regni temporalis auctoritatē et chriſtiane pietatis que ad regnū ꝑenne ducit deuotōem ſublimiter p̄fuit cōferre dignata eſt. Hac etenim die idem rex ab infidelib9 in bello corporaliter extinctus: mox ad ſempiterna animarū gaudia aſſumptus in celū ⁊ electoꝝ eſt ſociatus agminibus. Querāt in ſuis codicib9 in quibus defunctoꝝ eſt adnotata depoſitio: et inuenient illū hac (vt dixim9) die raptū eſſe de ſeculo. Celebrent ergo miſſas per cuncta monaſterij oratoria huius ſiue ꝓ gratiarū actione exauditas ſuas deprecationes: ſiue etiam in memoriā p̄fati regis Oſualdi qui quondam ipſoꝝ genti preerat. Ideoq; pro eis quaſi pro ſue gētis aduenis ſupplex orabat ad dominū. Et cunctis conuenientibus ad eccleſiam fratrib9 cōmunicent omnes ſacrificijs celeſtib9: ⁊ ita ſoluto ieiunio corpus quoq; ſuis reficiant alimentis. Que cum omnia vocato a ſe preſbytero puer verba narraſſet: Interrogauit eum ſollicitus quales eſſent habitu vel ſpecie viri qui ſibi apparuiſſent. Reſpondit: preclari omnino habitu: ⁊ vultu erant letiſſimi ac pulcerrimi quales nunq; ante videram. Neq; aliq̄s hominū tanti decoris ac venuſtatis eſſe poſſe credebā. Un9 quidē attonſus erat vt clericus: alius barbam habebat ꝓlixā Dicebantq; q᷑ vnus eorum petrus: alius vocaret paulus: ⁊ ipſi eſſent miniſtri domini ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu chriſti ad mutionem noſtri monaſterij miſſi ab ipo de celis. Credidit ergo verbis pueri preſbyter: ac ſtatim egreſſus requiſiuit in annali ſuo et inuenit eadem ipſa die Oſualdum regem fuiſſe peremptum. Vocatiſq; fratribus parari prandium: miſſas fieri: atq; omnes cōmunicare more ſolito precepit: ſimul ⁊ infirmanti puero de eodem ſacrificio dominice oblationis particulam deferri mādauit. Quibus ita geſtis nō multo poſt eadem ipſa die puer defunctus eſt Suaq; morte probauit vera fuiſſe verba que ab apoſtolis chriſti audierat. Sed ⁊ hoc eis verbis teſtimoniū perhibuit q᷑ nemo preter ipſum tempore illo ex eadē eſt

monaſterio raptus de mũdo. Ex qua ni mirũ viſione multi qui hec audire potuerunt: ⁊ exhortandam in aduerſis diuinaꝫ clemẽtiam ad ſalutaria ieiunioꝝ remedia ſubeunda ſunt mirabiſtiter accenſi. Et ex eo tempore nõ ſolum in eodem monaſterio: ſed ⁊ in pleriſqꝫ locis alijs cepit ãnuatim eiuſdem regis ac militis xpi natalici⁹ dies miſſarũ celebratione venerari.

Ut Cedualla rex interfecto rege Geuiſſoꝝ Edilualch puĩciã illã ſeua cede ac depopulatõne attriuerit: Caplm. XV.

Nterea ſupueniens cũ exercitu
l Ceadualla iuuenis ſtrenuiſſimus de regio genere Geuiſſoꝝ: cum exularet a patria ſua interfecit regem Ediluach: ac puĩciã illã ſeua cede ac depopulatõne attriuit. Sed mox expulſus eſt a ducibus regis Berechtuno: et Anthuno: qui deinceps regnũ puĩcie tenuerunt. Quorũ prior poſtea ab eodẽ Ceadualla cum eſſet rex Geuiſſoꝝ occiſus eſt ⁊ puĩncia graniore ſeruitio ſubacta. Sed is qui poſt Ceadualla regnabat ſimili prouinciam illam afflictione plurimo annorum tempore mancipauit. Quare factum eſt vt toto illo tempore epiſcopũ ꝓprium habere nequiret. Sed renocato domum Uilfrido pmo ſuo antiſtite ipſi epiſcopo Geuiſſorum id eſt occidentalium ſaxonũ qui eſſent inuenti in ciuitate ſubiacerent.

Ut Uecta inſula chriſtianos incolas ſuſceperit: Cuius duo pueri ſtatim poſt acceptum baptiſma ſunt interempti:

Caplm. XVI.

Oſt que ergo Ceadualla regno
p potitus Geuiſſorum cepit inſulam vectam: que eaten⁹ erat tota idolatria dedita: ac ſtragica cede omẽs indigenas exterminare: ac ſue puĩcie homines pro hijs ſubſtituere contendit: Uoto ſe obligans quãuis nondum regeneratis vt fertur in chriſto: quia ſi cepiſſent inſulã quartã partem eius ſimul et prede domino daret. Que ita ſoluit vt hãc Uilfrido epiſcopo qui tũc forte de gente ſua ſuperueniens aderat vtendam pro domino offerret. Eſt autem menſura eiuſdẽ inſule iuxta eſtimationem angloꝝ mille ducentarum familiarum. Unde data eſt epiſcopo poſſeſſio terre trecentarũ familiaꝝ. At ipſe partem quã accepit cõmendauit cuidam de clericis ſuis cui nomen Beornuũ: ⁊ erat filius ſororis e⁹: dans illi preſbyterũ nomine Hiddila: qui omnibus qui ſaluari vellent verbum ac lauachruꝫ vite miniſtraret. Ubi ſilentio pretereundum non eſſe reor ꝙ in primicijs eoꝝ qui de eadem inſula credẽdo ſaluati ſunt duo regij pueri fratres videlicet Arualdi regis inſule ſpeciali ſunt dei gratia coronati. Siquidem imminentibus inſule hoſtibus fuga lapſi ſunt de inſula: et in pximã victoꝝ puĩciam tranſlati. Ubi cum delati in locum qui vocatur ad lapidem occultandos ſe a facie regis victoris credidiſſent proditi ſunt: atqꝫ occidi iuſſi. Qđ cũ audiſſet abbas quidam ⁊ preſbyter vocabulo Cinſbrechte habens non longe abinde monaſteriũ in loco ꝙ vocat̃ Reuchford id eſt vadum arundinis venit ad regem qui tunc eiſdem in partibus occult⁹ curabatur a vulnerib⁹ que ei inflicta fuerant preliando in inſulam vectam. Poſtulauitqꝫ ab eo vt ſi neceſſe eſſet pueros interfici prius eos liceret fidei chriſtiane ſacramentis imbui. Cõceſſit rex ⁊ ipſe inſtructos eos verbo veritatis ac fonte ſalutarꝭ ablutos de ingreſſu regni eterni certos reddidit. Moxqꝫ illi inſtante carnifice mortem leti ſubiere temporalem: ꝑ quã ſe ad vitam anime perpetuam non dubitabãt eſſe tranſituros. Hoc ergo ordine poſtqꝫ omnes britãniarũ prouincie fidem xpi ſuſceperãt: ſuſcepit ⁊ inſula vecta: in qua tamen ob erumnam externe ſubiectõnis nemo gradum miniſterij ac ſedis epiſcopalis ante Danihelẽ qui nunc occidentaliũ Saxonum et Geuiſſorum eſt epiſcopus accepit. Sita eſt autem hec inſula contra mediũ auſtraliũ ſaxonũ ⁊ geuiſſoꝝ interpoſito pelago latitudinis triũ miliũ ꝙ vocatur ſolnente. In quo videlicet pelago bimeſtus oceani qui circum britãniam ex infinito oceano ſeptentrionali erumpunt ſibimet inuicem quotidie cõpugnãtes occurrit vltro oſtium fluminis homelia qui per terras vitorum qui ad regionem Geuiſſorum pertinent prefatum pelagus intrant: finitoqꝫ conflictu in oceanũ refuſi

vnde venerant redeunt.

De ſynodo facta in campo Hedtfeld p̄ſidente archiepiſcopo Theodoro.

Capl'm. XVII.

[h]Is temporib⁹ audiens Theodorus fidem eccleſie conſtantinopoli p̱ hereſim Eutycheticis multũ eſſe turbatã: ⁊ eccleſias anglorum quib⁹ p̄erat ab huiuſmodi labe im̄unes perdurare deſiderans: Collecto venerabiliũ ſacerdotũ doctorũq̃ plurimorum cetu: cuius eſſent fidei ſinguli ſedulus inquirebat: om̄ſq̃ vnanimẽ in fide catholica repperit cõſenſum. Et hũc ſynodalib⁹ litteris ad inſtructionẽ memoriãq̃ ſequẽtium cõmendare curauit. Quaꝝ videlicet litterarũ iſtud exordiũ eſt. In nomine domini noſtri ieſu chriſti ſaluatoris impe perantib⁹ dominis piiſſimis noſtris Ecgfrido rege Humbronẽſiũ anno .x. regni eius ſub die .xv. kl'. octobris indic̄. octaua. ⁊ Egilredo regi mercinenſiũ anno .vi. regni eius ⁊ Alidmulfo rege eſtranglorũ: ãno .xvii. regni eius ⁊ Lodthario rege cãtuariorum: regni eius anno .iiii. preſidente ipſo Theodoro gr̃a dei archiepiſcopo britãnie inſule ⁊ ciuitatꝫ doruuernis. vna cum me ſedentibus ceteris epiſcopis britãnie inſule viris venerabilibus prepoſitis ſacroſanctis euãgelijs in loco qui ſaxonico vocabulo Hedtfeld nominat᷑ pariter tractantes fidem rectam ⁊ orthodoxam expoſuim⁹. Sicut dominus noſter ieſus incarnatus tradidit diſcipulis ſuis: qui principaliter viderunt et audierũt ſermones eius: atq̃ ſanctorũ patrũ tradidit ſimbolũ: ⁊ generaliter omnes ſancti ⁊ vniuerſales ſynodi ⁊ omnis p̱babiliũ catholice eccleſie doctorũ chorus. Hos itaq̃ ſequi nos pie atq̃ orthodoxe iuxta diuinitus inſpiratam doctrinam eorum profeſſi credimus conſonanter et confitemur ſcḋm ſanctos patres proprie et veraciter patrẽ ⁊ filiũ et ſpiritũſanctũ trinitatẽ ⁊ in vnitate conſubſtantialẽ: ⁊ vnitatem in trinitate hoc eſt vnum deum in tribus ſubſiſtẽtijs vel perſonis conſubſtantialibus equalis glorie ⁊ honorꝫ. Et poſt multa huiuſmõi que ad recte fidei confeſſionẽ p̱tinebant: hoc q̃z ſctã ſynodus ſuis litteris addidit.

Suſcepimus ſctãs ⁊ vniuerſales quinq̃ ſynodos beatoꝝ ⁊ deo acceptabilium patrum: id eſt qui in nicena congregati fuerunt .ccc.xviij. cõtra Arriũ impiiſſimũ et eiuſdem dogmata; Et in cõſtantinopoli cl. contra veſaniam Macedonij ⁊ eudoxi ⁊ eoꝝ dogmata. Et in Epheſoꝝ primo ducentoꝝ contra nequiſſimũ neſtorium ⁊ eiuſdem dogmata. Et in calcedone ducẽtorũ ⁊ triginta contra Eutbitem ⁊ neſtorium ⁊ eoꝝ dogmata. Et iterũ in cõſtantinopoli quinto cõgregati ſunt concilio in tempore Iuſtiniani minoris cõtra Theodorum ⁊ Theodorici ⁊ eoꝝ dogmata. Cõtra Cirillũ ⁊ paulo poſt. Et ſynodũ que facta eſt in vrbe roma in tempore Martini pape btiſſimi. indic̄. viij. imperãte Conſtãtino piiſſimo anno nono. Suſcipim⁹ ⁊ glorificamus dñm noſtrũ ieſum chriſtũ ſicut iſti glorificauerũt: nihil addentes vel ſubtrahentes: ⁊ anathematizamus corde ⁊ ore quos anathematizauerũt: ⁊ quos ſuſceperũt ſuſcipimus: glorificantes deum patrẽ ſine initio: ⁊ filiũ eius vnigenitum ex patre generatũ ante ſecula: ⁊ ſpiritũſanctum procedentẽ ex patre ⁊ filio inenarrabiliter: ſicut p̄dicauerũt hij quos memorauimus ſupra ſancti apoſtoli: ⁊ ꝓphete: ⁊ doctores. Et nos omnes ſubſcribimus qui cum Theodoro archiepiſcopo fidẽ catholicam expoſuimus.

De Iohãne cantore ſedis apoſtolice qui propter docẽdum venerat britãniam:

Capl'm. XVIII.

[i]Nterfuerat huic ſynodo: pariterq̃ catholice fidei decreta firmabat vir venerabilis Iohannes archicantor eccleſie ſancti apoſtoli Petri: et abbas monaſterij beati Martini: qui nuper venerat a roma p̱ iuſſionem pape Agathonis: duce reuerendiſſimo abbate cognomine Benedicto: cuius ſupra meminimus. Cum aũt idem Benedictus cõſtruxiſſet monaſteriũ britannie in honore beatiſſimi apoſtolorum principis iuxta oſtium fluminis Muri: venit romã cum cooperatore ac ſocio eiuſdem operꝫ Colfrido: qui poſt ipſum eiuſdem monaſterij abbas fuit (qḋ ⁊ ante ſep⁹ facere cõſueuerat) atq̃ honorifice a bte memorie papa

Agathone ſuſcept⁹ eſt: petijtq; et accepit ab eo monimētū libertatꝭ monaſterij qđ fecerat epiſtola priuilegij ex auctoritate apoſtolica firmatū: iuxta q̄ Ecgfridū regem voluiſſe ac licentiā dediſſe nouerat. Quo cōcedente ⁊ poſſeſſionē terre largiē te ipm̄ monaſteriū fecerat: accepit ⁊ prefatum iohannē abbatē britanniā perducēdū: quatinus in monaſterio ſuo curſum canēdi anni ſicut ad ſanctū petrū rome agebatur edoceret. Egitq; abbas Johānes vt iuſſionē acceperat pontificis: ⁊ ordinē videlicet ⁊ ritū canēdi ac legendi viua voce prefati monaſterij cantores edocendo: at ea que toti⁹ anni circulus in celebratione dierū feſtoꝝ poſcebat etiā litteris mandādo. que hactenus in eodē monaſterio ſeruata: ⁊ a multis iam ſunt circūquaq; trāſcripta. Nō ſolū aūt idem iohānes ipius monaſterij fratres docebat: verū de omnibus pene eiuſdē prouincie monaſterijs ad audiendū eū qui cantando erant periti cōfluebant. Sed et ipm̄ per loca in quibus doceret multi inuitare curabant. Ipe aūt excepto cantandi vel legendi munere: et aliud in mandatis ab apoſtolico papa acceperat: vt cuius eſſet fidei angloꝝ eccl'ia diligēter ediſceret: romāq; rediēs referret. Nam ⁊ ſynodū beati pape Martini cū epoꝝ cōſenſu non multo ante rome celebratam: contra eos maxime qui vnam in chriſto operatōem ⁊ voluntatem predicabant ſecum veniens attulit: atq; in prefato religioſiſſimi abbatis Benedicti monaſterio ſcribendam cōmendauit. Tales nanq; eo tempore cōſtantinopolitane eccleſie multū turbauerant. Sed domino donante proditi iam ⁊ victi ſunt. Unde volens Agatho papa ſicut in alijs prouincijs ita etiam in britānia: qualis eſſet ſtatus eccleſie diſcere. Hoc negociū reuerendiſſimo abbati Johanni britāniam deſtinato iniunxit: Quobrem collecta ꝑ hoc in britānia ſynodo quā diximus inuenta eſt in omnibus fides inuiolata catholica: datumq; illi exemplar eius romam perferēdum. Uerum ille patriam reuertens non multo poſtq; oceanum tranſijt arreptus infirmitate: ac defunctus eſt Corpuſq; ei⁹ ab amicis propter amorem ſcti Martini cuius monaſterio ꝑerat Turonis delatū atq; honorifice ſepultum eſt. Nam et benigne eccleſie illius hoſpitio cum britanniam iret exceptus eſt: rogatuſq; multum a fratribus vt romam reuertens illo itinere reuerteret: atq; ad eam diuerteret eccleſiam. Deniq; ibidem adiutores itineris ⁊ iniuncti operis accepit: qui etſi in itinere defunctus eſt: nihilominus exemplum catholice fidei anglorū romam ꝑlatum eſt: atq; ab apoſtolico papa omnibus qui audiere vel legere gratantiſſime ſuſceptum.

Ut Edildrida regina virgo perpetua ꝑmāſerit: Cuius nec corpus in monumēto corrumpi potuerit. Capl'm. XIX.

a ccepit autem rex Ecgfrid coniugem nomine Edildridam: filiam anne regis orientaliū anglorum: cuius ſepius mentionem fecim⁹ viri bene religioſi ac per omnia mente et opere egregij. Quā ⁊ alter ante illum vir habuerat vxorem: princeps videlicet auſtraliū giruioꝝ vocabulo Tondbrecht Sed illo poſt modicū temporis ex quo eam accepit defūcto: data eſt regi prefato Cuius conſortio cum vteretur xij. annis perpetuo tamen manſit virginitatis integritate glorioſa: ſicut mihimet ſciſcitanti: Cum hoc an ita eſſet: quibuſdam veniſſet in dubiū beate memorie Uilfrid eps referebat dicēs ſe teſtem virginitatꝭ eius eſſe certiſſimū adeo vt Ecgfridus promiſerit ſe ei terras ac pecunias multas eſſe donaturum: ſi regine poſſet ꝑſuadere eius vti cōnubio: quia ſciebat illam nullū viroꝝ plus illo diligere. Nec diffidendū eſt noſtra etiam etate fieri potuiſſe qđ euo precedente aliquotiens factum fideles hiſtorie narrant: donante vno eodemq; domino: qui ſe nobiſcū vſq; in finem ſeculi manere pollicetur. Nam etiam ſignū diuini miraculi quo eiuſdem femine ſepulta caro corrumpi non potuit inditio eſt: quia virili cōtactu incorrupta durauerat. Que multū diu regem poſtulans: vt ſeculi curas relinquere: atq; in monaſterio tantum vero regi chriſto ſeruire permitteret: vbi vix aliquando impetrauit: Intrauit monaſteriū Ebbe abbatiſſe que erat amita Ecgfridi regis poſitum in loco quē Co

ludiurbem nominãt: Accepto velamine ſanctimonialis habitus a prefato antiſti-
te Uilfrido. Poſt annum vero ipſa facta eſt abbatiſſa in regione que vocat̃ Elge: vbi conſtructo monaſterio virginum deo deuotarum perplurium mater virgo et exemplis vite celeſtis eſſe cepit ⁊ monitis De qua fertur quia ex quo monaſterium petijt numq̃ꝫ lineis: ſed ſolum laneis veſtimentis vti voluerit. raroqꝫ in calidis balneis preter īminẽtibus ſolennijs maioribus: verbi gratia: paſche: penthecoſtes: epiphanie: lauari voluerit: ⁊ tam nouiſſima omniũ lotis prius ſuo ſuarũqꝫ miniſtrarũ obſequio ceteris que ibi eſſent famulabꝰ chriſti. Raro preter maiora ſolennia vel artiorem neceſſitatẽ pluſq̃ꝫ ſemel per diem manducauerit ſemper: ſi non infirmitas maior ꝓhibuiſſet. Ex tẽpore matutine ſynaxios vſqꝫ ad ortũ diei in eccleſia precibus intenta perſtiterit. Sũt etiã qui dicunt ꝙ ꝓphetice ſpiritũ ⁊ peſtilentiam quia ipſa eſſet moritura predixerit: ⁊ numerũ quoqꝫ eorũ qui de ſuo monaſterio hoc eſſet de mundo rapiẽdi palã cũctis preſentibꝰ intimauerit. Rapta eſt aũt ad dominũ in medio ſuorum poſt annos vij. ex quo abbatiſſe gradum ſuſceperat. Et ea que vt ipſa iuſſerat nõ alibi q̃ꝫ in medio eorum iuxta ordinem quo tranſierat ligneo in locello ſepulta. Cui ſucceſſit in miniſteriũ abbatiſſe ſoror eius Sexburb quã habuerat in cõiugem Earcõbrecht: rex Cantuariorum ⁊ cum .x. annis eſſet ſepulta placuit eidem abbatiſſe leuari oſſa eius ⁊ in locello nouo poſitam in eccleſiã transferri. Juſſitqꝫ quoſdam e fratribus querere lapidem de quo locellum in hoc facere poſſent: qui aſcenſu naui: ipa enim regio eligeundi que eſt aquis ⁊ paludibꝰ circũdata neqꝫ lapides maiores habet: venerunt ad ciuitatulã quondã deſolatã non procul inde ſitam que lingua anglorum Grandaceſtir vocatur: ⁊ mox inuenerunt iuxta muros ciuitatꝪ locellum de marmore albo pulcerrime factũ: operculo quoqꝫ ſimilis lapidis aptiſſime tectum. Unde intelligentes a domino ſuum iter eſſe ꝓſperatum gratias agentes retulerũt ad monaſteriũ. Cũqꝫ corpus ſacre virginis ac ſponſe chriſti aperto ſepulcro eſſet prolatum in lucem: ita incorruptum inuẽtum eſt ac ſi eodem die eſſet defuncta ſiue humo condita: ſicut et prefatus antiſtes Uilfrid ⁊ multi alij qui nouere teſtantur Sed certiori noticia medicus Cinifrid qui preſens illa eleuata de tumulo affuit qui ⁊ referre erat ſolitus ꝙ illa infirmata habuerit tumorem maximũ ſub maxilla. Juſſerunt me inquit incidere tumorẽ illũ vt efflueret noxius humor qui inerat. Qđ dum facerẽ videbatur illa ꝑ biduum aliquanto leuius habere: ita vt multi putarent ꝙ ſanari poſſet a languore. Tertia aũt die prioribus aggrauata doloribꝰ et rapta confeſtim de mũdo dolorem oẽm ac mortem perpetua ſalute ac vita mutauit. Cũqꝫ poſt annos eleuãda eſſent oſſa de ſepulcro: ⁊ extento deſuper papilione omnis congregatio hinc fratrũ inde ſororum pſallens circũſtaret. Ipſa autem abbatiſſa intus cũ paucis oſſa eleuatura ⁊ delatura intraſſet repente audiuimus abbatiſſam intus clara voce proclamare ſit gloria nomini dñi. Nec multo poſt clamauerũt me intus reſerato oſtio papilionis vndiqꝫ eleuatum de tumulo ⁊ poſitũ in lectulo corpus ſacre deo virginis q̃ſi dormientis ſimile. Sed et diſco operto vultus indumento monſtrauerunt mihi ⁊ iam vulnus inciſure quod fecerã curatũ ita vt mirum in modũ pro aperto ⁊ hiante vulnere cũ quo ſepulta erat tenuiſſima tunc cicatricis veſtigia appareret. Sed ⁊ lintheamina omnia quibꝰ inuolutũ erat corpus integra apparuerũt: ⁊ ita noua vt ipſo die viderentur caſtis eius membris eſſe circundata. Ferunt autem que cum p̄fato tumore ac dolore maxille ſiue colli p̄meretur multũ delectata ſit hoc genere infirmitatꝪ ac ſolita dicere. Scio certiſſime quia merito in collo pondus languoris porto: in quo iuuenculã memini me ſuꝑuacua monilium pondera portare: ⁊ credo ꝙ ideo me ſuperna pietas dolore colli voluit grauari vt ſic abſoluar reatu ſuperuacue leuitatis: dum mihi nunc pro auro ⁊ margaritis de collo rubor tumoris ardorqꝫ promineat. Contigit is tactu indumentorum eorundem ⁊ demonia ab ob-

ſeſſis fugata corporibꝰ, ⁊ infirmitates alie aliquotiens eſſe curatas. Sed et loculũ in quo primo ſepulta eſt nõnullis oculos dolẽtibus ſaluti fuiſſe perhibent: Qui cũ ſuũ caput eidem loculo apponẽtes oraſſent: mox doloris ſiue caliginis incõmodum ab oculis amouerent. Lauauerunt igitur virgines corpus: et nouis indutũ veſtibus intulerũt in eccleſiam: atqꝫ in ea qđ allatum erat ſarcofago poſuerũt: vbi vſqꝫ hodie in magna veneratione habet. Mirum vero immodum ita aptum corpori virginis ſarcofagum inuentum eſt: ac ſi ei ſpecialiter preparatum fuiſſet, ⁊ locus quoqꝫ capitis ſeorſum fabrefactꝰ ad menſuram capitis illius aptiſſime figuratus apparuit. Eſt autem Elge in prouincia orientalium anglorum regio familiarum circiter ſexcentorum in ſimilitudinem inſule vel paludibus: vt diximus: circundata vel aquis, vnde et a copia anguillarum que in eiſdem paludibus capiuntur nomen accepit: vbi monaſterium habere deſiderauit memorata chriſti famula: quoniam de prouincia eorundem orientalium anglorum ipſa: vt prefati sumꝰ: carnis originem duxerat

Hymnus de illa: Caplm. XX.

Videt opportunum huic hiſtorie etiam hymnum virginitatis inſerere: quẽ ante annos pluriſmos in laudem ac preconiũ eiuſdem regine ac ſponſe chriſti (Et ideo veraciter regine quo ſponſe chriſti) eleiaco metro cõpoſuimꝰ ⁊ imitare more ſacre ſcripture cuiꝰ hiſtorie carmina plurima indita et hec metro ac verſibus conſtat eſſe compoſita.

a Lma deus trinitas que ſecula cuncta gubernas:
Annue iam ceptis alma deus trinitas.
Bella maro reſonet: nos pacis dona canamus:
Munera nos chriſti bella maro reſonet.
Carmina caſta mihi fede non raptus helene:
Illuxus erit lubricus carmina caſta mihi.
Dona ſuperna loquar: miſere non prelia troie:
Terra quibus gaudet dona ſuperna loquar
En deus altus adijt veneran de virginis aluum:
Liberet vt homines en deus altus adijt.
Femina virgo parit mundi deuota parentem:
Porta maria dei femina virgo parit.
Gaudet amica cohors de virgine matre tonantes:
Virginitate micans gaudet amica cohors.
Huius honor genuit caſto de germine plures:
Virgineos flores huius honor genuit.
Ignibus vſta feris virgo non ceſſat agathe:
Eulalia perfert ignibus vſta feris.
Caſta feras ſuperat mentes pro culmina tecla:
Eufemia ſacras caſta feras ſuperat.
Leta ridet gladios ferro robuſtior agnes:
Cecilia infeſtos leta ridet gladios.
Multos in orbe viget per ſobria corda triumphos:
Sobrietatis amor multos in orbe viget.
Noſtra quoqꝫ egregia iam tempora virgo beauit:
Edildrida nitet noſtra quoqua egregia.
Orta patre eximio regali ⁊ ſtemata clara:
Nobilior domino eſt orta patre eximio.
Percipit inde decus regina ⁊ ſceptra ſub aſtris:
Plus ſupra aſtra manens percipit inde decus.
Quid petis alma virum ſponſo iam dedita ſummo:

Sponſus adeſt chriſtus quid petis alma virum:
Regis vt etherei matrem iam credo ſequaris:
Tu quoqȝ ſis mater regis vt etherei.
Sponſo dicata deo bis ſex regnauerat annis:
Inqȝ monaſterio eſt ſponſa dicata deo.
Toto ſacrata polo celſis vbi floruit actis:
Reddidit atqȝ animam tota ſacrata polo.
Virginis alma caro eſt tumulata bis octo nouembris:
Nec putet in tumulo virginis alma caro.
Chriſte tui eſt operis qui veſtis ꝛ ipſa ſepulchro:
Inuiolata nitet chriſti tui eſt operis.
Hydros ꝛ ater abit ſacre pro veſtis honore:
Morbi diffugiunt hydros ꝛ ater abit.
Zelus in hoſte furit quondam qui vicerat euam:
Virgo triumphat ouans zelus in hoſte furit.
Aſpice nupta deo que ſit tibi gloria terris:
Que maneat celis aſpice nupta deo.
Munera leta capis feſtiuis fulgida tedis:
Ecce venit ſponſus munera leta capis.
Et noua dulciſono modularis carmina plectro:
Sponſo hymno exultas ꝛ noua dulci ſono.
Nullus ab alti throni comitatu ſegregat agni:
Quam effectu tulerat nullus ab alti throni.

Vt Theodorũ eps inter Ecgfriduz et Edilredum reges pacem fecerit:

Caplm. XXI.

a Nno Ecgfridi nono conſerto graui prelio inter ipm ꝛ Edilredum regẽ merciorꝫ iuxta fluuiũ Treanta occiſus eſt Elbuini frater regis Ecgfridi iuuenis circiter .xviij. annorum vtriqȝ prouincie multũ amabilis. Naz ſororẽ eius que dicebat̃ Oſthrid rex Edilred habebat vxorez. Cũqȝ materies belli acrioris ꝛ inimicicie longioris inter reges populoſqȝ feroces videret̃ exorta: Theodorus deo dilectus antiſtes diuino fret⁹ auxilio ſalutifera exhortatõne ceptũ tanti periculi funditus extinguit incẽdiũ: adeo vt pacatis alterutrũ regibus ac populis nullius anima hominis pro interfecto regis fratre: ſed debita ſolũmodo multa pecunia regi vltori daret̃. Cuius federa pacis multo exinde tempore inter eoſdem reges: eorumqȝ regna durarunt.

Vt vincula cuiuſdam captiui cum pro eo miſſe cantarentur ſoluta ſint.

Caplm. XXII.

i N prefato aũt prelio quo occiſus eſt rex Elbuini memorabile quoddã factũ eſſe cõſtat: qđ nequaqȝ ſilentio p̃tereundum arbitror: ſed multorꝫ ſaluti ſi feratur fore pficuũ. Occiſus eſt ibi inter alios de militia eius iuuenis vocabulo Huma: qui cũ die illo ꝛ nocte ſequẽte inter cadauera occiſorꝫ ſimilis mortuo iaceret: tandem recepto ſpiritu reuixit: Ac reſidens ſua vulnera put potuit ipſe alligauit. Deinde modicũ quieſcẽs leuauit ſe ꝛ cepit abire ſic: vbi amicos q̃ ſui curã agerẽt poſſet iuenire. Qđ dũ faceret inuẽtus eſt: ꝛ captus a viris hoſtilis exercitus: ꝛ ad dñm ipſorꝫ comitem videlicet Edilredi regꝭ adduct⁹. A q̃ interrogat⁹ q̃s eſſet timuit ſe militẽ fuiſſe ꝯfiteri: ruſticũ ſe poti⁹ ꝛ pauperẽ: atqȝ vxoreo vinculo colligatũ fuiſſe rñdit: ꝛ ꝑpt̃ victũ militib⁹ afferendũ in expeditõne ſe cũ ſuis ſil'ibꝫ veniſſe teſtat⁹ ẽ. At ille ſuſcipiẽs eũ: curã vulneribꝫ egit. ꝛ vbi ſanari cepit nocte eũ ne aufugeret vinciri p̃cepit: nec tñ vinciri potuit. Nã mox vt abiere q̃ vinxerãt eadem ſũt ei⁹ vincla ſoluta. Habebat eñi germanũ frẽz: cui nomẽ erat tuma p̃ſbyterꝫ ꝛ abbatẽ monaſterij ĩ ciuitate q̃ hacten⁹ ab ei⁹

noĩe Tumiaceſtir cognominatur Qui cũ eum in pugna peremptum audiret venit querere: ſi forte corpus eius inuenire poſ ſet. Inuentũq; alium illi per omnia ſimil limũ putauit ipm̃ eſſe: quem ad monaſte riũ ſuũ deferens honorifice ſepeliuit. Et ꝓ abſolutione anime eius ſepius miſſas facere curauit. Quarũ celebratione factũ eſt qḋ dixi: vt nullus eum poſſet vincere quin ↄtinuo ſolueref. Interea comes q̃ eũ tenebat mirari et interrogare cepit quare ligari non poſſet: an forte litteras ſoluto rias de quibus fabule ferũt apud ſe ha beret quas ligari nõ poſſet. At ille reſpõ dit nihil taliũ artiũ noſſe. Sed habeo fra trem inquit preſbyterũ in mea ꝓuincia: et ſcio quia ille me interfectum putans pro me miſſas crebras facit: ⁊ ſi nũc in alia vi ta eſſem ibi anima mea per interceſſiones eius ſolueretur a penis. Dumq; aliquãto tempore apud comitem teneretur anim aduertũt qui eum diligentius conſidera bant ex vultu ⁊ habitu ⁊ ſermonibꝰ eius: quia non erat de paupere vulgo vt dixe rat: ſed de nobilibus. Tunc ſecrete aduo cans eum comes interrogauit intentius vnde eſſet: promittens nihil ei mali factu rum pro eo ſi ſimpliciter ſibi quis eſſet ꝓ deret. Qḋ dum ille faceret miniſtrũ ſe re gis fuiſſe manifeſtans: reſpondit et ego ꝑ ſingula tua reſponſa cognouerã ꝙ ruſticꝰ non eras. Et nunc dignus es morte quia omnes fratres et cognati mei in illa ſunt pugna interempti: nec tamen occidam ne fidem quam ꝓmiſi preuaricem. Ut ergo conualuit vendidit eum Lundoniã freſo ni cuidam: ſed nec ab illo: nec cũ illuc du ceretur vllatenus potuit alligari. Verũ cũ alia atq; alia vinculoꝝ genera hoſtes imponerẽt: cũq; vidiſſet qui emerat eum vinculis non potuiſſe cohiberi donauit ei facultatẽ ſeſe redimendi: ſi poſſet. A ter tia aũt hora quãdo miſſe fieri ſolebant ſe piſſime vincula ſoluebantur. At ille dato iureiurando vt rediret vel pecuniã illi ꝓ ſe mitteret venit cantuã ad regem Lodhe ri qui erat filius ſororis Edildride regine de qua ſupra dictum eſt: quia ⁊ ipſe quondã eiuſdem regine miniſter fuerat: petijtq; et accepit ab eo preciũ ſue redemptionis: ac ſuo dño ꝓ ſe vt ꝓmiſerat miſit. Qui poſt hec patriam reuerſus atq; ſuũ fratrem ꝑ ueniens replicauit ex ordine cuncta que ſibi aduerſa: que in aduerſis ſolacia ꝓue niſſent. Cognouitq; referente eo illis ma xime temporibus ſuã fuiſſe vincula ſolu ta quibus pro ſe miſſarũ fuerãt celebrata ſolẽnia. Sed ⁊ alia que periclitãti ei cõ moda cõtigiſſent ⁊ proſpera: per interceſ ſionem fraternam ⁊ oblationẽ hoſtie ſalu taris celitus ſibi fuiſſe donata intellexit. Multiq; hec a prefato viro audientes ac cenſi ſunt in fide ac deuotionẽ pietatis ad orandum: vel elemoſinas faciendas: vel ad offerẽdas domini victimas facre obla tionis pro ereptione ſuorũ qui de ſeculo migrauerãt. Intellexerũt enĩ ꝙ ſacrificiũ ſalutare ad redemptionẽ valeret et anime ⁊ corporis ſempiternã. Hanc mihi hiſto riam etiam hĩ qui ab ipſo viro in quo fa cta eſt audiere narrarũt: vnde eam qui ali quando comperi indubitãter hiſtorie no ſtre eccleſiaſtice inſerendam credidi.

De vita: et obitu Hilde abbatiſſe.

Caplm̃. XXIII.

a Nno poſt hunc ſequẽte hoc eſt anno dominice incarnationis dcxxx. religioſiſſima xp̃i famu la Hilda abbatiſſa monaſterij qḋ dicitur Streneſhalch: vt ſupra retulimus: poſt multa que fecit in terris opera celeſtia ad percipienda premia vite celeſtis de terris ablata tranſiuit die. xv. klarũ decembriũ cum eſſet annoꝝ. lxvj. quibus equa par tione diuiſis. xxxiij. primos in ſeculari ha bitu nobiliſſime cõuerſata cõpleuit. Nã et nobilis natu erat hoc eſt filia nepotis Eduini regis vocabulo Hererici: cum quo etiam rege ad predicationẽ beate me morie Paulini primi Nordanhimbroꝝ epiſcopi fidem ⁊ ſacramenta chriſti ſuſce pit: atq; hanc vſq; dum ad eius viſionem peruenire meruit intemeratam ſeruauit. Que cũ relicto habitu ſeculari illi ſoli ſer uire decreuiſſet: ſeceſſit ad prouinciã oriẽ talium angloꝝ. Erat nanq; ꝓpinqua re gis illius: deſiderãs exinde ſi quo modo poſſet derelicta p̃ria: ⁊ oĩbus que cũq; ha buerat galliã ꝑuenire: atq; in monaſterio Cale pegrinã ꝓ dño vitã ducere: q̃ facilꝰ

ꝑpetuã in celis patriã poſſet mereri. Nã
et in eodem monaſterio ſoror ipſius He-
reſuid mater Aldulfi regis oriẽtalium an
glorum regularibus ſubdita diſciplinis
ipſo tempore coronam expectabat eternã
Cuius emulata in exemplum ⁊ ipſa ꝓpo
ſito peregrinandi annũ totum in prefata
ꝓuincia retẽta eſt, deinde ab Aidano epõ
patriã reuocata accepit locũ vniꝰ familie
ad ſeptentrionalẽ plagã muri fluminis: vbi
eque anno vno monachicaꝫ cũ ꝑpaucis
ſocijs vitam agebat. Poſt hec facta eſt ab
batiſſa in monaſterio quod vocat̃ Heru-
theu: quod videlicet monaſteriũ factum
erat non multo ante a religioſa chriſti fa-
mula Heiu: que prima feminarũ fertur in
prouincia Nordanhimbroꝝ ꝓpoſitum:
veſtemq; ſanctimonialis habitus conſe-
crante Aidano epiſcopo ſuſcepiſſe. Sed
illa poſt non multũ tempus facti mona-
naſterij ſeceſſit ad ciuitatem calcariã: que
a gente angloꝝ Kaelcaceſtir appellatur:
ibiq; manſionẽ ſibi inſtituit. prelata autẽ
regimini monaſterij illius famula chriſti
Hilda: mox hec regularẽ vitam per omnia
ꝓut a doctis viris diſcere poterat: ordina
re curabat. Nam et epiſcopus Aidan: et
quicq; nouerant eam religioſi pro inſita
ei ſapientia ⁊ amore diuini famulatus ſe
dulo eam viſitare: obnixe amare: diligen-
ter erudire ſolebant. Cũ ergo aliquot an-
nos huic monaſterio regularis vite inſti
tutione multũ intenta preeſſet: cõtigit eã
ſuſcipere etiam conſtruendũ ſiue ordinã-
dum monaſteriũ in loco qui vocat̃ Stre
neſhalch: qḋ opus ſibi iniunctũ nõ ſegni
ter impleuit. Nam eiuſdẽ quibus prius
monaſteriũ etiam hoc diſciplinis vite re-
gularis inſtituit. Et quidem multa inibi
quoq; iuſticie: pietatis: ⁊ caſtimonie: cete
rarũq; virtutũ: ſed maxime pacis ⁊ carita
tis cuſtodiã docuit: ita vt in exemplũ ꝑmi
tiue eccl'ie nullus ibi diues: nullus egens
omnibus eſſent oĩa cõmunia: cum nihil
cuiuſq; eſſe videretur propriũ. Tante aũt
inerat ipſa prudentie: vt nõ ſolum medio-
cres quiq; in neceſſitatibus ſuis: ſed etiã
reges ac principes non nunq; ab ea cõſi-
lium quererẽt ⁊ inuenirẽt. Tantũ lectioni
diuinarũ ſcripturarũ ſuos vacare ſubdi-
toꝫ: tantũ operibus iuſticie ſe exercere fa-
ciebat: vt facillime viderẽtur ibidem qui
eccleſiaſticũ gradũ hoc eſt altaris officiũ
apte ſubirẽt plurimi poſſe reperiri. deniq;
quinq; ex eodẽ monaſterio poſtea epõs
vidimus: ⁊ hos omnes ſingularis meriti
ac ſctĩtatis viros: quoꝝ hec ſunt nomina
Boſa. Aetla. Oſtfor. Iohãnis ⁊ Uilfrid
De primo ſupra diximꝰ q̃ de Buraci fue
rit conſecratus antiſtes. De ſcdo breuiter
intimandũ q̃ in epiſcopatũ Dorcieceſtre
fuerit ordinatꝰ. De vltimis infra dicendũ
eſt q̃ coꝝ primus Haguſtaldenſis, ſcdus
Eburacenſis eccleſie ordinatꝰ epiſcopus
De medio nunc dicamꝰ qui cũ in vtroq;
Hilde abbatiſſe monaſterio lectioni ⁊ ob
ſeruationi ſcripturaꝝ operã dediſſet: tan-
dem perfectiora deſiderãs venit Cantiã
ad archiepm̃ beate recordationis Theo-
dorum: vbi poſteaq; aliquãdiu lectioni-
bus ſacris vacauit: ⁊ iam romã adire cu-
rauit qḋ eo temporis magne virtutis eſti
mabatur. Et inde cũ rediens britãniam
adijſſe diuertit ad ꝓuinciam Huicciorũ:
cuiꝰ tũc rex Oſric ꝑfuit: ibiq; verbũ fidei
predicans ſimul ⁊ exemplũ viuẽdi ſeſe vi
uentibus atq; audientibus exhibẽs mul
to tempore mãſit. Quo tempore antiſtes
prouincie illius vocabulo Boſel: tan-
ta erat corporis infirmitate depreſſus vt
officiũ epiſcopatꝰ per ſe implere nõ poſ-
ſet. Propter qḋ omni iudicio ꝑſatus vir
in epiſcopatum pro eo electus: ac iubẽte
Edilredo rege per Uilfridum beate me-
morie antiſtitem qui tunc temporis medi
terraneoꝝ angloꝝ epiſcopatũ regebat or-
dinatus eſt: pro eo q̃ archieps̃ Theodo-
rus iam defunctus erat: ⁊ nondum alius
pro eo ordinatus epiſcopus. In quã vi-
delicet prouinciã paulo ante hoc eſt ante
ꝑfatũ virũ dei Boſelũ: vir ſtrenuiſſimus
⁊ doctiſſimus atq; excellentis ingenij vo
cabulo Tatfrid de eiuſdẽ abbatiſſe mo-
naſterio electus eſt antiſtes. Sed priuſq;
ordinari poſſet morte immatura preceptus
eſt. Non ſolum autem prefata chriſti an-
cilla et abbatiſſa Hild: quã oẽs qui noue
rãt ob inſigne pietatꝭ ⁊ grẽ mrẽm vocare
ꝯſueuerãt: In ſuo monaſterio vite exẽplo
ꝑñtibꝰ extitit: ſ; etiã ĩ plurimis longꝰ manẽ

xibus ad quos felix induſtrie ac virtutis
eius rumor peruenit occaſionem ſalutis
⁊ correctõis miniſtrauit. Oportebat nãqꝫ
impleri ſomniũ qḋ mater eiꝰ Breguſuid
in infantia eius vidit. Que cum viro eius
Heriric exularet ſub rege britonũ Cerdi-
ce qui ⁊ veneno periit: vidit ꝑ ſomniũ q̃ſi
ſubito ſublatũ eum quẽ queſierit cũ omi
diligentia: nullũqꝫ eius vſpiam veſtigiũ
apparuerit. Uerũ cum ſolertiſſime illum
queſiſſet reperire ſub veſte ſua monile p̃-
cioſiſſimũ: qḋ dum attentius cõſideraret
tanti fulgore luminis refulgere videbat:
vt omnes britãnie fines illius gratia ſplẽ
doris impleret. Quod nimirũ ſomniũ ve-
raciter in filia eius: de qua loquimur: ex-
pletũ eſt. Cuius vita non ſibi ſolũmodo:
ſed multis bene viuere volentibus exem-
pla operum lucis prebuit. Uerũ illa cum
multis annis huic monaſterio p̄eſſet: pla
cuit pio prouiſori ſalutis noſtre ſanctam
eius aĩam longa etiaꝫ infirmitate carnis
examinari vt iuxta exemplũ apoſtoli vir-
tus eius in infirmitate perficeretur. Per-
cuſſa etenim febribus acriter cepit ardo-
re fatigari. Et per ſex ↄtinuos annos ea-
dem moleſtia laborare non ceſſabat: in q̃
toto tempore nunq̃ꝫ ipſa vel cõditori ſuo
gratias agere vel cõmiſſum ſibi gregem ⁊
publice ⁊ priuatim docere p̄termittebat.
Nam ſuo p̄claro exemplo monebat oẽs
⁊ in ſalute accepta corporis domino ob-
temperanter ſeruiendũ: ⁊ in aduerſis rebꝰ
ſiue infirmitatibꝰ membroꝝ fideliter do-
mino eſſe gratias ſemper agendas. Se-
ptimo ergo ſue infirmitatis anno conuer
ſo ad interanea dolore ad diem ꝑuenit vl-
timũ. Et circa gallicantũ percepto viati-
co ſacroſancte cõmunionis: cũ acceſſitis
ancillis xp̄i que erant in eodem monaſte
rio de ſeruanda eas inuicem: immo cum
omnibus pace euangelica ãmoneret: In
ter verba exhortationis leta mortẽ vidit:
immo (vt verbis domini loquar) de mor-
te tranſiuit ad vitam. Qua videlicꝫ nocte
dñs omnipotens obitũ ipſius in alio lon-
gius poſito monaſterio: qḋ ipſa eodẽ an-
no cõſtruxerat ⁊ appellatur hacanos ma
nifeſta viſione reuelare dignatꝰ eſt. Erat
in eodem monaſterio quedam ſanctimo-
nialis femina nomine bega que. xxx. ⁊ am
plius annos dedicata domino in virgi-
nitate in monachica conuerſatione ſeruie
bat. Hec tunc in dormitorio ſororũ pau-
ſans audiuit ſubito i aere notũ campane
ſonũ quo ad orationes excitari vel cõuo
cari ſolebant: cum quis eorum de ſeculo
fuiſſet euocatus: apertiſqꝫ (vt ſibi videba
tur) oculis aſpexit domus culmine fuſam
deſuper lucem omnia repleuiſſe. Cui vi-
delicet lucido cũ ſollicita intẽderet vidit
aĩam prefate dei famule in ipſa luce comi
tantibus ac ducentibus angelis ad celuꝫ
ferri. Cũqꝫ ſomno excuſſa videret ceteras
pauſantes circa ſe ſorores: intellexit vel in
ſomnio: vel in viſione mẽtis oſtenſũꝫ ſibi
eſſe qḋ viderat. Statimqꝫ ſurgens nimio
terrore perterrita cucurrit ad virginẽ que
tunc monaſterio abbatiſſe vice p̄fuit: cui
nomẽ erat Frigit: fletuqꝫ ac lacrimis mul
tum perfuſa: ac ſuſpiria longa trahens nũ
ciauit matrẽ illarum omniũ Hild abba-
tiſſam iam migraſſe de ſeculo: Et ſe aſpe-
ctante cum luce imẽſa ducibus angelis
ad eterna limina lucis ⁊ supernoꝝ cõſor
tia ciuiũ aſcendiſſe. Quod cum illa audiſ
ſet: ſuſcitauit cunctas ſorores: ⁊ in eccleſia
cõuocatis orationibus ac pſalmis ꝓ aĩa
matris operam dare monuit. Quod cum
reſiduo noctis tempore diligẽter agerent
venerunt primo diluculo fratres qui eiꝰ
obitum nunciauerunt a loco vbi defũcta
eſt. At illi reſpondentes dixerũt ſe prius
eadem cognouiſſe: ⁊ cũ exponerent per or
dinẽ quomodo hec vel quãdo didiciſſent
inuentũ eſt eadem hora tranſitũ eius illi
oſtenſum eſſe per viſionẽ. qua illic refere
bant ⁊ exiſſe de mũdo. pulcraqꝫ rerũ con-
cordia ꝓcuratũ eſt diuinitus: vt cum illi
exitũ eius de hac vita viderẽt: tunc iſti in
troitũ eius in ꝑpetuã animaꝝ vitã cogno
ſcerẽt. Diſtant aũt inter ſe monaſteria hec
xvj. ferme milibus paſſuũ. Fertur autem
ꝙ eadeꝫ nocte in ipſo quoqꝫ monaſterio
vbi prefata dei famula obiit cuidã virgi
ni deo deuote que illã imẽſo amore dili
gebat obitꝰ illius in viſiõe apparuerit: q̃
aĩam eius cũ angelis ad celũ ire ↄſpexerit
atqꝫ hoc ipſa q̃ factũ ẽ hora hĩs q̇ ſecũ erant
famulabꝰ xp̄i manifeſte narrauerit: caſqꝫ

ad orandū ꝓ aīa eius etiam prius ꝙ cete
ra congregatio eius obitum cognouiſſet
excitauerit. Quod ita fuiſſe factū mox cō
gregatōi manifeſte innotuit. Erat em̄ hec
ipſa hora cū alijs nōnullis xp̄i ancillis in
extremis monaſterij locis ſeorſum poſita
vbi nuper venientes ad ꝯuerſiōem femi-
ne ſolebant ꝓbari: donec regulariter in-
ſtitute in ſocietatem ꝯgregationis ſuſcipe
rentur.

¶ In monaſterio eius fratri cuidā ca-
nendi gratia diuinitus ſit ꝯceſſa.

Capl'm. XXIIII.

In huius monaſterio abbatiſſe
fuit frater quidam diuina gra-
tia ſpecialiter inſignis: qui car-
mina religioni ⁊ pietati apta facere ſole-
bat: ita vt quicq̇d ex diuinis litteris ꝑ in-
terpretes diſceret hoc ipſe poſt illū ṽbis
poeticis maxima ſuauitate ⁊ compunctio
ne ꝯpoſitis in ſua. id eſt angloꝝ lingua ꝓ
ferret. Cuius carminibꝫ multoꝝ ſepe ani-
mi ad ꝯtemptū ſeculi ⁊ ad appetitum ſūt
vite celeſtis accenſi. Et quidē ⁊ alij poſt
illum in gente angloꝝ religioſa poemata
facere tẽptabant: ſed nullus ei equipara-
ri potuit. Nāqꝫ ipſe nō ab hoībꝫ: neqꝫ per
hoīem inſtitutus canẽdi artem didicit: ſꝫ
diuinitus adiutus gratis canendi donū
accepit. Unde nihil vnq̄ friuoli ⁊ ſuꝑua
cuē poematis facere potuit: ſed ea tantū-
modo que ad religionem pertinẽt religio
ſa lingua docebat. Siquidem in habitu
ſeculari vſqꝫ ad tp̄a ꝑfectioris etatis ꝯſti
tutus nil carminū aliquando didicerat.
Unde nōnunq̄ in cōuiuio cū eſſet leticie
cauſa decretum vt om̄s ꝑ ordinem canta
re deberent: ille vbi appropinquare ſibi ci
tharam cernebat ſurgebat a media cena ⁊
egreſſus ad ſuā domū reſidebat. Qḋ dū
tp̄e quodam faceret ⁊ relicta domo cōui-
uij egreſſus eſſet ad ſtabula iumentoꝝ q̄-
rū ei cuſtodia nocte illa erat ꝺlegata: ibiqꝫ
hora competenti membra dediſſet ſopori
aſtitit ei quidam ꝑ ſomniū: eūqꝫ ſalutans
ac ſuo appellās noīe Cednom inquit can
ta mihi inquit. At ille reſpōdit. neſcio in-
quit cantare. Nā ⁊ ideo de ꝯuiuio egreſ-
ſus huc receſſi: quia cantare nō poteram.
Rurſum ille qui cum eo loquebat. Atta-
men ait cātare mihi habes. Quid inquit
habeo cantare? At ille. Canta inquit prī-
cipiū creaturarū. Quo accepto reſponſo
ſtatim ipſe cepit cantare in laudem dei cō
ditoris verſus quos nūq̄ audierat. quo-
rū iſte eſt ſenſus. Nūc laudare debemus
auctorem regni celeſtis: potentiam crea-
toris ⁊ ꝯſilium illius facta patris glorie.
Quō ille cum ſit eternus deus oīm mira
culoꝝ auctor extitit: qui ꝑmo filijs hoīm
celum ꝓ culmine tecti: dehinc terrarū cun
ctos humani generis omnipotens crea-
uit. Hic eſt ſenſus nō autẽ ordo ipſe ver-
boꝝ que dormiẽs ille canebat. Neqꝫ em̄
poſſunt carmina q̄uis optime compoſi-
ta ex alia in aliam linguam ad verbū ſine
detrimento ſui decoris ac dignitatis trāſ-
ferri. Exurgens aūt a ſomno cuncta que
dormiens cantauerat memoriter retinuit
⁊ his mox plura in eundem modū verba
deo digni carminis adiunxit. Ueniensqꝫ
mane ad villicū qui ſibi ꝑerat quid doni
ꝑcepiſſet indicauit: atqꝫ ad abbatiſſam ꝑ-
ductus iuſſus eſt multis doctis viris pre
ſentibus indicare ſomniū: ⁊ dicere carmẽ
vt vniuerſoꝝ iudicio quid vel vnde eſſet
qḋ referebat ꝓbaret. Uiſumqꝫ eſt om̄ibꝫ
celeſtem ei a dn̄o conceſſam eſſe gratiam
exponebantqꝫ illi quedam ſacre hiſtorie
ſiue doctrine ſermonẽ: ꝑcipientes eum ſi
poſſet hūc in modulationẽ carminis trāſ
ferre. At ille ſuſcepto negocio abijt: ⁊ ma
ne rediens optimo carmine qḋ videbat
compoſitum reddidit. vnde mox abba-
tiſſa amplexa gratiam dei in viro ſecula
rem illū habitum relinquere ⁊ monachi-
cū ſuſcipere ꝓpoſitū docuit. Suſceptūqꝫ
in monaſteriū cum omnibus ſuis fratrē
cohorti aſſociauit: iuſſitqꝫ illum ſeriem ſa
cre hiſtorie doceri. At ipſe cuncta que au
diendo diſcere poterat: rememorādo ſe-
cum quaſi mundū animal ruminando in
carmen dulciſſimū cōuertebat. ſuauiuſqꝫ
reſonando doctores ſuos viciſſim audi-
tores faciebat ſui. Canebat aūt de creatio
ne mundi ⁊ origine humani generis: ⁊ to
ta Geneſis hiſtoria: ꝺ egreſſu iſrl' ex egy-
pto ⁊ ingreſſu in terram repromiſſionis.
Dē alijs plurimis ſacre ſcꝑture hiſtorijs
De incarnatione: dn̄ica paſſione: reſurre

ctione: ⁊ aſcenſione in celũ: de aduẽtu ſpi-
ritusſancti: et apoſtolorũ doctrina. Item.
de terrore futuri iudicij: ⁊ horrore pene ge-
hẽnalis: ac dulcedine regni celeſtis multa
carmina faciebat. Sed ⁊ alia plura de be-
neficijs ⁊ iudicijs diuinis: in quo cũctos
homines ab amore ſceleꝝ abſtrahere: ad
dilectõem vero ⁊ ſolertiam bone actionis
excitare curabat. Erat enĩ vir multũ reli-
gioſus ⁊ regularibus diſciplinis humili-
ter ſubditus. Aduerſuz vero illos qui ali-
ter facere volebãt zelo magni feruoris ac-
cenſus. vnde ⁊ pulcro vitam ſuam fine cõ-
cluſit. Nã appinquante hora ſui diſceſſus
xiiij. diebus preueniẽte corporea infirmi-
tate preſſus eſt: adeo tamẽ vt ⁊ loqui toto
tempore poſſet ⁊ ingredi moderate. Erat
aũt ꝓxima caſa in qua infirmiores et qui
ꝓpe morituri eſſe videbantur induci ſole-
bant. Rogauit ergo miniſtrũ ſuũ veſpere
incũbente nocte qua de ſeculo eſſet trãſi-
turus vt in ea ſibi locũ quieſcendi prepa-
raret. Qui miratꝰ cur. h rogaret qui neq-
ꝗꝫ adhuc moriturus eſſe videbatᷓ: fecit tñ
qđ dixerat. Cũqꝫ ibidẽ poſiti viciſſim ali-
qua gaudẽte aĩo vna cum eis qui ibidem
antea inerant loq̄rẽtur ac iocarentᷓ: ⁊ iam
medie noctis tẽporis eſſet trãſcenſuz: In-
terrogauit ſi euchariſtiam intus haberẽt.
Reſpõdebat quid opus eſt euchariſtiam
neqꝫ enĩ mori adhuc habes qui tam hila-
riter nobiſcũ velut ſoſpes loqueris. Rur-
ſus ille ꝉtñ ait. Afferte mihi euchariſtiam
Qua accepta in manu introgauit: ſi oẽs
placidam erga ſe aĩam ⁊ ſine querela con-
trouerſie ac rancoris haberent. Reſpon-
debãt omnes: placidiſſimã ſe mentem ad
illum ⁊ ab omni ira remotũ habere: eũqꝫ
viciſſim rogabãt placidam erga ipſos mẽ-
tem habere. Qui cõfeſtim reſpondit. Pla-
cidam ego mentem filioli erga omnes fa-
mulos dei gero. Sicqꝫ ſe celeſti muniẽs
viatico vite alterꝰ ingreſſui parauit. Et
interrogauit ꝗꝫ prope eſſet hora qua fra-
tres ad dicendas domino laudes noctur-
nas excitari deberent. Reſpondebãt. Nõ
longe eſt. At ille. Bene ergo. Expectemꝰ
horam illam. Et ſignans ſe ſigno ſcẽ cru-
cis reclinauit caput ad ceruical: modicũ-
qꝫ obdormiens ita cum ſilentio vitam fi-
niuit. Sicqꝫ factũ eſt vt quomodo ſimpli-
ci ac pura mente tranquillaqꝫ deuotione
domino ſeruierat: ita etiam trãquilla mor-
tã mundũ relinquens ad eius viſionẽ ve-
niret: Illaqꝫ lingua qua tot ſalutaria ver-
ba in laudem conditoris cõpoſuerat: vlti-
ma quoqꝫ verba in laudem ipſius ſignan-
do ſeſe ⁊ ſpiritũ ſuũ in manu eius cõmen-
dando clauderet. qui etiã ꝑſcius ſui obitꝰ
extitiſſe ex hijs que narrauimus videretᷓ.

Qualis viſio cuidam viro dei appa-
ruerit priuſqꝫ monaſteriũ Colodane vrbis
eſſet incendio conſumptum.

Capl'm. XXV.

His temporibꝰ monaſteriũ vir-
ginũ qđ Colodiurbem cogno-
minãt: cuius ⁊ ſupra meminiꝰ:
per culpam in curie flãmis abſumptũ eſt.
Quod tamẽ a malicia inhabitantiũ in eo
⁊ precipue illorum qui maiores eſſe vide-
bantur cõtigiſſe omnes qui nouere facil-
lime poterunt aduertere. Sed nõ defuit
puniendis ammonitio diuine pietatis: q̄
correcti per ieiunia fletus ⁊ preces: iram a
ſe inſtar Niniuitarũ iuſti iudicis auerte-
rent. Erat nanqꝫ in eodem monaſterio vir
de genere ſcotorũ Adamanus vocabulo
ducens vitam in continẽtia et orationibꝰ
multũ deo deuotã: ita vt nil vnqꝫ cibi vel
potus: excepta die dominica ⁊ quinta ſab-
bati: perciperet. Sepe autem noctes inte-
gras ꝑuigil in oratione trãſiret. Que qui-
dẽ illi diſtrictio vite artioris primo ex ne-
ceſſitate emendande ſue prauitatis ob-
uenerat: ſed procedente tempore neceſſita-
tem in cõſuetudinem verterat. Siquidẽ
in adoleſcentia ſua ſceleris aliquid cõmi-
ſerat: qđ cõmiſſum vbi ad cor ſuum redijt
grauiſſime exhorruit: ⁊ ſe pro illo punien-
dum a diſtricto iudice timebat. Accedẽs
ergo ad ſacerdotẽ a quo ſibi ſperabat iter
ſalutis poſſe demõſtrari ꝯfeſſus eſt reatũ
ſuum: petijtqꝫ vt conſilium ſibi daret quo
poſſet fugere a vẽtura ira. Qui audito eiꝰ
cõmiſſo dixit. Grande vulnus grãdioris
curã medele deſiderat: ⁊ ideo ieiunijs pſal-
mis ⁊ orationibus quãtum vales inſiſte:
quo preoccupando faciem domini in cõ-
feſſione propitium eum inuenire merearꝭ
At ille quem nimius ree conſcientie tene-

bat dolor: ⁊ internis peccatorū vinculis:
quibus grauabatᷣ otius deſiderabat ab-
ſolui. Adoleſcētior ſum inquit etate et ve-
getus corpore: quicquid mihi impoſueris
agendum dūmodo ſaluus fiam in die do-
mini totum facile feram: etiā ſi totam no-
ctem ſtando in p̄cibus: ſi integram ſepti-
manā iubeas abſtinēdo. Qui dixit. Mul-
tum eſt vt tota ſeptimana abſqȝ alimento
corporis perdures: ſed biduanum vel tri-
duanum ſatis eſt obſeruare ieiuniū. Hoc
facto donec poſt modicum tempus redi-
ens ad me quid facere debeas: ⁊ q̄ȝdiu pe-
nitentie inſiſtere tibi plenius oſtendam.
Quibus dictis ⁊ deſcripta ſibi mēſura pe-
nitendi abijt ſacerdos. Et ingruente cau-
ſa ſubita ſeceſſit hyberniam vnde originē
duxerat: neqȝ vltra ad eum iuxta ſuum cō-
dictum redijt. At ipſe memor precepti eiꝰ
ſimul et promiſſi ſui totum ſe lacrimis pe-
nitentia vigilijs ſanctis ⁊ continētia mā-
cipauit: ita vt quinta ſolum ſabbati et do-
minica ſicut predixi reficeretur: ceteris ſe-
ptimane diebus ieiunus ꝑmaneret. Cū-
qȝ ſacerdotem ſuum Hyberniā ſeceſſiſſe:
ibiqȝ defunctum eſſe audiſſet: ſemꝑ ex eo
tempore iuxta condictum eius memora-
tum continentie modum obſeruabat. Et
qđ cauſa diuini timoris ſemel ob reatum
cōpunctꝰ ceperat: iam cauſa diuini amo-
ris delectatus premijs indefeſſus agebat.
Quod dum multo tempore ſedulus exe-
queretur cōtigit eum die quadam de mo-
naſterio illo longius egreſſum comitante
ſecum vno de fratribus: peractoqȝ itinere
redire. Qui cum monaſterio propinqua-
rent ⁊ edificia illiꝰ ſublimiter erecta aſpice-
rent: ſolutus eſt in lacrimas vir dei: ⁊ triſti-
ciā cordis vultu indice ꝓdebat. Quod in-
tuens comes quare faceret inquiſiuit. At
ille. Cūcta inquit hec que cernis edificia
publica vel priuata in ꝓximo eſtus ignis
abſumens in cinerem conuertet. Qđ ille
audiens mox vt intrauerunt monaſteriū
matri congregatōis vocabulo Ebbe cu-
rauit indicare. At illa merito turbata de
tali preſagio vocauit ad ſe virum: ⁊ diligē-
tius ab eo rem vel vnde hoc ipſe noſſet in-
quirebat. Qui ait. Nuper preoccupatus
noctu vigilijs et pſalmis vidi aſtantem
mihi ſubito quendam incogniti vultus:
cuius preſentia cū eſſem exterritus dixit
mihi: ne timerem ⁊ quaſi familiari me vo-
ce alloquens: Benefacis inquit quia ꝑ
iſto nocturno quietis non ſomno indul-
gere: ſed vigilijs ⁊ orationibꝰ inſiſtere va-
luiſti. At ego. Noui inquit multum mihi
eſſe neceſſe vigilijs ſalutaribus inſiſtere: ⁊
pro meis erratibꝰ ſedulo dominū depre-
care. Qui adijciens: Uerum inquit dicis
quia tibi ⁊ multis opus eſt peccata bonis
operibus redimere: ⁊ cum ceſſant a labo-
ribus rerum temporalium tunc pro appe-
titu eternorum bonorum liberius labora-
re. ſed hoc tamen pauciſſimi faciunt. Si-
quidem modo totum hoc monaſterium ex
ordine perluſtrans ſingulorum caſas ac
lectos inſpexi: ⁊ neminem ex omnibus p̄-
ter te erga ſanitatem anime ſue occupatū
repperi: ⁊ omēs prorſus viri ⁊ femine: aut
ſomno torpent inerti: aut ad peccata vigi-
lant. Nam ⁊ domūcule que ad orandum
vel legendum facte erant: nunc in cōmeſ-
ſationum: potationum: fabulationum: et
ceterarum ſunt illecebrarum cubilia con-
uerſe. Uirgines quoqȝ deo dicate cōtem-
pta reuerentia ſue profeſſionis quotienſ-
cunqȝ vacant texēdis ſubtilioribus indu-
mentis operam dant quibus aut ſeipſas
ad vicem ſponſarum in periculū ſui ſtatꝰ
adornent: aut externorū ſibi virorū amici-
ciam comparent. Unde merito loco huic
⁊ habitatoribus eius grauis de celo vin-
dicta flāmis ſeuientibus ꝑparata eſt. Di-
xit autē abbatiſſa. Et quare non tuis hoc
comperiū mihi reuelari voluiſti: Qui re-
ſpondit. Timui propter reuerentiā tuam
ne forte nimiū conturbareris. Et tamen
hanc cōſolatōem habeas ꝙ in diebꝰ hec
tuis plaga nō ſuꝑueniet. Qua diuulgata
viſione aliquantulum loci accole paucis
diebus timere: ⁊ ſeipſis intermiſſis facino-
ribus caſtigare ceperūt. Uerū poſt obitū
ipſius abbatiſſe redierūt ad priſtinas ſor-
des: immo ſceleratiora fecerunt. Et cū di-
cerēt pax ⁊ ſecuritas: extemplo prefate vl-
tionis ſunt pena mulctati. Que mihi cun-
cta ſic eſſe facta reuerēdiſſimꝰ meus com-
preſbyter Edgils referebat qui tūc in illo
monaſterio degebat. Poſtea aūt diſcedē-

tibus inde ob deſolationē plurimis inco
larū in noſtro monaſterio plurimo tēpo-
re cōuerſans ibidēq defunctus eſt. Hec
ideo noſtre hiſtorie inſerenda credidim⁹:
vt admoneremus lectorē operū dñi ꝙ ter
ribilis in cōſilijs ſuper filios hominū: ne
forte nos tēpore aliquo carnis illecebris
ſeruiētes: minuſq dei iudiciū formidan-
tes repentina ira eius corripiat: ⁊ vel tem
poralibus damnis iuſte ſeuiens affligat:
vel ad perpetuam perditionem diſtrict⁹
examinans tollat.

De morte Ecgfridi ⁊ Lotheri regum:
Caplm. XXVI.

a Anno dñice incarnationis. dc.
lxxxiiij. Ecgfrid rex Nordan-
himbrorū miſſo hyberniā cum
exercitu duce Berecto vaſtauit miſere gē
tem innoxiā ⁊ nationi anglorū ſemꝑ ami-
ciſſimā: ita vt in eccleſijs quidem: aut mo
naſterijs manus parceret hoſtilis. at inſu
lani ⁊ quantū valuere armis arma repel-
lebant. Et inuocātes diuine auxiliū pie-
tatis celitus ſe vindicari ꝯtinuis deū pre
cationibus poſtulabant. Et ꝗuis male-
dici regnū dei poſſidere nō poſſint Cre-
dendum tamen eſt ꝙ hij qui merito impie-
tatis ſue maledicebant̄ ocius penas ſui rea
tus luerent. Siquidē anno poſt hunc ꝓ-
ximo idem rex cum temere exercitū ad va
ſtandum Pictorū ꝓuinciā duxiſſet: multū
ꝓhibentibus amicis: ⁊ maxime beate me
morie Cutberechto q̇ nuper fuerat ordi
natus eṗs: Introductus eſt ſimulantibus
fugam hoſtibus in anguſtias inacceſſorū
montium: ⁊ cum maxima parte copiarum
quas ſecū adduxerat extinctus: anno eta
tis ſue. xl. regni aūt. xv. die tertio decimo
kł̄arū iuniarū. Et quidē vt dixi ꝓhibue-
runt amici ne hoc bellū iniret: ſed qm̄ an-
no ꝓcedente noluerat audire reuerēdiſſi-
mū Ecgberechtū ne Scocciā nil ſe ledē-
tē impugnaret: Datū eſt illi ex pena pcti
illius ne nunc eos qui ipm ab interitu re-
uocare cupiebāt audiret. Ex quo tempo
re ſpes cepit ⁊ virtus regni anglorū fluere
ac retro ſublapſa referri. Nam ⁊ picti ter
ram poſſeſſionis ſue quā tenuerūt Angli
⁊ Scocci qui erant in Britānia: britonū
quoq pars nō nulla libertatē receperunt
quā et hactenus habent ꝑ annos circiter
xlvi. Ubi inter plurimas gentes Anglo
rū vel interemptos gladio: vel ſeruitio ad
dictos: vel de terra Pictorū fuga lapſos:
Etiam reuerendiſſimus vir domini Tru
mnini qui in eos epiſcopatū acceperat: re
ceſſit cū ſuis qui erant in monaſterio Eb-
bercurni: poſito quidem in regione An-
glorū ſed in vicinia freti qđ Anglorū ter-
ras Pictorūq diſterminat. eoſq vbicū-
q poterat amicis per monaſteria commē
dans ipſe in ſepe dicto famulorū famula-
rūq dei monaſterio qđ vocat̄ Streaneſ-
halch locū māſionis elegit. Ibiq cū pau
cis ſuorū in monachica diſtrictione vitam
nō ſibi ſolūmodo: ſed ⁊ multis vtilē plu-
rimo annorū tpe duxit. Ubi etiā defunct⁹
in eccleſia beati Petri apli iuxta honorē
⁊ vitā ⁊ gradū eius ꝯdignū conditus eſt.
Preerat quidē tunc eidem monaſterio re
gia virgo Elflec: vna cū matre etiā Flec-
de: quarū ſupra fecimus mentionē. Sed
adueniēte illuc epo maximū regendi auxi
liū ſimul ⁊ ſue vite ſolatiū deuota deo do
ctrix inuenit. Succeſſit aūt Ecgfrido in
regnū Altfrit vir i ſcptūris doctiſſim⁹ q̇
frater eius ⁊ filius Oſuini regis eſſe dice
batur. Deſtructūq regni ſtatū ꝗuis intra
fines anguſtiores nobiliter recuperauit.
Quo videlicet anno qui eſt ab incarnatio
ne dñica. dc. lxxxv. Lotheri cantuariorū
rex cū poſt Ecgberechtū frēm ſuū q̇ nouē
annis regnauerat ipſe duodecim annis re
gnaſſet mortuus erat. viij. idus februarij
vulneratus nanq eſt in pugna Auſtraliū
Saxonū quos cōtra eū Edric filius Ec
gberechti aggregarat: ⁊ inter medendū de
functus. Ac poſt eū idem Edric āno vno
ac dimidio regnauit. Quo defūcto regnū
illud aliqđ tpis ſpaciū reges dubij vel ex
terni diſperdiderūt: donec legitimus rex
Uictred id eſt fili⁹ Ecgberechti ꝯfortat⁹
in regno religione ſimul ⁊ induſtria gen-
tem ſuā ab extranea inuaſione liberaret.

Ut vir dñi Cudberechtus ſit eṗs: Ut
q in monachica adhuc vita poſitus vixe
rit vel docuerit: Caplm. XXVII.

i Ipſo etiā anno quo finē vite ac-
cepit rex Ecgfrid epm: vt dixi-
mus: fecerat ordinari Lidiſfar-

nenſiũ eccleſie virũ ſanctũ ⁊ venerabilem
Cudberechtũ: qui inſula permodica que
appellat̃ Farne: ⁊ ab eadẽ eccleſia ferme
milibus paſſuũ in oceano procul abeſt:
vitam ſolitariã ꝑ annos plures in magna
corporis et mentis continentia duxerat:
Qui quidem a prima etate puericia ſtudio
religioſe vite ſemꝑ ardebat. Sed ab ineũ
te adoleſcentia monachicũ ⁊ nomẽ aſſum
pſit ⁊ habitũ. Intrauit aũt primo monaſte
riũ Mailros: qđ in ripa Tuidi fluminis
poſitũ: tunc abbas Eata vir oĩm manſue
tiſſimus ac ſimpliciſſimus gerebat. Qui
ꝓpterea ep̃s Hagustaldẽſis ſiue Lindiſ-
farnẽſis eccleſie factus eſt: vt ſupra memo
rauimus. In tempore illo ꝓpoſit⁹ Boi-
ſil magnarũ virtutũ ⁊ ꝓphetici ſpiritus ſa
cerdos fuit. Huius diſcipulatui Cudbe
recht humiliter ſubditus: ⁊ ſcientiã ab eo
ſcripturarũ: ⁊ bonoꝝ operũ ſumpſit exem
pla. Qui poſtq̃ migrauit ad dñm Cud-
berecht eidem monaſterio factus eſt ꝓpo
ſitus: plures ⁊ auctoritate magiſtri ⁊ exẽ-
plo ſue actionis regularem inſtituebat ad
vitam. Nec ſolũ ipſo monaſterio regular̃
vite monita ſimul et exẽpla prebebat: ſed
et vulgus circũpoſitũ longe lateq̃ a vita
ſtulte ꝯſuetudinis ad celeſtiũ gaudioꝝ cõ
uertere curabat amorẽ. Nam multi fidẽ
quã habebant iniquis profanabant ope
ribus: ⁊ aliqui etiã tp̃e mortalitatis negle
ctis fidei ſacramẽtis: quibus erant imbuti
ad erratica idolatrie medicamina cõcur-
rebant: quaſi miſſã a deo cõditore plagã
ꝑ incantationes vel filateria: vel alia que
libet demoniace artis archana cohibere
valerent. Ad vtroruq̃ ergo corrigendum
errorẽ crebro ipſe de monaſterio egreſſus
aliquotiens equo ſedens: ſed ſepius pedi
bus incedens circũpoſitas veniebat ad
villas: ⁊ viã veritatis ꝑdicabat errantibꝫ
qđ ipſum etiam Boiſil ſuo tempore facere
cõſueuerat. Erat quippe moris eo tempõ
re populis Angloꝝ vt veniẽte in villam
clerico vel preſbytero cõfluerent cũcti ad
eius imperiũ verbũ audituri libẽter: ea q̃
dicerent̃ audirent libentius: que audire ⁊
intelligere poterant operãdo ſequerẽtur.
Porro Cudberechto tanta erat dicendi
peritia: tantus amor ꝑſuadendi que cepe-
rat: tale vultus angelici lumen vt nullus
preſentiũ latebras ei ſui cordis celare pre
ſumeret: quin oẽs palam que geſſerãt cõ-
fitendo ꝓferrent: quia nimirũ hec eadem
illũ latere vllo modo putabant: ⁊ cõfeſſa
dignis vt imperabat penitẽtie fructibꝫ ab
ſtergerent. Solebat autẽ ea maxime loca
ꝑagrare ⁊ illis ꝑdicare in viculis: qui in
arduis aſperiſq̃ montibus procul poſiti
aliis horrori erant ad viſendũ: ⁊ pauꝑtate
pariter ac ruſticitate ſua doctoꝝ arcebant
acceſſum. Quos tamẽ ille libẽter pio mã
cipatus labore tanta doctrine ſolertis ex
colebat induſtria: vt de monaſterio egreſ-
ſus ſepe ebdomada ĩtegra: aliquãdo dua
bus vel tribus. nonnunq̃ etiã menſe ple-
no domũ nõ rediret: Sed demoratus in
montanis plebem ruſticã verbo ꝑdicatio
nis ſimul ⁊ opere virtutis ad celeſtia vo-
caret. Cũ ergo venerabilis dñi famulus
multos in Mailroſenſi monaſterio de-
gens annos magnis virtutũ ſignis efful-
geret tranſtulit eũ reuerẽdiſſimus abbas
ipſius Eata ad inſulã Lindiſfarnenſiũ: vt
ibi quoq̃ fratribus cuſtodiã diſcipline re
gularis ⁊ auctoritate ꝓpoſiti intimaret: et
ꝓpria actione ꝑmonſtraret. Nam et ipſum
locũ tunc idem reuerendiſſim⁹ pariter ab
batis iure regebat. Siquidẽ a temporibꝫ
ibidem antiquis ⁊ ep̃s cũ clero: ⁊ abbas
ſolebat manere cũ monachis: qui tamẽ ⁊
ipſi ad curam ep̃i familiariter pertinerent.
Quia nimirũ Aidan qui primus eius lo
ci ep̃s fuit cũ monachis illuc ⁊ ipſe mona-
chus adueniẽs monachicã ĩ eo ꝯuerſatio
nem inſtituit: ſcribẽte ei reuerẽdiſſimo pa-
pa Gregorio: qđ ⁊ ſupra poſuim⁹. Sed
quia tua fraternitas inquit monaſterii re
gulis erudita ſeorſum fieri nõ debet a cle-
ricis ſuis in eccleſia Angloꝝ que nuper
auctore deo ad fidẽ ꝑducta eſt: hãc debet
cõuerſationẽ inſtituere que in initio naſcẽ
tis eccleſie fuit patribus noſtris: in quibꝫ
nullus eorum ex hiis que poſſidebãt ali-
quid ſuũ eſſe dicebat: ſed erant eis omnia
cõmunia.

Ut idem in vita Anachoretica et fontẽ
de ſaxoſa terra orando ꝑduxerit: ⁊ ſegetẽ
de labore manuũ vltra tempus ſerendi ac
ceperit: Capl'm. XXVIII.

e

Xhinc Cudberecht creſcentib⁹
meritis religioſe intentionis ad
Anathcoritice quoq; cõtempla-
tionis: que diximus ſilentia ſecreta petie
nit. Uerũ quia de vita illius ꝛ ꝟtutibus
ante annos plures ſufficiẽter ꝛ verſibus
heroicis ꝛ ſimplici oratione conſcripſim⁹.
Hoc tamen in preſenti cõmemorare ſatis
ſit ꝙ aditurus inſulã ꝓteſtatus eſt fratrib⁹
dicẽs. Si mihi diuina gratia in loco illo
donauerit vt de opere manuũ mearũ vi-
uere queam libens ibi morabor: ſin alias
ad vos citiſſime deo volẽte reuertar. Erat
aũt locus ꝛ aqua ꝑrſus ꝛ frugibus ꝛ ar-
boribus inops: ſed ꝛ ſpirituũ malignorũ
frequẽtia humane habitationi minus ac
cõmodus: ſed ad votũ viri dei habitabi-
lis ꝑ omnia factus eſt. Siquidẽ ad aduẽ
tum eius ſpũs receſſerũt maligni. Cũ aũt
ipſe ſibi ibidem expulſis hoſtibus manſio
nem anguſtã circũuallente aggere et do-
mus in ea neceſſarias iuuante fratrũ ma-
nu id eſt oratoriũ et habitaculũ cõmune
cõſtruxiſſet: Juſſit fratres in eiuſdẽ habi-
taculi pauimento foueã facere (Erat autẽ
tellus duriſſima et ſaxoſa) cui nulla oĩno
ſpes vene fontane videret̃ ineſſe. Qđ cũ
faceret ad fidem ꝛ preces famuli dei alio
die aqua plena inuẽta eſt: que vſq; ad hãc
diem ſufficiẽtẽ cũctis illo aduenientibus
gr̃e ſue celeſtis copiã miniſtraret. Sed
ꝛ ferramẽta ſibi ruralia cũ frumento affer
ri rogauit. qđ cum ꝑparata terra tempo-
re cõgruo ſeminaret nil oĩno nõ dico ſpi-
carũ: ſed ne herbe quidẽ ex eo germinari
vſq; ad eſtatis tempora cõtigit. Unde vi
ſitãtibus ſe ex more fratribus hordeũ iuſ-
ſit afferri: ſi forte vel natura ſoli illius: vel
volũtas eſſet superni largitoris vt illius
frugis ibi potius ſeges oriret̃. Qđ cum ſi
bi allatũ vltra omne tempus ſerẽdi: vltra
oẽm ſpem fructificãdi eodem in agro ſere
ret: mox copioſa ſeges exorta deſiderata
proprij laboris dei refectione; prebebat.
Cũ ergo ibidem multis annis deo ſolita
rius ſeruiret (tanta aũt erat altitudo agge
ris quo mãſio eius erat vallata vt celum
tm̃ ex ea cuius introitum ſinebat aſpicere
poſſet) Cõtigit vt cõgregata ſynodo non
parua ſub pñtia reg; Ecgfridi iuxta fluuiũ
Alne in loco qui dicit̃ ad Tuifirdi quod
ſignificat ad duplex vadũ: Cui beate me-
morie Theodorus archiepũs preſidebat
vnanimo oĩm conſenſu ad epiſcopatum
eccleſie Lindiſfarnenſis eligeret̃. Qui cũ
multis legatarijs: ac litteris ad ſe ꝑmiſſis
nequaq; suo monaſterio poſſet erui: tan-
dem rex ipſe ꝑfatus vna cũ ſctiſſimo anti-
ſtite Trumuuine: nec non ꝛ alijs religioſis
ac potẽtib⁹ viris in inſulã nauigauit. Cõ-
ueniũt ꝛ de ipſa inſula Lindiſfarnenſi in
hoc ipm multi de fratribus. genu flectũt:
omnes adiurant per deum: lacrimas fun
dũt: obſecrãt: donec ipm quoq; lacrimis
plenũ dulcibus extrahũt latebris atq; in
ſynodum ꝑtrahunt. Qui dum perueniret
q̃uis multũ renitẽs vnanimi cũctorũ vo
lũtate superat̃. atq; ad ſuſcipiendũ epatus
officiũ collũ ſubmittere cõpellit̃. Eo ma-
xime vict⁹ ſermone ꝙ famulũ dei Boiſil
cũ mente ꝓphetica cuncta que ei eſſent ſu
peruentura patefaceret: antiſtitẽ quoq; eũ
futurũ eſſe predixerat. Necnon ſtatim or
dinatio decreta: ſed peracta hyeme que imi
nebat in ipſa ſolẽnitate paſchali completa
eſt Eboraci ſub preſentia ꝑfati regis Ecg
fridi: conuenientibus ad ꝯſecrationẽ eius
vij. epiſ: in quibus beate memorie Theo
dorus primatũ tenebat. Electus eſt autẽ
primo in epatum Haguſtaldẽſis eccleſie
ꝓ Trumberechto qui ab epatu fuerat de
poſitus. Sed qm̃ ipſe plus Lindiſfarneñſ
eccleſie in qua conuerſatus fuerat dilexit
prefici: placuit vt Eata reuerſo ad ſedem
eccleſie Haguſtaldẽſis cui regendo ꝑmo
fuerat ordinat⁹ Cudberecht eccleſie Lin
diſfarnenſis gubernacula ſuſciperet. Qui
ſuſceptum epiſcopatus gradum ad imita
tionem beatorum apoſtolorum virtutũ
ornabat operibus. Cõmiſſam nanq; ſibi
plebem ꝛ orationib⁹ protegebat aſſiduis
et ãmonitionib⁹ ſaluberrimis ad celeſtia
vocabat. et (qđ maxime doctores iuuare
ſolet) ea que agẽda docebat ipſe prius agẽ
do premonſtrabat. Erat quippe ante oĩa
diuine caritatis igne feruidus: patientie
virtute modeſtus: orationũ deuotarũ ſo-
lertiſſime vite intentus: affabilis omnib⁹
qui ad ſe conſolationis gratia veniebant
Hoc ipm quoq; oratõnis loco ducens ſi

ínfirmis fratrib⁹ opem ſue exhortationis
tribueret. Sciensq̧ qui dixit: Diliges do
minum deũ tuũ: Dixit et diliges ꝓximũ.
Erát abſtinẽtie caſtigatione inſignis: erat
gratia ꝯpũctionis ſemꝑ ad celeſtia ſuſpẽ/
ſus. Duobus autẽ annis in ẽpatu ꝑactis
repetijt inſulã ac monaſteriũ ſuũ diuino
ãmonitus oraculo. quia dies ſibi mortis
vel vite magis illius que ſola vita dicen/
da eſt iam approp̃iaret introitus: ſicut ipſe
quoq̧ tp̃e eodem nõnullis ſed verbis ob
ſcurioribus que tamẽ poſtmodũ manife
ſte itelligerent̃ ſolita ſibi ſimplicitate pan
debat: quibuſdam autem hoc idem etiam
manifeſte reuelabat.

Ut idem ẽps iam obitum ſuũ proxime
futurum Herebrechto predixerit:

Capl'm. XXIX.

c

Rat aũt preſbyter vite venerabi
lis noĩe Herebrecht iam dudũ
viro dei ſpiritalis amicicie fede
re copulatus qui in inſula ſtagni illius ꝑ
grandis: de quo; deriuuẽtionis fluuij pri/
mordia erũpunt: vitã ducens ſolitariã: an
nis ſingulis eũ viſitare: ⁊ monita ꝑpetue
ab eo ſalutis audire ſolebat. Hic cũ audie
ret eum ad ciuitatẽ Lugubaliã deueniſſe
venit ex more cupiens ſalutarib⁹ eius ex/
hortationib⁹ ad ſuperna deſideria magis
magiſq̧ accendi. Qui dũ ſeſe alterutrũ ce/
leſtis vite poculis ĩbriarẽt: dixit inter alia
antiſtes. Memẽto frater Herebrecht vt
modo quicquid opus habes me interro
ges: mecũq̧ loquaris. Poſtq̃ enĩ ab inui
cem digreſſi fuerim⁹: nõ vltra nos in hoc
ſeculo carnis obtutib⁹ inuicẽ aſpiciemus
Certus ſum nãq̧ q꞉ tempus mee reſolu/
tionis inſtat: ⁊ velox eſt depoſitio taber/
naculi mei. Qui hec audiẽs ꝓuolutus eſt
eius veſtigijs: ⁊ fuſis cũ gemitu lacrimis
Obſecro inquit ꝑ dñm ne me deſeras: ſed
tui memor ſis fideliſſimi ſodalis: rogeſq̧
ſupernã pietatẽ vt cui ſimul in terris ſerui
uimus ad eius videndũ gratiã ſimul tran
ſeamus ad celos. Noſti enĩ q꞉ ad tui oris
ſimp erĩũ ſemꝑ viuere ſtudui. et quicquid
ignorãtia vel fragilitate deliqui: eaq̧ ad
tue volũtatis examen mox emẽdare cura/
ui. Incubuit precib⁹ antiſtes: ſtatimq̧ e/
doctus in ſpiritu impetraſſe ſe qđ petebat
a dño. Surge inquit frater mi ⁊ noli plo
rare: ſed gaudio gaude q꞉ qđ rogauimus
ſuꝑna nobis clemẽtia donauit. Cuius ꝓ/
miſſi ⁊ ꝓphetice veritatẽ ſequẽs rerũ aſtru
xit euẽtus. quia ⁊ digredientes ab inuicẽ
nõ ſe vltra corporaliter viderũt. ſed vno
eodẽq̧ die hoc eſt .xiij. kl'arũ aprilis egre/
diẽtes e corpore ſpũs eoꝝ mox beata in/
uicẽ viſione coniuncti ſunt: atq̧ angelico
miniſterio pariter ad regnũ celeſte trãſlati
Sed Herebrecht diutina ꝓus infirmita
te decoqui nu illa vt credibile eſt diſpenſa
tõne dñice pietatis vt ſi qđ min⁹ haberet
meriti a btõ Cudberechto ſuppleret hoc
caſtigans longe egritudinis dolor: qua/
tenus equat⁹ grã ſuo interceſſori ſicut vno
eodẽq̧ tp̃e cũ eo de corpore egredi: ita etiã
vna atq̧ indiſſimili ſede ꝑpetue btĩtudi/
nis meruiſſet recipi. Obijt aũt pater reue
rendiſſimus in inſula Farne: multũ deꝑ/
cat⁹ fratres vt ibi quoq̧ ſepeliret̃ vbi non
paruo tp̃e pro dño militaret̃. Attamẽ tan
dem eoꝝ precibus victus aſſenſum dedit
vt ad inſulam Lindiſfarnenſiũ relatus in
eccleſia deponeretur. Qđ dum factũ eſſet
ẽpatum eccleſie illius anno vno ſeruabat
venerabilis antiſtes Uilfrid donec elige
retur qui ꝓ Cudberechto antiſtes ordina
ri deberet. Ordinat⁹ eſt aũt poſt hec Ead
brecht vir ſciẽtia ſcripturarũ diuinarũ: ſi/
mul ⁊ preceptoꝝ celeſtium obſeruãtia: ac
maxime elemoſinarũ operatõne inſignis
ita vt iuxta legẽ omnib⁹ annis decimã nõ
ſolũ quadrupedũ: verũetiã frugũ omniũ
atq̧ pomorum necnõ ⁊ veſtimentoꝝ par/
tem pauperibus dedit.

Ut corpus illius per .xj. annos ſepul/
ture corruptionis imune repertum: Atq̧
non multo poſt ſucceſſor ẽpatus eius de
mũdo tranſierit:

Capl'm. XXX.

v

Olens aũt latius demõſtrare
diuina diſpẽſatio quãta in gl'ia
vir dñi Cudberecht poſt mor/
tem viueret cuius ante mortem vita ſubli
mis erat crebris etiã miraculorũ patebat
indicijs: trãſactis ſepulture eius ãnis .xj.
imiſit aĩo fratrum vt tollerent oſſa illius.
Qui more mortuoꝝ conſumpto iam ⁊ in
puluerẽ redacto corpore reliquo ſicca in/
ueniẽda putabãt: atq̧ in nouo recondita

loculo in eodē quidē loco: sed supra paui
mentū digne venerationis gratia locarēt.
Quod dū sibi placuisse Eadberechto anti-
stite suo referrēt ānuit cōsilio eorū iussitq̄ vt
die depositionis eius hoc facere meminis
sent. Fecerūt aūt ita. Et aperientes sepul
crū inuenerūt corpus totū q̄si adhuc viue
ret integrū: et flexibilibus artuū cōpaginibus
multo dormienti q̄z mortuo similius. Sed
et vestimēta oīa q̄bus indutus erat nō solū
intemerata: verūetiā prisca nouitate et cla
ritudine mirāda parebāt. Quod vbi videre
fratres nimio mox timore pculsi festinaue
runt referre antistiti que inuenerant. Qui
cum forte in remotiori ab ecclesia loco re-
fluis vndiq̄ pelagi fluctibus cinctus solita
rius manebat. In hoc etenī semp q̄drage-
sime tempus agere: in hoc q̄draginta ante
dn̄ici natalis dies in magna cōtinētie ora
tionis et lacrimarū deuotione trāsigere so
lebat. In quo etiā venerabilis pdecessor
eius Cudberecht priusq̄ insulā Farne pe
teret aliq̄diu secretius dn̄o militabat. At
tulerūt aūt ei et partem indumenti que cor
pus sctm̄ ambierāt. que cū ille et munera
gratāter acciperet et miracula libēter audi
ret (Nā et ipsa indumēta q̄si patris adhuc
corpori circūdata miro deosculabatur affe-
ctu) Noua inquit indumenta corpori pro
hijs que tulistis circūdate: et sic reponite
in arcam quā parastis. Scio aūt certissi-
me q nō diu vacuus remanebit locus ille q̄
tanta miraculi celestis grā sacratus est. Et
q̄z beatus est cui in eo facultatē quiescēdi
dn̄s totius btitudinis auctor atq̄ largitor
prestare dignabitur. Hec et huiusmōi plura
vbi multis cū lacrimis: et magna cōpūctio
ne antistes lingua etiam tremēte cōpleuit:
Fecerūt fratres vt iusserat: et inuolutū no
uo amictu corpus: nouaq̄ in theca recon
ditū supra pauimentum sanctuarij posue
runt. Nec mora deo dilectus antistes
Eatberecht morbo correptus est acerbo
ac per dies crescēte multūq̄ ingrauescēte ar
dore lāguoris nōmulto post id est nonas
maias etiā ipse migrauit ad dn̄m. Cuius
corpus in sepulcro bn̄dicti pr̄is Cudbere
chti ponētes apposuerūt desup arcam in
qua incorrupta eiusdē patris mēbra loca
uerūt. In quo etiā loco signa sanitatū ali
quot dies facta meritis amborum testimo-
niū ferunt. E quibus aliqua in libro vite
illius olim memorie mādauimus. Sed
et in hac historia quedā q̄ nos nup audis
se cōtigit superadijcere cōmodū duximus.

Ut quidam ad tumbā eius sit a para-
lisi curatus: Capitulum XXXI.

e Rat in eodē monasterio frater
quidā noīe Baduthegn. tpe nō
pauco hospitum ministerio de-
seruiēs: qui nūc vsq̄ superest: testimoniū ha
bens ab vniuersis fratribus: cūctisq̄ superue
nientibus hospitibus q vir esset multe pieta
tis ac religionis: Iniunctoq̄ sibi officio:
supne tm̄ mercedis grā subditus. Hic cū q̄-
dā die lenas: siue sagas quibus in hospitali
vtebatur in mari lauisset: rediēs domū repē
tina medio itinere molestia tactus: ita vt
corruēs in terrā: et aliq̄diu pnus iacēs vix
tandē resurgeret. Resurgēs aūt sensit dimi
diā corporis sui ptē a capite vsq̄ ad pedes.
paralisis lāguore depssam. Et maxīe cū labo
re baculo innitēs domū puenit. Crescebat
morbus paulatim. et nocte superueniēte grauior
effectus est: ita vt die redeūte vix ipse p se ex
urgere aut incedere valeret. Quo affectus in
cōmodo cōcepit vtile mēti cōsiliū: vt ad ec-
clesiā q̄quo mō posset pueniēs: intraret ad
tumbā reuerendissimi pr̄is Cudberechti:
ibiq̄ genibus flexis supplex supnā pietatem
rogaret: vt vel ab huiuscemōi languore: si
hoc sibi vtile esset liberaretur: vel si tali mole-
stia diutius castigari diuina puidēte grā
opteret: patiēter dolorē ac placida mente
sustineret illatum. Fecit igitur vt aīo dispo
suerat. et imbecilles artus baculo sustentās in
trauit ecclīam: ac psternēs se ad corpus viri
dei: pia intētione p eius auxiliū dn̄m sibi fie
ri ppitiū pcabatur: atq̄ inter pces velut in
soporē solutus: sensit (vt ipse postea referre
erat solitus) q̄si magnā latāq̄ manū: caput
sibi in pte q̄ dolebat tetigisse. eo dēq̄ tactu
in illā q̄ lāguore pssa fuerat corporis sui ptē
paulatim fugiēte dolore: ac sanitate subse
quēte ad pedes vsq̄ ptrāsisse. Quo facto
mox euigilās sanissimus surrexit ac p sua sa
nitate domino gratias referēs: quid erga
se actū esset fratribus indicauit. Cūctisq̄
cōgaudētibus ad ministeriū qđ sollicitus ex
hibere solebat: q̄si flagello pbante castiga-

tior rediit. Sed ⁊ indumēta quibꝫ deo di
catū corpus Cudberechti vel viuū antea
vel poſtea defunctū veſtierant: etiā ipſa a
grā curādi nō vacarūt. ſicut in volumine
vite ⁊ virtutū eius quiſqꝫ legerit inueniet.

Ut alter ad reliquias eius nup fuerit
ab oculi languore curatus:

Capl'm. XXXII.

Ec ſilētio pretereundū: qđ ante
n triennīū p reliquias eius factū:
nuper mihi p ipm in quo factū
eſt fratrē innotuit. Eſt aūt factū in monaſte
rio qđ iuxta Amnē deacore conſtructū ab
eo cognomē accepit: cui tunc vir religio
ſus Suidberecht abbatis iure prefuit.
Erat in eo quidā adoleſcēs cui tumor de
formis: palpebrā oculi fedauerat. qui cū
p dies creſceus oculo interitū minaret: cu
rabant medici hunc appoſitis pigmento
rum fomētis emollire: nec valebant. qui
dam abſcindendā eſſe dicebāt. alii hoc fie
ri metu maioris periculi vetabant. Cūqꝫ
tempore nō pauco frater p̄fatus tali incō
modo laboraret: neqꝫ in imenſo oculo exi
ciū humana manus curare valeret: quin
per dies augeſceret: Contigit ſubito diui
ne pietatis gratia: per ſanctiſſimū patris
Cudberechti reliquias ſanari. Nā quā
do fratres ſui corpus ipſius poſt multos
ſepulture annos incorruptū repperenūt:
tulerūt partem de capillis: quā more reli
quiarū rogātibus amicis: dare vel oſten
dere in ſignū miraculi poſſent. Harū par
ticulā reliquiarū eo tp̄e habebat penes ſe
quidā de preſbyteris eiuſdē monaſterii
nomine Thridred: qui tūc ipſius monaſte
rii abbas eſt. Qui cū die quadā ingreſſus
eccleſiā aperuiſſet thecam reliquiarū: vt
portionē earū roganti amico preſtaret: cō
tigit ⁊ ipm adoleſcentē cui oculus langue
bat in eadē tunc eccleſia adeſſe. Cūqꝫ pre
ſbyter portionē quantā voluit amico de
diſſet. reſiduū dedit adoleſcēti vt ſuo in lo
co reponeret. At ille ſalubri inſtinctu ad
monitus: cū accepiſſet capillos ſcī capit̄
appoſuit palpebre languēti: ⁊ aliq̄diu tu
morem illū infeſtū horū appoſitione com
primere ac mollire curabat. Quo facto re
liquias vt iuſſerat ſua in theca recōdidit:
credens ſuū oculū capillis viri dei quibꝫ
attactus erat ocius eſſe ſanandum. Necqꝫ
eīn eū ſua fides fefellit. Erat eīn vt referre
eſt ſolit⁹ tunc hora circiter ſcđa diei. Sed
cū alia quoqꝫ dies illa exigebat: cogitaret
⁊ faceret imminēte hora ipſius diei ſexta: re
pente contingēs oculū ita ſanū cū palpe
bra inuenit: ac ſi nunq̄ꝫ in eo deformitatis
ac tumoris appariuſſet.

Explicit liber quartus Eccleſiaſtice
hiſtorie gentis Anglorum.

Incipit liber quintus Eccleſiaſtice hi
ſtorie gentis Anglorum: cum recollecta
capitulorum annotatione.

Ut Oidiluald ſucceſſor Cudberechti
in anachorica vita laborans: in mari fra
tribus tempeſtatem orando ſedauerit:

Capl'm. I.

Acceſſit vi
ro dn̄i Cudberechto in ex
ercēda vita ſolitaria: quā
ſ in inſula Farne ante epi
ſcopatus ſui tp̄a gerebat
vir venerabil' Oidiluald
qui mult̄ annis in mo
naſterio qđ dicit̄ Hripū acceptū p̄ſby
teratus officiū ꝯdignis gradu ip̄e ꝯſecra
bat actibꝫ. Cui⁹ vt meritū vel vita qualis
fuerit clareſcat certius vnū eius narro mi
raculū qđ inibi vn⁹ e fratribꝫ ꝓpter quos
⁊ in quibꝫ patratū eſt ip̄e narrauit videlicet
Gudfrid venerabilis xp̄i famulus ⁊ p̄ſby
ter: qui etiā poſtea fratribꝫ eiuſdē eccleſie
Lindiſfarnēſis: in qua eſt abbatis iure p̄
fuit. Ueni inquit cū duobꝫ fratribꝫ aliis
ad inſulā Farne: loqui deſiderās cū reue
rēdiſſimo patre Oidualdo. Cūqꝫ allocu
tione eius refecti: bn̄dictōne petita domū
rediremꝰ: ecce ſubito poſitis nobis in me
dio mari interrupta eſt ſerenitas qua ve
hebamur: ⁊ tanta irruit tāqꝫ fera tēpeſtat̄
hyems: vt neqꝫ velo: neqꝫ remigio quicq̄ꝫ
proficere: neqꝫ aliud q̄ꝫ mortem ſperare
valeremus. Cum diu multum cum ven
to: pelagoqꝫ fruſtra certātes: tandem poſt
terga reſpiceremus ſi forte vel ipſam de
qua egreſſi eramus inſulam aliquo co
namine repetere poſſemus: inuenimus

nos vndiqꝫ verſum pari tempeſtate ꝑculſos: nullamqꝫ ſpem nobis in nobis reſtare ſalutis. Ubi aūt longius viſum leuauimus: vidimus in ipſa inſula Farne: egreſſum de latibulis ſuis amātiſſimū deo patrem Oidiluualdū iter noſtrum inſpicere. Audito etenim fragore ꝓcellarū ac feruētis oceani: exierat videre quid nobis accideret. Cūqꝫ nos in labore ac deſperatōne poſitos cerneret: flectebat genua ſua ad patrē dn̄i noſtri ieſu chriſti pro noſtra vita ⁊ ſalute precaturus. Et cū orationē cōpleret: ſimul tumida equora placauit adeo: vt ceſſante per omnia ſeuitia tempeſtatꝭ: ſecūdi nos venti ad terrā vſqꝫ ꝑ plana maris terga comitarent̄. Cūqꝫ euadētes ad terrā: nauiculā quoqꝫ noſtrā ab vndis exportaremus: mox eadēqꝫ noſtri gratia modicū ſiluerat tempeſtas rediit: ⁊ toto illo die multū furere nō ceſſauit: vt palam darē intelligi ex modica illa que preuenerat intercapedo quietis: ad viri dei ꝑces noſtre euaſionis gratia donatus eſt. Manſit itaqꝫ idem vir dei in inſula Farne .xii. annis: ibidēqꝫ defunctus. ſed in inſula Lindiſfarnenſi iuxta prefectoꝝ corpora epiſcopoꝝ in eccleſia ſcti petri apoſtoli ſepultus eſt. Geſta vero ſunt hec temporibus Alfridi regis qui poſt fratrē ſuū Ecgfridū genti Nordanhumbroꝝ decem ⁊ octo annis prefuit.

Ut epiſcopus Johānes mutū benedicendo curauerit: Capl'm. II.

c

Uius regni principio defūcto Eata epo: Johannes vir ſctūs Hagultaldenſis eccleſie ꝑſulatum ſuſcepit. de quo plura virtutū miracula: qui eum familiariter nouerūt dicere ſolent. ⁊ maxime vir reuerēdiſſimus ac veraciſſimus Berechtun dyacon⁹ quondā eius: nunc aūt abbas monaſterii qd̄ vocatur Inderauuda id eſt deoꝝ e quibꝰ aliqua memorie tradere cōmodū duximus. Eſt manſio quedā ſecretior nemore raro ⁊ vallo circūdata: nō longe ab Hagultaldenſi eccleſia. id eſt vnius ferme miliarii ⁊ dimidii ſpacio interfluente Thino amne ſeparata: habēs cimiteriū ſancti Michaelis archangeli: in qua vir dei ſepius vbi opportunitas arridebat tpis: et maxime in .xl. manere cū paucis: atqꝫ orationibus ac lectioni quietus operā dare conſueuerat. Cūqꝫ tempore quodā incipiēte .xl. ibidem manſurus aduenirēt: iuſſit ſuos querere pauperē aliquem maiore infirmitate vel inopia grauatū: quē ſecū habere illis diebus ad faciendam elemoſinā poſſent. Sic enī ſemper facere ſolebat. Erat autē in villa nō longe poſita quidā adoleſcēs mutus epo notus (nam ſepius ante illum ꝑcipiende elemoſine gratia venire cōſueuerat) qui ne vnū quidē ſermonē vnqꝫ ꝓfari poterat. Sed et ſcabiē tantam vt fur fures habebat in capite: vt nil vnqꝫ capillorū eius in ſuperiore parte capitis naſci valeret. Tamen in circuitu horridi crines ſtare videbant̄. Hūc ergo adduci ꝑcepit eps: ⁊ ei in conſeptis eiuſdem manſionis paruū tuguriū fieri: in quo manens quotidianā ab eo ſtipēdiam acciperet. Cumqꝫ vna .xl. eſſet impleta ſeptimana ſequēti dominica iuſſit ad ſe intrare pauperem: ingreſſo linguā ꝓferre ex ore: ac ſibi oſtendere iuſſit. ⁊ apprehendens eū: ſignū ſancte crucis lingue eius impreſſit. quā ſignatā reuocare in os ⁊ loqui illū precepit. Dicito inquiens aliqd̄ verbū. dicito gege qd̄ eſt lingua angloꝝ verbū affirmandi ⁊ cōſentiendi id eſt etiā. Dixit ille ſtatim ſoluto vinculo lingue qd̄ iuſſerat. Addidit eps nomina litterarū. Dicito a. dixit ille a. Dicito b. dixit ille ⁊ b. Cūqꝫ ſingula litterarū nomina dicente epo reſponderet addidit ⁊ ſillabas ac verba illi dicenda ꝓponere. Et cū omnibus cōſequenter reſponderet precepit eū ſententias longiores dicere. Et fecit. neqꝫ vltra ceſſauit tota die illā et nocte ſequente quantū vigilare potuit vt ferunt qui preſentes fuere loqui aliquid ⁊ archana ſue cogitationis ac voluntatis qd̄ nunqꝫ antea potuit aliis oſtēdere. In ſimilitudinē illius diu claudis: qui curatus ab apoſtolis petro ⁊ iohāne exiliens ſtetit ⁊ ambulabat ⁊ intrauit cū illis in templum: ambulans ⁊ exiliens ⁊ laudans dominū. Gaudens nimirū vti officio pedū quo tanto tempore erat deſtitutus. Cui⁹ ſanitati congaudens epiſcopus precepit medico etiam ſanande ſcabredini capitis eius curam adhibere. Fecit vt iuſſerat. et

ſiuuante benedictione ac precibus antiſtitis nata eſt cum ſanitate cutis venuſte ſpecies capillorꝫ. Factuſqꝫ eſt iuuenis limpidus vultu: ⁊ loquela promptus: capillis pulcerrime criſpis qui ante fuerat deformis pauper ⁊ mutus. Sicqꝫ de percepta letatus ſoſpitate offerenti ei etiam epo vt in ſua familia manendi locum acciperet: magis domũ reuerſus eſt.

Ut idem puellam languẽtem orando ſanauerit: Caplm. III.

n Arrauit idẽ Berechtun ⁊ aliud de prefato antiſtite miraculum qui cũ reuerendiſſim⁹ vir Uilfrid: poſt longũ exiliũ in epiſcopatũ eſſet Hagustaldenſis eccleſie receptus: ⁊ idem Johãnes defuncto Boſa viro multe ſanctitatis ⁊ humilitatꝫ eps pro eo Eboraci ſubſtitutus: venerit ipſe tempore quodã ad monaſteriũ virginũ: in loco qui vocatur Uetadun cui tũc Hereburg abbatiſſa prefuit. Ubi cum veniſſemus inquit ⁊ magno vniuerſorꝫ gaudio ſuſcepti eſſem⁹ indicauit nobis abbatiſſa: quia quedam de numero virginum que erat filia ipſius carnalis: grauiſſimo languore teneretur: quia flebotomata eſt nuper in brachio et cum eſſet in ſtudio tacta eſt infirmitate repentini doloris: quo mox increſcente magis grauatũ eſt brachiũ illud vulneratum ac verſum in tumorem: adeo: vt vix duobus manibus circũplecti poſſet. Itaqꝫ iacens in lecto p̄ nimietate doloris iam moritura videret̃: rogauit epm abbatiſſa vt intraret ad eam: ac benedicere illã dignaretur. quia crederet eam ad benedictionẽ vel tactũ illius mox melius habiturã. Interrogans autem ille quãdo flebotomata eſſet puella: ⁊ vt cognouit q꞉ in luna q̃rta. Dixit. multũ inſipienter ⁊ indocti feciſtis in luna quarta flebotomando. Memini beate memorie Theodorũ archiepm dicere: quia periculoſa ſit ſatis illius temporis flebotomia quãdo ⁊ lumen lune ⁊ reuma occeani i‍ñ cremẽto eſt. Et quid ego poſſum puelle ſi moritura eſt facere. At illa inſtantius obſecrãs pro filia quã opido diligebat (Nam ⁊ abbatiſſam eam pro ſe facere diſpoſuerat) Tandem obtinuit vt ad languentẽ intraret. Intrauit ergo me ſecũ aſſumpto ad virginẽ que iacebat multo: vt dixi: dolore conſtricta: ⁊ brachio intm̃ groſſeſcente vt nihil prorſus in cubitu flexionis haberet. Et aſtans dixit orationẽ ſuper illam: ac benedicẽs egreſſus eſt. Cũqꝫ poſt hec hora competente cõſederem⁹ ad menſam aduenieus quidam clamauit me dicens foras ⁊ ait. Poſtulat Cuenberug (hoc enim erat nomẽ virginis) vt ocı⁹ regrediar ad eam. Qđ dum facerem repperi illam ingrediens vultu hilariorem: ⁊ velut ſoſpiti ſimilẽ: ⁊ dum aſſiderem illi dixit. vis petam⁹ bibere. Et ego. Uolo inqꝫ ⁊ multũ delector ſi potes. Cunqꝫ oblato poculo biberem⁹ ambo: cepit mihi dicere q꞉ ex quo eps orationẽ pro me benedictione cõpleta egreſſus eſt ſtatim meli⁹ habere incipio. ⁊ ſi nec dum vires priſtinas recepi: dolor tamẽ omnis ⁊ de brachio vbi ardentior inerat: et de toto meo corpore velut ipſo epo foras eum exhortando funditus ablat⁹ eſt: tam ⁊ ſi tumor adhuc in brachio manere videtur: abeuntibus aũt nobis inde continuo fugatũ dolorem membrorũ: fuga quoqꝫ tumoris horrendi ſecuta eſt. ⁊ erepte morti ac doloribꝫ virgo laudes domino ſaluatori vna cũ ceteris qui ibi erant ſeruis illius referebat.

Ut item coniugẽ comitꝫ infirmã aqua benedicta curauerit: Caplm. IIII.

a Liud quoqꝫ nõ multũ huic diſſimile miraculũ de prefato antiſtite narrauit idem abbas dicẽs Uilla erat comitis cuiuſdã que vocabat̃ Puch: non longe a monaſterio id eſt duũ ferme miliũ ſpacio ſeparata: cuius coniux quadraginta ferme diebus erat acerbiſſimo languore detenta: ita vt tribus ſeptimanis non poſſet de cubiculo in quo iacebat foras efferri. Contigit aũt eo tempore virũ dei illo ad dedicandã eccleſiã ab eodem comite vocari. Cũqꝫ dedicata eſſet eccleſia rogauit comes eũ ad prãdendũ domũ ſuam ingredi: renuit eps dicens ſe ad monaſteriũ qđ prime erat reuerti debere. At ille obnix⁹ precibꝫ inſtans vouit etiã ſe elemoſinas pauperibꝫ daturꝫ: dũmodo ille dignaretur ea die domum ſuam ingrediens ieiunium ſoluere. Rogaui et ego vna cum illo promittens etiam me ele-

moſinas in alimonia͂ inopu͂ dare. Du͂ ille domu͂ comitis prauſurus ac bn͂dictionē daturus intraret. Cu͂qꝫ hoc tarde ac difficulter impetrarem⁹ intrauimus ad reficiendum. Miſerat aūt ep̄s mulieri que infirma iacebat de aqua bn͂dicta qua͂ in dedicationē eccleſie conſecrauerat per vnu͂ de hys qui mecu͂ venerant fratribus: precipiens vt guſtanda͂ illi daret: ⁊ vbicu͂qꝫ maximu͂ ei dolorem ineſſe didiciſſet de ipa ea aqua lauaret. Qd̄ vt factu͂ eſt ſurrexit ſtatim mulier ſana: ⁊ nō ſolum ſe infirmitate longa carere: ſed et pditas dudum vires recepiſſe ſentiens obtulit poculu͂ ep̄o. Ac nobis cepitqꝫ miniſteriu͂ nobis omnib⁹ propinandi vſqꝫ ad prandiu͂ completum nō omiſit. imitata ſocru͂ beati petri que cu͂ febriu͂ fuiſſet ardoribus fatigata ad tactu͂ man⁹ dominice ſurrexit: et ſanitate ſimul ac virtute recepta miniſtrabat.

Ut puerū comitis orando a morte reuocauerit. Capl'm. V.

Alio idem tēpore vocat⁹ ad dedicandā eccleſiā comitis vocabulo Addi: cum poſtulatū cōpleſſet miniſteriū rogatus eſt ab eodē comite intrare ad vnū de pueris eius q̄ acerrima egritudine premebatur: ita vt deficiente penitus oīm membrorū officio iamqꝫ moriturus eſſe videretur. Cui etiam loculus iam tunc erat preparatus in quo defunctus condi deberet. Addidit autē vir etiam lacrimas precibus diligenter obſecrans vt intraret oraturus pro illo: quia multū neceſſaria ſibi eſſet vita ipſius. Crederet vero quia ſi ei manū imponeret: atqꝫ eum benedicere voluiſſet: ſtatim meli⁹ haberet. Intrauit ergo illo ep̄s: ⁊ vidit cū meſtis omnibus iam morti pximū: poſitūqꝫ loculū iuxta eum in quo ſepeliēdus poni deberet. Dixitqꝫ orationē: ac benedixit eum: ⁊ egrediens dixit ſolito conſolantiū ſermonē. Bene cōualeſcas ⁊ cito. Cūqꝫ ſederent poſt hec ad mēſam miſit puer ad dn̄m ſuū rogans ſibi poculū vini mittere quia ſitiret. Gauiſus eſt ille multū qꝫ bibere poſſet: miſit ei calicem vini benedictum ab epiſcopo: quē vt bibit ſurrexit cōtinuo. ⁊ veterno infirmitatis diſcuſſo induit ſe ipſe veſtimētis ſuis: ⁊ egreſſus inde intrauit ⁊ ſalutauit ep̄m ⁊ cōuiuas: dicēs qꝫ ipſe quoqꝫ delectaretur manducare ⁊ bibere cū eis. Iuſſerunt eum ſedere ſecū ad epulas multū gaudentes de ſoſpitate illi⁹. reſidebat: veſcebatur: bibebat: letabatur: quaſi vnus e conuiuis agebat. Et multis poſt hec annis viuens: in eadem quā acceperat ſalute pmanſit. Hoc autem miraculum memoratus abbas non ſe preſente factum: ſed ab hys qui preſentes fuerunt ſibi perhibet eſſe relatum.

Ut clericū ſuū cadendo contritū orando ac benedicendo a morte reuocauerit. Capl'm. VI.

Nec hoc ſilentio pretereūdum qꝫ famulus xp̄i Herbed ī ſeipo ab eo factū ſolet narrare miraculum. Qui tunc quidē in illius cōuerſatus: nunc in monaſterio qd̄ eſt iuxta hoſtiū Tini fluminis abbatis iure peſt. Uitā inquit illi⁹: quantū hoīb⁹ eſtimare fas eſt: qd̄ preſens optime cognoui: p omnia ep̄o dignā eſſe pperi. Sed ⁊ cuius meriti apd̄ internū iudicē habitus ſit: et in multis aliys ⁊ ī meipo maxie expertus ſū. Quippe quē ab ipo (vt ita dicā) mortis limite reuocans: ad viam vite ſua oratione ac benedictione reduxit. nam cū primeuo adoleſcētie tempore in clero illius degerem: legendi quidem canēdiqꝫ ſtudys traditus: ſed non adhuc animū perfecte a iuuenilibus cohibens illecebris: Contigit die quadā nos iter agentes cū illo deueniſſe in viā planā ⁊ amplam atqꝫ curſui equorū aptā. Ceperūtqꝫ iuuenes qui cū ipo erant maxime laici poſtulare ep̄m vt curſu maiore equos ſuos inuicem pbare liceret. At ille primo negauit ocioſum dicens eſſe qd̄ deſiderabant. Sed ad vltimum multorum vnanima intentione deuictus: facite aliquid ſi vultis. ita tamen vt Herebald ab illo ſe certamine abſtineat. Porro ipe diligentius obſecrans vt et mihi certādi cū illis copia daretur (fidebam nāqꝫ equo quē mihi ipe optimū donauerat) nequaqꝫ impetrare potui. At cū ſepius huc atqꝫ illuc ſpectāte ep̄o pcitatis in curſuz equis reuerterētur ⁊ ipſe laſciuo ſuperatus animo: Non me potui cohibere: ſed (phibēte licet illo) ludētib⁹ me miſcui: ⁊ ſimul cur

ſu equi contendere cepi. Qđ dum agerem
audiui illum poſt tergum mihi cum ge-
mitu dicentem. O ꝙ̃ magnũ re facis mihi
ſic equitãdo. Et ego audiẽs nihilominꝰ
ceptis inſtiti vetitis. Nec mora: dum fer-
uens equus quoddã itineris cõcauũ va-
lentiore impetu tranſiliret: lapſus decidi.
Et mox velut emoriens ſenſum penitus:
motũꝫ oẽm perdidi. Erat nanꝫ in loco
illo lapis terre equalis: obtectus ceſpite
tenui: neꝫ vllus alter in tota illa cãpi pla-
nitie lapis inueniri poterat. Caſuꝫ eue-
nit: vel potius diuina prouiſione ad pu-
niendam inobediẽtie mee culpam: vt huic
capite ac manu quã capiti meõ ſuppoſue-
ram tangerem: atꝫ fracto pollice capitis
quoꝫ iunctura ſolueretur. Et ego: vt dixi
ſimillimus mortuo fierem. Et quia mo-
ueri non poteram tetenderunt ibidem pa-
pilionem in quo iacerem. Erat autem ho-
ra diei circiter ſeptima a qua ad veſperaꝫ
vſꝫ quietus ⁊ quaſi mortuus permanẽs
tunc paululũ reuiuiſco: feroꝛꝫ domũ a ſo-
ciis: ac tacitus tota nocte ꝑduro. Vome-
bam autẽ ſanguinẽ: eo ꝙ ⁊ intranea eſſent
ruendo cõuulſa. At ep̃s grauiſſime de ca-
ſu ⁊ interitu meo dolebat: eo ꝙ me ſpecia-
li diligeret affectu. Nec voluit nocte illa
iuxta morem cũ clericis ſuis manere: ve-
rum ſolus in oratione perſiſtens noctem
ducebat peruigilẽ pro mea (vt reoꝛ) ſoſpi-
tate ſupernã pietatẽ ſupplicans. Et mane
primo ingreſſus ad me: ⁊ dicta ſuper me
oratõne vocauit me nomine meo: ⁊ quaſi
de graui ſomno excitatũ interrogauit: ſi noſ-
ſem quis eſſet qui loqueretur ad me. At
ego aperiens oculos aio etiã. Tu es ep̃s
meus amatus. Potes inquit viuere: Ego
ſum. Poſſum inꝗ̃ per orationes veſtras
ſi voluerit dominus. Qui imponens ca-
piti meo manũ cum verbis bñdictionis
redit ad orãdum. Et poſt puſillum me re-
uiſens inuenit ſedentem ⁊ iam loqui va-
lẽtem. Cepitꝫ me interrogare: diuino vt
mox patuit ãmonitꝰ inſtinctu: an me eſſe
baptiſatũ abſꝫ ſcrupulo noſſem. Cui ego
abſꝫ vlla me hoc dubietate ſcire reſpon-
di ꝙ ſalutari fonte in remiſſionẽ peccatoꝝ
eſſem ablutus: ⁊ nomen preſbyteri a quo
me baptiſatũ noueram dixi. At ille, ſi ab

hoc inquit ſacerdote baptiſatus es: non
es recte baptiſatus. Noui nanꝫ eum: et
quia cum eſſet preſbyter ordinatus nulla-
tenus ꝓpter ingeniȷ̃ tarditatem potuit ca-
thecizandi vel baptiſandi miniſteriũ di-
ſcere. Propter ꝙ ⁊ ipſe illum ab huius p̃-
ſumptione miniſterij qđ regulariter im-
plere nequibat omnino diſceſſare ꝑcepi.
Quibus dictis eadem hora me catheciſa-
re ipſe curauit. Factũꝫ eſt vt exufflãteꝫ
illo in faciem meam cõfeſtim me melius
habere ſentirem. Vocauit autẽ medicum
⁊ diſſolutam mihi emigranei iuncturam
ꝯponere atꝫ alligare iuſſit. Tantũꝫ mox
accepta eius bñdictõne cõualui: vt in cra-
ſtinũ aſcendens equũ cum ipſo iter in aliũ
locum facerem. Nec multo poſt plene cu-
ratus vitali etiã vnda ꝑfuſus ſum. Man-
ſit autẽ in epiſcopatu annis. xxxiij. ⁊ ſic ce-
leſtia regna cõſcendens ſepultꝰ eſt in por-
ticu ſancti petri in monaſterio ſuo qđ dici-
tur in ſilua deiorũ. anno ab incarnatione
dominica. d. cc. xxj. Nam cũ pro maiori
ſenectute minꝰ epiſcopatui ãminiſtrando
ſufficeret: ordinato in epiſcopatũ Ebura-
cenſis eccleſie Vilfrido preſbytero ſuo ſe-
ceſſit ad monaſteriũ prefatũ: ibiꝙ̃ vitam
deo digna conuerſatione compleuit.

Ut Ceadualla rex occidentaliũ Sa-
xonnũ baptiſandus romaꝫ venerit. Sed
⁊ ſucceſſoꝛ eius Hun in eadem beatorum
apoſtolorum limina deuotus adijt:

Caplm. vij.

a Nno autem regni Aldfridi ter-
tio Ceadualla rex occidentaliũ
ſaxonũ cum genti ſue duob9 an-
nis ſtrennuiſſime preeſſet: relicto imperio
ꝓpter dñm: regnũꝫ ꝑpetuũ venit romã.
Hoc ſibi glorie ſingularis deſiderãs adi-
piſci: vt ad limina beatoꝝ apoſtoloꝝ fon-
te baptiſmatis ablueretur: in quo ſolo di-
dicerat generi humano patere vite celeſtꝫ
introitũ: Simul etiaꝫ ſperans quia mox
baptiſatus carne ſolutus ad eterna gau-
dia mundus tranſiret. Qđ vtrũꝫ vt men-
te diſpoſuerat domino adiuuãte comple-
tum eſt. Etenim illo ꝑueniens pontifica-
tum agente Sergio baptiſatꝰ eſt die ſan-
cto ſabbati paſchalis. anno ab incarnatio-
ne dñi. d. c. lxxxix. ⁊ in albis adhuc poſitꝰ

languore correptus.xij.kl'.maiarũ die ſo-
lutus a carne ⁊ btõꝝ eſt regno ſociatus in
celis. Cui etiã tp̃e baptiſmatꝫ papa me-
moratus Petri nomẽ impoſuerat: vt bea
tiſſimi apl'oꝝ p̃ncipi ad cuiꝰ ſacratiſſimũ
corpus a finibꝫ terre pio ductus amore ve
nerat: etiam nõis ipſius ↄſortio iungeret.
Qui in eiuſqꝫ eccleſia ſepultus eſt. Et iu-
bente põtifice epitbaphiũ in eius monu-
mẽto ſcriptũ: in quo ⁊ memoria deuotio
nis ipſius fixa p̱ ſecula maneret: ⁊ legẽtes
quiqꝫ vel audiẽtes exemplũ facti ad ſtu-
dium religionis accẽderet. Scriptũ eſt ĝ
hmõ. Culmen opus ſobolẽ pollẽtia re
gna triũphos: Exuuias p̱ceres menia ca
ſtra dapes. Queqꝫ patrũ virtus ⁊ que cõ-
geſſerat ipſe: Ceadual armipotens liquet
amore dei. Ut petrũ: ſedẽqꝫ petri rex cer-
neret hoſpes: Cuius fonte meras ſume-
ret almas aquas. Splẽdificũqꝫ iubar ra
diãti carperet hauſtu: Ex q̃ viuificus ful-
gor vbiqꝫ fluit. Percipiẽſqꝫ alacer rediui
ue p̃mia vite: Barbaricã rabiẽ nomen et
inde ſuũ. Cõuerſus ↄuertit ouãs petrũqꝫ
vocari: Sergius antiſtes iuſſit vt ipſe pa
ter. Fonte renaſcẽtis quẽ xp̃i grã purgãs:
Protinus ablutũ vexit in arce poli. Mi-
ra fides regis clemẽtia maxima xp̃i: Cuiꝰ
ↄſiliũ nullus adire poteſt. Soſpes enĩ ve
niẽs ſummo ex orbe britãni: Per varias gẽ
tes: p̱ freta perqꝫ vias. Urbem romulã vi
dit: templũqꝫ verendũ: Aſpexit petri mi-
ſtica dona gerens. Candidus inter oues
xp̃i ſociabilis ibit: Corpore nam tumulũ
mente ſup̱na tenet. Cõmutaſſe magis ſce-
ptroꝝ inſignia credas: Quẽ regnũ xp̃i p̱-
meruiſſe vides. Hic depoſitꝰ eſt ceadual
q̇ ⁊ petrus. Rex ſaxonũ ſub die.xij.kl'.
maiarũ: indictione ſcda q̇ vixit ãnos plus
minus.xxx. imperante dño Juſtiniano
pijſſimo auguſto anno etiã.iiij. Pontifica
tũ tenẽte aplico viro dño Sergio papa
anno.ij. Abeũte aũt romã Ceadualla ſuc
ceſſit in regnũ Hun: de ſtirpe regia. q̇ cũ
xxxvij.annis imperiũ tenuiſſet gẽtis illiꝰ
⁊ ipſe relicto regno ac iunioribꝫ cõmen-
dato ad limina btõꝝ apl'oꝝ Gregorio põ
tificatũ tenẽte p̱fectus eſt. Cupiẽs in vici
nia locorũ ſctõꝝ ad tempus p̱egrinari in
terris quo familiariꝰ a ſctis recipi merea-
tur in celis. Qđ hijs temporibꝫ plures de
gẽte Angloꝝ nobiles ignobileſqꝫ laici cle
rici: viri ac femine certatim facere ↄſueuerũt.

De obitu Theodori archiepiſcopi:

Capl'm. VIII.

Anno autẽ poſt hunc quo Cea-
dualla rome defunctus eſt p̱xi-
mo. id eſt. d.c.xc. incarnationis
dñice Theodorus beate memorie archi-
ep̃s ſenex ⁊ plenus dierũ id eſt annoꝝ.lxx
xviij. defũctus eſt. Quẽ ſe numerũ annoꝝ
fuiſſe habiturũ ipſe iam dudũ ſomni reue
latione doctus ſuis p̃dicere ſolebat. Mã
ſit aũt in ep̃atu ãnis.xxij. ſepultuſqꝫ eſt in
eccl'ia ſctĩ petri: ĩ qua oĩm ep̃oꝝ Doruuer
nenſiũ ſunt corpa depoſita. De quo vna
cũ ↄſortibꝫ iſdem ſui gradus: recte ⁊ vera-
citer dici poteſt: q2 corp̱a ip̃oꝝ in pace ſe-
pulta ſunt: ⁊ nomẽ eoꝝ viuet in generatio
ne ⁊ generationes. Ut enĩ breuiter dicam
tãti p̱fectus ſpiritalis tp̃e p̃ſulatꝰ illius
Angloꝝ eccleſie: q̃ntũ nunq̃ꝫ antea potue
re ceperũt. cuius p̱ſonã: vitã: virtutẽ: ⁊ obi
tũ epitbaphiũ monumẽti: ipſius verſibus
heroicis.xxx. ⁊ quattuor palã ac lucide cũ
ctis illo venientibꝫ pandit. Quoꝝ̃ primi
ſunt hij. Hic ſacer in tũba pauſat cũ cor-
pore preſul: Quẽ nũc Theodorũ lingua
pelaſga vocat. Princeps pontificum felix
ſummuſqꝫ ſacerdos: Limpida diſcipulis
dogmata diſſeruit vltimi aũt hij Namqꝫ
diem nonãdecimã ſeptẽbris habebat: Cũ
carnis clauſtra ſpũs egredit̃. Alme noue
ſcãdens felix cõſortia vite: Quibus ange
licis iunctus in arce poli.

Ut Theodoro defuncto archiep̃atus
gradũ Berechtuald ſuſcepit: et inter plu-
rimos quos ordinauit etiã Thobiã virũ
doctiſſimũ Hrofẽſis eccl'ie fecerit ãtiſtitẽ:

Capl'm. IX.

Succeſſit aũt Theodoro in epi-
ſcopatu Berechtuald q̇ erat ab-
bas in monaſterio qđ iuxta ho
ſtiũ aquilonare fluminis genlade poſitũ
Raculfe nũcupat̃. Uir ⁊ ipſe ſcientia ſcri
pturarũ imbutus: ſed ⁊ eccleſiaſticiꝫ ſimul
ac monaſterialibus diſciplinis ſume in-
ſtructus: tam ⁊ ſi depredeceſſori ſuo mini
me cõparandus. Qui electus eſt quidem
in ep̃atum anno dñice incarnationis.ſep-

centeſimo nonageſimo ſcdo die pmo mē
ſis iulij regnātibus in Cantua Uichtre-
do ꝛ Suebhardo. Ordinatus aūt anno
ſequēti tertio die klarū iuliarum dūica a
Godune metropolitano epo Galliarū. et
ſedit in ſede ſua pdie klarū ſeptembꝛium
dūica. Qui inter multos quos oꝛdinauit
antiſtes etiā Gebmūdo bꝛofenſis eccleſie
pſule defūcto Thobiā p illo ꝯſecrauit: vi
rum latina: greca et ſaxonica lingua: atqꝫ
eruditione multipliciter inſtructum.

Ut Ecgberecht vir ſctūs ad predican-
dum in Germaniam venire voluerit: nec
voluerit: poꝛro Uictberecht adierit qui-
dem. Sed qui nec ipſe aliquid pfeciſſet
rurſus in Hyberniā vnde venerat redie-
rit: Capl'm. X.

e O tpe venerabilis ꝛ cum omni
bonoꝛificentia noīandus famu
lus xpi ꝛ ſacerdos Ecgberecht
quē in hybernia inſula peregrinā ducere
vitā p adipiſcēdis in celis patria retuli-
mus: pꝓpoſuit animo pluribꝫ pdeſſe. Idē
inito opere apoſtolico verbū dei aliquibꝫ
eorū que nondū audierant gētibus euan
geliſando cōmittere. Quoꝝ in germania
pluꝛimas nouerat eſſe natōnes a quibus
Angli vel ſaxones qui nūc britaniā inco
lunt genus et oꝛiginē duxiſſe noſcuntur.
Unde hactenus a vicina gente brittonū
corrupti germani nūcupant. Sūt autem
Freſones rugini dani hunni antiqui ſa-
xones boructuarij. Sūt alij perplures
iiſdem in partibꝫ populi paganis adhuc
ritibus ſeruiētes: ad quos venire prefatꝰ
xpi miles circūnauigata britānia diſpo-
ſuit: ſi quos forte ex ipis ereptos ſathane
ad xpm transferre valeret. Uel ſi hoc fieri
nō poſſet romam venire ad videnda atqꝫ
adoꝛanda beatoꝝ apoſtoloꝛū ac martyrū
xpi limina cogitauit. Sed ne aliquid ho
rū pficeret ſupna illi oꝛacula ſimul ꝛ opa
reſtiterūt. Siquidē electis ſocijs ſtrēnuiſ-
ſimis ꝛ ad predicandū verbū idoneis: vt
pote actione ſimul ꝛ eruditione preclaris
pparatis omnibꝫ que nauigantibꝫ eſſe ne
ceſſaria videbant: venit die quadā mane
pmo ad eū vnus de fratribus diſcipulus
quōdā in britānia ꝛ miniſter deo dilecti ſa
cerdotis Boiſil. Cū eſſet idem boiſil ppo
ſitus monaſterij Maılroſenſis ſub abba
te Eata: vt ſupꝛa narrauimꝰ: referens ei vi
ſionē que ſibi eadē nocte appăruiſſet. Cū
expletis inquiens hymnis matutinalibꝫ
in lecto mēbꝛa poſuiſſem: ac leuis me ſom
nus oppꝛeſſiſſet: apparuit magiſter quon
dam meus ꝛ nutritoꝛ amātiſſimꝰ Boiſil.
Interrogauitqꝫ me an eū cognoſcere poſ-
ſem. Aio etiā. Tu es Boiſil. At ille. Ad
hoc inquit veni vt reſponſum dūi ſaluato
ris Ecgberechto afferā. qd te tamen refe-
rente opoꝛtet ad illū venire. Dic ergo illi
quia nō valet iter quod pꝓpoſuit implere.
Dei eni voluntas eſt vt ad Colūbe mona-
ſteria magis docēdo pergat. Erat aūt Co
lūba pꝛimus doctoꝛ fidei chꝛiſtiane trāſ-
montanis pictis ad aquilonē: Pꝛimuſqꝫ
fundatoꝛ monaſterij qd in inſula multis
diu Scotoꝛū: pictoꝛūqꝫ populis venera-
bile manſit. Qui videlicet Colūba a non
nullis cōpoſito a ecclia ꝛ colūba nomine:
colū celi vocatur. Audiēs aūt verba viſio
nis Ecgberecht precepit fratri qui retule-
rat: ne cuiqꝫ hec alteri referret: ne foꝛte illu
ſoꝛia eſſet viſio. Ipe aūt tacitus rem conſi
derās veracē eſſe timebat. Nec tamē a pa
rando itinere quo ad gentes docēdas iret
ceſſare volebat. At poſt paucum rurſum
venit ad eum prefatus frater dicens. quia
et ea nocte ſibi poſt expletos matutinos:
Boiſil per viſum apparuerit dicēs. Qua
re tam negligēter ac tepide dixiſti Ecgbe
rechto que tibi dicenda pcepi. At nūc va
de dic illi. Quia velit nolit debet ad mona
ſteria Colūbe venire: quia aratra eoꝛū nō
recte incedunt. Opoꝛtet aūt eū ad rectum
hec tramitē reuocare. Qui hec audiēs de-
nuo pcepit fratri ne hec cuiqꝫ patefaceret.
Ipſe vero tam ꝛ ſi certus eſt factus de vi-
ſione nihilominus temptauit iter diſpoſi
tum cum fratribus memoratis incipere.
Cūqꝫ iam naui impoſuiſſent que tanto iti
neris neceſſitas poſcebat atqꝫ oppoꝛtunos
aliquot diebus ventos expectarent: Fa-
cta eſt nocte quadā tam ſeua tempeſtas q
perditis nōnulla ex parte hijs que in na-
ui erant rebus: ipam in latus iacentē inter
vndas relinqueret. Saluata ſunt tamen
omnia que erant Ecgberechti ꝛ ſocioꝛum
eius. Tum ille quaſi pꝓpheticū illud dicēs

quia ꝓpter me eſt tempeſtas hec: ſubtra-
xit ſe illi ꝑfectioni: ⁊ remanere domi paſ-
ſus eſt. At vero vnus de ſocijs eius voca
bulo Victberecht: cū eſſet ⁊ ipſe cōtemptu
mundi: ac doctrine ſciencia inſignis (nam
multos annos in Hybernia peregrinus
anachoreticā in magna ꝑfectione vitā ge-
rebat) aſcendit nauem: ⁊ Freſiā perueniēs
duobus annis continuis genti illi ac regi
illius Redbedo verbū ſalutis predicabat
Tunc reuerſus ad dilecte locū peregrina
tionis ſolito in ſilentio domino vacare ce
pit Et quoniā externis prodeſſe ad fidem
non poterat: ſuis amplius ē virtutū exem
plis prodeſſe curabat.

Ut Uilbrord in Freſia predicās mul
tos ad chriſtū cōuerterit: ⁊ ſocij eius Heu
uold ſint martyriū paſſi. Capl'm. XI.

V T aūt vidit vir domini Ecgbe-
recht: quia nec ipſe ad predican
dū in gentibus venire permitteba
tur retentus ob aliā ſancte eccleſie vtilita-
tem: de qua oraculo fuerat premonitꝰ. nec
Victberecht illas deueniēs in ꝑtes quic-
qꝫ ꝑficiebat: tēptauit adhuc in opus ver-
bi mittere viros ſctōs ⁊ induſtrios: in q̄-
bus Uilbrord presbyterij gradu ⁊ merito
prefulgebat. Qui cū illo aduenissent (erāt
aūt numero. xij.) diuertentes ad Pipinū
ducem francorū gratanter ab illo ſuſcepti
ſunt. Et quia nuper citeriorē Freſiā expul
ſo inde Redbedo rege ceperat illo eos ad
predicandū miſit. ipſe quoqꝫ imperiali au
ctoritate iuuans: ne qui predicantibꝰ quic
qꝫ moleſtie inferret: multiſqꝫ eos qui fidē
ſuſcipere vellēt bn̄ficijs attollens. Unde
factū eſt opitulante dn̄o gratia diuina vt
multos in breui ab idolatria ad fidem cō-
uerterent xp̄i. Horum ſecuti exempla duo
quidā presbyteri de natione Angloꝝ qui
in Hybernia multo tempore ꝓ eterna pa
tria exulauerūt: venerunt ad ꝓuinciam an
tiquorū ſaxonū: ſi forte aliquos ibidē pre
dicādo xp̄o acquirere poſſent. Erant aūt
vnius ambo ſicut deuotionis: ſic etiā vo-
cabuli. Nam vterqꝫ eoꝝ appellabat̄ Heu
uold. ea tamē diſtinctione vt pro diuerſa
capillorū ſpecie: vnus niger alter albus
Heuuold diceretur. Quoꝝ vterqꝫ pietate
religionis indutꝰ: ſed niger Heuuold ma
gis ſacrarū litterarū erat ſcientia inſtructꝰ.
Qui venientes in ꝓuinciam intrauerunt
hoſpitiū cuiuſdā villici. petierūtqꝫ ab eo
vt tranſmitterent̄ ad ſatrapā qui ſuper eū
erat: eo ꝙ haberent aliquid legationis et
cauſe vtilitatis qđ deberent ad illū ꝑferre
Non em̄ habent regem ijdem antiqui ſa-
xones: ſed ſatrapas plurimos ſue gentis
ꝑpoſitos: qui ingruēte belli articulo mit
tunt eq̄liter ſortes: ⁊ quēcūqꝫ ſors oſtēde
rit: hunc tempore belli ducem omnes ſe-
quūtur: huic obtemperant. Peracto aūtē
bello: rurſum equalis potētie omnes fiūt
ſatrape. Suſcepit ergo eos villicus: et ꝓ
mittens ſe mittere eos ad ſatrapā qui ſuꝑ
ſe erat vt petebant: aliquot diebus ſecū re
tinuit. Qui cum cogniti eſſent a barbaris
ꝙ eſſent alterius religionis. nam et pſal-
mis ſemper ⁊ orationibus vacabant. et q̄-
tidie ſacrificiū deo victime ſalutaris offe-
rebant. Habētes ſecū vaſcula ſancta: et ta
bulam altaris vice dedicatā: ſuſpecti ſunt
quia ſuperuenirent ad ſatrapam ⁊ loque-
rentur cum illo: auerterent illū a dijs ſuis:
⁊ ad nouā xp̄iane fidei religionē trāſferrēt
Sicqꝫ paulatim omnis eorū ꝓuincia ve-
terem cogeretur in nouā mutare culturā.
Itaqꝫ rapuerūt eos ſubito et interemerūt
album quidē Heuualdū veloci occiſione
gladij. Nigellū aūt longo ſupplicioꝝ cru
ciatu: ⁊ horrēda membroꝝ oīm diſcerptio
ne. quos īteremptos in Rhenū ꝓiecerūt.
Qđ cum ſatrapa ille quē videre volebant
audiſſet iratꝰ eſt valde: ꝙ ad ſe venire vo-
lentes peregrini nō permitterent̄. Et mit-
tens occidit vicarios illos omnes: vicūqꝫ
incendio cōſumpſit. Paſſi ſunt aūt ꝑfati
ſacerdotes ⁊ famuli chriſti. v. nonaꝝ octo
briū die. Nec martyrio eorum celeſtia
defuere miracula. Nam cū perempta eoꝝ
corpa Amni: vt dixīmꝰ: a paganis eſſent
iniecta: contigit vt hec cōtra impetum flu
uij decurrentis per. xl. fere milia paſſuum
ad ea vſqꝫ loca vbi illorū eſſent ſocij trāſfe
rentur. Sed ⁊ radius lucis permaximus
atqꝫ ad celū vſqꝫ altus omni nocte ſupra
locum fulgebat illum: vbicunqꝫ ea perue
niſſe cōtingeret. Et hoc etiā paganis qui
eos occiderant intuentibus. Sed et vnꝰ
ex eis in viſione nocturna apparuit cuidā

de ſocijs ſuis: cui nomē erat Tilmon: vi-
ro illuſtri: ⁊ ad ſeculū quoqȝ nobili: qui de
milite factus fuerat mōachus: indicās q̄
eo loci corpora eoꝝ poſſet inuenire vbi lu
cem de celo terris radiaſſe cōſpiceret. Qđ
ita completū eſt. Inuēta eoꝝ corpa iuxta
honorē martyribꝫ ꝯdignū recondita. Et
dies paſſionis vel inuētionis eoꝝ cōgrua
illis in locis veneratōne celebrat̄. Deniqȝ
glorioſiſſim⁹ dux francoꝝ Pipinus vbi
hec cōperit miſit: ⁊ adducta ad ſe eoꝝ cor
pora cōdidit cū magna gloria in eccleſia
Colonie ciuitatis iuxta rhenū. Fert̄ autē
quia in loco in quo occiſi ſunt fons ebul
lierit: qui in eodem loco vſqȝ hodie fluen
ti ſui dona perfundat.

Ut viri venerabiles Suidbrecht in
britānia: Uilbrord rome in Freſiam ſint
ordinati epiſcopi. Capl'm. XII.

p Rimus ſane tp̄ibus aduentus
eoꝝ in Freſiam mox vt cōperit
Uilbrord datam ſibi a pn̄cipe
licentiā ibidem p̄dicandi accelerauit ve-
nire romā: cuius ſede apoſtolice tūc Ser
gius papa preerat. vt cū eius licētia et be
nedictione deſideratū euāgeliſandi genti-
bus opus iniret: ſimul ⁊ reliquias beato
rū apoſtoloꝝ ac martyrū xp̄i ab eo ſe ſpe-
rans accipere: vt dum in gente predicaret
deſtructis idolis eccleſias inſtitueret: ha-
beret in promptu reliquias ſanctoꝝ quas
ibi introduceret. Quibuſqȝ ibidem depo-
ſitis conſequenter in eorū honorem quo-
rū eſſent ille ſingula queqȝ loca dedicaret.
Sed ⁊ alia ꝑplura que tanti operis nego
ciū querebant vel ibi diſcere: vel inde acci
pere cupiebat. In quibus omnibꝫ cū ſui
voti compos eſſet effectus ad p̄dicandū
rediit. Quo tēpore fratres qui erāt in Fre
ſia verbi miniſterio mancipati elegerūt ex
ſuo numero virum modeſtū moribꝫ ⁊ mā
ſueto corde Suidberechtū qui eis ordina
retur antiſtes. Quē britanniā deſtinatum
ad petitionem eorum ordinauit reueren-
diſſimus Uilfrid epiſcopus: qui tūc for-
te patria pulſus in Merciorū regionibꝫ
exulabat. Nō enī eo tēpore habebat epi-
ſcopū Cantia. Defūcto quidē Theodo
ro: ſed nec dum Berechtualdo ſucceſſore
eius: qui trāſmare ordinandus ierat: ad
ſedem epiſcopatus ſui reuerſo. Quī, vide-
licet Suidbrecht⁹ accepto ep̄atu de bri-
tānia regreſſus nō mlto poſt ad gentē Bo
ruchtuarioꝝ ſeceſſit: ac multos eorū pre
dicando ad viam veritatis ꝑduxit. Sed
expugnatis non longo poſt tempore Bo
ruchtuariis: a gente antiquoꝝ ſaxonū: di-
ſperſi ſunt quolibet hij qui verbū recepe-
rant: ipſe antiſtes cum quibuſdā Pipinū
petijt. Qui interpellante Blichdride con
iuge ſua dedit ei locū manſionis in inſula
quadā Reni que lingua eorum vocat̄ in
litore. In qua ipſe conſtructo monaſte-
rio qđ hactenus heredes poſſident eius
aliq̄ȝdiu ꝯtinentiſſimā geſſit vitam: ibiqȝ
diē clauſit vltimū. Poſtq̄ȝ vero per ānos
aliquot in Freſia qui aduenerant docue-
runt miſit Pipinus fauente omniū cōſen
ſu: virū venerabilem Uilbrordū romam:
cuius adhuc pontificatū Sergius habe
bat. poſtulans vt eidem Freſorū genti ar-
chiepiſcopus ordinaretur. Qđ ita vt pe-
tierat impletum eſt anno ab incarnatione
dn̄i. d.c.xciij. Ordinatus eſt autem in ec-
cleſia ſancte martyris Cecilie: die natalis
eius: impoſito ſibi a papa memorato no
mine Clemens. Ac mox remiſſus ad ſe-
dem epiſcopatus ſui id eſt poſt dies. xiiij.
ex quo in vrbem venerat. Donauit autem
ei Pipinus locū cathedre epiſcopalis in
caſtello ſuo illuſtri qđ antiquo gentiū illo
rum vocabulo Uiltaburg id eſt oppidum
viltorū, lingua aūt gallica Traiectū voca
tur. In quo edificata eccleſia reuerendiſ-
ſimus pontifex longe lateqȝ verbū fidei
predicans: multoſqȝ ab errore reuocans:
plures per illas regiones eccleſias: ſed ⁊
monaſteria nōnulla cōſtruxit. Nam non
multo poſt alios q̄ȝ illis i regionibus cō
ſtituit ipe antiſtites: ex eoꝝ numero fratrū
qui vel ſecū vel poſt ſe illo ad predicandū
venerant. Ex quibus aliquanti iam dor-
mierunt in domino: ipe autem Uilbrord
cognomento Clemens adhuc ſupereſt lō
ga iam venerabilis etate vtpote triceſimū
⁊ ſextum in epiſcopatu habens annum: ⁊
poſt multiplices militie celeſtis agones
ad premia remunerationis ſuperne tota
mente ſuſpirans.

Ut quidā in prouincia Nordanhym-

brorū a mortuis reſurgens multa ⁊ tremē da ⁊ deſideranda que viderat narrauerit.

Capl'm. XIII.

hIs temporibus miraculū memorabile ⁊ antiquorū ſimile in britānia factū eſt. Nāq3 ad excitationē viuentiū de morte anime: quidā aliq̄diu mortuꝰ ad vitā ſurrexerit corpus ⁊ multa memoratu digna que viderat narrauit. E quibus aliqua breuiter ꝑſtringēda eſſe putaui. Erat aūt paterfamilias in regione Nordanhimbroꝝ que vocat̄ Incuningū religioſam cū domo ſua gerēs vitā. Qui infirmitate corporis tactus: ⁊ ac creſcente ꝑ dies ad extrema ꝑductus primo tempore noctis defūctus eſt: ſed diluculo reuiuiſcens ac repente reſidens: oēs qui corpori flentes aſſederant: timore immenſo ꝑculſos: in fugā conuertit. Uxor tantū que eū amplius amabat (q̄uis multum tremens et pauida) remāſit. Quā ille cōſolatus. Noli inquit timere: quia iam vere ſurrexi a morte qua tenebar. ⁊ apud homines ſum iterū viuere ꝑmiſſus. Non tamē ea mihi qua ante conſueuerā cōuerſatione: ſed multū diſſimili ex hoc tēpore viuendū eſt: ſtatimq3 ſurgens abijt ad villule oratoriū: ⁊ vſq3 ad diem in oratione ꝑſtitēs: mox oēm quā poſſederat ſubſtātiā in tres diuiſit portiones: e quibus vnam coniugi: alterā filijs tradidit: tertiā ſibi ipſi retentans: ſtatim pauperibꝫ tradidit. Et multo poſt ſeculi curis abſolutus ad monaſteriū Mailros qđ tuidi fluminis circūflexu maxima ex parte claudit̄ ꝑuenit. acceptaq3 tonſura locū ſecrete manſionis quā preuiderat abbas intrauit: ⁊ ibi vſq3 ad diem mortis in tanta mentis ⁊ corporis cōtritione curauit: vt multa illum que alias laterent vel horrenda vel deſiderāda vidiſſe: etiā ſi lingua ſileret vita loqueretur. Narrabat autem hoc modo qđ viderat. Lucidus inquiens aſpectu et clarus erat indumento: qui me ducebat: incedebamus autem tacentes vt videbatur mihi cōtra ortum ſolis ſolſticialem. cūq3 ambularemus deuenimꝰ ad vallē multe latitudinis ac ꝓfunditatis: infinite aūt lōgitudinis: q̄ ad leuam nobis ſita vnū latꝰ flāmis feruentibus nimiū terribile. alterū furenti grandine ac frigore niuiū: omnia ꝑflante atq3 vrente nō minus intolerabile ꝓferebat. Utrūq3 aūtē erat animabus hoīm plenū: que viciſſim hincinde videbantur quaſi tempeſtatis impetu iactari. Cū enī vim feruoris imenſi tolerare non poſſent ꝓſiliebant miſere in mediū frigoris infeſti. Et cū neq3 ibi quippiā requiei inuenire valerent: reſiliebāt rurſus vrēde in mediū flāmarū inextinguibiliū. Cūq3 hac infelici viciſſitudine longe lateq3: ꝓut aſpicere poterā: ſine vlla quietꝭ intercapedine innumerabilis ſpirituū deformium multitudo torqueret̄: cogitare cepi q̄ hic fortaſſe eſſet infernus: de cuius tormentis intolerabilibꝫ narrare ſepius audiui. Reſpondit cogitationi mee ductor qui me ꝓcedebat. Nō hoc inquiens ſuſpiceris: nō enī hic infernus eſt ille quē putas. At cū me hoc ſpectaculo tam horrendo ꝑterritū paulatim in vlteriora ꝓduceret: vidi ſubito ante nos obſcurari incipere loca: ⁊ tenebris omnia repleri. Quas cū intraremus in tantū paulliſper cōdenſate ſunt: vt nihil preter ipſas aſpicerē: excepta dūtaxat ſpecie ⁊ veſte eius qui me ducebat. Et cū ꝓgrederemur ſola ſub nocte ꝑ vmbras: ecce ſubito apparēt ante nos crebri flāmarum tetrarū globi aſcendentes quaſi de puteo magno. Rurſumq3 decidētes in eundem. Quo cum perductus eſſem: repēte ductor meus diſparuit: ac me ſolum reliquit in medio tenebrarum et horrende viſionis. At cū globi ignīū ſine intermiſſione modo alta peterent: modo ima barathri repeterent: Cerno omnia que aſcendebant faſtigia flāmarū plena eſſe ſpiritibus hominū qui inſtar fauillarū cum fumo aſcendentium: nunc ad ſublimiora procederēt: nūc retractis ignīū vaporibus relaberētur in profundū. Sed ⁊ fetor incomparabilis cum eiſdem vaporibus ebulliens oīa illa tenebrarū loca replebat. Et cum diutius ibi pauidus conſiſterem: vtpote incertus quid agerē: q̄ vertere greſſū: qui me mihi finis maneret: Audio ſubito poſt terga ſonitum immaniſſimi fletus ac miſerrimi: ſimul ⁊ cachinnū crepitantē quaſi vulgi indocti captis hoſtibus inſultantꝭ. Ut aūt ſonitus idem clarior redditus ad me vſq3

peruenit: conſidero turbam malignorum ſpirituū: que v. animas hoīm merētes: eiulanteſqꝫ: ipſa vero multū exultans et cachinnans medias illas trahebat in tenebras. E quibus videlicet hominibus vt dinoſcere potui quidam erat adtonſus vt clericus: quidam laicus: quedam femina. Trahentes autē eos maligni ſpiritus deſcenderunt in mediū baratri illius ardentis. Factūqꝫ eſt vt cum longius ſubeūtibꝰ eis fletum hominū ⁊ riſum demoniorum clare diſcernere nequirem: ſonum tantum adhuc promiſcuū in auribus haberē. Interea aſcenderunt quidā ſpirituū obſcurorum de abiſſo illa flāmiuoma: ⁊ accurrentes circūdederunt me: atqꝫ oculis flāmantibꝰ ⁊ de ore ac naribꝰ ignē putridum efflātes angebāt. forcipibus quoqꝫ igneis ꝗs tenebant in manibus minitabant me comprehendere. nec tamen me vllatenus contingere tam ⁊ ſi terrere preſumebant. Qui cum vndiqꝫ verſus in hoſtibus et cecitate tenebrarum concluſus huc illucqꝫ oculis circūferrem: ſi forte aliunde quid auxilij quo ſaluarer aduenīret: apparuit retro via qua veneram quaſi fulgor ſtelle micātis inter tenebras: qui paulatim creſcēs ⁊ ad me ocius feſtinās: vbi appropinquauit diſperſi ſunt: ⁊ aufugerunt omnes qui me forcipibus rapere querebāt ſpiritus infeſti. Ille autē qui adueniens eos fugauit. Erat ipſe ꝗ me anteducebat. Qui mox conuerſus ad dexterum iter quaſi contra ortū ſolis brumalē me ducere cepit. Nec mora exemptū tenebris: in aures me ſerene lucis eduxit. Cumqꝫ me in lucem apertam duceret. vidi ante nos murū ꝑmaximū: cuius neqꝫ longitudini hinc vel inde neqꝫ altitudini vllus eſſe terminus videretur. Cepi autem mirari quare ad murū accederemus: cum in eo nullā ianuā vel feneſtram vel aſcenſum alicubi conſpicerem. Cum ergo perueniſſemus ad murū ſtatim neſcio quo ordine fuimus in ſūmitate. Et ecce ibi erat campus latiſſimꝰ ac letiſſimus: tantaqꝫ fragrantia vernantiū floſculorū plenus: vt oēm mox fetorem tenebroſi fornacis qui me peruaſerat: effugaret admirandi huius ſuauitas odoris. Tanta autem lux cuncta ea loca perfuderat: vt omni ſplendore diei ſiue ſolis meridiani radijs videretur eſſe ꝑclarior. Erātqꝫ in hoc campo nimia hominū albatorū conuenticula: ſedeſqꝫ plurime agminū letantium. Cumqꝫ inter choros felicium incolarum medios me duceret: cogitare cepi ꝙ hoc fortaſſe eſſet regnum celorum: de quo predicare ſepius audiui. Reſpondit ille cogitatui meo. Non inquiens hoc eſt regnū celorum quod autumas. Cumqꝫ procedentes tranſiſſemus ad has beatoꝝ māſiones ſpirituū: aſpicio ante nos multo maiorem luminis gratiā qꝫ prius: in qua etiam vocem cantantiū dulciſſimam audiui: ſed ⁊ odoris fragrantia miri tanta de loco effūdebatur: vt is quem antea degustans quaſi maximū rebar iam permodicus mihi odor videretur. Sicut etiam lux illa campi florentis eximia in comparatione eius que nūc apparuit lucꝫ tenuiſſima prorſus videbatur ⁊ parua. In cuius amenitate loci cum nos intraturos ſperarem: repente ductor ſubſtitit. Nec mora greſſum retorquēs ipſa me via qua venimus reduxit. Cumqꝫ reuerſi perueniremꝰ ad manſiones illas letas ſpirituū candidatorū dixit mihi. Scis que ſint iſta oīa ꝗ vidiſti. Reſpōdi ego. Non. Et ait. Vallis illa quā aſpexiſti flāmis feruentibus ⁊ frigoribus horrendam rigidis: ipſe eſt locus in quo examinande ⁊ caſtigande ſunt anime illorum qui differentes confiteri ⁊ emendare ſcelera que fecerunt: in ipo tandem mortis articulo ad penitentam confugiunt: ⁊ ſic de corpore exeunt. qui tamē quia confeſſionē ⁊ penitentiā vel in morte habuerunt omnes in die iudicij ad regnū celorum peruenient. Multos autem preces viuentiū: ⁊ elemoſine: ⁊ ieiunia: ⁊ maxime celebratio miſſarū vt etiam ante diē iudicij liberentur adiuuant. Porro puteꝰ ille flāmiuomus ac putridus quē vidiſti ipſe eſt os gehenne. in quo quicunqꝫ inciderit: nunqꝫ inde liberabitur in euū. Locꝰ vero ille florifer in quo pulcerrimā hāc iuuentutem iocundari ac fulgere conſpicis ipſe eſt in quo recipiūtur anime eorū qui in bonis quidē operibꝰ de corpore exeūt: non tamē ſunt tante perfectionis vt in regnū celorum ſtatim mereantur introduci:

qui tamen omnes in die iudicij ad visionē christi ⁊ gaudia regni celestis intrabūt. Nam quicunqȝ in omni verbo ⁊ opere ⁊ cogitatione perfecti sunt: mox de corpore egressi ad regnū celeste perueniūt: ad cuiꝰ vicinia pertinet locus ille vbi sonū cantilene dulcis cum odore suauitatis ac splēdore lucis audisti. Tu autem qui nūc ad corpus reuerti: ⁊ rursuz inter homines viuere debes: si actus tuos curiosius discutere: ⁊ mores sermonesqȝ tuos in rectitudine ac simplicitate seruare studueris: accipies ⁊ ipse post mortem locum māsionis inter hec que cernis agmina letabūda spirituū beatorū. Nāqȝ ego cum ad tempus abscessissem a te: ad hoc feci vt quid de te fieri deberet agnoscerem. Hec mihi cū dixisset multū detestatus sum reuerti ad corpus: delectatus nimiū suauitate ac decore loci illius quē intuebar: simul ⁊ consortio eorū quos in illo esse videbā. Nec tamē ductorē meū aliquid rogare audebā. Sed inter hec nescio quo ordine repente inter homines me viuere cerno. Hec et alia que viderat idem vir dn̄i non omnibꝫ passim desidiosis: ac vite sue incuriosis referre volebat: sed illis solūmodo qui vel tormentoꝝ metu perterriti: vel spe gaudioꝝ perenniū delectati: pfectuz pietatis ex eius verbis haurire volebant. Deniqȝ in vicinia celle illius habitabat quidā monachus noīe Hemgils: presbiteratus etiam quē bonis operibꝫ adornabat gradu pminens: qui adhuc superest. ⁊ in Hybernia insula solitarius vltimā vite etatē pane cibario ⁊ frigida aqua sustētat. Hic sepius ad eundē virū ingrediens: audiuit ab eo repetita interrogatione que ⁊ qualia essent que exutus corpore viderat. Per cuius reuelationē ad nostrā quoqȝ agnitionē peruenere que de hijs pauca perstrinximus. Narrabat autem visiones suas etiam regi Alfrido viro vndecunqȝ doctissimo: ⁊ tam libēter tamqȝ studiose ab illo auditꝰ est vt eius rogatu in monasterio supra memorato indutus: ac monachica sit tōsura coronatus: atqȝ ad eum audiendū sepissime cum illas in partes deuenisset accederet. Cum videlicet monasterio tēpore illo religiose ac modeste vite abbas ⁊ presbyter Ediluald preerat: qui nunc episcopalem Lindisfarnensis ecclesie cathedrā cōdignis gradu actibus tenet. Accepit autē in eodem monasterio locum māsionis secretiorē: vbi liberius continuis in orationibus famulatui sui conditoris vacaret. Et quia locus ipse super ripam fluminis erat situs solebat hoc creber ob magnum castigandi corpus effectum ingredi. ac sepius in eo supmeantibus vndis imergi: sicqȝ ibidem q̄diu sustinere posse videbatᷣ psalmis vel precibus insistere fixusqȝ manere ascendēte aqua fluminis vsqȝ ad lūbos: aliquādo ⁊ vsqȝ ad collum: atqȝ inde egrediens ad terrā nunqȝ ipsa vestimenta vda vel algida deponere curabat: donec ex suo corpore calefierent ⁊ siccarentᷣ. Cūqȝ tempore hyemali defluētibus circa eū semifractarum crustis glacierum: quas et ipse aliquando cōtriuerat quo haberet locum standi siue immergendi in fluuio dicerent qui videbant. Mirum frater Drichelme (hoc enim erat viro nomē) qȝ tam frigoris asperitatem vlla ratione tolerare preuales. Respōdebat ille simpliciter. (Erat nāqȝ homo simplicis ingenij ac moderate nature) frigidiora ego vidi. Et cum dicerent mirūqȝ cur tam austeram tenere continentiam velis? Respondebat. Austeriora ego vidi. Sicqȝ vsqȝ ad diem sue vocationis infatigabili celestium bonoꝝ desiderio corpus senile inter quotidiana ieiunia domabat: multisqȝ ⁊ verbo ⁊ puersatione saluti fuit.

Ut econtra alter ad mortem veniēs in oblato sibi a demonibus codice oīa sua inuenerit peccata.

Caplm. XIIII.

a T contra fuit quidam in puincia Merciorū: cuius visionis ac verba ⁊ cōuersatio plurimis: sed non sibimetipsi profuit. Fuit aūt temporibus Coenredi qui post Edilredum regnauit: vir in laico habitu atqȝ officio militari positus. sed quantum pro industria exteriori regi placens: tam pro interna suimet negligentia displicēs. Ammonebat ḡ illū sedulo vt ꝯfiteretᷣ ⁊ emēdaret ac relinqret scelera sua priusqȝ subito mortꝭ superuētu tps oē penitēdi ⁊ emēdādi pderet

Verũ ille licet admonitus ſpernebat ꝟba
ſalutis: ſeſeq; tpe ſequenti penitentiã actu-
rũ eſſe ꝓmittebat. Inter hec tactus infir-
mitate decidit in lectũ: atq; acri cepit dolo
re torqueri. Ad quẽ ingreſſus rex (Dilige
bat enĩ eũ) multũ hortabat᷑ vt vel tũc ante
q̃ moreret᷑ penitentiam ageret cõmiſſoꝝ.
At ille reſpondebat. Nõ ſe tunc velle con
fiteri peccã ſua ſed cũ ab infirmitate reſur-
geret: ne exprobrarẽt ſibi ſodales q̄ timo
re mortis faceret ea que ſoſpes facere no-
luerat. Fortiter quidẽ vt ſibi videbat᷑ lo-
cutus: ſed miſerabilit᷑ vt poſtea patuit de
moniaca fraude ſeductus. Cumq; morbo
ingraueſcẽte denuo ad eũ viſitandũ ac do
cendũ rex intraret clamauit ſtatim miſera
bili voce. Quid vis modo? Quid huc ve
niſti? Nõ enĩ mihi aliquid vtilitatis aut
ſaluti potes vltra cõferre. At ille. Noli in
quit ita loqui vide vt ſanũ ſapias. Nõ in
quit inſanio: ſ3 peſſimã mihi ꝯſcientiã cert⁹
p̄ oculis habeo. Et quid inquit hoc eſt?
Paulo ante inquit intrauerũt domũ hãc
duo pulcerrimi iuuenes ⁊ reſiderunt circa
me: vnus ad caput: ⁊ vn⁹ ad pedes: Pro-
tulitq; vnus libellũ ꝑpulcrũ: ſed vehemẽ
ter modicũ: ac mihi ad legendũ dedit. In
quo omnia que vnq; bona fecerã intuẽs
ſcripta repperi. ⁊ hec erant nimiũ pauca et
modica. Receperũt codicem neq; aliquid
mihi dicebant. Tunc ſubito ſuꝑuenit ex-
ercitus malignoꝝ ⁊ horrendoꝝ vultu ſpi
rituũ: domũq; hanc et exterius obſedit et
intus maxima ex parte reſidens impleuit
Tunc ille qui ⁊ obſcuritate tenebroſe fa-
ciei: ⁊ primatu ſedis maior eſſe videbatur
eoꝝ ꝓferens codicem horrende viſionis
⁊ magnitudinis enormis ⁊ ponderis pe-
ne importabilis: iuſſit vni ex ſatellitibus
ſuis mihi ad legendũ deferri. Que cum le
giſſem inueni omnia ſcelera non ſolũ que
opere vel verbo: ſed etiam que tenuiſſima
cogitatione peccaui: manifeſtiſſime in eo
tetris eſſe deſcripta litteris. Dicebatq; ad
illos qui mihi aſſederant viros albatos
⁊ preclaros. quid hic ſedetis: ſcientes cer
tiſſime: quia noſter eſt iſte? Reſponde-
runt: Verũ dicitis. Accipite ⁊ in cumulũ
dãnationis veſtre ducite. Quo dicto ſta-
tim diſparuerũt. Surgẽteſq; duo nequiſ-
ſimi ſpiritus habentes in manib⁹ ꝑcuſſe-
runt me: vnus in capite: et alius in pede.
Qui videlicet modo cum magno tormẽ
to irrepũt in interiora corporis mei: mox
q; vt ad inuicem ꝑueniẽt moriar: et parat3
ad rapiendũ me demonibus inferni clau
ſtra ꝑtrahar. Sic loquebat᷑ miſer deſpe-
rans. Et nõ multo poſt defunctus pniam
quã ad breue tp̃us cũ fructu venie facere
ſuꝑſedit: in eternũ ſine fructu penis ſubdi
tus facit. De quo conſtat quia ſicut btũs
papa Gregorius de quibuſdã ſcribit nõ
pro ſe iſta cui non ꝓfuere: ſed pro alijs vi-
derit qui eius interitũ cognoſcẽtes: differ
re tempus penitentie dum vacat timerent
ne improuiſo mortis articulo ꝑuenti im-
penitentes perirẽt. Quod aũt codices diuer-
ſos per bonos ſiue malos ſpũs ſibi vidit
offerri: ob id ſuperna diſpenſatione factũ
eſt vt meminerimus facta ⁊ cogitationes
noſtras nõ in ventũ diffluere: ſed ad exa-
men ſũmi iudicis cũcta ſeruari. ⁊ ſiue per
amicos angelos in fine nobis oſtendẽda
ſiue p hoſtes. Quod vero prius candidũ co-
dicem ꝓtulerunt angeli: deinde atrum de
mones. illi ꝑparuũ: iſti enormẽ: aĩa duer-
tendũ eſt q̄ in p̃ma etate bona aliqua fe-
cit: que tamẽ vniuerſa praue agendo iuue
nis obnubilauit. Qui ſi eoꝝ ẽcõtrario er-
rores puericie corrigere in adoleſcentia ac
benefaciẽdo a dei oculis abſcõdere curaſ
ſet poſſet eoꝝ numero ſociari de quib⁹ ait
pſal. Beati quoꝝ remiſſe ſunt iniquitates
⁊ quoꝝ tecta ſunt peccata. Hanc hiſtoriã
ſicut a venerabili antiſtite Pechtelmo di-
dici ſimpliciter ob ſalutem legentium ſiue
audientium narrandam eſſe putaui.

Vt item alius moriturus deputatum
ſibi apud inferos locũ penarũ viderit.

Caplm. XV.

n

Oui autem ipſe fratrem quẽ vti-
nam non noſſem: cuius etiã no
men ſi hoc aliquid prodeſſet di
cere poſſem: poſitum in monaſterio nobi
li: ſed ipſum ignobiliter viuentem. Corri
piebatur quidem ſedulo a fratrib⁹ ac ma
ioribus loci: atq; ad caſtigatiorem vitam
conuerti ammonebatur. Et quãuis eos
audire noluiſſet: tolerabatur tamen ab
eis longanimiter ob neceſſitatem operis

ſpius exterioꝛē(erat eīm fabꝛili arte ſingu-
laris)Seruiebat aūt multū ebꝛietati:et ce
teris vite remiſſioꝛꝫ illecebꝛis: magiſqꝫ in
officina ſua die noctuqꝫ reſidere: quā ad
pſallendū atqꝫ oꝛandū in eccleſia audien-
dūqꝫ cū fratrib⁹ verbū vite ↄcurrere cōſue
uerat. Vñ accidit illi: qđ ſolent dicere q-
dam: qꝛ qui nō vult eccleſie ianuā ſponte
humiliat⁹ ingredi: neceſſe habet in ianuā
inferni non ſponte dānat⁹ introduci. Per
cuſſus eīm languoꝛe: atqꝫ ad extrema ꝑdu
ctus vocauit fratres ⁊ multū merēs ac dā
nato ſimilis cepit narrare: qꝛ videret infe
ros apertos ⁊ ſathanā īmerſum in ꝓfun-
dum tartari. Cayphan cū ceteris qui occi
derūt dñm iuxta eū flāmis vltricib⁹ cōtra
ditū. In quoꝛū vicinia inquit heu miſero
mihi locū deſpicio ⁊ eterne ꝑditionis eſſe
ꝑparatū. Audiētes hec fratres ceperūt di
ligēter exhoꝛtari vt vel tūc poſitus adhuc
in coꝛpe penitentiā faceret. Rñdebat ille
deſperans. Nō eſt mihi modo tempus vi
tam mutandi: cū ipe viderim iudiciū meū
iam eſſe ↄpletū. Talia dicēs ſine viatico
ſalutis obijt: ⁊ coꝛpus eius in vltimis eſt
monaſterij locis humatū: neqꝫ aliquis ꝓ
eo vel miſſas facere: vel pſalmos cantare:
vel ſaltem oꝛare preſumebat. O q̄ꝫ gran-
di diſtantia diuiſit deus inter lucem et te
nebras. Beatus ꝓthomartyr Stepha-
nus moꝛiendo pro veritate vidit celos a-
pertos: vidit gloꝛiā dei: et ieſum ſtantem
a dextris dei: ⁊ vbi erat futurus ipſe poſt
moꝛtē: ibi oculos mentis ante moꝛtē: quo
letioꝛ occūberet miſit. At contra faber ille
tenebꝛoſe mētis ⁊ actionis īminente moꝛ-
te vidit aperta tartara: vidit dānationem
dyaboli ⁊ ſequaciū eius. Vidit etiā ſuū in
felix inter tales carcerē quo miſerabilius
ipe deſperata ſalute ꝑiret. Sed viuentib⁹
qui hec cognouiſſent cauſam ſalutis ſua
ꝑditione relinqueret. Factū hoc nuꝑ in ꝓ
uincia Bernicioꝛū: ac longe lateqꝫ diffa-
matum multos ad agendā ⁊ nō differen-
dam ſcelerum ſuoꝛum penitudinē pꝛouo
cauit. Qđ vtinam exhinc etiam noſtrarū
fiat lectione litterarum.

Vt plurime Scotoꝝ eccleſie inſtante
Adamnan catholicū paſcha ſuſceperint:
atqꝫ idem librū de locis ſctis ſcripſerit.
Caplm. XVI.

Quo tpe plurima pars Scoto
rum in Hybernia ⁊ nōnulla de
Britonib⁹ in britānia rationabi
le ⁊ eccleſiaſticū paſchalis obſeruātie tem
pus dño donāte ſuſcepit. Siquidē Ada
mnā presbyter ⁊ abbas monachoꝝ q̄ erāt
in inſula Hu: cū legationis grā miſſus a
ſua gente veniſſet ad Alfridū regē Anglo
rū: ⁊ aliqādiu in ea moꝛat⁹ videret ritus ec
cleſie canonicos: ſed ⁊ a plurib⁹ qui erant
eruditioꝛes eſſent ſollerter āmonit⁹ ne cō-
tra vniuerſalē eccleſie moꝛē: vel in obſer-
uantia paſchali: vel in alijs quibuſqꝫ de-
cretis cum ſuis pauciſſimis ⁊ in extremo
mūdi angulo poſitis viuere ꝓſumeret mu
tatus mente eſt: ita vt ea que viderat ⁊ au-
dierat in eccleſijs Angloꝝ ſuē ſuoꝛūqꝫ cō
ſuetudini libētiſſime ꝓferret. Erat eīm vir
bonus ⁊ ſapiens ⁊ ſciētia ſcripturarū no-
biliſſime inſtructus. Qui cū domū rediſ-
ſet curauit ſuos qui erāt in Hu: qui ve ei-
dem erant ſubditi monaſterio ad eū quē
cognouerat: quēqꝫ ipe ex toto coꝛde ſuſce
perat veritatis callem ꝑducere: nec valuit
Nauigauit Hyberniā ⁊ predicans eis ac
modeſta exhoꝛtatione declarans legiti-
mū paſche tempus plurimos eoꝝ ⁊ pene
oēs qui ab hienſiū erant dñio liberi ab er-
roꝛe auito correctos: ad vnitatē reducē
catholicā: ac legitimū paſche tempus ob-
ſeruare ꝑdocuit. Qui cū celebꝛato in Hy-
bernia canonico paſcha ad ſuā inſulā re-
uerti iſſet: ſicqꝫ in monaſterio catholicā tē-
poꝛis paſchalis obſeruantiā inſtātiſſime
ꝑdicaret: nec tñ ꝓficere qđ conabat̄ poſſet
cōtigit eum ante expletū anni circulū mi-
graſſe de ſeculo: diuina vtiqꝫ diſpenſatio-
ne vt vir vnitatis ⁊ pacis ſtudioſiſſimus
ante ad vitā raperet̄ eternā quā redeunte
tpe paſchali grauioꝛē cū eis qui eū ad ve-
ritatē ſequi nolebant cogeret̄ habere di-
ſcoꝛdiā. Scripſit idem vir de locis ſan
ctis librū legentib⁹ multū vtilimū: cuius
auctoꝛ erat docendo ac dictando Galliaꝝ
eps Arculfus qui beatoꝝ grā ſanctoꝝ
venerat Hieroſolymā. Et luſtrata omni
terra repromiſſionis damaſcū q̄ꝫ Cōſtan
tinopolim: Alexādriā: multas maris inſu-
las adierat: patriāqꝫ nauigādo reuertēs
vi tempeſtatis in occidētalia britānie lito-
ra delatus eſt. Ac poſt multa ad memoꝛa

tum chriſti famulũ Adãnanũ perueniẽs
ibi doctus in ſcripturis: ſanctorũ qꝫ locorꝫ
gnarus eſſe compertus eſt: libẽtiſſime eſt
ab illo ſuſceptus: libẽtius auditus: adeo
vt queqꝫ ille ſe in locis ſanctis memoratu
digna vidiſſe teſtabaꝛ: cũcta mox iſte litte-
ris mandare curauerit. Fecitqꝫ opus: vt
dixi: multis vtile: ꝛ maxime illis qui lon-
gius ab eis locis in quibus patriarche et
apoſtoli erant ſecreti ea tantũ de hijs que
lectioni didicerint norunt. Porrexit autẽ
librum hunc Adãnan Alfrido regi: ac ꝑ
eius eſt largitionem etiam minoribus ad
legendum contraditus. Scriptor quoqꝫ
ipſe multis ab eo muneribus donatus pa
triam remiſſus eſt. De cuius ſcriptis aliq̃
decerpere ac noſtre huic hiſtorie inſerere
cõmodum fore legentibus reor.

Que in eodem libro de loco dñice nati-
uitatis: paſſionis: ꝛ reſurrectionis cõme-
morauerit: Caplm. XVII.

S Cripſit ergo de loco dominice
natiuitatis in hunc modũ. Bet-
leem ciuitas Dauid in dorſo ſi-
ta eſt anguſto. ex omni parte vallibus cir
cundata. ab occidente in orientẽ mille paſ
ſibus longa. humilis ſine turribus. muro
per extrema plani verticis inſtructo. In
cuius orientali angulo quaſi quoddã na
turale ſemiantrũ eſt. Cuius exterior pars
natiuitatis dominice fuiſſe dicitur locus:
interior preſepe domini nominatur. Hec
ſpelunca tota interius precioſo marmore
tecta: ſupra locum vbi dñs natus ſpecia-
lius traditur: ſancte marie grãdem geſtat
eccleſiam. Scripſit item hoc modo de lo-
co paſſionis ꝛ reſurrectionis illius. In-
greſſus a ſeptentrionali parte vrbem hie-
roſolimã primũ de locis ſanctis pro cõdi
tione platearũ diuertũ eſt ad eccleſiaȝ Cõ
ſtãtinianã que Martyrũ appellaꝛ. Hanc
Cõſtantinꝰ imperator eo q̧ ibi crux domi
ni ab helena matre reperta ſit magnifico ꝛ
regio cultu conſtruxit. De hinc ab occaſu
golgothana videtur eccleſia: in qua etiaȝ
rupis illa apparet que quondam ipſa in-
fixo domini corpore crucem pertulit ar-
genteam: modo ꝑgrandem ſuſtinens cru-
cem: pẽdente magna deſuper erea rota cũ
lampadibus. Infra ipm vero locũ domi-
nice crucis exciſa in petra cripta eſt. In q̃
ſuper altare pro defunctis honoratis ſacri
ficiũ ſolet offerri poſitis interim in platea
corporibus. Huius quoqꝫ ad occaſum ec
cleſie anaſtaſis hoc eſt reſurrectionis do-
minice rotunda eccleſia tribus cincta pa-
rietibus. xij. columnis ſuſtentatur. Inter
parietes ſingulos latum habens ſpaciũ
vie que tria altaria in tribus locis parie-
tis medij continet hoc eſt auſtrali: aquilo
ni: ꝛ occidentali. Hec bis quaternas por
tas id eſt introitus
habet. E quibus. iiij. ad vulturnũ: et. iiij.
ad eurum ſpectãt. huius in medio monu-
mẽtum domini rotundum petra exciſum
eſt. Cuius culmen intrinſecus ſtans ho-
mo manu ꝯtingere poteſt. ab oriente ha-
bens introitũ: cui lapis ille magnus appo
ſitus eſt q̃d intrinſecus ferramentorꝫ veſti
gia vſqꝫ in preſens oſtendit. Nam extrin-
ſecus vſqꝫ ad culminis ſũmitatẽ totũ mar
more tectũ eſt. Summũ vero culmen au
ro ornatũ: aureã magnã geſtat crucẽ. In
huius ergo monumenti aquilonari parte
ſepulcrũ dñi in eadẽ petra exciſũ: Lõgitu
dinis octo pedũ triũ mẽſura palmarũ pa
uimento altius eminet. Introitũ habens
a latere meridiano: vbi die noctuqꝫ. xij. lã
pades ardẽt. iiij. intra ſepulcrũ. viij. ſupra
in margine dextro lapis qui ad hoſtium
monumẽti poſitꝰ erat nũc ſciſſus eſt. cuiꝰ
pars minor quadratũ altare ante oſtium
nihilominus eiuſdẽ monumẽti ſtat. Ma
ior vero in orientali eiuſdẽ eccleſie loco q̃-
drangulũ. Aliud altare ſub lintheamini-
bus extat. Color eiuſdẽ monumenti et ſe-
pulcri albo ꝛ rubicũdo permixtus videꝛ.

Que item de loco aſcẽſionis dominice
ꝛ ſepulcris patriarcharum.
Caplm. XVIII.

D E loco q̃ꝫ aſcenſionis dñice ꝑ-
fatus auctor hoc modo refert.
Mons oliuarũ altitudine mõ
ti ſyon par eſt. ſed latitudine ꝛ longitudi-
ne ꝑſtat: exceptis vitibꝫ ꝛ oliuis rare ferax
arboribꝫ. Frumẽti q̃ꝫ ꝛ ordei fertilis. Ne-
qꝫ enĩ brucoſa ſed herboſa ꝛ florida ſoli il
lius eſt qualitas. In cuius ſummo verti-
ce vbi dñs ad celos aſcẽdit eccl'ia rotundã
grãdis ternas ꝑ circuitũ cameratas habꝫ

portic⁹ deſup tectas. Interior nãq; dom⁹
ꝓpter dñici corporis meatũ camerari ⁊ te
gi nõ potuit altare ad orientẽ habẽs angu
ſto culmine ꝓtectũ. In cuius medio vlti/
ma dñi veſtigia celo deſuper patente vbi
aſcẽdit viſunt. Que cũ quotidie a credẽ/
tibus terra tollat: nihilomin⁹ manet; eã/
dẽq; adhuc ſpeciẽ veluti impreſſis ſigna/
tã veſtigijs ſeruat. Hec circa aerea rota ia
cet vſq; ad ceruicẽ alta: ab occaſu habens
introitum, pendente deſup in trocleis ma
gno lampade totaq; die ⁊ nocte lucente.
In occidentali eiuſdẽ eccleſie parte feneſtre
octo: totidemq; e regione lampades in fu
nibus pendẽtes vſq; hyeroſolimã per vi/
trum fulgẽt: quarũ lux corda intuentiũ cũ
quadã alacritate ⁊ cõpũctione pauefacere
dicit. In die aſcẽſionis dñice ꝑ annos ſin
gulos miſſa peracta validi fluminis ꝓcella
deſurſum venire cõſueuit: ⁊ oẽs qui in ec/
cleſia affuerint terre ꝓſternere. De ſitu
etiam Chebron ⁊ monumẽtis patrum ita
ſcribit. Chebron quondã ciuitas ⁊ metro
polis regni dauid. nũc ruinis tantũ quid
tũc fuerit oſtendens vno ad orientẽ ſtadio
ſpeluncã duplicẽ in valle habet: vbi ſepul
cra patriarcharũ quadrato muro circun/
dant capitibus verſis ad aquilonem. Et
hec ſingula ſingulis tecta lapidib⁹ inſtar
baſilice dolatis triũ patriarcharũ cãdidis
Adam obſcurioris ⁊ vilioris opis q̃ haud
longe ab illis ad borealẽ extremãq; muri
illius partẽ pauſat. Triũ quoq; feminarũ
viliores ⁊ minores memorie cernũtur mã
bre collis mille paſſib⁹ a monumẽtis hijs
ad boreã herboſus valde ⁊ floridus cam
peſtrẽ habens in vertice planiciẽ. In cui⁹
aquilonari parte quercus abrae duorũ ho
minũ altitudinis trũcus eccleſia circũda/
tus eſt. Hec de opuſculis excerpta prefati
ſcriptoris ad ſenſum quidẽ verborũ illius
ſed breuioribus ſtrictiſq; comprehẽſa ſer/
monibus: noſtris ad vtilitatẽ legentiũ hi/
ſtorijs indere placuit. Plura voluminis
illi⁹ ſe q̃ ſcire delectat: vel in ipo illo volu/
mine: vel in eo qđ de illo dudũ ſtrictim ex
cerpſimus epitomate requirat.

Ut Auſtrales ſaxones epos accepe/
rint Eadberechtũ ⁊ Eollan: Occidẽtales
Danielem ⁊ Adhelmũ: ⁊ de ſcriptis eiuſ/
dem Adhelmi: Capl'm. XIX.

Anno dñice incarnationis. dcc.
a v. Alfrid rex Nordanhimbrorũ
defunctus eſt anno regni ſui. xx.
nec dum impleto. Cui ſuccedens in impe
riũ filius ſuus Oſred puer. viij. circiter an/
norũ regnauit annis. xi. Huius regni ꝓn
cipio antiſtes occidẽtaliũ ſaxonũ Heddi
celeſtẽ migrauit ad vitã. Bonus quippe
erat vir ac iuſtus ⁊ epalem vitam ſiue do/
ctrinã magis inſito ſibi virtutũ amore: q̃
lectionib⁹ inſtitutus exercebat. Deniq; re
uerẽdiſſimus antiſtes Pectelm: de quo in
ſequẽtibus loco ſuo dicendũ eſt: qui cum
ſucceſſore eius Adhelmo multo tempore
adhuc dyaconus ſiue monachus fuit re/
ferre eſt ſolitus q͂ in loco quo defũctus eſt
ob meritũ ſcitatis eius multa ſint patra/
ta miracula: hoieſq; ꝓuincie illi⁹ ſoliti ab/
latũ inde puluerẽ ꝓpter lãguẽtes in aquã
mittere: atq; ad huius guſtũ ſiue aſperſio
nem multis ſanitatẽ egrotis et hominib⁹
⁊ pecorib⁹ cõferre. Propter qđ frequẽti ab
latione pulueris ſacri foſſa ſit ibidem. fa/
cta nõ minima. Quo defũcto epatus pro
uincie illius in duas parrochias diuiſus
eſt. Una data Danieli quã vſq; hodie re
git. Altera Adhelmo cui annis quattuor
ſtrẽnuiſſime preſuit: ambo ⁊ in rebus ec/
cleſiaſticis ⁊ in ſcientia ſcripturarũ ſufficiẽ
ter inſtructi. Deniq; adhelm cum eſſet ad
huc preſbyter et abbas monaſterij quod
Maildubi urbẽ nominãt ſcripſit iubente
ſynodo ſue gentis librũ egregium aduer
ſus errorem britonũ: quo vel paſcha non
ſuo tpe celebrant: vel alia ꝑplura que ec/
cleſiaſtice caſtitati ⁊ paci cõtraria gerunt.
Multoſq; eorũ qui occidentalib⁹ ſaxoni/
bus ſubditi erãt britones ad catholicam
dñici paſche celebrationẽ huius lectione
ꝑduxit. Scripſit ⁊ de virginitate librũ ex
imiũ: quẽ in exẽplũ ſedulij geminato ope
⁊ verſib⁹ exametris ⁊ ꝓſa cõpoſuit. Scri
pſit ⁊ alia nõnulla vtpote vir vndecunq;
doctiſſimus. nam ⁊ ſermone nitidus ⁊ ſcri
pturarũ vt dixi liberaliũ eccleſiaſticarũq;
erat eruditione mirandus. Quo defũcto
pontificatũ ꝓ eo ſuſcepit Forthere q̃ vſq;
hodie ſupeſt vir et ipe ĩ ſcpturis ſctis mul
tũ eruditus. quib⁹ epatum ãminiſtrãtib⁹

ſtatutum eſt ſynodali decreto vt ꝓuincia auſtraliũ ſaxonuꝫ que eatenus ad ciuitatis ventane cui tunc Daniel ꝑerat parrochiã ꝑtinebat ⁊ ipſe ſedem epiſcopalẽ ac ꝓpriũ haberet epm. Conſecratuſq; ẽ eis primus antiſtes Eadberecht: q̄ erat ĩ monaſterio abbas beate memorie Uilfridi epi qđ dicit̄ Seleſen. Quo defũcto Eolla ſuſcepit officiũ põtificat⁹. Ipo aũt añ aliq̄t ãnos ex hac luce ſubtracto epat⁹ vſq; hodie ceſſauit.

Ut Coenred merciorũ: ⁊ Offa orientalium ſaxonũ rex in monachico habitu rome vitã finierint: ⁊ de vita vel obitu Uilfridi epi. Caplm. XX

a Nno aũt imperio Hoſredi q̄rto Coenred q̄ in regno merciorum nobiliſſime tp̄e aliquanto ꝑfuerat: nobilius multo ſceptra regni reliquit. Nam venit romã: ibiq; attonſus pontificatum habente Cõſtãtino: ac monachus factus ad limina aplor in precibus: ieiunijs: ⁊ elemoſynis vſq; ad diem ꝑmanſit vltimũ. Succedente in regnum Colredo filio Edilredi. q̄ añ ipm Coẽredum idẽ regnum tenebat. Uenit aũt cuꝫ illo ⁊ filius Sigberi regis orientalium ſaxonũ: cui⁹ ſupra meminim⁹: vocabulo Offa iuuenis amantiſſime etatis ⁊ venuſtatis toteq; ſue gẽti ad tenẽda ſeruãdaq; regni ſceptra exoptatiſſim⁹: q̄ pari duct⁹ deuotione mẽtis reliq̄t vxorẽ: agros: cognatos: ⁊ patriã ꝓpter chriſtũ ⁊ ꝓpter euangeliũ: vt in hac vita centuplum acciperet ⁊ in ſeculo vẽturo vitã eternaꝫ. Et ipe ergo vbi ad loca ſancta romam peruenerit attonſus et in monachico vitam habitu complens ad viſioneꝫ beatorũ apoſtolorum ĩ celis diu deſideratã ꝑuenit. Eodeꝫ ſane anno quo hi britãniã reliquere: antiſtes exími⁹ Uilfrid poſt. xlv. annos accepti epat⁹ diẽ clauſit extremũ: in ꝓuincia q̄ vocat̄ Undalũ. Corpuſq; ei⁹ loculo inditũ ꝑlatũ ẽ in monaſteriũ ipi⁹ qđ dicit̄ ĩ Hripũ: ⁊ iuxta honorẽ tãto põtifici congruũ in eccl'ia beati apli Petri ſepultuꝫ. De cui⁹ ſtatu vitaq; (vt ad priores date ſunt) paucis q̄ ſunt geſta memorem⁹. Cũ eſſet puer bene indolis: atq; etateꝫ moribus tranſiẽs: ita ſe modeſte ⁊ circũſpecte in oĩbus gerebat: vt merito a maioribus quaſi vnus ex ipſis amaret̄ ⁊ veneraret̄. Ubi quartũdecimũ etatis contigit annũ monaſticã ſeculari vitã ꝑtulit. Qđ vbi patri ſuo narrauit (iam enĩ mater obierat) libẽter eius votis ac deſiderijs celeſtibꝫ annuit eũq; ceptis inſiſtere ſalutaribꝫ iuſſit. Uenit ergo ad inſulã Lindiſfarnenſem: ibiq; monachor famulatui ſe cõtradens diligẽter: ea que monaſtice caſtitatis ac pietatis erãt ⁊ diſcere curabat ⁊ agere. Et q̄ acris erat igenij didicit citiſſime pſalmos ⁊ aliquos codices: nec dũ quideꝫ attonſus: Uerũ his que tõſura maiora ſunt virtutibus idem humilitatis ⁊ obediẽtie nõ mediocriter inſignit⁹. Propter qđ ⁊ a ſenioribꝫ ⁊ coetaneis ſuis iuſto colebat̄ affectu In quo videlicet monaſterio cũ aliq̄t annos deo ſeruiret aĩaduertit paulatim adoleſcẽs animi ſagacis minime ꝑfectam eſſe virtutis viã que tradebat̄ a Scotis ꝓpoſuitq; aĩo venire Romã: ⁊ qui ad ſedem apoſtolicã ritus eccleſiaſtici ſiue monaſteriales ſeruarent̄ videre. Qđ cũ fratribus referret laudauerũt eius ꝓpoſitũ: eũq; ob id qđ mente diſpoſuit perficere ſuadebãt. At ille cõfeſtim veniens ad reginam Eanfledam: cui notus erat: eiuſq; cõſilio et ſuffragijs ꝑfato fuerat monaſterio ſociatus: indicauit ei deſideriũ ſibi iter beatorũ apoſtolor limina viſitandi. Que delectata bono adoleſcẽs ꝓpoſito miſit eum ad Cãtuã ad regẽ Ercũberechtũ: qui erat filius auũculi ſui: poſtulãs eũ vt honorifice romã tranſmitteret. Quo tp̄e ibi gradum archiepatus Honorius vnus ex diſcipulis beati pape Gregorij vir in rebus eccleſiaſticis ſublimiter inſtitut⁹ ſeruabat Ubi cũ aliq̄ꝫdiu demorat⁹ adoleſcẽs animi viuacis diligẽter hijs que inſpiciebat diſcẽdi operã daret: Superuenit illo alius adoleſcens nomine Biſcop: cognomẽto Benedict⁹ de nobilibus anglorũ: cupiẽs ⁊ ipſe romam venire: cuius ſupra meminimus: huius ergo comitatui rex ſociauit Uilfridum: vtq; illum ſecum Romam perduceret iuſſit. Qui cum Lugdunũ perueniſſent. Uilfrid ab Alfino ciuitatis epiſcopo ibi retentus eſt. Benedictus ceptũ iter nauiter tunc Romam vſq; compleuit

Delectabať eni̅ antiſtes prudentia ꝟboꝝ
iuuenis: gr̅a venuſti vult⁹: alacritate acti
onis: ⁊ ↄſtātia ac maturitate cogitatiōis
Vn̄ ⁊ oīa q̄ neceſſe habebat abundanter
ipi cū ſocijs ſuis ꝙdiu ſecū erāt donabat
Et inſuꝑ offerebat: vt ſi vellet ꝑtem gal-
liarū nō minimā illi regendā cōmitteret
ac filiā fratris ſui virginē illi ↄiugem da
ret: eūq̄ꝫ ipe loco adoptiui haberet. At il
le gr̅as agens pietati quā erga eū cuꝫ eēt
ꝑegrinus habere dignareť: Reſpondit:
ꝓpoſitum ſe magis alteri⁹ conuerſationis
habere: ⁊ ideo patria relicta romam iter
agere cepiſſe. Quib⁹ auditis antiſtes mi-
ſit eū romā dato duce itineris: ⁊ cūctis ſi
mul q̄ neceſſitas popoſcebat itineris lar
giter ſubminiſtratis: obſecrans ſedulo vt
cum patriā reuerteret̄ ꝑ ſe iter facere me-
miniſſet. Veniens ꝟo romaꝫ ⁊ oratiōib⁹
ac meditatiōi rerū eccl'iaſticaꝝ vt animo
ꝓpoſuerat quotidiano mancipat⁹ inſtan-
tia ꝑuenit ad amiciciā viri ſanctiſſimi ac
doctiſſimi Bonifacij videlicet archidia-
coni q̄ etiā ↄſiliari⁹ erat ap̄lici pape. Cu-
ius magiſterio q̄tuor euāgeliorū libros
ex ordine didicit. compotū paſche ratio-
nabilē: ⁊ alia multa q̄ in patria nequerat
eccl'iaſticis diſciplinis accōmodare eodeꝫ
magiſtro tradente percepit. Et cū mēſes
aliq̄t ibi ſtudijs occupat⁹ felicib⁹ exegiſ-
ſet: rediit ad Alfinū in galliā: ⁊ tres āños
apud ipm cōmorat⁹ attonſus eſt ab eo et
in tanto habit⁹ amore vt heredē ſibi illū
facere cogitaret. Sed ne hoc fieri poſſet
antiſtes crudeli morte ꝑreptus ē. ⁊ Vil-
frid ad ſue potius h̄ ē angloꝝ gēti ep̄atū
reſeruatus. Nam Balhild regina miſſis
militib⁹ ep̄m iuſſit interfici. quē ad locuꝫ
q̄deꝫ quo decollādus erat ſecutus ē Vil
frid clericus illius: deſiderās cuꝫ eo tam
etſi ipo multū ꝓhibēte pariter occūbere.
Sed hunc vbi ꝑegrinū atq̄ꝫ oriundū de
natione angloꝝ cognouere carnifices: pe
percere illi: neq̄ꝫ eum trucidare cum ſuo
voluere pōtifice. At ille britāniā veniens
ↄiūctus eſt amicicijs Aluchfridi regis: q̄
catholicas eccl'ie regulas ſequi ſemper ⁊
amare didicerat. Vn̄ et illi quia catholi-
cū euꝫ eſſe cōperit mox donauit terrā de-
cem familiarū in loco q̄ dicit̄ Stanfrod
⁊ non multo poſt monaſteriū. xxx. famili
arū in loco q̄ vocať in Hripum: quē vi-
delicet locū dederat pridē ad ↄſtruenduꝫ
inibi monaſteriū his q̄ ſcotos ſequebāť.
Verū q̄z illi poſtmodū optione data ma
luerunt loco cedere: q̄ꝫ paſcha catholi-
cum: ceteroſq̄ꝫ ritus canonicos iuxta ro-
mane ⁊ ap̄lice eccl'ie cōſuetudinē recipe
dedit hoc illi quem melioꝛib⁹ imbut⁹ di-
ſciplinis ac morib⁹ vidit. Quo in tp̄e ad-
iuſſionē p̄fati regis p̄sbyter ordinatus eſt i
codeꝫ monaſterio ab Agilberto ep̄o He
uiſſorū: cuius ſupra meminim⁹. Deſide-
rante rege vt vir tante erudicionis ac reli
gionis ſibi ſpecialiter i diuiduo comita-
tu ſacerdos eſſet ac ductor. Quē nō mul-
to poſt detecta et eliminata (vt ſupra do-
cuimus) ſcotorū ſecta galliā mittens cuꝫ
ↄſilio atq̄ꝫ ↄſenſu patris ſui Oſiuii ep̄m
ſibi rogauit ordinari: cum eſſet annorum
circit. xxx. eodē Agilberechto tūc ep̄atuꝫ
agente ꝑiſiace ciuitatis: cum quo ⁊ alij. xi
ep̄i ad dedicationē antiſtitis conuenietes
multū honorifice miniſteriū impleuerūt
Quo adhuc in trāſmarinis ꝑtib⁹ demo-
rante ↄſecrat⁹ eſt i ep̄atuꝫ eboraci iubēte
rege Oſiuii Ceadda vir ſanct⁹: vt ſupra
memoratū eſt: ⁊ trib⁹ annis eccl'iaꝫ ſubli-
miter regēs de hinc ad monaſterij ſui qd̄
eſt in Leſtinga ei curaꝫ receſſit: Accipiēte
Vilfrido ep̄atū totius nordāhimbrorū
ꝓuincie. Qui deinde regnante Ecgfrido
pulſus ep̄atu: ⁊ alij ꝓ illo ↄſecrati antiſti-
tes: quorū ſupra meminimus: romamq̄ꝫ
iturus ⁊ coraꝫ ap̄lico papa cauſam dictu
rus: vbi nauē cōſcendit flāte fauonio pul
ſus eſt freſiam: et honorifice ſuſceptus a
barbaris ac rege illoꝝ Aldgiſlo predica-
bat eis xp̄m: ⁊ multa eoꝝ milia ꝟbo
veritatis inſtituēs a peccatoꝝ ſuorū ſor-
dibus fonte ſalutaris abluit. Et qd̄ poſt
modicum Vilbrord reuerēdiſſim⁹ chriſti
pontifex i magna deuotiōe cōpleuit. ipſe
primus ibi op⁹ euāgelicū cepit. Ibi ergo
hyemē cū noua dei plebe feliciter exigēs
ſic romā veniēdi iter repetijt. ⁊ vbi cauſa
eius vētilata eſt p̄ſente agathone papa ⁊
pluirib⁹ ep̄is vniuerſoꝝ iudicio abſq̄ꝫ cri
mine accuſatū fuiſſe ep̄atu eſſe dignus in
uentus ē. Quo in tp̄e ideꝫ papa Agatho

cum ſynodũ ꝯgregaret rome.cxxv. epoꝝ
aduerſus eos vnã in dño ſaluatore volũ
tatẽ atq; oꝑationẽ dogmatizabãt: vocari
iuſſit ⁊ Uilfridũ atq; inter epos ꝯſedẽtẽ
dicere fidẽ ſuã ſimul ⁊ ꝓuincie ſiue inſule
de q̃ venerat. Cunq; catholicus fide cuꝫ
ſuis eſſet inuentus: placuit hoc inter cetera
eiuſdeꝫ ſynodi geſtis iuſeri: ſcriptũq; hoc
modo. Uilfridus deo amabilis epus
Eboracẽ ciuitatis aplicam ſedem de ſua
cauſa appellãs ⁊ ab hac ꝑtãte ꝺ certis in
certiſq; rebus abſolut9. ⁊ cum aliis.cxxv.
coepis in ſynodo in iudicii ſede cõſtitut9
⁊ ꝓ oĩ aq̃lonali ꝑte britãnie ⁊ hybernie
inſulis q̃ ab angloꝝ: bretonũ: necnõ ſco-
torũ: ⁊ pictorũ gentib9 incolunt. Uerũ ⁊
catholicã fidẽ ꝯfeſſus ẽ ⁊ cum ſcriptione
ſua corroborauit. Poſt hec reuerſus bri-
tãniã ꝓuinciã auſtraliũ ſaxonũ ab idola
trie ritibus ad chriſti fidẽ ꝯuertit. Uecte
q̃ꝫ inſule ꝓbi miniſtros deſtinauit. ⁊ ſcdo
ãno Aldfridi q̃ poſt Ecgfridũ regnauit
ſedem ſuã ⁊ epatũ ipſo rege inuitãte rece-
pit. Sꝫ poſt q̃nq; annos denuo accuſa-
tus ab eodeꝫ ipo rege ⁊ plurimis epis p̃
ſulatu pulſus ẽ. Ueniẽſq; romã cũ p̃ſen
tibus accuſatorib9 accipet locuꝫ ſe defen
dendi. Cõſedentib9 epis plurib9 cũ apo-
ſtolico papa Johãne omĩ iudicio ꝓbatũ
eſt accuſatores eius nõnulla ĩ ꝑte falſas
ꝯtra eũ machinaſſe calũnias. Scriptum
q; a p̃fato papa regibus angloꝝ Edilre-
do ⁊ Alfrido vt eũ in epatuꝫ ſuũ: eo q̃ in
iuſte fuerit cõdemnatus facerent recipi.
Iuuit autẽ cauſam abſolutiõis ei9 lectio
ſynodi beate memorie pape Agathonis
q̃ quondã ipe p̃ſentẽ in vrbe ad quẽ eodẽ
conſilio inter epos reſidẽte vt p̃diximus
acta eſt. Cũ ergo cauſa exigente ſynodus
eadẽ corã nobiliſſ9 ⁊ frequẽtia populi iu-
bente apoſtolico papa dieb9 aliq̃t legere
tur ventum eſt ad locũ vbi ſcriptum erat
Uilfridus deo amabilis eps Eboracẽ ci
uitatis aplicam ſedem de ſua cauſa appel
lans ⁊ ab hac ꝑtãte de certis incertiſq; re
bus abſolut9. et cetera q̃ ſupra poſuim9.
Qꝺ vbi lectũ eſt ſtupor apprehẽdit audi-
entes. ⁊ ſilente lectore ceperunt alterutrũ
req̃rere q̃ eſſet ille Uilfrid eps. Tũ Bo-
nifacius ꝯſiliari9 aplici pape: ⁊ aliĩ ꝑplu

res q̃ eum tẽporib9 Agathonis pape ibi
viderũt: dicebãt ipm eſſe epm q̃ nuꝑ ro-
mã accuſat9 a ſuis: atq; ab aplica ſede iu-
dicãdus aduenerit. Qui iã dudũ inqui-
unt accuſatus eque huc adueniens mox
audita ac diiudicata cauſa et cõtrouerſia
vtriuſq; ꝑtis a beate memorie papa Aga
thone ꝓbatus eſt ꝯtra fas a ſuo epatu re-
pulſus. ⁊ tãtus apud eũ habitus: vt ipm
in ꝯcilio qꝺ cõgregaret epoꝝ q̃ſi virũ in
corrupte fidei ⁊ animi ꝓbi reſidere p̃cipe
ret. Quib9 auditis dicebãt oẽs vna cum
põtifice virũ tante autoritatis q̃ ꝑ.xl. ꝑ-
pe annos epatu fungebat᷑ nequaq̃ dam-
nari debere: ſꝫ ad integrũ culpis accuſa-
tionũ abſolutũ patriã cũ honore reuerti.
Qui cũ remeans in galliaꝝ ꝑtes deueniſ
ſet tactus ẽ infirmitate repẽtina: ⁊ ea cre-
ſcẽte adeo preſſus vt neq; equo vehi poſ
ſet: ſed manib9 miniſtroruꝫ portabatur in
grabato. Sic delatus ĩ ciuitatẽ Mellũ
gallie q̃ttuor dieb9 ac noctib9 q̃ſi mortu9
iacebat alitu tantũ ꝑtenui q̃ꝛ viueret de-
mõſtrans. Cũq; ita ſine cibo ⁊ potu: ſine
voce et auditu q̃ꝛ triduo ꝑſeueraret q̃nta
demũ illuceſcente die quaſi de graui ex-
perrect9 ſomno exurgens reſedit: apꝑtiſq;
oculis vidit circa ſe choros pſallentiũ ſi-
mul ⁊ flentiũ fratrũ: ac modicũ ſuſpirans
interrogauit vbi eẽt Acca p̃ſbyter. Qui
ſtatim vocat9 intrauit. ⁊ vidẽs eũ melius
habentẽ ac loqui iam valentẽ flexis geni
bus grãs egit deo cum oĩb9 q̃ aderãt fra
trib9. Et cũ parũ ꝯſediſſent: ac de ſuꝑnis
iudicii trepidi aliquãtum fabulari cepiſ-
ſent: iuſſit põtifex ceteros ad horã egredi
⁊ ad Accan p̃ſbyterũ ita loqui exorſus ẽ.
Uiſio mihi mõ tremẽda apparuit: quam
te audire ac ſilẽtio tegere volo: donec ſci-
am quid de me fieri velit de9. Aſtitit eni
mihi q̃daꝫ cãdido p̃clarus habitu dicẽs
ſe Michaelem eſſe archangelũ: ⁊ ob hoc
inquit miſſũ vt te a morte reuocẽ. Dona-
uit eni tibi dñs vitã ꝑ oratiões ac lachry
mas diſcipulorũ ⁊ fratrũ tuoꝝ: ⁊ ꝑ inter-
ceſſionẽ ſue beate genitricis ſempq; ꝟgi-
nis marie. Quapropter dico tibi q̃ꝛ mo-
do quideꝫ ab infirmitate hac ſanaberis.
Sed paratus eſto q̃ꝛ poſt quadriẽnium
reuertẽs viſitabo te. Patriã ꝟo ꝑueniẽs

maxımā poſſeſſionū tuaꝝ q̄ tibi ablate
ſunt portionē recipies: atq̄ȝ in pace trāq̄l-
la vitam terminabis. Cōualuit igit̄ eṗs
cūctis gaudētib' ꝛ deo grās agentib': ce-
ptoq̄ȝ itinere britāniā venit. lectis autem
eplīs quas aplīco papa adduxerat Be-
rechuald archieṗs ꝛ Edilred quōdā rex
tunc aūt abbas libētiſſime fauerūt. Qui
videlicet Edilred accitis ad ſe Conredū
quem ꝓ ſe regem fecerat amicum eṗo fie-
ri petiit ꝛ impetrauit. Sed Aldfrid nor-
danhimbroꝝ rex eum ſuſcipe cōtempſit.
nec longo poſt ſupfuit. Unde factum eſt
vt regnante Oſredo filio eiꝰ mox ſynodo
facta iuxta fluuiū Nidd poſt aliquātum
vtriuſq̄ȝ ptis ꝯflictum tandē cūctis fauē-
tibus i pſulatū ſit ſue receptꝰ eccl'ie. Sic
q̄ȝ q̄ttuor ānis vſq̄ȝ ad diem obitꝰ ſui vi-
tam duxit i pace. Defunctꝰ eſt aūt in mo-
naſterio ſuo qđ habebat in puincia Un-
dalū ſub regimine Cudbaldi abbatis et
miniſterio fratruȝ platus in primū ſuum
monaſteriū qđ dicit̄ in Hripum poſitus
eſt in eccl'ia beati apl'i Petri iuxta altare
ad auſtrū: vt ꝛ ſupra docuimꝰ. ꝛ hoc de il-
lo epithaphium eſt ſcriptum.

Uilfridus h̄ magnꝰ requieſcit corpe pſul:
Hāc dn̄o q̄ aulā ductꝰ pietatis amore
Fecit: ꝛ eximio ſacrauit noīe petri:
Cui claues celi xp̄s dedit arbiter orbis.
Atq̄ȝ auro ac tirio deuotꝰ veſtiit auro.
Quin etiā ſublime crucē radiāte metallo
Hic poſuit tropheū necnō ꝛ q̄ttuor auro
Scribi euāgelii pcepit in ordinē libros.
Ac thecā e rutilo hiſ ꝯdignā ꝯdidit auro
Paſchalis q̄ etiā ſollēnia tempa curſus.
Catholica ad iuſtū correxit dogma cano
Quem ſtatuere patres dubioq̄ȝ (nis:
errore remoto.
Certa ſue gēti oſtēdit moderamia ritus.
Inq̄ȝ locis iſtis monachoꝝ examina crebra
Colligit: ac monitis canit q̄ regl'a patrū:
Sedulꝰ inſtituit multiſq̄ȝ domiq̄ȝ foriſq̄ȝ
Iactatꝰ nimiū ꝑ tempa lōga periclis:
Quindecies ternos poſtq̄ȝ egit eṗs ānos:
Trāſiit: ꝛ gaudens celeſtia regna petiuit:
Dona ieſu vt grex paſtoris calle ſequat̄.

Ut religioſo abbati Adriano Albinꝰ
Uilfrido in eṗatu Acca ſucceſſerit.

Caplm. XXI

Anno poſt obitum pfati patris
a primo idē q̄nto Oſredi regis re-
uerendiſſimꝰ pater Adrianꝰ ab-
bas coopator in verbo Theodori beate
memorie eṗi defunctꝰ eſt: ꝛ i monaſterio
ſuo in eccl'ia beate dei genitricis ſepultus
q̄ eſt annus q̄dragēſimuſprimꝰ ex q̄ a Ui-
taliano papa directꝰ eſt cum Theodoro:
Ex q̄ autē britanniā venit. xxxi. Cuiꝰ do-
ctrina ſimul ꝛ Theodori iter alia teſtimo-
nia phibet q̄ȝ Albinꝰ diſcipulꝰ eius q̄ mo-
naſterio ipſius i regimine ſucceſſit in tātū
ſtudiis ſcripturarū inſtitutus eſt vt grecā
q̄dem linguā non paruā ex pte: latinā vo
non minus q̄ȝ angloꝝ que ſibi naturalis
eſt nouerit. Suſcepit vo ꝓ Uilfrido
eṗatum Haguſtaldenſis eccl'ie Acca p-
ſbyter eiꝰ vir ꝛ ipſe ſtrēnuiſſimus: et coraȝ
deo ꝛ hoib' magnificus: q̄ ꝛ ipiꝰ eccleſie
ſue q̄ in beati Andree apl'i honorē conſe-
crata eſt edificiū multifario decore ac mi-
rificis ampliauit opib'. Dedit nāq̄ȝ ope-
ram (qđ ꝛ hodie facit) vt acq̄ſitis vndiq̄ȝ
reliquiis beatoꝝ aploꝝ ꝛ martyrum chri-
ſti in venerationē illorū poneret altaria:
diſtinctis porticibus in hoc ipm itra mu-
ros eiuſdem eccl'ie. Sed ꝛ hiſtorias paſ-
ſionū eorū vna cum ceteris eccleſiaſticis
voluminib' ſumma induſtria ꝯgregans:
ampliſſimā ibi ac nobiliſſimā bibliothe-
cam fecit. Necnō ꝛ vaſa ſancta ꝛ lumina-
ria: aliaq̄ȝ hmōi q̄ ad ornatum domꝰ dei
ptinent ſtudioſiſſime parauit. Cantorem
q̄ȝ egregiū noīe Maban: q̄ a ſucceſſo-
ribus diſcipulorū beati pape gregorii in
cantu a fuerat cantandi ſono edoctꝰ ad ſe
ſuoſq̄ȝ inſtituendos accerſiit: ac ꝑ annos
xii. tenuit: quatenꝰ ꝛ q̄ illi nō nouerāt car-
mina eccleſiaſtica doceret. ꝛ ea q̄ quōdaȝ
cognita longo vſu vel negligētia inuete-
rare cepant: huius doctrina in priſcū re-
nouarent̄ ſtatū. Nam ꝛ ipe eṗs Acca cā-
tator erat peritiſſimꝰ: quō etiā in lrīs ſan-
ctis doctiſſimus: in catholice fidei cōfeſ-
ſione caſtiſſimꝰ: in eccl'iaſtice q̄ȝ inſtitutio-
nis regulis ſollertiſſimꝰ extiterat: et vſq̄ȝ
dū ſua pmia deuotiōis accipiat exiſtere
nō deſiſtit vtpote qui a puericia in clero
ſāctiſſimi ac deo dilecti Boſa eboracēſis

ep̃i nutritus atq; eruditus eſt. Deinde ad
Uilfridũ ep̃m ſpe melioris ꝓpoſiti adue-
niens oẽm in eiꝰ obſequio vſqꝫ ad obitũ
illius expleuit etatẽ. Cum q̃ etiã romam
veniens multa illic q̃ in patria nequierat
eccl'ie ſancte inſtitutis vtili addidicit.

Ut Ceolfrid abbas regi Pictoꝝ Ar-
chitectos eccl'ie: ſimul ⁊ ep̄l'aꝫ de catholi-
co paſcha: ⁊ tonſura miſerit.

Capl'm. XXII.

e O tẽpore Naitan rex Pictorũ
qui ſeptẽtrionales britãnie pla-
gas inhabitãt admonitꝰ: eccle-
ſiaſticaꝝ freqũẽti meditatione ſcriptura-
rũ abrenũciauit errori quo catenus ĩ ob-
ſuatione paſche cũ ſua gẽte tenebat: ⁊ ſe
ſuoſq; oẽs ad catholicã obſuãtiaꝫ dñice
reſurrectiõis tp̃s celebrãdũ ꝑduxit. Qđ
vt faciliꝰ ⁊ maiori autoritate ꝑficeret q̃ſi-
uit auxiliũ de gente angloꝝ: q̃s iã duduꝫ
ad exemplum ſancte romane ⁊ apl'ice ec-
cleſie ſuaꝫ religionẽ inſtituiſſe cognouit.
Siq̃dem miſit legatarios ad virũ vene-
rabilem Ceolfridũ abbatem monaſterij
beatoꝝ apl'oꝝ Petri ⁊ Pauli qđ ẽ ad ho-
ſtium muri amnis: ⁊ iuxta amnem tina ĩ
loco q̃ vocat Ingiruũ: cui ipe poſt bene
dictum: de q̃ ſupra diximꝰ: glorioſiſſime
ꝓfuit, poſtulans vt exhortatorias ſibi lit
teras mitteret: q̃bꝫ potentius ꝯfutare poſ
ſet eos q̃ paſcha non ſuo tp̃e obſeruare ꝓ
ſumerẽt: ſimul ⁊ de tonſure modo vel ra-
tione q̃ clericos inſigniri diceret. Exce-
pto q etiaꝫ ipe in his nõ parua ex ꝑte eẽt
imbutꝰ. Sed ⁊ architectos ſibi mitti pe
tijt q̃ iuxta morem romanorũ eccl'iam de
lapide in gente ipſius facerent: ꝓmittens
hanc in honorẽ beati apl'oꝝ principis de
dicandã: Se q̃ꝫ ipm cum ſuis oibꝫ morẽ
ſancte romane ⁊ apl'ice eccleſie ſemꝑ imi
taturũ: Inquãtũ dũtaxat tã lõge a roma
norũ loquela ⁊ natione ſegregati hãc edi
ſcere potuiſſent. Cuius religioſis votꝫ ac
ꝑcibus fauẽs reuerendiſſimꝰ abbas Col
frid: miſit architectos q̃s petebat: ⁊ litte
ras ſcriptas ĩ hũc modũ. Dño excellẽ
tiſſimo ⁊ gl'ioſiſſimo regi Naitano: Col
frid in dño ſalutem. Catholicã ſancte pa
ſche obſeruantiã quã a nobis rex deo de
uote religioſo ſtudio q̃ſiſti: ꝓmptiſſime
ac libentiſſime tuo deſiderio iuxta qđ ab
apoſtolico ſede didicimꝰ patefacere ſata-
gimus. Scimꝰ nanqꝫ celitꝰ ſancte eccl'ie
donatũ quotiẽs ipi rerũ dñice diſcende:
docende: cuſtodiende veritati opam im-
pendunt. Nã ⁊ vere omnino dixit q̃dam
ſecularium ſcriptorũ: q felicíſſimo mundo
ſtatu ageret ſi vel reges philoſopharent
vel regnarẽt philoſophi. Qđ ſi de philo
ſophia huius mũdi vellet vere intellige
re de ſtatu huiꝰ mũdi merito diligere po
tuit homo hunc mundũ: quãto magis ci
uibus patrie celeſtis in h̄ mũdo ꝑegrinã
tibus optandũ ẽ ⁊ totis animi viribꝰ ſup
plicãdũ: vt quo plus in mũdo queq; va-
lent: eo amplius eius qui ſuꝑ omnia ẽ iu
dicijs mãdatis auſtere ꝯtendunt: atqꝫ ad
obſeruãda ſecũ eos quoqꝫ q̃ ibi cõmiſſi
ſũt exemplis ſimul et autoritate inſtituãt
Tres ſunt ergo regule ſacris indite litte-
ris: q̃bꝫ paſche celebrãdi tẽpus nobis ꝓ-
finitum nulla ꝓrſus humana licet autori
tate mutari. E quibꝫ due in lege moyſi di
uinitus ſtatute. Tertia in euãgelio ꝑ effe
ctum dominice paſſionis ⁊ reſurrectiõis
adiũcta eſt. Precipit enĩ lex vt paſcha pri
mo mẽſe anni ⁊ tertia eiuſdẽ mẽſis ſepti-
mana id eſt a q̃nta decima die vſqꝫ ad vi-
ceſimãprimaꝫ fieri deberet. Additum eſt
ꝑ inſtitutionẽ apoſtolicaꝫ ex euãgelio vt
in ipa tertiã ſeptimana diem dñicam ex-
pectare: atqꝫ in ea tẽporis paſchalis ini-
tium tenere debeamꝰ. Quã videlicet regu
lam triformẽ ſi quis rite cuſtodierit nũq;
ĩ adnotatiõe feſti paſchalis errabit. Ue-
rum ſi de his ſingulis enucliatius ac lati-
us audire deſiderãs: Scriptũ ẽ in Exo-
do vbi liberãdus de egypto ꝑpl's iſrl' pri-
mum paſcha facere iubet. q dixerat do-
minꝰ ad Moyſen et Aaron. Mẽſis iſte
vobis ꝓncipiũ menſiũ primꝰ erit in mẽſi
bus anni. Loq̃mini ad vniuerſum cetuꝫ
filiorum iſrl' ⁊ dicite eis. Decima die mẽ-
ſis huiꝰ tollat vnuſquiſq; agnũ ꝑ famili-
as ⁊ domꝰ ſuas. et paulopoſt. ⁊ ſeruabitꝫ
eum vſq; ad quartãdecimã menſis huiꝰ.
Immolabitq; eum vniuerſa multitudo
filiorũ iſrael ad veſperam. Quibꝫ verbis
manifeſtiſſime ꝯſtat q ita in obſeruatiõe

paſchali mētio ſit diei quartedecime: vt
nō tamē in ipa die quartadecima paſcha
fieri precipiatur: ſed aduenieute tandem
veſpera diei quartedecime id eſt q̄ntade⸗
cima luna que initiū tertie ſeptimane fa⸗
ciat in celi faciē ꝓdeunte agnus imolari
iubetur. ⁊ ꝙ ipa ſit nox q̄ntedecime lune
in qua ꝑcuſſis egyptijs iſrael eſt a longa
ſeruitute redēptus Septē inquit dieb⁹
azima comedetis. Quib⁹ iterum ꝟbis to⸗
ta tertia ſeptimana eiuſdē primi menſis
decernitur ſolēnis eſſe debere. Sꝫ ne pu⸗
taremus eaſdē ſeptē dies a. xiiij. vſqꝫ ad
xx. eſſe cōputādos continuo ſubiecit. In
die primo nō erit fermentū in domibus
veſtris. Quicūqꝫ comederit fermētū peri⸗
bit anima illa de iſrael a die p̄mo vſqꝫ ad
diem ſeptimū ⁊ cetera vſqꝫ dū ait. In ea⸗
dem eni ipa die educam exercitū veſtrū
de terra egypti. Primū ergo diem azimo⸗
rum appellat eum in quo exercitum eorū
eſſet educturus de egypto. Cōſtat autem
quia non quartadecima die in cui⁹ veſpe⸗
ra agnus eſt imolatus ⁊ que ꝓprie paſcha
paſche dicit: ſed q̄ntadecima ſunt educti
ex egypto: ſicut in libro Numerorū aper⸗
tiſſime ſcribit. Profecti igit de Rameſſe
q̄ntadecima die menſis primi altera die
fecerūt phaſe filij iſrael in manu excelſa.
Septē ergo dies azimorū in quarū p̄ma
educt⁹ eſt populus domini ex egypto ab
initio (vt diximus) tertie ſeptimane: h̄ eſt
a q̄ntadecima die menſis primi vſqꝫ ad
xxi. eiuſdem menſis diem cōpletum com⸗
putari oportet. Porro dies. xiiij. extra hūc
numerū ſeparatū ſub paſche titulo p̄no⸗
tat: ſicut Exodi ſequētia patēter edocent.
Ubi cum dictū eſſet: In eadē eni ipa die
educam exercitum veſtrū de terra egypti
ꝓtinus additū ē: ⁊ cuſtodietis diē iſtum
in generatiōes veſtras ritu ꝑpetuo. Pri⸗
mo menſe quartadecima die mēſis come⸗
detis azima vſqꝫ ad diem viceceſimāpri⸗
mā: non ſeptē ſolūmodo: ſꝫ octo potius
eſſe dies ſi ⁊ ipa q̄rtadecima annumeret.
Sinautē vt diligētius explorata ſcriptu⸗
re veritas docet a veſpera diei q̄rtedeci⸗
me vſqꝫ ad veſperā viceſimeprime cōpu⸗
tarem⁹ videbim⁹ ꝑfecto ꝙ ita dies. xiiij.
veſperam ſuam in feſti paſchalis initiū

p̄rogat vt nō amplius tota ſacra ſolemni⸗
tas q̄ꝫ ſeptem tātūmodo noctes cum toti⸗
dem diebus cōprehēdat. Unde vere eſſe
ꝓbatur noſtra diffinitio: q2 tēp⁹ paſchale
primo mēſe anni ⁊ tertia eius hebomada
celebrandū eſſe diximus. Ueraciter eni
tertia agit hebdomada q̄ꝺ a veſpera q̄r⸗
tedecime diei incipit: ⁊ in veſpera viceſi⸗
meprime completur. Poſtq̄ꝫ ꝟo paſcha
imolatus eſt chriſtus diemqꝫ nobis do⸗
minicā: que apud antiquos vna vl' p̄ma
ſabbati ſiue ſabbatorū vocatur gaudio
ſue reſurrectionis fecit eſſe ſolēnem. Ita
hāc apoſtolica traditio feſtis paſchalib⁹
inſeruit vt nihil omnimodis de tempore
paſche legalis p̄occupandum: nihil mi⸗
nuendū eſſe decerneret: q̄n potius ſtatuit
vt expectaretur iuxta p̄ceptum legis: id ē
primus anni menſis expectaretur. quar⸗
tadecima dies illius expectaretur veſpe⸗
ra eiuſdē. ⁊ cum hec in ſabbatū forte inci⸗
deret tolleret vnuſquiſqꝫ agnum per fa⸗
milias ⁊ domos ſuas ⁊ imolarēt eum ad
veſperam id eſt preparent omnes eccleſi⸗
am per orbem que vnā catholicam faci⸗
unt panem ⁊ vinum in miniſteriū carnis
et ſanguinis agni imaculati qui abſtulit
peccata mundi. ⁊ p̄cedente congrua lecti⸗
onum orationū cerimoniarū paſchaliū
ſolēnitate offerrent hec domino in ſpem
future ſue redemptionis. Ip̄a eſt eni ea⸗
dem nox in qua de egypto per ſanguinē
agni iſraelitica plebs erepta eſt. ipa eſt in
qua per reſurrectionem chriſti liberatus
eſt a morte eterna populus oīs dei. Ma⸗
ne autem illuceſcēte die dominica primā
paſchali feſti diem celebrarent. Ipſa eſt
eni dies in qua reſurrectionis ſue gl'iam
dominus multifario pie reuelatiōis gau⸗
dio diſcipulis patefecit. Ip̄a prima dies
azimorum: de qua multū diſtincte in Le⸗
uitico ſcriptū eſt. Menſe primo quarta⸗
decima die mēſis huius ad veſperā pha⸗
ſe domini eſt: et quintadecima die mēſis
huius ſolēnitas azimorū domini ē. Se⸗
ptem diebus azima comedetis. dico pri⸗
mus erit celeberrimus ſāctuſqꝫ. Si ergo
fieri poſſet vt ſemper in diem quartūdeci⸗
mum primi menſis id ē in lunam quintā
decimam dominica dies incurreret vno

ſemp̱ eodēqꝫ tēpore cum antiquo dei po
pulo q̄ꝫ ſacramentorū genere diſcretio
ſicut vna eademqꝫ fide paſcha celebrare
poſſemus. quia ꝟo dies ſeptimane non
equali cuꝫ luna tramite ꝑcurrit decreuit
apoſtolica traditio: que ꝑ beatū Petrum
rome p̄dicata: ꝑ Marcum euangeliſtā et
interpretē ipſius alexandrie confirmata ē
vt adueniente primo menſe aduenīete in
eo veſpera diei quartedecime expectare
tur etiā dies dominica a q̇ntadecima vſ
qꝫ ad viceſimāprimā diem eiuſdē mēſis.
In quacūqꝫ eni harum inuēta fuerit me
rito i eo paſcha celebrabitur. Quia nimi
rum hec ad numerū pertinet illarū ſeptē
dierum quibus azima celebrari iubetur.
Itaqꝫ fit vt nunq̄ꝫ paſcha noſtrū a ſepti-
mana menſis primi tertia ꝑtem declinet:
ſed vel totam eam: id eſt oēs ſeptem le-
galiū azimorū dies vel certe aliquos de
illis teneat. Nam ⁊ ſaltem vnus ex eis ħ
eſt ipm ſeptimū apprehendent: quē tamē
excellenter ſcriptura cōmēdat. Dies aūt
inquiens ſeptimus erit celebrior ⁊ ſācti-
or: nullumqꝫ ſeruile opus fiet in eo. Nul
lus arguere nos poterit ꝙ nō rectum do
minicū paſche diem quē de euangelio ſu
ſcepimus in ipa quā lex ſtatuit tertia pri
mi menſis hebdomada celebremus. Cu-
ius obſeruantie catholica ratiōe patefa-
cta: patet econtrario error irrationabilis
eorum qui p̄fixos in lege terminos nul-
la cogente neceſſitate: vel anticipare: vel
trāſcendere p̄ſumunt. Nāqꝫ ſine ratione
neceſſitatis alicuius anticipāt illi tēpus
in lege p̄ſcriptum: qui dominicū paſche
diem a quartadecima menſis primi vſq̄ꝫ
ad viceſimā putant lunā eſſe ſeruandaꝫ.
Cuꝫ enī a veſpera diei tertiedecime vigi-
lias ſancte noctis celebrare incipiunt cla
ret ꝙ illū in exordio ſui paſche diē ſtatu-
unt cuius nullā omnino mentionē in de-
creto legis inueniunt. Et cū viceſimapri
ma die menſis paſcha dominicū celebra
re refugiūt patet ꝑfecto ꝙ illaꝫ per oīa
diē a ſua ſolēnitate ſecernunt quā lex ma
iore pre ceteris feſtiuitate memorabilem
ſepe numero cōmēdat Sicqꝫ diē paſche
ordine peruerſo ⁊ aliquādo in ſcd̄a heb-
domada totaꝫ compleant: ⁊ nunq̄ꝫ i heb
domade tertie ſeptimane ponant. Rurſū
qꝫ quia ſextadecima die mēſis ſepe dicti
vſqꝫ ad viceſimāſecūdā paſcha celebrare
magis autumant: Nō minore vtiqꝫ erro
re tametſi altero latere a recto veritatꝫ tra
mite diuertūt: ⁊ veluti naufragia ſcille fu
giētes in caribdis voraginem ſubmergē
di decidunt. Nam cuꝫ a luna .xvj. primi
menſis oriētē: id eſt a veſpera diei quinte
decime paſcha incipiendū doceant: nimi
rum conſtat quia quartādecimā diē mē-
ſis eiuſdē quā lex primitus et p̄cipue cō-
mendat a ſua ꝓrſus ſolēnitate ſecludunt.
Ita vt quintedecime i qua populus dei
ab egyptiaca ſeruitute redemptus ē: ⁊ in
qua dominꝰ ſuo mundū ſanguine a pec-
catorū tenebris liberauit. In qua etiā ſe
pultꝰ ſpem nobis poſt mortē beate quie-
tis tribuit vix veſperā tangāt idem ꝙ pe
nam erroris ſui in ſemetipſos recipiētes
Cuꝫ in viceſimaſecūda die mēſis paſche
diem ſtatuūt dominicū: legitimos vtiq̄ꝫ
terminos paſche aperta trāſgreſſiōe vio
lant: vtpote qui ab illius diei veſpera pa
ſcha incipiunt in quo hoc lex conſūmari
et ꝑfici debere decernit. Illam in paſcha
diem aſſignet primā cuius in lege mētio
nulla vſq̄ꝫ reperitur: id eſt quarte primaꝫ
ſeptimane. qui vtriq̄ꝫ non ſoluꝫ in diffini
tione ⁊ cōputo lunarū etatis ſed ⁊ in mē-
ſis primi nunq̄ꝫ inuētione fallūtur. Que
diſputatio maior eſt q̄ꝫ epiſtola hec vł va
leat cōprehendi vel debeat. Tm̄ hoc di-
cam ꝙ poſt equinoctiū vernale ſemp̱ in-
enarrabiliter poſſet inueniri ꝙ menſis iu
xta cōputuꝫ lune primus āni eſt qui eſſe
debeat vltimus. Equinoctiū auteꝫ iuxta
ſententiā omniū oriētaliū et maxime egy
ptiorum: qui pre ceteris doctoribus cal-
culandi palmā tenent .xij. kł. apri. die pro
uenire cōſueuit: vt etiaꝫ ipi horologyca in-
ſpectiōe ꝓbauimus. Quecūqꝫ ergo luna
ante equinoctiū plena eſt quartadecima
videlicet vel quintadecima exiſtens hec
ad p̄cedētis anni nouiſſimū ꝑtinet mē
ſem: ideoqꝫ paſche celebrādo habilis nō
eſt. Que ꝟo poſt equinoctiū: vel i ipo eq̇
noctio ſuū pleniluniū habet: in hanc abſ
q̄ꝫ vlla dubietate primi menſis eſt ⁊ anti-
quos paſcha celebrari ſolitos ⁊ nos vbi

dñica dies aduenerit celebrare noſcēduz
eſt. Et ita fieri oportere illa nimirum ra-
tio cogit: quia in Geneſi ſcriptū eſt: ꝙ de
us fecit duo magna luminaria: luminare
maius vt pēeſſet diei: ⁊ luminare minꝰ vt
pēeſſet nocti. Uel ſicut alia dicit editio lu
minare maius inchoationez diei ⁊ lumi-
nare minus inchoationē noctiſ. Si ergo
priſus ſol a medio pcedens orientis equi
noctiū vernale ſuo pfinxit exortu. Dein-
de luna ſole ad veſperam occidente ⁊ ipa
plena a medio ſecuta eſt orientis: ita om-
nibus ānis: id eſt pme lune menſis eodē
neceſſe eſt ordine ſeruari: vt nō ante equi
noctium: vel ipo equinoctio die: ſicut in
pncipio factuz eſt: vel eo tranſcenſo ple-
nilunium habere debeat: ac ſi vno ſaltez
die pleniluniū tēpus equinoctij pceſſerit
non hanc pmo menſe incipientis: ſed vl-
timo potius preteriti lunam eſſe aſcribē-
dam: ⁊ ideo feſtis paſchalibꝰ inhabilem
memorata ratio pbat. Et ſi myſticam qz
vos in his rationez audire delectat pmo
menſe anni qui etiam menſis nouorū di-
ctus ē paſcha facere iubemur: quia reno-
uato ad amorem celeſtium ſpiritu men-
tis noſtre ſacramētū dominice reſurrecti-
onis ⁊ ereptiōis noſtre celebrare debemꝰ
Tertia eiuſdez menſis ſeptimana facere
pcipimur: quia ante legem ⁊ ſub lege p-
miſſus tertio tēpore ſeculi cum gratia ve
nit ipe qui paſcha noſtruz immolaretur
chriſtus: qui tertia poſt imolationem ſue
paſſionis die reſurgens a mortuis hanc
dominicaz vocari: in ea ⁊ nos annuatim
paſchalia eiuſdē, reſurrectionis voluit fe
ſta celebrare. Quia nos quoqz ita ſolū ve
raciter eius ſolēnia celebramus ſi p fidez
ſpem: ⁊ charitatē paſcha id eſt tranſitū de
hoc mūdo ad patrē cū illo facere curabi-
mus. Poſt equinoctiū veris pleniluniū
menſis pcipimur obſeruare paſcha: vt vi
delicet pmo ſol longiorē nocte faciat diē
Deinde luna plenū ſue lucis orbem mū-
do pſentet: quia primo quidez ſol iuſticie
in cuius pennis eſt ſanitas: id eſt dñs ie-
ſus p reſurrectiōis ſue triūphum cūctas
mortis tenebras ſupauit: ac ſi aſcendens
in celos miſſo deſuper ſpiritu eccleſiam
ſuaz que ſepe lune vocabulo deſignatur
interna lucis gratia repleuit. Quē videli-
cet ordinem noſtre ſalutis ppheta cōtem
platus aiebat. Eleuatus ē ſol: ⁊ luna ſte-
tit in ordine ſuo. Qui ergo plenitudinez
lune paſchalis ante equinoctiū prouenī
re poſſe contenderit: talis miniſteriorū ce
lebratione maximorum a ſanctaꝝ qdem
ſcripturarum doctrina diſcordat. Cōcor
dat aūt eis qui ſine pueniente gratia chri
ſti ſe ſaluari poſſe cōfidūt: quaſi vera lux
tenebras mūdi moriēdo ac reſurgere nū-
qz viciſſet pfectam ſe habere iuſticiā dog
matizare pſumūt. Itaqz poſt equinoctia
lem ſolis exortum poſt pleniluniū primi
menſis hunc ex ordine ſubſequens: id eſt
poſt cōpletā diē eiuſdē menſis quartāde
cimā que cuncta ex lege obſeruāda acci-
pimꝰ: expectamus adhuc monente euan
gelio in ipſa hebdomada tertia tps diei
dñice: ⁊ ſic demū votiua paſche nrī feſta
celebramꝰ vt indicemꝰ nos non cum anti
quis excuſſum egyptie ſeruitutis iugum
venerari: ſz redēptionē totius mūdi: q in
antiqui dei ppl'i liberatione pfigurata: in
chriſti aūt reſurrectione cōpleta ē deuota
fide ac deuotione colere: vt q reſurrectio
nis etiā nrē quā eadē die dñica futuram
credimꝰ ſpe nobis certiſſima gaudere ſig
nemus. Hic autē que in nobis ſequēdū
monſtramꝰ computꝰ paſche decēnouali
circulo continet. Qui dudū quidē hoc ē
ipis apoſtoloꝝ tēporibus iam ſeruari in
eccl'ia cepit maxime rome ⁊ egypti: vt ſu-
pra iam diximus. Sed per induſtriā Eu
ſebij qui a beato martyre Pāphilio cog-
nomen habet diſtinctius in ordinē com-
poſitus eſt: vt ꝙ eatenus per alexandrie
pontificem in ſingulis annis per omnes
eccleſias mandari conſueuerat: iam dein
de congeſta i ordine ſerie lune quartede-
cime faciliime poſſet ab omnibus ſciri.
cuius computum paſchalis Teophilus
alexandrie pſul in centum annoꝝ tēpore
Theodoſio imperatori compoſuit. Itez
ſucceſſor eius Cyrillus ſeriē nonaginta ⁊
qnqz annorum in. v. decennoualibꝫ circu
lis comprehendit Poſt quē Dionyſiꝰ exi
mius totidē alios ex ordine pari ſcemate
ſubnexuit qui ad noſtra vſqz tēpora ptin
gebant. quibꝫ termino appropinquantibꝫ

tanta hodie calculatorū exuberat copia vt etiaʒ in noſtris per britanniā eccleſijs plures ſint qui mandatis memorie veteribus illis egyptiorū argumentis facillime poſſint in quolibet ſpacio temporuʒ paſchales protendere circulos: etiā ſi ad quingētos vſqʒ ad .xxxij. voluerint ānos quibus expletis omnia que ad ſolis ꝛ lune menſis ꝛ ſeptimane cōſequentiaʒ ſpectant eodem q̄ prius ordine currūt. Jdo autem circulos eoſdem temporis inſtantiā vobis mittere curauimus: quia de ratione tm̄ temporis paſchalis inſtrui querētes ipos vobis circulos paſche catholicos abundare ꝓbaſtis. Uerū his de paſcha ſuccincte: vt petiſtis: ſtrictimqʒ cōmemoratis: tonſurā quoqʒ: de qua pariter vobis litteras fieri voluiſtis: hortor vt eccleſiaſticam ꝛ chriſtiane fidei congruā habere curetis. Et quidem ſcimus quia neqʒ apoſtoli omnes vno eodēqʒ ſūt modo attonſi: neqʒ nunc eccleſia catholica ſicut vna fide: ſpe: ꝛ charitate in deuʒ conſentit: ita et iam vna atqʒ indiſſimili totū per orbē tonſure ſibi forma congruit. Deniqʒ vt ſuperiora id eſt patriarcharum tēpora reſpiciamus Job exemplar patientie: dum ingruente tribulationum articulo caput totondi ꝓbauit: vtiqʒ quia tēpore felicitatis capillos nutrire cōſueuerat. At Joſeph ꝛ ipe caſtitatis: humilitatis: pietatis: ceterarūqʒ virtutuʒ executor ac doctor eximius cū ſeruitio abſoluendus attōſus eſſe legitur. Patet profecto quia tēpore ſeruitutis intonſis in carcere crinibus manere ſolebat. Ecce vterqʒ vir dei diuerſum ab altero vultus habitum foris p̄monſtrabat: quorum tamē intus cōſcientia in parili virtutū ſibi gratia cōcordabat. Uerū ꝛ ſi ꝓfiteri nobis liberū eſt quia tonſure diſcrimen non noceat quibꝰ pura in deum fides ꝛ charitas in ꝓximū ſincera eſt: maxime cum nunq̄ patribꝰ catholicis ſicut de paſche: vel fidei diuerſitate conflictꝰ: ita etiā de tonſure differentia legatur aliqua fuiſſe controuerſia. Inter omnes tamē quas vel ī eccleſia vel in vniuerſo hominū genere reperimꝰ tonſuras: nullam magis ſequendā nobis amplectandam iure dixerim eam quā in capite ſuo geſtabat ille cui ſe dominꝰ confitenti ait. Tu es petrus ꝛ ſuper hāc petrā edificabo eccleſiā meaʒ: et porte inferi nō p̄ualebunt aduerſus eam. ꝛ tibi dabo claues regni celorū. Nullam magis abominandam: deteſtandāqʒ merito cunctis fidelibus crediderim ea quā habebat ille cui gratiā ſācti ſpiritꝰ cōparari volēti dic idem petrus. Pecunia tua tecum ſit in ꝑditionem: quoniā donuʒ dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Nō eſt tibi pars: neqʒ ſors in ſermone hoc. Neqʒ ꝟo ob id tm̄ in coronam attondimur: quia petrus ita attōſus eſt: Sʒ quia petrus in memoriā dominice paſſionis ita attōſus eſt: idcirco ꝛ nos qui ꝑ eandem paſſionem ſaluari deſideramus: ipius paſſionis ſignum cum illo in vertice: ſūma videlicet corporis noſtri parte geſtamus. Sic enī oīs ecclīa que per mortē ſui iuſtificatoris eccleſia facta eſt ſignum ſancte crucis eius in fronte portare conſueuit: vt crebro vexilli huius munimine a malignorū ſpirituum defendatur icurſibꝰ: crebra huius āmonitione doceatur ſe quoqʒ carnē ſuā cum vitijs ꝛ cōcupiſcētijs crucifigere debere. Jta etiā oꝑtet eos qui vel monachi votum: vel gradum clericatus habentes artioribus ſe neceſſe habēt ꝓ domino cōtinentie frenis aſtringere. Formā quoqʒ corone quā ipe in paſſione ſpineā portauit in capite: vt ſpinas ac tribulos peccatorū noſtrorū portaret: id ē exportaret et auferret a nobis: ſuo queqʒ in capite ꝑ tōſuram p̄ferre. Ut ſe etiaʒ irriſiones ꝛ opprobria pro illo libenter ac ꝓmpte oīa ſufferre ipa etiam frontis inſpectione doceant: vt coronam vite eterne quā repromiſit deus diligentibus ſe: ſe ſemꝑ expectare: proqʒ huius ꝑceptione et aduerſa ſe mundi ꝛ ꝓſpera contemnere deſignent Cetera in tonſurā eā quā magū frater habuiſſe Simonem quis rogo fideliuʒ nō ſtatim cum ipa magia primo teſtetꝛ ꝛ merito exufflet aſpectuqʒ ī fronte ſiquidēʒ ſuperficie corone videtur ſpeciem preferre: Sed vbi ad ceruicē conſiderando ꝑueneris decurtatam eam quā te videre putas inuenias coronam. Ut merito talē ſymoniacis ꝛ nō chriſtianis habitū ē ꝯuenire

cognoſcas qui in p̄ſenti quidē vitā a de⸗
ceptis hominib⁹ putabantur digni ꝑpe⸗
tue gloria corone. Sed in ea que hanc ſe
quitur vitam nō ſolum omni ſpe corone
priuati: ſed eterna inſuꝑ ſunt pena dam⸗
nati. Neq; ꝓo me hec ita proſecutum eſti
mes quaſi eos qui hanc tonſurā habent
cōdemnandos iudicem ſi fide et opibus
vnitati catholice fauerint: imo cōfidēter
profiteor plurimos ex eis ſāctos ac deo
dignos extitiſſe. Ex quibus ē Adamnā
abbas et ſacerdos Colūnienſiū egregi⁹:
qui cum legatus ſue gentis ad Alfridū
regem miſſus: noſtrū quoq; monaſteriū
videre voluiſſet: miramq; in moribus ac
verbis prudentiam humilitatem religio
nem oſtenderet: Dixit ille inter alia collo
quens. Obſecro ſācte frater q̇ ad coronā
te viteq; terminū tendere credis: ꝙ cōtra
rio tue fidei habitu terminatā i capite co
rone imaginem portes. Et ſi conſortium
beati Petri queris: cur ei⁹ quē ille anathe⸗
matizauit tōſure imaginē imitaris: et nō
potius eius cū quo in eternū beatus vi⸗
uere cupis etiā nunc habitum te quātū
potes diligere monſtras. Reſpōdit ille.
Scias ꝑ certo frater mi dilecte: quia ⁊ ſi
Simonis tōſurā ex conſuetudine patrie
habeam: ſimonachicā tn̄ ꝑfidiā tota mē
te deteſtor ac reſpuo: beatiſſimi aūt apo⸗
ſtolorū ꝓncipis quātū mea paruitas ſuf⸗
ficit veſtigia ſequi deſidero. At ego. Cre⸗
do inq̄ vere ꝙ ita ſit ſ; tn̄ indicio ſit ꝙ ea
que apoſtoli Petri ſibi in abdito cordis
amplectimini ſicq; eius eſſe noſtis etiā in
facie tenetis. Naq; prudentiā tuam facil
lime diiudicare reor qd̄ aperti⁹ multo ſit
eius que in corde tuo abominaris: cuiuſ
q; horrendam faciem videre refugis ha⸗
bitum vultus a tuo vultu deo iam dica⸗
to ſeparare: ⁊ econtra eius quē apud deum
habere patronū queris ſicut facta vl' mo
nita cupis ſequi: Sic etiā morē habitus
te imitare condeceat. Hec tūc Adamna⸗
no dixi qui quidem quātum ꝯſpectis ec⸗
cleſiarū noſtrarū ſtatutis ꝓfeciſſet proba
uit. Cum reuerſus ad ſcotiā multas poſt
ea gentis eiuſdem turbas ad catholicam
tēporis paſchalis obſeruantiā ſua predi
catione correxit. Tamē ⁊ ſi eos qui i Hu⸗
inſula morabantur monachos quib⁹ ſpe
ciali rectoris iure p̄erat: nec dum ad viā
ſtatuti melioris reducere valebat. Tōſu⸗
ram quoq; ſi tamen ſibi autoritatis ſub⸗
eſſe emendare meminiſſet. Sz ⁊ nūc tuā
prudentiam rex ammoneo vt ea q̄ que vni
tati catholice ⁊ aplice eccleſie cōcinnant
vna cum gēte: cui te rex regum et domin⁹
dominorū p̄fecit: in omnibus ſeruare cō
tendas. Sic eni fit vt poſt acceptā tem
poralis regni potentiā: ipſe beatiſſimus
apoſtolorū princeps celeſti quoq; regni
tibi tuiſq; cum ceteris electis libens pan
dat introitū. Gratia te regis ⁊ in longiori
tēpore regnantē ad noſtram omniū pacē
cuſtodiat incolumē dilectiſſime i chriſto
fili. Hec epiſtola cum p̄ſente rege Nai
tano: multiſq; viris doctorib⁹ eēt lecta ac
diligenter ab his qui intelligere poterāt
in linguā eius ꝓpriam interp̄tata: multū
de eius exhortatione gauiſus eſſe ꝑhibe
tur: ita vt ſurgens de medio optimatum
ſuorum conſeſſu genua flecteret in terrā:
deo gratias agens ꝙ tale munuſculū de
terra anglorum mereretur accipe. et qui⸗
dem ⁊ antea noui inquit: q; hec erat vera
paſche celebratio: ſed intātū moderatio⸗
nem huius tēporis obſeruādi cognoſco
vt parū mihi omnimodis videat̄ de his
antea intellexiſſe. Unde palā ꝓfiteor: vo
biſq; qui aſſidetis p̄ſentibus ꝓteſtor: q;
hoc obſeruare tempus paſche cū vniuer
ſo meo gente ꝑpetuo volo. Hāc accipere
debere tonſuram quā plenā eſſe ratiōis
audiuimus omnes qui in meo regno ſunt
clericos decerno. Nec mora: q̄ dixerat re
gia autoritate perfecit. Statim nāq; iuſ⸗
ſu publico mittebant̄ ad trāſcribendū:
diſcendū: obſeruandū per vniuerſas Pi
ctorum ꝓuincias circuli paſche decemno
ualis obliteratis ꝑ oīa erroneis .lxxxiiij.
annorum circulis. Attondebant̄ omēs
in coronam miniſtri altaris ac monachi:
Et quaſi nouo ſe diſcipulatui beatiſſimi
apoſtolorum principis Petri ſubditam:
eiuſq; tutandā patrocinio gens correcta
gaudebat.

Ut Huenſes monachi: cum ſubiectis
ſibi monaſteriis canonicū p̄dicāte Ecg⸗
berechto celebrare paſcha ceperunt.

Caplm. XXIII

n Ec multo poſt illi qꝫ q̄ inſulaꝫ
Hu incolebant monachi ſcotice
nationis: cuꝫ his q̄ erāt ſubditi
monaſteriis ad ritū paſche ac tonſure ca
nonicū dño ꝓcurante ꝑducti ſūt. Siqui
dem anno ab incarnatiōe dñi. dccc.xvj. q̄
Oſredo occiſo Coenredo gubernacula
regni nordanhimbrorꝝ ſuſcepit. Cum ve
niſſet ad eos ad hyberniā deo amabilis
⁊ cū omni honorificētia nominādus pa
ter ac ſacerdos Ecgberecht: cuiꝰ ſupiꝰ me
moriam ſepiꝰ fecimꝰ: honorifice ab eis ⁊
multo cū gaudio ſuſceptus ē: q̄ qm̄ ⁊ do
ctor ſuauiſſimꝰ et eorū q̄ agēda docebat
erat executor deuotiſſimꝰ libēter auditus
ab vniuerſis. Immutauit piis ac ſedulis
exhortatiōibꝫ inueteratā illā traditioneꝫ
parentū eorꝝ: de qbꝫ aplicū illū licet ꝓfer
re ſermonē. Q emulationē dei habebāt:
ſed non ſcḋm ſcientiaꝫ. Catholicoqꝫ illos
atqꝫ aplico more celebrationē: vt dixīmꝰ
ꝓcipue ſolēnitatis ſub figura corone per
petis agere ꝑdocuit. Qḋ mira diuine cō
ſtat factū diſpēſatiōe pietatꝭ. et qm̄ geno
illā quā nouerat ſcientiā diuine cognitio
nis: libēter ac ſine inuidia ppl'is anglorū
cōmunicare curauit. Ipa qꝫ poſtmoduꝫ
ꝑ gentē angloruꝫ in eis q̄ minꝰ habuerat
ad ꝑfectā viuēdi normā ꝑueniret. Sicut
ecōtra britones q̄ nolebāt anglis quā ha
bebāt fidei chriſtiane noticiā pādere cre
dentibꝫ iā ppl'is anglorꝝ: ⁊ in regula fidei
catholice ꝑ oīa inſtructis ipi adhuc inue
terati ⁊ claudicātes a ſemitis ſuis et capi
ta fieri ſine corona pretendūt: ⁊ ſolennia
chriſti ſine eccl'ia chriſti ſocietate veneran
tur. Suſceperūt aūt Huenſes monachi
docēte Ecgberechto ritus viuēdi catho
licos ſub abbate Duum chado poſt an
nos circiter. lxxx. ex q̄ ad ꝑdicādū gentis
anglorꝝ Aidanū miſerūt antiſtitē. Man
ſit aūt vir dñi Ecgberecht ānos. xiij. i ꝑ
fata inſula quā ipe vel vt noua q̄dā relu
cente grā eccl'iaſtice ſocietatis ⁊ pacꝭ chri
ſto cōſecrauerat. Annoqꝫ incarnationis
dñice. dccxxix. q paſcha dñicum octauo
kl'. maij. die celebrabat cū miſſarꝝ ſolēnia
i memoriā dñice eiuſdē reſurrectōis cele
braſſet. Eodē die ⁊ ipe migrauit ad dñm
ac gaudiū ſūme feſtiuitatꝭ qḋ cū fratribꝫ
q̄s ad vnitatꝭ grām ꝯuerterat inchoauit
cū dño: ⁊ apl'is ceteriſqꝫ celi ciuibꝫ cōple
uit: imo ad ipm celebrare ſine fine nō de
ſinit. Mira aūt dñice diſpenſatio ꝓuiſio
nis erat q venerabilis vir nō ſolū in pa
ſcha trāſiuit de h mūdo ad patrē: verum
etiā cuꝫ eo die paſcha celebraret q̄ nunqꝫ
priꝰ in eis locis celebrari ſolebat. Gaude
bāt aūt fratres ḋ cognitiōe certa ⁊ catho
lica tꝑis paſchalis: letabāt de patrocinio
ꝑ gentis ad dñm patrꝭ ꝑ quē fuerāt corre
cti. Gratulabat ille q eatenꝰ in carne ſua
tus ē: donec illū in paſchalē diē ſuos au
ditores quē ſemꝑ ꝑ antea vitabāt ſuſcipe
ret; ac ſecū agere videret. Sicqꝫ certꝰ de
illarꝝ correctōe reuerēdiſſimꝰ pr̄ exultauit
vt videret diē dñi. vidit: ⁊ gauiſus ē.

Quis ſit in ꝑſenti ſtatꝰ gentis anglorū
britānie totiꝰ: cū recapitulatiōe chronica
totius opis. Caplm. XXIIII

a Ano dñice incarnatiōis. dcc
xxv. q̄ erat annꝰ. vij. Oſrici regis
nordanhimbrorꝝ q̄ Coenredo
ſucceſſerat: Uictred filius Ecgberechti
rex cātuariorꝝ defunctꝰ ē. ix. die kl'. maij. et
regni qḋ ꝑ. xxxiiij ſemis ānos tenebat fi
lios tres Edilberechtū: Eadberechtū et
Aldricuꝫ reliq̄t heredes. Anno poſt quē
primo Thobias Torfenſis eccleſie ꝑſul
defūctꝰ eſt vir: vt ſup̄ meminimꝰ: doctiſſi
mus. Erat eni diſcipulꝰ beate memorie
magiſtrorꝝ Theodori archiepi ⁊ abbatis
Adriani. vñ vt dictū eſt cū eruditiōe lit
terarꝝ vel eccl'iaſticarꝝ vel generalium ita
grecā qꝫ cū latina didicit linguā: vt tam
notas et familiares ſibi eas q̄ꝫ natiuita
tis ſue loq̄lā haberet. Sepultꝰ ꝓo ē i por
ticu ſancti Pauli apl'i: quā itro eccl'iaꝫ ſā
cti Andree ſibiipi i locū ſepulchri fecerat
Poſt quē epatꝰ officium Aldulf Berec
ualdo archiepo ꝯſecrāte ſuſcepit. An
no dominice incarnationis. dccxxix. ap
paruerunt comete due circa ſolē: multuꝫ
intuentibꝫ terrorē incutiētes. Una q̄ppe
ſolem ꝓcedebat mane orientem: altera ve
ſpere ſequebatur orientē: q̄ſi orienti ſimul et
occidēti dire cladi preſage. vel certe vna
diei: altera noctis ꝓcurrebat exortum: vt
vtroqꝫ tpe mala mortalibꝫ iminere ſigna

rēt. Portabāt aūt faciē ignis ꝯtra aq̄lo-
nem q̄ſi ad accendēdū ad dīē. Apparebāt
ꝗ mēſe ianuario ⁊ duabꝫ ferme ſeptima-
nis ꝑmanebant. Quo tp̄e grauiſſima ſa-
racenorū lues gallias miſera cede vaſta-
bat. ⁊ ipſi nō multo poſt in eadez ꝓuincia
dignas ſue ꝑfidie penas luebāt. Quo an
no vir dn̄i Ecgberecht vt ſupra cōme-
morauimus: ipſo die paſche migrauit ad
dn̄m: et mox ꝑacto paſcha hoc ē ſeptima
iduū maiaruz die Ofric rex nordanhim-
brorū vita deceſſit. Cū ergo regni qđ. xj.
annis gubernaſſet ſucceſſorē ſorte Ceol-
uulfum decreuiſſet fratrē illꝰ q̄ an̄ ſe reg
nauerat Coenredi regis: cuiꝰ regni ⁊ ꝓnci
pia ⁊ ꝓceſſus tot a tātis redūdauere rerū
aduerſantiuz motibꝫ: vt q̄d de his ſcribi
debeat: que ve habitura ſint finē ſingula.
nec dū ſcire valeat. Anno dn̄ice incar-
natiōis. dcc.xxxj. Berecuald archieps lō
go ꝯſumptꝰ etate defūctus ē die iduū ia-
nuariū q̄ ſedit ānos. xxxvij. mēſes. iij. di-
es. xiiij. ꝓ quo āno. eodē factꝰ ē archieps
vocabulo Tacuini de ꝓuincia merciorū
cū fuiſſet p̄ſbyter in monaſterio qđ voca
tur Bruidun̄. Cōſecratꝰ ē aūt i Doruuer
ī ciuitate a viris venerabilibus Daniele
Uētano ⁊ Ingualdo Lugdoniēſi ⁊ Al-
duino Laldſeldēſo ⁊ Alduulfo Hrofenſi
antiſtite die decima iunij menſis: Dn̄ica
vir religione ⁊ prudētia inſignis: ſacrꝭ q̄z
lr̄is nobiliter inſtructꝰ. Itaq̄z i p̄ſenti ec-
cleſijs cantuariorum Tatuini et Alduulf
epi p̄ſunt. Porro ꝓuincie orientaliū ſaxo-
nū Inguald eps: ꝓuincie orientaliuz an-
glorum Alberec ⁊ Hadulca epi: ꝓuincie
occidentaliuz ſaxonū Daniel ⁊ Fortheri
epi: ꝓuincie merciorū Alduini eps et eis
ꝑplis q̄ vltra amnē ſabrinam ad occiden
tem habitāt Ualuchetot eps: prouincie
Huicciorū Uilfrid eps: ꝓuincie Lindiſ-
farorū Cymberech eps p̄eſt. Ep̄atꝰ Ue-
cte inſule ad Danielē ꝑtinet ep̄m vente ci
uitatis ꝓuincie auſtraliū ſaxonū iam ali-
quot ānis abſq̄ ep̄o manens miniſteriū
ſibi ep̄ale ab occidentaliū ſaxonū antiſti-
te q̄rit. Hec oēs ꝓuincie ceteręq̄ auſtra
les ad ꝯfiniū vſq̄z ad Humbre fluminis
cuz ſuiſq̄z regibꝫ merciorū regi Edilbaldt
ſubiecte ſūt. At ꝟo ꝓuīcie nordāhimbro
rū cui rex Ceoluulf p̄eſt. iiij. nūc epi p̄ſula
tū tenēt. Uilfrid i eboracēſi ecclīa. Edil-
uald i Lindiſfaronēſi ecclīa: Acca i Ha
guſtaldēſi ecclīa. Pectemīnia que cādida
caſa vocat: q̄ nuꝑ multiplicatis fidelium
plebibꝫ i ſedē pōtificatꝰ addita ip̄m ꝓmū
habet antiſtitē. Pictorū q̄z natio tp̄e hoc
⁊ fedus pacꝭ cū gente habet anglorū: ⁊ ca
tholice pacis ⁊ ꝟitatis cum vniuerſali ec
cleſia ꝑticeps exiſtere gaudet. Scoti qui
britānīā incolunt ſuis ꝯtenti finibꝫ nil ꝯ
gentē anglorū inſidiarū moliunt aut frau-
diū. Bretones q̄uis ⁊ maxima ex ꝑte do
meſtico ſibi odio gentē anglorū: ⁊ totius
catholice ecclīe ſtatuz paſcha minꝰ recto
moribuſq̄z improbis impugnēt: tn̄ ⁊ di-
uina ſibi et humana prſus reſiſtere ꝟtute
in neutro cupitū poſſit obtinere ꝓpoſitū:
q̄ppe q̄ q̄uis ex ꝑte ſui ſint viris nonnul
la tn̄ ex ꝑte anglorū ſeruitio mācipati qui
arridente pace ac ſerenitate temporū plu-
res in gēte nordāhimbrorū tā nobiles q̄z
ꝓuati ſe ſuoſq̄z liberos depoſitis armis ſa
tagūt: magis accepta tōſura monaſteria
libus aſcribere votis: q̄z bellicis exercere
ſtudijs. Que res quē ſit habitura finē po
ſterior etas videbit. Hic ē impreſentiarū
vniuerſe ſtatus britānie anno aduentus
anglorū in britanniā circiter ducēteſimo
octogeſimoq̄nto. Dn̄ice aūt incarnatio-
nis anno. dcc.xxxj. in cuius regno ꝑpetuo
exultet terra ⁊ congratulāte in fide eiꝰ bri-
tānia letent̄ inſule multe ⁊ ꝯfiteantur me-
moria ſanctitatis eius. Uerū ea que tem
porū diſtinctione latiꝰ digeſta ſūt ob me
moriā ꝯſeruandam breuiter recapitulari
placuit. Anno igit̄ ante incarnatiōez do-
minicā ſexageſimo Gaius Iuliꝰ ceſar pri
mus romanorū britanniā bello pulſauit
⁊ vicit: necdū tn̄ ibi regnum potuit obti-
nere. Anno ab incarnatiōe domini. xlvj.
Claudius ſcd̄s romanorum britanniam
adiens plurimā inſule partem in deditio
nem accepit.

Libri ecclīaſtice hiſtorie gētꝭ Anglorū
impr̄ſſi i inclyta ciuitate Argentineū. dili
gēter reuiſi ac emēdati finiūt feliciter. An
no ſalutis nr̄e Milleſimo q̄ngenteſimo
xiiij. die Marcij

161 fol
159
Inc. 1561